RADU TUDORAN

AL OPTZECI ŞI DOILEA

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

RADU TUDORAN

AL OPTZECI ȘI DOILEA

ROMAN

1966

PARTEA ÎNTÂI

CERCUL POLAR

I COORDONATE

Căutarea esențialului

Mă aflu acum, când a venit, în sfârșit, cu atâta întârziere o vară nouă, dorită de câmpie și de pădure, de păsări, gâze, animale și oameni, în același loc de unde am plecat astă-toamnă. Privesc vatra puțin afumată, pe care am confecționat-o anul trecut, nu din nevoi practice, fiindcă nu are să dea niciodată căldura unei sobe adevărate, nici din dorințe estetice — s-ar fi găsit altceva, mai ușor de înfăptuit și mai evident, pentru a decora un colț al camerei — ci probabil din chemarea ascunsă și ancestrală de a avea „focul în casă” — cel cu care se vor fi încălzit, direct de la flacără, generațiile nu prea îndepărtate.

Alături, pe perete, își bate ritmul (*andante*) ornicul străvechi, cu greutăți în loc de arcuri, pe care l-am oprit înaintea plecării, ca să nu se oprească singur seara, când greutățile ar fi ajuns la podea, lăsând impresia unui obiect părăsit sau uitat — deoarece nimeni nu trebuia să-l păzească.

Afară, trandafirii, de care m-am despărțit cu strângere de inimă, sunt acum înfloriți iarăși, și parcă mai bogat ca niciodată.

Nu s-a schimbat nimic aici, dar pe vatră a apărut un cap de bronz, darul unui prieten de pe vapor. Pentru cineva neavizat s-ar putea să reprezinte altă legendă; eu cu prietenul de călătorie am identificat în el pe Olandezul rătăcitor, întrucât ne cunoaștem; toți trei am navigat în nord și în sud, pe aceleași ape. În bronz, fantoma are obrazul uscat și asprit de vânturi, barba udă și răvășită de valuri, iar ochii îi ard, oxidând metalul, în căutarea țărmului unde nu-i este îngăduit să se întoarcă…

Între două difuzoare stereofonice, care sună ca o orchestră adevărată, umplând tot spațiul unde îmi recaut viața, câteodată, seara pe întuneric, ascult împreună cu personajul legenda lui, și în motivul eroului damnat recunosc, prin glasul altor instrumente, cornul de ceață. Atunci mi se pare că podeaua începe să se legene, iar afară se aude fluierul grav al traulerului „Constanța”…

A mai apărut și altceva în intimitatea spațiului meu terestru, legându-l de abia părăsitul spațiu oceanic: deunăzi am agățat de hornul vetrei o langustă uriașă, adusă din Atlantic. Sunt dator și mă străduiesc să mă reîmplantez aici, ceea ce desigur o să-mi izbutească, dar totul în mine se întoarce spre ape; oceanul nu-i o amintire, ci o viață.

Cu două linii și un arc de cerc, un arhitect, un prieten înainte de toate, venit în clipa potrivită, prin inspirație, a izbutit să-mi deseneze acest colț al încăperii — hornul tronconic, care, fără nici un ornament, îmi îndestulează privirea și-o odihnește, ca un peisaj simplu, calm și plin de noblețe. Va fi revoltat să vadă adaosul animal, impur, alterându-i linia meditată. Îmi cer iertare: fiara adusă aici e într-adevăr fioroasă; cu antenele desfăcute, acest rac uriaș are peste un metru lungime. Însă, cum reprezintă o fiară autentică, nu poate să fie grotescă; nu provoacă repulsie, ci sperie, ceea ce este mai bine. Aș fi vrut să spun că-i un trofeu — n-am prins-o eu, este numai o amintire. În imobilitatea ei are mișcarea din fundul oceanului, și ochii, care parcă și-au păstrat viața, se uită la mine ca atunci, pe puntea vasului, când a fost scoasă din traul. E moartă, dar îmi vorbește, și-mi va vorbi totdeauna, despre o zi sau despre o veșnicie, la tropicul pe care îl simbolizează, fiindcă se numește al Racului…

De-aici, după ce am oprit pendula, am plecat spre Oceanul Atlantic, într-o călătorie care avea să țină aproape șase luni de zile, acoperind trei anotimpuri, dinainte de a se fi scuturat trandafirii toamnei, până ce au îmbobocit cei noi, ai primăverii următoare așa de întârziate…

Puțin timp după întoarcere, când eram încărcat de impresii istovitoare și încă nelimpezite, cineva m-a întrebat dacă aș putea să vorbesc despre călătoria noastră, dar nu în forma narațiunii, ci, sondând nu știu până unde, dacă aș putea bunăoară să relevez sensul omului în fața morții, în fața dragostei sau a foamei.

Am meditat câteva clipe, cu stupoare, apoi m-am simțit descurajat de neputința mea și mi-am tras capul între umeri.

Obiectivul cu care am înregistrat imaginile până acum nu are însușirea de a descompune lumina și a o reface în altfel de fascicole decât îngăduie legea luminilor. Asemenea fascicole se pot întrezări, sau se pot vedea limpede uneori, fie și dintr-o scânteie nedeclarată, dar ele nu apar decât după developare; am crezut că îndatorirea de a le descoperi revine beneficiarului,

ceea ce se tălmăcește cu îndatorirea cititorului de a căuta ceva printre rânduri. Numai că a citi printre rânduri cere tot atâta forță de concentrare și de pătrundere câtă s-a cerut operatorului ca el să-și însușească simplitatea adevărurilor imutabile, spre a salva înregistrarea și a se salva pe sine. A face altcum nu-i cu putință decât atunci când împaci în tine două stări antagonice, blazarea și îndrăzneala, prima, care neagă totul, hrănind-o pe a doua, care duce oriunde, chiar și la inversarea adevărurilor.

În timpul unei furtuni, în nordul Atlanticului, când vasul naviga sigur între insulele Færoe și Islanda, dar pereții de tablă trosneau să te îngrozească, pe când balansul era istovitor chiar pentru organismele robuste și încercate, când valurile izbeau cu cel mai profund muget în chilă și cu o octavă mai sus în puntea de comandă, unul din marinarii noștri, cu centura de salvare pe el, ca un patrafir al ritualului acela de ocazie, bătea mătănii pe coridorul de la cabinele echipajului. Invoca el ajutorul lui Dumnezeu oare? Poate îl invoca, dar sigur fără să creadă — altminteri nu și-ar mai fi pus centura de salvare, laică, și nu s-ar fi ascuns sub punte, loc unde, naiv, se socotea mai în siguranță.

Era el „omul în fața morții”?

Există două morți: cea care te găsește și cea care te va găsi odată. Asupra primei nu ai când să judeci; cea de-a doua poate fi teoretizată, în abstractul ei de departe, numai că… Moartea e a celor care mor, nu a celor care o meditează.

Atunci dară, ce avea omul acela în față? Dacă ar fi venit comandantul sau altcineva cu autoritate și i-ar fi pus mâna pe umăr, s-ar fi ridicat în picioare, și regulamentul s-ar fi dovedit mai tare decât moartea sau și-ar fi arătat puterea concretă în fața morții abstracte…

În jurnalul care urmează, destul de fidel cu toate întâmplările din călătoria noastră, n-am notat nimic despre scena aceasta. Știu însă că, furtuna continuând să crească, omul s-a întins pe banda rulantă care străbate în toată lungimea coridorul amintit adineauri, legând sala de congelare, dinspre pupa, cu magazia de la prova vaporului. Parapetele ei, înclinate în afară, puse ca lăzile de pește să nu pornească aiurea, ofereau unui trup omenesc cel mai bun reazim împotriva balansului, care atinsese, ce-i drept, amplitudini chinuitoare. Pentru un om cu sânge rece, puțin cinic, adăpostul, cu secțiunea lui trapezoidală, ar fi părut asemeni unui sicriu căruia mai urma să i se pună capacul.

Nu cred să fi făcut cineva asemenea comparație, în schimb, neținând seama de furtuna la fel de grea pentru tot echipajul, s-a găsit unul, cu sânge rece, și cu humor mai cu seamă, care, apăsând pe butonul automatului, a pus banda în funcțiune.

Ce se alege din spaimă când zece oameni în jur râd cu hohote?… Dar oare în hohotele de râs lipsește cu adevărat, teama morții?

Plecând într-o călătorie lungă, într-un anotimp neprielnic, având înainte necunoscutul și primejdiile presupuse, ceea ce înseamnă primejdii nelimitate, cine nu s-a gândit la moarte, măcar pieziș dacă nu de-a dreptul — dacă nu la moartea lui, măcar la a altora? Pe când ne aflam în nord, numai în raza acoperită de puterea stației noastre de radio s-au pierdut zeci de vase. O parte din apelurile de salvare sunt notate lapidar în paginile care urmează. N-a venit la noi moartea, dar s-a aflat în preajmă.

Odată îi spuneam medicului nostru că în cazul unui naufragiu n-aș încerca nici o salvare, socotind că pe gerul și viscolul care bântuia atunci asupra oceanului n-aș rezista, în valurile înghețate, cele câteva ceasuri câte ar fi trebuitoare, în cazul cel mai bun, să vină în ajutor vaporul aflat mai aproape. Aș rămâne la căldură în cabină, spuneam, și mi-aș aprinde țigara.

Pe când îmi făceam teoria astfel, eram într-adevăr în cabina călduroasă și confortabilă și trăgeam din țigară, ca la o repetiție generală a morții viitoare.

Dar, cu toată buna-credință, vorbeam de pomană; instinctual, simțeam moartea departe și improbabilă. Dacă venea, aș fi luptat cu ea, cum face orice vietate. Cine o acceptă fără împotrivire are în el ceva mort de mult. Plecasem foarte viu în călătoria aceasta…

Când pornește pe mări, omul își transformă dragostea, dacă o are, în amintire. Sau o suspendă. Sau o anulează… Și când se întoarce începe alta, chiar dacă e aceeași.

La Reykjavik, în Islanda, într-o seară, pe când cea mai mare parte a echipajului era în oraș, căutând o distracție, pe chei au apărut cinci fete curățele și simpatice, venite să-și conducă „băieții”, marinari pe un mic vapor, acostat în apropiere și care tocmai ridica ancora. După ce vaporul a plecat, fetele au rămas un timp pe chei, privind la hublourile noastre. Nu erau ceea ce s-ar numi fete de stradă; în Islanda nu se practică profesiunea aceasta. Dar se nimerise să fie sâmbătă seară, și ele ar fi vrut să petreacă.

Dragostea lor era suspendată; adică într-o zi putea să renască — într-o zi sau, prin transmutație, chiar în seara aceea, în vreme ce vaporul abia plecat

se lupta cu viscolul și cu oceanul, iar băieții, încă mai orânduind parâmele pe punte, începeau să se prefacă în sloiuri de gheață. În ceea ce-i privește, ajunși undeva, în primul port, la sălașul cine știe cărei Didone, trebuia și ei să se încălzească…

În fiecare femeie rămasă pe chei e o Penelopă, dacă e un Ulise în cel care pleacă. În fiecare fată de pe mal ar putea fi o Isoldă, și ea s-ar încumeta să treacă marea cu o flamură albă la catarg dacă ar fi un Tristan pe țărmul celălalt.

Când uscatul nu va mai dovedi să hrănească oamenii, și până să se descopere rezerve alimentare într-o galaxie îndepărtată, rămâne oceanul. Din ce poate el să dea, nu se scoate astăzi decât unu la mie. Astfel, a pescui devine o obligație, o datorie față de umanitate. A povesti, peste foame, peste dragoste și peste moarte, e un adaos. Îl legitimez prin simplitatea pe care mi-a inspirat-o, atât de anevoios, viața.

De ce am plecat, are să se vadă. Toți călătorii (sunt un călător oare?) își explică țelul în primele pagini. Pe-al meu îl explic în toate — și în spațiile albe…

Am dus cu mine un vraf de caiete și de foi albe. Erau un gol, o panică, o rană și o nedumerire. Unele din aceste stări s-au anulat pe parcursul călătoriei, pe măsură ce se înnegreau paginile albe. Nedumerirea a rămas: nu știu bine ce vor însemna rândurile mele. A rămas ceva din vechea rană: n-am fost totdeauna mulțumit de mine. Mai este și un gol: n-am scris *tot* — nu va fi timp niciodată să dezvălui cum s-au reflectat în ființa mea întâmplările, mai ales cele care prin banalitatea și monotonia lor nu aveau decât o însemnătate interioară.

Cititorul va descoperi ușor unde începe jurnalul direct, scris pe mare și retranscris acum, cu retușări minime, atât cât era nevoie să echilibrez fraza brutalizată uneori de balansul meu lăuntric și de balansul vaporului. Nu m-am putut apropia de caietele albe decât după ce am depășit Bosforul, lăsând destule zile și destul spațiu în urmă, ca să mă eliberez de amintiri calde și tiranice și să fiu, sau măcar să am credința că sunt, numai al călătoriei.

Începutul, până acolo, e o reproducere tardivă, din memorie, care s-a dovedit vie și credincioasă chiar și celui mai neinteresant detaliu. Nimic al

meu nu m-a trădat în șase luni de zile; cu unele nemulțumiri și neînțelegeri trecătoare, am fost și am rămas destul de bun prieten cu mine…

Vineri, 23 octombrie. Oceanul, terestru

Mi-am luat îmbrăcăminte ca pentru o expediție polară, din prevedere și, poate nemărturisit nici mie, ca să-mi dau importanță. Un maldăr de ciorapi groși de lână, lungi până la genunchi; am folosit doar o pereche, cei mai subțiri și mai frumoși, punându-i din când în când, fiindcă erau un dar și aveau moliciune, nu doar pe a lânii. Șase flanele de corp: nu port de obicei — nu le-am pus niciodată. Un *passe-montagne*: l-am rătăcit din prima zi și l-am găsit după întoarcere, când îmi făceam bagajul; semăna, cred, cu gluga Olandezului rătăcitor pe care îl contemplu astăzi. Ghetele îmblănite, confecționate în grabă și neprobate, le-am încălțat numai la Reykjavik, în singura zi când a fost într-adevăr ger nordic; mă strângeau, și într-o jumătate de oră picioarele mi-au înghețat groaznic. Cizmele de cauciuc au zăcut în fundul chesonului — dulapul de haine, căruia îi păstrez denumirea marinărească, spre a rămâne în atmosfera de altădată.

Cafeaua, proaspăt prăjită și râșnită în ajunul plecării, era caldă când am ambalat-o ermetic, în pungi de nylon, conform sfaturilor. A luat gustul polietilenei, încât a trebuit să beau cafea de la prieteni, până și-au terminat-o. Mai târziu ne-am întors la cea abandonată. Pierduse mirosul de polietilenă — căpătase altul: în sertarul învecinat țineam săpunul, în cantități expediționare; parfumul lui, inofensiv într-o cameră de baie, devine violent și agresiv prin limitarea spațiului, și bineînțeles că și-a dat roadele.

Toate acestea, împreună cu cele neenumerate, n-au încăput în lada unei mașini, destul de spațioasă; o parte le-am trimis pe altă cale și m-au așteptat la scara vasului.

Un prieten a venit să mă ia de acasă, la ora 8 dimineața, aducând cu el pe un al doilea; am simțit că, asociindu-se, dădeau plecării mele o importanță pe care mai târziu am socotit-o nejustificată și m-a stânjenit după întoarcere: lumea este de multă vreme descoperită de alții!

Îmi murise un om apropiat, de curând, tocmai în zilele când mă pregăteam de drum; abia am avut timp să trec pe la mormântul lui proaspăt și să pun o floare. Cât am lipsit, au murit alții… În dimineața plecării m-am oprit la ușa unde el n-avea să se mai întoarcă; vroiam să spun un cuvânt celor din casă, dar n-a fost timp și n-a fost nevoie: mi s-a pus în mâini,

învelită în foiță gingașă, o sticlă de coniac, care-i pentru mine un prieten în singurătate și un tovarăș între prieteni.

— Ia-l, mi s-a spus, fiindcă ți l-ar fi dat el, dacă era aici astăzi!

L-am luat și-a încălzit ceva în mine, numai că, ajungând la vapor, am scăpat sticla din mâini și s-a spart, în forfota îmbarcării.

Pe drum, până la Galați, Bărăganul de toamnă, în lumina aurie a soarelui, de la care mi-am luat rămas bun pe îndelete, cu grâul verde, abia răsărit, m-a împresurat până la a mă face să uit unde mă duc. Dar totdeauna am socotit câmpul o prelungire, sau mai degrabă invers: o anticipare a mării, astfel că în tangajul automobilului mi-am început călătoria înaintea celorlalți, cu un câștig și cu o durere greu de explicat, întrucât nu cer explicație.

Eram informat că, de la Galați, traulerul „Constanța” venise acum la Brăila, la depozitul de carburanți, spre „a face motorină”.

Mi-am însușit din copilărie termenii marinărești așa cum îi aflasem, și mai târziu i-am apărat cât am putut de laici, care ar fi vrut să-i aducă la regulile lingvistice ale lumii de pe uscat. N-am să spun niciodată „proră”, ca poetul, iar „prova” și „pupa” am să le folosesc mereu în singura lor formă inflexibilă, spre a respecta tradiția și fiindcă sună mai frumos în limba românească, fie și în coada unui vers de altădată.

În schimb mă despart de marinari când „fac motorină”, după o expresie tradusă prost, într-un spirit impropriu limbii noastre; am să spun, rămânând lângă limbajul lor, care îmi place, că „o îmbarcă”.

Deci, poate vasul nostru încă îmbarca motorină la Brăila; știam unde: departe de port, în afara orașului. Am mers la Căpitănie, să aflu.

Aici, pe platoul din fața Agenției Fluviale, e plantată prima mea amintire locală, și în ea poate ultima naivitate… Nu, mi-au mai rămas destule, din fericire!

În curând se împlinesc douăzeci de ani de atunci; orice greșeală e prescrisă, adică se uită sau se iartă.

Veneam prima oară la Brăila, pe care n-o alesesem, ci mi-o oferise întâmplarea, câteodată bună chibzuitoare. Nu mai văzusem orașul decât din avion sau de pe vapor, și poate, după amintiri nesigure, îl străbătusem odată, în cei dintâi ani ai copilăriei; oricum însă, nu aveam aici nici un prieten și nici o cunoștință, în afară de Dunăre.

Un autobuz schilod, cu care plecasem în zorii zilei din București, urma să ajungă la destinație către ora 3 după amiază. Când în zare au apărut înălțimile tocite de peste Dunăre, vecinul de bancă mi s-a adresat cu satisfacție:

— Dacă vezi Munții Măcinului, te poți socoti la Brăila!

Era probabil un dicton al localnicilor.

În clipa aceea s-a rupt „bara de direcție”, cum spun cei inițiați numai în parte; de fapt a sărit un cap de bară, și autobuzul s-a oprit greoi în marginea șanțului… Dictonul era mincinos, ca atâtea altele!

Reparația s-a făcut prin punerea piesei la loc și legarea ei cu sfoară. Am ajuns în amurg, când munții se vedeau viorii, culoare pe care o socotesc de atunci cea mai incertă și mai înșelătoare. Dar mă aflam la Brăila, și înainte de a-mi căuta gazdă am mers în port, să caut… o busolă!

Șeful expediției cu care traversasem acum Bărăganul, prima parte a oceanului, este chirurg prin predestinare. Științei îi adaugă pasiunea fără repaus. Crede că mai are și alte pasiuni, bunăoară peisajul, dar știu că privește prin el, în anatomia lui, căutându-i o suferință pe care s-o cerceteze și s-o aline. Când se uită la cer, mi se pare că se pregătește să-l disece, spre a descoperi ceva ce nu știu astronomii. O pasiune adevărată și întreagă n-o îngăduie pe o a doua decât poate în aparență; totul se substituie primei.

Automobilul care ne-a adus aici, pasiune substituită, are 72 de cai-putere și frâne pe discuri, ceea ce îi dă nervozitate la pornire și promptitudine când oprește. Prietenul meu îi seamănă: demarează vijelios, supraturându-și inima, și oprește brusc, făcând să-i zbârnâie în trup toți nervii și toate ligamentele, uitând că niciodată nu le va putea înlocui ferodourile. Dacă stă, ar vrea să plece, să incizeze asfaltul șoselei; dacă merge, ar vrea să stea, spre a coase ce-a tăiat în urmă.

Mă interesez la Căpitănie:

— Traulerul „Constanța” a terminat de îmbarcat motorina?

Și mă întreb: „O să-mi răspundă, dacă n-am întrebuințat termenul marinei?”

Poate slujbașul de acolo nu și-a format nici un punct de vedere în această privință — nu-i marinar, de altfel —, poate zice „încarcă”, folosind vorba camionagiilor. Mă privește cu mirare, însă nu din cauza vorbei litigioase: traulerul „Constanța” nici n-a venit încă.

— E cumva pe drum?

Nu-i pe drum, mi se spune, și cine ar putea să știe mai bine decât Căpitănia, care trebuie să cunoască mișcarea vapoarelor tot așa cum mișcarea trenurilor trebuie s-o cunoască șeful gării?

Am mers la Galați — prilej de a nu întrerupe, de a continua anticipata călătorie. Vaporul plecase, fără să știe Căpitănia. Ne-am încrucișat cu el pe drum, ne-am întors, în trepidația mea, a prietenului meu și a mașinii. Numai însoțitorul nostru, tot chirurg — de obicei „prima mână” a primului —, rămânea calm, de aceea l-am și scăpat din vedere până acum. Are o fărâmă de zâmbet pe buze și un zâmbet întreg în inimă. Îndeobște tace — numai cu gura; altminteri, se observă că vorbește încontinuu, dar cu sine însuși, uneori în contradictoriu, ceea ce trădează ușor mimica lui foarte mobilă. Când, în sfârșit, scoate o vorbă pentru toată lumea, este la fel de neprevăzută ca un proverb, pe care îl auzi prima oară.

Nu mi-a spus nici un proverb la despărțire, ci m-a rugat să-i aduc o maimuță de la Gibraltar, unde se găsesc destule. Unui om tăcut din fire, o mică ființă necuvântătoare poate să-i fie potrivită în casă. Aș fi vrut deci să-i dau satisfacție, dar formalitățile sanitare câte se cereau pentru îmbarcarea unei astfel de vietăți mi s-au părut de neînvins, încât l-am prevenit prin scrisoare că ar fi mai ușor să-i aduc un exemplar sub formă evoluată…

„Constanța” sosise și îmbarca motorină în afara orașului.

Aproape întreg echipajul se afla într-o consfătuire, care a ținut până târziu, astfel că urcând scara, vaporul mi s-a părut părăsit, iar eu m-am crezut al nimănuia și am fost stingher în după-amiaza aceea de toamnă, când știam că are să vină curând seara tristă, de peste baltă. Îmi era familiar peisajul aici, îl colindasem, îl simțisem până și în emanația lui enigmatică și indescifrabilă. Iar acum îl contemplam cu strângere de inimă, gândindu-mă câte rămăsesem dator și oamenilor, și mie, și peisajului.

Prietenii mei plecaseră să vadă orașul și să-și găsească locul unde să înnopteze, deoarece aveau de gând să rămână până a doua zi dimineața, când era anunțată plecarea noastră. Existența lor în apropiere mă ținea legat de viața lăsată în urmă, când aș fi vrut să mă cufund în noua viață…

Cunoșteam vaporul, îl vizitasem pe îndelete altădată și stătusem de vorbă cu mulți oameni din echipaj, înainte de a mă hotărî să pornesc în călătoria de astăzi. Am o bună memorie topografică, astfel că recunoșteam toate

colțurile aici, știam unde dau toate ușile, unde duc toate scările și coridoarele, dar nu erau oamenii.

Până ce, văzându-mă atât de îngândurat și fără sprijin, s-au apropiat de mine trei tineri, îmbarcați în aceeași zi, de dimineață, având așadar oarecare vechime. Ei au fost, provizoriu, gazdele mele și mi i-am socotit prieteni de atunci încolo.

Erau doi frați, Milo, după mărturisirea lor descendenți ai marelui comediant de pe vremuri; s-ar putea să fie adevărat, dacă luăm drept dovadă numele. Cât despre pasiunea pentru mare, pe seama căreia se îmbarcau prima oară, adică pasiunea pentru inedit, pentru neprevăzut și aventură, s-ar putea să nu fi fost întru totul străină nici străbunului, navigator prin colburi odinioară și supus tuturor aventurilor.

Al treilea flăcău, Voicu, era cumnatul primilor, astfel că alcătuiau o familie. Am primit adoptarea ei pentru câteva ore, și mi-a prins bine, fiind obosit și fiindu-mi foame; m-au poftit în cabina lor, pe care abia și-o luaseră în primire, m-au așezat în locul cel mai bun, și-apoi au deschis traista cu de-ale gurii. Doi din ei erau însurați, deși foarte tineri, și în merindele lor — puse așa, ca să fie, cum se cuvine când pleacă bărbatul în lume — se simțea mâna femeii, care cât de puțini ani ar avea se transformă de atâtea ori în mamă. Fără să închin paharul, ca să nu creez nimic sentimental în atmosfera de bravură cu care înfulecam toți patru hartanele, am băut în sinea mea spre sănătatea cumsecadelor neveste ale acestor tineri — avuseseră grijă femeile să pună și vin în traistă, fie-le răsplătită ideea!

Din clipa aceea m-am simțit îmbarcat de-a binelea.

Abia la 8 și jumătate — aș vrea să întrebuințez ultima oară numărătoarea civilă a orelor — sfârșindu-se adunarea, comandantul mi-a arătat cabina care îmi era destinată; pe un vas de pescuit nu îmi puteam dori una mai bună: în tribord, pe puntea bărcilor, sub puntea de comandă, între ofițerul întâi și ofițerul al doilea. Ofițerul întâi este, cu un cuvânt cunoscut și în lumea uscatului, secundul, dar nu știu de ce aici i se spune căpitanul.

Îndată, comandatul m-a invitat la o gustare, mai substanțială decât orice masă de seară, oferindu-mi de acum înainte scaunul din stânga sa, ceea ce pe un vapor este o atenție măgulitoare. M-am opus, știind foarte bine că locul îi aparține secundului, după așa de trainicele tradiții ale marinei. L-am primit la și mai măgulitoarea stăruință a celui din urmă.

Astfel, pornirea a fost cordială, însoțită de un pahar cu coniac Martell, pe care nu l-am renegat nici după ce s-a terminat călătoria.

Deoarece am locuit aici jumătate de an (de socotit cel puțin dublu pe mare; dublu ce-i rău, dublu ce-i bine), iată-mi cabina:

Aproape 4 metri lungime, pe ceva mai puțin decât 2 și jumătate lățime, formă anevoioasă la mobilare, dar confortabilă și, la urma urmelor, cu lux de spațiu pe un vapor unde fiecare metru pătrat se folosește cu economie. Ușa, pe latura cea mică; pe peretele din fața ei, hublourile — două ferestre rotunde, cu sticla armată, ca să reziste la izbitura valurilor, deși la puntea aceasta valurile nu vor ajunge decât rar și fără putere. Două ferestre rotunde, una lângă alta, pot să-ți dea, dacă stai la o anumită distanță, impresia că privești prin binoclu, și de aici iluzia că imaginile se măresc — toate peisajele lumii!

În stânga ușii, patul, protejat de perdele de stofă, ca să poată fi disimulat ziua. În dreapta, chesonul — lucrătură impecabilă, ca a întreg mobilierului; lemn tare, japonez — nu i se cunoaște altă denumire — asemănător stejarului cu fibra cea mai fină.

Tot pe dreapta, la perete, o masă de lucru, un birou clasic, cu sertare de o parte și de alta, același lemn, aceeași lucrătură și dimensiuni generoase. Deasupra lui, un dulap-bibliotecă, plasat prost — „îți ia aerul”, dacă expresia e suficientă. Mai târziu l-am mutat în colțul cabinei, și e de necrezut cum după aceea s-au schimbat toate din jur, și chiar din mine.

Pe birou, o lampă, cu abajurul de mătase verde, de o finețe care s-ar potrivi și budoarelor. Ca să nu zboare în timpul balansului, poate fi agățată în perete, cu o simplă mișcare. De multe ori, în orele de vis, o aprindeam și privind printre gene abajurul, acesta se transforma într-un miraculos ecran de televiziune, care îmi prezenta, la alegere, emisiunile închipuirii. Se va înțelege poate astfel cum într-o sută șaptezeci de zile, unele monotone și apăsătoare, n-am avut o clipă de plictiseală. Am avut, dimpotrivă, panica timpului care zboară…

Între birou și cheson, lavoarul, cu două robinete, de apă caldă și rece, închizându-se automat, cu arc, după întrebuințare: pe vapor apa trebuie consumată cu economie, chiar când ai destulă. Deasupra, un dulăpior din material plastic, alb, pentru obiectele de toaletă, croit armonios, cu gust, dar și cu gândire: ușița lui este și oglindă, și nu-i lipsește nici becul, sub lumina căruia să te vezi mai bine în zilele când îți porți simpatie…

În sfârșit, în fața biroului, un scaun-fotoliu, iar la peretele cu hublouri, o canapea pentru eventuala odihnă de ziuă, sau pentru uzul musafirilor. În ceea ce mă privește, i-am găsit întrebuințarea cea mai bună în timpul furtunii. Orientată în lungimea vasului, se afla deci perpendicular pe linia obligatorie de rostogolire și a fost un refugiu sigur, găsit de la sine, o amortizare comodă a tuturor izbiturilor.

Deși greu suportabil, prin mișcarea masivă, adâncă, pe care o simți și în mădulare, și în spirit, tangajul, adică înclinarea longitudinală, nu poate ajunge la amplitudini mai mari de câteva grade, datorită formei vaporului, imensei rezerve de flotabilitate pe care o oferă el în lungime. În schimb, ruliul, aplecările laterale, pe axul transversal, mult mai scurt decât primul (în cazul nostru, 15 metri lățime, raportați la 95 lungime), depășește 30 de grade și a ajuns uneori la 40, sau chiar mai mult, dacă nu mințea instrumentul de măsurat înclinările, o pendulă cu cadran, supusă poate și ea necruțătorului rău de mare.

Am spus că în fața biroului se găsea un scaun-fotoliu; acesta îi era locul teoretic. Nefiind ancorat, n-a stat acolo decât pe vreme bună. Din câte am avut în cabină, el mi-a dat cea mai mare bătaie de cap, și aproape continuu, astfel că m-am decis să-l leg cu sfori, între canapea și tăblia de la picioarele patului. Cum totuși îmi era necesar, îl eliberam când socoteam că va sta bine. Însă n-am avut noroc, sau n-am avut prevederi bune; am fost mai mereu în contratimp cu vremea: scaunul a zăcut în legături când nu era cazul, iar pe balans s-a plimbat de colo până colo. Ajunsesem față de el la un fel de apatie și astfel se scurgea timp până mă hotărâm să iau măsurile trebuitoare, iar când, în sfârșit, treceam la ele, se potolea și furtuna…

Pentru a întregi prezentarea cabinei: pereți de material plastic, de un gri-vernil, într-o nuanță odihnitoare. Tavanul fiind alb, răsfrângea cald și bogat lumina de afară. Deasupra ușii, difuzorul aerului condiționat, cu un buton de reglat debitul; și-a îndeplinit rolul fără cusur și cu tot folosul, atât pe gerurile din nord, cât și în zăpușeala umedă de la tropice.

Pardoseala, îmbrăcată în covor de material plastic. N-am fost inspirat să fi luat cu mine o carpetă; tot acest mic interior ar fi devenit altul.

Perdelele de la hublouri ca și cele de la pat: stofă de culoarea fragilor; seara, trase peste geamuri, creau întreaga intimitate de care este nevoie ca un om să se simtă la el acasă.

În toate împrejurările, pe vreme bună, pe vreme proastă, pe furtunile câte răscoleau și sufletul meu în unele zile, cabina descrisă astfel a fost un

refugiu cald și calm, iar astăzi a devenit o amintire de dimensiuni care, nemaiîncăpând între pereții de material plastic, îi fac să vibreze, iar vibrația se propagă în mine de departe, dându-mi dureri în inimă câteodată…

Eram în seara aceea „la mine acasă” — și ce casă fantastică! Pe la geamurile ei aveau să treacă malurile Dunării, Delta, Marea Neagră, Bosforul cu albul Turn al Fetei din fața Galatei, cu Edikulé, cu seraiurile, apoi Marmaraua, Egeea cu insulele arhipelagului grecesc, unde îmi aminteam să fi văzut odată fete cu fuste negre și basmale roșii săpând viile, lângă apă. Apoi Mediterana, Gibraltarul, Oceanul Atlantic, coastele Spaniei, Portugaliei, Irlandei și Scoției, până la insulele Færoe, unde credeam că nu se duce nimeni, niciodată, și de aceea le socoteam fictive, un basm scris pe hartă…

Deși n-am avut intenția, văd că am anunțat itinerariul. În el e cuprinsă, într-adevăr, prima parte a călătoriei noastre, dacă mai adaug și Islanda — alt basm nordic, o *saga* plutind pe Atlantic, deși geografic e o insulă nemișcată…

Totuși, a trebuit să mă duc în oraș, înainte de a-mi desface bagajul; prietenii mă așteptau și n-aveam cum să-i anunț, și nici n-ar fi fost cumsecade să le spun că singura mea dorință acum era să mă lase toată lumea în pace.

I-am găsit la chirurgul orașului; s-ar fi putut altfel? Chirurgii alcătuiesc, mi se pare, o congregație, evidentă, deși nestatuată. Din câte profesiuni am observat, nu-mi amintesc de una în care oamenii să vorbească atât de mult bine unul de altul, cazul contrar fiind la unii artiști plastici; aceia nu recunosc valoarea cuiva din breaslă decât la câteva secole după moarte — și atunci poate numai din pioșenie.

În atmosfera de cordialitate definitivă creată de acești trei oameni, care în viața lor au văzut și au învins de atâtea ori moartea altora, am fost martor, extenuat, la o cină gospodărească; nu m-am putut atinge de ea după alte două cine improvizate și nu m-am înviorat decât spre sfârșit, cu un antinevralgic și un pahar de șampanie.

Azi mă întreb, cu puțină panică, dacă șampania nu era în cinstea plecării mele și am săvârșit necuviința de a o primi cu atâta placiditate. Cer iertare gazdelor și bunilor mei prieteni: eram acolo, dar cred că plecasem…

Sâmbătă, 24. Confruntare cu amintirile

M-am întors pe bord o jumătate de ceas după miezul nopții — se spune ora zero plus treizeci de minute, primul cart al zilei care începe.

Ar fi trebuit să mă culc imediat, ca a doua zi să nu dorm în picioare, dar începând să-mi desfac bagajul, spre a-mi scoate strictul necesar pentru noapte, m-a apucat ora 3 orânduindu-mi zestrea în această cabină, care mi-a devenit casă.

Loc pentru toate: chesonul, biblioteca, sertarele biroului, alte două sertare imense — două lăzi, sub patul făcut anume înalt, ca dedesubt să dea spațiu. Și încă: un dulăpior la picioarele patului. Și în adaos: locul de sub canapea, pentru geamantane, cu condiția să fie amarate, ca să nu fugă și să-ți julească picioarele.

În fața cabinei: „fântâna” de apă rece. Un mic frigider, curat, elegant și practic. Are un robinet, la care îți poți umple paharul — și acesta se abureşte; dar are și jet — bei de-a dreptul, ca să nu mai ai grija obiectului atât de casabil. Pe vapor e bine ca gesturile să fie simplificate, spre a compensa pe cele care devin uneori complicate. Apa curge dacă apeși pe o clapă; dacă ești murdar pe mâini, există o pedală și apeși cu piciorul; detalii folositoare. O asemenea „fântână” mai există în careul marinarilor și încă una în sala mașinilor.

Beau de obicei puțină apă, așa că până târziu m-am uitat la instalația aceasta ca la o ciudățenie. La tropice am binecuvântat prezența ei în fața cabinei, în timp ce regretam că omul n-are însușirea cămilelor. E o cazně să bei și să-ți crească setea cu fiecare litru de apă, să nu ai un rezervor suplimentar în viscere, care continuă să ceară, deși sunt gata să crape.

Pe coridor, după cabine, întâlnești careul ofițerilor, „sufrageria”, cu patru hublouri spre prova, exact sub puntea de comandă — locul cel mai retras, între mese, de unde poți să privești oceanul oricât, fără să se mire nimeni.

Încăperea e dreptunghiulară, de dimensiuni armonizate; pereții, de material plastic, albastru-palid cu vinișoare, ca marmora. Pe peretele opus hublourilor, deasupra micului bufet așa de bine desenat că desfată privirea, un panou decorativ, lemn lăcuit, cu un cireș stilizat, în floare; nici nu s-ar fi putut altfel: vasul și decorul vin din Japonia!

În fața panoului și între hublouri, un ceasornic de perete, pe al cărui cadran, împletindu-se printre cifrele fixe și arătătoarele mobile, un cap de femeie, în pastel, o europeană, cu gâtul lung, stilizat la maximum, cu

obrazul cam de păpușă, cu ochii cam de curtezană. Dar, în sfârșit, o femeie — și singura între optzeci și unu de oameni, prilej pentru mulți de a contempla scurgerea timpului cu nerăbdare și cu melancolie.

O masă lungă cât toată încăperea, la care însă nu încap decât șapte oameni pe o parte, șapte pe alta, din cauza fotoliilor, croite fără zgârcenie, și cu justificare: în multe împrejurări trebuie să ții farfuria în mână și s-o echilibrezi cu balansul, iar pentru aceasta se cere spațiu; altminteri, o ciocnești de-a vecinului, fiindcă, deși mișcarea vaporului e una pentru toată lumea și te duce la o anumită sincronizare, nu toți au aceeași deprindere și mai ales nu toți au reflexe egale.

Datorită numărului mic de locuri, se mănâncă în două serii; am avut prilejul, conferit de comandant, de a nu fi obligat să cedez locul nimănuia și de a putea astfel să-mi prelungesc masa cu amândouă seriile. Niciodată nu mi-ar fi trebuit decât timpul unui sfert de serie, dar în prima perioadă rămâneam, ca să-i văd pe toți și să trag cu urechea la poveștile tuturora. În schimb, prin plasarea așa zicând privilegiată, stăteam cu spatele la ceasornicul-femeie, deci n-am putut să-l privesc niciodată în voie.

Sfârșind cu orânduirea cabinei (ziceam atunci „provizoriu”, dar cam așa a rămas până la urmă, spre a nu dezminți proverbul), m-am dus să fac un duș, deoarece îmi trecuse somnul.

Dușul, pe această punte, la acest „etaj”, se află în bordul celălalt — comod: unul la cinci cabine. Am privit cu perplexitate bateria; nu cerusem explicații pentru folosirea unui obiect cunoscut de toată lumea, dar, iată, n-am știut s-o mânui, deși am oarecare înclinații spre tehnică și oarecare practică a mașinăriilor.

Japonezii fabrică aproape totul „în licență” și, după cum se spune, îmbunătățesc totdeauna originalul. Nu știu de unde au luat licența dușului, dar îmbunătățirea lui îmi amintește de născocirea acelui ins care a pus mânerul oalei de noapte în interiorul ei, la fund, ca să câștige spațiu.

Dușul nostru are numai un robinet — o manivelă, aceeași pentru apă caldă și rece. Am manevrat-o cu nedumerire: a venit apă ca gheața! Era octombrie — dar ce puteam face? M-am săpunit, m-am spălat cu frisoane, am ajuns în cabină cu dinții clănțănind; e drept că mă înviorasem.

Pe urmă am aflat — e la mintea cocoșului: dacă împingi manivela mai departe vine apă caldă, iar dacă o duci până la capăt poți să te opărești.

Pentru temperatura dorită pipăi locul potrivit; ca să cânți la pian e mai greu. Până atunci, dacă nu ești foarte îndemânatic (e cazul să spun virtuos), suporți temperaturile limită, previzibile, dar inevitabile. Debitul maxim este, bineînțeles, la mijloc, când vine din belșug și apă rece, și caldă. Ca să-l micșorezi, fie măcar pentru a respecta regula economiei de pe vapor, trebuie să optezi pentru una din două: sau apă fiartă, sau gheață!

Bateria dușului ar trebui readusă la patentul primitiv; cred că așa a făcut, după prima experiență, și cel care vroise să îmbunătățească oala de noapte…

Am dormit ușor în patul marinăresc, îngust și mai înalt decât un catafalc, și așa am început călătoria către Atlantic, în timp ce vaporul mai era amarat la mal, iar pompele trimiteau încă motorina în tancuri.

M-am gândit, în nu știu ce oră a dimineții, privind sălciile a căror frunză începea să pălească, la grija naturii de a pregăti repausul. Când vine toamna, seva copacilor începe să circule mai încet, spre a obișnui țesuturile cu hrană puțină, până la ziua când nu vor mai fi hrănite de loc — iarna, moartea ciclică, somnul plantelor, distribuit altcum, dar în rest poate la fel ca al oamenilor.

Aș vrea să pot respinge anestezia prealabilă; cu toate suferințele unui declin lucid, aș vrea ca până în clipa trecerii în ultimul somn să rămân viu.

Prietenii mei au venit pe la ora 9 și jumătate; avusesem timp să mă dichisesc, să-mi beau cafeaua și să-mi pierd răbdarea că nu mai plecăm, deși plecam doar până la Galați deocamdată.

I-am izgonit la ora 11, cu gândul stânjenitor că îi fac să piardă încă o zi. Mi s-a întâmplat și alteori să izgonesc de lângă mine pe oamenii apropiați sufletului meu, ca să-i protejez, și poate n-au înțeles că e și aceasta o formă a dragostei. Mai târziu am aflat că s-au dus în port, la 2 kilometri, și de acolo au urmărit manevrele noastre de plecare. Neabandonându-mă, înseamnă că m-au înțeles. Unul din ei, cel pomenit primul aici, care nu pune mâna pe stilou nici măcar pentru a scrie un număr de telefon, în afara comunicărilor vaste și pasionate privind feluritele lui „cazuri”, mi-a trimis la Thorshavn, spre uimirea mea, o scrisoare de patru pagini. Printre rânduri i-am văzut, ca într-o fotografie, fața îngândurată. „Era impunător în mijlocul Dunării — spunea el despre traulerul «Constanța» —, dar pe ocean

are să fie ca o coajă de nucă în voia valurilor… Imaginea e clasică, iar comparația poate fi chiar adevărată. Numai că la data când citeam aceste rânduri, după zile în șir de furtună, coaja de nucă se dovedise vitează…

Am plecat din Brăila la 11 și jumătate. Toate, după cum vedeți, se petrec la o anumită oră — și jumătate.

În timpul manevrelor, printre feluritele comenzi, prin difuzorul de pe puntea cea mai înaltă, amplificator care se aude până la sute de metri distanță și înlocuiește megafonul arhaic, pâlnia de tablă folosită, cred, și de Nelson odată, comandantul a găsit timp să anunțe prezența mea pe bord, ceea ce m-a surprins și m-a tulburat în acea clipă a plecării, deși cuvintele lui, neașteptate și măgulitoare, erau prea mari pentru un auditoriu de numai zece oameni, de la stația de carburanți, singurii martori ai despărțirii mele de malul Dunării.

Mai târziu, plecând din Galați, apoi din Constanța, ceremonia s-a repetat până la a deveni stânjenitoare. N-aveam de unde să știu deocamdată, astfel că vorbele au avut în sufletul meu mult răsunet. Mă aflam deasupra punții de comandă, ca să văd totul mai bine; în locul vederii mi-a fost solicitat auzul: alături se afla difuzorul. M-am aplecat peste balustradă și am mulțumit cu o emoție pe care n-ar fi înțeles-o decât cine îmi cunoștea amintirile. Și dacă în locul celor zece oameni ar fi fost numai malul, vorbele rămâneau pentru mal, pentru sălcii și pentru Dunăre; cred că ele își mai aduceau aminte de mine.

Întâmplarea, amintită mai devreme, a făcut ca în loc de Galați să mă îmbarc la Brăila. E o coincidență în stare să tulbure chiar pe cineva cu altfel de fire…

Fiindcă dacă în toamna anului 1945 veneam la Brăila, întâlnind-o prima oară, și primul drum îl făceam în port, spre a căuta o busolă, busola îmi trebuia pentru o corabie cu care am sperat să plec în lume, cum astăzi plecam de-a binelea. Corabia era atunci abia în închipuire; nu-i aveam nici măcar planurile. Dar dacă în jurul unui nasture, un năzdrăvan a propus să se coasă un costum de haine, de ce nu s-ar construi o corabie în jurul unei busole?

Am avut acest primordial instrument de navigație, ba încă gradat în „carturi”, ca pe vremuri, cum se cuvine unui vas care merge cu vele. În anii câți am lucrat la corabie, din te-miri-ce și cu ce se poate (acum știu cu ce: cu *ideea*, care n-a ostenit niciodată), busola am ținut-o la căpătâiul patului, alături cu atlasul, ba am păstrat-o mult timp după ce renunțasem la celelalte, și am făcut multe călătorii cu ea, pe mările de hârtie albastră…

Cui mă întreba atunci încotro am să plec o dată corabia gata, îi răspundeam: „La Ghecet” — arătând ceva mai la vale, pe malul din față. Cuvântul nu era sibilinic, și nu era nici o glumă proastă sau un mijloc să scap de întrebări inoportune și prea des repetate. Mica localitate de pe malul celălalt ar fi putut să fie, într-adevăr, prima escală. Urmau celelalte… Care?… Toate!

Iar acum manevram de plecare tocmai din fața Ghecetului, care într-un fel se putea numi prima escală — reală astăzi.

Eram viu, cu fața aspră, în vântul de toamnă, pe puntea cea mai înaltă, a compasului — compasul! ca busola mea de altădată —, deasupra emoției, cu sufletul împietrit și letargic: în el nu mai încăpea nici o dată nouă. Dar începeau să se trezească datele vechi, mările de hârtie, într-un amestec amețitor de vis și realitate: atlasul — și marea adevărată.

Era la 24 octombrie acea dimineață, și letargia a ținut trei zile, cât am rămas la Galați, pentru ultimele pregătiri, care mi s-au părut prelungi și anevoioase. De ce m-aș plânge, când eu însumi nu eram gata? Niciodată când pleci nu ești gata, totdeauna rămâi cu teama că ai lăsat în urmă ceva uitat sau neîmplinit, teamă pe care o porți pe drum, de multe ori până la întoarcere. E poate ce vrea să spună rondelul cântat de lăutari pe când eram copil: „Lași ceva din tine în orice loc de unde te duci…” Dar nu cred că de fiecare dată când pleci, mori puțin… Lași un prisos vag, ceva care dacă te urmărește în gând nu înseamnă că îți va mai trebui. A pleca e un verb sonor și viu, și dintre toate cred că mi-a plăcut totdeauna cel mai mult.

La Galați am ancorat în canal: pilotul de port n-a venit la chemările noastre repetate, și am stat așa aproape patru ceasuri, până la ora 16, lâncezind, când toți aveam atâta treabă. În sfârșit, am tras la mal, în bordul celuilalt trauler, „Galați”, făcând „dană dublă”, cum spun marinarii, fiindcă nu era loc în altă parte.

Pe seară s-a anunțat în fața echipajului planul de navigație și de pescuit; în afară de drum, vor fi peste trei luni în nord, apoi două săptămâni în sud,

la insulele Canare, cu totul nu o sută treizeci de zile, cum crezusem, ci o sută cincizeci — dacă nu chiar mai mult. O jumătate de an aproape! — și pentru câte are de făcut un om în viață, anii lui nu sunt prea mulți. Gândesc intens cum să fac spre a pierde cât mai puțin din aceste șase luni care vor veni, vor trece — și nu vor mai fi…

În careul marinarilor erau adunați aproape toți cei optzeci de inși cu care plecam la drum; nu-mi limpezisem formula lungă a călătoriei, și iată că i se adăugau cifre noi, coeficienți neclari, indici indescifrabili, semne necunoscute, misterioase: optzeci de fizionomii, nu toate vorbitoare, de unde trebuia să scot și să identific optzeci de oameni. În zilele următoare am cerut o listă a echipajului — o am între caietele mele — și am privit-o cu neliniștea tânărului pedagog care vede prima oară catalogul clasei…

Astăzi, formula de la început este întregită și rezolvată, dar spre a-i da de rost am folosit, după metode din matematică, unele artificii de calcul.

Seara, formalități la Căpitănia Portului, simple — se termină îndată: de plătit lei 3,30, de completat Carnetul de marinar, scris cu tuș în loc de cerneală, ca să nu se șteargă dacă ia apă. Această prevedere e un *memento* pe care îl înregistrez, fără panică. De lipit o fotografie, de pus o ștampilă. Fotografiile, cu șapcă de marinar, pentru trebuința cauzei, le-am făcut la București, în ajunul plecării, în zor mare, „la minut" — și mă arată cu zece ani mai tânăr; poate că eram, fără să știu. Mă privesc, nedumerit, dar rămân în gardă…

Aveam nu zece, ci aproape douăzeci de ani mai puțin decât astăzi, când debarcam dimineți de-a rândul aici, în fața Căpităniei, de pe vaporul de pasageri care mă aducea de la Brăila.

Purtam pe umeri un geamantan greu, încărcat cu fiare, șuruburi și buloane; le duceam la Șantierul Naval, să le zinchez, și le căram 2 kilometri până acolo, ceva mai departe de locul unde mă așteaptă acum vaporul, pregătit de drum, fără să mai aibă nevoie de geamantanele mele cu fiare.

Am făcut de multe ori drumul, venind dimineața, întorcându-mă la prânz, cărând de fiecare dată fier, câte 40 de kilograme. Le am în trupul meu acum, dar nu ca pe o povară; datorită lor mă simt poate mai tânăr.

Două mii de șuruburi pentru prins bordajul de stejar pe coastele metalice. În jurul busolei, corabia începea să crească, lua viață și era impozantă. Căram buloneria de îmbinat piesele grele, chila, etrava și etamboul, șuruburi mari, unele de peste un metru lungime, toate măsurate la milimetru, numerotate în minte, fiecare cu o destinație știută pe dinafară. Le

aduceam dimineața și plecam înapoi cu cele zincate în ajun. Mă așteptau un singur meșter și doi, trei, patru sau șase ucenici, după cum era nevoie, elevi de școală în vacanța mare, toți prezenți la apelul aventurii și solicitând munca voluntară, spre a putea călători măcar cu închipuirea, căci nici eu n-am călătorit altfel în anii aceia…

Ucenicii mă întâmpinau la debarcader și luau în primire fierul, slobozindu-mi spinarea. Purtau povara cu înfrigurare și disputându-și întâietatea, de parcă în geamantan le aduceam daruri.

Seara, după ce adunam sculele — așa de puține! — după ce se strângea talajul și se curăța „atelierul”, coboram la Dunăre, cumpăram un pepene, îl tăiam felii, pe piatra cheiului, și-l împărțeam într-o bună frăție. Așa rămâneam până cădea întunericul, cu ochii pe apa mâloasa, privind-o cum se ducea la vale, ca un îndemn neîntrerupt la drum și la visare.

Altă plată nu le dădeam ucenicilor decât pepenele din fiecare seară, și tăcerile mele îndelungate…

Apoi mai târziu, după ce izbuteam să-i trimit acasă, mă duceam singur, aproape pe furiș, la atelierul încuiat cu lacăt; un hangar, o fostă magazie de cereale, în paragină, și, în sunetele muzicii de petrecere, care veneau șters de sus, de la restaurante, continuam să călătoresc pe întuneric, cu capul lipit de lemnul masiv și vorbitor al etravei. Etrava aceea n-a tăiat niciodată valurile, cum era destinată, însă călătoria noastră împreună am dus-o până departe…

Cât despre ucenici, unul este acum jurist, altul inginer, altul pictor, altul cântăreț de operă; fiecare călătorește cum poate. Cel mai inimos dintre toți, și tăcut ca o salcie din cele ce contemplase, fiindcă îl fascina până la amuțire peisajul de baltă, a făcut călătoria cea mai lungă — în moarte.

Era un băietan cu privirea întunecată, muncit poate de gânduri pe care nu le spunea altora; ochii i se luminau numai când vedeau apa. Iubea, în felul lui tăcut și fără să se arate, o fată micuță, tare firavă, care mi-a împletit pulovere într-o iarnă geroasă, în vreme ce el îmi căuta de mâncare și lemne ca să-mi încălzesc casa. I-ai fi crezut soră și frate, dacă din dragostea lor adolescentină nu s-ar fi născut, tot în iarna aceea geroasă, un prunc — flăcău astăzi. Fata abia a apucat să-i fie nevastă, și el s-a sfârșit de boala care distilează plămânii, prefăcându-i în spirit și flacără; n-a spus-o nimănuia, cum nu-și spusese nici dragostea.

Să fi trăit, ar fi mers poate navigator pe traulerul „Constanța”…

Ceilalți, acum oameni în toată firea, cu rosturi care i-au absorbit și nu mai pot fi abandonate, m-au urmat cu ajutorul închipuirii, după cum mi-au spus la întoarcere. Îi cred și le mulțumesc că, rămânându-mi cu multă căldură prieteni, n-au uitat călătoriile noastre de altădată.

Duminică, 25. Ancore vechi

Vasul manevrează înainte de a mă trezi și iese în canal, la ancoră, spre a îngădui ca „Galați”, pe care îl dublează la chei, să plece; urmează să se îndrepte spre Constanța, pentru ultimele aprovizionări, și acolo să ne aștepte.

Îmi impun un ritm lent în toate gesturile și faptele, și ajung la un calm contrafăcut, pe care izbutesc să-l iau drept propriu, ca să nu trepidez prea tare în orele când stăm degeaba.

În timp ce mă dichisesc pe îndelete, forțându-mi metronomul și punându-l la o gradație lentă, necunoscută până atunci, se lasă ceață pe Dunăre. Când mă duc pe puntea de comandă nu se vede nimic în jur, decât scame de mâl, jos, în fața etravei, iar deasupra scame de vată.

După ce a plecat de la chei, „Galați” a trebuit să ancoreze, și acum se vede în radar, la câteva sute de metri mai la deal de noi, locul unde ar fi urmat să facă rondoul ca să pornească la vale.

Într-o prezentare prescurtată, radarul se înfățișează ca un ecran de televizor, cu deosebirea că este de formă circulară. Antena lui se rotește, la un punct mai înalt al vaporului, deasupra punții de comandă sau pe catarg, cum este în cazul nostru. Ea îmbrățișează astfel întreg orizontul, bombardându-l cu unde de-o anumită lungime, și acestea, răsfrângându-se în obstacolele întâlnite — detaliile peisajului —, se întorc în aceeași clipită și le marchează pe ecran, sub formă de imagini. Imaginile sunt trecătoare, se înțelege, deoarece și antena le recepționează în treacăt, însă există o remanență vizuală, care le face să persiste destul de vizibil până la noul impuls; cu un minimum de bunăvoință sau de deprindere, ceea ce se vede pe ecran poate fi socotit drept o imagine continuă. Ea reproduce peisajul la scări felurite, putând să-l redea pe raze mici, când este nevoie să se depisteze obstacolele apropiate, detaliile, apoi pe raze mijlocii, și în sfârșit la scara maximă de patruzeci de mile, atunci când, de pildă, se caută o coastă în depărtare. Pe ecran se pot citi, raportate la direcția nord asigurată de girobusolă, unghiurile sub care apar felurite detalii, ba chiar și distanța foarte precisă până la ele. În acest fel, radarul este folositor nu doar pe

vreme fără vizibilitate, ci și în navigația pe lângă coaste, simplificând-o și făcând din ea mai mult o tehnică decât o artă, cum putea fi socotită pe vremea alidadei, care de altminteri se mai păstrează și astăzi. Iar pe deasupra, având parcă însușiri supranaturale, el acoperă și înregistrează cu claritate zone de două-trei ori mai întinse decât ar putea explora, folosind chiar și binoclul, omul cu vederea cea mai bună.

În afară de „Galați”, în prova noastră avem un convoi de șlepuri la stânga; dincolo de ele se vede linia țărmului, peste care închipuirea poate să planteze sălcii, spre a preface imaginea puțin vagă, de vis, într-o fotografie adevărată. Alte vase împânzesc fața Dunării, acoperită de ceață.

După o așteptare de un ceas, ca o eternitate inutilă, ceața nedând semne să se ridice, comandantul îl convinge pe pilot să tragem la chei, ca să ne putem continua pregătirile de plecare. Există un pilot răspunzător de manevra în port, după cum există altul pentru navigația pe Dunăre. Ei sunt așadar răspunzătorii, dar nu știu cum se întâmplă că în cazul unei greșeli răspunde tot comandantul…

Nu-i nici un miracol în alcătuirea radarului; aparatul e la înțelegerea oricui de când în atâtea case a intrat televizorul. Și totuși, mișcarea printre vase invizibile, înțepenite la ancoră, mi se pare miraculoasă. Ar fi o mișcare ca în cosmos, printre aștri, dacă nu s-ar simți tonajul vaporului, greutatea lui terestră, amplificată de tăcere și beznă. Datorită ei, vidul din jur capătă consistență și astfel pare că ne mișcăm într-un element mai teluric decât cea mai densă parte a planetei noastre.

Cheiul apare din ceață abia la 20 de metri, fantomatic, și-ți trebuie o secundă de dezmeticire ca să-l înregistrezi ca pe o realitate; apoi, restul manevrei se face normal, la vedere, numai că totul decurge aproape în vag, pe un fundal cenușiu, ondulat, care își tot schimbă densitatea…

Am lâncezit restul zilei, cu impresia că n-o să mai plecăm niciodată…

Străbat orașul seara, fără scop propus; se spune „pentru a omorî timpul”. Dar timpul nu trebuie omorât; între toate morțile intră și a lui, și e tot ireversibilă. Trebuie consumat. Nu mă plimb: consum timpul, măsurându-l cu pașii…

Caut o casă veche în mijlocul orașului și-i pregătesc în minte o frază: „Acum aproape zece ani…”

Oricine poate s-o tălmăcească: au trecut de atunci, de la o anumită zi, „cândva”, aproape zece ani, peste oraș și mai cu seamă peste mine. Dar nu era o zi, ci o seară… Venisem cu vaporul de la Constanța, și în cele câteva ore câte aveam răgaz până la miezul nopții, când porneam pe calea întoarsă, am căutat amintiri pe străzile acestea, cunoscute bine de altădată. Nu le găseam; în centrul orașului, incendiat și răvășit de nemți la retragere, peste ruinele clădirilor vechi, știute din copilărie, era un parc, trist ca un cimitir, fiindcă învelea într-adevăr multă moarte.

Am stat pe o bancă în seara de acum aproape zece ani și am privit o casă — un sfert de casă, poate doar o optime, cât mai era în picioare, retezată într-o parte și-n alta ca de o ghilotină a celui mai absurd dintre toți răii uriași ai basmelor. Jos fusese o prăvălie, mai avea și acum obloanele de fier, trase până la pământ și înțepenite, într-o contopire definitivă cu solul. Fusese prea multă moarte într-un oraș, prea multă moarte în lume! Dar erau doi oameni vii în casa aceea, și la ei am privit în ora de seară, măsurând scurgerea timpului cu răsuflarea, cu bătăile inimii și cu amintirile. La singura fereastră de la etaj ardea lumina, căci etajul mai avea doar o încăpere, semănând cu un porumbar, el singur salvat dintre toate strădaniile omului, pe locul unui cutremur. Era o ușă, nu o fereastră, răspunzând pe un balcon de fier, deasupra locului unde altădată fusese trotuarul și strada. Iar în balcon, pe două scaune de lemn curbat, de modă veche, singura rechizită a decorului, ședeau două ființe încă vii, o bătrână și un bătrân, supraviețuitorii peste ruine. Erau singuri, le plecaseră cine știe de când copiii, pe lumea asta sau pe cea lume, și poate stăteau la balcon nu să-i aștepte, nu să absoarbă aerul proaspăt al serii, ci să vadă moartea cum vine…

Acum nu i-am mai găsit; n-am mai găsit nici casa bizară, cu balconul ei și mai bizar deasupra hăului. Parcul s-a prefăcut într-un cartier nou, care a șters, cam violent, ca tot ce crește mai iute decât închipuirea, tristețile amintirii. Din straturile de flori s-a păstrat, printre blocurile moderne, atâta cât se cuvine ca omul să poată respira solul, care-i o nevoie a lui de la nașterea lumii. Încolo s-a dat drumul betonului, și el a acoperit cimitirul.

Era duminică seară — forfota tinerilor. Orașul e al lor; își proclamă stăpânirea cu vigoare și gălăgie…

Nu-i prima oară când în fața a ceva nou, care schimbă o față veche a lumii, mă gândesc cu tristețe la cei plecați, fără să știe ce se întâmplă în urmă. Adesea îi aduc înapoi cu închipuirea, îi urmăresc pe furiș, să le văd

tresăririle, regizez revelația, astfel ca surpriza să treacă prin toate gradațiile, le storc inima de sângele vechi și le-o umplu cu sânge proaspăt. Și când îi văd istoviți de atâtea senzații, îi las să se odihnească puțin pe o bancă.

În seara aceea m-am plimbat pe străzile noi multe ceasuri; cine m-ar fi văzut ar fi spus „în singurătate”. Dar nu eram singur: luasem cu mine pe cei doi bătrâni, să le arăt orașul. Târziu, ne-am așezat toți trei pe o bancă.

Luni, 26. Oameni fără aventură

Dimineață, alergătură după ultimele cumpărături. Există oare ceva „ultim” în nevoile noastre? Când ai epuizat prevăzutul, născocești altceva; iar dacă ești obosit, derutat, cu imaginația sleită, se găsește cineva să-ți dea sfaturi, să-ți programeze trebuințe pe care n-o să le ai, fiind ale altuia.

Ultima mea grijă certă era coniacul; îl mărturisesc cu conștiința liniștită, fiindcă-i o băutură de nădejde și foarte prietenoasă; atât că trebuie s-o descânți în pahar până se distilează încă o dată; darul ei atunci este să-ți țină tovărășie și să te încălzească. Băută altfel, cred că poate deveni vicioasă.

Cum în orice călătorie este aventură, am acceptat ca obligatorie aventura căutării coniacului. Se întâmplase ca în ziua aceea, luni dimineață, să nu se mai găsească în niciuna din prăvăliile orașului. L-am depistat, după multe tribulații, într-un depozit cam lugubru, pe lângă port, unde nu mai fusesem niciodată. Făceam, pe negândite, descoperiri geografice…

Cincisprezece sticle e cantitate puțină când le iei pentru o sută cincizeci de zile, și cu siguranță că nu doar pentru tine. Nu era potrivit să-i explic vânzătorului; într-o împrejurare ca asta, cine se apără se acuză. O dată cu factura, mi-a transmis mustrările lui în privire. Le-am suportat senin, gândind că făceau parte din aventură.

La fel am suportat, în ora următoare, vaccinul antivariolic, ca în copilărie. De data asta am primit dovadă, cu ștampilă; era ultimul certificat cerut pentru a putea începe călătoria. Numai că după amiază, aflându-mă în oraș, am simțit reacția vaccinului cu o forță neliniștitoare, asupra căreia nu-mi atrăsese nimeni atenția. Semăna a boală și anula aventura. O cafea într-o cofetărie și un apel cam îngrijorat la rezervele de energie din mine au făcut să înving amețeala, febra și slăbiciunea, ca să-mi pot continua drumul în oraș — și, gândeam eu, în lume.

S-a anunțat, în sfârșit, plecarea, mâine la 7 dimineața. Revizia vamală va începe cu două ore mai devreme.

Deoarece n-am vrut să mă petreacă nimeni și sunt singur, cineva de la vapor socotește potrivit să mă poftească seara în oraș, la un pahar de vin, ca să ne luăm rămas bun de la uscat, după obiceiurile din totdeauna. Merg, gândindu-mă că un om din echipaj e un om din familie…

Acest om, pe care îl numesc Marian de aici încolo, întrucât mi-l socotesc prieten după șase luni de aventură comună, este inginerul frigotehnist al vaporului, dar el ne-a furnizat nu doar gerul de congelare, ci și căldura.

Era cu soția lui la acea cină de despărțire, amândoi tineri, și se priveau cu o tristețe care, în loc să-mi stârnească stânjenirea, făcându-mă să înțeleg că n-aș fi avut ce căuta acolo, mi-a dat duioșie pentru starea lor de atunci, așa de fragilă. Într-un singur an, el pleca într-a doua călătorie, care avea să fie aproape tot atât de lungă ca prima.

De ce pleacă oamenii, când dacă ar sta le-ar fi bine?… Înainte plecau spre a descoperi continentele și a le aduna bogățiile. Nu vom descoperi nici un continent — decât poate în noi înșine — și din câți suntem nu se va înavuți nimeni.

Ce neastâmpăr, venit de departe, ne-a rămas în fire?

Dar poate că a pleca — nu a fugi — de lângă o femeie e mai bună dovadă de bărbăție decât a rămâne…

O cântăreață în rochie de seară se plimbă printre mese, târând după ea microfonul, al cărui șnur i se înfășoară pe grumaz și pe umeri ca un șarpe stilizat, reînnoind legenda biblică a ispitei, sugerând-o pe-a izgonirii. Văd vreo câțiva Adami în sală, cum privesc încolăcirile șarpelui, dar pe furiș, fiindcă sunt cu Evele legitime.

Mă opresc la toate detaliile, le iau cu mine, deși notez doar câte unul, ca să am imagini terestre în largul oceanului. În aceste ultime zile, în ultimele ore, nimic nu mi se pare fără semnificație în lumea care va rămâne în urmă — chiar și cântăreața, și microfonul cu șnurul, și mai ales privirile jinduitoare ale oamenilor fără aventură.

Privesc bine totul în jur, privesc în mine: am vreo neliniște în clipele dinaintea plecării? Niciuna! Am vreun regret? Niciunul! Care-i starea mea de spirit? Nerăbdarea. Și dorințele? Călătoria! Nimic pentru alții, din câți las în urmă?…

Era seara mea, din ajunul plecării *mele*; totul era *al meu* — și binele, și răul, și să fi împărțit cu altcineva, nu știu dacă-i revenea parte dreaptă din amândouă. Mi-am spus că-i mai bine să fac împărțirea la înapoiere, fără risc pentru nimeni din cei câți aveau să se gândească la mine.

Ca o soră mai mică, dar cu pricepere de gospodină, soția lui Marian mi-a ajutat să-mi închei chibzuit cumpărăturile. Fără ea, de pildă, aș fi luat pe puțin zece cutii de Alba lux, cum m-a sfătuit nu știu cine, când mi-au trebuit numai două.

Dar lui Marian îi mai datorez și altceva decât seara aceea de familie: el mi-a dăruit capul de bronz aflat acum pe vatră, și tot el, langusta care îmi zgârie hornul.

Am adus și eu o langustă, dar am dat-o la întoarcere, când am început să împart binele și răul, după cum mă hotărâsem înaintea plecării. Era un dar urât sau un dar frumos — am socotit, încă din mijlocul oceanului, că i se cade cui va ști să-l folosească mai bine.

Prietenul care m-a dus la Brăila astă-toamnă și avea să mă întâmpine la Galați primăvara, are o fată în al patrulea an de studiu la Facultatea de biologie. O vietate a oceanului, autentică și nu fără istorie, mi-am zis că o să facă puțină senzație între învățăceii care poate n-au văzut-o decât în conserve sau în fotografie, și am dat langusta tinerei mele prietene, cu gândul ca la rândul ei s-o ducă muzeului. Gestul avea în el și o urmă de îngâmfare, justificată de truda câtă ceruse mumificarea dihaniei, de grija purtată pe drum să nu i se dizloce anatomia așa de friabilă, să nu i se rupă un picior sau un vârf de antenă, fără de care și-ar fi pierdut toată valoarea, ca piesă nu de decor, ci de învățătură.

Mi-am adus aminte abia după aceea că pasiunea prietenei mele mergea nu spre viața din fundul mărilor, ci din fundul pământului, cam înfricoșătoare pentru mine, adică spre speologie. N-am avut prilejul să vizităm peșteri în călătoria noastră; într-o strâmtoare a insulelor Færoe, sub țărmul de piatră, am văzut o grotă bătută de valuri; am fi putut să pătrundem acolo cu barca, și poate că după intrarea amenințătoare am fi dat de un hău albastru, de unde aș fi putut să culeg piese de muzeu și chiar idei pentru basme. Numai că nu ne-am oprit, aveam altă treabă. Și-apoi, ca să dăm barca la apă, trebuia să se țină mai întâi sfaturi îndelungate…

Dar dacă e vorba de peșteri și de basme, iată-le, mică prietenă, spre a înlocui langusta urâtă și nu prea bine aleasă:

Într-o zi — să ne oprim într-o zonă mai caldă — pe când navigam în vestul Africii, pe acolo pe unde o fi fost Atlantida odată, nu știu cum, din senin și fără să se vestească, apele s-au desfăcut în două în fața vaporului, căscând o prăpastie. Până să se stabilească punctul și să se pună pe hartă,

până să fie trecut în Jurnalul de bord faptul, ne-am pomenit pe fundul oceanului, nevătămați, dovadă că după ce a trecut această toană a apelor ne-am reluat netulburați navigația.

Numaidecât s-a pus scara de pilot, asemănătoare cu scara lui Romeo și poate la fel de romantică, dar nu de mătase, și mânjită de catran câteodată. Echipajul s-a grăbit să coboare, neluând în seamă primejdiile câte puteau să fie pe aproape; de-atâta vreme nu mai simțise uscatul!

Și în fața vaporului, chiar la etravă, am văzut cu toții o peșteră, golită de apă, de unde răzbea o lumină palidă, dar clară, cu pâlpâiri alb-albastre, întocmai ca sclipirile briliantului. O comoară! — vor zice numaidecât cei grăbiți și cu imaginația limitată.

Niciodată nu mi-aș fi închipuit peșteră mai sărăcăcioasă. Or fi fost acolo, nu-i vorbă, fosile ale vieții de altădată și vietăți ciudate de astăzi; nu era între noi nimeni care să le cunoască, și chiar dacă ar fi fost, oricine își uită știința în fața unei întâmplări atât de fantastice.

Nu vedeai nimic în peștera aceea ca nici o alta, și totuși fiecare a găsit ceva pentru sine, întocmai ceea ce i se potrivea și îi dorea inima.

Comandantul, deși întârziase încurcându-se în scara anevoioasă, a găsit un butoi cu whisky și o ladă cu ouă proaspete. La data aceea, în cambuza vaporului mai erau șaptezeci și șapte de ouă, greu să le împărți la optzeci și unu de oameni.

Încolo, nu prea se mai găseau nici de unele; rătăceam de multă vreme pe ocean și nu ne aprovizionasem cu socoteală. Mâncam pește, cât putea fiecare, dar aproape fără legume, și cu oțet în loc de orice altă acreală, nefiind bună de pus în bucate acreala umană.

Se știe că la naufragiu, după legile maritime și morale, ultimul se salvează comandantul. Ca o compensație care se admite de la sine și pe care nu poate s-o combată nimeni în largul oceanului, comandantul a hotărât să fie primul la ouă. În schimb, mirosul omletei sale de seară, risipit pe coridoare, putea fi adulmecat de oricine. Și oricine, ca în povestea lui Esop, putea să-l mănânce cu pâine.

Dar șaptezeci și șapte de ouă nu pot să țină cât lumea; lada din peșteră a venit tocmai la vreme. Deși nu era uriașă, avea însușirea de a nu se goli niciodată, spre a fi întocmai ca basmul. Comandantul a tăiat infinitul în două și a împărțit ouăle cu secundul, ca să aibă cine întocmi formele de administrație.

Cornel, radiotelegrafistul vaporului, un tânăr cu firea cum nu se poate mai bună, a găsit un tort de mere, din care a mâncat de trei ori pe zi tot restul călătoriei. În ultima seară, după ultima îmbucătură, pe platoul unde fusese prăjitura miraculoasă a răsărit o gheișă, în chimonou și cu evantaie, cum văzuse el în Japonia. Dar era prea târziu: începea revizia vamală chiar în clipa aceea. Așa că a trebuit să sufle asupra apariției îndelung așteptate, cum sufli ca să stingi luminarea, și a rămas doar cu gustul tortului care se terminase.

Vecinul meu de cabină a găsit un magnetofon cum nu s-a construit mai puternic, înzestrat pe deasupra și cu două mâini mecanice, foarte dinamice — și diabolice: băteau ritmul în masă, dacă nu precis, cel puțin tare.

Doctorul, Octavian Dănilă în acte, cu care m-am împrietenit nu fără cauză și nu fără judecată, dar căruia n-am să-i pot spune, ca între prieteni, pe numele de acasă, fiind nepotrivit cu un om spre maturitate, a găsit în peștera fermecată un automobil Trabant cu caroseria de material plastic, deși ar fi vrut o mașină mai mărișoară și, pe cât cu putință, de tablă. Dar a trebuit s-o ia pe aceasta; zarurile erau aruncate: în mașină se afla, printr-un efort de imaginație, Mihaela, tânăra lui nevastă, la care visa ziua și noaptea…

Spuneam că fiecare a găsit ceea ce căutase, dar n-am să-i înșirui acum pe toți cei optzeci și unu; n-am surprins dorințele tuturor, și-apoi, chiar dacă ar fi să născocesc, mi-ar trebui multe pagini.

Ultimul dintre noi a fost unul care s-a întors din drum, să se bărbierească și să-și pună uniforma cu patru trese la mâneca hainei. Cu toată întârzierea, a avut satisfacția cea mai deplină: n-a găsit obiecte valoroase, n-a găsit nici de băut, nici de mâncare, ci o drăcovenie, un fel de robot electronic, care mergea cu o singură baterie și spunea, cum îi suceai butonul: „Ești cel mai distins, cel mai nobil, cel mai frumos, cel mai deștept, cel mai…” Au urmat pentru el zile de fericire, până când s-a descărcat bateria superlativofonului…

Iar eu, după ceilalți?… Am străbătut toată peștera și n-am găsit nimic, fiindcă ar fi trebuit să știu încă de la intrare ce caut. Tocmai în fund, departe, pe un perete albastru, am văzut o oglindă și m-am uitat în ea, crezând că mi-era destinată. Numai că oglinda s-a topit, după ce mi-a răsfrânt, o singură clipă, imaginea. A fost însă destul ca să mă văd și să-mi descopăr pe chipul obosit un zâmbet, în colțul gurii, iar în colțul ochiului o lacrimă…

Vezi mai omenește lumea, o înțelegi altfel, pătrunzi poate câte puțin și-n ceea ce are ea tainic dacă o privești cu o câtime de duioșie, măcar atâta câtă încape într-o fărâmă de lacrimă.

Cristalinul, lentila cu care ne naștem, prinde imaginea și-o răsfrânge pe retină, cu răceala aparatului fotografic. O lacrimă pusă în față e o altfel de lentilă, cu însușiri necunoscute științei; legile ei n-au fost scrise până astăzi.

Când va fi cântat prima dată pentru noaptea de-afară și pentru vălurile de la fereastră meditativul *Adagio* cu care începe *Sonata Lunii*, vestind din calmul adâncurilor urmarea cea tumultuoasă, Beethoven trebuie să fi privit un colț de cer printre lacrimi… Lacrima transfigurează viața dinăuntrul și din afara noastră, o face să vibreze, până devine sonoră, și atunci o auzi în neauzitul ei, și chiar dacă urechea este bolnavă.

Printr-o lacrimă trebuie să fi simțit Eminescu țărmul mării, pe care nu-l văzuse vreodată, printr-o lacrimă îi va fi venit dorința tristă să-i fie aproape.

Și nici moș Nichifor Coțcariul n-a ajuns altfel la închipuirea lui Creangă. Căci veselia nestăvilită e vulgară dacă n-o treci printr-o lacrimă…

O lacrimă poate să limpezească imaginea când e neclară; când e brutală, o atenuează. Dacă e moartă o învie, și-o îmbogățește dacă-i săracă. Poate să-i redea culorile dacă e ștearsă. Dacă s-a răcit, sub cine știe ce privire de gheață, o lacrimă poate s-o încălzească…

Pustiul care ne cuprinde inima uneori are oaza lui într-o lacrimă. Și când toate în noi încep să se prăbușească, fiindcă ne-am pierdut drumul în lumea prea vastă… Și când toate în noi se aspresc, fiindcă simțim în jur vrajbă, o lacrimă — care nu înseamnă slăbiciune — ne ridică; o alta — care nu înseamnă dezarmare — ne redă speranța în omenia Omului, imperisabilă.

N-am avut toate zilele în ochi lacrima relevată de oglinda din peștera basmului… Uneori mi-am descoperit slăbiciuni; stăpânirea de sine pierdută o vreme, părtinirea, intoleranța, poate și lașitatea, și alte păcate, și m-am judecat fără cruțare, spre a-mi păstra dreptul să judec pe alții. Sunt împrejurări când trebuie să ai ochiul rece și uscat și inima înfrânată. Unui om bun îi zici: „Vino încoa, prietene!” Trebuie să ai în tine puterea de a-i spune unuia rău: „Du-te mai departe!…” În colțul ochiului se încheagă uneori o fărâmă de gheață — tot o lentilă, dar aspră.

Pentru o singură călătorie, am avut trei plecări; astfel, începutul s-a fragmentat, lăsându-mi teama că se diluează. Judecind în afara nerăbdării, n-a făcut decât să-mi dezvăluie simetrii de viață, cu tâlcuri adânci pentru mine, și concentrate.

Dacă Ghecetul, din fața căruia am plecat ieri, era o escală veche, imaginară, Galațiul, de unde vom pleca mâine, este locul unde am eșuat prima oară, e drept însă că într-o călătorie pe uscat, nu pe apă.

Veneam aici iernile, în vacanță, la niște neamuri pline de bunătate, pe care le-am socotit înstărite, deoarece aveau căldură în casă. Căldura a fost cea mai însemnată nevoie a mădularelor mele și așa cred că a rămas până astăzi, după cum frigul a fost o spaimă și o suferință constante.

Pe vremea aceea, deși trecuseră ani de la terminarea războiului care s-a numit „mondial”, prima dată în istorie, trenurile continuau să meargă anapoda, cu geamurile sparte și caloriferele înghețate.

Plecam la o școală într-o seară geroasă, când, la ieșirea din gară, vagonul aflat în fața celui unde mă aciuisem, s-a răsturnat peste macazuri. N-au fost victime, decât lume înspăimântată — și n-am putut pleca mai departe.

Am rămas noaptea aceea în restaurantul gării, picotind pe un scaun, în mijlocul naufragiaților. Printre ei am recunoscut, deși nu-i frecventam clasa, pe profesoara noastră de pian de la școală; câțiva domni o înconjurau cu compasiune și importanță, iar ea povestea de zeci de ori, în aceeași gamă, cum se întâmplase nenorocirea și cum scăpase; fusese în vagonul răsturnat, ceea ce înseamnă că trecuse pe lângă moarte.

Etalonul vârstelor se schimbă cu anii; pentru mine, atunci profesoara era o doamnă, deși poate n-o depășise de mult pe codană. N-o văzusem niciodată prea bine la față, în schimb îi recunoșteam silueta de foarte departe. Făcând-o zveltă, natura nu fusese darnică până la capăt: îi dăduse un nas cu totul insuportabil. Deși impuberi, sau aproape, școlarii de seama, mea îi priveau mai degrabă picioarele, cu adevărat foarte frumoase — și model pentru anii următori de viață.

Ce-am admirat la ea mai cu seamă, în altă ordine decât cea anatomică, era ușurința de a citi la prima vedere orice pagină destinată pianului. Pe atunci era o revelație; din știința ei, pentru mine incomensurabilă, abia învățasem abecedarul. Iar când ataca, te miri cu ce forță în brațele așa de firave, transcripțiile de virtuozitate gălăgioasă, bunăoară din Sarasate, și pianul începea să vibreze, făcând să se clatine podelele clasei, să zbârnâie

geamurile și să mi se înfioare pielea, încă neînfiorată altfel, când în urechea mea naivă și puțin speriată pătrundeau toate registrele dintr-o dată, când, printr-un artificiu mecanic, necunoscut mie și ținând de miracol, sunetele se suprapuneau, aglomerate, într-o înmulțire inexplicabilă, depășind pe cele zece câte le-ar fi putut da simultan degetele oricât de dibace ale unui om, de la mâna lui stângă și de la dreapta — atunci mi se părea că în ființa care declanșa toate, sălășluiește un diavol însoțit cu o zeitate, și mulțumeam soartei că drept răsplată îi dăduse măcar picioare frumoase.

Mai târziu, când începuse să crească în mine nevoia de a spune ceva semenilor și nu alesesem definitiv calea de exprimare, între paginile mâzgălite apăreau portative, cu atât de vorbitoarele lor cinci linii încadrând patru spații albe. Ele însemnau nimic — sau o simfonie. După cum pagina albă de caiet putea să însemne golul — sau o epopee.

Am încercat să-mi spun gândurile în sunet. Ideile îmi veneau, cunoșteam alfabetul ca să le scriu pe hârtie, dar n-aveau haine: nu știam armonie. Din legile ei îmi venise, pe calea instinctului, doar cea primitivă, modestă, naivă și minimă, a terței, folosită de tot omul când simte nevoia să adauge melodiei o voce „a doua".

Proverbul scris în caietul de caligrafie, după care cine fură azi un ou mâine fură un bou, mi s-ar fi aplicat poate și mie în acest domeniu — ca atâția altora! — dacă nu m-aș fi oprit la vreme. Sfârșindu-mi prima romanță, care putea să fie a noua, m-am apucat să fur armonie. Am dat iama prin partituri felurite și din toate școlile, cum îmi veneau mai la îndemână, luând acordurile potrivite tonalității mele și ferindu-mă cu prudență de modulațiile primejdioase pentru un fur la prima infracțiune.

Așa am ajuns, cu musca pe căciulă, la Berlioz, al cărui tratat de orchestrație s-a dovedit o lectură mai limpede decât abecedarul primului an de școală, înlesnindu-mi, în locul furtului, învățătura.

De acolo am aflat, dincolo de nevoile mele de a ști ceva armonie — nici nu eram în subiect de altfel —, că același motiv, cântat de același instrument (și, dacă vreți, în aceeași interpretare), sugerează ceva într-o tonalitate și altceva în alta, chiar dacă-i apropiată. Câștigul — cum n-am făcut muzică — a fost altul. Lectura tratatului mi-a dat de gândit, și prin ea am simțit, târziu după aceea, când am mutat-o în literatură, că un cuvânt își schimbă nuanța și adâncimea, ca să nu mai vorbesc de muzicalitate, după cum e pus la începutul, la mijlocul, la sfârșitul unei fraze, sau în toate celelalte poziții imaginabile, admise sau neadmise de sintaxă.

Dar mai înainte, pe când continuam să fac „compilație”, m-am dus să-mi citească muzica, la pian, domnișoara cu picioare frumoase. Una din puținele însușiri cu care mi-ar fi plăcut să mă mândresc în fața altora a fost caligrafia muzicală. Era în ea răbdare, aplicație și patimă. Dacă m-aș fi făcut copist de note muzicale, socotind că pentru mine aceasta ar fi fost cariera maximă, sunt sigur că n-aș fi eșuat la jumătatea drumului și aș fi cules toți laurii care cad în subsoluri.

Domnișoara a luat notele, fără să o surprindă caligrafia, le-a cântat cu dexteritate, fără să o șocheze armonia. Din prudență, sau din sfială, nu mă declarasem drept autorul, ci pusesem în capul paginii un nume, necunoscut, dar autentic, dintr-un tratat de istorie muzicală. Nu m-a întrebat nici „Ce-i asta?”, nici „Cine-i ăsta?” Mai târziu m-am gândit că singura dată când trecuse, după observația mea, printr-o emoție adevărată trebuie să fi fost atunci, la Galați, când i se răsturnase vagonul…

Cât privește interpretarea gândurilor mele, m-a tulburat mult mai mult linotipistul care, pe pianul lui dezacordat și dogorind de plumb topit până la distanță, mi-a cules pentru tipar prima pagină.

Marți, 27. Marea adevărată

Ultima noapte la Galați am petrecut-o picotind, ca pe vremuri în restaurantul gării, cu gândul neliniștitor de a nu eșua încă o dată.

Dar la ora 5 fără 5 minute am auzit glasul comandantului, amplificat la difuzoare, cu o fermitate care mi-a mers la inimă, vestindu-ne ca toată lumea să se pregătească pentru revizia vamală și să rămână în cabine.

E o altfel de hotărâre și o altfel de sonoritate în glasul care, poruncind subalternilor, se face auzit și femeilor. Dacă amazoanele ar fi acceptat conducerea masculină, apoi șeful acela al lor, admis pe baza unor virtuți fără seamăn, ar fi avut, când dădea îndemnul de pornire la bătălie, glasul comandantului nostru din dimineața plecării.

Printr-o îngăduință plină de înțelegere și umanitate, se aprobase ca soțiile oamenilor din echipaj să fie primite pe bord până la Constanța, spre a amâna cu o zi, două clipa despărțirii. Cei mai mulți lipsiseră de acasă aproape tot anul, și după o escală amăgitoare aveau să lipsească din nou luni de zile.

Cum vaporul nostru nu era un pachebot, și spațiul de locuit avea limite riguroase, cazarea excedentarului s-a făcut ca la emigrație. O fi fost greu, unii or fi spus că-i neelegant și promiscuu, dar a fost omenesc — și se

cheamă că am avut și noi amazoanele noastre, chit că închinate bărbatului, prin derogare de la legea amazoanelor veritabile. Și se vor fi gândit la bărbații lor cu mai multă dragoste, după ce le-a zgâlțâit puțin Marea Neagră.

Se afla printre ele și soția comandantului, dar a rămas în cabină și a „servit” masa acolo, discretă și rezervată, ascultând prin difuzor, în sonoritatea lui nouă, glasul de acasă. M-am întrebat, chiar, cum o să-i pară mai târziu, auzindu-l de la nivelul comun al dușumelei casnice, după ce îl interceptase, în deplina lui autoritate, de la înălțimea punții de comandă.

La Anul nou și în alte ocazii, felicitându-și soțul prin radiogramă, doamna comandantului nu va uita niciodată să felicite și echipajul, cu autoritate. Dar, din discreție, comandantul nu va citi textul privat la stația de amplificare, și echipajul va pierde prilejul de a răspunde, luând poziția de drepți: „Să trăiți, doamnă!”

Era întuneric, în octombrie, la ora 5 dimineața, și când am aprins lumina mi s-a părut ca pe vremea când mă pregăteam să plec la școală. Numai că ghimpele rece pe care îl simțeam atunci în inimă, în câte o dimineață, era cald de data aceasta: aveam lecția de mult învățată, și de-abia așteptam să mă scoată la tablă.

Deși formalitățile dinaintea plecării au ținut mai bine de două ceasuri, n-am cunoscut din ele decât forfota de pe coridoare, apoi o ciocănitură ușoară la ușă. Deschizându-le, oaspeții în uniforme de grăniceri și de vamă n-au socotit trebuitor să-mi viziteze cabina. Le rețin zâmbetele simpatice și salutul cu mâna la șapcă. De fapt veniseră doar pentru o urare: „Drum bun! Să vă întoarceți cu bine!”

Ei, drace! — erau emoționați ca și mine. Va să zică nu doar eu, ci și alții dădeau importanță plecării mele.

— Să vă găsesc sănătoși! Rămâneți cu bine!

Cum spune românul.

Și dacă am să viu cu mâinile goale?…

O scurgere lentă de-a lungul șesului e drumul de la Galați la Sulina. Călătorești o dată cu apa și cu pământul, care se lățește până în zare, calm și

leneș, sigur pe eternitate, nefiind dator să facă nimic ca să și-o păstreze. Cât ne zbuciumăm noi oamenii ca să câștigăm un deceniu — mai ales pe acela din urmă!

La ora 8,30, între cerul cenușiu și apa gălbuie au început manevrele de plecare. Mai era și orașul, în pâclă, mai erau și vreo cincizeci de oameni pe chei — nu știu cine. Comandantul a ținut la microfon discursul de despărțire — nu știu cui —, pomenind iarăși ceva și despre mine, în vorbe călduroase și urându-mi să mă simt bine. Continua să fie o surpriză și să mă tulbure încă o dată — să mă îmbărbăteze. Justificarea acestei atenții o găseam, fără îngâmfare: lumea marinarilor nu mi-a fost străină și cât am putut am demonstrat, cu migală și pasiune, înclinarea mea spre călătoria pe ape. Plecam într-o călătorie pe ape acuma! Mă stânjenea doar ideea că-i o ceremonie, că sunt socotit oaspete de ocazie, pe care îl întâmpini, ce-i drept, cu simpatie și cu considerație, când eu aș fi vrut să mă cred, cum eram în acte, un membru al echipajului.

Aceeași notificare, comandantul a făcut-o ori de câte ori a avut ocazia, și poate chiar fără ocazie. Cu ajutorul difuzorului, care bate departe, plecarea mea spre Atlantic a fost anunțată și portului Tulcea, și vaselor militare aflate acolo, și vaselor mai mari sau mai mici, întâlnite pe Dunăre.

Comandatul îmi pregătea eternitatea, în concurență cu a peisajului. Buna lui dispoziție a curs la vale o dată cu apele, la fel de netulburată și de inuzabilă.

Pe-aici, cu un efort de imaginație și cu teamă, întrucât forțam puțin limitele realului, pe care niciodată n-am vrut să le depășesc, spre fantastic, am dus la Sulina un personaj cam năstrușnic, trebuitor într-o narațiune ea însăși năstrușnică față cu idealurile mele de literatură. Dar o dată născocit personajul, l-am lăsat să mă domine și să-și impună punctul lui de vedere. Așa s-a întâmplat că am convenit să-i construiesc o plută — el fiind plutaș de meserie —, căreia i-am adăugat accesorii, — ca să poată naviga cu pânze pe Siret și pe Dunăre. În principiul ei nu era nici o născocire, dar aplicarea mi se părea hazardată, expunându-mă primejdiei de a stârni între cunoscători zâmbete de ironie.

După câte îmi amintesc, n-a protestat nimeni. Iar câțiva ani mai târziu am aflat, o dată cu toată lumea, că șase tineri îndrăzneți, având tot atâtea temeiuri științifice câtă fantezie și sete de aventură, dar mai presus de toate

având în ei bărbăție, au străbătut Oceanul Pacific pe o plută — și nu în închipuire.

E o întâlnire pe baza unei logici universale, însă aș zice și prin simpatie. Cartea lui Thor Heyerdahl, șeful expediției și povestitorul, a stat la căpătâiul meu până când cineva, nu știu cine, i-a acordat același preț ca și mine. E o carte a multor frumuseți umane, dar înainte de orice e o carte a prieteniei — scriu cu deliberare: a prieteniei peste oceane, peste istorie și geografie.

Odată am citit undeva că unui om îi sunt de ajuns două sute de cărți ca să cunoască tot ce merită să fie cunoscut din cultura omenirii. Nu cred, dar dacă ar fi așa, aș pune cartea lui Thor Heyerdahl între ele, cu riscul de a elimina… Ce? Ei, iată, aici începe încurcătura. Pentru ea, sau pentru alta expusă eliminării, aș cere dispensă și aș ridica numărul la două sute una!

În caietul din ziua plecării, care mi-a refuzat stiloul, am notat doar atât, o zgârietură, după ce am trecut de Sulina: „Ora 16,45 — ieșit în mare”.

N-am scris ce lung fusese drumul până acolo și cu câte ocoluri interioare. Era o însemnare pentru memorie — și acum, când îmi chem amintirea, ea mă trimite departe în urmă, refuzând clipa aceea, când vasul a început să tangheze prematur, încă înainte de a fi părăsit canalul, când cerul, spre înserare, căzuse jos, cenușiu, greu și parcă muribund. Orizontul era sumbru și pustiu; spre nord-est se îngrămădeau nori negri, rupți de vânt…

„A ieși în mare” nu-i un moment, ci o istorie. N-o scriu acum, nu-i spațiu pentru toate câte se frământă în mine; dacă nu-i voi găsi loc nici mai târziu în paginile mele, sper să poată fi dedusă din tonalitatea lor generală.

Piloții care ne aduseseră până aici au coborât pe scara de frânghie, peste ceva ce putea să fie marea, putea să fie cerul înecat în valuri. Merg doi piloți de obicei: unul mai vârstnic, altul începător, al doilea să se desăvârșească prin cel dintâi. Viața lor e pe drum, și casa, o dată la Sulina, altă dată undeva, în sus. Când le vine rândul, se duc. Au veșnic cu ei o haină de ploaie bleumarin și o servietă sau o valijoară cu ce le trebuie la drum. Veșnic sunt musafiri, și nu știu dinainte ai cui. Vaporul pe care au fost într-o zi îl vor mai întâlni, poate, peste săptămâni sau poate la anul — sau poate nu-l vor mai întâlni. O să-i revedem, dacă s-o nimeri rândul lor, peste șase luni; până atunci își vor toci ochii pe țărmurile știute și-n vis, în peisajul Dunării, infinit.

De pe scară ne urează: „Drum bun!” Salutăm cu fluierul, pilotina se desprinde sprintenă de noi; un mic vas zvelt și foarte marin, cu catarge înalte de velier, care nu folosesc la nimic, dar au multe de spus…

Despre marea de azi ce-aș vorbi? Știu marea de mult. Pe când n-aveam încă douăzeci de ani și eram foarte adolescent, fiindcă mi-am prelungit adolescența până târziu, într-una din multele cărți la care am trudit în necunoscut — și n-au rămas nici măcar amintiri — exclamam, fără să fi auzit pe altcineva spunând în același chip: „O, mare, iubita copilăriei mele!”… Nici mai mult, nici mai puțin!

Mă mir nu de naivitatea mea de atunci, ci că n-am uitat până acum.

Dar alții au exclamat așa despre marea lor, și nu s-au sfiit. E mai bună oare îndrăzneala decât sfiala împinsă până târziu? Pentru ce aș opta, dacă ar fi de ales și dacă aș mai avea timp?

Știu că, fără îndrăzneala lui Alexandru Macedon, nodul gordian ar fi rămas netăiat, și-ar fi rămas pe lumea asta multe noduri gordiene netăiate, înainte și după el.

Era oare într-adevăr de nedesfăcut altfel?…

Poate totuși n-ar trebui să mă rușinez. Dacă am spus așa atunci, poate că așa fusese. În șase luni am timp să-mi amintesc și să mă gândesc destul…

E greu de înțeles și greu de crezut: călătorești mai ușor aievea decât cu închipuirea. De-aici am mai plecat cândva, cu o corabie imaginară — dar respectând în alcătuirea ei legile construcțiilor navale de la data aceea, deci cu imaginația controlată. Și oamenii născociți de mine după trebuință erau controlați, ca să alcătuiască un bun rol de echipaj. Și câți am adus de departe și i-am aruncat peste bord apoi, până ce am rămas cu cei în care aveam încredere că au să-mi ajute să termin călătoria! Ce anevoioasă a fost, când scriam pe hârtie, ieșirea, fără pilot, din portul Sulinei — și navigația, cu instrumente primitive, fără radar și fără girobusolă, până la intrarea înșelătoare a Bosforului!

Iau drumul de astăzi drept o compensație; îmi destind toate arcurile: răspund alții.

Vântul bate de la nord, tare, și cât mergem spre est, ca să ne îndepărtăm de coastă, valurile lovindu-ne travers dau un ruliu greu de suportat fără antrenament. În fumoar, una din amazoanele noastre, ținându-se bine și cam crispată de brațele fotoliului în care s-a adâncit, așteaptă cu bravură să vadă ce o să se întâmple mai departe. E pe chipul ei puțină teamă, dar mai multă

curiozitate. Pe măsură ce trec minutele, fața i se luminează, și ochii, foarte mobili, par a spune, cu mirare, poate cu puțină nedumerire și cu satisfacție: „Iată că merge! Nu mă așteptasem!…”

Dar ceva mai târziu se face palidă deodată, se ridică și se duce în cabina bărbatului, străbătând coridorul în zigzag, care, la drept vorbind, e tot o linie dreaptă, ruptă provizoriu și unghiulată. La potolirea balansului, linia ruptă are să se refacă, în locul unghiurilor rămânând dulci ondulații.

E de cart pe puntea de comandă, de la ora 20 la 24, sfiosul Mircea Stănescu, ofițerul al treilea, căruia până la întoarcere n-am să-i mai descopăr alt cusur decât tot sfiala, adică un cusur care va face, între calitățile lui, pe cea mai frumoasă.

Din clipa când am schimbat drumul spre sud, cu valurile din pupa, ruliul s-a domolit, s-a domolit aparent și vântul, fiindcă merge cu noi. În schimb a crescut puțin tangajul, destul ca fumoarul să rămână pustiu; amazoana n-a revenit.

La ora 21 se ridică neguri; navigăm cu radarul. Nefiind nimic de văzut pe mare, îl poftesc pe secund la un pahar de coniac. Vreau să ne cunoaștem mai de aproape, vom fi împreună atâta timp, îmi este și vecin și mi s-a părut, de la început, un om simpatic și comunicativ. „Să creăm legături” — cum spune Exupéry, cu atâtea înțelesuri. Ce înseamnă a crea legături? A stabili că doi oameni au nevoie unul de altul… Ce ofer eu? Un pahar de coniac și un loc pe fotoliul care dacă n-ar fi ocupat s-ar rostogoli… A, dar nu pentru acest motiv l-am oferit, ci fiindcă sunt gazdă, iar fotoliul mi se pare locul cel mai bine ales pentru un musafir.

Ce-mi oferă secundul în schimb? Prezența și aprecierea lui: coniacul este bun! Mai bem câte un pahar. Merge unt! La al treilea mă abțin… Aș vrea să văd ce se mai întâmplă pe afară; încep să fiu neliniștit. Întreb:

— Pe unde om fi?

De ce să întrebi pe un navigator unde ești, când nu-i cartul lui? El zice, privind sticla ca un îndrăgostit:

— Dintre toate băuturile, coniacul îmi place cel mai mult.

Nu-l contrazic…

Așa am tot creat legături, până la ora 23,55 fix, când deodată sticla și paharele au luat-o razna, gata să se rostogolească pe jos dacă nu le-am fi prins la timp; am schimbat drumul — capul pe farul Constanța. Când am ajuns?

Alerg sus, cu regretul și cu neliniștea că am pierdut ceva de neîntâlnit. Am mai văzut Constanța de pe mare, și nu dintr-un singur unghi — dar *altă* Constanță, nu cea din călătoria de acum.

Totuși, e timp s-o privesc îndelung, să înregistrez ceea ce socotisem pierdut. Până aproape de Capul Midia, lumini. Aș zice „șirag” — și ce potrivit! — dar prea s-a spus mult.

Mamaia, pe care o credeam părăsită în acest anotimp, explodează într-un foc bengal nesfârșit, dar nu vertical, ci răsturnat pe țărmul ud; când un val se ridică mai sus și acoperă luminile un timp, ondulând, te întrebi cum nu se sting. La vară am să viu aici, să le privesc pe îndelete, o seară întreagă, mai multe seri la rând. Luminile înseamnă bucurie — mi-am dat seama acum…

Cartea pilot spune — cred că măcar ideea n-am reținut-o greșit — „Pe vreme rea, în fața farului Constanța se formează valuri mai mari decât în larg, astfel că îmbarcarea pilotului poate să devină imposibilă uneori”.

Îmi amintesc, e adevărat că într-o seară, pe când eram încă aproape copil, urmărind de pe dig plecarea unui pachebot pe o mare montată, m-am speriat, crezând că vaporul are să se înece, când l-am văzut, dincolo de far, culcându-se pe un bord, apoi revenind năprasnic în bordul celălalt, până ce catargele au atins apa și parcă s-au îndoit. Desigur, nu putuse să fie chiar așa, știu că în asemenea clipe închipuirea adaugă mult; e sigur însă că faptele nu s-au petrecut blând, cum nu se vor petrece nici cu noi acum.

Totuși, e altul motivul pentru care Căpitănia Portului ne anunță prin radio să rămânem în radă; mâine dimineață tot trebuie să ieșim în larg, pentru compensarea busolelor. E de altfel unul din motivele pentru care am venit aici, operațiunea neputându-se face în alt loc. Rămânând afară — adică la ușă — ar fi ceea ce se cheamă o economie de manevră, și pilotul nu s-ar mai osteni să ne iasă în întâmpinare ca să ne aducă în port. Echipa de compensare a serviciului hidrologic ar veni mâine la noi, cu șalupa; mulțumim!

După tratative, scurte, care nu duc la nici un rezultat, comandantul continuă drumul pe răspunderea lui; cunoaște portul cu ochii închiși. Bun!

La traversul farului, câteva minute valurile pomenite de *Cartea pilot*, spre a nu o dezminți, ne iau în primire și ne zgâlțâie furios, făcând vasul să se bandeze adânc. Amazoanele trebuie să rămână cu o amintire pe care să n-o uite mult timp. Spun așa, de parcă n-aș ști că furtuna cea mai păcătoasă se uită a doua zi după ce-a trecut.

Mi-am găsit de pe acum un loc de observație, pentru momentele grele de mai târziu: pe puntea de comandă, în babord, cu umărul și cu șoldul stâng proptite în unghiul pereților, cu cotul drept presat într-unul din tuburile portavoce, care-i destul de rigid. Poți să obosești, îmi spun, dar de smuls nu te mai smulge nimic de-acolo, decât dacă ai adormi.

Abia apuc să-mi experimentez bastionul — sunt satisfăcut! — și balansul se liniștește, aproape subit: am intrat sub dig.

La ora 0,22, după ce-am străbătut fără nici o sfială portul, cu baia lui de lumini, aruncăm ancora în mijlocul ultimului bazin. „Galați” a acostat la dana 8, la 200 de metri de noi, scăldat și el în lumini, dar acolo, în afară de carturi, probabil toți dorm adânc.

Îndată sosesc piloții, foarte grăbiți, numai că prea târziu. Ce ne propun? Să acostăm la dana 30 sau 32 — care din ele, nu mai știu. Comandantul zice: „Nu!”

Nu-i chiar o regulă, cred, dar s-a întâmplat să fie așa: numerotarea danelor începe aici din preajma gării maritime, iar gara maritimă e lângă ieșirea din port; ai făcut 100 de metri și ești în oraș. De la dana 30 sau 32 (de ce n-oi fi reținut?!) trebuie să străbați întreg portul pe jos, și, cu toate ocolurile, nu-i drum puțin.

Iarăși ne tocmim; nu ascult, sunt obosit, dar aștept manevra și-abia pe urmă am să mă culc. Am dormit în picioare, sau ce s-a întâmplat? Ne-am tocmit. Când a trecut timpul, nu știu. E ora 2,50; să mai fie vară, ar începe să se lumineze curând. Mi-e puțin frig. Nu-i nici o dană liberă, decât în fund; vom face dană dublă cu „Galați”; bine, am mai făcut — sunt băieți buni. Dar mă tem că de data asta o să-i trezim din somn cu ceva trosnituri.

N-am manevrat niciodată un vapor, deci n-am cuvânt de spus. În schimb am manevrat, între alte vehicule, pe cel mai dificil și mai subtil din câte cred că sunt în aer, pe apă și pe pământ — un velier (ce-i drept, foarte mic), și am mai păstrat de atunci puțină pricepere și puțin instinct la vânt. Un velier nu are nici frână, nici accelerație, sau le are, dar impalpabile. Și motorul, și frâna lui sunt vântul, adesea egal cu neantul. Dacă șuvița lui, care îți era destinată pentru o clipă anume, s-a dus, nu mai poți prinde alta. O manevră o dată făcută nu mai poate fi întoarsă.

După cum bate vântul acum…

Îi șoptesc secundului — îmi îngădui, am stabilit legături:

— N-o să ne putem lipi de „Galați”; doar cu remorcher.

El privește într-o parte, privește în alta — nu-i cel în drept să hotărască —, apoi răspunde, tot în șoaptă:

— S’ poate, s’ poate!

Are un mic defect de emisie: înghite câte o silabă, probabil din cauza grabei; cred că i-a făcut dificultăți în viață, bunăoară la examenele de navigație. Răspunsul lui acum ar însemna, contrazicându-mă: „Ba se poate, se poate” — după cum n-ar fi exclus să însemne, spre a-mi da dreptate, pe baza legăturilor care s-au stabilit proaspăt: „într-adevăr, nu se poate!”

Îmi țin gura; n-am fost Casandră la Troia, de ce-aș fi aici? Mă duc să mă culc, în timp ce se virează ancora.

Dar istoria de la Troia s-a petrecut demult. Poate că toată lumea de pe vapor a uitat-o.

Adorm repede, fără să mai aud lanțurile ancorei, și așa de adânc, că n-aud nici trosnituri. Mă trezesc pe lumină, după câteva ceasuri. Suntem… la dana 30 (sau 32!) — lua-o-ar naiba!

În jurnalul de bord (nu al meu, ci al vaporului) scrie că manevra s-a terminat la ora 3,20. Avem o balustradă la puntea de comandă puțin strâmbă; probabil „Galați” asemeni; dar el, cel puțin, a rămas la dana 8. O balustradă puțin strâmbă nu-i mare lucru; cu două ciocane se îndreaptă.

Miercuri, 28. Gândul Bun și multe gânduri

Nu m-am gândit niciodată „să creez legături”, dar le-am creat pe negândite, și unele au fost durabile. Iată:

La 8 și jumătate, locțiitorul căpitanului de port îmi trimite vorbă că dacă vreau să merg în oraș, șalupa Căpităniei vine să mă ia când îmi convine.

Îmi convine deocamdată ideea de a nu trebui să mai ocolesc tot portul, poate un ceas pierdut, când ziua are așa de puține ceasuri. Vreau, bineînțeles, și să merg în oraș, dar în primul rând să-l întâlnesc pe omul care mi-a trimis vorbă; ne desparte, în timp, jumătate de viață. Au trecut douăzeci și șase de ani de când nu ne-am mai văzut. Și există! Și exist!…

Când am proiectat prima mea ieșire pe mare, singur, pe un mic vas cu pânze, bizuindu-mă pe puterile mele, după o ucenicie scurtă, pasionată și amețitoare, s-a oferit să-mi țină tovărășie și să mă ajute, cum mă ajutase uneori și pe timpul practicii premergătoare, ca unul care iubea marea și cunoștea velele. Dar în ziua hotărâtă l-au oprit alte treburi, așa că m-am dus fără nimeni, într-o încercare de două zile, ceea ce nu era ușor și era o îndrăzneală; toate trebuia să le fac numai cu mâinile mele, să am și grija

cârmei continuu, și pe-a pânzelor, să-mi fierb și ceaiul la spirtieră — nu beam cafea pe vremea aceea idilică. Noroc că nu mă preocupa și mâncarea: în afară de câteva sticle cu apă, de o pungă cu roșii, una cu pere și de o pâine, nu am luat altceva cu mine.

Am fost, și n-am dormit patruzeci și opt de ore, dar nu fiindcă m-ar fi pus marea la încercare; ea s-a arătat ca niciodată mai albastră și mai blajină, și aș fi putut, la răstimpuri, să mă las în voia velelor — bine potrivite, ele pot să țină și singure drumul. Patruzeci și opt de ceasuri pe mare când n-ai decât douăzeci și opt de ani înseamnă bucurie, vis, exaltare, timp să dărâmi toată lumea și s-o construiești din nou, mai frumoasă decât înainte, să te nimicești pe tine și să te naști încă o dată, mai bun decât prima oară. Frigul umed al nopții și arșița de la miezul zilei sunt amândouă catalizatoare ale acestor prefaceri, pe care cred că nu le poți visa pe cel mai înalt munte din lume, ci numai în mijlocul mării.

Când am intrat la adăpost, seara, după două zile, și-am ancorat sub dig, am pus capul jos, pe scândura tare, și până a doua zi la 10 nu m-a mai trezit nimeni — nici lumina orbitoare a soarelui. Lumea era la locul ei, iar prietenul îmi făcea semne de pe mal, satisfăcut că mă regăsește cu bine…

Iată-l acum în ușa Căpităniei, privind pe chei cu oarecare neliniște, puțin confuz, neștiind dacă are să mă recunoască după atâta vreme, neștiind de unde să mă ia în forfota aceea de oameni. După douăzeci și șase de ani, am ajuns și de data asta cu bine.

Mi se pare mai înalt; nu e. E mai „corpolent”; pe atunci era mai subțire. Are umerii cam aduși și e încărunțit. Ne recunoaștem numai fiindcă suntem preveniți. Dacă am o tresărire, mi-o ascund, cum probabil și el își ascunde tresărirea lui.

Un prieten reîntâlnit după multă vreme e o oglindă necruțătoare; un sfert de secol pe chipul lui arată, fără amăgire, sfertul de secol al tău. Dar ce să cruț? N-am uitat nici unul din anii care s-au scurs — și sunt mulțumit că îi știu.

A fost în ziua aceea, la Constanța, o dimineață cam rece, însă cu mult soare; după masă s-a înnourat, și a început să bată vânt aspru, din larg, asuprind litoralul, pe care-l știm mai mult în răsfățările lui estivale.

E puțină vraiște în aer, zboară frunze de toamnă, și parc-ar fi confete, serpentine sfâșiate, într-o sală de bal imensă, după ce-a plecat toată lumea…

Vântul îmi intră pe sub guler.

A învățat, în milenii, cum să-l împresoare pe om și să-i descopere slăbiciunile cu mai multă dușmănie. Nu cunosc vânt mai rău decât cel care intră pe sub guler…

Cineva, am să-i spun Gândul Bun, vine cu trenul și-mi aduce un fular de lână.

Nu-i un miracol; e un gând bun.

Îmi mai aduce și o carte cu poeziile mării. „E un dar convențional”, îmi spun, puțin burzuluit în mine, cu lipsa de înțelegere prilejuită de febra plecării. Deocamdată nu-mi mai intră vântul pe sub guler. Cartea se va dezvălui mai târziu, la căldura din cabină, și se va întovărăși cu fularul.

Când mă întorc în port înregistrez un alt gând bun, dar al altcuiva și de altă natură: vaporul a fost manevrat de la dana 30 sau 32 și se află acum în fața gării maritime, poate chiar dana 1, la loc de cinste și la vedere și, mai ales, la îndemână.

În lanțul de coincidențe începute la Ghecet și Brăila se adaugă una, cu siguranță cea mai vorbitoare. În acest loc, cu maximă precizie topografică, exact unde se află acum etrava traulerului „Constanța”, care curând se va întinde peste valuri, recuperând pentru mine atâtea valuri răsturnate în lipsă, zadarnic, am întâlnit marea prima dată. O văzusem din tren, la intrarea în vechea gară a Constanței, dar n-am acceptat-o până n-am venit foarte aproape.

Aveam unsprezece ani mi se pare, și marea pentru mine nu era o minune; o cunoscusem din prima copilărie. Cea mai veche din amintirile mele este șesul, întins până la marginile vederii, uneori calm, alteori răscolit de furtună, marea mea, pe care am navigat înainte de a avea noțiunea mișcării, fiindcă mai înainte am avut-o pe a depărtărilor.

M-am apropiat de marea adevărată nu ca s-o cunosc în forma ei nouă, lichefiată — prin transfigurarea uscatului —, ci ca s-o confrunt cu marea din mine, s-o încerc pe calea cea mai directă, însetat de ea anatomic.

Astfel, abia sosit la Constanța, vara, într-o după-amiază, am coborât în port, pe faleza râpoasă, drumul cel mai scurt, geometrica linie dreaptă, care nu-i totdeauna calea cea mai bine aleasă, și, cu hainele scoase din mers, cum am ajuns în locul unde-i etrava, m-am aruncat în apă, înainte de a mă întreba cât e de adâncă și de a vedea cât e de albastră…

Port de atunci o simpatie nescăzută oamenilor și ființelor care se aruncă în apă. Prin acest gest mi se pare a căuta, și poate a găsi ceva din noi, fost

altădată.

Pe când mă aflam și continuam să rămân la Brăila, în contrazicere cu cei care nu înțelegeau această provincializare voită, o ființă grațioasă și alintată a venit să mă vadă, în tovărășia unui câine de o rasă spectaculară, cum recunosc că nu mai văzusem până în ziua aceea; pentru stăpână, animalul era o alintare, întrucât îi mărea grația.

Mi-a fost antipatic: purta un nume de viconte sau de marchiz și cu înfățișarea lui aristocratică jignea viața simplă pe care mi-o alesesem din imbold, fără vreo deliberare. Acea rasă de câine e cunoscută și poate chiar banală — *caniche royale* i se spune, însă exemplarul era cu siguranță cu mult deasupra celor comune, dacă nu prin altceva, măcar prin culoarea părului, gri cu reflexe adânci violete și frizat ca astrahanul. Pe unde trecea, toată lumea întorcea capul, spre satisfacția stăpânei, care credea că o să mă convertească la altă viață, prin câine.

Degeaba susținusem, în alte rânduri, că Brăila nu înseamnă decădere pentru nimeni și că dacă nu mai are strălucirea de odinioară, îi rămâne renumele. Folosindu-mă de o mică monografie a orașului, care tocmai îmi căzuse în mână, i-am citat vreo douăzeci de nume cunoscute, câteva chiar ilustre în cultura țării, oameni născuți în orașul hulit de stăpâna câinelui. Răspunsul, după puțină gândire, recunosc, m-a pus în încurcătură:

— Da!… Dar toți au *plecat* din Brăila!

Nu mă pot lăuda că venind eu în locul lor am umplut golul, măcar în măsură infimă, căci n-am făcut nici o ispravă acolo.

Curând după sosirea lor, am mers toți trei la Dunăre: stăpâna câinelui, cu protejatul ei și cu mine. Iubesc un anumit fast, ca oricine, și cum nu-l aveam acasă, îmi duceam puținii oaspeți pe malul fluviului, domeniul meu fără margini și aproape tot atât de fastuos ca al faraonilor.

Îndată ce-a simțit apa, câinele, până atunci binecrescut și supus disciplinei, s-a smuls din lesa potrivită așa de frumos cu frizura și într-o clipă a fost în Dunăre, urmând aceeași linie dreaptă, implacabilă s-ar putea spune, pe care o străbătusem și eu când am simțit marea.

De unde venea această jivină? Dintr-un oraș cu asfalturi străbătute de automobile, care nu-i stârneau nici o mirare. Dintr-un apartament unde praful din covor și părul de câine se scot cu aspiratorul. Poate văzuse lacul din mijlocul Cișmigiului, unde însă n-au voie să se scalde câinii. Pe piele cred că nu simțise altă apă decât pe aceea încropită din baie…

Cinci minute mai târziu ne chinuiam să-l tragem afară, pe taluzul de piatră, înclinat, măsurând 2 metri și jumătate până la Dunăre. Instinctul îl dusese bine, la apa străveche a oamenilor și-a câinilor, numai că nu detectase o anomalie — nici n-ar fi avut datoria: în locul acela, aproape de docuri, plutea lângă dig un strat gros de păcură.

Așa mi-a devenit simpatic instrumentul inocent al convertirii neizbutite, pentru admirabila săritură făcută în Dunăre, de la înălțime, și pentru înfățișarea de după aceea, din care lipseau orice aere de aristocrație. Era un câine, în sfârșit, ba încă unul victorios în bătălie, deși își prăpădise armura strălucitoare. Și-am continuat să-i port simpatie, cu toate încurcăturile venite mai pe urmă. Mergând spre casă, pentru primele ajutoare, n-a fost zid de clădire pe care să nu-și lase amprentele blănii, prefăcută în tușieră, după cum, din câte am întâlnit, n-a rămas cățelușă netatuată, fiindcă potaia, deși avea educație citadină, își regăsise, o dată cu baia, toate instinctele și nu și le mai admitea controlate.

Necazurile mai mari au urmat după aceea. Cu neîndemânarea dezarmantă pusă de Jerome K. Jerome în personajele sale și pe care n-am putut-o învinge niciodată când am pornit la o treabă neserioasă, am consumat, pentru salvarea blănii, frizate, un calup de săpun și două cazane de apă fiartă. Zadarnic! Mi-a venit, în dezorientare, ideea bidonului cu benzină, dar m-am dezmeticit la vreme, ca să n-o fi făcut boacănă. Două pachete de Vim, praf de curățat, folosite din disperare, au transformat blana năclăită într-un fel de pastă abrazivă, care îmi jupuia mâinile. Către seară, obosit și confuz, leoarcă de nădușeală, nu mi-a mai rămas altceva de făcut decât să sacrific părul, cu mașina de ras, ceea ce am izbutit, cu pauze mari de descurajare și tocind vreo douăzeci de lame.

Desfigurat, câinele a fost dus la București, cetatea lui de baștină. Dar de-atunci s-a smintit, spune lumea. Era când trist, când irascibil; avea ochii roșii, — numai că nu-i curgeau bale, ca în preajma turbării. Când încerca să-l mângâie cineva, începea să mârâie în loc să se gudure, ca înainte vreme. Într-o zi, și-a mușcat stăpâna de mână… Viața cu el în casă devenise războinică, până când, în sfârșit, a fugit pe maidan, apoi s-a pierdut în lume.

Mi s-a adus învinuire:

— Fiindcă i-ai ras părul.

— Nu! Fiindcă a văzut Dunărea!

După ce-am cunoscut marea, acolo unde-i acum gara maritimă, nu mi-am schimbat firea într-atât ca să bată la ochi și nici nu mi-am luat drumul în lume. Spre deosebire de câine, omul, chiar copil, are o rațiune… Dar după mai bine de patru decenii, m-am întors tot *acolo*!

Spre confruntare cu supraviețuitorii deceniilor, îmi aduc aminte că platoul era răvășit pe vremea aceea; nu exista gara maritimă, iar cheiul, neterminat sau provizoriu, avea numai vreo 40 de centimetri înălțime…

Un maistru de marină, în haină albă și cu o nuia în mână, m-a somat să ies din apă, sub amenințarea bătăii; bazinul nu era îngăduit pentru baia oamenilor, a oamenilor mari și cu atât mai puțin a copiilor (de ce mai puțin a copiilor?), după cum lacul din Cișmigiu nu-i îngăduit pentru baia câinilor.

M-am supus, altfel îmi lua hainele. Pe chei zăcea un hidroavion ca de jucărie; sub carlingă scria „Geta”; avea volan, ca automobilele, și parcă era cârpit cu sfoară pe ici, pe colo.

Prima mea întâlnire cu marea a fost, așadar, o contravenție, dar se vede că n-am pus la inimă intervenția maistrului, puțin cam ostilă. Altfel, n-aș fi exclamat mai târziu: „O, mare, iubita copilăriei mele!”

Se îmbarcă alimente toată ziua — se îmbarcă apă de băut toată ziua și toată noaptea care urmează. Apa de la Galați, aflu, e mai puțin bună. E ultima noapte de așteptare după o săptămână — plus patru decenii.

Joi, 29. A face „punctul” pe mare — și în viață

Ziua începe cu șoapte misterioase și hotărâri neclare. S-a fixat plecarea la ora 13; dar compensarea busolelor? „Nu se mai face!” spune cineva. „Imposibil!” răspund navigatorii. Mă asociez în gând cu cei din urmă, respingând ideea bizară a unei navigații aproximative, deci hazardate, în apele necunoscute din nordul oceanului, și chiar până acolo.

Dar e hotărât: la ora 13 coboară musafirii și lumea străină; așteaptă ei, așteptăm și noi, cu nedumerire. Aflu ceva, dar nu-i găsesc înțelegere: vom ieși în larg pentru compensarea busolelor, apoi ne vom întoarce. Plecarea va fi diseară. Nu mă supără: sunt frumoase plecările seara; era seară când am ieșit prima oară pe mare. Aproape toate vapoarele pe care le-am văzut plecând — și-am urmărit multe plecări în anii câți am contemplat marea — s-a întâmplat să plece o dată cu apusul soarelui. Pentru portul Constanța e explicabil: ca să ajungă la Bosfor pe lumină. M-am străduit să ignorez

explicația și să-mi închipui că o plecare pe mări trebuie să fie legată de ora când se-întunecă, spre a cuprinde taina necunoscutului și-a depărtării…

Numai că pentru cei de pe mal și pentru mulți din echipaj, care n-au tras cu urechea, plecarea va fi acuma. E o plecare simulată, ca o repetiție generală pe care invitații trebuie s-o ia drept premieră. De ce? Pentru soțiile oamenilor din echipaj, spun unii, ca să nu mai aștepte pe chei până diseară. Alții spun: pentru ca solemnitatea plecării să fie pe lumină.

La ora 14,15 încep manevrele de plecare. Nu, nu puteam pleca: mai sunt formalități de îndeplinit, mai avem de luat apă. Un remorcher se învârtește pe la pupa vaporului, aruncă o parâmă, o abandonează, o ia din nou, ca și când ar privi treaba ca neserioasă.

Secretul, mi se pare, e cunoscut acuma de toată lumea, dar fiecare își joacă rolul cu conștiinciozitate. Mă ascund în bordul celălalt al punții de comandă, ca să nu apar pe scenă. Trag cu ochiul pe la colțuri; nu-i nevoie să trag și cu urechea: difuzorul de la etalon se aude în tot bazinul, și poate chiar în celelalte bazine. Comandantul își ține discursul, bine dispus și volubil, făgăduind să vină cu vaporul plin de pește; nu uită să anunțe că mă va aduce sănătos și pe mine. Sper că am să mă întorc sănătos, dar în clipa asta e un pic de boală, în mine.

Știu că pe „Galați” merge un reporter de la Cinematografie. Am să-l cunosc mai târziu, într-un fiord al insulelor Færoe. Deocamdată cred că l-am identificat în mulțimea de pe chei, datorită aparatului, cum filmează plecarea noastră.

Din cei 5.000 de metri de peliculă cu care a venit la întoarcere, a extras 600 pentru un documentar de douăzeci de minute, maximum cât admite genul. Știu câtă strădanie i-au cerut aceste douăzeci de minute fulgerătoare. Dar din cauza vitezei, care răcește imaginile, ochiul mi-a rămas inert, și n-am retrăit nimic din atmosfera călătoriei. Deși am fost pe vase diferite, am dus o viață comună; n-am recunoscut-o. În schimb, acolo unde filmul evoca momentul când traulerul „Galați” pleacă din portul Constanța, am recunoscut vasul nostru și echipajul nostru, făcând semne de despărțire. Operatorul a trebuit să trucheze, deoarece „Galați” a plecat pe întuneric.

Astfel, plecarea simulată își găsește justificarea în discursul ținut pe lumină și în 10 metri de peliculă.

Trecem pe lângă „Galați” la 100 de metri; pe punți la ei nu prea se văd oameni, deci acolo nu-i nimeni emoționat că luăm largul. Comandantul

nostru a părăsit microfonul și, apucând pâlnia lui Nelson, se apleacă peste balustradă, ca să le șoptească în taină:

— Pst! Pst! (Exclamația e un adaos care îmi aparține și are rolul de a sugera mai clar situația.) Alo, „Galați”! Ieșim pentru compensare, dar ne întoarcem și plecăm împreună! Alo, „Galați”! Ieșim pentru compensare, dar…

Comunicările de la un vapor la altul se repetă totdeauna, și nu o singură dată, ca să nu rămână vreo neînțelegere sau vreo îndoială. Numai că „șoapta” megafonului, instrument născocit anume ca să amplifice vocea umană, e o iluzie, îngăduită numai în teatru, unde „aparteurile” le prind cei din sală — și trebuie să le ignore partenerii. Dacă se aude pe „Galați” se aude și la gara maritimă, unde au rămas femeile și spectatorii.

„Galați” nu răspunde; desigur, știu programul și n-au chef de glumă. În schimb, dacă a mai rămas pe uscat cineva care nu-l știe, îl află acum, din sursă oficială.

Femeile vor sta acolo până seara, în vântul de toamnă.

E vânt tare afară, și marea foarte avană, îngreuind compensarea. Două ore și jumătate mergem în felurite direcții, rotindu-ne în afara radei. Se reglează în sfârșit goniometrul, pe radiofarul Constanța, care își emite continuu semnalele, pentru noi și pentru oricine alții — semnale de navigație și de solidaritate cu cei ce caută drumul pe ape.

Îmi verific și eu în acest timp busolele personale, urcând scările la puntea de comandă, apoi coborând în cabină sau mai jos, la careul marinarilor, străbătând coridoarele, ca să-mi încerc pașii în diferitele aluri ale vasului, des schimbate, dând combinații neprevăzute de tangaj și de ruliu și comprimând lecția până la saturație.

Pornim spre port o dată cu noaptea, cu vântul care ne mână din spate. Ni se comunică prin radio: nu mai acostăm la chei, ancorăm în bazin; toate formalitățile sunt terminate, echipa de compensare debarcă și plecăm îndată. Dar apa?… Un tanc la prova e gol! N-are importanță — aflu —, avem apă destulă. Tancul se va umple cu apă de mare, pentru echilibrarea vasului.

Ancorăm în mijlocul bazinului — femeile au așteptat degeaba; despărțirea de ele n-a fost trucată. Dar câteva tot vin cu șalupa Căpităniei și își strigă bărbații de la scară. Strigătele lor se aud multă vreme, împletite și întretăiate; nu deslușești unul, ci pe toate deodată. Nu știi dacă-s cuvinte de despărțire, ultimele sfaturi, ultimele făgăduieli, sau numai exclamații. Brațe

care se agită, din grămadă, ridicându-se și coborând o dată cu valurile, și iarăși un val de exclamații…

Sunt alte femei pe chei, le văd de departe, și fiindcă le-am mai văzut o dată, la prima plecare, de acum câteva ceasuri, știu că unele își mușcă buzele și își înghit lacrimile. Au venit mai aproape, la dana 8, unde se află „Galați”; de-acolo fac, semne, cu brațul, într-o mișcare neconvinsă, obosită, pe jumătate mecanică, fiindcă nu știu unde, pe punțile noastre, le sunt bărbații. Bărbații pot să fie pe puntea de comandă, sau la vinciul ancorei, sau la mașini, și de-acolo n-au să mai iasă decât atunci când se schimbă carturile. Dar femeile fac gestul în continuare, fără să se oprească; poate într-o sută de clipe va fi una, neștiută, când omul lor să le vadă.

S-au deschis vanele — se bagă apă sărată în tancul gol, și mi se pare straniu, deși îi cunosc rostul: în jurul nostru o să avem atâta apă de mare! Bine — să avem și de la Constanța!

Se încheie formalitățile, în timp ce la scară, în șalupa care joacă pe valuri, se mai aud exclamații, iar pe chei, brațele obosite și înghețate încă mai freamătă.

A, nu! O despărțire de șase luni și de 20.000 de mile nu se poate petrece fără să ostenească brațele și fără să sângereze puțin inimile.

Dar iată, pe negândite, pe tăcute, în emoția noastră, „Galați” a plecat fără emoție. Când vom ridica ancora va avea un ceas înainte; la fel are să fie și altădată.

Ora 20,30; virăm ancora. Ora 20,50; am depășit farul. Suntem pe drum, 90 de grade, ca să ne îndepărtăm de coastă.

Când am ajuns la geamandură mi-am scuturat toată zgura și m-am întors către marea, care, în sfârșit, se deschidea promițătoare în față…

Durează mult despărțirea de țărm cu vaporul. Ceasuri întregi vom vedea în urmă luminile din Constanța, de pe restul litoralului, iar la sfârșit din Mangalia. Pe urmă vor rămâne, alt timp, farurile.

La ora 21,20 punem capul spre sud, 175 de grade, drumul Bosforului. Vântul tare, de est, și valurile luate din prova până în clipa asta, acum vin travers și încep să ne balanseze cu destulă brutalitate.

E frig și umezeală, dar nu vreau și nu pot să cobor în cabină. Stau pe puntea de comandă, afară, și privesc împietrit țărmul. Mircea Stănescu, subțirel, tăcut, elastic, se chinuiește aplecat peste alidada pusă pe repetitorul

girobusolei să măsoare unghiuri, apoi aleargă în camera de navigație și le trece pe hartă, străduindu-se să facă punctul cu trei relevmente, „punct de zile mari”, căci de obicei te mulțumești cu două — sau cu niciunul: radarul e gata să-ți dea poziția mură în gură. Dar avem în vedere trei faruri: Constanța, Tuzla și Mangalia, și prea te ispitesc să le asculți ce-ar putea spune.

În balansul vaporului, care ochi și care mână ar izbuti să măsoare fără greșeală? Punctul pus pe hartă nu vrea să fie punct, ci apare ca un triunghi cu laturile de vreo milă; o asemenea eroare poate să nu fie luată în seamă. Dar Mircea Stănescu își face inimă rea, și iar ia relevmente, și iar le pune pe hartă, cu mica lui mustăcioară zbârlită și inconciliabilă.

Am în ochi, în aceste ore ale plecării, tot țărmul, de la Constanța la Mangalia; l-am străbătut cu pasul odată, iar acum parcă îmi văd umbra acolo, vagabondând în întuneric. Fără să vreau, fac și eu „punctul” întâmplării aceleia — și dacă punctul are să-mi iasă bine, întâmplarea, în orice caz, rămâne o eroare.

Era în vară primului an când la noi se terminase războiul, când credeam că după ce cursese atâta sânge, fusese atâta suferință și asuprire în lume o să le vină oamenilor o eră a păcii și fericirii, cum nu făgăduise nici măcar Mântuitorul, la două milenii în urmă. Era soare de august, nevoalat de nici o teamă, nu mai zburau bombardiere, nisipul ardea, marea sclipea de lumină, după ce-o chinuiseră submarinele și-o sfârtecaseră minele. Nu știam că în zilele acelea aveau să mai cadă două bombe, cu altă structură, la Nagasaki și la Hiroșima, zguduind nu doar insulele Japoniei, ci toată lumea, așa de zguduită și până acuma…

Mergeam pașnic pe malul mării, cercetând plajele ca un căutător de aur, urcând înălțimile și dând roată orizontului cu privirea, urmărind umbrele întinse de soare, măsurând ceva în al peisajului: adâncimea.

Vroiam să găsesc un loc de ancoră, pe uscat, fiindcă nu se putea pe mare; un loc unde să ridic patru pereți sau să-i bag în pământ la nevoie, să fie un adăpost, bordei sau casă, cu o ușă și o fereastră, fereastra însă în fața mării.

Ar fi fost la Vama Veche locul acela, după ce trecusem peste altele, dar acolo, două promontorii reduceau orizontul marin cu cel puțin o treime, și-ar fi dat, cred, uneori senzația lipsei de aer — nu aerul de respirat, ci de visare. Și-apoi, către nord, sub faleza prea întunecată după-amiezile, se vedea o epavă, mai tristă și mai înfiorătoare decât mormintele din cimitire, fiindcă nu avea nici o tovărășie.

Locul, pe care l-aș mai alege încă o dată dacă ar fi nevoie și ar fi vreme, rămâne, după cercetări și deliberare, la sud de Mangalia și de satul 2 Mai din vecinătate, acolo unde se naște faleza și începe să crească. Am contemplat de multe ori marea și restul peisajului din locul acela, la toate orele zilei, și păstrez până astăzi credința că unul mai potrivit nu se găsește pe tot litoralul. De-acolo, îndată după răsărit și până în târziul după-amiezii, soarele, care pe latitudinea noastră e înclinat puțin la sud chiar și în miezul verii, își proiectează lumina spre nord, făcând să strălucească tot țărmul, până la vechiul Cazinou din Constanța, ultimul promontoriu, alb și părând de marmură la depărtarea aceea.

După o săptămână de contemplație hotărârea fiind luată, cam tot atunci când venea și toamna, parcă mai aurie ca niciodată acum, că se terminase războiul, am luat trenul și am plecat în căutarea proprietarului.

Vezi de mai multe ori marea, dacă mergi pe calea ferată, de la Mangalia la Constanța. Ba e un loc, înainte de Agigea, unde până în ultima clipă crezi că locomotiva are să intre în apă.

Priveam, cu o nedumerire din ce în ce mai conturată în inimă și pe față, cum apărea marea ici și colo și, nu știu de unde, simțeam cum vine peste sufletul meu o tristețe și îl apasă.

Când marea a apărut ultima dată, sub râpele de către Constanța, cu silozurile înalte din port, cu farul și cu digul pe care în copilărie îl cunoscusem piatră cu piatră, cu gara maritimă și cu bazinul din față, de unde mă izgonise maistrul, nedumerirea se limpezise, tristețea din suflet, crescând, devenise calmă și gravă, și hotărârea acum era luată: în loc de casă, aveam să-mi construiesc o corabie.

De ce să ai marea doar la o fereastră? De ce marea asta, și nu altele, toate? De ce să fie umbră după-amiaza în loc să pui cârma spre soare? De ce viscolul, și nu alizeul? Și Crucea Sudului, în locul încremenitei și înghețatei Stele Polare? În locul ploii de toamnă, Tropicul Racului; în locul zăpezii, Tropicul Capricornului?…

Mircea Stănescu a izbutit, în fine, să reducă triunghiul la dimensiuni acceptabile, deși putea fi acceptat de prima dată.

Dar e mai ușor să „faci punctul” pe mare decât în viață.

II LONGITUDINE

Vineri, 30. Culoarea portocalie

Mare rea toată noaptea. Au uitat-o cu toții, sunt sigur, o am însă notată. În jurnalul de bord al vasului scrie: „Cartul I: cer parțial acoperit; tangaj violent… Cartul II: același drum; tangaj până la 30 de grade…”

Dacă stingi lumina să dormi, rămân două simțuri treze pe întuneric: auzul și simțul muscular. În patul pus transversal pe axul vaporului, ruliul te plimbă pe saltea până te proptești în tăblii, când cu picioarele, când cu capul. Ligamentele se întind, ca zgârciul praștiei, și când te aștepți să zboare ceva din tine, se comprimă pe neașteptate, dându-ți o clipă de repaus, nesperată, înainte de a începe alungirea în partea cealaltă. Înălțimea pe care ți-o cunoști variază, ca pentru a se adapta unui pat al lui Procust, când prea mic, când prea mare.

Jocul e plăcut, ca o gimnastică pe gratis; organismul nu stă degeaba, simți că se istovește, dar parcă fără să te coste — efortul leneșului —, fiindcă voința nu participă, ci asistă, cu o satisfacție ironică.

Cele două simțuri rămân treze, deși vine un fel de somn, de la o vreme. În acel somn fără definiție clară e bine când aluneci spre picioarele patului; dormi și îți dai seama ce se întâmplă, cum ai visa realitatea, atent și continuu. Parcă aluneci pe o pârtie de schi, către o trambulină, cu singura teamă că va trebui să faci săritura; ea se anunță ca un gol în viscere, poate fiindcă un timp centrul de greutate se plimbă coborând către pubis, dinspre inimă. Săritura însă se tot amână, cum se amână explozia bombei în filme: secundarul fatidic, care merge spre oră, suprapus peste fumul fitilului, în clipa următoare s-a dus cincisprezece secunde în urmă… Și jocul continuă.

Dacă a sta întins e o plăcere, pe care romanii, bunăoară, știau să și-o prelungească înmulțind cu rafinament prilejurile poziției de odihnă — ceea ce poate le-a adus și decăderea —, poziția firească a omului viu e în picioare. În cap nu stau decât saltimbancii și unele maimuțe, prin suspendare, dar nu acelea cărora li se atribuie ascendența îndepărtată a omului.

În somn, fie el chiar somn fără definiție, când capul se presează în tăblie, și centrul de greutate se rostogolește înapoi, de la pubis spre inimă, atenția din vis se mărește, voința, adormită, dă semne de alarmă, ca niște scântei pe

care le simți trecând printre craniu și creier. Amplitudinea ruliului nu este egală; ceva în organism se reglează pentru una dominantă, și ea devine suportabilă prin stereotipie. Dar există de obicei un „al nouălea val”, deși nu respectă totdeauna numărătoarea, care culcă vaporul sub un unghi mult mai mare decât cel acceptat și tolerat de bunăvoința omului. Acea amplitudine o dată atinsă, urmează o pauză, o clipă de liniște, când crezi că vasul nu are să se mai ridice. Scânteile din creier devin atunci incisive, propagându-se într-un spațiu redus prin predarea craniului în tăblie. Cu o clipă mai înainte ca voința să fie trezită de-a binelea, instinctul, care nu trădează nici vietățile evoluate, te face să iei brusc poziția apărării, sărind în picioare.

De multe ori într-o noapte!

Dacă simțurile celelalte rămân fără solicitare, inerte și leneșe, de ți-e și necaz pe ele, auzul pomenit adineauri stă la pândă continuu. El prinde șuierul vântului în hublouri sau deasupra, printre pereții suprastructurilor, mugetul valurilor și izbiturile lor în bordaj sau în chilă, trosnetul pereților supuși la întindere, comprimare sau încovoiere… Acestea sunt zgomote previzibile, firești și obligatorii, pe lângă huruitul motoarelor, care se aude fără întrerupere, chiar și pe vreme bună. Mai există însă zgomote suplimentare, evitabile și totuși niciodată evitate în întregime. Cum nervii sunt întinși, acestea pot să dea câteodată imaginea auditivă a infernului: scaune care zboară dintr-un perete în altul al careului, vase ciocnindu-se între ele în dulapurile din oficiu, ca și cănile suspendate în cârlige, bălăngănindu-se în ritmuri diferite, datorită greutății lor inegale, și intrând în coliziune. Mai sunt destule surse de zgomot, dar trec peste ele, amintind doar flotoarele din zestrea pescarilor, care, slăbite din legături, bat toaca satanic chiar sub hublouri.

Iar în cabina mea, fotoliul.

Mă trezesc în mai multe rânduri peste noapte și, buimăcit de așa-zisul somn, înmuiat de oboseală, aruncat de balans de la ușă la canapea, pe toată lungimea cabinei, mă străduiesc, fără izbândă, să găsesc fotoliului o poziție statornică. Între timp, scrumiera metalică, scăpată din vedere, se rostogolește pe jos, silindu-mă să fac cu ea jocul pisicii cu șoarecele; dar cine-i în acest caz pisica, și cine-i șoarecele? Când s-o prind, s-a dus sub canapea și s-a pitit acolo, în tăcere, făgăduind măcar un armistițiu, până mâine. Fotoliul, în sfârșit, îl culc pe jos, la picioarele patului, și pun peste el, ca să-l înăbuș, haina de piele cu blană. Nu va mai fugi, dar îl voi simți tot timpul cum se zvârcolește și geme, fără să sucombe până la ziuă.

Râd cu voie bună; perfecțiunea duce la plictiseală.

Într-un timp, simt pe cineva în fața ușii; e Cornel, radiotelegrafistul, venit să bea apă. Îl poftesc în cabină și stăm de vorbă o oră, împărțind pe din două balansul, spunându-ne țelurile. E și el, ca toți oamenii, pornit să caute fericirea. Are o parte din ea de pe acum, gândesc eu, deși poate el și-o ignoră: iubește marea și își iubește meseria cu pasiune. Oftează: mai are o iubire, lăsată în urmă — i-o divulg, fiind legitimă.

Când se luminează de ziuă, deși ruliul face să se balanseze pendula de pe puntea de comandă până la limită, nu pot să spun că-i furtună. E o mare rea, cu hulă aspră, pe care o primim din direcția cea mai neconvenabilă, exact din travers, s-o măsori cu echerul.

Dar cerul e senin, și apa albastră, acel albastru stins pe care-l ia toamna, decolorat parcă, și obosit de soarele verii.

Am un zâmbet pe față; caut pe mare o pată portocalie. N-o să se vadă: e numai o imagine din amintire… Acum câțiva ani… Mi se pare c-a fost vara asta — e o amintire din cele fără vârstă, care nu te roade și astfel nici ea nu se tocește — o amintire crepusculată… Bătea vântul tare, de la nord, și a luat o saltea pneumatică de pe plajă, ducând-o spre larg, departe, fără să lase speranța că ar mai putea fi salvată. Avea o culoare portocalie, foarte frumoasă.

Portocaliul e culoarea care se vede cel mai distinct pe apa albastră; aceasta-i culoarea centurilor noastre de salvare și-a hainelor de protecție ale pescarilor.

Centura mea de salvare, pe care am și îmbrăcat-o, să văd dacă „îmi vine”, stă la picioarele canapelei, la îndemână, ca s-o pot înșfăca și într-un moment de zăpăceală. Aș ascunde-o, având o formă hâdă, însă nu îngăduie regulamentul. Mă consolez înregistrând numai culoarea. Într-un buzunăraș, la piept, are un fluier micuț, legat cu sfoară, să nu se piardă; la naufragiu sufli în el, să marchezi locul unde te afli și să chemi ajutoare. (În viitor am să suflu în el din când în când, deși nu am nostalgia oilor, ca Ion Creangă; poate ca să mai aud și alt glas câteodată.)

Centura mai are un guler amplu, un flotor, ca să-ți țină capul sus, afară din apă, chiar dacă ți-ai pierdut stăpânirea gesturilor, ceea ce se poate întâmpla naufragiatului. Seamănă cu colereta Mariei Stuart, pe care ea poate o va fi purtat ca pe un simbol sinistru, foarte bine înțeles de gâdele cu securea. Când pun centura, simt o gâdilătură la ceafă și, instinctiv, mă uit într-o parte și în alta.

În culoarea centurii, salteaua se ducea atunci pe mare, și, cu toată absurditatea gândului, ceva din mine așteaptă s-o vadă astăzi continuându-și drumul spre Bosfor, încotro se îndreptase. Ceva care pleacă trebuie să ajungă, oricâtă ar fi întârzierea; socotesc foarte întristătoare întoarcerea forțată — e ceva asemănător cu privarea de libertate. Dar au zărit-o pescarii, au împins barca la apă, au ridicat o pânză peticită și după jumătate de ceas au salvat-o, dacă se poate numi salvare întoarcerea ei pe nisip, când îi stătea așa de bine pe apă! De fapt, i-au luat libertatea.

O caut și nu e; am un regret ciudat, de parcă ar lipsi cineva de lângă mine…

În tribordul nostru, la o milă, se luptă cu marea, de azi dimineață, un cargou românesc de 600 de tone. Merge spre Bosfor, dar încetul cu încetul rămâne în urmă. Câteodată, etrava îi dispare sub valuri, ca să apară mai târziu, îmbrăcată în spumă. Nu pare chinuit micul vapor, ci semeț și plin de vigoare, numai că își cunoaște forța și parcă ar spune: „Atâta pot, atâta fac. Să nu râdeți de mine!”

Cum să râzi? Le-aș trimite un mesaj de prietenie!… Oare dincolo de ei, către partea țărmului, nu mai e nici o amintire?

La ora 9,30, petrolierul „Prahova”, care vine spre țară și s-a întâlnit cu „Galați” mai adineauri, ne roagă prin radio să schimbăm drumul cu câteva grade, ca să-i ieșim în întâmpinare. Cine ar ocoli o întâlnire în mijlocul mării? Totuși, invitația mi se pare cam ciudată: dacă inițiativa a fost a lor, de ce nu schimbă ei drumul?

Desigur că ne-au goniometrat în timpul convorbirii, poate ne-au găsit puțin în afara drumului, ceea ce nu înseamnă că n-am fi nimerit intrarea în Bosfor (radarul bate 40 de mile!), și ne-au chemat spre ei, scoțându-ne din mica eroare și creînd o întâlnire emoționantă și pentru unii, și pentru alții.

Ne întâlnim la ora 9,55; trec pe lângă noi, aproape fără să se legene, sau e doar o impresie în fața unui tonaj de trei ori mai mare. Nădăjduiesc să nu ne compătimească pentru tăvăleala pe care o îndurăm chiar sub ochii lor, ei fiind aflați la altă înălțime. Eu unul n-am compătimit echipajul cargoului de 600 de tone!

Și la noi, și la ei, oamenii ies pe punți și își pun brațele în mișcare. Ai noștri repetă gesturile de ieri, ei fac repetiție pentru diseară. Ne salutăm cu fluierul, care pentru mine va rămâne la toate întâlnirile cel mai frumos glas al prieteniei, având puterea să exprime totul cu un singur sunet.

Comandantul, în continuă voie bună, pune în funcțiune și megafonul și încă o dată îmi aud numele, ducându-se pe deasupra mării, care acum scânteiază în soare.

Păcat că au salvat pescarii salteaua portocalie!

În jurnalul de bord la această oră: „Se navigă spre Bosfor. Vizibilitate bună. Tangaj 25 până la 30 de grade”.

Dacă nu te ții de ceva, nu poți sta în picioare. Cu tot soarele și cu toată voia bună, constat că marea n-a vrut să țină seama de amintirile mele idilice; a fost, poate, un fel mai al ei de a-mi arăta simpatia…

Ultima oară am trecut prin Bosfor, cercetându-l pe îndelete, la 1881, când nu mă zorea nimeni și puteam să mă opresc oriunde aș fi dorit. Așa mi-am permis să rămân o zi și o noapte la Buiuk-Deré și mai multe zile la Istanbul. Dar aceea era o călătorie cu închipuirea, care îți îngăduie toate libertățile, admise de echilibrul narațiunii. Mai fusesem o dată aici, cu alți treizeci de ani înainte, însoțindu-l anevoios pe Théophile Gautier prin tainele seraiurilor, unde eu n-aș fi putut să pătrund, neavând privilegiile lui de om cu vază.

Împotriva cronologiei, cea mai îndepărtată din călătoriile mele pe acolo rămâne una reală, din anii când începeam să fiu tânăr și aveam privirea foarte curioasă, dar neformată. Astăzi nu mai știu ce-am văzut cu ochii mei și ce-am citit la alții, însă nu simt în mine nici o disonanță, ceea ce dovedește că impresiile, venite pe o cale sau alta, n-au fost nici strâmbe, nici falsificate.

Am puțin mai mult de un ceas pentru verificare: intrăm în Bosfor la ora 13,30, și la 14,45 vom fi în partea cealaltă, unde începe Marmaraua.

E un cer pâclos, și astfel, deși suntem abia la mijlocul toamnei, care aici era caldă odinioară, peisajul pare bolnav, gata să-și ia o manta în spinare. Iarba, pe coline, e ofilită, ca și cum astă-noapte ar fi căzut bruma. Se mai zăresc, pe țărmul asiatic, căsuțe de lemn, colorate, dar cred că sunt tot cele pe care le-am văzut cândva, tare demult — și pe care mai înaintea mea le-au văzut alții; de la ei a trecut veacul. Sunt și ele atinse de brumă, ofilite și decolorate. Pe malul european nu descopăr măslinii, la creastă, și nu se mai văd nici măgărușii, cu urechile profilate pe cerul albastru de altădată.

Intrarea în Bosfor pare în ruină, poate fiindcă falezele dinspre Marea Neagră sunt roase de ape, mai ales pe țărmul argilos al Asiei. Mâna omului

nu se simte aici — n-a găsit ce să facă: peisajul a rămas geologic și în paragină. Se simte ceva mai înăuntrul strâmtorii: o linie de geamanduri, întinsă de la un țărm la altul, taie calea vaporului. Între geamanduri sunt întinse cabluri, de care atârnă, invizibile, plase metalice. E barajul antisubmarin, pus nu știu la ce dată, probabil în preajma războiului; nu-l știam de rândul trecut, cum nu-l știau nici alții… E drept că pe vremea lui Théophile Gautier nu existau submarine, nici chiar pe vremea lui Pierre Loti; existau Aziadé și iahmace — vălurile turcoaicelor, puse pe față.

Dar Constantinopolul s-a mai apărat și altădată cu astfel de baraje; istoria îl știe, și eu parcă îmi amintesc să fi văzut la Muzeul Militar din fosta capitală a imperiului otoman lanțul care se întindea pe sub apă, la intrarea în Cornul de Aur, ca să împiedice asaltul naval al dușmanilor. Dacă nu era chiar tot lanțul acolo, apoi cred că măcar o bucată sau măcar câteva zale, pentru privirile curioase.

La mijlocul barajului este deschisă o poartă, geamandurile sunt date în lături și plutesc negre, hâde, ținute de ancore pe apa albastră. Oricare ar fi rațiunea acestei plantații strategice, ea sluțește peisajul și rănește amintirile. Bosforul pare mai puțin albastru; culoarea lui acum e a nedumeririi, a neliniștii și dezamăgirii.

Șalupa sanitară aduce și pilotul înainte de poarta barajului, sosit cu precizie lăudabilă la ora pe care-o anunțasem prin radio. Îndată ce urcă scara, se duce direct la puntea de comandă și după saluturile obligatorii nu va mai scoate un cuvânt până la capătul celălalt al strâmtorii. E un om spre cincizeci de ani, brun, cu fălcile puțin căzute, plictisit sau posac, sau cu firea greu penetrabilă. S-ar citi în ochii lui nu știu ce bunăvoință, ce interes, pentru noi și pentru viață; ar încerca să ne arunce o privire cercetătoare și comunicativă, dar deodată își ațintește ochii în față, preocupat de mișcarea vaselor în canal. Poate că e doar un om care își face meseria, cu grija să nu greșească.

Între timp, medicul nostru, îmbrăcat cuviincios, în costum de oraș, cu cămașă albă și cravată, a coborât în șalupă și mai multe minute este oaspetele medicului de port, ceea ce, datorită spațiului otoman, unde ne aflăm, ne prilejuiește glume brutale. La întoarcere, doctorul le primește cu seninătate, dovedind că a și devenit marinar. Revizia sanitară, care constă doar în cercetarea și vizarea actelor, se face din mers, pe când ne apropiem de Buiuk-Deré, aflat în fundul unui golf larg din dreapta. Nu recunosc orașul: s-a întins spre nord, iar spre sud aproape că s-a unit cu Terapia; e un

alt fel de a constata cum se înmulțește spița omenească. În schimb, amândouă așezările, vechi locuri de retragere, odihnă și desfătare pentru bogătașii Stambulului, și-au păstrat stilul, poate chiar și l-au accentuat: îngrămădeala. Casele sunt strânse parcă la presă unele în altele și parcă scot aburi de atâta caznă. Nu; plutesc peste ele neguri de toamnă…

De la Terapia, pe țărmul european n-a mai rămas nici un loc gol cum îmi amintesc să fi fost odinioară. Case de toate felurile, cele mai multe fără nici un stil, înghesuite sub coastă, lângă apă, au acoperit seraiurile și palatele. Șoseaua asfaltată se strecoară printre construcții, și automobilele parcă se joacă de-a v-ați ascunselea, dispărând după ziduri, ca să apară mai târziu între două case. Trasă 100 de metri mai sus, pe versant, șoseaua ar fi deschis călătorilor, întreagă, priveliștea asupra Bosforului, și cred că oamenii care vin aici vor să vadă Bosforul în primul rând; n-au să-l vadă.

În stânga zace epava unui petrolier de mare tonaj; s-a ciocnit cu un alt vapor, printr-o manevră neatentă (se întâmplă, și totuși nu înțeleg cum), și a luat foc. Ca spectacol, trebuie să fi fost grandios: zeci de mii de tone de petrol arzând! Cred că în repetatele rânduri când a ars vechiul Stambul, construit mai mult din lemn pe atunci, suma incendiilor din istoria lui n-a dat mai multă flacără și mai multe calorii.

Mă uit cu coada ochiului la pilot: ține capul înainte, dar îmi dau seama că simte epava din stânga, ca pe un avertisment: strânge din fălci și se încordează mai mult.

Nu recunosc nimic, când apare orașul, în afară de minarete și de Turnul Fetei; seamănă acesta cu un mic far alb pe o stâncă din mijlocul canalului și n-are nimic să-i justifice numele. Îl ocolim prin dreapta, ca pe o baliză. E alarmant și întristător să treacă totul așa de repede; în Turnul Fetei nu-i nici o fată, și dacă ar fi, când să-i faci serenade?

Marele Serai, cu zidurile de tencuială văruită, pare și el în paragină. E pâclă în aer, toamnă prematură, neprogramată.

Vasele sunt doar pavilioanele, „marele pavoaz”, pe care puzderie de vase îl poartă prin fața noastră, cu lume ieșită la plimbare; lumea petrece — un fel de chermeză pe apă. E sărbătoare națională aici, după cum spune laconic pilotul, dar n-am ambiția să aflu istorie; mă contrariază pavilioanele, înșirate ca într-o sală de bal sau ca la restaurante populare în noaptea de Anul nou; în dorința de a-și împodobi vasele și a-și satisface mușteriii, comandanții uită că „marele pavoaz” nu se arborează decât la chei sau la ancoră, și nicidecum în timpul navigației.

Să se uite, să se piardă chiar și cele mai trainice dintre tradiții, acelea ale marinei?

Mă mai contrariază ceva: cenușiul din aer, peisajul lipsit de strălucire: era, până mai adineauri, atâta lumină în mine!

Și iarăși, mă amețește, mă sperie, îmi dă o senzație de panică și nemulțumire viteza cu care ar trebui să-mi caut amintirile. Ar trebui s-o evoc pe Ichmed aici, prima fată către care mi-am ridicat privirea, de departe, fără îndrăzneală și fără nici o urmare. Era ceva ce s-ar putea numi „guvernanta” unei familii orientale, călătorind cu vaporul, la clasa întâi; se îmbarcaseră la Pireu și au debarcat la Istanbul, după două zile. Două zile am contemplat fata, în timp ce se necăjea cu copiii, care o împiedicau să privească marea și insulele arhipelagului, înverzite în vremea aceea a anului. Mult mai târziu, m-am gândit că în alte ore poate o necăjea stăpânul, ciocănindu-i la ușa cabinei; revolta și gelozia mea au fost postume… Pe neașteptate și fără noimă, amândouă reînvie astăzi, când am așa de puțin timp să mă gândesc în urmă.

Printre nedumeriri, continui s-o văd pe Ichmed, zveltă, brună, într-o rochiță gri-albastră, umblând în papuci pe punte, cu călcâiele trandafirii, parcă fardate, cum până atunci nu mai văzusem la nimeni…

Numind-o, mi se pare că mi-am plătit mie însumi o datorie, dar nu-s satisfăcuți în mine pe deplin nici creditorul, nici debitorul. Ce-aș fi putut face mai mult într-o oră și cincisprezece minute, cât durează drumul Bosforului?

Și-apoi, am de așteptat altceva: am pornit spre insulele Færoe, unde încă mai cred că nu se duce nimeni.

La ora 14,45, pilotul a coborât; suntem în Marmara — 23 de grade Celsius temperatura la soare. Soarele însă se vede numai când și când; cu termenii meteorologici din *Jurnalul de bord*: cer parțial acoperit. Hulă, dar din pupa; vaporul navigă calm. Numeroase vase brăzdează Marmaraua, mergând cu noi sau venindu-ne în întâmpinare. Drumul nostru va fi mai lung și mai greu decât al oricăruia din ele. Mă tulbură gândul că în navigația noastră, sau în ceea ce aștept eu de la ea, este și aventură; o aștept ca pe un balsam al întineririi.

Stambulul nu se mai termină odată cu cimitirul de la Eiub și cu zidul de piatră, ruinat, care îl încercuia pe la sud: clădiri uriașe, blocuri-turn se înșiră pe țărm până spre farul de la St. Stefano. În pâclă, și în alinierea lor riguroasă, cam aspră, mi se par fabrici, mai ales că fumegă, la fel cum

fumegau Terapia și Buiuk-Deré. Dar sunt locuințe, îmi dau seama când ajungem în dreptul lor, clădiri prismatice, fără stil, sau în stilul mondial al sfârșitului de mileniu pe care îl trăim, înghesuindu-ne și trepidând.

În urmă, minaretele fără număr, ca niște condeie de grafit, încearcă să zgârie pe cerul cenușiu vechea istorie a Stambulului. Pe această strâmtoare, la locul de trecere între Pontul Euxin și Mediterana, care a fost, cum se spune, leagănul civilizației antice, un leagăn cald, însorit și albastru, trebuia să se nască o așezare omenească — și ea s-a născut — iar acuma se întinde, fiindcă viața, o dată plămădită, dospește și dă peste margini.

Ruinele vestitei închisori Edi-Kulé, care fac parte din istoria Imperiului Otoman, dar și a Țărilor Românești, ar putea încă să se vadă — au fost cruțate, ca monument al trecutului, probabil; trec nebăgate în seamă, lângă apă, în timp ce ochii sunt atrași în alte părți, de clădirile înalte. Numai minaretele rămân în competiție, până târziu, în planul îndepărtat, din fund, nelăsându-se anulate de blocurile-turn din primul plan; desigur, în folosul lor lucrează și imaginația…

Seara, în camera hărților, pe când navigăm calm în Marmara, Cornel vine cu două „avize pentru navigatori”, recepționate chiar atunci. Sultanii, domnitorii și minaretele, dispăruți în întuneric și-n depărtare, dispar deodată și din imaginație… Mă întorc avid la prezent, la ziua de astăzi, la seara noastră, așteptând parcă ceva deosebit — senzaționalul — în calmul navigației, ceva să justifice atenția de atâta timp trează. Știu că aventura e mai departe…

„Avizele pentru navigatori”, emise de stațiile radio de coastă, semnalează situații neobișnuite, anomalii, primejdii posibile. Iată: „Om căzut la apă” — spune primul aviz… Și dă locul: e departe, în Egee — rămâne într-un fel abstract pentru noi, care vom ajunge acolo abia mâine dimineață. Al doilea: „Corp semănând a mină plutește în derivă…” Tot în Egee, tot departe. S-ar putea să fie doar un butoi sau un bidon mare, sau o geamandură smulsă din ancoră… Un om căzut la apă, în schimb, oricât ar fi de departe, rămâne o dramă; chiar dacă întâmplarea a avut martori, și vasul stopează imediat și se întoarce, rar poate fi salvat nefericitul, mai ales noaptea. Mi-l închipui în luptă cu valurile, dacă știe să înoate, privind înnebunit cum luminile vaporului se îndepărtează, continuând să trăiască, un ceas, două sau zeci de ceasuri, sperând, când n-ar mai avea dreptul la nici o speranță, nici măcar a

miracolului; în asemenea clipe, realitatea e inescaladabilă, neîngăduind închipuirii să se smulgă din tentaculele ei paralizante.

Miracole se petrec însă, ca să numesc astfel întâmplările incredibile și fără explicație. Ofițerul al doilea povestește că anii trecuți, pe când naviga în Mediterană cu unul din cargourile noastre, un om a căzut la apă, de undeva dinspre prova vaporului, și, datorită norocului, cineva aflat în cabină l-a văzut — de fapt a văzut doar o umbră neagră, mătăhăloasă, alunecând prin fața hubloului, mișcare de câtimi de secundă, pe care o percepi, dar n-o înțelegi dintr-o dată. Până să se dezmeticească, până să dea alarma, neconvins, cu teama că ar putea fi doar o năzăreală, până să se dezmeticească și ceilalți și să se facă apelul echipajului, au trecut minute fără întoarcere. Un om lipsea, într-adevăr căzuse în mare, și acela era… însuși comandantul!

A fost găsit după șase ore, când nimeni nu mai avea vreo speranță. Omul pierdut plutea în apele pustii, ținut la suprafață — în afara oricărei legi a flotabilității — de șuba lui groasă, și de nimic altceva: nici măcar nu știa să înoate.

Povestea mi se pare cusută cu ață albă, și o transcriu fără să disimulez ața, dar povestitorul, jurându-se că-i adevărată, e gata s-o susțină cu martori. Cât despre faptul că un marinar, ba chiar comandant, n-ar ști să înoate, nu mă miră, deși socotesc că-i inadmisibil și nescuzabil. Am cunoscut destui, nu mai puțin bravi, cu toată grava lor infirmitate, și între ei, cel mai brav rămâne Josuah Slocum, corăbierul legendar de la Boston, cel care, după o viață petrecută pe mări, și-a încheiat bătrânețea făcând înconjurul pământului pe greul drum al lui Magellan, singur pe un mic vas cu pânze, neavând la îndemână niciuna din înlesnirile matelotajului și navigației de azi; neîntrecuta lui croazieră, încheiată în tăcere și modestie, s-a petrecut înainte de sfârșitul celuilalt veac, pe când corăbierii, între alte primejdii ale mărilor, mai întâlneau și pirați. După cum el însuși povestește, Josuah Slocum nu știa să înoate…

Și totuși, continui să cred că mărturisirea lui nu poate deveni brevet pentru alții, căci ceea ce, după vorba latinească, se îngăduie lui Jovis nu se îngăduie și altora.

Nu, oricât aș vrea să scot din obișnuitul zilelor pe mare cele două știri de adineauri, ele nu tulbură pe nimeni și, cu toată strădania închipuirii mele, nici pe mine. Mă cufund în ambianța caldă și calmă a camerei hărților la

această oră de seară. E liniște pe vas se simte doar trepidația motoarelor, departe, în cală, iar aici, alături, într-o încăpere cât o cămară, bâzâitul abia perceptibil al girobusolei.

Le peretele dinspre pupa al încăperii, o canapea îmbrăcată în material plastic, semănând întru totul cu cea pe care o am în cabină, îmi oferă (și-mi va oferi de multe ori în timpul călătoriei) un loc potrivit de observație; observ oamenii și instrumentele de navigație.

Oamenii — începem să ne cunoaștem; îmi construiesc continuu idealuri și speranțe, folosesc radiera ori de câte ori văd câte o mică umbră; nu vreau s-o socotesc pată. Nu m-a dezamăgit nimic până astăzi…

Instrumentele — acestea sunt înfăptuiri ale oamenilor, perfecte, inalterabile, suma unor gândiri și-a unor încercări temeinice și îndelungate. Și e ciudat, și-ar putea să fie demoralizant pentru o fire netolerantă, că oamenii, care au pătruns cu mintea lor chiar și miracolele, rezolvându-le cu calcule care ele însele apar ca niște miracole, nu s-au putut perfecționa și pe ei în aceeași măsură…

Girobusola, aflată în spatele meu, după un perete de 3 centimetri grosime, a înlocuit vechea busolă magnetică, o izbândă depășită a minții omenești, dar legată, în veacuri, de istoria navigației. Influențe magnetice din afară îi dădeau deviații care nu puteau fi corectate până la capăt, iar eroarea rămasă trebuia cunoscută și pusă în calcul, împreună cu eroarea și mai importantă prilejuită de magnetismul pământesc, variabil, distribuit capricios de la o zonă la alta. În anii de istorie a vechii busole, oamenii au trebuit să creeze o știință nouă, o instituție, să-și ia pe umerii într-una împovărați încă o povară, aceea de a cerceta liniile magnetice ale pământului, în toate mările navigabile și chiar dincolo de ele, de a le măsura declinațiile, aș zice palmă cu palmă, de a prevedea variațiile lor anuale, stabilind reguli statornice, de a face ordine într-un haos invizibil.

Busola magnetică nu arată aproape niciodată nordul geografic, de care continuă și acum să aibă nevoie navigatorul. Pentru a-l obține, folosind acest instrument din alte vremuri, el ar trebui să facă și ceva contabilitate pe lângă navigație, ceea ce mi s-ar părea astăzi lipsit de eleganță și incompatibil cu veacul.

Există o jucărie pe care cred că și-o amintește oricine, numită diminuant titirez, deși demonstrează convingător efectele forței centrifuge, și este astfel un instrument de laborator — o născocire. Lansată cu oarecare viteză într-o mișcare de rotire, jucăria rămâne în poziție verticală, învingând

îndărătnic și cu energie răsturnarea la care ar duce-o echilibrul ei în mod evident nestatornic. Dacă vârful ei de sus are oscilații câteodată, faptul se datorește numai vitezei insuficiente și mai cu seamă denivelărilor, fie ele chiar infime, ale platoului pe care se învârtește: masa, podeaua sau trotuarul din fața casei. Pusă în condiții ideale, jucăria și-ar menține micrometric și fără ezitare axul spre zenit, chiar dacă s-ar produce în acel timp un cutremur, chiar dacă masa, podeaua sau trotuarul ar începe să se balanseze fără nici o regulă.

Forțând puțin noțiunea și luând din ea numai elementarul, girobusola e un titirez, un corp care, antrenat electric, se învârtește cu viteză suficientă ca să-și păstreze orientarea inițială, insensibil la orice perturbație. Iar direcția care i se imprimă e, bineînțeles, nordul geografic. Într-o emisferă sau alta, la cercul polar sau la tropic, indiferent care ar fi anotimpul și starea vremii, indiferent care ar fi magnetismul locului, vaporul poate să se balanseze, poate să se rotească pe mare bezmetic — girobusola rămâne robită unei unice direcții…

Îi aud bâzâitul după perete, și-n el descopăr ceva care sugerează idealul și absolutul. Această mică mașinărie, de-o complexitate amețitoare totuși, merge fără oprire din clipa când vasul a părăsit șantierul. Toate se vor opri din când în când în jurul nostru, timp de o zi, de o oră, de o secundă — girobusola nu se va opri niciodată, până ce vasul va intra iarăși în șantier, pentru revizii și reparații. Toate îți vor crea îndoieli în călătorie, tu însuți primul, îți vor da nedumerire și poate chiar neîncredere — girobusola va fi, neîntrerupt, nezdruncinat, vie și credincioasă.

Toate se vor opri din când în când, spusesem adineauri, deci și curentul electric…

Avem mai multe generatoare în sala mașinilor; funcționează unul sau toate, după cum este de mare la un moment dat consumul de energie. De la mecanismul care pune în mișcare antena radarului până la vinciul traulului și la macaralele care, împreună cu el, ridică zeci de tone, pe vapor sunt peste o sută de electromotoare, mai mici sau mai mari, unele rotindu-se continuu. Și totuși, uzina care le alimentează poate într-o zi să se oprească. Mișcarea girobusolei rămâne asigurată; îndată ce tensiunea curentului începe să scadă, intră în funcțiune, automat, cu o promptitudine verificată, generatorul de avarie, aflat la o punte de sus, spre a fi ferit de apă chiar dacă sala mașinilor s-ar inunda, la un început de naufragiu. Și chiar dacă acest

motor își încetează mersul, rămân acumulatoarele, pe o punte și mai înaltă…

E drept că asemenea luptă cu adversitatea are și ea un capăt. Poate veni o clipă când și acumulatoarele se sleiesc, sau le acoperă apa. Atunci, însă, nu mai este nevoie de girobusolă, după cum nu mai este nevoie de niciunul din instrumentele și instalațiile vasului; girobusolă se va opri, după ce ultimul marinar se va salva sau va dispărea, arătând o ultimă oară direcția nordului, obsedantă — și va fi astfel, până în ultima clipă, ca o ființă însuflețită, credincioasă omului care a creat-o…

În această seară de Marmara, camera hărților își păstrează ambianța caldă, învăluitoare, plină de făgăduințe. Rămân mult timp așa, legănat dulce de balansul vasului; zumzetul girobusolei se aude imperceptibil și-mi sună în ureche ca un ison la murmurul mării, amândouă interminabile…

În fața canapelei, la peretele dinspre prova, e fixată o masă ceva mai înaltă decât cele obișnuite, întrucât la ea se lucrează stând în picioare; acolo e desfășurată harta drumului. Celelalte hărți așteaptă în sertarele de dedesubt. Privesc sertarele și mi se par fascinante: adăpostesc aproape toate mările navigabile.

Deasupra, pe perete, e contorul lochului electric, care înregistrează milele parcurse — câteva sute deocamdată, din cele 5.000 cât avem de mers până la Færoe, din 20.000 câte vom avea acoperite la înapoiere.

Sub el, un repetitor al girobusolei înregistrează pe bandă, cu cerneală roșie, drumul vaporului; e un „martor” cu ajutorul căruia poți să reconstitui călătoria, zi cu zi, milă cu milă, toate schimbările de direcție. Timonierii, și după ei toată lumea, îl numesc, cu un termen impropriu și neacademic, codoșul, care vrea să însemne delatorul. E adevărat că denunță, neiertător, orice greșeală sau neîndemânare a omului de la cârmă.

În dreapta mesei, într-un alt sertar, capitonat, cu un ochi de geam deasupra, se află cronometrul, necesar în navigația astronomică, folosită încă și astăzi.

Alături tronează, impozant și enigmatic, radiogoniometrul; măsurând unghiurile față de radiofarurile de coastă, poți să afli, prin intersectarea a două sau trei direcții, poziția vaporului, cu o precizie suficientă, până la mai multe zeci de mile; iar radiofaruri se găsesc astăzi pe toate coastele frecventate.

Ultimul instrument important din această încăpere, unde se pregătește navigația, este facsimilul, înregistrator al unor imagini transmise prin radio,

de la distanță. El reproduce, la anumite ore ale zilei, hărți meteorologice pe zone care acoperă un sfert sau o treime de emisferă, de pildă întreg Atlanticul de nord, de la coastele Europei până la ale Canadei; prin interpretarea lor, prin compararea schimbărilor succesive care intervin în mișcarea maselor de aer de la o zi la alta sau în cuprinsul aceleiași zile, se poate deduce starea următoare a vremii, cu destul timp înainte, ca să se ia măsurile trebuitoare.

O ușă, spre prova, dă în timonerie, locul cârmei și-al altor instalații de manevră. I se spune, impropriu, puntea de comandă; îi voi spune asemenea, ca toată lumea, când de fapt este numai o parte, închisă și acoperită, a acestei punți de unde se conduce vaporul. Aici nu arde nici o lumină de la căderea întunericului, ca să nu stânjenească privirea celor care supraveghează fața mării. Viața în acest spațiu, noaptea, când pe lângă întuneric domnește uneori și cea mai deplină tăcere, pare enigmatică și puțin înfiorătoare pentru cel venit din lumină. E sigur că sunt oameni vii în jur, cel puțin doi după regulă, ofițerul de cart și timonierul; bănuiești și locul unde se află fiecare, dar până nu le auzi glasul n-ai dovada existenței lor reale, de vreme ce în huruitul îndepărtat al motoarelor și-n mugetul mării nu li se aude nici respirația.

Spui „Bună seara!”, intimidat de incertitudini; o clipă, chiar glasul tău pare o incertitudine. Pe urmă, cineva îți răspunde — îndată îi deslușești umbra la unul din geamurile mari dinspre prova; dar și în glasul lui e incertitudine și sfială.

Sunt oameni vii, și totuși, încă o vreme, până ți-ai adaptat ființa la întuneric, și nu doar prin simțurile anatomice, în mișcarea, în glasul lor e ceva de la limita irealului.

Alături, în camera hărților, arde lumina; acolo, după un perete subțire, e o altfel de viață, chiar atunci când încăperea rămâne goală; lumina atestă existența omului; chiar dacă lipsește acum, are să vină…

Dacă ușa de la puntea de comandă se deschide, lumina se stinge automat, ca să nu pătrundă dincolo nici măcar o dâră. Deasupra mesei rămâne un bec mascat, cu intensitatea reglabilă; el trimite un fascicol îngust și palid pe hartă, în zona de navigație. Când nu e nimeni aici, becul arde calm — și așteaptă. E un prieten, un tovarăș în noapte…

La ora zero intrăm în Dardanele.

Sâmbătă, 31. Lipsuri în peisaj

Navigăm în Egee. Cerul senin, marea riguros albastră, și, poate datorită culorii ei curate, ziua pare văratecă, deși temperatura, la umbră și în vânt, oscilează, zgribulindu-se grafic între 18 și 19 grade.

Insulele apar sterpe și cenușii; nu știu unde, tot pe acest drum, am văzut fetele amintite în altă pagină, săpând viile care coborau pe coline până la apă. Acum ar fi timpul să le culeagă; dar nu descopăr nici viile, nici fetele cu basmale roșii, și mă cuprinde îndoiala: poate n-au fost niciodată — le-am adus din altă parte, cu imaginația…

Pentru restul zilei nu-mi rămâne decât să compar, rece, peisajul cu harta. La ora 10,30, în tribord, insula Skyros, iar în babord Psara, ale cărei țărmuri defilează îndelung, fără să arate vreun semn de viață omenească. Arhipelagul pare lăsat în părăsire. Fără oameni, geografia e moartă.

După-amiază suntem la Capul Doro, iar noaptea dublăm Capul Malea. Egeea se sfârșește, și n-am reîntâlnit nici o amintire. Sper ca lipsa să nu fie în mine.

Duminică, 1 noiembrie. O oră câștigată — și alte câștiguri

Spre ziuă am depășit Capul Matapan, iar din zori suntem în Mediterană. Pustiul trebuie umplut cu trimiteri în urmă…

Peninsula grecească se vede un timp în tribord, apoi înapoia lui, apoi în pupa. Am și-acolo amintiri, dar la care să mă opresc? Descind, înlănțuindu-se, tocmai de la Homer; confund în minte pe Ulise cu Lord Byron. Prea mulți eroi pentru o palmă de loc, pe care după câteva ceasuri nici n-o mai vezi.

Prefer să privesc în față, peste etravă.

Vântul, care ne-a împins din urmă în Egee, mărindu-ne viteza și scutindu-ne de chinul balansului, s-a rotit spre vest, o dată cu noi. Așa ne duce, confortabil, câtăva vreme, când începe să crească și se mută mai la sud; e încă bine — ne bate dinapoia traversului.

La prânz dăm ceasurile înapoi cu o oră. Ziua noastră crește acum, când mergem după soare, astfel că în loc de 24 are 25 de ore. Carturile se lungesc cu câte 20 de minute; ni se lungește și viața, păcat că nu încontinuu!

E ora 15; vasul începe să ruleze simțitor, dar suportabil după penibila încercare din Marea Neagră.

Toamnă mediteraneeană. Cerul foarte decolorat; în schimb, marea e de un albastru profund, ca de cerneală, și pătată de berbeci albi. Sub etravă, apoi

în siajul elicei, apar pete de cel mai palid albastru, care trec treptat prin toate nuanțele, spre a se contopi cu profundul ultramarin din jur.

Un cargou, sub pavilion greu de identificat la 6-7 mile, navigă toată ziua în tribord, rămânând foarte încet în urmă. Vasul nostru nu merge prea repede — e destinat pescuitului prelungit, astfel că i s-a ales o viteză economică, poate prea economică, în folosul razei de acțiune… În sfârșit, avem și noi pe cine să întrecem!

Mai devreme, am întâlnit, trecând aproape, prin tribordul nostru, elegant și stabil, un petrolier de vreo 30.000 de tone, mergând cu viteză jignitoare.

Vasul rulează din ce în ce mai adânc. Scrisul devine dificil, la propriu ca și la figurat. Regret timpul când trebuie să stau în cabină în loc să contemplu marea, care în orice clipă, pe neprevăzute, s-ar putea să-mi spună ceva. Mă gândesc cum Jack London, în timpul traversadei de la San Francisco la Sidney — un întreg ocean! — cu faimosul său „Snark”, yacht de miliardar, stătea înfundat în cabină, fostul marinar, și scria (*Martin Eden* între altele) cu norma, mărturisită de el însuși, de nu mai știu câte mii de cuvinte pe zi.

Martin Eden e un câștig, nu doar pentru Jack London, dar cât privește jurnalul călătoriei, l-am preferat pe al unei diletante, soția lui, pasionata Charmian, care *a privit*…

Spre seară, vântul crește; de mult a început să ridice stropi de pe crestele valurilor.

Noaptea ruliu greu, amestecat cu tangaj și lungi derapări, care dau senzații neprevăzute. Salteaua, foarte elastică, împrumută o sensibilitate de giroscop și îmi vestește începutul balansului înainte de a percepe mișcarea cu simțurile consacrate. Urmărind intrigat acest joc inedit, de câte ori se repetă uit brutalitatea care urmează. E obositor, dar nu demoralizant; dimpotrivă, îți dă, pe o latură, măsura a ceea ce poate omul să îndure, fără să-și piardă buna dispoziție și fără să se vaiete.

De seara, crescând continuu peste noapte, furtună în nord, spre Marea Ionică și Italia. Orizontul, în față și în tribord acoperit de nori amenințători. Începe să fulgere ca la teatru.

Pe la ora 22, aud fluierul de ceață, care urlă automat, la intervale regulate; plouă într-o perdea impenetrabilă, și în clipa asta, după cum văzusem la radar înainte de a coborî de pe puntea de comandă, suntem încadrați de cinci vase, în dreapta, în stânga, în față și în spate.

La ora 3 mă trezesc într-un balans amenințător; fulgeră încă spre nord, văd pe hublouri, deși perdelele sunt trase. Mă simt obosit (numai de impresii, altfel nu mă pot lăuda cu nici o activitate) și dorm mai departe. Uitasem: lupta cu balansul vasului e o muncă destul de istovitoare, mai ales când nu ai de făcut alta.

Luni, 2. Tot felul de furtuni

Vom lua în lung coasta de sud a Siciliei. Capul Passero se vede încă de dimineață. La ora 11 ajungem în traversul lui. Se deslușește către nord, în nori, Etna — și-n fața lui, cât ar fi de departe, mă simt puțin speriat, ca pe vremea când îl învățam la geografie, suferind că n-am să-l văd vreodată. Tot e ceva că l-am întrezărit astăzi!

La ora 15,30 suntem în dreptul Capului Scalambri, de unde coasta se depărtează, luând-o pe spre vest-nord-vest. Va rămâne încă multă vreme în vederea cui vrea s-o contemple de la distanță.

Suntem aici în canalul Maltei. Insulele se află la vreo 40 de mile în babord. Au o istorie, care țâșnește ca o piramidă colțuroasă în mijlocul Mediteranei și concentrează evenimente prea mari pentru dimensiunile lor…

Marea e acum verzuie, dovada fundului puțin adânc. Întâlnim curenți transversali, întinzându-se în față când albicioși, când albaștri, ca niște panglici imense, și vrând parcă să taie drumul etravei…

N-am pizmuit niciodată pe marii cuceritori, și, cum am sufletul pașnic, cum am multe satisfacții și multe speranțe, mă gândesc liniștit la spaima lui Napoleon când, mergând spre Egipt, a trecut tot pe aici. N-aș da călătoria mea și visele mele pentru gloria lui.

Am mers aproape toată ziua în lungul coastei de sud a Siciliei, înregistrând-o de la 5-7 mile, cu pământul ei ars și uneori sterp, dar așa de însorit. Glumim cu comandantul și cu Cornel pe seama sicilienelor (invizibile), și fiecare își dispută presupusele lor semne de simpatie. Cornel, cu coafura lui sălbatecă, de eschimos, căzută pe frunte, până în ochi, pretinde a-și fi identificat fata după jartierele roșii. Îi atrag atenția că probabil n-are jartiere de loc și, bineînțeles, nici ciorapi — spre cinstea Siciliei!

Citesc pe hartă numele unor așezări și ținuturi greu de deslușit la țărm chiar cu binoclul, dar care își oferă contururile sugerate de literatură și film,

într-un peisaj devenit aproape familiar: Marina di Ragusa, Donna Lucata, Pozzale. E și un Donnafugata pe undeva, amintind de domeniul unui personaj azi mai viu în mintea mea ca oricând.

Privesc stăruitor această Sicilie, unde nu ne oprim, dar pe care parcă am vizitat-o demult și o știu, cu vieți chinuite, moravuri anacronice, răzbunări sângeroase și absurde, de neînțeles oamenilor de sub alt soare și alt cer. Sicilia tainicei și înfiorătoarei Mafii… Iar peste toate imaginile ei, Sicilia cea mai recent și mai obsedant evocată de Lampedusa, în același spirit cunoscut parcă de mult, dar cu un personaj nebănuit, seniorul din Donnafugata, tristul și umanul prinţ, ca un Crist, cum îl văd obsedant printre pleoape, încă viu sau înviat acum, ridicat deasupra peisajului orbit de lumină, la multe mile distanță, peste Mediterana care ne desparte, așa de verde și de limpede astăzi…

Seara, la un post de radio italienesc deslușesc vag o informație: furtuna dezlănțuită în tribordul nostru astă-noapte se pare că a fost dezastruoasă în Sicilia și Calabria.

Și astăzi, sub soarele Mediteranei, Sicilia se arăta așa de leneșă și netulburată!…

Apusul soarelui, roșu-aprins, curgând printre nori, ca o cascadă calmă, etajându-se în forme neverosimile și oprindu-se îndelung la fiecare etaj, anume, ai zice, pentru a fi urmărit mai bine și a fi mai bine memorat.

Marți, 3. Întâlnire prematură

Noaptea am depășit, lăsând în stânga, singurateca insulă Panteleria.

Spre ziuă depășim Capul Bon, care la vest adăpostește Golful Tunisului și orașul pomenit de atâtea ori în ultima vreme; dar la Tunis m-am gândit totdeauna ca la unul din multele miraje ale geografiei, chiar pe timpul când nu-l pomeneau ziarele.

Ora 9, depășim Capul Farina, apoi Capul Zebib, Capul Blanc, iar între ele Bizerta; depășim câte ceva în fiecare oră… Cu toată modesta viteză a vaporului, prea repede consumăm geografia. Dacă un om și-ar închina toată viața călătoriei, cât timp ar avea pentru fiecare punct de pe hartă, care merită o oprire? Mi-e teamă să încerc o socoteală; trăim prea puțin și avem prea puțină mobilitate — în suflet mai cu seamă — pentru cât e lumea de mare.

Navigăm la 10 mile distanță de coasta Africii, care, după Ras Engela și Ras al Koran, evocatoare numiri arabe, se îndreaptă spre sud și se pierde…

Tot atunci apar în zare, puțin în babord, insulele Galita. De ce nu mă pot opri aici, măcar cât stă trenul într-o gară? Niciodată n-am să pășesc pe aceste tărâmuri. Lumea este destinată omului, iar omul n-o poate lua în primire…

Nu fac nimic în aparență, și n-am totuși nici o clipă de răgaz deplin. Înaintea prânzului am urmărit pregătirile de pescuit pe puntea de lucru. Aici nimeni nu-și mănâncă pâinea de pomană. Ca să fiu drept cu toți, oamenii muncesc sârguincios și fără îndemnul nimănui. Nu știu când și cine i-a învățat, dar niciunul nu șovăie când trebuie să manevreze grelele și complicatele ansambluri ale acestei plase uriașe care se numește traul.

Întâlnim numeroase vase astăzi; spre prânz aș putea spune că sunt puzderie. Aici se întâlnesc drumurile care duc spre Gibraltar, din tot răsăritul Mediteranei.

Am de reflectat asupra petrolului; luat ca volum, pare-se este astăzi cea mai vânturată din toate bogățiile lumii. Din zece vase întâlnite în Mediterană, cel puțin opt, dacă nu nouă, sunt petroliere, unele de 25.000 sau 30.000 de tone, și nu acestea trebuie socotite cele mai mari din câte străbat mările, în amândouă emisferele. Unele ajung la 150.000 de tone, dacă informațiile mele nu sunt depășite la această oră.

Să reflectez deci, dar ce reflecție își are locul, decât una banală: se înmulțesc motoarele, crește vertiginos numărul cailor-putere, pe uscat, în aer, pe apă, într-un ritm poate chiar mai rapid decât al înmulțirii omului.

Am vrut să dorm o oră după prânz, ca să scriu mai odihnit pe urmă, dar nu m-a lăsat inima; mi se pare că-mi fur cerul limpede și Mediterana, daruri neașteptate în această toamnă. Am stat iarăși pe puntea de lucru, între oamenii care își pregătesc sculele, ca să le aibă gata din vreme; nu se știe cum va fi oceanul, unde vom intra spre sfârșitul săptămânii.

Aș vrea să nu uit această zi și mai ales această nemaipomenită după-amiază. După o vară pusă în rubrica pierderi — fiindcă a trebuit să ocolesc marea — soarta mi-a dat o recompensă neprevăzută și generoasă. M-am simțit ca pe o plajă calmă, la sfârșit de august, cu o mare cuminte, dar dospind voluptate. Vaporul abia se legăna, fără alt vânt decât acela care lua naștere din mișcarea lui moderată, egalând cu o briză de vârsta adolescenței, timidă și proaspătă.

Muzică ușoară italienească, languroasă și în același timp plină de sevă și de viață, s-a revărsat tot timpul asupra noastră din megafoanele zgomotoase, care totuși, având în față imensitatea mării, își pierd asprimea metalică. Am fost fericit și de loc nostalgic, singura grijă rămânându-mi aceea a caietului care mă așteaptă.

Cabina mea fiind în tribordul vasului, la nord în drumul de astăzi, am neșansa de a nu primi nici o rază din soarele Mediteranei, care face să scânteieze tot ce e alb — și totul e alb — în bordul celălalt.

Nu-mi plac fotografiile, astfel nu m-a preocupat să am un aparat de fotografiat cu mine, dar m-am bucurat copilărește când Marian, pasionat de această îndeletnicire, m-a prins în obiectivul lui, de bună calitate, alături de Cornel, spre pupa vasului, cu întreaga Mediterană în spate, cu Egeea mai încolo și, dacă vreți, cu Marea Neagră departe — ca să-mi frânez aici vagabondarea închipuirii pe ape.

Nu știu ce va reda fotografia din starea mea de astăzi, dar sunt hotărât s-o păstrez — prima într-o serie nouă, întrucât pe cele vechi de mult le-am aruncat sau le-am rătăcit fără să le regret vreodată.

M-am dus pe puntea de comandă, o clipă, și l-am rugat pe secund, care este de cart, să mă anunțe când apune soarele. Orizontul e senin și nu mai știu cum să mă împart între zările mării și zările mele — paginile albe.

După amiază, marea a rămas pustie, fără nici un vapor de data aceasta; golul o face mai vorbitoare. M-am urcat pe puntea compasului etalon, deasupra punții de comandă, ca să contemplu totul de la cel mai înalt punct practicabil al vaporului. Orizontul circular, calm, era sfâșiat numai înapoia babordului, de insulele Galita; le-am urmărit cum își schimbau forma de la o oră la alta, după unghiul sub care se arătau în trecerea noastră. Era ca un caleidoscop de proporții gigantice, mișcându-se lent, la scara de timp a uriașului.

Înainte de prânz se vedea un masiv stâncos, cenușiu, coborând în coame line spre dreapta, până se pierdea în apă; mai departe, după ce lăsa loc unei trecători false, răsărea altă stâncă — și amândouă se uitau neîncrezătoare una la alta, cea mai mare gata să atace, cea mai mică pusă pe fugă, să scape. Dar e o iluzie, datorită distanței, care face să nu li se vadă baza; altminteri, sunt o singură bucată, robită ei însăși în veacuri.

La prânz, văzute din alt unghi, se uniseră, și cum coama apărea crenelată foarte aspru, ai fi zis că sunt zburlite și încăierate. Seara s-au despărțit iarăși, în alte proporții — cea mică rupsese un masiv din cealaltă; acum, ca niște forțe egale, se suspectau pașnic… în trecerea fiecărui vapor, războiul avea să pornească iarăși.

Am văzut un singur pescăruș, trecând prin prova, bosumflat pare-se. O pasăre care mi s-a părut că seamănă cu vrabia noastră a zburat printre doriboturi, a șovăit pe deasupra mării, dezorientată, apoi a revenit și s-a așezat pe un maldăr de parâme, la prova, confundându-se cu ele la culoare.

Mai târziu, într-un colț al punții etalon am descoperit alta, necunoscută pentru mine, cât un pui de potârniche, gri-argintiu, cu puțin galben în vârful aripilor. Era moartă, poate de oboseală, poate se lovise, aruncată de furtună noaptea trecută. Am privit-o fără tristețe, doar cu o mică strângere de inimă, gândindu-mă că, luni de zile de aici încolo, singurii noștri oaspeți vor fi păsările mării și oceanului, vii sau moarte.

Nostromul a fost bolnav câteva zile, mi se pare de gripă. Azi a ieșit la lumină; l-am întâlnit la o țuică (de care nu s-a atins, de altminteri ca și mine), în cabina comandantului. Era cam pierdut și cam palid…

Mă iscodise deunăzi în privința drumurilor mele pe mare, și când i-am mărturisit, cu bună-credință, că n-am cunoscut oceanul, deși într-un fel cred că îl explorasem mai bine decât într-o croazieră obișnuită, ochii i s-au umplut de satisfacție și șiretenie: are un mușteriu în plus pentru botezul tradițional, de care nu scapă nimeni. L-aș primi și eu cu plăcere, dar dacă el înseamnă într-adevăr o întreagă găleată cu apă aruncată în cap, sunt îngrijorat pe bună dreptate; oricât ar fi vremea de caldă, luna noiembrie rămâne luna noiembrie, și oceanul poate fi altceva decât Mediterana.

Mi-e imposibil să nu gândesc, copilărește, că boala nostromului ar fi fost mai potrivită peste câteva zile.

Soarele a apus încă o dată în nori; n-am avut prilejul nici acum să descopăr faimoasa și enigmatica rază verde, care s-ar putea să fie numai o închipuire.

În timp ce desfac greoaiele zăvoare de la camera etuvei — cred că inutilă —, aflată afară, pe puntea bărcilor, la același „etaj” cu cabina mea, dar în bordul celălalt, unde prin bunăvoința medicului îmi țin, bine amarate, lăzile

de sticle cu apă minerală, vasul începe să tangheze, din ce în ce mai adânc, pe valuri grele din prova. Nefiind vânt, presupun că se apropie dinspre apus o hulă veche, uneori mai păcătoasă decât furtuna. Dacă se va pronunța pe deplin, va fi o noapte sâcâitoare, dar nu mă sperii: în fiecare seară de când sunt aici, am adormit într-o baie de bucurie.

Și, oricum, ziua de astăzi, chiar dacă nu va urma alta să i se asemene, răsplătește cu anticipație multe încercări viitoare. Vor fi destule, nici vorbă, și desigur mai multe și mai grele decât cele închipuite de mintea cea mai prevăzătoare, dar, încă o dată, nu mă sperii, ci le aștept cu voie bună. După lunga perioadă de pescuit, la Færoe, dincolo de 62 grade latitudine nordică, adică aproape de noaptea polară, vor urma insulele Canare, spre Africa tropicală, și oricum, la înapoiere vom mai străbate încă o dată Mediterana!

La ora 20, film în aer liber, „la grădină”, pe puntea de lucru, printre și peste uneltele de pescuit în curs de pregătire.

La început, documentarul cu întâmpinarea traulerelor în mare, după prima călătorie, cu primirea la Tulcea și Galați, apoi cu decorarea echipajelor. Oamenii, chiar dacă unii l-au mai văzut o dată, îl urmăresc interesați și voioși, comentându-l cu satisfacție. Când recunosc pe câte unul din ei, izbucnesc în râs sau în exclamații.

După ce în zilele dinaintea plecării, la Galați, apoi la Constanța, mi se păruseră posomorâți, închiși în ei, nemulțumiți, poate cârcotași — când cred că de fapt n-ar fi avut nevoie fiecare decât de o lămurire și o vorbă bună —, își dezvăluie de la o zi la alta firi într-adevăr minunate. Simt până în adâncul inimii astă-seară că la sfârșitul drumului îmi va fi drag fiecare și mă voi simți legat de toți cu o prietenie statornică și bărbătească.

(La transcriere, azi, când se împlinește aproape un an de la acea dată, impresia ar avea nevoie de o verificare. Însă nu vreau să fiu cârcotaș și eu, șicanându-mă pe mine însumi. Între optzeci de oameni este peste putință să nu apară și unii cu păcate, după cum este peste putință să nu apară între mioare albe și o oaie neagră. Deci retranscriu, după gândire lungă și cu sentimente calde: Firi într-adevăr minunate!)

După documentar urmează o combinație amuzantă, americană, în genul lansat acum câțiva ani, „selecțiuni” din comedii de la începutul cinematografului, sonorizate și comentate cu humor, în spiritul indulgent pe care-l arăți lucrurilor perimate. Iar printre ele, momente de groază, de „suspensie”, cum se spune astăzi.

După primele clipe, comandantul oprește reprezentația, ca să ne arate un satelit pe care l-a semnalat ofițerul de cart de la puntea de comandă. Trece cu viteză pe deasupra noastră, printre cablurile navei și printre stelele Mediteranei, îndreptându-se către răsărit. N-ar fi nimic care să mai surprindă dacă tocmai atunci, prin una din coincidențele cele mai neașteptate, n-ar apărea și altul, pe o traiectorie diferită, ca și cum ar vrea să-l ciocnească pe cel dintâi. Le urmăresc uimit, așteptându-mă să se producă un mic cataclism cosmic, deși probabil înălțimile lor sunt cu totul altele, când, deodată, al doilea din ele, mai jos desigur, intrat în umbra pământului mai devreme decât celălalt, apune în înaltul cerului, ca o stea căzătoare.

Totul este neașteptat, bizar și fermecător în seara asta. O navă trece în sens invers, prin babordul nostru, foarte aproape, arătându-și pe sub doriboturi luminile de pe catarge și lumina roșie de poziție. Filmul continuă un timp, când, în afara ecranului, deasupra mării, la pupa, zăresc încă o dată luminile navei de adineauri, de care uitasem, cum uitasem și unde mă aflu.

Mă aflu în sudul Mediteranei, pe o noapte caldă, într-un calm de poveste, deși vasul nostru tanghează, la câteva zeci de mile de coasta Algeriei, și tocmai în clipa asta, când pe eroii din film îi pândește o iminentă prăbușire în Niagara, comentariul muzical lansează, cu întreg aparatul masiv al orchestrației wagneriene, laitmotivul din *Cavalcada Walkiriilor*…

Am spus că totul e fermecător, neașteptat și bizar astă-seară: Wagner deasupra Mediteranei!… M-aș fi așteptat să-l întâlnesc mai la nord, într-o zi fără soare, cu marea mai zbuciumată și ușor sângerie, cum o colorează, printre nori, crepusculul.

Mi-am adus aminte, revenind în cabină, de serile toamnei trecute, la Snagov, când, cu obloanele trase, pe întuneric, doar la lumina focului care se stingea în cămin, ascultam, extinsă, aceeași Walkirie, cu maximum de intensitate a amplificatorului, fără teama că aș putea să stric somnul vecinilor, fiindcă și cel mai apropiat era foarte departe de mine.

Cineva spunea atunci, dar nu pizmuindu-mă și nici suspectând sinceritatea unor nevoi ale mele, că folosesc în viață meșteșugul regiei. Da, recunosc, mi-a plăcut să-mi regizez bucuriile și să le amplific de câte ori am putut, bunăoară ca pe muzica din difuzor. Ca pe impresiile acestei seri bunăoară…

Miercuri, 4. Puntea de comandă

Navigăm în lungul coastei africane, la 40 de mile distanță; nu se vede țărmul, dar se simte, ca o emanație care ar putea să fie reală. E un continent acolo, prea vast, prea fierbinte, ca marea să nu-i răsfrângă căldura, iar cerul imaginea.

A plouat toată ziua, mărunt, cu intermitențe; temperatura a scăzut cu câteva grade, și toamna aici mi-a amintit puțin toamna noastră, un sfârșit de septembrie parcă. Africa tropicelor și ecuatorului n-a putut să învingă până la sfârșit lipsa soarelui.

Nu mai am starea de spirit de ieri, totuși sunt departe de depresiunea pe care de obicei mi-o dau zilele noroase. Mi-am petrecut timpul în discuții despre pescuitul viitor, probabil preocuparea fiecăruia, dar mai cu seamă a celor care trebuie să-l organizeze. Îi privesc intrigat, întrebându-mă dacă nu-și simt umerii prea grei; nici eu nu mi-i simt ușori, deși n-am răspunderea lor, ci alta, de altă natură — difuză deocamdată și nedefinită: știu unde merg, dar nu știu ce trebuie să aduc. În schimb, încărcătura vaporului se cunoaște, ba chiar în detalii: hering — 450 de tone filetat, 450 întreg, apoi 350 de tone de făină și 40 de tone ulei. Toate astea, chiar dacă le scoți cu tonele, în magazii se adună cu kilogramul. Iar zonele de pescuit sunt necunoscute, mergem mai degrabă într-o cercetare, destul de aventuroasă, fiind însă datori să umplem magaziile, deci aventura să devină riguros productivă…

Astă-seară, în jurul orei 18, vom fi în dreptul Algerului. Marea, cu valuri potrivite din prova, dă un mic tangaj, pe care de mult nu-l mai bag în seamă.

Deoarece am intrat în fusul Greenwich, la prânz s-au dat iar ceasurile în urmă; încă o dată ziua se lungește cu o oră, carturile cu douăzeci de minute. Trăim mai mult decât cei lăsați acasă…

Cum, în zorul plecării, nu ne-am terminat toate aprovizionările, aflu că vom face o escală neprevăzută; vom ancora în radă la Gibraltar, să mai luăm câte unele. S-a și telegrafiat agentului să le pregătească; ni le va aduce cu barca.

E ora 15,30 — 17,30 în țară, acum acolo se lasă noaptea sfârșiturilor de toamnă; mă înfior puțin: n-am să îndur niciodată cu dragă inimă anotimpul care vine, iarna, oricât ar fi de fastuoasă.

Mi-a apărut fugitiv în minte casa de la București, dându-mi o ușoară melancolie… Probabil n-a mai rămas nici o frunză în copacii de la fereastră. E singurul regret pe care îl simt astăzi.

Ora 21, pe puntea de comandă. Plouă, vânt puternic din prova babord. Nu se vede nimic în beznă, decât norii sus, și jos berbecii albi; privirea răzbate până la mai puțin de 30 de metri în față. Ar fi sinistru fără radar, care semnalează două vase, departe, într-un bord și-n altul.

Ies numai câteva clipe pe pasarelă; vântul șuieră alarmant printre suprastructuri, iar noaptea de nepătruns este sălbatecă.

Mă întorc la adăpost, fericit că înăuntru e cald și sunt oameni; sunt și comandantul, și secundul, pe lângă ofițerul de cart. Toți, împreună cu timonierul (vasul navigă cu pilotul automat), stau lipiți cu ochii de ferestre, scrutând noaptea. Greu să-și imagineze scena aceasta oamenii de la uscat, și chiar cei de pe vas, care acum, după ce și-au sfârșit masa, sporovăiesc la lumină, în fumoar, în careuri, sau joacă table și pietre, sau citesc în cabine, sau poate s-au și culcat. Dar, la urma urmelor, nu-i nimic neobișnuit: o noapte neagră, o mare rea, cum au să fie atâtea. Mâine, pe lumină, toți au să uite marea rea de astăzi, mai târziu mările rele de mâine.

Măsurând de la apă, puntea de comandă se află la 10 metri înălțime și e plasată spre prova, la 20 de metri înapoia etravei.

După datele șantierului, lungimea totală a vasului este de 92 de metri, iar lățimea maximă, 15 metri și 60 de centimetri, dimensiune apreciabilă, care, dacă face să crească puțin rezistența la înaintare, mărește în schimb stabilitatea, asemeni volumul pentru amenajări și încărcătură. Mi se pare că procedeul de a se mări lățimea, cu avantajele lui, se aplică mai tuturor vaselor moderne.

Din hoinărelile mele prin porturi, învățasem să estimez, acceptabil, tonajul unui vapor, judecând în primul rând după lungime. Am încercat acum, în întâlnirile noastre pe mare, să-mi exercit vechea deprindere.

Doi marinari care văd un vapor, după ce-i admiră sau îi critică forma, opinează asupra caracteristicilor lui, între acestea tonajul fiind de obicei prima. Înclinarea e firească și deci nu mă miră; țiganul lingurar, devenit împărat, când s-a dus la pădure n-a admirat peisajul, ci a mers cu ochii spre copacul cel mai bun de prefăcut în copaie — spre mirarea curtenilor.

Aprecierile mele cădeau acum anapoda; ziceam: 10 tone! Identificam vasul, îl căutam în anuarul Loydului, unde sunt înscrise aproape toate navele comerciale din lume, și găseam, stânjenit de eroarea prea grosolană, 15 tone. M-am dumerit mai târziu: din cauza lățimii crescute, azi vapoarele au îndeobște un tonaj mult mai mare decât cel pe care l-ar sugera restul dimensiunilor.

Puntea de comandă, în cazul vaporului nostru, e al patrulea nivel, al patrulea „etaj”. Partea închisă măsoară cam 8 metri lungime. Nouă ferestre dreptunghiulare (nu le mai pot numi hublouri), cu sticlă groasă, armată, dau o vizibilitate suficientă, practic continuă, spre partea din față a vaporului.

Două din ele, la extremități, sunt „rotative”, adică au o tăietură circulară, în interiorul căreia e plasat, pe suporturi metalice și cu diametrul cât al golului, un alt geam, de formă tot circulară. Un ax în centru, acționat de un electromotor, imprimă acestui cerc de sticlă, atunci când e nevoie, o viteză de rotație suficientă ca forța centrifugă să spulbere și să arunce în afară abureala, ploaia, ninsoarea sau gheața. Oricare ar fi vremea, cele două ochiuri de sticlă rămân clare — aproape că nu li se observă rotirea vertiginoasă — dându-ți putința să observi drumul, la adăpost de toanele cerului. Țin minte însă timpul, nu prea îndepărtat ca să facă parte din amintirile altei generații, când geamurile timoneriei fiind acoperite de gheață, navigatorul trebuia să stea, uneori toate cele patru ore ale cartului, afară, pe pasarelă, în viscol — dacă era iarnă. În jurul lui, apa aruncată de valuri se sleia pe suprastructuri, albea și îngroșa monstruos gruiele bărcilor, balustradele — și la fel obrazul omului…

În centrul timoneriei se află cârma, sau timona, ca să rămân la cuvântul din tradiția marinei. E un aparat prizmatic, lăcuit, ca mobila din laboratoare, cu baza de două șchioape și nu mai înalt decât jumătate din statura omului. În interior, însă, are instalații mai complexe decât ai bănui la întâia privire. Pe el e axată timona propriu-zisă, nu mai mare decât volanul unui automobil; cum le-am încercat pe amândouă, pot să afirm că se mișcă nespus mai ușor decât cel din urmă. Dar mișcarea de aici se transmite electric la vreo 60 de metri, până la pupa, unde-i servomotorul, cel care depune efortul greu de a deplasa masa metalică a cârmei de câteva tone.

Un ansamblu de pârghii și de butoane face ca acțiunea omului asupra timonei să treacă, la dorință, asupra pilotului automat; de aici încolo, acesta va păstra direcția imprimată, corectând continuu abaterile la care vaporul e dus de rafalele vântului sau de valuri. Când însă, pe furtună, abaterile,

ambardee, cu vorba marinarilor care n-au uitat-o, depășesc 8 grade, pilotul automat se dovedește neputincios; înainte de a-și termina rolul, un bec roșu începe să clipească alarmat, și o sonerie stridentă îl avertizează pe timonier, cerându-i ajutor. Iar timonierul ia pe seama sa lupta cu valurile, fără să uite că alături, în camera hărților, „codoșul" va marca pe hârtie toate ambardeele.

În dreapta, sub penultima fereastră, se află telegraful, cum se numea altădată, când transmitea în sala mașinilor pe cadrane comenzile privitoare la mișcarea vasului; luând cunoștință de comandă, mecanicii acționau asupra mașinilor sau motoarelor, mărindu-le sau micșorându-le turația, după cum era nevoie.

Motoarele navei noastre păstrează o turație constantă. Telegraful modifică „pasul" elicei, acesta fiind variabil. Deși turația axului rămâne neschimbată, viteza vaporului crește sau scade, după cum „pasul" e mai mic sau mai mare.

Spre a sfârși cu puntea de comandă, pe care n-am putut s-o las nebăgată în seamă, deoarece are o însemnătate prea mare în viața vaporului și a noastră, trec peste celelalte instalații, mulțumindu-mă să le enumăr: termometru cu transmisie electrică, pentru aflat temperatura aerului și a apei; tablouri de lumini; telefoane și portavoci — tuburi acustice care le înlocuiesc pe primele în caz de nefuncționare, ceea ce nu s-a întâmplat niciodată; sonda de fund, pe bază de ultrasunet, arătând continuu pe cadran, atunci când este nevoie, adâncimea apei; sonda pe pește, ecograful, cum i se spune, care semnalează prezența peștelui, dar și înșală. Între instrumentele importante a rămas radarul. El se află în stânga cârmei, la distanță suficientă să nu împiedice circulația navigatorilor și a musafirilor.

(În nord, când instrumentul acesta funcționa aproape încontinuu, găsisem în el o sursă de căldură foarte îmbietoare; dimensiunile fiind tocmai potrivite pentru a-mi cuprinde spinarea, oferindu-mi și reazim, rămâneam acolo cu orele, și prin ferestrele din față urmăream oceanul. Șeful electrician, părintele mașinăriei, spune că radarul emite raze ultrascurte. Cu atât mai bine: făceam fizioterapie — și pe latitudinile acelea poate aveam și nevoie.)

Mai e un scaun pe puntea de comandă, unul singur — se spune că rezervat comandantului — un scaun înalt, ca al copiilor mici așezați la masă cu persoanele mature. În sfârșit, un dulăpior pentru pavilioane, în tribord, și o masă cu sertare, în babord; deși înalte, vor înlocui de multe ori scaunele.

Lipsește o balustradă, o „mână curentă” (în marinărie se numește „ține bine”), de care să te apuci pe timp de furtună. A străbate în astfel de împrejurări cei 8 metri ai timoneriei e, fără exagerare, o problemă de acrobație. Radarul și suportul cârmei, bine ancorate în pardoseală, oferă puncte de reazim intermediare; dar dacă nu le-ai „vizat” bine și dacă nu ți-ai sincronizat mișcarea cu balansul vaporului, treci pe lângă ele fără putință de oprire și te duci până în bordul celălalt, la capătul drumului, unde te proptești în ușă, în masă sau în dulapul cu pavilioane. Cu puțină îndemânare, nu-i greu să amortizezi loviturile, însă se descurcă mai bine cei care au practicat patinajul sau cunosc schiurile.

Ora 23,30; liniște deplină în afară de trepidația motoarelor. M-am trezit adineauri din visuri și nu mi-a venit să cred că suntem în drum spre Gibraltar. Cât timp nu fusese posibilă escala, nu-mi dădusem seama că era și acolo un miraj…

Joi, 5. Un oaspete de zi și unul de noapte

Vreme frumoasă, cu soare, dar cam rece, cu vânt tărișor din prova și cu valuri care fac vasul să tangheze. Pe puntea de lucru pescarii își continuă pregătirile…

O mică pasăre, cum am mai văzut deunăzi, asemănătoare cu vrabia de la noi, dar mergând cu pași distincți în loc să sară, a fost adoptată de marinari; hrănită cu muște, care ne urmăresc și aici, s-a înfiripat și primește încrezătoare prietenia noastră. La ceai, Marinescu, ospătarul, numit Ionel, ca în familie, ne-o prezintă, punând-o să umble pe masă. Balansul făcând-o să se clatine, își încleiază aripile în unt și în marmeladă, dar nimeni nu se supără.

Cineva își arată îngrijorarea: să nu i se facă vreun rău! Marinescu e indignat: „Cum s-ar putea una ca asta?!”

E singura întâmplare de relevat astăzi, și, oricât ar fi ea de neînsemnată, nu-i lipsită de înțelesuri… Vaporul are 3.600 de tone, motoarele peste 2.000 de cai-putere, mergem în nordul Atlanticului, suntem o „forță” și toate sunt forță în jurul nostru… Și totuși, marinarul care va avea să îndure multe într-o luptă brutală cu marea, desprinde din sufletul lui, îmbrăcat în armură, gingășia trebuitoare ca să ocrotească o ființă fragilă.

Nimeni nu i-a făcut rău micii zburătoare. Mai târziu s-a dus, și cred că s-a pierdut; unde ar fi putut să ajungă? Răul pentru ea a venit din altă parte.

Simțind aici binele, a crezut, poate, într-o bunătate universală…

Ora 3 noaptea. Abia acum am terminat, după o zi întreagă de trudă, corespondența de trimis în țară.

Pe seară s-a anunțat furtună de forța 12 în zona Gibraltar; mai avem câteva ore să ajungem acolo, dar nu simt nimic neliniștitor.

Am ieșit să arunc o privire afară. Nu-mi dau seama cum s-a întâmplat: valuri imense se ridică din prova și uneori ajung până pe puntea bărcilor, înspumate. Totuși, vasul le primește calm și abia tanghează. Vântul șuieră printre cabluri. E furtună pe mare, în mine însă e liniște… Dincolo de Gibraltar, în Spania, am o cunoștință veche, un sfetnic. Uneori, când rătăcesc cu gândurile, mă însoțește, în pasul obosit al bătrânei lui gloabe. Când e trist, zâmbește, ceea ce-i un mare câștig în viață. Din câți oameni știu, e singurul care, deși schilodit peste orice închipuire, n-a fost învins niciodată. Evocându-l, vine peste mare. Mă mir: e prima oară când mi se pare pizmaș — omul care n-a avut de ce pizmui pe nimeni, de vreme ce a fost mai presus de toate. Să fie oare în năzuința mea de azi mai mult decât a năzuit el vreodată? Îi aud glasul și mi se pare mustrător, dar nu deslușesc ce spune; e prea mult muget afară, iar în mine e prea mult senin ca să accept vreo mustrare.

Se văd farurile de pe coasta Spaniei, pământul unde a trăit oaspetele meu din astă noapte; pentru firul de iarbă care crește din țărâna lui, Spania e miraculoasă și bogată.

Vineri, 6. Un măgar sur paște iarba Spaniei

Era ora 8 când m-am trezit, după un somn de numai câteva ceasuri. E condamnabil, dar trebuie să mărturisesc, rușinat și plin de necaz, că am pierdut tocmai ceea ce trebuia să văd mai întâi: fața de răsărit a stâncii care a păzit cândva strâmtoarea — cândva fiindcă, hotărât, nu mai poate păzi nimic astăzi.

Aici e o istorie străveche; mă duc la cea mai îndepărtată informație — le las deocamdată pe celelalte. Ce-a făcut regina Victoria a Angliei la Gibraltar se știe, sau se poate citi în cartea de istorie. Ce-a făcut Nelson scriu legendele. Pe-aici a trecut chiar și Alain Gerbault, pe un velier de câteva tone, uitând să ne spună că treizeci de ani înaintea lui, și plecând tot din acest loc, un alt navigator singuratec, dar neatins de nici o mizantropie, ocolise pământul, fără a face nici un fel de tevatură.

Privesc apa calmă a radei și le caut urmele; văd mai întâi delfini, apoi un submarin care a ieșit din port și intră în imersiune. E un exercițiu, bineînțeles, dar înseamnă că se pregătește să pândească pe cineva, mâine. Pe cine?

Strâmtoarea, în acest punct, măsoară mai puțin de 20 de mile, și dincolo, pe coasta africană, se ridică o stâncă, asemănătoare cu a Gibraltarului; pare mai mică, din cauza depărtării. Amândouă, în antichitate, s-au numit Coloanele lui Hercule și au constituit o poartă de netrecut între Atlantic și Mediterană. De la un țărm la altul, marea se vede ca în palmă.

Din cele două coloane ale lui Hercule, numai Gibraltarul și-a păstrat gloria, până mai deunăzi; la gloria lui trecută vin astăzi și încerc să-i descopăr urmele, după cum încerc să descopăr pe apă urmele corăbiilor de pe vremuri…

Și e ciudat că, din atâtea amintiri, îmi tot revine în minte cea mai veche dintre ele; au trecut de atunci patru secole și două milenii.

Dacă dăm crezare biografului care i-a reconstituit viața și călătoria, pe aici a trecut, în secolul al IV-lea dinaintea erei noastre, Pytheas, învățatul și navigatorul grec din Massalia, cum se numea Marsilia în acea vreme. Armatorii orașului îi dăduseră o corabie ca să caute cu ea drumuri de adus, din mările nordice, cositorul și ambra, iar el urmărea explorarea și calculele astronomice, uimitor de avizat în bezna îndepărtatei lui ere.

Pe sub ochii mei, care privesc coasta africană, dus cu gândul în urmă, a trecut Pytheas, folosind șiretenia și iuțeala ca să scape de întâlnirea cu cartaginezii, stăpâni atunci peste strâmtoare și spaima popoarelor de navigatori din Mediterană. A trece nevăzut, fie și noaptea, mi se pare peste putința omului, oricare i-ar fi șiretenia. Și totuși, Pytheas a trecut, după cum spune istoria lui fragmentară, ba a mai capturat și o triremă punică, eliberându-și compatrioții aflați în robie și puși să tragă la cele trei rânduri de rame.

Mai departe avem același drum, numai că Pytheas, după ce va traversa Golful Biscaia, va intra în canalul englez, în vreme ce noi vom ocoli pe la vest insulele britanice. Cum însă mai pe urmă va merge spre enigmatica Thule, care s-ar putea să fie Islanda de astăzi, înseamnă că drumurile noastre au să se mai încrucișeze, în nordul oceanului.

În colțul de sud-est al Peninsulei Iberice, rada Gibraltarului e un golf adânc de 6 mile, de 4 mile lățime. La intrarea lui estică, dinspre Mediterană, se ridică stânca devenită cetate, iar la baza ei și pe versantul dinspre radă se află orașul, aruncat cam anapoda — blocuri de locuit, etajate; orașul pare a avea mai mult înălțime decât întindere; ai zice că la fiecare fereastră e un tun sau o sâneață, și casele s-au așezat așa, ca gurile de foc să poată trage toate deodată, unele pe deasupra altora.

Sunt și tunuri adevărate; cred că am zărit câteva la creastă. Stânca e înaltă de 420 de metri, lungă de vreo 4 kilometri și de mai puțin de 2 lată. Se spune că tot volumul ei e sfârtecat de galerii; poate!

Orașul va fi văzut la înapoiere, când o să debarcăm și o să stăm aici două-trei zile. Acum rămânem doar în radă, și numai câteva ore.

Descopăr însă, cu anticipație, aerodromul, unde avioanele decolează și aterizează fără oprire. Nu era loc, la picioarele versantului pentru o pistă atât de lungă cât cer avioanele moderne. Ea s-a prelungit, cu beton, asupra radei; ca tehnică nu-i uimitoare: piramidele au cerut mai multă știință a arhitecturii și infinit mai multă sudoare umană. Uimește însă încăpățânarea. Mi-o ilustrez cu vorba românească: „a scoate ceva din pământ, din piatră seacă”. Pământ nu-i la Gibraltar, și nici apă — numai stânca, singuratecă. Într-adevăr, cetatea a ieșit din cea mai seacă piatră aflată pe scoarță.

La câteva sute de metri de aerodrom, spre nord-est, se vede pe hartă frontiera Spaniei. O descopăr și în realitate, privind cu binoclul; se concretizează cu o barieră vopsită în alb și roșu, ca la trecerile peste calea ferată.

„Galați” a sosit aici încă de ieri seară. Ieșit din șantier după vasul nostru, are unele îmbunătățiri la motoare și câștigă în viteză o milă pe oră. Trecem pe lângă el cu graba înciudată a întârziatului și ancorăm departe, către fundul radei. Gibraltarul e acum la distanță mai mare decât Spania. Îmi pare bine — văd pământul ei prima dată. Suntem la câteva cabluri de țărm… (Cablu, măsurătoare marină, pe care n-o pot abandona nici acum, când transcriu caietele mele pentru folosința civilă, deoarece făcea parte firească din vocabularul nostru zilnic, este a zecea parte dintr-o milă și egal cu ceva mai mult de 180 de metri.)

În marginea apei, pământul, sărăcăcios, poate nisip și argilă, nu dă o vegetație prea bogată; e ca după o secetă care a bântuit toată vara și verile celelalte. El se întinde ca o curea cenușie, coaptă, crăpată, de jur împrejurul

golfului, până în partea lui de vest, unde se deschide strâmtoarea și, față în față cu Gibraltarul, sclipește, fără înălțime, orașul spaniol Algesiras.

Privesc pământul aflat mai aproape: construcții modeste, unele ruinate, altele mizere. Lângă frontiera cu Gibraltarul se întinde, plat, parcă presat în sol cu tăvălugul, un orășel, ca din cartoane; ai zice că este provizoriu. Bănuiesc că nu are autonomie; aici locuiesc și vin noaptea să doarmă, trecând frontiera, muncitorii spanioli și toți cei care își câștigă pâinea pe teritoriul Gibraltarului; peste noapte nu le este îngăduit să rămână acolo.

Și iarăși dau roată cu ochii, cercetând pământul Spaniei. Câteva pete vesele de culori pe zidurile caselor: verde, portocaliu. E prea puțin; simți nevoia și-a altora.

Pe țărm, între clădiri răzlețe și sărace, o singură vilă, un mic castel, maur ca arhitectură; sunt mai multe la București, unde n-au fost niciodată maurii. Aici, în plus, se leagănă în briza blândă un pâlc de palmieri; peste coroanele lor, pământul iar se vede sărăcăcios, cu iarba colbuită, roșcată.

Zi strălucitoare și destul de caldă. Soarele nu dogorește: e bun, și-ți dă un dor molcom de viață, ceva dulce, calm — puțină amărăciune, puțină speranță… Vezi ceva ici, vezi ceva colo, dar ce facem cu celelalte?

Un petrolier de vreo 40.000 de tone e înțepenit la ancoră în apropierea noastră, uriaș pe lângă noi, și semeț dacă nu-i vezi infirmitatea. Câteva remorchere se învârtesc pe lângă el, socotind de unde să-l agațe, ca niște ciocli care se agită la casa decedatului. E lovit la pupa, în spatele punții de comandă, o despicătură adâncă, monstruoasă, arătând cât e de fragilă alcătuirea aceasta de oțel față de dimensiunile ei uriașe; e ca o coajă de ou, capabilă să plutească, dar pe care o fărâmă așa de ușor o atingere nedibace. Vasul căruia i se datorește ruptura și-a lăsat aici, precis și neted, forma etravei, de parcă a vrut să-și scoată mulajul. Poate au fost și victime, de vreme ce puntea e fărâmată, iar dedesubt două cabine sunt jupuite, fioros și parcă impudic, dezvăluindu-și interiorul prin al patrulea perete, dispărut ca pe o scenă de teatru… Îmi aduce aminte de o casă bombardată, cu fațada rasă; odăile se vedeau, pe etaje, cu tot mobilierul; pe o ușă atârna un halat de baie… M-am întrebat unde era cel care îl folosise, poate numai puțin mai devreme.

Privesc cu binoclul; e ciudat — și-aici atârnă ceva pe ușă, cred că o haină de ploaie; unde o fi cel care a purtat-o noaptea trecută pe puntea plină de rouă?

Însă vasul plutește și va putea să plutească oricât de multă vreme; probabil în clipa aceasta se duc tratative — tocmeli — cu societatea de asigurare, cu șantierele.

Pupa a fost adâncită vreo 2 metri; se vede pe bordaj dâra lăsată de sărătura mării. Apoi s-a pompat apa afară, s-a golit poate încărcătura din unele tancuri — fapt este că în clipa asta vasul stă bine aprovat, adică adâncit la partea din față, cu pupa ieșită în aer până mult deasupra liniei de plutire; armatorul nu-i obligat să ducă tocmeala sub amenințarea vreunei primejdii imediate.

Cine își amintește naufragiul catastrofal petrecut cu „Titanic” va crede că un vapor se scufundă la prima ruptură; așa se întâmpla, într-adevăr, cu vapoarele de pe vremuri. Pentru al doilea deceniu al secolului nostru, „Titanic” rămâne o eroare de construcție, și ca navigație, o neprevedere; de altminteri, dacă nu mă înșală memoria, pe lângă comandant, care oricum n-avea voie să se salveze înaintea ultimului pasager — și „ultimul” pasager mi se pare că au fost o mie —, însuși constructorul, judecându-se necruțător, s-a condamnat să piară odată cu vasul, opera lui gigantică, îndrăzneață, dar vicioasă.

Astăzi, cum începuse și la acea dată, navele mai mari se compartimentează, se împart în interior cu pereți prin care nu poate trece apa, și astfel, în cazul unei spărturi, se inundă numai o parte, rămânând în rest destulă rezervă de flotabilitate ca să susțină tot vasul. Un vapor tăiat în două poate încă să plutească, așa cum s-au văzut cazuri. Petrolierele gigantice de 150.000 de tone, a căror construcție cere o cală nemăsurată, se lansează uneori în două bucăți, apoi asamblarea, cu sudură, se face pe apă.

Nu știu dacă s-a terminat tocmeala, dar văd că remorcherele au înhățat petrolierul și-l târăsc încet spre intrarea în port, unde bănuiesc că sunt șantierele.

Vizita medicului, pentru revizia sanitară; deși englez, vorbește bucuros spaniola. E tânăr și ne informează, ispititor, despre viața de noapte, despre dancinguri și baruri. Cred, dar aș vrea să aud ce spun cei nevoiți să părăsească orașul la ora 9 seara și să doarmă afară.

Agentul, care ne-a întâmpinat de dimineață și s-a interesat de nevoile noastre, vine a doua oară, aducând materialele comandate. Văd și lăzi cu portocale. E o prevedere, sau o amabilitate? Nu; fac parte din comandă. În

nord, unde-i viscol și întuneric, o portocală, de culoarea soarelui, va fi o minune.

Vin bărci la scară, câte una și rar, fără îmbulzeală. Presupun că sunt pescari care cască gura. Dar, pare-se, au câte ceva prin buzunare. Se face puțin troc, după cum bag de seamă; e obiceiul și micul viciu al oamenilor de port și-al marinarilor. Nu știu ce-ar avea de dat ai noștri; poate țigări și ceva băutură. Ce-ar găsi să ia în schimb; poate un briceguș cu imagini din Toledo pe plăsele, iar pe lamă cu inscripția discret ștanțată: „*Made in Germany*”… Poate un stilou ieftin, cu o femeie în costum de baie; când întorci stiloul cu penița în jos, costumul „curge” la vale și se volatilizează, iar prin această mișcare imaginea femeii parcă învie, ca să rămână apoi cu totul goală, roză, provocătoare și dezarmată.

E soare și cer albastru.

Pe țărm, în fața noastră, un măgar paște iarba roșcată; e acolo de azi-dimineață, singura ființă vie pe acest colț din pământul Spaniei; așa cum stă, de ceasuri, pare că n-o să plece niciodată; e un patriarh — peste el au curs veacuri.

Am o tresărire livrescă — să mi se ierte: tot ce știu despre Spania e numai din carte. Privesc cu binoclul; acest instrument indispensabil al punții de comandă nu-i o obsesie, ci un prieten. Măgarul vine deodată aproape și nu mai am nici o îndoială: e sur, din vârful urechilor până la coadă…

S-ar cuveni să fie în preajma lui și gloaba lui Don Quijote!

Pe când armatele Europei își aplecau pe rând steagurile în fața lui Napoleon Bonaparte — acum împăratul —, două țări, la extremitățile continentului, fără nici o legătură una cu alta, despărțite de mii de kilometri (sau verste), au rezistat până la capăt, ceea ce în cancelariile învinse părea fără explicație. Rusia a dat „Marii Armate” lovitura de moarte. Mai înainte însă, împăratul primise în Spania șocul moral, insuportabil. Vândut cu forme depline, poporul Spaniei, apăsat încă de mizeria unui trecut „secol de aur”, a luptat sălbatec, și mareșalii lui Napoleon n-au putut să-l înfrângă nici până la urmă.

Două țări, la extremitățile continentului, Rusia și Spania, fără să aibă legături feroviare directe, au construit căi ferate cu ecartamentul mai mare, altfel decât oriunde în Europa. Pentru Rusia se explică lesne: la întinderea ei, drumul cu trenul echivala cu traversarea oceanului; oamenii nu călătoreau, ci navigau, cu săptămânile, de aceea vagoanele trebuia să fie mari și să aibă înlesnirile unei corăbii.

Ce înrudire de spirit, pe deasupra istoriei, peste mii de kilometri și de verste, a dus la aceeași lărgime a liniilor în Spania, care nu-i un ocean, ci o mare interioară?

Prin înțelegere cu „Galați”, se hotărâse să plecăm împreună, Ia ora 16,30.

Nu știu cum au făcut, că și de data aceasta ne-au luat-o înainte, pornind cu treizeci de minute mai devreme decât ora convenită. Iar noi — cu treizeci de minute mai târziu decât se hotărâse…

Când ridicam ancora nu mai era mult până în seară, și măgarul pe care îl văzusem toată ziua tot mai păștea iarba roșcată. Dincolo de el începeau colinele, mai înverzite, crescând spre o înălțime, un delușor (pe hartă, 120 de metri deasupra mării), care închidea vederea la 4 kilometri distanță. Pe culme se vedea o așezare parcă medievală, San Roque — denumirea citită pe hartă —, o îngrămădire de case cenușii, cu acoperișurile colorate, strânse una în alta, ca în burgurile lipsite de spațiu. Încercuiesc și apără un castel sau o catedrală, care se ridică deasupra, masivă, prestigioasă, grea de ani și de taină. Nu pot defini stilul caselor, dar e al Spaniei și nu m-ar mira să văd un Diavol Șchiop ridicând acoperișurile cu putere și indiscreție drăcească, spre a descoperi ce fac oamenii. Povestea lui Guevara, luată și aruncată în lume cu numele altora, e tot ce există mai vechi în memoria mea despre Spania, după *Invincibila Armada*.

Nu se vede nimic la creastă, dar dacă pe partea cealaltă a colinei vine un drum colbuit dinspre ținutul La Mancha, n-ar fi surprinzător să apară, pe deasupra caselor, o lance de lemn și un coif de hârtie…

Ar mai fi, în clipa plecării, după o atât de scurtă oprire, să-mi evoc încă două nume ca să împac neîmplinirea din mine: Blasco Ibanez către partea mării, iar pentru tot ce nu văd dincolo de coline, Miguel de Unamuno…

Și iarăși am privit măgarul, în timp ce clopotul, la ancoră, anunța că iese din apă ultima cheie, dinaintea ultimului fragment al lanțului. Era sur

patrupedul, fără îndoială, și singur, iar golul din jurul lui însemna lipsa lui Rocinante.

Începeau să se aprindă luminile la Gibraltar și la Algesiras; acesta din urmă, pe țărmul celălalt al golfului, în pâclă, fără înălțime, părea ruda săracă și intimidată a stăpânului peste radă, neîndrăznind să ridice capul.

Dincolo de strâmtoare, pe coasta Africii, e un oraș, Ceuta, care duce o existență nezgomotoasă; mi s-a părut că stă la pândă, pitit după valuri, tăcut, enigmatic.

Nu pot să văd strâmtoarea — s-a lăsat întunericul nopții; mai mult o ghicesc, după luminile de pe țărmuri și după faruri; mă ajut de hartă, de parcă aș călători din nou cu închipuirea, cum am făcut altădată.

Simt multe vapoare, în stânga și în dreapta, navigând la înghesuială, de parcă ar fi vorba de o migrație sau de o evadare.

Înainte de-a ajunge în ocean, reîncepe balansul, cu alt ritm și mai amplu.

M-am dus să mă culc târziu, după ce ieșisem de mult din strâmtoare și mergeam nu departe de coastă, spre vărsarea Guadalquivirului, drumul la Sevilla, care îmi evocă din nou oaspetele de ieri noapte. Cum eram crespusculat înaintea somnului, cavalerul schilod mi-a venit iarăși în gând și, întocmai ca în noaptea trecută, iarăși mi s-a părut că îi aud glasul — acum însă deslușit, spunându-mi că în partea unde mă duc am să caut zadarnic morile lui de vânt.

Era pizmaș — nu m-am mai îndoit.

În timpul somnului s-a schimbat drumul la nord; am consumat longitudinea, vine rândul latitudinii, care va aduce întuneric și frig.

III LATITUDINE

Sâmbătă, 7. Întâlnire întârziată

Din zorii zilei, „Galați” se vede în fața noastră, dar foarte departe; a luat drumul mai scurt, pe sub coastă, în timp ce noi am ieșit mult în larg și am dublat pe o rază inutil de mare colțul de sud-vest al Portugaliei. Plecat cu o oră înainte, acum tovarășul nostru are câștigate pe puțin încă patru, de te umple necazul.

Balans obositor, cerul senin în bună parte; cum mergem spre nord, de-a lungul Portugaliei, am, în sfârșit, soare în cabină dimineața.

După ce până în prânz am căutat toate prilejurile (adică m-am expus, înțelegând că nu se poate altfel), n-am primit decât după amiază botezul oceanului, întâlnit prima oară, nouăsprezece ani mai târziu decât proiectasem. Nostromul, care mă pândea de sus, de pe puntea compasului etalon, mi-a turnat o găleată de apă în cap când am ieșit pe pasarela punții de comandă. Nu m-a indispus, cu toată temperatura neconvenabilă: era apă din ocean și mi-a trezit nostalgii calde, fiindcă mi-a intrat în nări și în gură, și am simțit deodată gustul verilor la mare, de neuitat.

În timp ce-mi schimbam hainele înmuiate și mă dichiseam cu o bună dispoziție de sărbătoare, ca unul care scăpasem, „nașul” a venit îngrijorat la ușa cabinei, crezând că m-am supărat, ceea ce n-ar fi fost de loc în firea mea într-o împrejurare ca asta.

Am mers împreună în careu, unde au venit și alții, nași sau botezați, și am băut cu toții o sticlă de coniac, adusă de mine. E rușinos să spun că am mai adus una? Comandantul a adus și el două sticle de vin — și de-atunci înainte n-am mai ținut seama ce-a adus fiecare.

Atmosferă călduroasă de familie.

Seara, târziu, luminile Lisabonei în tribord, dar numai luminile — și peste ele, încă o dată, imaginația…

Luni, 9. Pragul necunoscutului

Ieri n-am notat nimic — am contemplat totul cu o aviditate forțată, puțin ridicolă, și conștient naiv. N-am nevoie de nimic pentru mine, ci pentru

alții; cândva oceanul are să se definească, dar mă gândesc la frazele cu care aș răspunde dacă m-ar întreba cineva, și au să mă întrebe mulți: „Cum e?”

Aș putea răspunde: „E mare!”; pe cine aș păcăli? E mare pe hartă; altminteri, la 20 de mile dincolo de orizont ar putea să fie un continent. Navigatorii l-au căutat și întâmplător l-au găsit foarte departe. Nu am nimic de descoperit; încerc să *simt*.

Am stat ieri puțin la soare; atmosfera e plină de strălucire, dar vântul nu se poate suporta mult timp.

Azi cerul a fost acoperit mai toată ziua. Încep să mă posomorăsc. Întrevăd zilele întunecoase din nord și mi se strânge inima. Cred că am avut prima îndoială, m-am întrebat dacă nu caut într-adevăr niște mori de vânt, și fără nici o șansă să le înving.

Mi s-a făcut, într-un fel, dor de casă, de tot ce e legată viața mea acolo… După ce am reflectat, mi-am dat seama că pentru nimic în lume n-aș vrea să mă întorc; iar dacă totuși m-aș întoarce, m-aș simți nedumerit, trist și învins.

Cum e oceanul? Foarte mic, dar sper să-i descopăr întinderea adevărată — s-o am măcar în mine, dacă n-am să fiu în stare s-o scriu.

Marți, 10. Primele cețuri

Cerul acoperit, oceanul plumburiu, vânt și valuri din pupa. Termometrul a coborât la 12 grade în timpul prânzului; totuși, afară nu este frig. M-am plimbat pretutindeni, dornic de mișcare, dar obligat să cotesc din cinci în cinci pași și să-mi echilibrez mersul după balans.

Cam deprimat de dimineață; pe urmă în cabine s-a dat drumul la aer cald, și atunci toată atmosfera a fost alta, nu doar la propriu, ci și la figurat.

La ora 16,30 s-a lăsat întunericul; consumăm latitudinea, suntem cu mult la nord de a cincizecea paralelă și căutăm fără succes coasta Irlandei: sondă, gonio, radar. Din cauza cerului acoperit, nu s-a putut face nici un punct astronomic astăzi.

Oricum, navigația mi se pare puțin cam de diletanți. Bineînțeles că o să ajungem unde trebuie, dar, stând în camera hărților, în timp ce comandantul cu ofițerul de cart se agitau pe lângă goniometru, m-am gândit că instrumentele moderne de navigație nu umplu golul între două generații de marinari.

Pe urmă a venit secundul și, pe tăcute, a găsit un punct al coastei, la 30 de mile în tribord. S-ar putea să fie punctul căutat…

Cu micul lui defect de emisiune, cu firea îndeobște mai tăcută, secundul n-are să fie niciodată un teoretician; în schimb, fiindcă a și navigat mai mult, are în mod evident mai multă siguranță decât ceilalți, numai că și-o ascunde într-o mutenie sfioasă. Sau studiată?… Oricum, comandantului, de care îl desparte un singur grad, îi arată deferență maximă.

Ora 17. Sunt numai de o jumătate de oră în cabină, și când am coborât nu se vestea nimic deosebit. Acum aud deodată semnale de ceață, cam sinistre în întuneric, pe oceanul nepopulat.

În vestul nostru, dar departe, bântuie uraganul, care probabil are să ne ocolească. Mă duc sus să văd ce se întâmplă.

Era ceață, cum bănuiam; vizibilitatea, numai până la o milă. Demonstrație a navigației cu radar: un vas (poate de pescuit) drept în prova noastră, altul mai la dreapta, și încă unul mai departe.

Ecranul le depistează cu claritate de la 8-9 mile. Urmăresc atent — aș zice în abstract — toată vânătoarea care urmează sub bezna deplină, de nepătruns. Le ocolim prin stânga, schimbând drumul câteva grade și dând continue semnale de ceață. Mergem cu 12 noduri, în aceeași direcție, iar ele merg evident numai cu 6.

La o milă și jumătate, luminile primului străpung, în sfârșit, ceața și confirmă cu precizie direcția înscrisă pe ecran. Poate nici nu ne-a văzut, nici nu ne-a auzit; își continuă drumul fără să se sinchisească. Abia când suntem în traversul lui, o cotește repede la dreapta, deși inutil acum. Dar poate s-a speriat…

Film, ba încă în două serii: *Medicamentul care ucide*. M-am dus, și acum mă întreb: ce-mi trebuia?

Miercuri, 11. Muzică marcială

Aspect incredibil al cerului și oceanului. A plouat în mai multe rânduri astăzi, averse scurte, ca la noi în verile generoase.

Suntem pe a cincizeci și cincea paralelă, la vestul Scoției, cu prova spre nordul de unde vin întunericul, iarna și ceața, iar atmosfera e primăvăratecă. De la 12 grade, termometrul a scăzut la 10 mai adineauri, cât am stat pe puntea de comandă să urmăresc schimbările miraculoase ale cerului.

Dezmințind termometrul, atmosfera rămâne caldă, așa că la adăpost de vânt e foarte plăcut de stat afară, dacă te atinge soarele. Bate vântul, destul de tare, de la sud-vest, adică între pupa și traversul nostru; oceanul e

acoperit de berbeci albi, dar valurile largi și calme, de 4-5 metri înălțime, vin mai de departe și se zbârlesc doar în preajma noastră. Înaintăm cu un balans statornic, care, deși nu depășește 10 grade, pare mult mai accentuat, desigur fiindcă, atunci când ne culcăm pe un bord, valurile se ridică aparent până deasupra punții de comandă; amplificarea vizuală a mișcării e amețitoare și voluptoasă.

Plouă în mai multe puncte, distinct, pe arii, când în prova, când în pupa, într-un bord sau în altul, din nori plumburii, plutind așa de jos, încât se confundă cu apa oceanului.

Pe unde-i senin, valurile răsturnate dau în lumina soarelui culori nemaiîntâlnite, ca sub reflectoare submarine — verdele cel mai pur, amestecat cu cel mai pur albastru, mult mai conturat, mai precizat decât în Mediterană.

Cerul, între perdelele de nori, are și el o culoare cum n-am mai văzut și nu mi-am închipuit — și dacă mi-aș fi închipuit-o, în nici un caz n-aș fi crezut că poate fi întâlnită pe aceste latitudini ale cețurilor: cel mai diluat *bleu-ciel* de acuarelă, fără pată, dar fără să fie șters sau searbăd, fiindcă restul bolții îl scoate în relief, încadrându-l cu tonurile lui plumburii, precise și brutale.

Și apoi, la ora 14, curcubeu de *Silly Symphony*, răsărit în prova, încadrând simetric drumul vaporului. Are o deschidere mai mică decât obișnuitul și o înălțime mai mare; seamănă astfel cu un arc gotic, care se deschide în față ca o poartă, și dincolo de ea poți crede că începe lumea minunilor. Culorile sunt mai bogate și mai definite: violet în tonuri degradate la partea din afară, apoi roșu, de la cel mai sumbru până la al flăcării, pe urmă o dâră îngustă de galben-crom, și în sfârșit albastrul, din care în interior ia naștere un chenar îngust, repetând violetul din exterior, dar mai închis, puțin fumuriu, ca stânjeneii în amurg. În locurile unde capetele arcului ating orizontul, oceanul fierbe, și culorile topite curg în valuri, apoi alunecă spre etrava noastră, dintr-o parte și din alta, alcătuind un triunghi feeric.

Așa începe, puțin câte puțin, să se arate oceanul, dar nu sunt mulțumit să descopăr numai ce spune cu glas tare. Îmi pare rău că nu am cu cine împărtăși impresiile inedite și emoția acestor clipe ale înregistrărilor. O vorbă, în aceeași tonalitate și la aceeași temperatură, ar stârni în sufletul meu fierberea pe care o stârnește în sucul de strugure fermentul vinului. Marinarii își fac orele de cart cu conștiinciozitatea pe care le-o cere

meseria; apoi, desigur, asemenea priveliști nu văd prima oară. Să le înregistrez deci fără nici o confirmare, și atât cât m-or ajuta puterile.

În ascunsul lui, simt că oceanul e redutabil; forțele noastre nu sunt egale.

De două ori astăzi, câte un avion al forțelor aeriene engleze a zburat pe deasupra noastră, patrulând în largul oceanului. Nu știu ce păzește Anglia astfel. Noi navigăm pașnic. Concurând cu avioanele, goelanzi, ca pescărușii, dar mai supli, zboară din când în când pe deasupra valurilor.

Avem cu noi o familie de grauri, identificați fără competență, deci cu aproximație. Ieri erau vreo cincisprezece — i-am văzut pe puntea de lucru, ciugulind nu știu ce în plasa traulului; își iau zborul când te apropii și se refugiază pe doriboturi, dar pe urmă revin cu destulă încredere, ca niște păsări de curte și în același timp călătoare.

Azi erau mai puțini, continuându-și aventura o dată cu noi — ce păcat pentru ei că nu mergem spre sud! Mi-e teamă că au greșit căutându-și azil aici; vor avea surprize neplăcute în curând, dar cum să-i previi?

Ora 20. Dacă n-ar fi fost frig, aș fi stat toată noaptea afară… Jumătate de lună în pupa, luminând valurile, care se ridică monstruoase până deasupra punților. Am stat lângă coșul vaporului și, în trepidația viguroasă a motoarelor, cu oceanul înspumat sub bordaje, viteza mi s-a părut fantastică. Aș fi vrut să fie cineva lângă mine, martor pentru mai târziu al întâmplării, fiindcă mi se pare că o trăiesc singur și, spusă, mi-ar fi de necrezut chiar mie.

Oamenii, dacă nu sunt de cart, se odihnesc la ora aceasta; am fost spectatorul unic al încă unei feerii, care a întregit feeria de azi după amiază.

Luna, navigând și ea pe oceanul ei, la 15 grade de orizont, s-a estompat într-o margine de nori. Până să dispară cu totul, a fâlfâit fantomatică, rece, distantă; numai în ultima clipă mi-a părut alarmată, ca și cum s-ar fi temut că, la întuneric, norii au s-o gâtuiască.

M-am dus în bordul celălalt și, deodată, ridicând ochii, am văzut cerul plin de stele, mai clare ca altă dată, cu o luminozitate vie și proaspătă, legănându-se peste catarge. Nu mai simțeam balansul vasului, deși era amplu, de aceea am izbutit anevoie să restabilesc realitățile, să redau cerului fixitatea lui relativă, iar mie să-mi reîmprumut mișcarea vasului. După o

clipă am scăpat din mâini această realitate obținută cu eforturi și, incapabil să mă reîntorc la ea încă o dată, am contemplat îndelung cerul, lăsându-mă furat de impresia tot mai amețitoare că noi stăm pe loc, iar el se leagănă.

Am fost singur, în Atlantic, la vestul Scoției austere, într-o zonă unde nu circulă vapoare. E adevărat; n-am întâlnit niciunul astăzi.

Când am intrat pe coridorul cabinelor, luminat fără zgârcenie, cu plafoanele albe și curate, cu careul deschis în fund, dând impresia de intimitate confortabilă, mi s-a părut că sunt la mine acasă și aștept oaspeți…

Dar suntem în Ocean, iar mâine, probabil, vom naviga pe ape pustii, ca și astăzi.

Joi, 12. Sala mașinilor

Marș greoi și sigur către nord, aproape nord „curat”, către Færoe. Vreme bună, cu cerul mai mult senin, dar cu averse văratece din când în când; temperatura totuși a coborât la 7 grade, iar oceanul, sub vântul statornic din sud-vest, ridică aceleași valuri „blânde” de 4-5 metri, pe care, primindu-le dinapoia traversului, rulăm statornic, fără să ne mai dăm seama că stăm incert pe scaune și mergem împleticit.

Seara, în pâclă, coasta Færoe, marcată de faruri; conturul țărmurilor vizibil doar în radar.

De când eram spre sudul Angliei ne-am tot tocmit cu „Galați”, care se afla mult înaintea noastră, propunându-le să împărțim zonele: ei să treacă pe la est de insulele Færoe, noi pe la vest, și cine o găsi pește mai întâi să-l cheme pe celălalt. E adevărat că a trece pe la estul insulelor înseamnă oarecare ocol, dar e mai potrivit să-l ia asupra lor, din moment ce au zeci de mile câștigate. Ne-au răspuns că nu pot, deoarece și-au pregătit navigația, au caroiat harta în zona cealaltă.

Comandantul a încercat de câteva ori să intre în legătură cu comandantul lor, fără să izbutească: o dată era în baie și n-a putut să vină la radio, altă dată era la masă, pe urmă nu mai știu în ce parte… Spațiul unde trăiesc ei, ca și noi, are câteva zeci de metri pătrați suprafață. A nu putea să găsești un om în limitele acestea mi se pare bizar.

Mergem mai departe…

Astăzi s-a primit radiogramă din țară că Anglia, Danemarca, Islanda și Norvegia și-au extins limita apelor teritoriale până la 12 mile. Cel puțin în

ceea ce privește Islanda, mi se pare că nu-i o noutate.

Mergem deci mai departe de coastă, încercând să depistăm cu ecograful bancurile de pește. Părerea mea, care n-am fost la pescuit niciodată, este că zona fiind frecventată, în decenii, de pescari mai experimentați decât noi și cunoscători vechi ai acestor ape, e inutil să căutăm în altă parte decât acolo unde îi întâlnim pe ei.

După ora 22, în noaptea puțin cețoasă, la traversul insulelor apar, mai întâi în radar, apoi în binoclu și, în sfârșit, vizibile cu ochiul liber, lumini care atestă prezența vaselor de pescuit întâlnite de obicei aici. Sunt pescadoare mici, se pare, și trecem pe lângă ele fără să le dăm importanță, dar nu știu de ce. Aș fi vrut să trecem mai pe aproape, să vedem ce fac, sau măcar să le salutăm cu amabilitate.

Sunt absorbit un ceas în sala mașinilor, unde se schimbă siguranțele uzate la două supape ale motorului „tată”. Deși merge numai „fiul”, zgomotul rămâne greu suportabil de o ureche neexersată.

Urmăresc cu interes, plăcere și satisfacție mișcările mecanicilor, care își cunosc meseria și se înțeleg — prin ce?… Era să spun „prin semne”, dar îmi dau seama că n-au nevoie nici de atât; se înțeleg prin ritmul uniform care-i angrenează în această operație simplă în fond — anevoioasă prin masivitatea pieselor manevrate. Un culbutor atârnă cât o menghine, iar tachetul are aproape grosimea brațului.

Și apoi, fiind în navigație, lucrul trebuie făcut cu mare repeziciune și fără greșeală. Eram sus când șeful mecanic a venit să ceară aprobarea comandantului pentru această operație. Aprobarea trebuie dată, nu se poate altfel, dar demersul nu-i o plăcere. Atât ar mai lipsi, o mică neatenție, o neprevedere, ca lucrul să înceapă de la capăt. Bineînțeles, o dată oprit motorul, care-i o masă de fier aproape cât o locomotivă, nu-i timp de așteptat ca să se răcească; piesele sunt încinse când pui mâna pe ele.

Îmi place curățenia din jur, ca de laborator; totul: pereții, scările, tubulatura sunt parcă vopsite astăzi.

Sala mașinilor e mai degrabă un hangar, de 14 metri lungime și lată dintr-un bordaj în altul. Ca să ajungi aici de la puntea de comandă, cobori cinci „etaje”. Dincolo de pereții de fier e oceanul; motoarele se află sub linia de plutire. Vine aer de ajuns, sub presiune, n-ai nici o dificultate de respirație, dar e imposibil să uiți că te afli și trăiești la adâncimea și în vecinătatea vietăților marine. Pentru mecanici, cerul e o abstracție, ca și lumina zilei. Două mii de detunături pe minut ale unuia singur dintre motoare — se

împart la optzeci, pulsul omului: douăzeci și cinci de explozii la o bătaie de inimă!… Pe urmă, când se dă drumul și „tatălui” — încă două mii de explozii! — huruitul și pocnetul și trosnetul cresc până la insuportabil. Din ele însă se naște, precis, ritmic, robust, forța care ne duce mai departe. Până acum am străbătut peste 5.000 de mile, în paisprezece zile de navigație, și în tot acest timp motoarele n-au stat nici o clipă, dacă nu punem la socoteală ora de adineauri, și-aceea numai a unuia.

Cineva, căruia îi place jocul cu cifrele mai mult decât alte jocuri, ar putea să calculeze câte detunături s-au produs în cele două motoare, aici, în sala mașinilor, sub linia de plutire, din clipa plecării, consemnată la începutul jurnalului, până în noaptea asta, 12 spre 13 noiembrie. Peste detunături au fost necontenit oameni de veghe. Dar poate mai bine să se amâne socotelile până la sfârșitul călătoriei — de acum încolo mai mult de o sută treizeci de zile. Din totalul timpului am consumat abia o zecime!

Luminile vaselor de pescuit se vedeau fantomatic în spate când am revenit pe puntea de comandă — și altele răsăreau de dincolo de orizont, în față. Dar „econograful” nu semnala pește, așa că am mers mai departe, iar eu, dezamăgit, am coborât în cabină pe la unu și jumătate după miezul nopții și am adormit mai greu decât altădată.

Vineri, 13. Viscol în inimi, ciclon pe ocean

Suntem în nord, îmi dau seama deodată astăzi, și mă uit în jur cam nedumerit; așteptam să simt puțină teamă — mergeam către ape reci, care nu mi-au plăcut niciodată, către iarna subpolară, și știam că trebuie s-o îndur, când abia pot să îndur iarna noastră. Am ajuns în nord, așadar, și nu-mi dau seama cum; nu văd nici o demarcație… Sau, poate: totul în jur este astăzi de plumb, cerul, oceanul — și chipurile noastre.

Ziua a început cu forfotă, cu înfrigurare obștească; era în noi și nerăbdare, și curiozitate, și speranță… Iar acum, seara, suntem toți cu capetele în pământ, unii iritați, alții îngrijorați — și toți dezamăgiți; e drept că fiecare își dă osteneala să-și ascundă stările și sentimentele acestea, care, la urma urmelor cred că sunt exagerate. La mine, lipsit de orice experiență pescărească, își găsesc mai degrabă justificare; îmi făcusem iluzii fără nici un control, hrănite de povestirile celorlalți, despre pescuitul nemaipomenit la Noua Zeelandă. Nu mai gândeam în tone, ci în zeci de tone — traule așa de pline, că nu le pot scoate macaralele…

Eram mult la nord de insulele Færoe când am ieșit pe punte, de dimineață; am trecut noaptea pe lângă ele, fără să văd altceva decât faruri răzlețe. Știu însă că o să ne întoarcem, o să le dăm ocoluri mult timp, și am presentimentul că într-o zi o să mi se facă lehamite de priveliștea lor stâncoasă.

M-am echipat ca de expediție: manta îmblănită, guler de blană, căciulă — numai blănuri; ca și alteori în prevederile mele, a fost o exagerare. Nu era foarte frig, mai degrabă umezeală, și nici n-am avut de ce să stau prea mult afară. Oceanul vânăt și cerul cenușiu, fără înălțime, păreau contopite, dându-mi impresia că înaintăm într-un element nou al naturii, navigând într-un amestec de apă și aer…

Puntea de comandă se continuă spre pupa cu o pasarelă îngustă care ocolește coșul vaporului; în spatele acestuia se află comanda de pescuit, o cabină îngustă, unde încap cu greu mai mult de patru sau cinci oameni. E un loc pe care îl cercetasem din vreme, socotind să mi-l fac observator, la adăpost de intemperii. Pe cele trei ferestre mari, ca la timonerie, dar orientate spre pupa, poți să urmărești pescuitul fără să te bată vântul, ninsoarea sau ploaia și fără să scapi un detaliu. Când se lansează traulul, vaporul se conduce din această încăpere, bineînțeles în colaborare cu puntea de comandă principală, fiindcă numai de acolo se poate supraveghea oceanul. Ofițerul de cart rămâne la locul lui, în schimb timonierul se mută la pupa, unde are o a doua cârmă, derivată din prima; există și aici un repetitor giro, există și telegraf, derivat și el din primul, astfel că practic orice manevrare a vaporului se poate face direct, fără intermediul punții de comandă.

O punte mai jos, sub ferestrele cabinei de observație, se află platforma cu comenzile vinciurilor — un ansamblu de demaroare, frâne și ambreiaje. Cu mișcarea unei pârghii se pun în mișcare tamburii, și prin intermediul macaralelor cu palancuri demultiplicatoare se ridică zeci de tone. (Se declanșează o forță, care de multe ori va face să trosnească oțelul cablurilor, iar axele palancurilor să scoată flăcări.) Le manevrează un singur om, șeful de tură — îl privesc de la locul meu de observație cu puțină nedumerire: s-a nimerit în tura de dimineață cel mai scund om de pe tot vaporul; aparatura, a cărei înălțime îi vine unui om de statură obișnuită cam la brâu, acestuia mai-mai să-i ajungă la umeri…

La picioarele lui, pe puntea următoare, depășindu-l de două ori în înălțime dacă ar coborî acolo, se află vinciul principal; in borduri se mai

află altele. Din acest loc, până la pupa, se întinde puntea de lucru, despre care am amintit de multe ori până acum; e o punte descoperită, de peste 30 de metri lungime, și pe ea se desfășoară, la lansare și la ridicare, cu manevre complicate și anevoioase, acea complexitate de plase, flotoare, bobineți și cabluri care alcătuiesc traulul.

Ecograful arăta azi-dimineață bancuri masive de pește, dar nu pe fund — în aceste locuri adâncimea oceanului e mare —, ci între ape, la vreo 200 de metri de la suprafață. Am privit banda care le înregistra și, cum se vedeau umbre dense, evidente, mi-am frecat și eu mâinile, cu bucurie, ca toți ceilalți, spunându-mi: „Strașnic!” După care, echipat de circumstanță, am dat fuga să-mi ocup locul în cabina de observație.

Se afla aici comandantul, cu microfonul în mână, la fereastra din stânga. În mijloc, telegraful; în spatele telegrafului, cârma, pe care timonierul a luat-o în primire. M-am postat, plin de nerăbdare și de speranțe, la fereastra din dreapta. Vedeam puntea de lucru ca în palmă; oceanul se frământa puțin, se frământa parcă și cerul, într-o neliniște cenușie.

Există două feluri de a traula: pe fund și pelagic, adică între ape. Metoda din urmă, după documentația oamenilor noștri de specialitate, nu este nicăieri pusă la punct așa de bine ca să dea satisfacție deplină; chiar în țări cu o tradiție mai veche a traulatului, ea încă se studiază.

Am lansat totuși traulul pelagic, așa fiind situația. Un emițător electric, alimentat de baterii și capsulat ca să nu-l pătrundă apa, se leagă în gura sacului. Cu ajutorul unui detector aflat la puntea de comandă, semnalele recepționate arată adâncimea la care a coborât plasa; nu-i nevoie de explicație: trebuie să ajungă la nivelul bancului de pește ca să-l culeagă. Se filează deci cablurile, și traulul, care trenează în urma vaporului, la câteva sute de metri, coboară între ape. Drumul lui se înregistrează, ca o dâră subțire, pe aceeași bandă a ecografului unde este înregistrat și peștele. Când semnele se suprapun, ai sentimentul că acolo, sub ape, gura sacului, uriașă și nesățioasă a început să înghită prada, cu un spor pe care nu-l poate avea niciunul din monștrii subacvatici cunoscuți până astăzi.

Continuam să ne bucurăm, frecându-ne mâinile cu satisfacție. N-aveam nici o îndoială; am întrebat doar din curiozitate:

— În campania cealaltă ați traulat vreodată pelagic?

Nu prea; răspuns fără claritate.

Se ține legătura prin telefon cu puntea de comandă; acolo, ofițerul de cart își aruncă din când în când ochii pe ocean, în față, dar n-are ce să vadă — suntem singuri, pe toată întinderea apelor, de la o zare la alta și poate nu-i nimeni nici mai departe; atenția ofițerului de cart e concentrată acum asupra ecografului.

— Cum e? întreabă comandantul.

— Este!

— Și traulul.

— În mijlocul bancului!

Sacul se umple în clipa asta; alcătuit din plasă rezistentă, are diametrul de peste 2 metri și peste 8 metri lungime; în el pot să încapă mai mult de 40 de tone de pește.

O deschidere de 2 metri nu reprezintă însă o adevărată capcană; cea mai mare parte a peștelui urmărit ar trece pe alături. Întocmai ca la unele vietăți răpitoare, a căror gură se cască disproporționat cu corpul lor firav câteodată, gura sacului se deschide ca o pâlnie, devenind cu adevărat rapace.

Această unealtă gigantică este rezultatul unor experiențe îndelungate și al unor calcule serioase. Un număr de flotoare susțin partea de sus a gurii, care ar avea tendința să cadă; câte, de ce diametru și la ce distanță unele de altele, se află prin calcul. Un număr de bobineți, greutăți de asemeni calculate, se înșiră la marginea de jos, într-un raport precis cu flotoarele, cu dimensiunile sacului, cu viteza de traulare — și poate cu încă altele. Cum stă acest ansamblu sub apă, nu vede nimeni; te încrezi în datele fabricantului. Un insucces poate proveni de la flotoarele plasate defectuos sau de la un cablu mai întins decât altul; traulul poate să se strâmbe, să se închidă sau să se răstoarne, și atunci îl târăști degeaba prin apă.

În fața gurii deschise astfel, se întind, lărgind zona de capturare, câte o aripă în fiecare parte, ca niște năvoade, având și ele bobineți și flotoare, ca să-și păstreze poziția verticală. Cum însă totul se remorchează dintr-un singur loc, de la pupa vaporului, ar însemna ca aripile și gura sacului să se închidă, prin însăși tracțiunea cablurilor. Pentru a înlătura acest neajuns capital, cablurilor li se atașează, la un punct găsit convenabil, câte-un panou care, prin legături potrivite, e forțat să stea oblic față de direcția de înaintare. Fiind trase cu o anumită viteză, apa presează asupra lor și le silește să se deplaseze în lături; astfel, aripile aflate în urmă se deschid zeci de metri sub apă, deschizând și gura sacului.

Am remorcat traulul cam două ore, timp dedus din experiențele anterioare. Ridicatul lui durează; din păcate, treaba nu se face cât ai bate din palme. După câteva sute de metri de cablu, care se înfășoară încet pe tamburi, apar panourile; ele nu pot să spună nimic — ce-i mai departe rămâne tot taină. Dar nimeni nu-i sceptic; există o dovadă grafică: două ore, traulul a mers prin mijlocul bancului.

S-au dezlegat panourile, s-au fixat la pupa, în cârlige, în afara bordului, deasupra apei. Sunt numai patru oameni pentru operațiunile acestea, în afară de cel care manevrează vinciurile, dar îi ajută mașinile. Precizia și îndemânarea lor mă fac să-i urmăresc cu interes și plăcere. Doi într-un bord, doi în altul, își sincronizează astfel mișcările, încât unul pare umbra celuilalt. Dacă i-ar însoți o muzică adecvată, ai zice că execută un balet exersat multă vreme.

Un panou are dimensiunile unui scut pe care ar încăpea toți cei patru oameni dacă s-ar întinde în poziția eroilor căzuți pe câmpul de bătălie; în cazul nostru însă, bătălia e câștigată, de la prima întâlnire, și n-a căzut nimeni. Deși de lemn, piesele acestea au armături metalice așa de grele, încât nu pot fi urnite din loc decât cu macaralele. Acum sunt la locul lor și scrâșnesc frecându-se de fierul vaporului, peste valurile cenușii, care ne lovesc cu violență din pupa.

Estimăm traulul încă nevăzut de nimeni. Unii spun 20 de tone. Alții, 25. Gata-gata să se facă pariuri. Emit o cifră mai modestă: 15 tone; pentru început mi se pare că ar fi bine. Mă bucur că o respinge toată lumea.

Între timp au apărut aripile, și departe, în urma lor, primele flotoare de la gura sacului. Nu-i semn bun, se încumetă să spună unii; dacă sacul ar fi plin, flotoarele n-ar apărea așa de devreme.

Privit din afară, un vas de traulat se deosebește de celelalte, în primul rând prin forma lui la pupa, terminată cu un plan înclinat, ca un tobogan, care coboară până la apă. I se spune slip și adopt denumirea, ca să vorbesc aceeași limbă cu ceilalți.

Acum aripile urcă pe slip, își continuă mersul lent pe puntea de lucru și, prin borduri, ocolind vinciul, se duc până spre prova; flotoarele și bobineții, lovindu-se între ele, fac un zgomot pe care îl înregistrez — e muzica unui marș împiedicat, al neliniștii și al îndoielii. Ampermetrul vinciului nu arată sarcină prea mare; nu mai are nimeni chef să facă pariuri…

Suntem la mii de mile de portul Constanța și de buna noastră Mare Neagră. După cincisprezece zile de navigație, astăzi, 13 noiembrie, primul

traul, a cărui manevră am urmărit-o înfrigurat de la început până la ultima mișcare, uitând să privesc oceanul, uitând vremea rea și balansul, a ieșit gol, ca și cum ar fi explorat o mare moartă de mai multe milenii. Fiindcă altminteri, într-o mare cât de cât vie, o asemenea sculă, cu deschiderea ei amenințătoare, n-ar fi putut merge două ore prin apă, 10 mile, fără să fi capturat măcar o aterină… (Nu sunt aterine în ocean, dar omul exagerează la furie.)

Se socotește că ar fi vina sacului poate, alb la culoare. Mai știi?! Peștele se sperie! Nu-mi dau seama dacă este sau nu o copilărie. În orice caz, sacul se schimbă, se pune unul cu ochiuri mai mărunte și de o culoare apropiată cu apa mării. Operația durează mai bine de o oră; oamenii muncesc cu sârguință, poate și cu încredere, și toți ardem de nerăbdare; ecograful continuă să marcheze aceleași bancuri masive; să nu le pierdem!

Cerul începe să se lumineze, și oceanul își leapădă culoarea, de până atunci, plumburie; nu știu dacă era nevoie.

Acum, seara, după ce al doilea traul a scos vreo 200 de kilograme de pește mărunt și antipatic, ne îndreptăm spre nord-vest, ca să ne încercăm norocul în apropierea Islandei. Nu ne grăbim? Două încercări expediate sunt oare destul de concludente ca să fugim de aici cu coada pe spinare? Mi se pare că ne cam jucăm cu oceanul, dar de ce nu ne-am juca, dacă este la dispoziția noastră?…

S-ar putea ca în noaptea asta să încrucișăm prezumtivul drum al lui Pytheas.

Temperamentele care n-au avut prilej să se arate în timpul navigației încep acum să se definească; privesc, ascult ce spune unul, ce spune altul — mă ascult și pe mine, mă privesc lăuntric, cât sunt în stare într-o zi ca asta. Nu încerc să trag concluzii de pe acum, nici asupra mea, nici asupra celorlalți. Atenția însă rămâne în alarmă…

Ne frământăm în discuții despre brutalul insucces de astăzi și-i căutăm explicația. Nici un om din echipaj n-a fost la pescuit în zonele acestea; dar sunt cunoscute și consacrate. Avem și documentație; o bucată de calc, de mărimea unei foi de caiet, care ni s-a dat în primire înaintea plecării, este împărțită în patru și arată, desenate cu tuș, în câteva linii, zonele unde poate fi găsit heringul în timpul iernii. Am fost, riguros, pe una din ele, prima mai

la îndemână. O fi fost și heringul acolo, sau ignoră bucățica noastră de calc, la care mă uit cu îndoială?

Cât despre ecograf, cu marcajele lui indescifrabile, îl socotesc deocamdată o taină. Dacă erau într-adevăr bancuri de pește așa de bogate, de ce n-or fi venit să-l prindă și alții? Toată ziua nu s-a văzut nici un vas de pescuit în apropiere și nici mai departe — și nici un altfel de vas — oceanul a fost în stăpânirea noastră.

„Galați”, care era mai la nord, s-a întors spre sud, dar nici ei n-au făcut treabă mai bună. Din comunicările radio de astă-seară ar reieși că au pescuit vreo tonă și ceva de cod mic. Deși cantitatea e ridicolă, unii de aici tot nu vor să creadă, bănuindu-i că exagerează, ca să ascundă neizbânda; prea plecaseră vijelios, fără să se mai uite la noi, în urmă!

În ceea ce mă privește, rămân convins cu încăpățânare că peștele trebuie căutat acolo unde pescuiesc alții.

Un avion RAF, cu patru motoare, a zburat azi la prânz pe deasupra noastră, în rasul catargelor. Nu ne-a supărat cu nimic, după cum noi nu supărăm pe nimeni, dar în starea de spirit de la ora aceea, cu traulul gol pe punte, m-a indispus asemenea inspecție, pe care o socotesc indiscretă. A, să fi fost traulul plin, n-aveau decât să-l și fotografieze!

A plouat puțin, iarăși ca vara, înaintea prânzului, când se scotea primul traul; pe urmă s-a luminat, în parte. Verificându-mi impresiile de azi-dimineață, trebuie să convin că oceanul nu e sumbru nici aici, cum mă așteptasem; vremea se menține blajină, deși meteoarele anunță furtună, de toate gradele și în toate zonele care ne înconjoară, iar barometrul coboară cu ostentație.

Soarele răsare târziu — la prânz e abia câteva grade deasupra orizontului liniștit și pustiu. În schimb are multă luminozitate; când a pătruns azi în cabină, câteva clipe, pe timpul unei girații a vasului, mi s-a părut că e vară deplină și m-am melancolizat puțin apoi — vara este departe.

Apusul vine lent, puțin după amiază, în schimb crepusculul se prelungește atât, că pare infinit.

E ora 21 acum, liniște pe vas, liniște pe ocean, nici o lumină, ruliu larg și greu, care parcă îți îndoaie oasele. N-am să pot dormi, la gândul că mergem spre Islanda… Și nu știu cum, fără nici o asociație, mi s-a năzărit dintr-o dată că Vasul Fantomă trebuie să navige pe undeva pe aici în noaptea asta.

Izbituri brutale în chilă, „ciocane” date de valuri m-au făcut să urc, la ora 21,40, pe puntea de comandă.

Comandantul, ofițerul de cart, radiotelegrafistul erau în agitație, iar oceanul se montase fără să-mi dau seama când. Ultima hartă meteorologică, recepționată chiar acum în facsimil, vestește cu claritate un ciclon, în sud-vest; peste câteva ore, aripa lui nordică, rotindu-se prin fața noastră, va cădea înapoi și ne va lovi din nord-est.

Nu știu dacă fenomenul e posibil în acești termeni, dacă nu-i o confuzie în definirea ciclonului; transcriu versiunea punții de comandă. E sigur însă că are să vină furtună — spune și barometrul, se simte și-n aer; și-apoi, ne-a dat târcoale prea multă vreme.

Îndelungă judecare a situației. Se pune problema întoarcerii la Færoe, unde am ajunge cu furtuna din spate și am găsi adăpost îndată. Sunt dezamăgit să ne întoarcem, și mai ales să rămână fără sens zecile de mile străbătute până aici.

După ce judecă alternativele, comandantul hotărăște să mergem mai departe. Îl privesc pe furiș, încercând să-i citesc pe față gândul adevărat. A primi furtuna în față e un act de curaj. Dar n-ar trebui încă mai mult curaj și mai multă îndrăzneală să cauți intrarea unei strâmtori necunoscute, noaptea și cu furtuna din spate? Haide, să nu fiu cârcotaș! Fiindcă mergem mai departe, bravo!

În forfota care a cuprins vasul, mă las să plutesc pe un alt ocean, propriu și nici până azi pe deplin explorat, care își are și el furtuna lui. Sunt bucuros că vom ajunge în Islanda, ba încă în nordul ei, unde nici nu visasem.

S-au luat măsuri pentru întâmpinarea furtunii, s-a verificat amarajul. E puțină înfrigurare în gesturile fiecăruia; marinarii mai vechi au un zâmbet indulgent; privirile celorlalți sunt interogative, când nu afectează nepăsarea. Cu totul netulburate cred că rămân numai motoarele; le aud huruitul constant, jos în cală, și mă simt liniștit — am încredere în ele.

Acum am coborât în cabină, cu gândul să dorm câteva ceasuri, să nu fiu somnoros mai târziu, când are să înceapă. Chiar adineauri, lovitură violentă în chilă; trosnesc toate, iar în hublouri se și aude vântul șuierând pe mai multe glasuri, ciudat de clar acordate.

Nu vreau să supăr pe nimeni din cei de aici, care sunt de cart sau dorm pașnic, nu vreau să supăr nici duhurile, să le provoc în paguba altora, dar

aștept furtuna cu nerăbdare și curiozitate, ca pe-un spectacol; ca să-l văd am venit de departe.

Nu știu cât timp mai rămâne, dacă mai e timp de dormit până la primul act, fiindcă uvertura a și început. În nici un caz nu mă mai dezbrac, ca să pot fi sus cât mai degrabă.

Loviturile în chilă se repetă, și vasul vibrează din adâncul lui, cam iritat mi se pare, ca o dihanie provocată — și se zvârcolește, dă din picioare, își scutură spinarea, greoi și nemulțumit…

Duminică, 15. Vasul Fantomă

A fost furtună adevărată și am îndurat-o, la început cu o curiozitate avidă, atent la toate, să nu pierd nici un moment și nici o imagine, apoi cam crispat, mai târziu toropit, pe urmă încovoiat de oboseală, ca să sfârșesc în nedumerire. Iar acum, a treia zi, când s-a dus la naiba, spun și eu, cu dragă inimă: „Ducă-se naibii!”

Ieri n-am putut nici măcar să-mi găsesc caietele — toate erau vraiște în cabină, deși credeam că le aranjasem fără nici un cusur. Acum sunt prea obosit ca să scriu. Am fost mai adineauri pe puntea de comandă, dar n-am putut să rămân; e prea frig sus. Am privit o clipă afară și, cum abia se luminează, la început mi s-a părut că vasul e îmbrăcat în lumina lunii, albă, strălucitoare; e gheața de ieri și zăpada căzută astă noapte.

Notez cu întârziere și sumar — cred că nici nu-i nevoie altfel — cum s-au petrecut faptele de vineri seară încoace:

La ora 22,30 urc iarăși pe puntea de comandă, alarmat de ciocanele tot mai dese în chilă; furtuna încă nu ne-a încercuit — o simțim însă în față și e limpede că nu mai poate să ne ocolească. Vântul șuieră din ce în ce mai pătrunzător, fața oceanului s-a albit, iar câte un val spart în etravă trimite jerbe de apă peste vinciul ancorelor.

Socotind că mai este un răgaz, cobor din nou în cabină și încerc să dorm, bineînțeles îmbrăcat, dar mi-e imposibil, din cauza ruliului violent și-a trosniturilor zgomotoase, cărora li se adaugă, cred, întrecându-le, curiozitatea.

Continuăm să încasăm ciocane — baroase! — și după fiecare lovitură vasul vibrează mult timp, de parcă nu mai poate să-și revină. Ar însemna ca totul pe lume să-ți fie indiferent spre a nu simți loviturile în propria ta inimă. Zadarnic să mai stau întins, nu pot îndura odihna asta — și nici o altfel de odihnă. La 3 noaptea (aș zice „spre ziuă” dacă n-aș ști că la ziuă n-

o să fie lumină) mă duc pe puntea de comandă. Sunt aici: secundul, ofițerul de cart și doi timonieri.

Când deschid ușa timoneriei, în beznă, îmi spun numele, ca să se afle cine vine. Ofițerul de cart e Mircea Stănescu, îl recunosc după glasul cuminte cu care îmi răspunde și simt că îmi zâmbește în întuneric. Nu înțeleg alcătuirea echipei: secundul ar trebui să intre de cart abia peste o oră, iar cartul lui Mircea Stănescu s-a terminat de trei ore. S-a smintit ceasornicul, sau furtuna care răvășește totul a răvășit și carturile?

Balansul îți cere îndemânare și eforturi ca să nu te dea grămadă. Valuri masive pe puntea ancorelor. Deocamdată privesc totul cu interes și cu nu știu ce satisfacție.

Ceva mai târziu, Mircea Stănescu descoperă o lumină în prova tribord. Radarul, pus în funcțiune, confirmă: e un vas care navigă spre sud. Nu i se vede lumina de poziție, nici când ajunge în traversul nostru, deși distanța până la el nu-i mai mare de 3 mile și jumătate.

Ce caută nenorocitul aici, pe asemenea vreme, pe aceste mări neumblate? Doar poate tocmai el o fi Vasul Fantomă, pe care m-am gândit că o să-l întâlnim!

Furtuna crește între timp; câte un val imens, spart de etravă, e luat de vânt și aruncat până deasupra punții de comandă; câteva clipe nu mai vezi nimic; sub greutatea lui, mă cocoșez instinctiv. Suntem probabil travers cu colțul de sud-est al Islandei și, cum altceva nu putem face, ne continuăm drumul spre nord, „la capă”, cu viteză redusă, 4-5 noduri.

Înclinările vasului — nu mai sunt înclinări, ci prăbușiri — au luat forme greu suportabile. La ora 4 cobor să mă culc; n-am să mai pot sta în picioare, n-am să mai văd, n-am să mai înțeleg nimic dacă nu dorm câteva ceasuri. În careu, scaunele, neamarate, zboară dintr-un perete în altul; în oficiu, vasele și mai ales obiectele de prin dulapuri fac zgomote supravalpurgice — supra fiindcă sunt și neprevăzute, și neritmate.

Îmi mut perna în partea cealaltă a patului; sub apăsarea violentă a vântului, vaporul merge bandat pe stânga și am impresia să stau cu capul în jos. Așa izbutesc să dorm, cu intermitențe, chinuit și speriat câteodată prin somn, până la 9 dimineața…

A trecut o noapte de furtună — urmează o zi, sâmbătă, pe care o rememorez tot sumar, și știu că n-am s-o reiau niciodată, s-o retușez și s-o amplific; ar fi necuviincios și fals.

Acum, oceanul s-a montat și mai mult. În afara berbecilor, cât elefanții, vântul întinde șerpi albi, imenși și zvârcoliți, de la un val la altul — dâre de apă spulberată, de o densitate cum n-am mai văzut până astăzi.

Câțiva cașaloți trec prin prova, arătându-și numai coada. E în mișcarea lor o lene maiestuoasă; nu ne simt, sau nu se sinchisesc de noi? Pe unul, cât pe-aci să-l lovim cu etrava. Dar poate el știe mai bine ce face.

Pe punte, apa aruncată de valuri a început să se închege în straturi de gheață; suntem în nord și e iarnă.

Zi nespus de obositoare… Balansul, dușmănos, smintit, manifestându-se brutal și haotic, îți interzice orice repaus, până în clipa când te anesteziezi și uiți unde te afli.

Cei care nu sunt de cart au dispărut; vasul pare pustiu astăzi.

Cât timp nu stau în pat, somnolez. Poate e o formă a răului de mare (din fericire, nu am alta!), dar mai degrabă cred că lupta involuntară cu balansul îți consumă pe neobservate atâta energie, încât te istovește. Fiindcă, izbutind să dorm două ceasuri după amiază, îndată m-am simțit întremat și bine dispus. Ba chiar, la masa de seară, cam nepopulată, am întârziat împreună cu cei câțiva câți erau acolo, discutând cu două sticle de vin în față. Dintr-o prudență elementară, sticla se ține în mână, iar paharele se umplu numai pe jumătate; avem așa de puțină băutură, că ar fi mare păcat să se risipească! Lumea noastră, careul cu pereți albaștri, îmbrăcat în lumini calde, cu femeia stilizată de pe ceasornic, care până azi n-a arătat preferință nici unuia și tace, cu obrazul ei de păpușă, cu ochii cam pătimași, dintr-o greșeală a penelului, lumea noastră din această oră e mult prea nestabilă ca să-ți garanteze o continuitate de viață și de gândire. Vinul însă trebuie cruțat, oricât de mare ar fi furtuna!…

Buna dispoziție se menține, curând însă o acoperă istovirea; discutăm, fără să ne dăm seama că oasele și musculatura sunt într-o activitate continuă.

Mă culc la 20,30 și adorm numaidecât. Somn iarăși cu intermitențe, până la 8 dimineața, deși ruliul, mai violent decât ieri, m-a mototolit toată noaptea, ca să întrebuințez cuvântul absolut.

La ora 4 am auzit glasul comandantului pe coridor, strigându-l pe doctor cu un ton de suferind; deoarece este un om robust, nu am dat importanță întâmplării și am recăzut în al nu știu câtelea fragment de somn.

Azi m-am trezit la ora 8 și după ce am privit ceasul nu mi-a venit să cred: afară era noapte. Pe urmă m-am dumerit: în navigația noastră cu furtuna în față, trecusem de mult cercul polar…

E duminică — ora 8 aici înseamnă ora 10 în țară; curând începe concertul la Ateneu — singurul reper pe care îl găsesc în această învălmășeală; nu știu de ce, gândul respinge sau trece cu nepăsare peste amintirile celelalte.

Pe punte, gheață și mai groasă. Au mai rămas câțiva grauri, numai trei sau patru; stau pe doriboturi, nedumeriți, zburliți și speriați, parcă întrebându-se ce năpastă îi paște…

Ne-am continuat drumul spre nord, sub un cer de zinc oxidat, unde trebuie să fi răsărit și soarele cândva, până la ora 16, când am ajuns la 68 grade latitudine, adică mult în nordul Islandei. Islanda n-am văzut-o decât pe hărți. Oare pe cea reală n-o fi mutat-o din loc furtuna de astă-noapte?

Barometrul a urcat de la 730 la 740, vântul s-a potolit, așa că la ora asta s-a hotărât să ne întoarcem. După împrejurări, vom merge sau la Færoe, sau la coasta Islandei. Probabil Vasul Fantomă suntem chiar noi, fiindcă prea rătăcim — și fiindcă nu se vede altul!

Unde or fi dispărut toți pescarii din Atlantic?

Nu mai înțeleg nimic, și mi se pare că nu înțeleg nici ceilalți.

Știu ce înseamnă o izbitură a balansului; am suportat două ieri, și numai norocul sau poate deprinderi vechi, pe care le crezusem uitate, m-au ajutat să nu-mi stâlcesc oasele.

Eram în cabină și mergeam spre ușă, când, înainte de a avea timpul să pun mâna pe clanță, m-am pomenit proiectat brusc înapoi, spre hublourile aplecate până deasupra apei; cum podeaua era înclinată inacceptabil, aș fi intrat cu capul în perete dacă în ultima clipă, dându-mi seama că nu am nimic de ce să mă apuc, nu m-aș fi lăsat moale, ghemuindu-mă pe canapea, care a micșorat șocul.

Puțin amețit, dar bucuros că scăpasem astfel, m-am ridicat fără precauție, și atunci balansul invers m-a aruncat în partea cealaltă, cu o violență neașteptată. N-am mai avut ce face decât să „mă predau” — și m-am proptit plat în ușă, cu brațele ridicate, străduindu-mă să-mi feresc capul și să primesc izbitura cu tot restul trupului, ceea ce am izbutit, fiindcă după aceea nu m-a durut ceva anume, ci, ca să zic așa, m-au durut toate.

Comandantul însă o pățit-o mai rău noaptea trecută: balansul l-a trântit jos, într-o clipă de neprevedere (el zice „pe un pas greșit”), în întunericul care domnește de obicei pe puntea de comandă. Tocmai lua din mâna nu știu cui ceașca de cafea. Negăsind la iuțeală și pe întuneric de ce să se apuce, a măturat de două ori timoneria, cât e de lungă, întâi într-o direcție, apoi în alta.

Azi, doctorul, care l-a oblojit astă-noapte, îmi spune, cu destulă îngrijorare, că nu e ceva simplu, că probabil s-au rupt niște ligamente la umăr. Dar că dacă nu cedau ligamentele s-ar fi rupt brațul. Poate că-i o exagerare. În orice caz, și-a înfășurat pacientul în bandaje, ca să-i imobilizeze articulația, și-acum acesta se uită cam nedumerit la umărul țeapăn.

Despre comandant întârzii să-mi fac o părere. Vârsta lui a contribuit să optez pentru traulerul „Constanța” atunci când m-am îmbarcat. Ne despart cinci ani, în paguba mea, dar mi-am spus că diferența nu-i apreciabilă la o treaptă a vieții când temperamentele încep să se liniștească, și judecata omului se poate socoti așezată.

Comandantul mă copleșește cu bunăvoința lui și cu amabilitatea; când mă vede zâmbește, îmi cunoaște pasiunea pentru mare și dragostea pentru marinari, îmi recunoaște și oarecare pricepere la viața vaporului, adică nu mă socotește căzut aici ca musca-n lapte, și totuși, în trei săptămâni n-am găsit un subiect de conversație. Ne zâmbim — și ceva în mine se crispează… Am să aștept; trebuie să fie o cale de la mintea unuia la a altuia, sau o cale între inimile noastre — nu am inima înghețată.

Poate este unul din acei oameni pe care nu dai toate paralele de la început. Sub înfățișarea lui de pensionar jovial, guraliv și mulțumit de soartă, s-ar putea să se ascundă, cu discreție, un om brav. În ziua când am să-l descopăr, călătoria are să devină pentru amândoi mai frumoasă.

Luni, 16. Primul hering, ultimul graur

Era întuneric la ora 9, când m-am trezit, și greu mi-a venit să cred că trebuie să mă ridic din pat, dat fiind că după ceas se terminase de mult noaptea.

Înainte de ora 24, de la sud am schimbat drumul mai spre vest, ca să ne apropiem de coasta răsăriteană a Islandei, unde este încă o zonă din cele indicate pe calcul nostru, ca bogate în hering. Se pare că sunt câteva

pescadoare în preajmă. Ale cui și ce fac? Greu să-ți dai seama de la atâta distanță; „în preajmă”, aici înseamnă 10 mile sau mai mult poate.

Peisaj pustiu, întristător, toată dimineața.

Acum e ora prânzului, și printr-o ruptură de nori s-a ivit soarele, la o palmă deasupra orizontului, reușind să-și trimită încă o dată razele, prin hublouri, chiar pe caietul unde scriu acestea.

Aș scrie mai departe, însă a reînceput balansul, destul de brutal după o noapte calmă, și ca să înșir câteva rânduri, mi s-a cerut multă cazna. Caietul, presat sub brațe, fuge dintr-o parte în alta; cu fraza pregătită în minte (fuge și ea câteodată), trebuie să aștept până ce foaia albă îmi vine în față, și-atunci arunc la iuțeală cât pot din ea, așteptând un alt ciclu, și apoi altul, ca să ajung până la capăt. Dar între timp mă lupt și cu fotoliul, care nu-i ancorat, din păcate, mă lupt și cu trupul meu, și cu trosnetele din jur, și mai ales cu gândul că s-ar putea să arunc toate paginile…

Gheața pe punte nu s-a topit, deși ne întoarcem spre sud. Aducem iarna cu noi, de peste Cercul Polar, remorcând-o prin aceste locuri unde încă era cald deunăzi.

A mai rămas doar un graur; picotește pe vinciul traulului, loc mai adăpostit de vânt. L-am duce la căldură, dar când te apropii zboară infirm și se așază pe copastia doribotului, de unde te privește resemnat și trist.

La prânz am schimbat iarăși drumul, spre sud-est; în loc să ne apropiem de Islanda, acum ne îndreptăm spre Færoe.

Ca să mă duc la puntea de comandă am de urcat douăsprezece trepte, dispuse destul de abrupt, ca pe orice vapor. M-am deprins să prind clipa balansului potrivit, și îndată sunt sus, tras de forțe invizibile, care fac să nu-mi mai simt greutatea, de parcă aș fi în cosmosul cunoscut de curând.

Cer greu, cu nori învălmășiți, ca plumbul zdrențuit. Fulguiește gânditor; temperatura aerului: minus 4 grade; neguri la orizont…

Un vapor în radar, numai la 3 mile și jumătate, în prova noastră tribord. Abia mai târziu apare din negură și îl urmăresc cu binoclul. E un vas de pescuit, mult mai mic decât al nostru, și se balansează atât de dezordonat și de frânt, încât te întrebi cum nu se duce la fund; uneori dispare în valuri, lăsând să i se vadă numai catargele, care se rotesc epileptic pe cer. Ii compătimesc puțin pe oamenii lui, apoi mă gândesc că și ei ne văd, probabil, la fel.

Cum umblăm hămesiți după pește și deocamdată nu sunt speranțe să îl găsim, cineva propune să întreprindem un act de piraterie și să luăm peștele lor. Glumim, dar n-ar fi de mirare ca ei să aibă un gând asemănător, socotind că noi am fi mai pricopsiți… Sunt sigur că în aceste ape pustii și ciudate nimeni nu pescuiește nimic.

De altfel, ecograful, care funcționează conștiincios și inutil, nu arată decât fundul oceanului, înscriind pe bandă profiluri selenice, cu cratere, prăpăstii și munți.

Se luminează în babord după un timp, adică spre nord-est, și curând, printr-o spărtură de nori iese soarele în bordul celălalt, la 3-4 grade de orizont, foarte jos, făcându-te să crezi că e ud. Dar îndată fața oceanului se umple de lumini fabuloase; dacă privești stăruitor valurile strălucind, îți vin lacrimi în ochi…

Fabulos și orizontul, de jur împrejur, crenelat de lumini și de nori, ca un pinion uriaș care se învârtește lent, înainte și înapoi, măcinând timpul pe loc.

Pescadorul străin se luptă cu valurile, gâfâind; ne luptăm și noi, fără să mai simțim. Iar puntea e albă de zăpadă ca o pârtie de schi.

Un sfert de oră mai târziu, uitându-mă afară, văd pescadorul lângă noi; e un vas mic, poate de 1.000 de tone. Și acolo sunt oameni, și-atât de aproape, că dacă i-am striga, cred că ne-ar auzi.

Poate niciodată în viață ei nu vor mai trece pe aici. Iar dacă totuși vor trece, nu va fi în clipa când am trece și noi… A te întâlni pe mare înseamnă a te despărți definitiv. Chiar dacă n-ar fi așa, e ceea ce simt acum.

După alt sfert de oră sunt tot aici, ceva mai aproape decât adineauri și puțin mai înapoi. Vor rămâne astfel încă un ceas, apoi se vor pierde treptat — și dacă vor mai fi în vedere un timp, îi va șterge noaptea curând. În orice caz — și pentru totdeauna — ne despărțim…

La ora 16, pe o vreme câinească, învinețită de ger și pătată cu alb de zăpadă, vârtejuri spulberate, s-a lansat traulul pelagic. Ecograful arăta iarăși bancuri de pește sub chilă, să-l iei cu lopata.

În decorul sumbru, hainele de protecție ale oamenilor, portocalii, culoarea cea mai luminoasă, păreau bucățele de soare; nu dădeau însă nici căldură, nici speranță și așteptai să se stingă de la o clipă la alta, stropite de apa oceanului… Într-adevăr, câte un val, venind din pupa, după ce zgâlțâia

vasul, se năpustea pe slip, lua puntea în lung și ajungea până la vinciul-traul.

După două ore de muncă, hainele portocalii au apus fără glorie; oamenii au coborât, nevinovați, să se încălzească. Rezultatul luptei lor meteorice au fost câțiva peștișori bicisnici, un cod de 40 de centimetri și încă unul, de mostră, având peste un metru lungime. Iar în burta acestuia, numaidecât spintecată, în sfârșit, primul hering, hering veritabil, întreg și nevătămat, cu flancurile albastre!

Lochul arată astăzi 5.700 de mile parcurse de la plecare. Pentru un hering, e prea mult: un sfert din lungimea meridianului!

În timpul traulării s-au ivit pe rând, în stânga noastră, spre sud-est, în direcția Færoe, și la distanțe de la 2 până la 6-7 mile, puzderie de vase mici, pescadoare, lucrând, pare-se, în legătură unii cu alții. Deci, fiindcă atâtea vase nu pot să se păcălească, înseamnă că este pește; și la noi l-a marcat ecograful!

Numai că ei, la câteva zeci de mile de casa lor, își pot îngădui să strângă cu suta de kilograme, folosind plase în derivă sau alte unelte de detaliu; nu au nici tonajul, nici înzestrările noastre.

N-am observat pe fețele oamenilor demoralizare sau plictiseală. După ce s-au chinuit în frig, în ninsoare, în vântul aspru și-n bătaia înghețată a valurilor, s-au spălat pe mâini și s-au dus la masă.

S-a lăsat noaptea. Luna, tangând printre nori, argintează fața oceanului, și parcă nu-i iarnă, și parcă nu suntem în Nordul aspru…

Am schimbat drumul cu 180 de grade; flota de pescadoare se vede acum înapoia tribordului, pe o întindere aparent fără margini, fiindcă se pierde tocmai la orizont. Pare un oraș plutitor sau mai degrabă o așezare estivală, pe cine știe ce țărm, al cine știe cărei țări calde. Visez că în față e o plajă, și nisipul acolo va dogori mâine sub soarele care uit cât este de departe. Visez un cearșaf portocaliu întins lângă apă…

Ninge în hublouri, și viscolul șuieră iarăși, și oceanul se ridică din nou, iar noi mergem încă o dată spre nord.

Marți, 17. Orele prieteniei

Ultimul graur a murit astă-noapte; ultimul nostru oaspete e o pasăre moartă…

Nu pescuim, nu navigăm: vagabondăm la nord-vest de Færoe, îndreptându-ne spre Islanda, la adăpostul căreia ne grăbim să ajungem, ca să ne apărăm, măcar în parte, de un ciclon anunțat că se apropie de la sud-vest. Se anunță atâtea, că nu le mai dau importanță.

Însă ciclonul nu vine — capricii meteorologice —, și atunci, seara schimbăm iarăși drumul cu 180 de grade, adică ne întoarcem. De data asta e hotărât: vom încerca să pescuim la răsărit de Færoe, unde vom ajunge mâine dimineață.

Mergem cu toată viteza, în sfârșit, adică 12-13 noduri, cu valurile și vântul din pupa, astfel că vasul nu se mai chinuiește ca până acum.

Întârziem de obicei după masa de seară, în careu sau în fumoar, la discuții și la povești. E cald, e lumină, se aude muzică în difuzoare, afară se aude oceanul, se aud motoarele jos, în cală, iar peste toate se aud glasurile.

În speranța că a doua zi lucrurile au să meargă mai bine, suntem calmi și mulțumiți seara; amestecându-se cu glasurile și cu fumul de tutun, se simte cum plutește în aer prietenia.

Cei mai guralivi sunt „pescarii” — avem trei la această punte: ingineri piscicoli cu roluri de conducere și organizare; nu-i cunosc încă îndeajuns, n-au avut până astăzi prilejul să-și arate puterile. Le ascult însă poveștile — cultivă epicul fără să se epuizeze și fără să-și micșoreze debitul. Toți au trăit printre pescari, în baltă sau pe malul mării; informația lor e obiectivă, autentică și interminabilă. În povestiri constat predilecția pentru lupta cu delicvenții, cu „tebeicarii” — braconierii pescuitului —, cu pramatiile și escrocii. Dar pe deasupra întâmplării penibile descopăr atmosfera, culoarea locală, cu tipul de om de acolo, a cărui viață înseamnă jocul sau lupta cu peștele, dușmanul lui, și prietenul…

Fiecare din câți ne adunăm seara are de spus câte „una”, dar niciunul nu va atinge verva pescarilor.

Cornel povestește tărăgănat și uneori absent la propria-i povestire, ca și cum ar debita-o mecanic, despre viața lui în porturi și pe Dunăre. E evocator și colorat fără nici un efort, ba chiar cu lene; fără să-și dea seama, practică humorul și poezia.

Prin prezența lui aici, își împlinește două pasiuni dintr-o dată: a călători pe mare și-a călători în eter, pe undele herțiene. A munci într-un program care satisface nevoile interioare, mi se pare a avea norocul să iei de la viață

maximum ce poate da ea, chiar dacă nu totul, fiindcă totul nu-l dă niciodată. Să stai ore întregi cu casca la ureche, să faci scurtă la braț ciocănind în manipulatorul emițătorului, într-o monotonie cum greu mai poți găsi alta, dar să fii tot timpul cu atenția încordată, este o cazna, și încă una de lungă durată. La ora de masă, radiotelegrafistul lasă deschisă ușa stației, aflată pe o punte mai sus, dar la mică distanță, și o dată cu bucatele mestecă piuiturile aparatelor, atent la un semnal care ar putea să-l privească. În timpul somnului, ceva din ființa lui veghează, gata să-l trezească la o alarmă. Trec peste obligațiile reglementare de a ține registre, de a-și administra activitatea, de a respecta orele de atenție și ascultare, de a urmări accidentele și dramele navigatorilor.

Ceilalți, chiar când nu sunt cu totul străini de tehnica și practica radiotelegrafiei, chiar dacă piuiturile receptoarelor le spun ceva, cu silabele abecedarului, nu percep în vorbă curentă glasul eterului. Pentru radiotelegrafist, eterul este o lume clară, un colocviu pe lungimi de undă multiple. Cred că pentru Cornel este mai mult: o lume vie, al cărei glas îl simte cu pasiune.

Radioamator de la vârsta când tinerii își găsesc de obicei înclinări mai dinamice, el s-a aplecat peste emițătorul de jucărie și a început să-și caute corespondenți încotro l-au dus undele.

Într-o parte sau într-alta a lumii, când se întâlnesc, la distanțe pe care n-au să le străbată niciodată, radioamatorii își spun, fără să se fi cunoscut mai înainte: „Dragă prietene!” E o formulă universală și consacrată, și de câte ori am auzit-o mi s-a părut că duce departe…

E admirabil să-ți faci din pasiune îndeletnicirea vieții. Radioamatorul nostru, exersat pe micul lui aparat de improvizație, este astăzi ofițer radiotelegrafist pe traulerul „Constanța”. Serviciul nu-i este cazna; nu-l văd niciodată plictisit, sau nervos, sau acru în mijlocul aparatelor întinse pe doi pereți ai stației, care îl solicită când într-o parte, când în alta.

Pe lângă îndatoririle programului, are de transmis și de recepționat radiogramele noastre personale. Mă pomenesc uneori cu el la ușa cabinei, venit fuga, cu sufletul la gură, și cu un zâmbet de bucurie și complicitate, fluturând o hârtie, care-i o știre pentru mine, prinsă de el, literă cu literă, și transcrisă cu aceeași mână dreaptă cu care va apăsa manipulatorul, ca să transmită răspunsul meu, chiar astă-seară sau la noapte, când va stabili legătura cu țara. Cuprinsul radiogramei, uneori de neînțeles pentru cel care nu cunoaște datele și formulele destinatarului, îl comentează, dar numai cu

mimica, discret și cu simpatie. Fără să vrea și fără să ne declarăm astfel, e confidentul nostru, al tuturora.

Uneori se întâmplă să mă aflu în stație, așezat pe fotoliul pe care se grăbește să mi-l ofere, fără să-și întrerupă recepția sau emisiunea. Nu-i fumător, dar s-a îngrijit să aibă scrumieră, și o pune la îndemână, ca să înțelegi că nu-l supără fumul și deci poți aprinde țigara în spațiul limitat al încăperii, unde sunt mai multe aparate decât metri cubi de aer. Deodată are o tresărire și-mi face semn să mă apropii, mai bucuros și mai complice decât totdeauna. Privesc peste umărul lui hârtia pe care scrie și văd cum, literă cu literă, îmi răsare numele…

Îl rog pe cititor să vină lângă mine, la 5.000 de mile, într-o seară de noiembrie, în mijlocul oceanului care ne înconjoară cu dușmănie și nu-și ține din promisiuni decât ceea ce îi poți smulge cu sila. Suntem aici optzeci și unu de oameni, și ne înțelegem bine, avem mâncare, căldură și lumină, dar ne mai trebuie ceva, ne va trebui totdeauna… În clipa asta, în mijlocul Bucureștiului, cetatea unui milion de oameni, un operator cu casca la ureche face aceleași gesturi cu telegrafistul de lângă mine, și prin gesturile lor simt respirația celui care-i acolo și mi-a trimis știrea. Câteva clipe nu ne mai desparte nimic, peste zeci de meridiane…

Radiofonia, despre care am început să aud, neîncrezător și uluit, în copilărie, nu mai este astăzi o minune pentru nimeni, dar e o minune — și n-o va anula niciuna din născocirile viitoare — să vezi cum din eterul răscolit de atâtea furtuni îți apare numele pe hârtie, și un gând apoi, și o știre. E ca un apel din eternitate, dându-ți fiorul, bucuria și puterea unei eternități care înglobează în ea nu doar viitorul, ci și trecutul, și mai ales prezentul, clipa de față, dilatată 5.000 de mile.

Traulerul „Constanța” este pentru Cornel primul vas maritim pe care se îmbarcă, dar el întreprinde astăzi a doua călătorie, ca și vasul, și îndatoririle reglementare nu-i creează nici o dificultate, după cum nu-i creează dificultăți nici tehnica destul de complexă a aparatelor. Și-a creat chiar și o complicație; ca și când n-ar fi avut destule emițătoare și receptoare în pază, și-a cumpărat din Japonia o mică stație personală, jucăria radioamatorului, care însă nu mai este o improvizație. Noaptea, în orele de odihnă, îl găsești uneori manevrând-o și patrulând spațiul, ca să mai găsească un prieten, cu care va intra în legătură, dar pe care, mai mult ca sigur, nu-l va vedea niciodată. După regula internațională a radioamatorului, asemenea legătură se confirmă apoi prin corespondență, se omologhează, prin cărți poștale de

un tip anume; ele reprezintă palmaresul operatorului. Una câte una, Cornel a adunat atâtea, încât nu-i mai lipsesc multe pentru a face cinci sute — cinci sute de legături, de prietenii, în aproape întreaga lume.

N-are ce povesti despre ele decât numeric; povestește despre Dunăre, unde i s-au concentrat amintirile. Înainte de a se îmbarca pe „Constanța”, a fost îmbarcat, un număr de ani, pe remorchere fluviale. E o altfel de experiență călătoria pe fluvii decât călătoria pe mare; o experiență mai îngustă, dar mai densă, ca o străbatere a șesului, unde peisajul nu se repetă nici când pare monoton, unde întâlnești, măcar din zare în zare, așezări de oameni.

Dacă într-un amurg, în pusta maghiară, remorcherul a ancorat în fața unei colibe, începe o seară de poezie. Povestitorul nici nu-și dă seama ce evocatoare sunt vorbele lui, domoale, debitate cu un glas tărăgănat de țârcovnic care își citește litania. Dar dacă eu simt fiorul întâmplării, înseamnă că l-a simțit și el, poate fără să știe. De ce din sute de întâmplări a ales-o pe aceasta, care nici măcar nu are ceva să susțină povestirea?

Sunt sălcii pe mal, iar mai încolo, ogoare. Un sat, dacă există, e mult prea departe ca să i se audă, să i se simtă rumoarea de seară, care nu se transmite prin unde herțiene. Coliba n-a fost aleasă întâmplător spre a fi loc de popas într-o noapte în pusta străină. Sunt acolo niște fete, la lucrul ogoarelor; seara, după ce se spală în Dunăre, aprind focul în fața colibei și își pregătesc cina; nu se mai duc în sat — ar pierde prea multă vreme cu drumul.

— Numai fete?

Nu; și un paznic bătrân, care le poartă de grijă. Băieții de pe remorcher intră în vorbă cu fetele; soarele a apus, mai ține puțin crepusculul, apoi rămâne lumina focului, și liniștea. Paznicul bătrân își pufăie luleaua… îl văd, fără să mi-l mai descrie.

După tratative neclare, mai cu voia fetelor, mai fără, mai cu încuviințarea căpitanului, mai de capul lor, băieții lasă barca la apă și se duc pe mal. Au cu ei o sticlă de băutură, pașaport valabil la orice graniță. Bătrânul paznic adulmecă — și se înfruptă… Fetele chicotesc, sfioase și provocătoare, exersând cochetăria universală născocită de prima femeie; oferă zece la sută din ele, și rețin o sută zece — să fie și o rezervă de apărare.

Se împarte cordial mâncarea și băutura, la o masă comună, în ușa colibei, în lumina focului și a ochilor de codană.

— Și pe urmă?

Cornel zice, fără revoltă, ci numai cu puțină melancolie, pe care poate i-o atribui eu, socotind-o obligatorie, ca o reacție minimă:

— După ce-a băut toată sticla, paznicul ne-a trimis la culcare.

Melancolia nu-i un sentiment acid; nu arde sufletul, ci îl învie… În ea a rămas poezia acelui popas în pusta maghiară, liniștea câmpului, murmurul Dunării, râsul fetelor, inefabilul pe care îl aduce prezența femeii, intangibilă și făgăduind totuși ceva, măcar un vis, dacă nu o altă seară când se va opri din nou remorcherul acolo…

În poveștile lui despre viața pe Dunăre, Cornel păstrează aceeași moliciune și-o neutralitate aproape deplină, ca și când ar fi urmat o școală a genului. Mă prăpădesc de râs când îmi narează istoria cu câinii, iar el se uită la mine neîncrezător, nesesizându-și humorul. Îl răsplătesc oferindu-i prăjiturile care ni se dau destul de des la masă și care nu mă îmbie: sunt așa de casnice, așa de puțin marine! El, în schimb, le devoră, păstrând, la treizeci de ani, gusturile și candorile copilăriei. Ar înlocui hrana cu dulciurile, cu condiția să fie destule; în schimb nu fumează și nu se atinge de băutură, în afara micii rații reglementare, socotind-o probabil necesară; de altfel nu o bea, ci și-o administrează cu aceeași reținere pe care copiii o au față de doctorie.

Povestea cu câinii se petrecea pe un remorcher, din cele cu care a colindat Dunărea, în așteptarea unei îmbarcări cu adevărat marine. Dacă între cei doi câini aflați pe bord era un conflict de durată, el avea la origine conflictul între oameni. Unul aparținea căpitanului, altul șefului mecanic, și aceștia nu se aveau bine, ceea ce arătau pe față, bineînțeles fără să se latre. În schimb, percepând sentimentele oamenilor, se lătrau câinii. Așezați pe lângă gospodăriile stăpânilor, unul locuia la prova, altul la pupa, și între ei se afla sala mașinilor. Fiind un remorcher vechi, cu aburi, și fără amenajări civilizate, puntea de fier, la mijlocul vasului, se încingea așa de rău de la caldarina aflată dedesubt, încât era peste putință să treci pe acolo fără să-ți arzi tălpile. Dar tălpile oamenilor nu ardeau, fiind încălțate; sfârâia talpa ghetei sau a bocancului.

Câinii, lipsiți de această înlesnire, după ce făcuseră poate vreo încercare să escaladeze zona incandescentă ca să se încaiere, își stabiliseră pentru totdeauna reflexul condiționat care li se atribuie și rămâneau la distanță, de unde se lătrau toată ziua, zburliți, spre a-și merita pâinea.

— Și echipajul cum îndura hărmălaia asta?

Știu: te obișnuiești, cum te obișnuiești cu tic-tacul ceasului. Și-apoi ce poți spune, când sunt câinii căpitanului și al șefului mecanic?… Dar stăpânii? Lor nu li se făcea lehamite?

Cornel reflectează, apoi conchide, cu mimica neschimbată:

— Le convenea, ai naibii!

Înțeleg: nu mai aveau nevoie să se ostenească; o ceartă continuă îți macină nervii și te istovește la urma urmelor, oricât ai fi de inconciliabil. Câinii suplineau harțagul stăpânilor și perpetuau ostilitatea. Iar hotarul de foc dintre ei îi împiedica să rezolve conflictul printr-o încăierare definitivă, urmată de *knok-out*.

Căpitanul și șeful mecanic mai aveau și niște găini, care ciuguleau libere pe puntea de tablă. Cineva le-a aruncat grăunțe în zona primejdioasă…

Cornel se oprește, trage cu urechea, apoi se năpustește pe ușă, și din două salturi a urcat scara, spre stație: un receptor a început să piuie, linii și puncte imperative și alarmate.

Alături, unul din „pescari” își continuă istoria cu niște scoici — vagoane întregi — pe care pescăria le furniza unei cooperative, pentru confecționarea nasturilor. Nu știu cine și nu știu cum izbutea să economisească din scoicile acelea cantități însemnate.

— Și unde le ducea? Ce făcea cu ele?

— Păi le economisea doar în acte…

Nu înțeleg decât că încasa niște bani fără să i se cuvină și fără să muncească.

— Adică furt?

— Nu…

— Atunci, escrocherie… Sau delapidare…

Sunt obosit, lămuresc greu pricina, dar, în sfârșit, aflu că judecata a înțeles cum trebuie, i-a pus calificativele legale, și adunătorul de scoici a mers la închisoare.

Când eram mic, și chiar mai târziu, adunam scoici pe malul mării; dacă le-aș fi păstrat, ar fi fost zeci de kilograme. Ce s-o fi făcut cu ele?

Noapte luminoasă, cu lună plină, care scapă adesea printre norii fărâmițați, trecuți parcă printre pietre de moară.

Înainte de a mă culca mai privesc o dată afară, pe sub perdele; e tulburător să dai seara o perdea la o parte, să vezi cine trece, cine vine. Cine

să vină în noaptea oceanului? Dar drept în față, luna întinde pe valuri o spadă subțire de argint, bătută fin și filigranată. Cum o fi ajuns aici tocmai de la Toledo? O astfel de lucrătură nu s-a putut face în altă parte…

Miercuri, 18. Schimbări de drum

Nu mai înțeleg nimic; am simțit prin somn balans puternic, care m-a împins de câteva ori, când cu capul, când cu picioarele în tăbliile patului, dar eram obosit și am dormit mai departe, fără să caut o explicație și fără să-i dau importanță…

Când mă trezesc, lumina dinainte de răsărit în hublouri… E ora 8, îmi scutur capul: răsăritul ar trebui să fie în bordul celălalt.

În sfârșit, aflu: am schimbat încă o dată drumul, când mai aveam 30 de mile până la Færoe; balansul simțit prin somn ar fi trebuit să mă vestească: la un asemenea rondou, când valurile ajung travers, vasul totdeauna se balansează, ca un om ostenit de poveri, care își scutură șalele.

Dar de ce mergem spre nord?… Fiindcă vremea s-a liniștit și căutăm — mi se spune — locul pe unde am trecut deunăzi când ecograful a semnalat bancuri masive de pește. Aflu că a început să le semnaleze din nou, încă de pe acum. Fie!

Când mă duc pe puntea de comandă, animat de veștile optimiste, instrumentul care, zice-se, înregistrase bancul mai adineauri, acum tace mâlc. Vom lansa totuși traulul, dar știu că va fi inutil.

Cât despre ecograf, e dereglat, în cel mai bun caz, sau are un viciu ascuns, dacă viciul nu e în ochiul cui citește pe bandă. Cornel, care nu rabdă defectele aparatelor și nu rabdă nici defecțiunea omenească, fiind o fire inimoasă, se străduiește să descopere ceva în cartea tehnică a ecografului, deși nu-i intră în obligații. Privesc peste umărul lui o imagine, o reproducere schematică a înregistrării de pe bandă; dedesubt scrie: „Aici e plancton”. Sub o altă imagine: „Aici e un curent de apă”… Sunt multe imagini, fiecare semnalând un alt fenomen, și sunt, în sfârșit, și cele care arată peștele în bancuri. Din păcate, o privire neexersată nu poate deosebi unele de altele. Două priviri, consultându-se, vor duce la controversă, a treia privire și a patra vor adăuga opinii noi — și cel puțin eu unul nu voi ști cine are dreptate.

Ora 11,30; se fac pregătiri de lansat traulul. N-o să prindem nimic, decât, poate, curenți de apă sau plancton, de care n-avem nevoie și nici nu rămân în plasă…

Seara. Bineînțeles, n-am prins nimic. Vine furtuna și ne întoarcem din drum. S-a ivit o situație nouă și cu totul neprevăzută: trebuie să intrăm la adăpost numaidecât. Din cauza furtunilor prelungite, din cauza trepidațiilor, un perete interior, spre pupa, a început să se fisureze. Este o întăritură transversală, dar constituie și peretele unui tanc de apă; dacă nu se repară fără întârziere apa se pierde, iar ruptura poate să crească.

Orice ar spune altcineva, socotesc că-i urmarea unui viciu de proiectare, sau de construcție, sau amândouă. Vasul, prevăzut pentru o navigație chiar printre ghețuri, e departe de a fi înfruntat solicitările maxime. Cum ne aflăm înăuntrul anului de garanție uzual și prevăzut în contract, constructorul e obligat să găsească remediile. Dar constructorul este un șantier, o instituție, o societate, pare-se anonimă, nu un om pe care să-l pot apuca astă seară de nasturele hainei și să-l întreb: „Ce făcuși, stimabile?" „Galați", fără să fi pățit asemeni, a intrat înaintea noastră la adăpost, într-un fiord al insulelor Færoe. Ne îndreptăm și noi într-acolo; mergem toată noaptea cu furtuna din spate, neputincioasă; totuși, fiindcă avem o rană, fiecare trosnitură a vasului îmi apare amplificată.

Bilanțul, la acest sfârșit de etapă: am consumat toată latitudinea călătoriei, deci tot spațiul — până la întoarcere rămâne numai timpul în față.

IV CREPUSCUL LUNG

Joi, 19. Descoperiri neașteptate

De la ora 10 suntem la ancoră în Fundingfiord, primul adăpost care se deschide, către sud-est, îndată ce ai intrat în strâmtoarea Lervig. La câteva sute de metri văd un perete stâncos, vânăt, posomorât, cu un strat subțire și năpârlit de mușchi verzui. Piatra e udă; fire de apă se preling în jos, înspumate, adăugind peisajului gol culoarea lor albă. De unde atâta apă într-o stâncă golașă? La creasta care, privită pe hublouri, acoperă cerul în întregime se vede puțină zăpadă; zăpada aici e poate ca rouă diminețiIor noastre: se așază noaptea, iar ziua se topește și udă neîntrerupt versantul, făcându-l să semene, împotriva legilor geologice, cu un smârc de piatră, în duritatea pe care ți-o sugerează stânca, masivul parcă e pe cale să putrezească, dospind ca pământul de baltă.

Ne aflăm într-un golf îngust și prelung, ancorați la jumătatea lui; locul din fund l-a ocupat „Galați”, sosit înaintea noastră. Vorbim prin radio cu ei, îi privim cu binoclul, la o distanță de 6-7 cabluri — și numai atât. Gestul firesc ar fi, într-o zi de răgaz, să mergem acolo sau ei să vină la noi; nu suntem străini — am avea ce să ne spunem unii altora… La propunerea cuiva, comandantul răspunde că nu e voie să lăsăm barca la apă fără aprobarea autorităților locale. Ciudat: dacă un vas străin poate să intre și să manevreze în fiorduri fără să vestească pe nimeni și fără să aștepte vreo aprobare, de ce ar fi autoritățile mai riguroase cu o barcă? (Mai târziu mi-am dat seama că lansarea bărcii de salvare cu oameni neantrenați de fel la această manevră e foarte anevoioasă; propunerea crea astfel o complicație.)

Cer posomorât, liniște de piatră; nu se simte, nu se aude oceanul; se simte și se aude doar vântul, din când în când, în rafale, sfâșiindu-se în crestele stâncoase, de unde cade zdrențuit peste apă, și-o face să fiarbă în dâre clocotitoare. Vasul se rotește lent pe ancoră, câteva grade într-o parte, câteva în alta, ca și cum ar căuta unghiul sub care se vede mai limpede peisajul.

O șalupă mare, militară, poate o vedetă de poliție, de pază a coastei, se apropie din fundul fiordului și trece pe lângă noi, la jumătate de cablu; e limpede că îi interesează prezența noastră aici, dar nu ne întreabă nici de unde venim, nici unde mergem, nici ce facem.

Nu facem nimic; așteptăm dispoziții, care pot să vină de la o clipă la alta.

Mi se pare nefiresc că vasul nu se mai leagănă; musculatura, obișnuită să înfrunte balansul, nu se relaxează, ci stă la pândă nedumerită, întrebătoare.

Până la căderea întunericului, curând după amiază, mă mut dintr-un bord în altul, încercând să înregistrez un peisaj cum n-am mai văzut niciodată și care, în simplitatea lui, rămâne inepuizabil.

Iată dar că nu le-am căutat degeaba; insulele Færoe sunt o realitate, dominantă și durabilă. Când s-au ghicit în zarea abia luminată, azi-dimineață, câtva timp mi-au părut că se leagănă pe valuri, nedefinite geografic, ca o escadră neagră de cuirasate. Mai târziu, mergând încă o milă sau două, s-a văzut că escadra stătea la ancoră și era de piatră. Stâncile s-au desprins atunci din ocean și din neguri, în unghiuri ascuțite și linii drepte, desenate apăsat cu cărbune; erau masive, sterpe, pustii și zdrobitoare, ca o zeitate uitată a Nordului, un Thor prefăcut în stânci, lățindu-se peste ape cu fiecare minut, desfăcându-și brațele crenelate și vestindu-ne agresiv că nu putem trece mai departe.

Iar noi veneam să căutăm adăpost!

Insulele Færoe nu sunt punct de escală decât pentru micile vapoare de pe liniile locale, care fac legătura cu Europa și cu Islanda. Le-am numit „locale” față de întinderea oceanului; altminteri, o astfel de linie înseamnă zeci de ore de navigație. După *Cartea pilot*, care, cu nenumăratele ei volume, este o enciclopedie completă a tuturor mărilor și țărmurilor, pământul cel mai apropiat, arhipelagul Shethland din nordul Angliei, se află la 180 de mile; sunt peste 200 de mile până la coastele Islandei, iar până la ale Norvegiei 300 — drum pe puțin de o zi și o noapte.

Mai vin să-și caute adăpost în fiorduri pescadoare nordice — le-am și văzut pe primele — hărțuite de cicloane, cu vopseaua mâncată de rugină în campanii interminabile, dar acelea fac parte din peisajul la fel de ruginit — nu izbutesc să-i schimbe culoarea și să-l umanizeze, să-i atenueze asprimea.

Ca un adaos la felul neprimitor cum ni se arăta peisajul, într-un aviz pentru navigatori, stația radio de coastă anunța, o dată cu apropierea noastră, că un mic pescador „de 8 tone, de culoare neagră, cu două catarge”, a dispărut între fiorduri peste noapte și cerea asistența vaselor care s-ar întâmpla să-l vadă. E adevărat că fusese furtună noaptea; venisem cu ea din pupa, ceea ce nu înseamnă că nu bântuia și în prova…

E o datorie a navigatorilor, în fața căreia nimeni nu șovăie și în numele căreia se fac uneori sacrificii emoționante, să dea ajutor vaselor aflate în situații primejdioase, pentru a le salva sau a salva cel puțin echipajul. Îndată ce Cornel a comunicat avizul la puntea de comandă, ochii tuturor aflați acolo s-au îndreptat spre țărmurile de piatră. (N-am văzut pescadorul rătăcit peste noapte; și dacă l-am fi găsit aici, pe țărmurile nordice, abrupte și bătute sălbatec de valuri, ar fi fost de mult prefăcut în așchii, fără putință de a salva măcar un om din tot echipajul. Mai târziu am aflat, prin radio, că îl găsiseră alții, în alt loc, unde izbutise să se adăpostească.)

Era ora 8 dimineața — nici ziuă, nici noapte. Picasem spre colțul de nord-est al arhipelagului, și intrarea în strâmtoarea Lervig, pe unde trebuia să ne căutăm drumul, se afla mai la dreapta. Aici, în nord, țărmurile țâșnesc vertical din apă, stâncă goală, înnegrită de apă, fără nici o treaptă la bază, fără nici un fir de plajă pe care să poți pune piciorul, nădăjduind o salvare în cazul unui naufragiu. Deși nu depășesc 800 de metri, înălțimile, terminate cu piscuri și creste ascuțite ca sub o tocilă gigantică, apar zdrobitoare când te afli aproape. Sunt optsprezece insule laolaltă, atât de înghesuite încât de la oarecare distanță par una, grea, dură și inexpugnabilă.

Așa a și fost, la facerea acestei lumi din Atlantic, în era terțiară, când din erupțiile vulcanice, s-a născut un masiv unic, de bazalturi, un continent fără destulă gestație, avortat în ocean, între două continente adevărate. În mileniile care au urmat și în perioada glaciară a scoarței, vântul, ploaia, marea și gheața au rupt și fărâmițat bazaltul, aducându-l la înfățișarea de astăzi. Așa cum se văd acum pe hartă, toate strâmtorile sunt îndreptate de la nord-vest la sud-est, urmând direcția dominantă a intemperiilor și arătând forța acestora, dar arătând mai cu seamă bătrânețea, zecile de mii de ani ai pietrei.

Căutând strâmtoarea Lervig, dintre insulele Österö și Kalso (Eysturoy și Kalsoy, cu ortografia locală), am virat la dreapta și am navigat cu precauțiune în lungul barierei stâncoase, confruntând-o într-una cu harta. Un far singuratic — al cui în această pustietate? — continua să clipească la intrarea strâmtorii și era singura exclamație a unei lumi mute.

De pe o culme, mai departe, cădea de-a dreptul în ocean o cascadă albă, prima dâră de lumină adevărată, erupând ca pe un ochi de geam, o fereastră îngustă deschisă în piatră; lumina cerului era nesigură, plumburie, și părea că așa are să rămână, neputând să se facă ziuă deplină.

Curând apoi, în acest peisaj cu vegetație puțină, ofilită și moartă, și fără un alt fel de viață, a apărut cea mai surprinzătoare imagine la ora aceea a noastră — un sat, autentic, deoarece îl confirma harta, dându-i și numele, Gyögv, aproape impronunțabil. Soarele nu se vedea, chiar dacă răsărise teoretic, și totuși, asupra acelei așezări neașteptate razele lui operau parcă prin refracție, făcându-l să strălucească. Era o baie neverosimilă de culori văratice, suplinind lipsa de culoare a vegetației. M-am gândit că și casele din satele noastre, și din alte sate în lume, sunt colorate, numai că trebuie să concureze cu florile și cu copacii, cu dealurile înverzite, cu pajiștile, cu tot ce învie peisajul. Aici peisajul era ca o pânză de pictură, pregătită pe șevalet, o suprafață uniformă, nevorbitoare — un suport neutru, care să nu intre în lucrarea viitoare, neinfluențând asupra culorii și subiectului. Subiectul ocupa doar o câtime din dimensiunile cadrei, o mână de case, într-o mică depresiune, ca o văioagă, locul pe unde va fi lunecat un ghețar altădată, cizelând roca primară…

Am privit adesea paleta pictorului, cu vopsele pregătite de lucru, și m-a atras depozitul acela de culoare germinală, pe care apoi l-am văzut, dezamăgit, distribuindu-se pe pânză, fără forțele lor chimice, structurale. Uneori mi-a plăcut mai mult paleta decât pictura.

Aici tabloul nu era gata, nu era nici măcar început, nu închidea nici o neputință, nici o greșeală. Era doar paleta proaspăt alimentată, cuprinzând toate culorile și toată vigoarea.

Știu că paleta are să rămână acolo, și restul pânzei nu va fi pictat niciodată. Mai bine așa decât să se dilueze culoarea. Imaginea mă urmărește, acum, după ce a căzut întunericul și ne înconjoară lumina electrică. Nu mă așteptasem, cum nu s-a așteptat Columb să găsească America. Mă stăpânește sentimentul că am făcut o descoperire geografică.

Vineri, 20. Cristina Lavransdatter

La ancoră, în același Fundingfiord; am primit dispoziții: mâine plecăm spre Thorshavn…

Liniște desăvârșită și foarte puțină mișcare pe apă; pe țărmuri, niciuna. Pare că a plecat sau a murit toată lumea.

Cerul noros, atmosfera apăsătoare între stânci, fără orizontul oceanului. Îmi dă o stare proastă nemișcarea, ceva ca un „rău de uscat”. Aș vrea să ieșim de aici mai degrabă, chiar dacă afară ne așteaptă furtuna.

Cu harta, cu *Cartea pilot*, cu binoclul pe care am pus stăpânire, îmi continui descoperirile.

Stânca de la nord-vest, apărarea dinspre mare, e ca un trunchi de piramidă, întrecând de vreo zece ori în dimensiuni cea mai mare dintre piramidele faraonilor. Dincoace de acest parapet, în interiorul fiordului, relieful se îmblânzește, capătă rotunjimi, până ce, în fund, ajunge la forma curgătoare, ca o narațiune, a colinelor. De acolo, colinele se duc mai departe, călătorind lin către zări. Șerpuiește și un drum o dată cu ele și duce undeva, dar harta nu spune unde, și nici nu poți bănui dacă spre o așezare de oameni, cum duc toate drumurile; nici ieri, nici azi n-a venit nimeni dintr-acolo.

Către sud-vest descopăr la creastă o linie de înaltă tensiune, cu stâlpi de beton, o lucrare făcută să țină multă vreme… Să țină în viitor, sau în trecut? Unde se duce, de unde vine? Convii, cu rațiunea, că undeva, pe aici, trebuie să fie o sursă de energie electrică, probabil o hidrocentrală. Dacă drumul neumblat nu duce nicăieri, curentul trebuie să ducă undeva unde sunt oameni; poate la Thorshavn; am să-l văd mâine.

În fundul fiordului e un sat mai mărișor; numără vreo douăzeci de case, la gura unei văi, orientată în așa fel că nu i se vede decât intrarea; ar părea că mai sunt și alte case înăuntru, printre coline. Culorile lor apar la fel de numeroase și de vii ca în satul de ieri, dar îmi stăpânesc încântarea; un lucru uimitor trebuie descoperit doar o dată. E un sat, descoperit de alții… După harta englezească de navigație, se numește Funding, ca și fiordul. După harta locală, Funningur. Această hartă, cu numele localităților, insulelor, strâmtorilor și fiordurilor este primul nostru dicționar de limbă færoeană; nici nu vom avea altul.

Un sat în fața căruia ancorezi după douăzeci de zile de navigație, dintre care unele cu furtună, îți oferă măcar alt decor decât al mării; dar îți mai prilejuiește gândul că sunt acolo oameni, nu cei pe care îi vezi toată ziua. Trebuie să fie în casele acelea o odaie unde se face focul seara și unde se aprinde lumina, asupra mesei pregătite de cină. Și este, desigur, o femeie, gospodina, mișcându-se pe lângă vatră, cu obrazul aprins de flacăra focului sau de altă flacără, privind pe furiș, și totuși fără sfială, spre colțul unde s-a așezat musafirul. Musafirul ar fi omul venit de pe mare, și stă cu vaporul lui la ancoră, dar merge pe mal cu închipuirea pentru o astfel de seară. Poate sunt și fetele gospodinei, întrunite cu ale vecinilor, care au venit și ele să vadă străinul, și șușotesc între ele, și chicotesc cu mâna la gură…

În fața satului a ancorat „Galați” cu dreptul primului venit, în acest caz, indiscutabil. Dar de ce l-aș ține de rău? Avem și noi un sat, pe țărmul din fața stâncii inabordabile, și numai la câteva cabluri distanță.

Sunt îmbibat de atmosfera scandinavă; citesc tocmai acum, pe apucate, dar fără să pierd șirul sau tonalitatea, *Cristinne Lavransdatter* de Sigrid Undset. Astfel, călătoresc câteva ceasuri pe zi în Norvegia medievală a eroinei pătimașe, nechibzuite și exaltate. Eroina nu era născută la anii 800 sau 900, când norvegienii au populat locurile pe care le descopăr astăzi, dar s-ar putea să aibă strămoși comuni cu ai unei familii de aici, din satul de-aproape. Altfel, cine i-ar fi dat satului numele Eldevig, adus peste mare din patria Cristinei Lavransdatter?

N-am luat cartea cu mine știind că merg în atmosfera ei scandinavă. O am întâmplător, dar datorită ei, ceva aici mi se pare cunoscut mai de mult, și dacă aș debarca și dacă aș trece pragul unei case n-aș fi nici dezorientat, nici nu m-aș socoti un intrus. Cristina, fiica lui Lavrans, s-ar înclina adânc și mi-ar arăta locul unde să mă așez; bineînțeles, lângă vatră.

E noapte neagră și plouă, o ploaie rece, acidă și corosivă; dacă nu poate să roadă tabla punților, protejată cu minium de plumb, sapă ceva în suflet; nu mă tem — nu-i nociv. Fericirea nu-i umană dacă nu cuprinde puțină neliniște, puțină îndoială, puțină tristețe.

Sâmbătă, 21. Ploaia insulelor Færoe

Am ridicat ancora la ora 11,30, iar acum străbatem strâmtoarea Lervig, ca să ieșim în mare, pe la sud-est, de unde ne vom îndrepta spre Thorshavn, la sud; n-avem de mers mult.

Pe dreapta, fiordurile se înșiră unul după altul, ca niște boxe construite anume pentru adăpostul vapoarelor. În primul stă cuminte un trauler de tonaj mijlociu, cu vopseaua roasă de rugină; pe punți nu mișcă nimic, nici pe maluri, nici în satul din fund. E și aici un sat, ceva mai întins, poate un târg; e și el colorat, apare ca o paletă nealterată și neviciată, pe pânza cenușie, pregătită pentru pictură. Domină roșul, galbenul, verdele, albastrul, portocaliul și negrul… Înșiruirea pornește din dorința exactității, dar constat în ea un scrupul inutil; nu sunt cu totul sigur că ar lipsi violetul; s-ar fi putut spune deci: domină tot spectrul. Asupra cui? Asupra lui însuși, într-o concurență care atrage ochiul până îl zăpăcește. Cred că de la o vreme, prelungind contemplarea, s-ar putea să vezi numai alb, ca pe discul lui Newton.

Nu-i nevoie să mă gândesc de ce își pictează oamenii satele cu vopsele care, desigur, sunt costisitoare, aducându-se de departe. Din clipa când am intrat în fiorduri n-am văzut decât stâncă stearpă, iar în interior, pe coline, numai mușchi uscat sau iarbă ațoasă — vegetație timidă, săracă și nesatisfăcătoare pentru nevoia și aspirația omenească. N-am văzut un copac sau măcar un arbust, o tufă cât de firavă, care să presupui că la primăvară are să înverzească.

Mă uit pe o pagină documentară, unde scrie că în Færoe cresc plante „cu flori”, în număr de vreo patru sute de specii. Afirmația e științifică și aparține botaniștilor, care despică firul ierbii în șaisprezece. Poate undeva, câteodată, să înflorească în mijlocul mușchiului sau al ierbii nu știu ce plantă minusculă, și alături alta, cu două petale în plus, pe o colină îndepărtată încă una, cu o petală în minus, pe insula vecină ceva care să se deosebească printr-o frunzuliță sau printr-o nuanță — și așa mai departe, până la cifra anunțată. Cred în cifrele cercetătorilor, dar mă îndoiesc că ele ar putea să coloreze peisajul. Singurele culori rămân ale caselor, și înțeleg stăruința oamenilor de a le păstra vernisate; pentru privirea amorțită, pentru sufletul consternat de cenușiul și pustietatea decorului, ele acoperă, ca oazele din deșert, o nevoie afectivă și una organică.

Un ceas și mai bine navigăm prin strâmtoare, ca pe o șosea asfaltată, într-o trecătoare stâncoasă; în pereții de bazalt, roși de vânt și de apă, se văd tufuri vulcanice și infiltrații de naturi diferite, roci pe care nu pot să le identific — poate și pământ în straturi sărace. O grotă, în parte imersă, cu deschiderea nu mai mare decât e nevoie să pătrundă o barcă, sugerează așa de lugubru trecerea spre lumea cealaltă, încât te aștepți să zărești ieșind de acolo luntrea lui Caron. Nu ne privește — n-avem monedă locală, și Caron, primul armator închipuit de oameni și primul cioclu cu plată, nu duce pe nimeni fără parale.

Satele se succed la distanțe mari unul de altul, totdeauna strălucind de culoare, deși cerul e îngroșat de nori, iar atmosfera umedă și opacă. În jurul caselor sau pe țărm, nicăieri, nu se văd oameni. Se vede în schimb, când și când, câte o barcă traversând strâmtoarea, prin fața noastră, fără să-ți dai seama de unde a plecat și unde vrea să răzbată. Dar or fi ale oamenilor de-aici, sau fac parte din flota lui Caron?

Puțin înainte de a ieși în ocean, al cărui suflu îl simțim de departe, o linie de înaltă tensiune trece pe deasupra strâmtorii; nu-i cea din Fundingfiord, altfel orientată. Proporțiile ei, pilonii de fier, masivi și înalți, care se pierd la

creste, ar vesti în apropiere o zonă industrială; dar nu există nici o industrie însemnată în părțile acestea, ca nicăieri în Færoe de altfel. Pilonii și cablurile groase, atârnând deasupra apei, sunt parcă o anticipație, o jalonare a viitorului, pe o planetă nouă, sumbră, unde mai târziu au să apară și oamenii.

Am ieșit în ocean și am pus capul la sud, spre Thorshavn; vom ajunge în port peste o oră. E un oraș; acolo, negreșit, vom întâlni oameni, ba încă de pe planeta noastră, dacă am admis că insulele Færoe sunt o realitate.

La drept vorbind, am văzut doi oameni ieri, când stăteam la ancoră în fața satului Eldevig. Privind cu binoclul, am putut să văd acolo toate detaliile: ogrăzile, pereții, acoperișurile, hornurile, ușile, ferestrele… Nu s-a deschis, cât am căutat un semn de viață, nici o ușă, nici o fereastră. Dar satul îl cunosc așa de bine, încât am impresia că am debarcat și m-am bucurat de ospitalitatea localnicilor, cum visam aseară, la ora imaginației. Care localnici? Satul, mai degrabă cătun, avea nouă case, fiecare altfel colorată și fiecare cel puțin cu două culori. Mai era o biserică micuță și un cimitir cu trei cruci. Oare oamenii de aici — m-am întrebat — se duc să-și dea ultima suflare în altă parte, în locuri ascunse, având pudoarea morții, ca elefanții bătrâni? Sau cimitirul adevărat este oceanul, cel de pe uscat fiind o mică rezervă a lui?

N-am văzut nici animale, nici păsări în jurul gospodăriilor, unde nu mișcă nimic. Ceva mai încolo erau câteva ogoare, pustiite în acest anotimp, ca niște brazde de flori sau ca niște mici loturi experimentale; nu știu ce-ar putea să crească pe ele în anotimpul cel bun, și mai ales ce cantități. Un pumn de cartofi, unul de porumb… Dacă ar fi fost și casele mai mici, aș fi zis că satul, cu ogoarele lui, aparține celor șapte pitici, având două locuințe de rezervă, pentru Albă ca Zăpada și pentru o necunoscută soră a ei.

Am văzut bărci de pescari la Eldevig, legate la țărm; am văzut altele, în larg, spre ocean. N-am observat când pleacă sau când vin; parcă s-ar feri. Ieri pe la prânz s-a ivit un pescador și s-a apropiat de un debarcader înalt, cu trepte de piatră până la fața apei, unde am socotit că o să acosteze. Priveam atent manevrele, zicându-mi că de data asta am să văd măcar un om debarcând. Pescadorul însă s-a strecurat pe lângă treptele de piatră și a dispărut după o stâncă, dând impresia că intră târâș într-o grotă de unde un drum subteran o să-i scoată pe oameni în altă parte; n-am descoperit nici o mișcare timp de un ceas, cât a stat vasul acolo. Pe urmă s-a ivit pupa lui

neagră, ca un gândac care iese la lumină trăgându-se de-a-ndăratelea, și pescadorul a plecat iarăși. Pe cine a adus, pe cine a luat, n-am să știu niciodată.

Tocmai în clipele acelea, când urmăream intrigat mișcările misterioase ale vasului și scăpasem din ochi restul, au apărut doi oameni, urcând colina din marginea satului. De unde veneau? Dintr-o casă, din pământ, sau din văzduh? La case nu mișca nimic — stăteau ca și mai înainte, cu ușile ferecate.

Erau doi oameni înalți, slabi și cred că bătrâni, cu umerii cam aduși, îmbrăcați în negru de jos până sus. Cum urcau colina cu pași egali, negrăbiți, fiecare părea umbra celuilalt, amândoi ducându-se… Încotro, dacă nu către infinit?

Curând a început să plouă, s-a lăsat peste ei o cortină zdrențuită de vânt și nu i-am mai văzut. Pe coșurile caselor, în Eldevig, ieșea fum, din când în când; era totuși acolo și cineva viu.

Azi n-am putut să mai descopăr nimic până la ora când am pornit.

Acum, în ocean, după ce am văzut alte sate și o să vedem un oraș, îndată, Eldevig, cu ogoarele lui ca pentru pitici, cu casele colorate ca în filmele cu desene animate — și Fundingfiord, cu trunchiul de piramidă de la intrare, îmbrăcat în fire albe de apă, cu linia de înaltă tensiune, ducând curent electric spre o lume inimaginabilă, îmi apar ca o obsesie, care mă urmărește parcă nu de ieri, ci de altădată, de când priveam insulele Færoe pe hartă și citeam despre ele prima legendă nordică, prima *saga*. În mijlocul tuturor imaginilor obsedante rămân însă cei doi oameni, purtând cu ei întreg peisajul, întreagă pustietatea aceea lunară, fără să fie albă, și mergând liniștiți — încotro?… Oare or fi ajuns?

Sub cerul care a rămas tot timpul posomorât, cu oceanul vânăt, dar liniștit, la ora 14 intrăm în rada Thorshavn.

Orașul se află pe țărmul de sud-est al insulei Streymoy (375 kilometri pătrați, 11.000 de locuitori), cea mai mare din grup și aflată cam în centrul arhipelagului. În partea aceasta, țărmurile coboară în pante line spre ocean, neamintind prin nimic coastele lăsate în urmă, la nord, așa de abrupte și de aspre. Pierzându-și sălbăticia și nepunând altceva în loc, fiindcă rămâne tot gol și cenușiu, peisajul apare șters; nu mai înspăimântă, ci plictisește; nu mai e nici măcar dezolant, ci banal.

După o statistică mai veche, aflată la îndemână, orașul numără 3.600 de locuitori. *Cartea pilot*, mai recentă, rectifică: 6.000. Primul pe care îl întâlnesc — în sfârșit, un om! — e pilotul de port. Sosește cu șalupa, fără să se lase așteptat, și se agață de scară. Se va înțelege cu ce curiozitate indiscretă îl urmăresc: e primul om autentic în această țară așa de îndepărtată — primul pe care îl pot privi de aproape.

Înainte de a descoperi omul, văd un sac de stofă groasă, albastră, culoarea marinei, cu patru apendice, care la un costum bărbătesc ar însemna mânecile hainei și crăcii pantalonilor. Ansamblul, bine cusut, să nu crape, e îndesat cu cârnați — un magazin de mezeluri. Undeva, totuși, cusătura a plesnit, lăsând să țâșnească un jambon roz și gros, de o formă mai altfel și cu unele adaosuri, cum ar fi două urechi, un nas, o gură, iar deasupra o șapcă marinărească…

În timp ce mâinile, cu degetele ca niște debrețini, se apucă de balustradă, pe care sacul îndesat trebuie s-o escaladeze, fundul abia e la jumătatea scării, și parcă nu are tendința să urce, ci să se ducă în jos.

După cele două siluete așa de neclare, după două zile cât oamenii de aici mi s-au părut că există numai în stare de somnambulism sau de fantome, apariția aceasta de carne tocată și îndesată, de șunci, cârnați și jamboane te derutează. Dar instinctul îmi spune că nu acesta e tipul omului din Færoe; într-un peisaj așa de aspru, cu așa de puțină vegetație și cu prea puțin soare, oamenii trebuie să fie mai famelici.

Pe puntea de comandă, în fața uneia din ferestre, a treia din babord, se află o măsuță pliantă, legată de perete cu balamale. Pe ea se ivesc, o dată cu pilotul, care-i un musafir, paharul cu coniac și aperitivul de rigoare, înlocuind pâinea și sarea, semnul mai vechi de bună primire.

Acesta a fost protocolul neschimbat și la Gibraltar, și în Bosfor, și în mișcările noastre pe Dunăre, ori de câte ori am avut un musafir.

Marinescu a primit instrucțiuni din vreme, dar, în afara instrucțiunilor, există în el ambiția profesională de a face treaba cum se cuvine. Când apare cineva străin, se îmbracă de ceremonie: pantalon negru, cămașă albă, papion și diner violet, probabil uniforma restaurantului bucureștean unde a lucrat înaintea plecării.

Pilotul înregistrează cu ochii apariția coniacului, dar nu se atinge de el; face un semn vag, care ar putea să însemne „Nu mă interesează!” sau „Să-l lăsăm la urmă; mai întâi, datoria!”

Începem manevrele de intrare în port, de acostare. Urmează să tragem chiar la digul care apără bazinul spre ocean, cea mai lungă dană disponibilă; are 90 de metri lungime, iar vaporul nostru 95; vom sta cu prova afară.

Vântul bate exact în lungul digului, și, cum ne împinge din pupa, manevra, executată cu dibăcie, poate să ducă la o acostare spectaculoasă, ceea ce ar fi bine, fiindcă pe chei au și apărut zeci de oameni, care privesc, ne așteaptă și, desigur, nu sunt străini de marinărie.

Venim deci cu vântul din pupa, poate cam prea vitejește; la capul digului se aruncă ancora din tribord… Restul ar trebui să urmeze de la sine și să se sfârșească în cinci minute, spre admirația spectatorilor. Cu cârma „banda dreapta”, vaporul se rotește pe ancoră, ca un cal la coardă, și începe să se apropie de chei, datorită inerției; la nevoie va primi puțin ajutor din partea motoarelor.

Dar pilotul nu și-a pregătit oameni de port care să prindă parâmele, sau nu i-a instruit bine. Trec câteva minute de tratative până când cineva să apuce parâma noastră din prova, aruncată a doua sau a treia oară, și s-o lege, aproximativ, de o bintă și mai aproximativă. Între timp, vaporul și-a pierdut poziția cea mai bună; nu-i nimic, se remediază cu motorul. Însă în clipa când elicea intră în funcțiune, legătura de la chei se desface sau se rupe, prova iese afară și cade sub vânt; ne rotim, îndepărtându-ne de chei cu repeziciune…

Manevra, reluată în condițiuni neconvenabile, cu ceva învălmășeală, cu destulă nervozitate, se prelungește de data asta o oră și treizeci de minute.

Intrarea în Thorshavn a fost cam stângace.

Dar în acea oră și jumătate am avut timp să privesc portul și mișcarea de pe chei, stârnită de sosirea noastră.

Thor e o veche zeitate scandinavă, iar *havn* înseamnă port. Numele orașului s-ar putea traduce: „Portul lui Thor”. Nu e de mirare ca urmașii vikingilor să-și socotească zeitățile navigatori.

În bazin, care-i un golf natural cu câteva amenajări, între altele digul unde am acostat noi, n-ar putea să intre vase mai mari de 4-5 mii de tone, iar dacă ar fi trei din acestea, greu s-ar mai găsi loc pentru câteva mai mici.

În larg, la 2-3 mile, o insulă prelungă, Nolsoy, printre cele mai mici din arhipelag, apără portul de furtunile venite dinspre est, făcând din el un adăpost destul de bun, pe orice timp. Orașul, așezat în amfiteatru, pe coline,

coboară până pe chei și înconjoară bazinul pe trei laturi, dându-i un caracter foarte central și foarte intim. Din port până în oraș nu-i de făcut ceea ce se cheamă „un drum”. Străzile se continuă și se confundă cu cheiurile; bărcile, șalupele, remorcherele, vapoarele fac parte din decorul citadin; bazinul e ca un loc de parcare, ceva mai întins decât unul obișnuit, pentru automobile.

Casele sunt tot colorate, însă nu mai au nici luciul, nici pitorescul satelor minuscule; se află printre ele și câteva imobile severe, ca să nu spun hâde; datorită lor, basmul din strâmtori se transformă în oraș.

Plouă din clipa când am început manevrele de acostare. Pe chei, îmbulzeala crește, apoi se menține; nimeni nu se ferește de ploaie, care este, presupun, o condiție locală, cunoscută și acceptată de toată lumea. Plouă prea mult, probabil, asupra orașului ca ploaia să întrerupă măcar parțial activitatea oamenilor sau să le schimbe programul.

Vin multe automobile, făcându-și loc prin mulțime; mi se par prea numeroase pentru un oraș așa de mic; pe urmă îmi dau seama: majoritatea sunt taximetre, care se duc și se întorc repede, cu alți oameni, făcând impresia că și ele sunt altele, dintr-un parc inepuizabil.

În mulțimea de pe chei, nici o uniformă.

Spre deosebire de pilot, oamenii sunt mai degrabă firavi și palizi, așa cum mă așteptasem; au ceva din tipul nordic, dar nu înălțimea. Sunt îmbrăcați modest și mohorât, poate din cauza ploii. Femeile, câte au venit, poartă pantaloni sau trening; totuși nu se confundă nici o clipă cu bărbații, privite chiar de la oarecare distanță și de sus, de la puntea de comandă. Aici, ca oriunde, le va trăda ceva care-i numai al lor — atitudinea, mișcarea sau altceva, impalpabil — o emisie enigmatică.

Așa cum stau pe chei, în ploaie, cu îmbrăcămintea neconvenabilă pentru o femeie care vrea să-și arate farmecul, nu seamănă nici cu Ingrid Bergman, nici cu Greta Garbo, și totuși simt că stârnesc în cei din jurul meu un fel de fierbere; recepția undelor enigmatice e mai clară când vii de pe mare…

Sosesc vameșii, doi sau trei — nu-mi dau seama bine în învălmășeala de la scară. Pilotul, așa de rezervat la început, și-a consumat coniacul, a mai băut un pahar, și acum nu se îndură să plece. I se mai toarnă. Ne-a informat că vama este foarte severă în ceea ce privește băuturile. În Færoe se aplică prohibiția alcoolică (mai exact, un fel de raționalizare), și din această cauză există tentația contrabandei.

Cunosc istoria prohibiției alcoolice în Statele Unite, cu toate dezbaterile și cu toate urmările, dinaintea începutului până după desființare, așa că nu-i

nevoie să cer alte informații. Am să aplic un corectiv etnografic, istoric și geografic și-o să estimez situația, cu o aproximație acceptabilă.

Pilotul a mai căpătat un pahar de coniac; e un motiv să ne poarte dragoste și să-și amâne plecarea.

Vameșii sunt de tipul bavarez — dar mai domoli și mai blânzi: blonzi, grași, ca niște consumatori de crenvurști, cartofi și bere. Au pielea obrazului subțire, feminină, de culoare roză, puțin sângerie. De la început ne poftesc să declarăm fiecare băuturile personale. Mircea Stănescu, având prin regula de la vapor și funcția administrativă a aprovizionării, cu toată scriptica derivată, face o listă; mă înscriu onest și naiv, fără să scad nimic.

Între timp, vameșii cu comandantul s-au instalat în careu, unde încep formalitățile; nu știu exact în ce constă. Pilotul se învârtește pe la uși; mai capătă un pahar de coniac — o să doarmă aici. Vameșii însă preferă vinul. Li se aduce vin de Murfatlar, în sticle de trei sferturi, tronconice — formă pretențioasă, ca a flacoanelor de parfum. Admiră și băutura, și recipientul. Unul din ei, cred că șeful vămii, spune, învârtind pe toate părțile o sticlă goală, că ar vrea să-și facă din ea… o lampă. Mi-e imposibil să înțeleg cum. Comandantul i-o oferă numaidecât și-l poftește pe Marinescu s-o învelească în hârtie. Asta înseamnă a face „pe niznaiul”! Vameșul tânjea după una plină!

În mod cu totul neașteptat, am scrisori. Intrarea noastră la Thorshavn era anunțată pentru sfârșitul anului; până atunci mai sunt patruzeci de zile. Din oamenii care țin la mine, unii s-au grăbit sau poate n-au avut răbdare. Mă tulbură… Au câștigat în competiția afecțiunii.

Dar iată că vameșii, cu lista băuturilor pe masă, cu paharele printre hârtii, ne anunță, în timp ce continuă să ne consume vinul, că trebuie să depunem toate sticlele spre sigilare. Știu, așa se obișnuiește — vom rupe sigiliile după plecare, dar credeam că, date fiind relațiile speciale, dată fiind calitatea Murfatlarului, n-o să ducă exigența până la capăt.

Nu mă supără decât faptul că trebuie să stric amarajul și să port sticlele de colo până colo. Și-apoi, treaba e umilitoare, când ei, alături, beau fără sfială. Poate că dacă șeful vămii ar fi căpătat sticla plină și-ar fi imaginat o lampă mai frumoasă și ne-ar fi lăsat în pace.

Deși ploaia se întețește, vin mereu oameni, pe jos sau în automobile, și forfotesc prin fața scării; nu pot să urce, spre a vizita vasul — nu s-a terminat revizia vamală.

Cu toată ploaia, din ce în ce mai deasă, am merge în oraș — e așa de aproape! — măcar să punem piciorul pe uscat, să absorbim aerul unei lumi unde nimeni din noi n-a mai fost până astăzi. Ce să mai adaug? Că o să stăm aici numai câteva zile și probabil n-o să mai venim niciodată? Că fiecare oră pierdută n-are cum fi câștigată? Nu putem debarca; nu s-au terminat formalitățile: mai sunt de consumat două sticle.

Cineva îi șoptește comandantului că echipajul așteaptă și ar vrea să debarce. E așa de ușor de înțeles! Da, ce să mai adaug?

Comandantul însă, după atâta revizie vamală, se află în acel stadiu de fericire când crezi că e fericită toată lumea și nimeni nu mai are vreo nevoie. De ce să te duci în frig și în umezeală, când pe vapor e cald și așa de bine?!

— Ce să mai plecați? zice. Nu vedeți cum plouă?

Plouă, într-adevăr, dar ca să întâlnim ploaia asta, care o să fie altfel mâine sau n-o să mai fie, am făcut peste 5.000 de mile!

Ploaia insulelor Færoe…

Duminică, 22. Explorare

Revizia vamală, aseară, a ținut până la ora 21,30; în câte sticle a constatat, o ști Marinescu; el manevrează tirbușonul. Mai clar trebuie să știe secundul, care este dator să semneze un bon de ieșire, pentru descărcarea cambuzierului…

Forfota pe chei s-a prelungit până târziu; cu toată ploaia, continuau să vină oameni și automobile. Cei interesați să vadă vaporul au fost mai devreme; acum veneau cei interesați de băutură, mai ales tineri. Timonierul de la scară a avut nevoie de ajutoare ca să le respingă năvala, nu prin luptă însă, ci prin persuasiune. Fiind sâmbătă seară, tinerii doreau să petreacă neapărat, și era foarte greu să-i convingi că n-avem nimic de băut, că am intrat în port cu alte treburi, nu spre a face negoț cu alcooluri.

Vaporul fiind cu babordul la chei, și cabina mea aflându-se în partea cealaltă, spre interiorul bazinului, am fost scutit de hărmălaie. Totuși, simțind rumoarea, pe la ora 23 m-am dus la scară; doi tineri, un băiat și o fată, de optsprezece-nouăsprezece ani fiecare, înalți, slabi, uzi de ploaie, semănând unul cu altul, să-i crezi frate și soră, vroiau să pătrundă neapărat pe vapor și să bea whisky, de parcă aici ar fi fost bar de noapte. Paloarea fețelor, cu pielea aproape străvezie, era maladivă, iar insistența lor părea vicioasă.

Văzându-mă, după ce nu avuseseră nici un succes cu timonierul, s-au repezit spre mine, ca spre salvatorul de ultimă oră. În ochii lor, aprinși ca de febră, se citea în același timp speranță și dezamăgire, încăpățânare și oboseală, implorare și furie. Însoțind vorba cu gestul, m-au făcut să înțeleg că vor whisky, la început o sticlă, apoi o jumătate, apoi un pahar, jumătate de pahar, un deget, o picătură…

Au coborât scara neconvinși, oprindu-se la fiecare treaptă și tot întorcând capul în urmă, așteptând poate să sfârșim această glumă a refuzului fără justificare.

Mai erau vreo trei automobile pe chei, stropite de zloată; înăuntrul lor, prin geamurile aburite se vedeau neclar siluete, printre ele parcă o fată cu părul ud căzându-i pe spate. Nici ocupanții automobilelor nu vroiau să plece, nădăjduind poate să apară cineva cu o sticlă de băutură. Lângă far la capătul digului, unde este legată parâma noastră din prova, o fetișcană în trening se învârtea năucă, într-un fel de joc al uitării de sine. Presupun că pe la hublourile noastre erau oameni s-o adulmece, și dacă împrejurările ar fi îngăduit, cred că ea se afla de mult în starea care-i îngăduia să se lase adulmecată de oricine.

După cum aflu, tevatura pe chei a ținut până la ora 2, când au plecat toți întârziații și n-a mai venit nimeni.

Primul om cu care am dat ochii astăzi, de dimineață, a fost pilotul. Nu, n-a rămas aici peste noapte, dar a venit cum s-a luminat de ziuă. N-are nici o treabă cu noi, totuși se plimbă de colo până colo și așteaptă. Parcă n-ar ști că băuturile sunt la poprealã.

Băuturile și țigările fiecăruia au fost îngrămădite în micul birou al ofițerilor de punte, sub ochii celui mai tânăr dintre vameși, care apoi a pus sigiliu la ușă; în sfârâitul cerii, mi s-a părut că oftează.

În fumoar, reprezentantul Lloyd-ului, societatea de asigurare, studiază planurile vasului, în prezența secundului și a șefului mecanic, urmând să avizeze asupra măsurilor care trebuie luate pentru remedierea stricăciunilor și preîntâmpinarea altora. Tot astăzi se vor duce tratative cu șantierul local, și mâine, luni, vor începe reparațiile.

De dimineață am explorat orașul, încercând nu doar să-l văd, ci să-l și aflu. Suntem primul vapor românesc în Færoe, primul echipaj român care debarcă la Thorshavn. Cei dintâi pași pe chei, pe pământ stabil, după

douăzeci și cinci de zile de navigație îmi stârnesc o tulburare organică, un fel de fierbere a mușchilor și articulațiilor, care simt spațiul; mișcarea, încă timidă, are în ea o anumită fermitate — calci mai apăsat, repunând stăpânire pe solul căruia îi ești destinat de la naștere.

Oricât ar iubi peisajul mării și călătoria pe ape, omul nu va deveni niciodată o ființă amfibie. După ce a descoperit oceanele, el s-a întors la casa lui terestră și a început meditația: marea este o nostalgie, pământul rămâne o nevoie imutabilă.

După ploaia de astă-noapte, atmosfera s-a limpezit, a ieșit chiar soarele, care dă o lumină trandafirie. Aerul e curat și puțin aspru, întocmai ca în diminețile noastre de toamnă după ce a căzut prima brumă.

Portul e înțesat de vase, niciunul mai mare de 1.000 de tone, cargouri sau pescadoare. Nu se vede nici un trauler, ceea ce mi se pare inexplicabil într-o țară unde pescuitul rămâne îndeletnicirea principală. Sunt și vase de lemn, de forme anacronice, cu adausuri inestetice și nemarine. Probabil circulă numai între insule; nu le cred în stare să înfrunte oceanul. Toate, chiar cele de 100 de tone, oricât ar fi de cârpite și de mizere, au radar, unele chiar câte două, după cum dovedește prezența antenelor.

Spre fundul bazinului, lipsit de amenajări, terminat cu o plajă pietroasă în fața primelor magazine ale orașului, stau la ancoră, îngrămădite, zeci de bărci, toate albe și de un model unic, meritând, ce-i drept, reproducerea într-o serie oricât de mare. Alte zeci, dacă nu vreo sută, sunt trase pe mal, astfel că le pot cerceta de aproape.

De 5, 6, 7 și 8 metri lungime, toate păstrează forma scandinavă, așa de oceanică, rămasă de la vikingi și modernizată de Colin Archer, acum câteva generații.

Desigur că le privesc cu ochiul țiganului lingurar, dar sunt încredințat că forma lor ar atrage orice privire, în tot atâta măsură cât ar atrage-o ceea ce se cheamă o operă de artă, fiindcă nu-i mai puțin plastică. Cu chila lor lungă și dreaptă, cu pupa ascuțită, cu liniile robuste și în același timp armonioase, prelungi, fine, aceste bărci sunt turnate, mulate după forma de val a Atlanticului.

Dacă n-ar fi bătaia de cap cu îmbarcarea și mai ales dacă alții m-ar înțelege fără să dau explicații, aș vrea să cumpăr o asemenea barcă, fie chiar una ruinată. Ar fi, ce-i drept, o amintire cam voluminoasă, însă ar merita să fie transportată, fără un scop practic, numai fiindcă are în liniile ei o bună parte — și poate partea cea mai bună — din istoria navigației. Aceste bărci

au descoperit insulele Færoe, unde mă aflu astăzi; tot ele au descoperit Islanda, și probabil chiar coasta Canadei. Ar mai putea și astăzi să descopere un țărm unde nu merg vapoarele. Dar cine ar admite că pe o astfel de barcă se poate face înconjurul lumii? I-ar trebui numai oamenii care să i se încredințeze. Căci ea, cum spune Kipling, n-ar fi niciodată mai prejos decât echipajul.

Străzile, curate după ploaia de astă-noapte, sunt goale, deși se apropie ora 10. Dacă aseară petrecerea a fost generală, înțeleg că orașul se odihnește.

Am prilejul să-l cercetez în liniște, lăsând pentru mai târziu cercetarea oamenilor, când au să iasă pe stradă. Străzile, înguste și destul de întortocheate, dovedesc lipsa unui plan prealabil; orașul a crescut la întâmplare, adaptându-se colinelor, și luând astfel înfățișarea unei mici localități alpine, de vilegiatură. Oricare ar fi direcția aleasă, urci sau cobori, într-un tangaj care repetă, cu încetinire, tangajul oceanului.

În afară de un spital nou, la marginea orașului, spre sud, de câteva construcții în port și de clădirea băncii, în centru, pot să mai fie câteva case de zidărie, de beton sau piatră. Restul, pretutindeni, numai lemn, cu pereții exteriori îmbrăcați în tablă subțire, ușor profilată. Într-un ținut nordic, metoda pare derizorie și poate să-ți ceară compătimire pentru traiul oamenilor. Însă iarna în Færoe e mult mai blândă decât și-ar putea închipui cineva venit de altunde, cu impresia dinainte făcută despre aceste latitudini înalte. (De-aici până la Cercul Polar mai sunt doar 4 grade, de două ori drumul de la București la Constanța.) Și totuși, datorită acelui vestit curent al golfului — Golfstream —, mișcare de apă caldă pornită de la latitudinea Mexicului, media temperaturii în lunile reci este de plus 3 grade la Thorshavn, nu mai frig decât în iernile Mediteranei. Golfstreamul devine astfel un calorifer prodigios pentru nordul Atlanticului. Mai corect, este un termostabilizator gigantic, fiindcă oprește salturile mari ale termometrului. Iernilor așa de blânde le urmează veri răcoroase, a căror temperatură medie abia depășește plus 10 grade. Temperaturile limită sunt, ce-i drept, mai distanțate; s-au înregistrat la Thorshavn minus 14 grade într-o iarnă și plus 25 într-o vară excepțională. Nu-i ispititor, orice s-ar spune. Aici nu trăiesc șopârlele, care simbolizează voluptatea de a te lăsa în voia soarelui.

Va fi imposibil, în câteva zile, să-mi dau seama care-i în adâncul ei firea oamenilor născuți într-o astfel de climă. Dacă lipsesc arșița și gerul, cum se

mai nasc impulsurile inimilor? E cu putință să se trezească în ele temperaturi lipsite de corespondență în afară?

În această zi fără neguri și fără ploaie, cum sunt rare aici zilele, cu această lumină aproape ireală, venită parcă nu de la soare, ci dintr-un bazin secret de poezie, oamenii stau în case, conservându-și paloarea. Abia pe la ora 11 apar primii, dar sunt deocamdată copiii, însoțiți de bone sau de câte o femeie bătrână. Nu fac gălăgie, nu se joacă, nu zburdă — merg gravi la plimbare, ca niște persoane mature.

Ce s-o petrece în case la această oră? Ferestrele sunt peste tot prea sus ca să-ți poți arunca o privire înăuntru, printre perdele; și aș avea dreptul să văd — n-ar fi o indiscreție, ci o explorare. Pentru început descopăr flori, în glastre, la aproape toate ferestrele; sunt firave și palide, dar reprezintă o intenție. O înregistrez, ca pe o fișă de primă însemnătate, alături de culorile caselor.

La prânz, când mă îndrept spre vapor, pentru masă, descopăr și oameni. Pe 100 de metri ai străzii principale, număr vreo zece. Dar din ei, șapte sunt ai noștri.

Un garaj de taximetre închiriază automobile, cu ziua sau cu ora. Prețul, fără să fie derizoriu, e acceptabil. În schimb se triplează dacă pe lângă automobil ceri și șoferul. Iată o altă fișă: mâna de lucru e mult mai scumpă decât mașina.

Ne-am grupat cinci inși, în parte pe întâmplare, în parte pe simpatii, și ne-am propus să închiriem un automobil, ca să cercetăm puțin și ținutul în interior. Ca legitimație nu avem pașaport, ci numai carnetul de marinar, care te scutește de orice viză, îți îngăduie să cobori în orice port intră vaporul și chiar să mergi mai departe, până la 40 de mile de țărm. Ca să traversăm insula nu-i nevoie să folosim decât un sfert din acest drept.

Dar trebuie să ne grăbim; la ora 16 se întunecă, și pe urmă nu mai vezi nimic. Cum o fi întunericul nopții undeva unde n-ai mai fost niciodată și unde n-ai pe nimeni?

Până să ajungem în oraș, după prânzul terminat în pripă, s-a întâmplat un fenomen neprevăzut: toată lumea a ieșit la plimbare, și la garaj nu mai există nici un automobil. Tinerii învață să conducă, străbătând străzile, fără nici o formalitate, decât că lângă numărul de poliție al mașinii trebuie să atașeze o placă, vestindu-și calitatea de începători. Am impresia că nu prea se întâmplă accidente; profilul străzilor te obligă la prudență, și oamenii de

aici au firi stăpânite; nu iau întâmplările de aseară drept o dezminţire totală a acestei presupuneri întemeiate pe climă.

Există numeroase indicatoare de circulaţie, mai ales cele care stabilesc prioritatea la intersecţii, dar nu ştiu cine le plantează; nu se vede poliţie. Toată lumea, chiar şi începătorii, care bineînţeles au lângă ei un sfetnic, le respectă, cu disciplină şi cu politeţe.

În această ţară unde şoselele n-au cum să te ducă departe, pasiunea pentru automobil nu-i mai mică decât s-a măsurat la noi în ultima vreme. Exemplul din Færoe mă face de altfel să cred că nu-i la mijloc o pasiune — temperamentele aici ar frâna-o —, ci un spirit al vremii. Motorul, perfecţionat până la rafinare, a devenit o nevoie interioară şi un prieten al omului. Cine nu crede în el, cine nu-l simte, aparţine altor decenii. Cineva trebuie să-i compună imnul, i se cuvine — şi repede, înainte ca locul lui să-l ia turbina sau altă născocire.

Convorbirea cu oamenii se arată dificilă; limba insulelor e o derivaţie, o ramură a familiei scandinave de limbi folosite în vestul Norvegiei şi în Islanda, dar adusă la reguli locale; există deci o limbă færoeană. Alte limbi nu se vorbesc, sau în orice caz n-au răspândire. Între oamenii de pe stradă, nimeni nu s-a dovedit a şti un cuvânt în franceză; în germană, un om din cincizeci cunoaşte câteva cuvinte; cinci din zece se declară a înţelege engleza, şi-o înţeleg, cu aproximaţie; suficient o înţeleg doi sau unu… Statistica, neştiinţifică şi sumară, trebuie luată drept ceea ce este: o impresie personală. Cred însă că prea mult n-ar putea fi corectată.

La câteva cuvinte lămurite de amândouă părţile se adaugă contextul, apoi spiritul mondial al secolului şi, în sfârşit, mimica, din fericire universală. Aşa izbutim să ne înţelegem cu o domnişoară din biroul garajului. Are culoare în obraji şi pe gură, pusă cu un meşteşug deplin al fardului, deşi este foarte tânără. Fiind subţire, de tipul famelic, cum mi-am imaginat færoenii, cu părul aşa de blond că atinge limita aeriană a paiului, are şi culoare locală. Păstrează în ochii cam voalaţi ceva din petrecerea de aseară, ceea ce n-o împiedică să zâmbească şi să fie binevoitoare. Pune mâna pe telefon… Dacă e adevărat că sângelui scandinav în Færoe i s-a adăugat sângele celtic, mâna domnişoarei e celtică… Vine nu din furtună, ci din ceaţă — e în ea o plutire albă.

Fără fard, aşa ar fi fost şi obrazul.

Nu-i nevoie să dăm lămuriri asupra noastră; suntem singurul echipaj străin în portul Thorshavn, și de aseară ne știe tot orașul. Aerul nostru, din altă parte, privirile cercetătoare, uneori confuze, dar curioase, fac să fim recunoscuți de la distanță. Lumea ne urmărește cu interes — venim de pe ocean și de departe. Vaporul nostru, cel mai mare vas de pescuit care a ajuns aici vreodată, ne asigură și o anumită considerație — profesională sau colegială: orașul trăiește de pe urma pescuitului și a vapoarelor.

Prin telefon, domnișoara a găsit un automobil pentru noi, ba chiar două, deoarece grupul nostru s-a dublat între timp. Cineva, un om pe care îl vom vedea prima și ultima dată, al cărui nume nu-l cunoaștem, după cum el nu cunoaște numele noastre, ne pune la dispoziție cele două automobile ale sale; presupun că le ține pentru comercializare, dar ca să le cedeze într-o duminică, zi când solicitarea e maximă, înseamnă a ne acorda precădere.

Mergem la el acasă. De formă se uită la carnetele noastre de conducere; actul real de legitimație rămâne încrederea.

Ca înfățișare, omul nu-i de tipul insular, ci mai degrabă vameș; pare expeditiv și întreprinzător; cred că învârtește ceva afaceri, nu foarte mănoase, judecind după casă, care-i abia suficientă. E drept că nu cunosc alte case în Thorshavn și nu pot face o comparație, dar o raportez la un *standing* general al vremii noastre.

Deși orașul e înconjurat de ape, arhitectura lui, adusă din Norvegia și din Danemarca, învălmășită puțin într-o navigație furtunoasă, nu-i de loc „marină”, supusă unei mode a litoralurilor, ci mult mai aproape de stilul alpin. Acoperișurile, de obicei cu două pante, dau naștere pinioanelor laterale, tipice cândva la altitudini; ele adăpostesc o mansardă înghesuită, dar gingașă, făgăduind intimitatea și o priveliște mai frumoasă.

Așadar, înfățișarea casei unde am intrat nu e de loc marină, și totuși, în interior totul, începând cu mirosul odăilor, sugerează marea. Odăile sunt foarte mici, ca niște cabine de vapor, sau, mai potrivit, pot fi asemuite cu niște cabine de corabie, datorită pereților de lemn, care te aștepți să trosnească. Este curat, ca pe un pachebot, dar miroase insuportabil a ulei de pește, ca pe un pescador. În Færoe, nefiind păduri, nici cărbune, casele se încălzesc cu motorină, adusă de peste mare, și cu turbă, care se găsește pe alocuri. Nu m-ar mira ca în sobele gazdei noastre să ardă grăsime de balenă, ca în iurtele eschimoșilor.

Am ieșit din oraș pe la vest, orientându-ne după soare și știind că în direcția unde el se pregătea să apună, spre celălalt țărm al insulei, putem face explorarea cea mai rapidă și mai fertilă. Bănuiam că multe nu sunt de văzut, dar trebuia să ajungem undeva, la un capăt de drum, la un punct terminus, adică la o împlinire.

Între marginea orașului și pustietatea care începe de-acolo, într-o depresiune, e cimitirul, ca o trăsătură de unire. Era o înmormântare la ora aceea, o mare întrunire de oameni în doliu; văzuți de la înălțimea șoselei, păreau o colonie de pinguini în restriște, îngândurați și incapabili de apărare, resemnați, de o speță tragică.

Dacă dai la o parte iarba și stratul de pământ, în unele locuri nu mai gros de o palmă, întâlnești piatra, rocă fărâmicioasă, de culoarea asfaltului. Nu trebuie decât netezită superficial, și șoseaua e gata. A fost croită îngust, neexistând altă necesitate. Dacă un automobil vrea să depășească pe altul, nu poate decât din loc în loc și cu marea bunăvoință a celui din față. Dar de ce ai depăși — unde să te duci așa de grăbit? În două ore străbați insula în lung, în jumătate de oră în lat; trebuie să iei vaporul ca să te duci mai departe.

Ținutul, până în zare, e ondulat, deșert și parcă inutil. Mi s-a spus că se face puțină agricultură pe acest pământ subțire și sărăcăcios. N-am văzut decât iarbă ațoasă, aspră, și nici un ogor. În două locuri, câte-un drumeag lateral, abia schițat, închis însă cu barieră, semn concret de proprietate, părea să ducă la o fermă, la o gospodărie rurală; imaginea ei a rămas abstractă; mi-o închipui, dar nu sunt sigur că există în realitate.

Mi s-a mai spus că se cresc oi. Am întâlnit câteva, risipite, ici una, colo alta, niciodată două la un loc, ca și când în peisajul acesta gol ar fi pierdut instinctul lor proverbial de a se strânge grămadă. Erau neobișnuit de mari, cu lâna grea, bogată, și pășteau, fiecare în paza unui câine la fel de mare, cu blana la fel de bogată. Oameni nu se vedeau de loc, ai fi zis că toți sunt duși la cimitir, parcă la propria lor înmormântare, astfel oile și câinii păreau fără stăpân.

Când am ajuns la țărmul celălalt, după ce nu întâlnisem pe nimeni, mi s-a părut că noi descopeream primii locul pustiu. Dar mă înșelam: fuseseră alții aici, înaintea noastră, ba chiar avuseseră timp să construiască o mică hidrocentrală, jos, sub versant, la marginea mării, folosind o cădere de apă, cum sunt multe pe aceste faleze de piatră. Datorită lor, insularii, care în

afară de pește trebuie să aducă totul din altă parte, sunt scutiți să importe și curentul electric.

Am descoperit măcar una din sursele mai statornice ale acestor cascade: undeva, nu prea departe, între două coline, sclipea rece un lac vânăt, care cu un ceas mai devreme poate s-ar fi văzut albastru; venea amurgul în grabă.

Dar am mai avut timp să privesc oceanul, în partea pe unde navigasem nu o singură dată. Acum îl vedeam de sus și de pe o temelie de piatră. Părea mai întins, mai blând, însă înstrăinat; intimitatea dintre noi era înghețată; nu-l recunoșteam și nu putea să mă recunoască; într-un fel, ne trădasem.

Pe când contemplam priveliștea de amurg, pe cale să se înroșească, au trecut spre oraș câteva automobile, toate destul de noi și destul de elegante. Oamenii se întorceau din plimbarea duminicală; nu puteau veni de departe… Acum ce-au să facă? Au să bage automobilele în garaj și au să aștepte duminica viitoare, spre a veni tot aici… Adică nu: se mai pot duce și spre nord… Iar cealaltă duminică spre sud… La răsărit este oceanul.

Am întrebat pe un automobilist dacă mergând mai departe pe țărm întâlnim vreo localitate; n-aveam o hartă cu noi, și n-o învățasem pe dinafară pe cea de la vapor. Am aflat că este un oraș la 2 kilometri. Atât mergea și șoseaua, care se sfârșea în plaja pietroasă a unui mic fiord. Orașul era o fermă, cu o casă mare, cam sălbatecă și cu ceva acareturi. Automobilistul care ne îndrumase are noțiuni diferite de ale noastre în privința așezărilor de oameni — o noțiune locală.

La fermă, câțiva copii încercau să se joace pe afară; era și un câine cu ei. Oamenii nu se vedeau, nici măcar la ferestre. Copiii și câinii păreau ai nimănui.

În apropiere, am descoperit ruinele de piatră ale unei biserici care trebuie să fi fost impozantă. Pentru o fermă, oricât de habotnic fermierul, era prea mult. A existat un oraș pe acest loc sau un sat mai mare — în sfârșit, o localitate, pentru a nu intra în contrazicere cu nomenclatura insulară; informatorul nostru a confundat timpul verbului, nu noțiunea. Oamenii au plecat, casele de lemn s-au transportat în altă parte, măcar ceea ce putea fi folosit din ele; nu s-a transportat și biserica.

Informațiile cu privire la numărul de locuitori din Thorshavn s-au dovedit foarte mult rămase în urmă. Dacă după o sursă era vorba de 3.600, după alta de 6.000, localnicii întâlniți încă din prima zi afirmă că astăzi cifra s-ar ridica la 35.000 — jumătate din populația arhipelagului. Dar populația în totalul ei n-a crescut, ci s-a concentrat în orașe, mai ales la Thorshavn.

Acest exod, a cărui urmă o am în față, e explicabil într-un ținut sărac și sălbatic; satele fug spre orașe, oamenii se adună mai mulți la un loc, ca să-și ușureze viața. După zece secole, emigranții migrează încă o dată; dacă la începuturi au căutat aici libertatea și au plătit-o cu un trai aspru, astăzi o astfel de plată e anacronică și nedreaptă.

Când am ajuns în oraș, curând după ora 16, era noapte, cu puțină ceață. M-am întors la vapor, din nevoia de a fi la mine acasă. Însoțitorii au rămas, să caute o distracție, și s-au pierdut în forfota de pe stradă.

Distracția am găsit-o eu, pe neașteptate. Trecând pe chei, în lungul unui vapor negru, mi-am aruncat privirea pe hublouri, într-o cabină, atras de lumina care irupea afară și se pulveriza în ceață. Lumina totdeauna atrage, iar hublourile se aflau la înălțimea ochilor, la jumătate de metru distanță. Cabină de marinar, micuță, îngrijită, cu toate dichisurile pe care omul le adaugă în navigația de lungă durată. Fără să se sfiască de nici o privire — și câți ochi n-ar fi putut pândi în noaptea de afară! — o femeie în pielea goală tocmai intra pe ușă, cu un zâmbet de nevinovăție pe față, o Venus modernă, venind de la baie, cu o bucățică de prosop pe unul din umeri, arătându-și în plină lumină alcătuirea fără cusur și pielea trandafirie. O astfel de apariție și atâta imprudență provocatoare ar zăpăci pe oricine, mai ales într-un port străin și într-o noapte de toamnă cu ceață.

Femeia însă stătea pe loc, nemișcată, cum ar fi pozat fotografului… Pozase mai demult — foarte izbutită reproducere, în culori și mărimi naturale; să fi fost vie, nu știu dacă ar fi părut mai adevărată. Stăpânul cabinei lipsea; abandonase în plină lumină această minune. Poate căuta în oraș o copie mai palidă.

Luni, 23. Două fete împletesc plase

De dimineață, mergând spre oraș cu un grup mai mare, un automobil s-a oprit lângă noi, pe chei, și ocupantul, tip vameș, poate armator, poate exportator, în orice caz legat într-un fel de navigație, fiindcă se simțea în port ca la el acasă, ni s-a adresat politicos, întrebând-ne de ce nu arborăm pavilionul insulelor Færoe.

Cred că toată lumea cunoaște acest obicei, devenit lege, ca atunci când un vapor intră în apele teritoriale, și cu atât mai mult într-un port străin, să ridice pe catargul din prova pavilionul țării care îi oferă găzduire. Færoe aparține Danemarcei, deci am ridicat pavilionul danez încă de la intrarea în

fiorduri. Știam, datorită *Cărții pilot*, că insulele au dobândit în timpul ultimului război mondial un pavilion propriu, dar nu-l aveam în zestrea vaporului și nici nu bănuiam cu ce orgoliu îl iubesc localnicii. Natural, îndată ce-am intrat în port am cerut agentului să ni-l caute; fiind sâmbătă seara și neavând de unde să-l procure la o oră când magazinele erau închise, a rămas să ni-l aducă astăzi.

Agentul, aici ca în toate porturile, este gazda care ne primește, ne aprovizionează, rezolvă formalitățile portuare și orice altă formalitate — într-un cuvânt, se îngrijește de toate nevoile noastre. Pe acest personaj prodigios nici măcar nu-l cunoaștem; când acostăm îl vedem prima oară, și din clipa despărțirii n-o să-l mai vedem niciodată, decât dacă va fi să ne întoarcem. Agentul e un om, care poate să aibă o fire sau alta; el reprezintă însă o instituție, și aceasta trebuie să fie totdeauna bucuroasă de oaspeți. Mecanismul funcționării ei este mai simplu decât s-ar crede: o bancă londoneză (în cazul nostru) finanțează găzduirea, pe baza unei înțelegeri prealabile și a unui credit care la momentul oportun i se deschide din țară. Ea are relații cu toate agențiile de navigație, sau dacă nu le are în întreaga lume, le creează atunci când e nevoie. Restul e o problemă de radiotelegrafie: un cuvânt transmis de departe — și omul din Thorshavn, pe care nu l-ai cunoscut niciodată, te întâmpină pe chei, plin de posibilități și de intenții bune: „De ce aveți nevoie?” Dacă ignori mecanismul, dacă îl uiți, pare idilic: obții orice îți trebuie și crezi că sunt daruri.

Abia astăzi ne-a adus agentul pavilionul; să fi avut mai multă inițiativă, spărgea un magazin, încă de sâmbătă seară, sau, ca să nu calce legea, îl confecționa la iuțeală dintr-un prosop al familiei, vopsindu-l cu orice, fie și cerneală roșie și albastră, ca să țină măcar douăzeci și patru de ore, să fluture pe catarg duminică toată ziua, când atâția oameni au venit în port să vadă vaporul.

Am fost primiți cu bunăvoință, cu politețe, cu gesturi prevenitoare; în privința aceasta nu am nici o îndoială. Dar din clipa când am ridicat pavilionul țării — și l-a văzut lumea — bunăvoința și politețea s-au încărcat de simpatie, iar toate trei sentimentele, înmulțindu-se între ele — ridicându-se la cub, au devenit evidente pentru oricine le simte nevoia.

Tot datorită sosirii noastre neoportune, sâmbătă seară, abia astăzi a adus agentul banii cuveniți echipajului.

În afara salariului plătit în țară și mărit substanțial în cursul navigației, echipajul mai primește, din clipa plecării până la întoarcerea în apele noastre teritoriale, o indemnizație în monedă străină, bani de buzunar, cum i se poate spune. După funcție, oamenilor li se cuvin între 6 și 10 șilingi pe zi de călătorie. (Douăzeci de șilingi fac o liră sterlină.) Fiecare și-i chivernisește cum știe, hotărând singur dacă să-i cheltuiască pe toți în primul port, sau să-i păstreze până la urmă…

Neavând bani până astăzi, distracția băieților aseară a constat într-o plimbare prelungită, în ceață și umezeală. Aflu însă că la întoarcere lumina mai ardea în cabina marinarului și toți care au avut ochi să vadă au descoperit și studiat femeia cu prosopul pe umăr.

Am primit așadar banii, cât a cerut fiecare din suma cuvenită până la sfârșitul presupus al călătoriei — lire sterline convertite în monedă locală. Moneda locală este coroana daneză, însă într-o emisiune færoeană. În afara pavilionului propriu, emisiunea monedei înseamnă încă o intenție de independență a țării. Aflu că insulele Færoe cer să se despartă complet de Danemarca, să devină un stat liber, cu autonomie deplină. Există în acest sens un spirit pe care îl simți în convorbirile cu oricine. De la omul de pe stradă aflu că în parlamentul de la Copenhaga sunt trei deputați din Færoe, dar că ei se abțin să participe la dezbateri, proclamând astfel intenția de neatârnare. Înțelesul e limpede, chiar dacă informația n-ar fi exactă, cum se întâmplă de obicei cu un adevăr care se denaturează trecând din gură în gură.

Spiritul de independență cunoscut astăzi de toate popoarele lumii e viu aici de multă vreme; nu l-a adus în ocean vântul impetuos al ultimelor decenii.

N-am aflat, în dezvoltarea lor juridică, argumentele acestei aspirații a færoenilor, dar, în afară de cele sentimentale, cunosc argumentul istoric. În fața lui, atârnarea de astăzi, fie ea pe jumătate simbolică, mi se pare ciudată și inexplicabilă. Iată:

Poporul færoean este descendentul vikingilor, care au venit în insule pe la anul 800 pare-se, de pe coastele Norvegiei regale și habotnice. N-a fost vorba de o navigație aventuroasă pe ape, care se potrivea firii lor de exploratori ai mărilor, ci de o deplasare dramatică. De data asta vikingii și-au luat cu ei femeile, copiii, bătrânii, și-au îmbarcat agoniseala, neuitând nici animalele de pe lângă case, și au plecat ca să nu se mai întoarcă.

Bărcile lor, pe care le ciopleau ei înșiși, erau făcute din lemn tare, și la fel le era firea. Ca model de construcție, acele bărci au rămas până astăzi; probabil și firea oamenilor a rămas neschimbată.

Că insulele fuseseră locuite înaintea venirii lor de călugări irlandezi, cum scrie o cronică târzie de la începutul secolului al XlX-lea, are mai puțină importanță. Fapt este că norvegienii și-au creat în Færoe un stat liber, cum îl doriseră, și că pe la anul 900 aveau la Thorshavn o adunare aleasă de obște, *Lögting* în limba țării, care se presupune a fi cel mai vechi parlament cunoscut în istoria Europei. Însă numai un secol mai târziu, la începutul mileniului nostru, statul acesta nou, născut din dorința de libertate, a devenit proprietatea coroanei norvegiene, nu știu pe ce alt temei decât al înrudirii, deși aceasta era denunțată de două secole.

Oare nu pe același temei ar fi vrut Anglia, mai târziu, să stăpânească Statele Unite ale Americii, uitând că emigranții își părăsiseră pământurile și bunurile și traversaseră oceanul, într-o călătorie istorică, anume pentru a denunța asuprirea?

Când, mai târziu, regele Norvegiei s-a supus Danemarcei, insulele au urmat aceeași soartă. Cronica locală spune, cu o resemnare de circumstanță: „Unirea Norvegiei cu Danemarca, la 1380, nu a produs decât mici schimbări în statutul nostru…” Micile schimbări constau în aceea că, depinzând acum de Norvegia, Færoe depindea și de Danemarca, iar aceasta lua asupra sa monopolul comerțului, controlând astfel venitul provinciei și dirijând existențele; la 1536, limba daneză devenea limba oficială a insulelor; la 1816 *Lögting* -ul, vechi de aproape o mie de ani, era scos din istorie, șters cu buretele.

Aici e numai rezumatul, punctajul unei istorii ciudate, care a făcut ca, în 1914, când Norvegia și-a recăpătat independența, Færoe să rămână provincie daneză; divorțând, Norvegia nu și-a luat înapoi și zestrea.

Aspirația færoenilor spre independență, împrospătată în ultimul secol, a silit Danemarca, în timpul celui de-al doilea război mondial, să transforme stăpânirea în protectorat, și tot de atunci flota de comerț și de pescuit a insulelor arborează pavilionul propriu. Câțiva ani mai târziu, Færoe a făcut încă un pas spre deplina independență: din 1948, insulele se autoguvernează în comunitatea de state daneze.

După cum bate vântul astăzi prin fiorduri, peste satele mici, aproape abandonate, peste Thorshavn, în fața ultimului pas nu mai poate sta nici un

obstacol. Timpul istoric a intrat în faza micrometrică; n-ar fi de mirare ca faptul să se împlinească în mai puțin de o sutime de secol…

Deși Færoe are o literatură dramatică proprie, în Thorshavn nu există teatru, decât echipe de amatori, după cum mi se spune, dar nu știu unde joacă. Sunt în oraș două cinematografe, unul de zid, altul de lemn — o baracă. În unele zile ale săptămânii, acesta din urmă se transformă în sală de dans, și e asaltată de tineri.

Dacă nu are teatru, orașul are în schimb florărie; la 61 de grade latitudine nordică, e o compensație pe care o înțelegi doar dacă mergi acolo; deoarece am fost acolo, cer creditul cititorului.

Intrând prin magazine, cercetând vitrinele, constat ce mult s-au apropiat de unificare nevoile oamenilor, peste latitudini și meridiane. Nu descopăr nici un obiect de exclusivitate locală, în ceea ce privește îmbrăcămintea, mobila, ustensilele gospodăriei moderne. Lipsește ceva în magazinele de specialitate sau la drogherie: lichid contra muștelor; întrebarea stârnește chiar nedumerire, pe care apoi o înlocuiește uimirea.

Au multă răspândire, abundă, ștergătoarele de picioare; sper ca notația să nu pară cuiva puerilă.

Nu am maladia meteorologică a lui Titu Maiorescu, de a urmări și a înscrie zilnic indicațiile termometrului, dar cum nu sufăr umiditatea și caut s-o ocolesc pe cât se poate, ceea ce implică depistarea ei prealabilă, am vrut să cumpăr un higrometru. Deși cuvântul are circulație universală, fiindcă l-am găsit neschimbat în dicționarele tuturor limbilor uzuale, nu e cunoscut în prăvălii și nici n-am aflat cum i se spune aici instrumentului, care de altfel nu are prea multă răspândire; umiditatea fiind o condiție locală, poate nimeni, în afară de meteorologi, nu se mai ostenește să o măsoare.

Am descoperit, în sfârșit, mici confecții din piele de focă și m-am bucurat să am prin ele o amintire din nord, tipică și autentică. Erau manufacturate în Italia, după cum arătau etichetele, iar pielea de focă era o imitație de nylon, atât de măiestru făcută, încât tocmai de aceea devenea suspectă. Exprimându-mi bănuiala, negustorul n-a ezitat s-o confirme, asigurându-mă în schimb că imitația e mult mai bună decât pielea originală… Am respins argumentul, dar admit că exigența era o cruzime. Această amfibie blândă, care este foca, nu face nici un rău omului; domesticită, poate să-i arate tot atâta tandrețe cât cel mai credincios câine.

Poate cu excepții, însă nedescoperite de mine, tot ce se vede prin prăvălii vine de peste mare. Suspectez chiar și obiectele mărunte de amintire locală; pe cele mai multe descoperi urma stanței, care le-a scos în serie.

Hainele și îmbrăcămintea, în majoritate, le furnizează Italia, apoi Franța. Dar Franța e reprezentată mai ales prin parfumuri și farduri — *le superflu, chose și nécessaire! Dior, Chanel, Coty* și celelalte, cunoscute de asemenea la noi, nu doar femeilor, ci și bărbaților, fac parte dintr-un dicționar universal. Prin parfumuri, Franța aduce o contribuție importantă, bineînțeles nu singura, la un nou esperanto, mai viabil.

Articolele tehnice provin îndeosebi din Germania, apoi din Anglia, Suedia și, mi se pare, mai puțin din Danemarca. Există un mic autoturism olandez, Daf, de o formulă originală și destul de izbutită; mă așteptam să aibă aici cea mai mare răspândire, dată fiind vecinătatea Olandei cu Danemarca; n-am văzut niciunul. Predomină Taunus, care-i un Ford fabricat în Germania…

În vitrinele librăriilor ocupă primul loc un volum a cărui copertă reprezintă chipul lui Kennedy. E cea mai răspândită din fotografiile fostului președinte; am văzut-o pretutindeni, în ziarele noastre asemeni. Părul pieptănat într-o parte îmblânzește fruntea cutată; sprâncenele, ridicate, o îngustează și ar vrea s-o facă mai aspră; e în mișcarea aceasta un semn de contrariere. În colțul gurii descopăr un semn de mâhnire; în ochii plini de forță și căldură umană, neîncredere, tristețe și parcă o mustrare postumă; de fapt, era o anticipație.

În mijlocul orașului apare o pată verde și surprinde, fiind singura culoare naturală. E un parc minuscul, o plantație de enuperi, arbuști chinuiți, care prin existența lor deznădăjduită, seamănă cu jnepenii de pe podișurile noastre muntoase. Nu se lipesc de peisaj, și în loc să-i învioreze, mai degrabă îl întristează; par o cohortă de ostatici nevinovați, condamnați la moarte.

Granițele existenței umane pe pământ le depășesc mult pe ale copacilor; Færoe nu-i ultimul exemplu, nefiind ultima graniță. De ce n-am fi mulțumiți cu vitalitatea noastră?

Am ales copacii în comparație, fiindcă sunt o mândrie a naturii — și le simt lipsa astăzi.

De dimineață a fost la vapor o delegație a unei fabrici de prelucrarea peștelui; după amiază le-am întors vizita. Deși nu era departe și am fi putut prea bine să mergem cu piciorul, au trimis să ne ia un cârd de taximetre, care s-au aliniat, sforăind, în fața scării.

Fabrica se află în bordul nostru, la mai puțin de 1.000 de metri, de cealaltă parte a bazinului, dar ca să mergem acolo pe uscat am străbătut orașul, pe o ploaie care s-a întețit într-una, lichefiind oasele; privit pe geamurile aburite ale automobilului, peisajul părea subacvatic. Când am coborât, ploaia devenise torențială, astfel că ne-a lichefiat și pe noi, în cele câteva zeci de metri până la intrarea în hală.

Pe un spațiu de câțiva mii de metri pătrați se aflau cam tot atâtea mașini de filetat peștele câte avem și noi pe un spațiu de zece ori mai mic — și de aceeași marcă, Bader, pare-se cea mai bună. Nu le-am văzut pe ale noastre lucrând, dar acestea nu mi s-a părut că merg impecabil. În jurul lor erau mai mulți oameni decât mă așteptasem și niciunul nu stătea degeaba; toți conlucrau, sau concurau cu ele, corectându-le neîntrerupt abaterile. Gândindu-mă la sutele de tone pe care trebuie să le filetăm și noi, bucată cu bucată, cu suta de grame, migala aceasta m-a neliniștit, până ce mi-am spus că dacă oamenii aici continuă să lucreze, în munca lor trebuie să existe o rațiune…

Într-o sală, alături, femei cu șorțuri albe, scorțoase, de material plastic, puneau peștele filetat în tăvi, pentru congelare, așezându-l unul câte unul și urmărind cântarul, ca să respecte greutatea comercială. Și iarăși m-a neliniștit migala; așa de greu se agonisește hrana oamenilor! Dacă în loc de pește ar fi așezat cărămizi, într-o zi puteau să construiască o casă.

Când se deschideau ușile uriașelor dulapuri congelatoare, ieșeau valuri de ger și ceață, care apoi se topeau, mărind umezeala aerului. În această atmosferă, în mirosul de pește, care cred că greu mai iese din piele, femeile, chiar când încercau să zâmbească, nu mai transmiteau nici un pic de feminitate. Parcă erau și ele destinate congelării.

De aici, în ambalaje costisitoare, peștele se încarcă în vapoare și se trimite oriunde vreți, unde nu te gândești, în Europa și în America sau mai departe. Trebuie să fie multă nevoie de el ca să se plătească și vapoarele, și pescarii, și mașinile din această fabrică, și muncitorii, și feminitatea pierdută a muncitoarelor, și cutiile de lemn neted ca lemnul de vioară.

Merită oare? Și nu se poate altfel?

Măcar dacă n-ar fi plouat așa de pătrunzător și fără termen! La chei, în fața halei, se descărca un pescador întors din mare; adusese cod mai cu seamă — și nici un hering. Puțin mai departe, se încărca gheață, pe un alt pescador, care se pregătea să plece. Primitiv și demoralizant să încarci gheață pe o astfel de vreme; n-au instalații frigorifere, și poate n-au nici instalații de încălzire. Am văzut un coș de tablă ieșind pe un spirai; înseamnă că într-un colțișor, într-o sobă de fier, se face foc, poate cu turbă, și din când în când oamenii vin acolo să-și dezmorțească mâinile înghețate.

La un șantier aflat nu departe se repara al treilea pescador, poate cel întors ieri, urmând să plece din nou săptămâna viitoare.

Concentrat pe această bucată de chei, am văzut cam tot ce înseamnă munca în Færoe. Ea se leagă așadar de prinsul, pregătitul și transportul peștelui, care ia toate formele: filetat, congelat, sărat, uscat și altfel, dacă se mai poate. L-am descoperit în fazele succesive, la etajul de deasupra halei, ca într-un ocean secat, cu sarea stratificată peste fauna lui golită de mațe și pusă să se mumifieze.

La un etaj mai sus, unde am crezut că nimerisem din greșeală, se jupuiau nurci și se argăseau pieile prețioase ale acestui animal, provenit dintr-o crescătorie înrudită cu fabrica; dacă n-am înțeles greșit, el este hrănit cu resturi de pește și așa se explică legătura dintre cele două industrii.

Într-o zi, nurcile vor flutura pe niște umeri, care le vor merita, desigur, și poate chiar eu am să mă bucur că le văd reînviind, dintr-un suflu tulburător și subtil. Dar va trebui să uit că am fost aici într-o după-amiază de toamnă, când ploua necruțător, și dincolo de perdeaua ploii pământul părea pustiu. Nu, nu era pustiu; cineva în lume aștepta lăzile cu pește pregătit la etajele de jos, iar alții, aici, așteptau prețul lui.

Încă un etaj mai sus, de fapt podul clădirii, două fete împleteau plase de pescuit. Era cald, mirosea a lemn de pin, de la grinzile șarpantei, a casă omenească și chiar a îmbrăcăminte de femeie, dacă nu opera imaginația olfactică. Oricum, fetele aveau pe ele fuste și pulovere curate, cu care ar fi putut să se plimbe și pe stradă, și nu le lipsea nici cochetăria, deși și-o ascundeau după plase, de unde aruncau ocheade. Procedeul de a împleti plasele cu mâna, ochi cu ochi, mi s-a părut patriarhal, legitimat în parte numai de îndemânarea fetelor, care lucrau cu o iuțeală amețitoare.

Băieții noștri, chiar cei fără nici o legătură cu pescuitul, ocupându-se pe vapor cu navigația, cu mașinile, cu electricitatea, au arătat mare interes plaselor, au urmărit de aproape cum se fac nodurile, le-au pipăit pe îndelete,

arătându-și admirația, de parcă vedeau așa ceva prima dată, de parcă n-am avea pe vapor tone de plasă.

Omul de la uscat arată totdeauna simpatie și chiar compasiune celui venit de pe mare, unde se presupune a fi primejdii și lipsuri și unde măcar o lipsă e evidentă de la începuturile navigației; în afară de mici excepții, unele romantice, alcătuirea echipajelor a fost mereu și exclusiv masculină.

Odată cu nodurile plasei, băieții mai cercetau și câte-o mână, ceea ce nu stârnea proteste, ci zâmbete înțelegătoare. Cred că, atâta timp cât nu se simțea grosolănie, fetele ar fi acceptat și o explorare mai substanțială, fie numai din cumsecădenie.

Am coborât, la sfârșit, după această întârziere, în biroul direcțiunii, o încăpere largă, unde a încăput toată lumea. Urma „recepția” tradițională, după regulile ospitalității, care, în liniile lor mari, sunt internaționale, și cu un pahar de vin în față, te fac să te gândești la putința unei înfrățiri a tuturor oamenilor.

Eram, din partea noastră, toți câți au vrut să vină, din toate categoriile echipajului, începând cu comandantul și sfârșind de pildă cu Hoinaru, căruia i se zice Făinaru, fiind operatorul fabricii de făină. L-am luat ca exemplu la extremitate, nu că ar fi cel din urmă in ierarhia vaporului, ci fiindcă face treaba cea mai ingrată, în cală, în atmosfera înăbușitoare a cazanelor, unde se topesc resturile de pește, în mirosul pe care îl intuiesc foarte bine, căci n-am avut prilejul să-l simt până astăzi — duhoarea insuportabilă de grăsimi și proteine în descompunere.

Bărbierit proaspăt, cu haine curate, chiar elegante, Hoinaru, ca și ceilalți, din care mulți poate nu mai fuseseră niciodată într-o situație asemănătoare, scoteau spontan, fără efort, din ascunsul lor rezerve de bunăcuviință și demnitate, cine știe dacă nu ancestrale. Lăsând la o parte vârsta, oricare din ei ar fi putut să se prezinte drept comandantul. Nu-i greu să-ți dai seama: e un fel de a merge pe covor, când poate acasă ai doar preșuri, de a te așeza în fotoliu, de a ține în mână paharul de cristal, de a-l duce la gură, de a nu tânji după următorul, de a nu privi indiscret sticlele pline (de altfel puține la număr), de a aprinde țigara sau de a oferi foc vecinului…

Am făcut chiar și conversație, timp de aproape o oră, scoțând din gât sunete binevoitoare, schimbând cu gazdele zâmbete și priviri cordiale, dar n-am putut să aflu nici până la urmă cât câștigă muncitorii, a cui este fabrica — a statului, a unei cooperative, a unei societăți anonime? — sau cât ar

costa o haină de nurci, în moneda țării. Cel puțin această întrebare a pus într-o astfel de încurcătură convorbitorii, încât a trebuit să deduc că nurcilor nu li s-a stabilit o valoare locală; e drept că nici n-am văzut vreuna la femeile de pe stradă și nici în vitrinele magazinelor.

Dintre gazdele noastre, nimeni nu vorbea inteligibil o limbă de răspândire internațională; din partea noastră am folosit, colaborând între noi, o poliglotică de ocazie și sper că nu ne-am făcut de rușine, deși câștigul n-a fost prea mare.

Vinul, îmbuteliat somptuos în Anglia, dar de proveniență spaniolă, era o licoare ruginie, plină de arome șlefuite și de înțelesuri întrevăzute, inaccesibile în întregul lor sub bătaia ploii de afară. Ceva îi va fi dat pământul, ceva îi va fi dat soarele; ceva însă, și nu doar culoarea, i l-au dat petele din soare. A pune sub prohibiție un astfel de vin e o ignominie.

Marți, 24. Ingrid

Ploaie și furtună dezlănțuite până la limita închipuirii. Vântul bate de la nord-vest, direcția dominantă certificată de orientarea strâmtorilor. Drept vorbind, nu mai poate fi numit vânt; se mișcă întreaga masă a aerului, parcă împreună cu stratosfera și cu cerul; parcă de mult a smuls insulele de la ancoră și le duce la întâmplare; o să eșuăm pe coastele Norvegiei, și færoenii au să se întoarcă la începutul istoriei.

Nu se mai vede bazinul, ci o țesătură deasă de apă sfâșiată; ploaia, care nu mai cade, ci e proiectată în fascicole orizontale, ca sârmele telegrafului la câmpie, se împletește într-o urzeală groasă, înnodată, cu coamele valurilor luate pe sus, învălătucite și spulberate.

Dacă vântul ar fi bătut din partea cealaltă, de mult s-ar fi rupt legăturile noastre și multă bătaie de cap ar fi avut echipajul să păzească vasul. Așa cum stăm, lipiți de chei, presiunea aerului e atât de masivă și continuă, încât nu se simte nici cea mai mică legănare; ai spune că suntem cimentați în zidul de piatră.

Din când în când, fluierul, afară, intră singur în funcțiune și scoate sunete de toate felurile, când lungi, ca un muget de cireadă, când scurte, stacate — parcă în joacă. Dar e un joc oare te cam înfioară; șocul vuitului trebuie să fie nemăsurat ca, apăsând pe o plăcuță de numai câțiva centimetri pătrați, să deschidă, cu propria lui putere, obturatorul aerului comprimat.

E peste putință să meargă cineva în oraș, peste putință să vină. Suntem izolați. Și totuși, nu știu cum, oamenii de la șantier au venit, poate mai de

dimineață, când furtuna o fi fost tolerabilă; îi aud jos, în cală, ciocănind tablele.

Nu-mi rămâne decât să stau în cabină, cu luminile aprinse, deși e ziuă de-a binelea.

La răstimpuri, odată cu sunetul fluierului, un pachet de apă se izbește în hublouri; o trenă mai diluată, care îi urmează, prelungește zgomotul de cascadă, cu plesnituri de bici și pârâit de mitralieră.

Vai de cei de pe mare!

În biroul de ieri, încălzit și mobilat confortabil, mi-au rămas mult timp ochii la o pictură, un peisaj oceanic, crepusculul, văzut de pe un colț de stâncă, singurul detaliu terestru al tabloului. După cum am aflat prin poliglotie, priveliștea e văzută de pe insula Mykines, una din cele mai mici, și cea mai de vest a arhipelagului. Privită pe hartă, pare o ariergardă, care acoperă fuga celorlalte insule; din partea aceea vin furtunile cele mai vajnice. Nu știu dacă artistul a ales locul pe motivul că și el se numește Mikines, ca insula, dar e sigur că n-ai putea să găsești nicăieri în Færoe un altul de unde să vezi mai întreg, mai nealterat amurgul. Așa cum iese în ocean, insula Mykines pare atrasă magnetic, aproape că îi percepi mișcarea, spre orizontul unde apune soarele; ea este destinată crepusculului, și pictura confirmă. În afară de promontoriul de la bază, ruginiu prin refracție, pe care se vede în bătaia ușoară a brizei oceanice o siluetă neagră, un om în mantie pușkiniană, foarte stingher, foarte depărtat de toate, restul nu-i decât o pată de culoare, între portocaliu și roșul flăcării. Dar este în ea atâta transparență și atâta putere de sugestie, încât se văd și norii fumurii, și cerul albastru, și apa vânătă a oceanului, și orizontul, și chiar ce-i dincolo de el, cu impresia că pânza se tot derulează. Niciuna din celelalte culori nu există în realitate — toate se nasc numai din roșu, un roșu necalcinant și perpetuu.

Cineva ar putea spune că era mai bine să lipsească romantica siluetă neagră. Recunosc că n-am mijloace să-i explic și să-i justific prezența acolo. Ar fi mai ușor de înțeles totul dacă tabloul s-ar numi *Imensitatea singurătății*. Singurătatea rezultând din înmulțirea a două măsuri: întinderea oceanului în spațiu, întinderea crepusculului în timp. E ceva fără margini.

O plachetă despre arta færoeană, pe care am găsit-o aseară, mă informează că Joensen Mikines este pictorul cel mai cunoscut aici și se

bucură de renume cel puțin în spațiul danez.

Vreau să fac dreptate și altora, citind câteva nume în circulație, deși n-am văzut din arta lor decât reproduceri. Mă opresc la cei care mi-au atras privirea: pictorii Ingálvur av Reyni și Stefan Danielsen, apoi sculptorul Janus Kamban. Pe primul, chiar dacă n-ar fi avut două peisaje unde mi-am regăsit, în culori nedezmințite, primele impresii despre insulele Færoe, l-aș fi citat pentru nume, el însuși bogat în culoare.

Aseară, după ce-am terminat masa, am mers din nou în oraș, cu câțiva prieteni, să vedem ce fac oamenii aici când se lasă noaptea.

Vaporul negru, cu cabina luminată, a plecat încă de luni dimineață; face cursa de călători la Copenhaga sau în Islanda.

Există pe strada principală, lângă bancă, un hotel, cu fațada europeană, și la primul lui etaj un restaurant, ale cărui ferestre, mari ca niște vitrine, erau luminate discret de lămpi cu abajur puse pe mese. Atmosfera înăuntru trebuie să fi fost îmbietoare, dar îmi ajungea atâta lumină de crepuscul; aș fi vrut plina lumină a soarelui sau măcar becuri directe, vii și strălucitoare. Și-apoi, am pierdut orice instinct alpin — nu mă ispitea să urc scările. Bineînțeles, nu ca să-mi cruț picioarele, ci dintr-o lene interioară, din adaptarea ființei la forma oceanului.

Am intrat într-o cafenea, numai fiindcă ușa dădea de-a dreptul pe trotuar și nu-mi cerea nici un efort spre a lua hotărârea. Drept vorbind, n-am intrat, ci m-am pomenit înăuntru, aruncat de afară, ca și cum strada ar fi fost basculantă și ar fi expulzat din când în când trecătorii.

Dintr-un vestibul cu pereții albi și cu becuri clare pătrundeai în altă lumină — iarăși crepusculară. Era o încăpere de vreo 12 metri lungime, de lemn, cu stâlpi pe mijloc, ca să susțină tavanul. Tapete vișinii înveleau pereții, de jur împrejur, creînd o anumită eleganță intimă și-o anumită căldură, fără să șteargă impresia că totul este o improvizație. Dar era una din acele improvizații definitive, unde poți să rămâi toată viața cu sentimentul că trebuie să pleci numaidecât.

Ne-am așezat în fund, locul cel mai bun de observație; e drept că alături se afla tonomatul, care intră în funcțiune dacă pui un ban; deocamdată, aparatul stătea în repaus și nu părea primejdios, nici cât un tigru care doarme la grădina zoologică.

În extremitatea cealaltă, lângă ușă, s-au așezat curând după noi mecanicii de pe vapor, cred că toată echipa, în afara celor de serviciu la ora aceea. (În porturi, o treime din echipaj rămâne totdeauna la bord, și e drept că au ce face, chiar dacă nu se întâmplă nimic deosebit.) Îi prezida Jarnea, motoristul, poate fiindcă-i cel mai înalt și poartă barbă; altminteri, erau printre ei și alții mai mari în grad, de pildă Bărbat, care-i este șef, fiind ofițer mecanic. Dar Bărbat, a cărui sfială și bunăcuviință, însoțite de un zâmbet permanent, plin de bunătate, m-au câștigat din primele zile de navigație, poate fi mai degrabă observatorul decât șeful unei delegații.

Am mai băgat de seamă, de altfel, că îndeosebi la compartimentul mașinilor oamenii se privesc cu egalitate și nu țin seama de grade, dar respectă disciplina și execută dispozițiile în carturi. Numai șeful mecanic, deși solidar cu ei, mi se pare că se ține deoparte.

În ziua când m-am îmbarcat, Jarnea mi-a ieșit înainte, cu mâna întinsă; se vedea în el atâta lipsă de sfială și atâta franchețe, încât i-am strâns mâna, fără să țin seama că era murdară de uleiuri; tocmai ieșea din sala mașinilor. Nu știu ce-am discutat în primele clipe ale întâlnirii noastre; îmi lăsa impresia că ne cunoscusem altădată și eram stânjenit, fiindcă nu mai țineam minte când și nici nu-mi aminteam numele lui. Mai târziu m-am dumerit: nu-l văzusem niciodată, dar pentru el nu există noțiunea de „om necunoscut”. Poate o fi nutrind rezerve și antipatii, în linii mari însă, adică în principiu, omul care a venit dincoace de orizont a pătruns pe un teritoriu comun și este prietenul lui.

Am rugat pe toți care mă vizitează în cabină să nu mai ciocănească la ușă; e o formalitate inutilă în viața noastră, și mai ales, înainte de a auzi eu, aud vecinii, care poate dorm tocmai la ora aceea. Singurul care a ținut seama de recomandație este Jarnea. Vine adesea, aproape cu precizie, la ora 17, când de obicei îmi scriu paginile. Își bagă capul pe ușă, înregistrează dezamăgit tresărirea mea — de multe ori sunt cu gândul la altă milă decât a vaporului — și se retrage cu degetul la gură, semnul muțeniei, ca să nu mă scoată din ale mele. Îl strig și îl rog să se întoarcă înaintea mesei de seară sau după aceea. Nu mai vine. Îl caut la mașini sau prin careuri, ca să nu-i rănesc vreo susceptibilitate.

— Ai să-mi spui ceva?

— Nu; doar așa…

— Vino când vrei, dar e mai bine când îmi termin lucrul, spre seară.

— Vin mâine.

Vine peste câteva zile, la ora 17, și mă găsește cu stiloul în mână…

Aseară îl urmăream cum transporta la masa lui sticle de bere și mă întrebam ce-o avea să-mi spună. Dacă ar fi fost bere adevărată, poate după jumătatea duzinii de sticle și-ar fi deschis suflatul și i-aș fi aflat enigma…

(La transcriere adaug, rupând cronologia însemnărilor mele, ca să leg în schimb narațiunea: enigma s-a dezlegat abia târziu, pe când ne aflam la tropice și nu mai aveam mult până să luăm drumul Gibraltarului. Abia atunci, după numeroase vizite sugrumate, într-o zi pe când stăteam amândoi la soare, lângă vinciul traulului, Jarnea mi-a împărtășit preocupările. Are o fetiță, care „i-a dat sarcina” să-i cumpere un ceasornic, și vrea, când om ajunge la Gibraltar, să-l aleagă împreună cu mine.

Mai păstra ceva pe suflet și mi-a spus tot în ziua aceea: are încă o fetiță, mai mărișoară — ei i-a cumpărat ceasornic, în altă călătorie. Fetița suferă de o maladie nediagnosticată în întregime, n-am înțeles limpede, ceva la plămâni, la inimă sau la amândouă. M-a întrebat dacă n-aș putea să-i dau vreo îndrumare. L-am sfătuit să mă caute la București, îndată ce va avea vreme, și vreme va avea — rămâne în concediu, nu pleacă în călătoria următoare.

S-au împlinit șapte luni de la întoarcerea noastră, și Jarnea, omul intermitențelor, n-a venit până astăzi. Doresc din tot sufletul ca fetița să se fi făcut sănătoasă. Dar nu-i exclus ca totuși Jarnea să apară odată. Va trebui să sune; spre deosebire de ușa cabinei, țin ușa de-aici încuiată. Nu știu când are să se întâmple astfel, dar dacă va veni, nu m-ar mira ca, după meridianul Bucureștiului, să fie ora 17…)

Am băut bere, cu tragerea de inimă a pisicii care în loc de smântână mănâncă lapte acru. N-aș fi avut de ales altceva decât cafeaua, pe care o evit în a doua jumătate a zilei, sau siropuri acidulate. Berea are întocmai gustul celei obișnuite, numai că e cu desăvârșire dezalcoolizată. Accept iluziile, ba chiar le caut, dar nu pot să mă las înșelat de surogaturi. Acceptând-o am cedat de două ori: de obicei nu beau nici măcar bere adevărată.

Între timp începuse să cânte tonomatul. Au venit două fete foarte tinere, au băgat câte o monedă în pușculița aparatului, au marcat plăcile dorite, apoi s-au așezat la o masă, în mijlocul cafenelei, și au început să fumeze, amestecând fumul țigărilor cu melodiile comandate. Erau de tipul „fiică de vameș”, însă puțin mai palide; culoarea din obrajii vameșilor este, oricum,

exagerată. Purtau niște laibăre cenușii, pe care nu și le-au scos, încât mi-a fost peste putință să-mi dau seama cum ar fi arătat acasă la ele, în intimitate. Stăteau picior peste picior, și dacă nu se vedea ce îmbrăcăminte au pe dedesubt, își arătau în schimb pielea, dincolo de marginea ciorapului… N-au ispitit pe nimeni; cred că nici nu veniseră cu astfel de gând — ar fi făcut măcar un gest de cochetărie. Etalarea coapselor nu părea o intenție și n-ar fi fost arma lor cea mai bună: n-aveau picioare frumoase.

Când s-au ridicat să plece, după ce își terminaseră țigările, băieții noștri nu le-au urmărit nici măcar cu privirea. O urmăreau însă, cu discreție, pe fata care servea la mese. Aceasta era singură și trebuia să se ocupe de toată lumea. În clipele de răgaz dispărea pentru puțin timp pe o ușiță, în spatele barului, unde se vedea o cameră locuită, cred că de propria ei familie.

Aici, oamenii de obicei zâmbesc, cu tot cerul greu care îi apasă. Fata n-a zâmbit niciodată, fără să aibă totuși vreo crispare și fără să se țină neapărat la distanță. Purta o rochie neagră și șorț alb, cu dantele — uniformă clasică, foarte curată. Era de tipul pe care l-am numit celtic, înțelegând că în alcătuirea lui intră și o undă de ceață. Subțire, dar nu descărnată, mișcându-se cu tot atâta siguranță câtă grație, ar fi atras privirea și altunde, adică într-o lume mai densă și nu atât de oceanică.

Am urmărit-o cum lua banii și îi ducea la casă; desigur, făcea de mult timp treaba aceasta, căci avea gesturile mecanice și nici o tresărire pe față. Păstrez o prejudecată romantică, înapoiată ca toate prejudecățile, că unei femei nu-i stă bine să numere banii, că atunci când îi primește, din mâna unui bărbat mai cu seamă, trebuie să se simtă puțin rușinată.

Între timp cânta tonomatul; plăcile fetelor se sfârșiseră, dar se găsise cine să comande altele. La masa lor, mecanicii continuau să bea bere, inutil și cu bunăcuviință; veniseră să petreacă.

Am aflat, cu aproximație, în ce constă raționalizarea alcoolului. Fiecare om (dar nu știu de la ce vârstă — oare și copiii? — și înainte, sau după înțărcare?) are dreptul la 12 sau 15 litri de vin pe trimestru. Cine vrea, poate să-l convertească în alcooluri mai tari, bineînțeles că în acest caz reducându-se cantitatea; contează, va să zacă, numărul de grade.

Pentru a-ți primi rația, presupun că trebuie să te înscrii la o oficialitate, să arăți acte, să primești bonuri și apoi, ducându-te la depozit, să stai la coadă.

A sta la coadă pentru pâine e o nevoie tristă pe care puține popoare n-au cunoscut-o în timpul războiului. A face la fel pentru băutură mi se pare a declara public, fără pudoare, o mizerie interioară…

Tot la cafeneaua de aseară am asistat la cina unei perechi, soți proaspeți, am presupus, fiind foarte tineri. Ca să-i iei drept logodnici te împiedica atitudinea casnică, bilaterală; e drept că am judecat după temperamentele noastre și n-am aplicat nici un corectiv geografic și meteorologic. Față în față, au privit tot timpul unul pe lângă altul și și-au zâmbit o singură dată. Știu că într-un singur zâmbet se poate pune tandrețe pentru toată seara, dar nu era cazul cu zâmbetul acela atât de palid.

În timp ce cânta tonomatul, fata cu șorț alb de dantelă le-a adus primul fel: câte un sandviș cu salam, pe câte o farfurie inutil de mare; subțirel salamul, subțirică felia de pâine. L-au mâncat cuviincios, folosind cuțitul și furculița, de parcă ar fi fost un biftec…

Atât cât am putut să observ și din câte am aflat, ceea ce mi se confirma acuma, oamenii aici duc o viață foarte cumpătată în ceea ce privește mâncarea. Fiind așa frugali, poate nici n-au auzit de bucatele suculente ale altor bucătării, de pildă chiar a noastră. Nu se pierde timp cu gătitul; mesele sunt de obicei improvizate. În prăvăliile de alimente se văd mezeluri, foarte puține, crenvurști anemici și decolorați, puține legume, pâine — și cam atât. Am descoperit mai ales fructe, și chiar tropicale. M-au ispitit strugurii, aleși ciorchine cu ciorchine, cu boabele turnate parcă în ceară; sunt un articol de lux, dar n-au nici un gust, ca și cum ar fi o sinteză neizbutită, provenind din laborator, unde s-a pus totul în formulă, în afară de soare.

Între timp, perechii vecine i s-a adus al doilea fel: un sandviș cu brânză gălbuie, de dimensiunile primului. Chiar pentru un aperitiv ar fi fost prea puțin… A urmat o prăjitură, ca pentru pitici.

Altminteri, cina s-a desfășurat lent și cu ceremonie. Pe durata ei, tonomatul a consumat zece discuri, adevărat că de dimensiuni mici, reprezentând totuși o oră de melodii, care puteau să îmbete consumatorii pe altă cale, berea rămânând fără nici un efect.

La plată, luând banii, fata ne-a zâmbit. Lăsând la o parte prejudecata pomenită mai adineauri, am convenit că îi stătea bine. Poate să rămână o amintire, de aceea o numesc Ingrid.

Deși pe cale să scadă, furtuna continuă și după amiază, amenințând să ne omoare ziua în întregime, și o zi de escală are alt preț decât ziua civilă. Poate n-o să mai venim altă dată în această țară, din care abia am descoperit

o câtime; mai sunt multe de văzut, și după ce ai văzut totul, rămâne încă un necunoscut, uneori infinit.

Vântul aruncă pe chei tone de apă, care, împreună cu ploaia torențială, transformă drumul spre oraș într-o cale subacvatică; vehiculul cel mai bun acum ar fi submarinul.

Câțiva totuși se hotărăsc să-l străbată cu mijloace terestre. De ce mă aflu aici, dacă nu spre a-i înțelege și a le aproba explorarea aventuroasă? Ca să-i însoțesc, am să-mi pun mantaua de piele, în lipsa unui costum de scafandru.

Miercuri, 25. Infidelitate și inconstanță

Drumul în oraș, ieri după amiază, nu mi-a adus alt câștig decât că am exclus putința să mă acuz de lașitate și am căpătat credința că aș putea să-l fac încă o dată.

Am încercat la început, pe primii zeci de pași, să mă strecor printre pachetele de apă care se prăvăleau periodic; din clipa când unul m-a prins în contratimp, n-am mai dat nici o importanță celorlalte. Pentru un anumit fel de luptă, acesta este un mijloc sigur de a izbuti, ba chiar fără efort și cu seninătate. Fiind copleșit de apă, mi-am spus că „singura salvare a celor învinși este să nu mai spere nimic”.

Cât despre vânt, până astăzi n-am înfruntat direct o asemenea avalanșă; avea, într-adevăr, consistența prăbușirilor de zăpadă, cărora nimeni nu li s-a împotrivit vreodată. A trebuit să-l învingem cu tactică, pândind clipele prielnice și făcând salturi, de la un adăpost la altul. Nu o singură dată am bătut în retragere… Până ce, ajungând la un colț de stradă, unde schimbasem direcția, ne-a prins pe toți din spate și ne-a dus pe sus până în mijlocul orașului.

Un ceas mai târziu, furtuna se potolise, și întoarcerea a fost pașnică.

Se anunțase plecarea astăzi, de aceea am și ținut să merg ieri în oraș, crezând că îl vedeam ultima oară. Ceva n-a fost gata, așa că amânându-se plecarea pe mâine dimineață mai avem înainte o zi întreagă. E ciudat, dar aproape nu am ce să fac cu ea; am acoperit în mine, cu aviditate, cu grijă și lăcomie, capacitatea de recepție, și acum mă simt obosit, în neputință de a mă concentra asupra unei impresii.

Nu-mi rămâne decât să străbat vechile străzi, să intru prin vechile magazine, să mă uit la oamenii cunoscuți, înregistrând câte ceva fără să-mi dau seama cum, cu gândul vag că într-o zi impresiile au să se developeze.

O prăvălie cu articole nautice, în port, pe unde trecusem uitându-mă doar la vitrină, mă reține de data asta câteva ore. Găsești aici toate piesele și obiectele trebuitoare ca să armezi o corabie, și cum pregătisem o dată armarea uneia, retrăiesc calm acea veche istorie, care atunci a fost lungă și palpitantă. Ea s-ar reînfiripa în sufletul meu cu altă intensitate, dacă n-aș avea grija plecării. Am să mă întorc asupra ei în mijlocul oceanului, când voi avea vreme de meditație.

Deocamdată fac inventarul obiectelor din prăvălie: hublouri de bronz, întinzătoare de sart, busole, felinare de poziție, pavilioane… Toate au trecut prin mâinile mele; îmi privesc mâinile: sunt aceleași?

Ce s-a schimbat în mine?

Venind la bord înainte de căderea amurgului, descopăr, de departe, o învălmășeală de catarge și forfotă neobișnuită pe punțile noastre.

Vaporul negru, care s-a întors din Islanda azi-dimineață, urma să plece din nou după amiază. O rafală de vânt, la ieșirea din port, o manevră neatentă, un motor oare n-a răspuns prompt la comandă l-au împins peste noi, și acum stă imobilizat în bordajul nostru, făcând „dană dublă”, fără voia lui și spre surprinderea noastră. Vameșii, vigilenți, au încălecat balustradele și veghează, ca și când accidentul ar fi fost pus la cale anume, pentru a înlesni vreo contrabandă.

Deoarece, în ceea ce ne privește, n-avem nici o stricăciune, urmăresc intrigat agitația echipajului străin și a vameșilor. Este și pilotul de față, deși neamestecat în manevra vasului. Toate zilele a continuat să vină și a tot dat târcoale careului, de parcă ar fi uitat că băuturile sunt sigilate. Un om mai fără treabă decât el n-am văzut în Thorshavn…

Cum vaporul negru stă încă lipit de noi, până ce comandantul lor să judece manevra cea mai dibace am prilejul să privesc din nou în cabinele echipajului, care sunt drept în față. Și spre stupoarea mea, descopăr o gravă, flagrantă infidelitate și inconstanță: femeia goală, în cursul unei singure călătorii, a fost înlocuită cu alta. E tot acolo, lipită de ușă, făcând impresia că vine de la baie, tot roză, tot impudică sau nevinovată, și la vechea scară. S-ar putea să fie aceeași, numai că și-a schimbat părul puțin — acum e ceva

mai brună —, și-a lepădat prosopul de pe umăr și în schimb are un costum de plajă, în culoarea pielii, de dimensiunile cele mai reduse, un pretext textil, cunoscut cândva sub numele atomic de Bikiny.

Nu pun însă accidentul de astăzi și accidentele viitoare pe seama infiltrației feminine, chiar dacă toate cabinele echipajului, ale ofițerilor și comandantului ar fi tapetate asemeni. O femeie în imagine e mai rezonabilă decât una vie.

Vasul se desprinde de noi după încă un sfert de oră; n-au nici ei stricăciuni vizibile, decât că o barcă de salvare agățată în balustradele noastre și-a prefăcut un bordaj în surcele și pare o mandolină stâlcită în picioare la o încăierare a chefliilor.

Joi, 26. Scrumiera trandafirie

Deși anunțată pentru ora 10, plecarea se tot amână, până la 11,45. Agentul, care a afirmat la început că are toate hărțile câte ne trebuie — coastele Norvegiei — și a tot amânat aducerea lor, sosește în sfârșit cu ele, după ce ne-a făcut să întârziem încă două ore. Dar sunt altele decât cele cerute — nu le avea, nu le-a găsit, se scuză cu nevinovăție, ca și când n-ar ști că pornim pe mare…

Deoarece suntem cu prova spre larg și n-avem decât să virăm ancora, să desfacem legăturile, manevra, extrem de simplă, se termină în câteva minute. Prezența pilotului e inutilă, și pentru noi, și pentru el: nu mai capătă băutură, nu-i acum momentul să rupem sigiliile. Îl urmăresc cum își coboară în barcă sacul bleumarin îndesat cu mezeluri; chipul lui e imaginea îngroșată a dezamăgirii…

Îndată ce facem rondoul, la ieșirea din radă, oceanul, care părea calm de la distanță, ne supune unei scuturări neprevăzute. Cu atât mai bine: ne „amarinăm” mai degrabă. După o escală de câteva zile, legănarea vasului, uitată, schimbă ceva în funcțiunile organice. Schimbă și ordinea obiectelor din cabină, pe care ai scăpat din vedere să le amarezi încă o dată. După o jumătate de oră, făcând ordine în jur, făcând ordine în tine, câștigi senzația și sentimentul să ești pe ocean de o viață întreagă.

Oceanul e vânăt, vânăt uscatul, și cerul, culoarea dezolării. E vânăt și viitorul, fiindcă nu știm încotro o să mergem, ce-o să ne aștepte săptămânile viitoare. Deocamdată ne îndreptăm spre strâmtoarea Lervig. Într-un fiord, altul decât cel unde ne-am adăpostit prima oară, ne așteaptă „Galați”, care în timpul escalei noastre a fost până la coastele Norvegiei, încercând

zadarnic să pescuiască; abia s-au întors de-acolo, descurajați, chinuiți de furtuni ziua și noaptea. Vor să ne sfătuim și să luăm o hotărâre comună. Dacă au avut zeci de mile înaintea noastră, acum nu mai au niciuna…

Privesc orașul cum se pierde în urmă, între coline, revăd lumea lui, casele, străzile pe unde am mers prima oară în viață, o dată cu primii oameni din neamul meu care au cunoscut această lume, la mai bine de un mileniu după descoperire.

N-am adus mărfuri aici, ci numai pavilionul țării, care flutură și acum, pe bastonul de la pupa, în lumina unei amiezi mai triste decât înserarea. Am îmbarcat numai apă de băut la Thorshavn; magaziile noastre sunt goale, în schimb port în mine o povară nedeclarată la vamă, pe care nu știu când am s-o prefac în monedă curentă, pe înțelesul tuturor oamenilor.

N-am prins hering și mi-e teamă că nici n-o să prindem. Aflându-ne intențiile, oamenii din Thorshavn, care cunosc heringul dinaintea noastră, au ridicat din umeri, dar nu ne-au contrazis, dat fiind că aveam în stăpânire un vapor așa de modern și așa de mare. Anotimpul heringului s-a terminat, lăsau ei să se înțeleagă… S-ar putea, după o experiență de decenii, să le fi creat noi prima îndoială.

Și chiar dacă n-am prinde nimic, drumul nostru aici nu va însemna pagubă; suntem o ambasadă cu atât mai demnă de luat în seamă cu cât venim de pe mare, ca vikingii de odinioară.

Domnișoarele de la poștă, niște suflete străvechi izolate în mijlocul oceanului, au aflat acum unde este România pe hartă. Dumerindu-se că venim de la o distanță depășind cu mult ancestralul lor spațiu acvatic, ele au dat o atenție mișcătoare scrisorilor noastre, grăbindu-se să le lipească mărcile cu propriile lor mâini coborâte din ceață, să le manevreze, să le stocheze cu atâta grijă, cu atâta bunăvoință și grabă, de parcă fiecare plic ar fi cuprins valori însemnate. Am dat gestului semnificație și importanță; am înregistrat în el o simpatie pe care n-a dezmințit-o restul orașului și o simt urmărindu-mă în ocean, unde ne așteaptă necunoscutul și noaptea… S-a lăsat ceață.

Alaltăieri, ziarul local a închinat vasului și nouă o pagină, cam mică pagina, dar era una din cele patru. S-ar putea să mai fi apărut ceva și ieri, și astăzi; poate o să mai apară și mâine… Nu cred că au să ne uite degrabă…

Ieri, într-un mic magazin, unde intrasem fără program și nu cumpărasem decât butoni de manșetă, de care presupun că n-o să am nevoie, am primit în adaos un pieptene, cu o inscripție în limba færoeană. Stânjenit de acest

dar modest și totuși disproporționat față de ceea ce cumpărasem, am vrut să mai iau ceva, de pildă o cravată. N-am găsit niciuna pe plac și sunt sigur că degeaba aș fi căutat printre cravatele din lumea întreagă; de fapt aș fi vrut altceva, dar ce anume, nu știu nici astăzi. Domnișoara vânzătoare — puțin fard și multă ceață — m-a lăsat singur în prăvălie, deoarece n-o secunda nimeni, și s-a întors după aproape o jumătate de oră, cu mostre de cravate strânse probabil de la magazinele vecine, căci n-ar fi avut când să colinde tot orașul. Uitasem cu totul intenția mea așa de vagă, și nici nu mi-au plăcut noile cravate. I-am oferit în schimb domnișoarei o compensație negustorească: vreo trei din băieții noștri intraseră pe rând, să caute haine de ploaie, de acelea care se numesc da noi fâș-fâș și au răspândire internațională. Deși erau grăbiți, i-am reținut, asigurându-i că fusesem prin toate magazinele și nicăieri nu se găseau fâș-fâș-uri mai frumoase. Nu mințeam: toate sunt la fel, toate vin din Italia — același material, aceeași croială. Au cumpărat mulțumiți și fără ezitare. De fapt i-am scutit de o pierdere de timp și de osteneală.

Zamfir, frigotehnistul, stătea în cumpănă dacă să ia unul și pentru nevastă. E într-adevăr o fire mai pertractantă. Sfios și tare cumsecade, bun de pus în categoria fecioarelor, cred că în ascuns îl dublează încăpățânarea. N-a pertractat mult de data aceasta; l-am convins doar cu mimica, neechivocă și astfel pe deplin eficace. Cum nu-i ajungeau banii, l-am și împrumutat cu câteva coroane. Nu regret decât că mi-i va da înapoi la prima escală. (Unde oare?)

Pe când ieșeam cu toții și veneau alții, atrași de ceea ce într-un magazin mic se putea numai aglomerație, domnișoara mi-a zâmbit cu complicitate, iar eu am rămas cu sentimentul că nu primisem pieptenele de pomană.

În amintirea mea am numit-o Eldeviga, după satul în fața căruia am ancorat prima oară.

Azi-dimineață, înaintea plecării, am dat o fugă pe chei și am intrat în primul magazin, la colțul primei străzi cu care începe orașul. Mai aveam câteva coroane și nu vroiam să le duc degeaba cu mine; am întrebat deci ce obiect aș putea să capăt cu această sumă.

„Am întrebat” înseamnă că am întins monedele în palmă, arătând prin prăvălie, cu gestul așa de ușor traductibil în orice colț al lumii.

Era un domn bătrân stăpânul prăvăliei, slab, palid — tipul întrevăzut de mult al insularului —, bărbierit proaspăt, îmbrăcat cu grijă, degajând

bunăcuviință și simpatie. Înțelegându-mi dorința, a aruncat o privire prin galantare, a șovăit, fără să se arate totuși în încurcătură, și-apoi, cu zâmbetul cunoscut în Færoe, mi-a întins o mică scrumieră roz, un obiect fin, care ar putea să fie și o farfurioară. (Nici până azi n-am ajuns la o dumerire.) Pe eticheta micuță am citit prețul: 8 coroane; în mâna mea erau numai patru și o fracțiune. Am ridicat din umeri, mimând în același timp lipsa sumei. Stăpânul prăvăliei știa, mai bine chiar decât mine, care nu manevrasem niciodată coroane færoene. Luându-mi banii aproape cu stânjenire, dar cordial, spre a-mi anula propria stânjenire, mi-a pus în mână farfurioara, pe care o și învelise în foiță trandafirie — aș zice anume ca să se asorteze culorile.

În acele momente dinaintea plecării n-am găsit pe nimeni la vapor să-mi împrumute patru coroane. M-am întors la prăvălie cu un pachet de țigări Snagov, din lotul care pe o parte are imprimat cu majuscule: România, cu un tricolor în diagonală.

Insularul meu l-a primit fără proteste, judecând cu bun simț că se aflau față în față două gesturi egale. Dar chipul lui palid a luat o clipă culoarea farfurioarei pe care o am acum cu mine și care, ca obiect, îmi va fi poate inutilă. Apoi, privind pachetul, a silabisit greu, ca școlarii la primele pagini ale abecedarului:

— Romània…

Nu i-am corectat decât accentul, mutându-l pe penultima silabă. Era doar completarea unei lecții de geografie, care a durat cinci zile. Mă grăbeam, fiindcă pleca vaporul. Dar la ușă m-a ajuns din urmă și, fără a-mi lăsa nici o putință de împotrivire, mi-a restituit cele patru coroane, plus fracțiunea…

Le am asupra mea, și n-am să le mai folosesc niciodată — după toate semnele, n-o să ne mai întoarcem la Thorshavn. Ce-aș putea face cu ele? Buzunarele sunt prea mici ca să cuprindă. Tot ce poți aduna ca amintire într-o viață întreagă.

Ceața a devenit impenetrabilă. De mult nu se mai vede orașul în urmă, și totuși, abia acum încep să-l descopăr cu limpezime. Nu caut să înmulțesc detaliile; nu vor apărea altele decât cele însemnate până acuma. Caut esențialul pentru amintirile mele și cred că l-am găsit: cordialitatea localnicilor. Cu ce le-a răspuns ambasada noastră? mă întreb, căutând de asemeni esențialul. Debarcând la Thorshavn, echipajul nostru, alcătuit din

optzeci de firi deosebite, s-a purtat unanim cu demnitate și eleganță. Le-aș face o nedreptate dacă aș socoti că i-a ajutat și prohibiția alcoolică: după câte am aflat, nu toți au avut naivitatea să-și declare băuturile în întregime și să le pună sub paza sigiliilor, ceea ce, la demnitatea și eleganța umană, adaugă o altfel de demnitate — străvechi marinărească: aceea de a păcăli vama.

Mergem cu radarul prin strâmtoarea Lervig, într-o invizibilitate totală. Am trecut pe aici abia deunăzi, dar acum m-aș putea crede oriunde, în altă parte a lumii, de ce nu chiar pe Dunăre, într-o după-amiază de iarnă, în una din acele zile când aștepți să vină sloiurile. Nu descopăr decât sârmele liniei de înaltă tensiune, coborând din neguri și arcuindu-se deasupra strâmtorii. Cum să le iei drept reale, încărcate de curent electric, de forță mortală, când pilonii nu se văd la creastă, spre a stabili o origine și o continuitate? Cineva a subliniat ceața, cu trei linii groase.

Deși mi s-a spus că radarul obosește ochii, nu rabd să merg oniric, fără coordonate, de aceea urmăresc mai tot timpul peisajul pe ecran, ca într-o restituire cinematografică. Senzația de vis nu dispare, cu toată claritatea imaginii. Nu vorbește nimeni pe puntea de comandă; toți ochii sunt ațintiți, în borduri și în față; se simte în aer teama de necunoscut și de întuneric, dar mai ales teama că am ieșit din realitate; motoarele aproape că nu se aud — merg cu numai jumătate de sarcină.

La jumătatea strâmtorii virăm spre vest și ne afundăm într-un sac care se îngustează, iar spre fund cotește la dreapta, alcătuind un Corn de Plumb — în comparație cu albastrul, bogatul și însoritul Corn de Aur, din fața Stambulului. Dar mai există undeva pe lume soare și culori albastre?

Cel mai uluitor neprevăzut se relevă îndată: soarele iese din neguri în clipa când aruncăm ancora. Uitasem că e încă ziuă, că abia a trecut amiaza — așteptam să vină o noapte definitivă. Toate izbucnesc uluitor din beznă și scurt ca o explozie, înainte de a se sfârși zornăitul lanțului. Ne încadrează două fotolii uriașe de piatră, având spătare și rezemători pentru brațe; sunt sălașele unor ghețari de altădată, dar ai putea crede că aici au stat la odihnă giganții, până mai adineauri, când s-a ridicat ceața. În afară de apă și de cer, care s-au albăstrit dintr-o dată, tot peisajul nu-i decât piatră. Iar în fund, la jumătate de milă, într-o concentrație ca a diamantului, compact, fără fisură, inalterabil, imutabil, definitiv, mai puternic decât geologia, un oraș, alcătuit parcă nu din case, ci din pietre scumpe și colorate, extrase din materia cea

mai rară a scoarței… Dar nu se poate să fie real, nicăieri nu există atâtea nestemate — e un decor de teatru, o iluzie măiastră. Privesc cu binoclul și rectific: e numai o ilustrație… Miracolul nu durează.

Exact acum, ora 14,10, s-a oprit lanțul, și în pupa noastră a răsărit „Galați”, sclipind în lumină, ai crede că vopsit proaspăt; mă așteptasem să-l văd în paragină, estompat, ros de ceață.

Barca lor era pregătită, așa că într-o jumătate de oră a și sosit la scară, aducând o întreagă delegație, cu promptitudine, fără discuții și schimb de invitații. Omul în impas devine mai maleabil; nu mai contează că un vapor merge mai repede cu o milă decât celălalt; suntem în impas și unii, și alții. Nimeni însă nu se arată neliniștit; toți își dau osteneala și izbutesc să fie simpatici.

A venit comandantul lor, cu o barbă norvegiană, care a crescut surprinzător de repede, fiindcă n-o avea în ziua plecării din Constanța. Îi dă vigoare și prestanță, fără să-l îmbătrânească. Îl privesc pe când urcă scările spre careu, vioi, cu elasticitate, plin de încredere, gata să înfrângă orice soartă, și mă întreb cum de n-au prins hering cu o barbă ca asta.

Ne strângem mâinile cu căldură, ca și când ne-am cunoaște de-o viață; într-un fel nu greșesc — mi se pare că a trecut o viață de când ne învârtim prin aceste ape. Deoarece mi-a inspirat încredere din ziua când l-am întâlnit prima dată, mă bucur că mă invită să le fiu mâine oaspete; așteptam de mult această ocazie — simt nevoia unui orizont uman mai lărgit, nu vreau să devin părtinitor, socotindu-mă legat exclusiv de echipajul nostru; amândouă vapoarele sunt ale noastre, ceea ce mi se arată mai cald aici, în aceste ape reci și străine.

Pe comandant îl cheamă Victor; pe al nostru, Nicolae. Amândouă numele înseamnă victorie. Dar comandantul nostru nu și-a lăsat barbă.

Au mai venit de pe „Galați” radiotelegrafistul, apoi inginerii de specialitate, care conduc pescuitul, și inginerul frigotehnist, Varlam, șugubățul, cu buzunarele pline de „surprize”, obiecte de păcăleală, cele mai neprevăzute și mai fanteziste: o pudrieră din care țâșnește un șarpe, o cutie de chibrituri care, dacă vrei s-o deschizi, te curentează. Le-a colecționat în Japonia și așteaptă escalele viitoare, ca să colecționeze altele.

Delegația noastră e simetrică prin funcțiunile de la bordul vasului. Se realizează și simetria în spațiu, așezându-se la masa din careu, unii de o parte, alții de alta. Discuția durează câteva ceasuri, fără nici un punct

contradictoriu; toată lumea e de acord că am venit prea târziu pentru hering și pierdem prea multe zile în luptă cu furtunile iernii. Mai bine să mergem în sud, la Canare, unde în acest anotimp vremea se menține blândă și putem pescui lesne sardină, stavride sau scrumbie. Vasele sunt prevăzute să poată lucra în amândouă zonele; frigotehniștii ne asigură că nu vor fi dificultăți la tropice cu congelarea și cu menținerea temperaturii joase în magazii; în călătoria trecută, „Constanța” a traversat de patru ori ecuatorul.

Atunci, ce dificultate rămâne?

Există la București o direcție generală, cu un om pasionat, plin de inspirații și de intenții bune, care dirijează de la distanță mișcarea acestor două vapoare. E un om înalt și slab — piele și os s-ar putea spune, ceea ce înseamnă că pune mai mult la inimă decât în restul anatomiei sale așa de costelive, îl stimez nu fiindcă mi-a arătat prietenie și a vegheat cu grijă, printre atâtea griji, asupra nevoilor mele privind îmbarcarea și drumul. Înainte de toate, prețuiesc la el pasiunea; știu că se va frământa necontenit, în căutarea unor sfaturi și rezoluții cât mai bune, cu care să ne urmărească în mijlocul oceanului; știu că nu va dormi multe nopți, întrebându-se de câte ori am lansat traulul; și știu mai ales cât suferă acum că nu prindem hering.

Din discuții personale am aflat că a fost mai înainte prin aceste ape, într-o călătorie de documentație, deci nu ne-a trimis aici la voia întâmplării. În biroul său am văzut reviste, și tomuri, cuprinzând poate toată experiența, mai veche și mai nouă, a pescuitului în Atlantic. Ne-a rezumat-o pe foaia de calc cu cele patru zone, amintită altă dată.

Ca toți oamenii pasionați, nu va înțelege să se oprească la jumătatea drumului. Vasele sunt prevăzute cu mașini de filetat heringul, și fără hering, mașinile vor sta degeaba, cel puțin în această călătorie.

Iată deci dificultatea: a găsi argumente care să înfrângă documentele și pasiunea. Argumente există, pare-se, numai că trebuie rezumate într-o radiotelegramă. În timp ce se concepe acest text, cu contribuția tuturora, mă întreb: Oare am făcut tot ce trebuie, nu ne dăm învinși prea degrabă?

Consfătuirea n-a fost de loc furtunoasă, în schimb s-a dezlănțuit furtuna afară. Delegația pleacă la ora 19, îmbarcându-se anevoie. E viscol și întuneric; în fundul fiordului abia se mai zărește câte o lumină, care nu izbutește să sugereze orașul; poate pe vreme rea orașul se demontează și se duce la adăpost, în altă parte. Dar unde, dacă e furtună peste tot nordul Atlanticului?

Abia acum, când ceilalți pleacă și-i conducem la scară, ca pe niște oaspeți de acasă, îmi dau seama ce departe sunt căminele noastre. Viscolul și noaptea dublează distanțele.

Abia desprinsă de bordaj, barca se pierde în beznă; n-o mai vezi decât în lumina unui val care își varsă peste ea coama albă.

Aprindem reflectoarele, ca să le arătăm drumul sau ca să nu-i pierdem. Cei de pe „Galați”, preveniți, le aprind și ei. Luminile se încrucișează și rămân de veghe, ca două spade de arhanghel; suflă un duh rău asupra fiordului.

În fumoar, după cină, băieții îmi împărtășesc impresiile de aseară, când, făcând ce făcând, s-au dus să danseze. Îi numesc „băieți” pe cei tineri, ca număr de ani și ca fire… Nu-mi vine să cred că aseară mai eram la Thorshavn, și dacă vroiam puteam să merg cel puțin la cafenea, să ascult tonomatul și s-o contemplu pe Ingrid.

Se dansează de la ora 4 după amiază, în mare înghesuială, în sala de cinematograf amintită, de unde se evacuează scaunele. Băieții noștri, odihniți, au avut multă căutare; cred că nu se laudă. Concurența locală, adică tinerii din Thorshavn, sunt preocupați de băutură. Funcționează discret o bursă neagră a alcoolului. Riscul și dificultatea procurării trezesc gustul de aventură; viciul poate să vină mai târziu sau să nu vină. Până una-alta, tinerii își părăsesc partenerele și se retrag prin colțuri, unde își consumă pe furiș sticluța agonisită cu eforturi; e o dublă ispravă. La sfârșit, mulți zac pe trotuarul ud, în fața localului, dar nimeni nu se scandalizează. Poate trecătorii maturi găsesc că e o lecție necesară, care nu va fi repetată. Nu-i exclus să aibă dreptate.

Rezultatul imediat: mare afluență de partenere abandonate. Mai vin și soți, care în drum spre slujbă își aduc femeile cu automobilul și le lasă acolo, nădăjduind că se va găsi cineva să-și consume cu ele ceva energie.

Băieții noștri nu s-au cruțat; drept răsplată, terminându-se dansul și slujba, bărbații i-au adus la vapor cu automobilele, oferindu-le locul de lângă soții, strângându-le mâinile cu căldură la despărțire.

Unele moravuri rezultă din latitudine. La meridian, o astfel de întâmplare poate sfârși cu un cuțit între, umeri. La septentrion cu o invitație în pologul familiei. Insulele Feroe sunt ceva mai sus decât la mijloc. Coordonatele

exacte: de la 61°20' până la 62°24' latitudine nordică; de la 6°15' până la 7°41' longitudine vestică.

Furtuna care vine de la nord-vest și mătură strâmtorile create tot de ea, altădată, a crescut până la năprasnic; nemaiavând loc să se strecoare pe drumurile vechi, escaladează piscurile și cade de sus în fiorduri. Pereții stâncoși, fotoliile giganților nu ne mai apără; ancora derapează, neliniștitor, de vreme ce n-avem mult spațiu. Motoarele rămân gata de manevră, echipajul pregătit de apărare. Deși nedeclarată, e stare de alarmă. Ar mai fi oare nevoie de vreo declarație, când sună atâtea goarne afară?

V FIORDUL

Vineri, 27. O femeie blondă în pustietatea neagră

Astă-noapte, pe la ora 2, m-au trezit din somn zornăitul lanțului și încordarea motoarelor, care fac să vibreze pereții când sunt puse în sarcină. M-am uitat afară: ajunsesem foarte aproape de „Galați”, care sforăia și se smucea în ancoră. M-am bucurat o clipă că suntem alături, cu multe lumini aprinse în noaptea færoeană, bântuită de viscol, apoi mi-am dat seama că trebuie să ne îndepărtăm repede — manevră care și începuse de altfel.

Fiindcă simțeam vigoarea motoarelor și am încredere în ele, ca și în oameni, m-am culcat la loc și am adormit înainte de a se ajunge la noul loc și de a auzi aruncându-se ancora.

Spre ziuă, furtuna a trecut; când m-am trezit, era lumină și liniște afară; stâncile nu se mișcaseră, iar orașul fusese adus de la adăpost și montat la loc. Dar peisajul, sub zăpadă, își schimbase culoarea și îl recunoșteai greu în noua lui haină; fotoliile giganților păreau îmbrăcate în huse albe.

Deși suntem numai la două ore de Thorshavn, unde se spune că temperatura coboară rar sub zero grade, aici e iarnă adevărată.

La ora 10 dau urmare invitației și merg în vizită pe „Galați”, împreună cu alții, care au treburi acolo. Au trimis barca lor să ne ia, simplificând lucrurile, scutindu-ne de a lansa una din bărcile noastre, ceea ce cred că s-ar fi făcut cu codeală.

Prin manevra de astă-noapte ne-am îndepărtat, și astfel, lungindu-se drumul, am prilejul să simt mai bine și mai de aproape iarna fiordului. E vreme aspră, dar calmă: armistițiu. Vântul stă pitit după culmile stâncoase, spre partea oceanului. E ceva fără precedent și irepetabil în întâmplarea de astăzi; suntem opt oameni în barcă, vorbim aceeași limbă și ne cunoaștem. Dincolo de noi, toate sunt străine și necunoscute. N-are însemnătate că au fost alții pe aici înaintea noastră. Drumul lor s-a șters, cum se șterge în urmă dâra lăsată de barcă. În locuri pustii, necunoscutul renaște din el însuși, și dezvăluirea lui nu-i durabilă. Străbătând fiordul, am sentimentul că nu l-a

mai străbătut nimeni până astăzi; vikingii au să-l descopere după plecarea noastră, și în legendele lor n-au să scrie că noi fusesem aici altădată.

Gazdele, comandantul și ceilalți, sunt cordiali, atenți, prevenitori; ziua trece pe negândite — uit că am casa în altă parte. Le ofer o carte poștală ilustrată de la Thorshavn, portretul unei femei tinere, în costumul insulelor; fotografia e luată pe malul mării, sub o briză care flutură părul blond, înfoaie fustele și învie imaginația. N-am văzut nicăieri acești ochi albaștri, adânci și calzi, învăluiți totuși în limpezimea lor de o taină, pe care am descifrat-o drept o făgăduială; n-am văzut nici această gură pudică și în același timp carnală, care făgăduiește fără taină. Cred că modelul, tulburător chiar pentru apatici, a fost adus din altă parte…

Micul meu dar are un succes la care nu mă așteptasem; ca să-l măresc, declar neonest că imaginea poate fi întâlnită pe stradă, la tot pasul, și chiar mai frumos colorată. Pot să mistific oricât — nu mă va dezminți nimeni: „Galați” n-are de ce să intre la Thorshavn. Drept consolare, portretul ispititor, amplificat de mine pe cale orală, trece din mână în mână, până se stabilește pe biroul comandantului, de unde va continua să surâdă, generos, oricui va veni să privească…

Dar iată că urmează ceva, întocmi ca la teatru: cineva vine alarmat din cală, să anunțe că s-au descoperit, ca la noi, fisuri în tablele tancului de apă. Nu mai e o întâmplare, ci, fără îndoială, un viciu de proiect și de construcție, cum am socotit prima oară.

Mă uit îngrijorat la femeia care zâmbește îmbietor de pe masă. S-a ivit motivul: vrând-nevrând, „Galați” va intra la Thorshavn, pentru reparații. La viitoarea noastră întâlnire va trebui să dau socoteală.

Între timp, lucrând ore în șir, consultând schemele, verificând legăturile, mânuind letconul electric, Cornel cu Zamfirescu, unul din electricienii noștri, și cu radiotelegrafistul gazdelor au izbutit să repare stația de radio, cu toate patru emițătoarele scoase din funcțiune de zdruncinături, în timpul furtunii care i-a urmărit de la coastele Norvegiei până aici.

Să nu fi izbutit reparația, ar fi fost un motiv ca vasul să intre în port, chiar dacă nu apăreau fisurile. N-am fost prevăzător; ar fi trebuit să mă gândesc că, pentru un motiv sau altul, tot ajungeau la Thorshavn.

Astăzi e vineri, dar mi s-a părut că-i duminică, prima mea duminică de la plecare; întâlnirea cu oamenii îți dă sentimentul sărbătorii.

Am plecat pe întuneric, când furtuna reîncepuse, cu viscol aspru. Până să ajungem la noi, valurile, din prova, ne-au bătut nemilos și fără întrerupere. Am primit câteva găleți de apă în cap, mi-am simțit ceafa înghețată, dar am ajuns, „acasă” teafăr, m-am fricționat cu alcool și mi-am schimbat hainele.

Mă simt bine acum, seara, la căldură, în lumina plăcută, cu oamenii pe care-i simt vii împrejur, și totuși e ceva nepotolit în mine. A fost o mică aventură, care mi-a trezit iarăși gustul marei aventuri.

Argumentele transmise ieri la București, după consfătuirea noastră, n-au fost suficiente sau nu au găsit crezare. Răspunsul a venit prompt, mai adineauri: să ne îndreptăm către coastele Norvegiei, de unde „Galați” abia s-a întors, fără să fi făcut vreo treabă. Și nici măcar nu avem hărți! Și doar se știe, am anunțat clar că la Thorshavn nu le-am găsit. Nu mai înțeleg nimic. Pasiunea poate fi orbitoare…

Viscolește feeric în lumina reflectoarelor.

Ora 19,30. Secundul se străduiește să constate ce se întâmplă cu vaporul. Se pare că ancora a derapat iarăși, cu câteva cabluri, de dimineață până acum, dar a derapat… în vânt. Cum, după cele mai elementare legi mecanice, fenomenul nu-i posibil, nu găsesc altă explicație decât că a derapat țărmul spre noi. Aproape că îți vine să crezi; sub asemenea vânt (rafalele ating forța 12), ce stâncă nu s-ar mișca din loc?

Ora 20,15. O ultimă vizită, înainte de culcare, la puntea de comandă. Motoarele rămân în funcțiune, pentru o eventuală manevră. Serviciul permanent la ancoră.

Buletinul meteorologic anunță furtună de jur împrejur. Pe asemenea vreme, adăpostul nostru, oricât ar părea de bun, se dovedește precar. De altfel, cred că nici un adăpost nu te scutește de griji acum. Marinăria nu-i o sinecură, mai ales în noiembrie, la latitudinea noastră.

Noaptea. Nu pot să dorm, dar nu-i insomnie; am inima plină de simțăminte aglomerate, mintea plină de gânduri chinuitor de vii, care vin fără să respecte contiguitatea; e un fenomen de „preaplin”. De ce nu există o mașină, să-i pui un pol la tâmplă, altul la inimă și să le înregistreze nealterate?!

Aprind lumina din jumătate în jumătate de oră, ca să notez ceva pe hârtie, dar gândul se diluează până să ajung la masă. Toate rămân pentru mine; m-am să le pot relua mâine, ca să le comunic și altora. Afară viscolește — e noaptea mea.

Sâmbătă, 28. Noaptea mea

Lâncezim la ancoră în Fuglefiord, într-o monotonie dezarmantă; doar vântul, care se umflă din când în când — peste ceea ce s-ar numi imposibil — și zgâlțâie cablurile, ne amintește că n-au murit toate.

Că întâi a fost numele fiordului, și pe urmă al orașului, că a fost altfel, fapt este că orașul se numește Fugle, ceea ce se traduce cuib, în limba noastră. Dacă n-a fost dat în ironie, înseamnă că insularii au noțiuni alterate.

Zi posomorâtă, fără pic de soare și parcă fără speranță.

Încerc să reconstitui, după însemnări neclare, gândurile de astă-noapte; temperatura însă n-am s-o recâștig niciodată, și astfel pierd tocmai esențialul. Dar poate rămâne ceva într-un depozit secret, pentru transfigurări viitoare. E bine să-i lași câteodată putința alimentării; altfel seacă și nu știi de ce rămân reci paginile.

M-am gândit întâi la echipaj, dintre care mulți erau de veghe la ora aceea, îngăduind altora să se odihnească. Nu putem trăi unii fără alții — prin mii de fire care ne leagă suntem o comunitate. Despărțirea la întoarcere are să fie, cred, dureroasă. Orice aş face în viitor, ceva de aici are să-mi lipsească, poate toată viața, dar acesta va fi câștigul meu, imponderabil.

Cine sunt acești oameni? Unul, aseară, în fumoar, unde este și biblioteca, îl confunda fără șovăire pe Stendhal cu Steinbeck. Are vreo importanță? Nu l-am corectat, dar nu ca să-l scutesc de o clipă penibilă; nici n-ar fi sesizat-o, adică nu s-ar fi rușinat, și de aceea îl socotesc un om admirabil. Nu-i timpul să ne culturalizăm unii pe alții, când avem magaziile goale și bântuie furtuna de-a lungul și de-a latul oceanului. Important este ca omul să manevreze bine traulul; pentru rest va fi timp altădată.

Unii au să mă dezamăgească, după cum eu am să dezamăgesc pe alții; nu va avea importanță. În jurul nostru pier vapoare — despre aceste drame scriu ziarele. S-ar putea să pierim și noi; ar intra în obișnuitul călătoriei pe mare, acceptat de tot echipajul. Nu: mai mult decât obișnuitul! Nu suntem

în călătorie, ci la vânătoare, la pândă, la hăituială; încercăm să hăituim bancurile de pește, iar pe noi ne hăituiește oceanul, care nu-și învață lecția astăzi. N-are importanță că ne vom dezamăgi unii pe alții. Dacă vaporul are să se întoarcă, și cu el cei optzeci și unu de oameni, comunitatea și comuniunea noastră sunt salvate.

Trebuie să-ani supraveghez *eul* — liberul arbitru, spun unii. Îmi dau seama că există primejdia denaturării, în lipsa acelor jaloane lăsate prea departe în urmă și care asigură echilibrul omului printre oameni. Dar ca să mă supraveghez înseamnă să mă pierd pe mine… Nu, n-am să-mi corectez paginile, spre a ascunde greșeala. Cititorul va trebui nu să mă ierte, ci să mă înțeleagă.

Când vom intra pe Dunăre și vom despica uscatul, pătrunzând adânc și cu nesaț în elementul nostru de naștere, călătoria sfârșită o să pară multora, poate și mie, lipsită de sucul aventurii, acel amestec acid și bazic de spaimă, de neastâmpăr, de descurajare și de speranță…

Am sărit cu schiurile de pe trambulină. Era în preistoria vieții mele, trambulina era modestă, iar saltul, departe de orice performanță; nu făceam o experiență sportivă, ci poate doar sufletească. În clipa când vedeam golul în față, aventura se dilata până la groază, până la impresia convorbirii cu moartea, dar ținea așa de puțin, încât uitam înainte de aterizare, și n-o puteam reface cu nici un efort de imaginație, dovadă că mă încumetam să pornesc iarăși. În răstimpul cât urcam rampa, mă regăseam în dimensiunile mele de toată ziua, fără nici o cunoștință cu omul de adineauri sau din clipele următoare. Dar ce mă îndemna să continui?…

Am zburat cu aeroplanul, pe vremea motoarelor rotative, a aripilor de pânză și-a carlingilor descoperite, adică în perioada romantică a zborului. Nu am făcut o experiență mai lungă decât aveam nevoie ca să intru printr-o poartă de nori și să văd dincolo, cum visam în copilărie când contemplam cerul… Am zburat euforic, fără sentimentul primejdiei și al greutății mele materiale. Dar cădeau avioane, și au căzut unele sub ochii mei, ridicând praful de pe pistă, pe când mă aflam chiar deasupra aerodromului.

Cum n-am pățit asemeni, zborul a rămas o experiență…

Ce caută aici cei optzeci de oameni? Fiecare din ei face o meserie, și chiar eu, la urma urmelor, al optzeci și unulea, dovadă că stau acum aplecat pe hârtie.

Unii, cei mai mulți, poate toți, își fac socoteala cu câți bani au să se aleagă la urmă. Unii, cei mai mulți, au de umplut goluri în bugetul familiei

sau aspiră la un salt în viață, ceea ce prin muncă e onorabil. Unii își economisesc banii de cheltuială, ca să-i valorifice mai bine.

Există o molimă a marinarilor — „vaporeni” le spune prin porturi la noi lumea civilă —, o molimă pe care am s-o numesc „carpetită”, cu *ită* la urmă, fiindcă e infecțioasă, deși benignă. Nu știu ce industrie europeană fabrică în mare serie un soi de țesături orientale, cuverturi de pus pe masă, pe pat, pe pereți, pe dușumele, pentru înfrumusețarea căminului. Cu un termen general, li se spune carpete. Unele porturi în apus și în Mediterană sunt pline de această marfă dubioasă, ieftină, țipătoare și grosolană, care nu înfrumusețează căminul, ci îl degradează. Scriind așa, știu că îmi atrag dezaprobarea echipajelor noastre; e prima mea neînțelegere cu marinarii…

Marfa însă are multă căutare; ea se vinde la noi nu doar prin porturi, ci a ajuns până în inima țării, iar prețul crește, pe meridiane, cu cât te îndepărtezi mai mult de țărmul mării unde vin vapoarele.

Gibraltarul, care va fi ultima noastră escală, e patria carpetelor — mi se spune. Oamenii noștri își calculează lirele, câte au să li se cuvină, și le transformă în carpete, cea mai bună agoniseală. Unii, cei mai mulți, pot crede că pentru asta au plecat pe mare; se înșală. Toate carpetele din Gibraltar nu ar plăti riscul unei singure zile de furtună; există în fiecare, ignorată sau ascunsă cu sfială, nevoia de aventură care a făcut istoria omenirii. Lumea e descoperită de mult dar a descoperit-o omul, și în el n-a putut să se stingă pornirea nativă spre căutare. Fiecare din cei aflați aici caută ceva, în el sau în afară. A existat în fiecare, chiar dacă el n-ar ști sau n-ar vrea să spună, nevoia de a sta noaptea asta la ancoră, în Fuglefiord, unde nu e bine, cum n-a fost bine aseară și n-o să fie nici mâine.

Trece a doua noapte de așteptare, iar furtuna continuă. Continuă să meargă motoarele; le simt trepidația, transmisă din cală, prin fierul vaporului, până în masa mea de lucru, și prin ea până în vârful peniței care zgârie hârtia. Al doilea ofițer mecanic, Rățulescu, om încărcat de bunătate, bun-simț, bunăcuviință și de tot ce poate fi bun în firea omului, se află acum acolo jos, împreună cu cei doi motoriști din cartul său, în hala aceea îngropată sub linia de plutire, în zgomotul infernal a treizeci și șase de mii de explozii pe oră, amplificate de pereții metalici. I se spune „nenea Rață” ofițerului mecanic — familiar și fără fantezie, prin derivație de la adevăratul lui nume. Dar porecla e și sugestivă, din întâmplare. Scund, plinuț și cu mersul cam legănat, ca o consecință imediată, cu carnea pufoasă, cu blândețe domestică, nenea Rață ar fi, într-o transmutație

canibalică, excelent de gătit cu varză. Iar fără transmutație ar fi fost prima victimă, și cea mai gustată, a dezumanizaților naufragiați de pe pluta „Meduzei”.

Zece șilingi pe zi, 5 șilingi pentru un cart de patru ore — un sfert de carpetă… Să nu jignim omul! Viaţa noastră e în mâna lui la această oră. Trebuie să meargă motoarele, și neapărat amândouă; unul singur n-ar învinge furtuna de afară.

Dacă s-ar smulge ancora, și motoarele n-ar fi gata de manevră, cu întreaga lor putere, în câteva minute vaporul s-ar face fărâme pe stâncile din fundul fiordului… Ar mai avea oare timp mecanicii să iasă din cală?

M-am oprit să fumez o țigară și să văd, prin viscol, cât de departe e țărmul; nu se vede, însă îl știu de cu ziuă: cam un sfert de milă — câteva minute, am spus bine.

M-am oprit, fiindcă am simțit o piedică în vârful peniței — o greșeală sau o infamie.

Ar încerca oare să iasă vreunul? Ducă-se naibii toate carpetele din lume! Nu vreau să fac erou din oricine, dar știu că ar rămâne toți trei acolo, în panică poate, și în disperare, chinuindu-se să dea forță motoarelor.

Duminică, 29. Noaptea tuturor

Este duminică adevărată și nu-i simt gustul; am consumat-o cu anticipație, alaltăieri.

Azi se împlinesc zece zile de când am intrat în fiorduri… Furtuna s-a potolit încă o dată, dar simt că face numai o pauză.

La 10,30 ridicăm ancora. Nu îndrăznesc să întreb pe nimeni încotro mergem, știu însă că în nici un caz nu ne putem îndrepta spre Norvegia, unde ne este fixată destinația, prin ultima radiogramă, inexplicabilă. Nu avem hărți pentru navigația în apropierea coastei; abia ieri le-am comandat la Thorshavn, telegrafic; agentul trebuia să le comande la Londra, iar de acolo să fie trimise la Copenhaga. Ca să ajungă la noi sunt necesare cel puțin șapte zile. Până atunci ce facem?

Ieșim, va să zică, să încercăm oceanul cu degetul, pe undeva prin apropiere. Tot acum, „Galați” se pregătește de plecare către Thorshavn, așa cum mă așteptasem…

Când ieșim din Fuglefiord, în strâmtoarea Lervig punem cârma la stânga; deci mergem spre nord. Bine — am mai fost pe acolo…

Azi este senin și se vede soarele în urma noastră, rostogolindu-se pe creste; nu are putere să se ridice mai sus. Recunosc locurile, Fundingfiord, cu satul Eldevig, unde am stat două zile la ancoră, dar nu mai pot să refac simțămintele vechi. Cristina Lavransdatter n-a fost niciodată aici. Toate mi se par acum goale și inutile…

Privesc colinele în fund, cum se tot duc de rândul trecut, și mă gândesc la cei doi oameni; nici pe ei nu mai sunt sigur că i-am văzut, totuși mă întreb: Oare or fi ajuns?

Și iată-ne încă o dată cu prova pe oceanul pustiu — pustiu la suprafață, pustiu și în adâncuri, după cum spune, parcă în batjocură, ecograful. Numai că de data asta, cu toată hula groasă, apele sunt albastre, și ar fi frumos aici dacă am ști că facem o treabă.

După 15 mile renunțăm: fundul interzice lansarea traulului, ecograful înregistrează profiluri haotice, iar meteorul anunță furtună proaspătă.

Ne întoarcem, cu soarele în față, și insulele de piatră mi se par acum încă mai dezolante. Le privesc chiorâș; vreau să le văd — și n-am curaj să le privesc în față. Urmăresc prostit soarele care se târăște pe culmile stâncoase; nu-mi vine să cred că-i același astru fierbinte care m-a încălzit altădată.

Intrăm iarăși între fiorduri și, hotărât, le privesc cu ciudă, fără să mă mai impresioneze ca la început.

În Fuglefiord e mai pustiu acum, după ce a plecat „Galați”; pustiu și posomorât — și mă crispez când aud zornăind lanțul. Pe cer a rămas lumina pălită a interminabilului crepuscul. Înainte de a coborî de pe puntea de comandă, spre a mă duce — unde?, spre a întreprinde — ce?, spun cu o politețe acră: „Mulțumesc pentru plimbare!” — cui?

Iar restul zilei trece în neștire; nu mă plictisește nimic; mă simt obosit de atâta inactivitate. Simt, ca pe o boală latentă, in toată ființa mea sensul cuvântului de atâtea ori folosit, dar care nu mi s-a relevat niciodată așa de demoralizant: steril!

Bineînțeles, la căderea întunericului furtuna a reînceput, și crește; până unde va crește, nu mai știu. E ciudat, dar o dată cu vuietul de afară mă simt mai înzdrăvenit; cel puțin acum avem un scop: să ne păzim.

Iarăși rămân amândouă motoarele în mișcare, iarăși serviciu la ancoră.

De pe puntea de comandă se vede jos, în față, tambuchiul pe unde se coboară la magazia din prova și la cabinele echipajului. Îl zăresc pe nostrom cățărându-se peste pragul înalt de jumătate de metru — toate pragurile

exterioare sunt înalte, ca să nu pătrundă înăuntru, de-a valma, pachetele de apă aruncate de valuri. Nostromul se duce să-și vadă oamenii de la ancoră, care așteaptă sub tambuchi; a sta în vijelia de-afară ar fi o exigență inumană. Niciunul nu va dormi noaptea asta, sau va dormi pe apucate și în capul oaselor. În mai puțin de jumătate de minut, fiecare poate ajunge la postul lui; nu au decât să urce în fugă opt trepte.

Manevra ancorei o conduce nostromul, șeful de echipaj; în grija lui mai intră, ca pe toate vapoarele, gospodăria interioară, programul și disciplina marinarilor. Nu l-am surprins în vreuna din aceste activități, în afară de prima, care-i concretă și la vedere. Aud că nu prea se omoară cu firea; umblă vorba, poate calomnioasă, că doarme cât șapte; s-ar explica astfel considerația cam scăzută pe care i-o arată oamenii; disciplina pe vapor e nezdruncinată, dar e adevărat că marinarii, deși îl ascultă, își cam zâmbesc în spatele lui sau ricanează. I se spune „Mână uscată”; porecla pornește de la observația directă: are mâinile mici, cam chircite și cu pielea pergamentoasă. S-ar putea însă ca, prin coincidență, adausul la nume să pătrundă ceva mai departe. E un om de patruzeci și șase de ani — cinci mai puțin decât pare — și e vânjos, deși uneori îl crezi firav. Când își adună forțele, trăgând aer în piept și umflându-se în gușă, izbutește să capete o înfățișare semeață; nu ține mult, obosește, pieptul i se suge și i se dezumflă gușa; atunci simți nevoia să-i pui o mână pe umăr și să-i spui, cumsecade: „Ce făcuși, nea Ioane?” (Ce făcuși acum — și ce făcuși în viață?)

Când merge pe punte la ancoră, îmbracă o șubă scurtă, de postav negru, își pune mănuși de lână albă, iar în cap o șepcuță cum n-am mai văzut până acum, adusă probabil din vreo țară îndepărtată: nu aparține nici unei uniforme și nici unui stil cunoscut în lumea noastră; poate e în stilul oamenilor din Marte. De pe puntea de comandă se vede la ancoră mai bine ca pe o scenă de teatru. Nostromul știe că are spectatori și „se poartă”, adică își umflă pieptul și gușa și așteaptă aplauze.

Fiind scund, nu poate să vadă paste parapetul destul de înalt la prova; se urcă pe o scăriță, se apleacă spre apă și urmărește direcția lanțului, indicând-o și punții de comandă cu un steguleț roșu în mâna dreaptă. Cu mâna stângă, întinsă strâmb la spate, dirijează pe omul care manevrează, electric, vinciul ancorei.

I-am văzut de multe ori, la toate plecările și opririle noastre, pe cei patru oameni de la ancoră, mișcându-se jos, în fața noastră. N-au de făcut eforturi fizice; îi ajută electromotoarele, însă nu pot să lipsească de acolo — trebuie

să fie atenți și îndemânateci. Acum stau de pază, sub puntea de tablă, îngăduindu-le celorlalți să doarmă; unii poate visează la carpetele cu care au să se întoarcă… Dar nimeni nu s-ar mai întoarce dacă n-ar fi motoarele — și ancora.

Ancora e un accesoriu vital; de el depinde siguranța vasului, ca de pildă în noaptea asta. Marinarii au luat-o drept emblemă; ei poartă pe șapcă o ancoră stilizată; e un simbol al navigației și al legăturii cu pământul, de unde au pornit și unde se întorc vapoarele.

Iar nostromul… L-am văzut intrând acolo, sub puntea de la prova, cu șuba lui scurtă și cu șapca nemaiîntâlnită, ducându-se să-și inspecteze oamenii. Are mai puțină importanță ceea ce face în alte zile; în noaptea asta n-are să doarmă, cum n-a dormit noaptea trecută. Plătește, cu o monedă care ne interesează pe toți, orele de odihnă suplimentară, din trecut și din viitor. În noaptea asta participă la aventură.

Dar nu-s numai motoarele și ancora. Am coborât mai adineauri de pe puntea de comandă; în orele mele de insomnie, care sunt ore de veghe, mă duc adesea acolo, să-mi fumez țigara și să constat sau să aflu situația vaporului. A trecut miezul nopții. Nu mai viscolește ca ieri, a rămas în schimb vijelia; fără zăpadă, peisajul e mai adânc și mai negru. Au mai apărut, nu știu când, două vapoare mici, unul în față, altul în spatele nostru. Nu ne interesează cel din spate; celălalt se tot apropie: îi derapează ancora. Deocamdată nu-i primejdios, dar i se fac semnale, cu proiectoarele, să se dezmeticească, să nu ne pomenim cu el în etravă.

Sunt pe puntea de comandă ofițerul de cart și doi timonieri; pe vreme rea, timonierii se dublează.

Toți trei privesc afară; sub rafale, timoneria se zgâlțâie, și cablurile bigilor vibrează. Stăm pe loc, și totuși fierul n-are repaus; moleculele în el se uzează: vaporul participă la aventură, cu toată masa lui și cu toate articulațiile.

Din când în când, ofițerul de cart privește în radar și măsoară cât s-a mai deplasat vasul din față. Se emit iarăși semnale luminoase, dar pare că oamenii de acolo nu vor să se dezmeticească. A da semnale cu fluierul ar însemna doar să te afli în treabă. Sunatul n-ar ajunge până la ei; vântul bate cu o forță care ar înăbuși și-o sirenă de fabrică. E cu putință ca toți să fi adormit într-o noapte ca asta?

Între multe feluri în care se poate petrece un naufragiu, iată un exemplu în față. Pare ceva nevinovat deocamdată, dar știu cât cântărește matahala aceea neagră, câtă forță presează în bordajele ei înalte, în suprastructurile scărmănate de furtună ca o pânză de corabie…

Toate regulamentele sunt de partea noastră, ne aflăm în „prioritate”, dar pe mare lipsesc agenții de circulație.

Ofițerul de cart trimite un timonier jos la prova, să-l prevină pe nostrom: gata pentru virarea ancorei. Dacă nu se trezesc cei din față și nu manevrează, vom manevra noi; e singura soluție, deși nedreaptă. Se mai poate aștepta timp de zece minute; pe urmă va fi trezit comandantul. Nu-i departe.

Comandantul are cabina cea mai confortabilă, ca pe toate vapoarele, și cu toată dreptatea. Patul lui e mai scund și cu 20 de centimetri mai lat decât celelalte; ar fi posibil să-ți dea senzația că dormi în patul familiei și că lipsește numai nevasta.

Acum comandantul doarme alături, în camera hărților, pe canapeaua îngustă de material plastic. Nu-i prima noapte când doarme astfel, îmbrăcat, cu pantaloni largi cum se purtau altădată, cu o scufie de lână în cap, cu o jachetă bej, foarte casnică; drept pernă și-a pus șuba ciobănească, de postav negru, cu blană de oaie, albă.

Îl veghează becul slab care luminează harta de navigație, unde este trecut ultimul punct, locul de ancoră. Ce-o fi visând?

Nu știu de ce a ales marea; poate o cunoaște, dar nu l-am văzut contemplând-o; oare a simțit-o vreodată?

Cred că știe multe și-i place să le spună; folosește și citate latinești când se ivește ocazia. Se ascultă pe sine; n-am băgat de seamă să asculte pe alții. I-am descoperit unele ciudățenii — și nici o curiozitate.

A fost un om brav, spun cei care îl cunosc mai demult. O bravură pusă la trecut n-o exclude pe cea viitoare, dimpotrivă, o presupune. Aș vrea să-i includ și prezentul, când doarme pe canapeaua îngustă, îmbrăcat, neînvelit, gata să sară în picioare la prima alarmă.

Noaptea aceasta, când a rămas aici ca să păzească vaporul, i-o egalez cu participarea lui la aventură. Aș aduce o pătură, din cabină, să-l învelesc, dar mi-e teamă că l-aș trezi. De ce să-i fur ultimul minut? Dacă nu se schimbă ceva în față, îl vor trezi ceilalți, numaidecât.

Luni, 30. Arca de piatră

Am intrat, de aseară, în a doua lună de când suntem pe drum…

Dimineață pustie, cer posomorât; plouă mărunt, pe creste ninge; astăzi, furtuna ne-a ocolit, totuși timpul nu-i bun pentru a ieși să traulăm, cum avem dispoziții. Azi am primit o nouă radiogramă, contramandând ultima hotărâre: nu mai mergem spre Norvegia (deci hărțile s-au comandat inutil!), ci la nord-vest de Færoe, spre Islanda, de unde ne-am întors, fără să fi făcut nimic bun, acum aproape două săptămâni. Vasele aflate în acea zonă, spune radiograma, pescuiesc hering, între 40 și 80 de tone pe zi. Probabil în total — și atunci ar fi bine de știut câte vase sunt. În orice caz, ni se atrage atenția, ca școlarilor chiulangii, să aruncăm traulul, „de cel puțin zece ori pe zi”. Și dacă nu-i pește? Și dacă oceanul e smintit?

Oricum, chiar dacă am face treaba numai ca antrenament sau gimnastică, ziua ar trebui să aibă treizeci de ore ca să lansezi de zece ori traulul. Poate furtuna a ajuns până în biroul de unde pornesc radiogramele și-a răvășit rău hărțile zonei unde ne aflăm acum.

Până una-alta, oricare ar fi dispozițiile, de ieșit în ocean nu putem ieși; fără furtună, vântul cu rafale atinge forța 6-7. Pe asemenea vreme nu se poate face nimic, decât cel mult să chinuiești oamenii. Și așa se chinuiesc ei destul… Domnește, nedeclarată, o deprimare deplină și obștească. Noroc că fiecare și-o înăbușe cum poate!

Înaintea prânzului încercăm să intrăm în legătură — prin toate mijloacele: eclipsă, fanioane, megafon, radio — cu un mic vas de pescuit, ancorat în apropiere. E o ruină neagră, un pescador de 2-300 tone, mâncat de rugină, parcă bolnav de lepră și sigur bolnav de ficat, după cum stă canarisit pe dreapta. În disperare recurgi la oricine: să-i cerem o informație despre zonele de pescuit așa de bogate, care au făcut faima locurilor pe unde ne învârtim zadarnic… Nu ne înțeleg sau nu vor să răspundă, sau mai degrabă au și ei destule necazuri.

Eforturile comandantului, ale radiotelegrafistului și celorlalți mi se par puerile. Și totuși, ei stăruie, până ce, în sfârșit, ne răspunde altcineva, un remorcher-salvator, ancorat mai departe. Invitat prin semnale luminoase să vină la radio, se execută, și chiar foarte amabil: ar fi gata să ne dea orice informație, numai că… nu știe nimic, nu-i vas de pescuit, circulă pe aici doar ca să-i ajute la nevoie pe alții. Dar, ca să-și continue amabilitatea, se va informa și ne va spune tot ce-o putea să afle…

Roate c-o să rămânem numai cu amabilitatea. Oricât ar fi de mare oceanul, fiecare se apără de concurență — mai pe ascuns, mai pe față. E drept că, după înfățișarea vasului nostru, destul de semeață, am fi niște concurenți destul de redutabili.

După amiază: plouă, vântul s-a mutat la sud-est, ne-am rotit pe ancoră, și astfel peisajul s-a rotit și el, panoramic, dar n-aveam nevoie — l-am văzut din toate unghiurile, îl cunosc mai bine decât îmi cunosc odaia de-acasă sau cabina în care locuiesc astăzi.

În bezna pustie, pe șoselele înguste, săpate în piatră, de-a lungul versanților stâncoși, trec automobile… Caut pe hartă locul încotro ar putea să meargă; toate drumurile cad în apă. Atunci unde s-or fi ducând, ce treburi or fi având pe această arcă de piatră, pe care a părăsit-o de mult echipajul? Cine sunt acești oameni? Naufragiații! Și-au făcut case pe o epavă și își simulează lor înșiși viața adevărată.

În Færoe nu trăiesc nici reptile, nici animale sălbatice, în afară de iepuri și șoareci. Între cele domestice, nu-i răspândită decât oaia, singura care și-a însușit resemnarea omului; sau poate pentru animalele mari nu era spațiu.

Mai cresc și păsări, pe lângă case; păsările sălbatice sunt cele obișnuite ale oceanului; ele populează stâncile în număr de milioane și prilejuiesc vânătoarea, care, după pescuit, e o îndeletnicire importantă a locuitorilor. Din atâtea păsări, acum nu se vede niciuna; poate le-or fi alungat furtunile.

Unde s-or fi ducând oamenii cu automobilul?

Ai noștri lâncezesc, și-afară plouă lamentabil…

Remorcherul și-a ținut făgăduiala: ne anunță spre seară că sunt trei traulere spre coasta Islandei, la latitudinea și longitudinea cutare.

Mă duc nerăbdător și le pun pe hartă; dar prin locurile acelea am mai trecut o dată!

Plecăm din nou într-acolo, mâine, la prima oră a dimineții.

Marți, 1 decembrie. O cafea cu patru lingurițe de zahăr!

Ultima lună a anului începe cu un cer senin în cea mai mare parte, dar soarele nu se ridică peste versanții de piatră; îi citesc lumina trandafirie

trimisă pieziș pe piscurile ușor crenelate.

M-am trezit devreme, la ora 8, când afară era încă noapte; așteptam nerăbdător să ridicăm ancora.

Aflu că plecăm abia la 10. De ce? Ca să ajungem în zona indicată mâine dimineață… Și ce-ar fi fost dacă ajungeam mai devreme?… Nerăbdarea mă face să mă uit chiorâș la comandant, care își bea cafeaua pe îndelete, și pe deasupra cu patru lingurițe de zahăr. Ce gust o mai fi având? Păcat de cafea, păcat de timpul pierdut! Și păcat de zahăr; câte n-ar fi putut îndulci!

Oare în acest om nu arde nimic? Admit că n-are cum și n-are de ce să simtă trepidația mea, dar de ce n-o simte măcar pe a motoarelor?

Gândeam într-un fel nopțile trecute, acum gândesc altfel; nu rectific paginile vechi, n-am să le rectific pe cele de azi. Însemnările mele nu pot fi o sinteză; sunt analitice și așa le adun, cum se adună elementele într-o eprubetă… Oare ce formulă se va întregi?

Ora 10,30. Abia acum aud că se virează ancora. În fiord e prima zi cu adevărat calmă, apă aproape neîncrețită, ca balta, dar afară trebuie să fi rămas hulă groasă: spre Islanda, unde ne ducem, ieri a fost furtună de forța 9, adică destul de serioasă.

Îmi inspectez încă o dată lucrurile din cabină, să nu le găsesc iarăși aruncate.

Bine că plecăm! Nu știu dacă vom da de pește, dar aurora boreală sunt hotărât s-o văd, chiar de-ar fi s-o pândesc toată noaptea.

Așadar, părăsim Fuglefiordul, unde las amintirea unor zile monotone, goale și deprimante… O să ne mai întoarcem aici vreodată?…

În clipa asta aud fluierul: ne salutăm cu vapoarele rămase la ancoră.

Miercuri, 2. Impenetrabilul adânc al oceanului

Zi grea…

Am navigat ieri spre nord-vest, cu hulă din față; balans mai puțin pronunțat, dar mai obositor decât altădată.

Seara, vântul a crescut, fără să devină insuportabil. Am urmărit un timp, în prova, primele văluri luminoase ale aurorei boreale, dar nu era nici cerul prea limpede, nici starea mea de spirit nu-mi îngăduia să rămân mai departe în observație.

Măcar dacă aș putea să scriu! Mă dor brațele de atâta împotrivire ritmică la care mă supune masa de lucru și caietul din față.

Când m-am trezit azi, pe la 8,30, era beznă afară. Se vedeau vase de pescuit, iar noi ne continuam drumul spre nord, în lungul Islandei, invizibilă deocamdată. Erau toți așa de plictisiți și fără vlagă, încât m-am întors în cabină și m-am întins în pat, fără gânduri, încercând să nu mă mai frământ inutil. La ora 11 a răsărit soarele, și în tribord, la 40 de mile, apăruseră crestele de pe coasta Islandei, stâncoase, învelite în zăpadă. Am urmărit țărmul fără emoție, mai degrabă nedumerit; nu înțeleg prin ce m-a fascinat altădată. E atâta alb, de la zăpadă și gheață, că nu-ți poți închipui unde își găsesc loc oamenii, să se aciueze, să aprindă un foc și să se încălzească.

Traulul, lansat la nimereală și apoi scos cu cazně, sfâșiat la fund pe o bună parte, a adus 500-600 kilograme de pește amestecat, dar nici un hering…

S-a pierdut mult timp cu reparațiile. N-am mâncat nimic la prânz, mi-era silă de toate, de la bucătărie venea pe tot vasul un miros dezgustător de pește prăjit. Zi neagră.

Căzuse întunericul când se trăgea al doilea traul — și începuse să viscolească. Am urmărit cum se mișcau oamenii, sub reflectoare, pe puntea de luciu, inundată de apă. Valurile din pupa, izbind in fund, făceau să se zgâlțâie vasul. Câte o coamă de apă se năpustea pe slip și ajungea până dincolo de vinciul traulului, îmbrăcându-i pe toți în spumă albă, care nu mai avea mult să se prefacă în zăpadă sau gheață.

M-a îmbărbătat, dar m-a și întristat, m-a nedumerit, neînțelegându-i rostul, vigoarea desfășurată de oameni în condiții pe care nu mi le imaginasem și nu mi le arătase nici măcar cinematograful.

După o trudă inutilă, s-au scos câteva sute de kilograme, iarăși pește amestecat, faună de ocean neprevăzută în documentație. La primele traule, înainte de Thorshavn, am prins un soi de pește de dimensiunile heringului, cu capul mare și cu ochii zgâiți, care mi-a fost de la început antipatic; pescarii, în unanimitate, l-au identificat a fi bacaliar. Nu puteam să mă pronunț; îl vedeam prima dată. La raportul nostru, de la București s-a răspuns: „Peștele pe care l-ați prins nu este bacaliar”. M-a uimit rezoluția pusă de la distanță, și documentația imbatabilă mi-a stârnit admirație.

Mai adineauri, Mircea Stănescu, ofițerul de cart, m-a chemat să văd aurora boreală. Se deslușea ca un arc alb, cum s-ar fi pregătit să răsară o lună uriașă. Poate era chiar luna, dincolo de apă… Până să mă dumeresc, s-au ridicat nori sălbatici…

E ora 23, adică 1 acasă… N-aș vrea să fiu acolo, oricâte mă cheamă, cu intensități aprige; n-aș mai avea liniște toată viața dacă nu aș merge până la capăt. Și capătul nu știe nimeni cât e de departe.

Joi, 3. Sărăcia vocabularului și alte sărăcii

Nu mai e navigație, ci pedeapsă. Suntem condamnați să ne rotim în aceste ape ostile și înghețate, fără a ști ce facem.

Spre ziuă, oceanul s-a montat iarăși, vasul a început să se bandeze, și-atunci, descurajat, știind că nu se poate încerca nici un fel de treabă, am lâncezit în pat până la 10 și jumătate.

Nu pot să spun că afară este furtună; am s-o numesc hulă groasă. Termenii aceștia trebuie rectificați, altfel nu mai rămân adjective pentru o zi, care poate fi într-adevăr groaznică. N-am întâlnit-o până acum, sau m-am obișnuit cu brutalitatea oceanului în asemenea măsură, încât astăzi, când valurile cască prăpăstii în borduri și vasul se înclină peste 30 de grade, mi se pare că mai e mult până la insuportabil. Iar după insuportabil, urmează alte trepte — și toate sunt cunoscute de oameni. Sărăcia nu este a firilor noastre, ci a vocabularului.

La prânz, comandantul schimbă drumul, cu valurile din pupa, și anunță prin stația de amplificare că dă acest răgaz oamenilor, pentru masă; echipajul este rugat să se grăbească. Adaug un element nou în eprubetă: mi se pare o măsură binevoitoare, un act de blândețe și omenie în mijlocul continuei dușmănii a oceanului. E un gest de solidaritate; putem să trăim oricum, dar e mai rău când farfuria îți zboară din față, și în locul ei vine alta, care dacă se răstoarnă te mai și botează.

Marinescu, care a lucrat mai înainte prin restaurantele bucureștene și pe care acum îl stoarce aventura, bolește, slab și palid la față, așezat pe pragul oficiului; poate nu-l sâcâie răul de mare, ci de vină sunt lipsa aerului și mâncarea, prea grea, prea grasă: „Pentru alte stomacuri — zice el — nu pentru al meu, care-i prins în pioneze, provizoriu…”

Pe urmă își arată descurajarea: „Cum o să prindem noi hering? îl halește codul înaintea noastră!”

E adevărat, am notat la vreme, că singurul hering pe care l-am prins era, viu și nevătămat, în gura unui cod de dimensiuni excepționale. Vorbind de obicei în proverbe, metafore și comparații, Marinescu asemuiește codul cu porcul domestic, atât în ceea ce privește dimensiunile, cât și lăcomia. Cred

însă că de data asta, pentru cod, comparația e diminuantă. Nu-i nici o nădejde să prindem hering!

Nesfârșit de lung crepusculul astă-seară, persistând încă viu la trei ore după apusul soarelui, spărgând norii și întinzându-se pe o treime de orizont, ca un odgon roșu împletit printre valuri.

Terminasem mai toți masa de seară când a venit comandantul și, înainte de a se așeza, a anunțat prin telefon ofițerul de cart să schimbe iarăși drumul, cu pupa în valuri — alură mai confortabilă, cum am spus înainte, dar venită prea târziu de data aceasta. A fost, ca să zic așa, amabil cu sine însuși și fiecare și-a dat seama. Unii chiar au zâmbit…

Iar eu m-am gândit la vikingi, ale căror drumuri le tăiem astăzi, și cu părere de rău am văzut cum se tulbură lichidul din eprubetă; dar analiza continuă…

Ne învârtim de ieri pe lângă Islanda, fără să încrucișăm deocamdată drumul lui Pytheas. Cred că el se mai află încă în canalul englez, vizitând sălașele blondelor regine britanice.

De câteva zile, Țipă și Cornel își sparg timpanele, călare pe receptorul fono, să prindă convorbirile între pescadoare, doar-doar or da de urma vreunuia din cele trei vestite traulere care prind hering în apropierea noastră.

Țipă Virgil e una din cele mai vechi cunoștințe ale mele la bordul vaporului, și prin atenția, prin simpatia pe care mi-a arătat-o din primele zile, pe care mi-o arată în continuare, fără scădere, îl țin foarte aproape de inimă. Totuși, n-am putut până acum să-i definesc firea. E tehnologul pescuitului, adică ar trebui să aibă, în campania noastră, răspunderea totală, în afară de navigație. Comandantul, mi se pare, i-a uzurpat-o, luându-și toate răspunderile în unele zile; în altele i le restituie, de nu mai știi care-i rolul unuia și care al celuilalt. Țipă nu protestează; când n-are ce face, doarme, și nu se supără niciodată.

În sfârșit, astăzi, după multe tatonări, se pare că „ascultătorii” au încercuit unul din faimoasele vase și-au izbutit să intre în legătură chiar cu comandantul, V.M., al cărui nume a devenit foarte popular pe bordul nostru.

V.M. ne-a dat întâlnire peste două zile (până atunci crede că se va liniști oceanul), ca să ne arate cum stă treaba. Zice că pescuiește hering, ba chiar cu traulul pelagic.

Până n-am să văd, n-am să cred… Și dacă n-are să vină la întâlnire?… Dacă V.M. nu-i V.M., ci fantoma Olandezului rătăcitor?

Vineri, 4. Humor negru

Am navigat toată dimineața în ninsoarea deasă care micșora vizibilitatea la câteva cabluri, căutând grupul de vase unde nădăjduiam să-l găsim pe V.M., așteptat ca mana cerească.

Erau vasele, ba chiar mai multe decât ni se anunțase; pe la ora 11, abia începea să se lumineze deasupra ninsorii grele, radarul le-a descoperit în grup, vreo șapte într-un loc, alte șapte dispersate. O vreme ne-am lăsat în derivă, așteptând să ne ducă oceanul spre ele; apoi, văzând că pe ecran distanțele rămân nemicșorate, am pus elicea încet înainte și ne-am îndreptat într-acolo, cu multă precauție. Unul câte unul, exact în locurile unde arăta radarul, au ieșit din ninsoare, în babordul nostru, silindu-ne să tot virăm la dreapta. Erau vase mari, colectoare, plutind în derivă, așteptând pescadoarele să descarce. Le-am salutat cu respect și cu timiditate, ca omul la ananghie. Trei fluiere lungi, care fac să vuiască oceanul cenușiu, sub ninsoarea deasă. Vasul salutat trebuie să răspundă, repetând cele trei fluiere ale noastre, după care noi mai emitem un fluier scurt, pentru a încheia protocolul marin.

Deci tragem fluierul, cum scrie la carte; de dincolo nimic!

— Se aude ceva? întreabă comandantul.

Suntem pe puntea de comandă pe puțin zece inși.

— Nimic! zicem noi, unii nedumeriți, alții jigniți.

Comandantul socotește, diplomatic și abil:

— Bate vântul spre ei, de-aceea nu-i auzim!

Și emite fluierul scurt, de sfârșit, care se duce pe ocean ca-n pustiu.

Ar fi humoristic dacă n-ar fi aici optzeci de oameni care se chinuiesc degeaba. Optzeci și unu! — de ce-aș minți?

V.M. nu-i o fantomă, dovadă că a răspuns și astăzi, dar… Ei bine, poate nu-i de crezut! V.M. care a îndrugat verzi și uscate, făcându-ne să credem că suntem niște neisprăviți, V.M. care ne-a făgăduit că ne „împrumută” doi specialiști să depistăm faimosul hering de negăsit, V.M. pentru care s-au pregătit sticle cu băuturi, pentru care ne-au bătut emoționate inimile ne vestește acum că pleacă în alte locuri, probabil spre Canare, fiindcă… Ei da, fiindcă nu găsește hering!

Unde suntem acum? Tot unde am fost ieri! Aproape că nu mai are importanță; mi-e silă să mă mai uit pe harta Islandei.

Suntem deci în răsăritul acestei insule torturante, după ce astă-noapte ne apropiasem de sud-estul ei, executându-ne pedeapsa.

Acum mergem cu viteză redusă spre nord-est. Până unde? N-are importanță; mâine o să ne întoarcem.

E ora 22 și jumătate.

Astă-seară, după ce luasem cunoștință de defecțiunea V.M., ne-am lansat în invective la adresa heringului. Ce-i heringul, la urma urmelor? În copilărie — spun unii — nici n-am auzit de el, și n-am murit de foame. Are barem însușiri mai alese? Da de unde?! Mai bună e scrumbia din Marea Neagră!… Și așa mai departe…

— Ar trebui scos din dicționarul limbii române! spune comandantul.

Apoi, cu năduf crescut, adaugă:

— Toate cuvintele cu *h* ar trebui scoase!

— În afară de unul! zic, ridicând două degete, ca la școală…

— Care?

— Haloimes!

Cuvântul nu are succes, marinarii nu-i gustă savoarea sau sunt cătrăniți. Aș vrea să-l tălmăcesc, dar sunt și eu cătrănit. Mă gândesc la strașnica definiție a lui Camil Petrescu, prin gura Emiliei, în *Patul lui Procust*: „Haloimes… ceva, așa, cu figuri…”

Cui îi arde acum de „figuri”, după „figura” lui V.M., care s-a dus?

Totuși, ar mai fi și alt cuvânt; îl propun:

— Hahaleră!

Se pune întrebarea, numaidecât și pe bună dreptate, la ce m-am gândit. Răspund simplificând:

— La hering!

Sâmbătă, 5. O certitudine: timpul trece!

Nimic de luat în seamă astăzi, mai mult decât nedumerirea obștească… E seară și navigăm spre sud, în estul Islandei, cu 4 noduri, după ce astă-noapte și azi-dimineață am navigat spre nord. Este peste putință să aflu, să înțeleg, să ghicesc ce urmărim astfel. Atenția cea mai mare se dă acum convorbirilor dintre navele aflate pe aproape; oricât de banale, vorbele ne apar

enigmatice, și sunt urmărite cu înfrigurare, înregistrate pe bandă de magnetofon, reluate, o dată și încă o dată, dar o concluzie nu se trage. Nimeni nu bagă de seamă, pare-se, că în afară de câteva grupuri de vase, încăpățânate, pe-aci nu mai sunt altele, cele care au făcut renumele acestor ape. Unde s-au ascuns islandezii, danezii, norvegienii, nemții, englezii și ceilalți?

De dimineață s-a lansat traulul pelagic, deși ecograful nu depistase nimic — și bineînțeles s-a scos gol; mai exact, cu două căldări de bacaliar (chiar dacă s-ar numi altfel, rămâne tot antipatic), care a fost aruncat cu scârbă în apă. Și dacă ecograful ar fi arătat bancuri bogate, se scotea tot bacaliar; în loc de două găleți — șapte, și n-ar fi fost mai simpatic.

Acum navigăm în noapte, având în prova-tribord ultimele pâlpâiri ale unui crepuscul prelungit aproape inexplicabil; dar cum orizontul a fost acoperit de nori groși, lumina apusului nu se mai vede roșie, ca altădată, cum a rezumat-o Mikines în pictura de la Thorshavn, ci albastră, un albastru palid, înșelător, dându-ți impresia unei fâșii de cer senin deasupra unei mări calde. Ca și când aș mai putea crede că nu toate mările sunt înghețate!

Oceanul ne-a cruțat astăzi; a fost calm, cu valuri largi, cuminți, și-am avut prilejul să stau de vorbă cu mine însumi ceasuri întregi, fără a avea totuși și îndemnul să trec pe hârtie gândurile triste. Cred că trebuie să le mai las un timp, să se stratifice și să se limpezească. Zăresc însă de pe acum, între ele, orizonturi de lumină, și cred că, în linii mari, știu unde mă duce călătoria aceasta; e indiscutabil o călătorie în timp, nu în spațiu.

Duminică, 6. Monotonia furtunii

Coasta Islandei.

Crepusculul, portocaliu, din ce în ce mai diluat, care se transformă în albastru palid. Oceanul, violet. Soarele la amiază, 2°,45'. Apune la 14,40. La 17 mai este încă lumină. Aurora boreală, seara.

Noaptea. Am notat astăzi numai datele meteorologice ale zilei, ca în jurnalul de bord, spre a nu lăsa în caietul meu o pagină goală; e o disciplină. Nici ieri n-am lăsat pagina goală, și totuși n-am izbutit să spun aproape nimic din ceea ce se întâmplă cu mine. Neliniștit că las gândurile să zboare, încerc să mă aplec din nou asupra hârtiei. Va trebui să-mi înving pudoarea și să mărturisesc adevărul: în monotonia lui, balansul își menține amplitudinea de furtună, și dacă nu sperie pe nimeni, chinuiește pe toată lumea.

Chinuiește și stiloul, și hârtia. În afară de orele somnului, care nu pot să umple toată ziua, trupul rămâne într-o încordare continuă, și asemeni spiritul, ca să păstrezi echilibrul, pe cel anatomic și pe cel din tine. Faci munca saltimbancului și pe-a schimnicului.

Prietenește, oceanul ne domină. Nu ne vrea răul; își face doar datoria.

Luni, 7. Naufragii

Din cauza balansului, n-am putut să scriu nimic toată ziua; cred că m-am străduit să-mi frânez și gândurile, ca să nu se irosească; mă demoralizează eforturile inutile ale brațelor, ale minții, ca și ale inimii.

Notez seara rezumatul zilei. În zori, un vas de război ne silește să stopăm și ne controlează; aflându-ne cu o milă în apele teritoriale ale Islandei, li se pare că pescuim atacând singura lor bogăție, cum făcea până mai ieri Anglia.

Un ofițer se urcă la bord, cerându-și scuze politicos pentru misiunea lui ingrată; e ingrată fiindcă n-are nimic de descoperit: uneltele noastre sunt în repaus, puntea de lucru, uscată… Descopăr însă eu ceva din Islanda: politețea și tenacitatea.

Ofițerul coboară, după ce s-a scuzat încă o dată. N-avem de ce ne supăra; într-un fel, oceanul ne face tovarăși.

Coasta se vede acum limpede, la 10-12 mile, numai piscuri albe, îmbrăcate în zăpadă și gheață. Sunt oameni acolo, și, ca toți oamenii din lume, au și ei nevoie de ceva să-și țină viața…

Acum seara, navigăm la sud-est, îndreptându-ne spre Canalul Mânecii, ultima dispoziție primită astăzi din țară. Dar ca să ajungem acolo, avem dificultăți: de unde luăm hărțile, de unde luăm ulei pentru motoare? — fiindcă nu mai avem decât până la 24 ale lunii.

Mă bucur că mergem în sud, dar regret că n-am ajuns, cum fusese vorba, nici pe coastele Norvegiei, nici în strâmtoarea Labrador, la vest de Groenlanda. Dispozițiile se schimbă de la o zi la alta.

SOS în mai multe rânduri, săptămâna aceasta. În trei zile s-au pierdut două vase în apropiere. Azi, un mic cargou de 400 tone a cerut ajutor de lângă coasta Irlandei; s-au salvat cinci oameni cu o plută. Nu știu ce s-a

întâmplat mai departe. Primul vas care se îndrepta într-acolo, la apelul de salvare, urma să sosească pe la ora 19.

Ora 24. Un portavion englezesc a descoperit pluta cu cei cinci oameni; la stația de radio, Cornel urmărește măsurile de salvare. Suntem liniștiți, dar eterul e plin de strigăte disperate.

Ora 1,30. Mă dezbrăcăm să mă urc în pat, când am auzit de sus autoalarma radio. Un mic trauler englezesc, de 560 tone, lansează SOS din canalul englez; explozie în camera mașinilor. Ascult, de departe, ce credincios merg motoarele noastre.

Marți, 8. Cu inima sângerată

Am izbucnit în râs, și am râs cu hohote, singur în cabină, încât aș fi putut să mă privesc cu îngrijorare, când, uitându-mă pe hublouri azi-dimineață, înainte de a-mi fi scuturat somnul pe deplin, am văzut spre prova stâncile așa de cunoscute ale insulelor Færoe. Deci ne e dat să ne întoarcem aici încă o dată, când credeam că scăpasem. Trebuie să intrăm la adăpost, am îndurat destulă furtună — și chiar dacă am vrea să mergem mai departe, calea ne este barată: alte furtuni vin din față. Mi se pare că ne lipsește puterea, dar mai ales entuziasmul.

Ai zice că vaporul cunoaște singur drumul prin strâmtoarea Lervig și e grăbit să ajungă la ancoră. Ce se mai păcălește!

Intrăm a treia oară în acest Fuglefiord, numai că toate mi se par acum și mai dezolante; doar orașul, în neguri, își păstrează aceleași culori vii, derivații ale diamantului, în contrast cu piatra cenușie, cu mușchiul pălit de iarnă și cu fotoliile giganților. Ținutul nu-i mai înzăpezit decât era ultima oară.

Și în acest peisaj întristător, mai trist decât toate, „Galați”, în mijlocul bazinului, la ancoră, părăsit parcă de echipaj și de soartă. În clipa când ancorăm simt o mare apăsare pe suflet, ca și cum aici m-ar aștepta boala sau moartea.

Cu chiu, cu vai, lăsăm o barcă la apă, să facem schimb de filme cu „Galați” și să aducem corespondența pe care ei au luat-o pentru noi de la Thorshavn.

Manevra bărcii, plus tocmeala prealabilă, dacă s-o dăm sau să n-o dăm la apă, durează o oră — și-i barca de salvare…

Curând după aceea, „Galați” ridică ancora; cu toate protestele, cu toate stăruințele, au primit dispoziții categorice să plece fără întârziere la vest de

Groenlanda. Vasul trece pe lângă noi, aș zice îngândurat, și când ne salută de despărțire simt o sfâșiere în inimă, și așa puțin însângerată astăzi; în liniștea moartă a fiordului, fluierul răsună cam funerar. N-am lucrat împreună cu ei, nu sunt legat de acești oameni decât prin ideea că i-am știut aproape și am îndurat vitregii asemănătoare; dar văzându-i că pleacă m-a cuprins o tristețe grea, și toată ziua mi s-a părut neagră, până ce, seara, m-au încălzit luminile și coniacul.

Cei cinci oameni de pe plută au fost salvați astă-noapte. Dar în ce stare, după ce au stat atâta în bătaia valurilor înghețate?

S-au mai pierdut încă două vase, din care unul american, de 8.000 de tone, n-am aflat în ce loc al oceanului; n-am mai răscolit registrul lui Cornel, să aflu; mă obosește gestul, îmi repugnă verbul — prea s-au răscolit toate.

Miercuri, 9. Lectură

La ancoră în Fuglefiord, sub vânt puternic, răbufnind din când în când în rafale, care cred că nici nu pot fi măsurate.

Mi-am mai orânduit cabina, ca să-mi caut de lucru, și m-am împăcat încă o dată cu viața. Agentul din Thorshavn, căruia i-am telegrafiat să ne comunice situația hărților comandate în Anglia, nu dă nici un semn de viață.

Am luat puține cărți cu mine, ca să nu mă absoarbă lectura; călătoria noastră, oceanul și oamenii sunt o carte netipărită, împrumutată cu termen. Mi-am făcut planul dinaintea plecării că trebuie s-o cercetez fără grabă și fără să-i săr paginile. Celelalte cărți am să le găsesc la întoarcere.

Dar am câteva — pe fiecare din ele mi-a dat-o nu știu cine, probabil cu intenție: mai toate sunt cărți de călătorie. Am început să citesc deunăzi ceva care nu știu ce e — poate am să-mi dau seama la urmă; acum mă indispune: *Mon premier voyage* a lui Cocteau, care, printre multe altele, a făcut și un înconjur al lumii, pe urmele lui Phileas Fogg, eroul lui Jules Verne.

Pentru anul 1936, când se petrec faptele, ele nu mai cer nici o îndrăzneală, și astfel călătoria rămâne o glumă. Dar deoarece Cocteau e omul tuturor îndrăznelilor și tuturor răsfățărilor, își ia un însoțitor, un

prieten, pe care îl botează Passepartout, ca în povestea lui Jules Verne. Numele, indecent și indiscret, mi se pare aproape o mărturisire. Continui lectura, din când în când, fiindcă nu pot refuza călătoria în jurul lumii, dar ceva în carte este o sfidare. Saloanele o primesc, poate, cu zâmbete de înțelegere fină… Îmi pare rău că itinerariul lui Phileas Fogg n-a atins nordul Oceanului în anotimpul furtunilor.

Joi, 10. O poveste albă

În același loc, între aceleași stânci, care-mi sunt cunoscute acum ca din copilărie; de altfel, e așa de ușor să le cunoști, când seamănă între ele de parcă fiecare ar fi imaginea primei, reprodusă la scări felurite și aruncate la nimereală!

Iarăși plouă, iarăși ninge, iarăși fierbe apa fiordului, ridicând trombe care se plimbă de la un țărm la altul, cu o nedumerire brutală.

Nu-ți vine să crezi că dincolo de aceste creste ascuțite de vânt, de parcă ar fi date la tocilă, se întinde imensitatea oceanului — și restul lumii. Noi zăcem la întuneric, într-un cazan cu raza mai mică de o milă.

Telegrama primită aseară din țară nu este limpede: ar sugera parcă să mergem spre Terranova, dar fără s-o anuleze pe cealaltă, după care urmează să ne ducem în Canalul Mânecii, ocolind Anglia.

Am cercetat astăzi harta generală a Atlanticului, și croaziera întrevăzută mi s-a părut foarte ispititoare. Terranova, care spune atâtea, fie măcar numai cu numele acesta ca o promisiune! Iar în apropiere este Canada, țara căutătorilor de aur și a vânătorilor de animale cu blana scumpă. În afară de povestea lui Colț Alb, cea mai veche și mai de neuitat referire la lumea de acolo, Canada este ea însăși o lungă poveste albă. Câte nu-mi vin în minte, rostogolindu-se la fel ca valurile de afară! N-am cum să le triez într-o singură seară, când mi-au ocupat o tinerețe întreagă. Cunosc ceva din Canada, chiar dacă nu mi-ar fi rămas în suflet decât cele evocate de Constantin Weyer, cu bizarul destin al lui Monge și cu blonda Hanah… „Dar toamna a sunat din goarna ei de aramă…” își amintește eroul, cu vorbe pe care cred că le am destul de vii în memorie. Și Monge pleacă la vânătoare în nord, departe, pe o iarnă întreagă, răspunzând unei chemări irezistibile și implacabile. Merge spre a-și cuceri dreptul la Hanah, dar o pierde — e bizar — din loialitate…

Pentru noi sună o goarnă mai aprigă decât cea de aramă. Să mergem la coasta Canadei! Cu toată loialitatea!

Dar…

Până acolo am avea de făcut cel puțin zece zile, și ulei pentru motoare trebuie să luăm înainte de 24 ale lunii. De unde?

Deși nu-i anotimpul când ghețurile coboară și vagabondează, în calea vapoarelor, trebuie totuși puse la socoteală.

Și apoi, cine știe dacă după atâta cale, adăugată la alte căi pe care le-am bătut până astăzi, am găsi mai mult pește acolo?

Agentul din Thorshavn n-a răspuns nici astăzi la telegramă…

Continuă să se piardă vapoare, în serie, și numai perechi, pare-se. Astă-noapte au mai naufragiat două, spre coastele Angliei, dar nici nu m-am ostenit să aflu detalii. Chiar și catastrofele pot să devină plictisitoare dacă depășesc un ritm rezonabil.

Vineri, 11. Evadare neizbutită

Să-mi fie înțeleasă și scuzată ultima însemnare de aseară, pe care o privesc nedumerit astăzi. Nu-i în ea nici nepăsare, nici cruzime, ci, după cum îmi dau seama acum, pe lumină, numai oboseală sau, poate, o intenție de apărare, în spirit.

La ora 11,20 am ridicat ancora, ca să plecăm spre sud și să intrăm în Canalul Mânecii, deși n-am primit până la această oră un răspuns care să clarifice situația. N-avem hărți, agentul din Thorshavn doarme sau se plimbă la țară — unde naiba, că aici în două ceasuri ai colindat toată țara?! Vom intra să le luăm din primul port accesibil, în Anglia; dar cum vom ajunge acolo?

Așadar, am ridicat încă o dată ancora în acest fiord, care ne sugrumă cu stâncile lui abrupte și goale, și îndată ne-a cuprins pe toți înviorarea. Am ieșit pe la sud-est, străbătând iarăși strâmtoarea Lervig, care-i Styxul insulelor Færoe, cu linia de înaltă tensiune coborând peste apă, ca un hotar între lumea vie și lumea cealaltă. Dar nu știu dacă lumea cealaltă e înapoi, sau în față.

Într-o oră eram în mare, având spre est orizonturi nemăsurate, să ne îndestulăm în sfârșit privirea chinuită de piatră… Spre vest, sub colinele

neînzăpezite, se vedea Thorshavn; mi se părea că îl cunosc de o viață, și totuși amintirile erau anulate — totul se concentra în față. Mi s-a părut abia acum că am pornit spre ceva greu și aspru.

La ora 14,45 mă aflam în cabină, meditând ce-aș putea trimite la ziare sub forma unei radiograme mai ample, fiindcă tăcerea noastră ar putea să pară pentru mulți îngrijorătoare, când am simțit rondoul vasului; în câteva minute schimbasem drumul cu 180 de grade. S-a primit chiar acum avertisment de furtună; vine de la sud și va fi aici în câteva ceasuri. Calea întoarsă…

Oceanul se vădește ostil, radarul nu funcționează. Unde mergem? Ce facem?

Pe fețele tuturor se citește nedumerire. S-a întunecat prea curând, iar din pupa vântul, gata zburlit, aduce nori negri de ploaie sau de ninsoare.

Ancorăm sub beznă fără radar „la noi acasă”, în Fuglefiord — ce casă rece și neospitalieră!

Manevră anevoioasă, printre vase care tocmai acum și-au găsit să-și schimbe locul, silindu-ne să punem cârma când la stânga, când la dreapta. Dar ce poți spune? Fiecare vrea să se apere mai bine de ploaie!

Cred că între bolile sufletești, una din cele mai grele, dar încă necercetată de medicină, e statul la ancoră, în Fuglefiord mai cu seamă.

Ora 17. S-a dat liber deocamdată oamenilor de la posturile de manevră. S-a stins în fiord ecoul sinistru al zornăitului pe care îl scoate lanțul curgând, cheie cu cheie, în apă; suntem la ancoră, adică începem să bolim iarăși.

Ora 19. Telegramă de la agent: hărțile sunt expediate de la Londra direct la Reykjavik, în Islanda. Cine i-o fi cerut una ca asta?

Și corespondența pe care fiecare din noi o așteaptă?…

Ora 20. Vântul atinge uneori viteze inimaginabile; puntea de comandă se zgâlțâie, aștepți să se fărâmițeze geamurile; fluierul, presat de rafale, scoate la răstimpuri semnale de panică.

Suntem încă în Færoe, pe apă, dar intrați adânc spre mijlocul țării. Răsfoiesc nedumerit unele date, pe care le-am cules la Thorshavn; nu le pot suprapune peste ținutul stâncos, învelit de noapte; n-au de ce să se lege — le ia vijelia. Dar trebuie să le pun măcar pe hârtie; e ultimul prilej — presimt că în curând va trebui să plecăm de aici pentru totdeauna.

Pe patru la sută din pământ, spun datele țării, se face agricultură; se cultivă cartofi și puțin porumb. Ogoarele de la Eldevig nu spuneau mai mult.

Am văzut oi, zece să zicem; statistica afirmă că ar fi 70.000. Cred, dar unde s-or fi ascuns?

Pe acest pământ sunt oameni care muncesc și copii care învață; școlile obligatorii țin de la șapte la paisprezece ani. Nu mai puțin decât în orice țară civilizată. Școlile secundare n-au decât trei clase; pentru continuarea studiilor se merge la Copenhaga. Școala cea mai importantă se face însă pe mare; oamenii aici știu pescuitul și navigația.

E inutil să citez nume în vifornița de-afară; n-ar avea nici un răsunet deocamdată; mă mulțumesc să spun că există aici oameni care scriu cărți, astăzi, în afară de legendele milenare. Așa cum există pictori, despre care am spus o vorbă, a privitorului, există poeți și povestitori; n-am putut ajunge la ei, necunoscând limba țării. O să-i cunoaștem cândva, pe altă cale… Îi anunț, anonimi, luptându-mă încăpățânat cu furtuna și cu întunericul de afară, care ar vrea să anuleze la această oră orice semn de viață și de speranță, în urgisitele insule Færoe.

Sâmbătă, 12. Amintiri și geografie

Aseară, la ora 22, s-a primit radiogramă din țară — o bombă care a căzut cu întârziere, după ce s-a tot învârtit pe deasupra noastră, dar, în sfârșit, a căzut și chiar a făcut explozie: să plecăm la Reykjavik pentru aprovizionări, apoi să ne îndreptăm spre Terranova. Pescuitul și navigația sunt primejdioase în Canalul Mânecii, către care pornisem ieri după amiază. Bine că ne-am întors și nu ne-am mai luptat degeaba cu furtuna!

Așadar, ceea ce mi se păruse o glumă, acum devine realitate. După o clipă de stupefacție, mă las cucerit de idee, pe care o pot judeca altfel decât ca pe posibilitatea de acum câteva zile.

Cercetarea hărților și-a *Cărții pilot* ne ia câteva ore. Privesc iarăși coastele Canadei, avid și cu nostalgie; sunt acolo contururi și denumiri cunoscute de multă vreme, la care am gândit ca la ceva de pe altă lume, dar unde nu mi-am făcut planuri și n-am sperat să ajung vreodată, fiindcă nu-s la îndemâna oricui, nu se află pe drumul obișnuit al călătoriilor…

Sub rafale sună fluierul, afară. Goarna de aramă!…

Ne aflăm, târziu după miezul nopții, în camera hărților și facem planuri în glumă: unde intrăm: la New York, sau la Boston, în caz de nevoie? Dar câte

locuri nu pot fi la fel de ispititoare? St. John, în nord-estul Terranovei… Comandantul îl respinge: aici sunt ghețuri, riscăm să rămânem blocați până la vară. Atunci, la Portland sau la Quebec, în Canada, sau la Montreal, dacă urcăm fluviul printre sloiuri… Geografie!

Cu harta Atlanticului în față, îmi dau seama că zona pe care urmează să o străbatem este foarte vastă. Pe unde ne întoarcem? Dacă e vorba să ajungem, conform vechiului program, la Canare, pe 30 de grade latitudine, atunci ce-ar fi să coborâm pe la Bermude, și de-acolo să luăm drumul drept, spre coasta Africii?

— Nu se poate! zice comandantul. Trebuie să navigăm pe ortodromă.

Pe harta Mercator, drumul pe ortodromă, de la Terranova la Canare, se înfățișează ca un arc de cerc desfășurat spre nord, ducându-ne departe chiar și de Azore. Stărui, fără speranță, numai ca să întrețin mirajul, să suprapun unei călătorii adevărate călătoria închipuirii:

— Totuși, pe la Azore am putea să trecem.

— E în afara drumului.

— În schimb, ne ajută curentul.

Susțin ideea ca și cum ar fi posibil s-o punem în practică. Și de ce nu? Ca să vină de la Boston la Lisabona, Slocum a trecut pe la Azore, ignorând ortodromă, ceea ce n-a împiedicat ca traversada lui să devină un record, nedepășit, cred, nici până astăzi, șaptezeci de ani de la acea dată.

Am amintit trecător de navigatorul acesta, care rămâne o figură legendară între călătorii singuratici pe ape. Niciunul din câți i-au urmat de la 1895 încoace nu a atins datele lui marinărești și umane, sau le-au atins doar în parte. Și totuși, lipsită de trâmbița galică a lui Alain Gerbault sau a altora, Erik de Bischop bunăoară, legenda lui are o răspândire invers proporțională cu faptele…

Pe la 1925 sau 1926, dacă nu mă înșală memoria, un tânăr francez, care făcuse războiul ca aviator și avusese durerea să-și vadă căzând unul după altul prietenii de escadrilă, se hotărăște să plece singur pe mări, poate în căutarea a ceva pierdut pentru totdeauna. Acesta este Alain Gerbault, de care cred că a auzit mai oricine; imboldul plecării la el s-ar citi într-o profundă dezamăgire, datorită războiului și nedreptăților rămase în unele părți ale lumii. Chiar dacă adevărata lui stare sufletească ar fi aceasta la începutul drumului, mai târziu îi descoperi mizantropia, și astfel curajul sau

eroismul arătate de el sunt ale celui care nu mai crede în nimic. Ciudat pentru un mizantrop, Alain Gerbault crede în sine, fără ocol și fără modestie, regizându-și triumful și hrănindu-se suculent cu admirația oamenilor.

Nu vreau să dărâm un idol, fiind și idolul meu, la urma urmelor; și eu am citit povestea călătoriei, de atâtea ori, că o știu aproape pe dinafară, și de fiecare dată a făcut să-mi bată inima. Mi-e idol marinarul, dar nu omul; nu pot să-i las pe amândoi în aceeași lumină.

În etape distanțate, care au lăsat timp să-l preceadă celebritatea, cuvânt folosit de el însuși fără ezitare, Alain Gerbault a făcut, e drept, un ocol al lumii. Inspiratorul declarat de el ar fi Jack London, care a întreprins o traversadă confortabilă, cu prezență feminină, cu echipaj și chiar cu căpitan de profesiune. De Slocum, inspiratorul tuturora, se pomenește doar în treacăt și fără căldură.

Plecând de la Gibraltar, unde venise din sudul Franței, Alain Gerbault a traversat Atlanticul, singur, pe un mic vas cu pânze, și a ajuns la New York după o navigație anevoioasă de aproape o sută de zile. N-am să pun în comparație faptul că lui Slocum i-au trebuit numai două săptămâni ca să vină de la Boston la Lisabona: l-au ajutat vântul și curenții, pe care-i invocam astă-seară comandantului nostru. E mult mai anevoios să străbați Atlanticul de la răsărit la apus — recunosc toți corăbierii; și totuși, acesta a fost drumul emigranților irlandezi spre America. L-au mai făcut și alții, după aceea — nimănui nu i-a trebuit o sută de zile.

Drumul lui Alain Gerbault e o neșansă sau o greșeală. Îndepărtând ideea performanței în navigație, el a ajuns la o izbândă de rezistență, fizică și sufletească, asupra oceanului și a singurătății, și pentru această parte a călătoriei, cu toată prelungirea ei nelăudabilă, lumea, generoasă, l-a admirat, acordându-i cununa de sargase.

Pentru a trece în Pacific, după aproape un an de odihnă la New York, unde a adus vasului său perfecționări importante și publicându-și jurnalul a mai adunat și finanță, călătorul singuratec a evitat ocolul corăbiilor cu pânze de altădată, prin strâmtoarea lui Magellan, așa de sălbatecă, și a preferat Canalul de Panama, unde s-a lăsat dus la remorcă prin ecluze, ca un câine în zgardă; de aici începe adevărata mea îndoială, în timp ce crește emfaza povestitorului…

Vasul, un cuter de 11 metri, ieșit din mâinile unuia din cei mai buni constructori ai lumii, era un exemplar de competiție și oferea toate

garanțiile. Totuși, i-au trebuit șase ani navigatorului să ajungă înapoi, la Cherbourg, după un eșuaj în Pacific; dacă un avion din flota de război a Franței nu i-ar fi dat ajutor, salvându-l și punându-l din nou pe linia de plutire, Alain Gerbault ar fi rămas la jumătatea drumului…

Mă întorc în camera hărților, unde rămân ore. Mor de somn, dar nu-mi vine să cobor din nou în cabină, deși aș vrea să mai scriu măcar o pagină, să-mi închei o idee care mă urmărește de trei decenii. Nu pot s-o abandonez — suntem în Atlantic, și dacă vom ajunge spre Boston, înseamnă că vom intra în apele lui Josuah Slocum.

Și iacă așa zăbovim, tot glumind, tot făcând planuri. Comandantul are o dispoziție bună; în noaptea asta s-ar părea că gustă chiar fantezia.

Cornel vine cu un SOS: s-au ciocnit două vase în Canalul Mânecii — nu mai e fantezie. După cum se vede, se păstrează ritmul stabilit acum câteva zile. Telegrama de la minister era bine documentată, cum eram și noi de altfel.

Mă culc târziu, aproape de ziuă, ziua noastră relativă, care nu se suprapune peste ziua din țară.

După un somn de numai câteva ore, astăzi m-am simțit obosit până seara. N-am plecat, și cine știe dacă o să putem pleca mâine. Am schimbat locul de ancoră, adăpostindu-ne mai bine în același Fuglefiord, care nu-i un fiord, ci un mausoleu sinistru, de unde s-ar părea că nu mai poate ieși nimeni.

Viscolește acum, seara, și, lăsând la o parte starea de oboseală, mă simt bine în cabina caldă, plină de lumină, pe care, cu câteva mici modificări făcute după amiază, am izbutit s-o „personalizez” puțin, astfel că mă pot socoti „la mine”.

Deși strâns de jur împrejur de ziduri înalte, vasul se leagănă ca în largul mării. Ca valurile să ajungă până aici, ocolind atâtea promontorii, afară trebuie să fie vreme tare aspră. Vântul, în rafale, izbește în hublouri, măturând zăpada. Și iar sună fluierul, singur, la intervale, parcă dând semnale de alarmă. Și aud goarna, cea care cheamă, cheamă — și apoi te doboară.

Alt SOS, la ora 19: naufragiu la intrarea în estuarul Elbei, spre Hamburg; un singur vas astă-seară! Și e departe…

Dar să pornim odată spre Terranova!

Spre sfârșitul celuilalt secol, un marinar bătrân cioplea o barcă pe malul oceanului, acolo unde ținutului, cu moravuri puritane, i s-a spus Noua Anglie. Acel marinar navigase toată viața pe „clipere” și alte feluri de corăbii americane, și, ajuns la vârsta odihnelor, își cioplea barca, spre a pleca iarăși… Mai târziu, a pierit în mijlocul oceanului.

Făcut după modelul bărcilor de pescuit cunoscute la Boston, lung de 11 metri, lat de 4 și jumătate, lestat primitiv cu ciment în loc de plumb sau fontă, ca yachturile, vasul lui era mai degrabă o troacă. Bătrânul marinar l-a cioplit cu mâinile sale, pe plajă, coastă cu coastă, folosind mai mult barda, și când a fost gata a plecat singur, cu pânze, peste Atlantic. Bolnav în această primă parte a drumului, zgâlțâit de febră, vizitat de fantasme, ar fi putut să se descurajeze și să se întoarcă. O parte din traversadă i-a ținut tovărășie cârmaciul de pe „Pinta”, a treia corabie în escadra lui Cristofor Columb, și cei doi marinari bătrâni au conversat îndelung. Cum îl chema pe cârmaci, nu știu; celălalt era Josuah Slocum, unul din oamenii care au făcut, fiecare în felul lui și fiecare cât a fost capabil, ca secolul celălalt să-mi pară puțin și al meu.

Ajuns la Lisabona, apoi la Gibraltar, Josuah Slocum, la vârsta de peste cincizeci de ani, a pornit de aici, tot singur, pe drumul lui Magellan, și l-a împlinit. Era sărac; în porturi își povestea viața, și cine vroia să-l asculte îi dădea un ban ca să aibă cele trebuitoare pentru încă o parte din drum. Pe țărmurile Americii de Sud a cărat cărbuni. În strâmtoarea lui Magellan, străbătută cu eforturi de neînchipuit, a avut de luptat cu furtunile de la apus, cu stâncile și cu tâlharii alcalufi, nefiind înarmat decât cu o pușcă și cu singurele sale două mâini. În Australia a făcut plimbări de agrement cu domnișoare de pension, pentru a mai câștiga un bănuț…

Nu înțeleg de ce lângă gloria lui Alain Gerbault, Josuah Slocum a rămas aproape necunoscut.

Întors în Franța, cu trei cărți și un adaos, primul și-a construit un yacht mai bun, căruia i-a dat numele lui; ar fi fost mai bine să-l boteze alții astfel, după ce el ar fi murit… A murit bolnav, pe o insulă din Pacific, în timpul ultimului război.

Josuah Slocum, pe un vas primitiv, fără accident și fără ajutorul nimănui, a ocolit pământul, revenind la Gibraltar; se împlineau numai doi ani de la data când plecase, tot de aici. Apoi s-a abătut pe la Bostonul unde cioplise corabia pe nisip, și a plecat încă o dată — unde? Nu mai avea ce ocoli. A plecat pe ocean — atât. De atunci nimeni nu mai știe nimic despre el; nu s-a găsit nici o urmă din epava acelui vas, care se numea „Spray" — negură, s-ar putea tălmăci. Josuah Slocum nu a plecat, ci *s-a întors* în oceanul lui…

Abia acum observ că fularul de la Constanța, pe care-l aveam la gât când am fost cu barca în fiord și m-au udat valurile, atârnă în cuier, uitat și asprit. S-a uscat de mult; sarea din apă a rămas, făcând țesătura scorțoasă și totuși neanulând Gândul Bun. Miroase a aventură și a ocean. Dar cu atât mai mult amintirea pe care a poartă e caldă, fiindcă vine de foarte departe și i s-a adăugat ceva proaspăt.

Începe să se concretizeze o idee, mai veche, până acum nebuloasă. Suntem aici optzeci și unu de oameni, numeral care ne urmărește, fix, imposibil să se schimbe vreodată. Simt de un timp nevoia să-i rup limita aritmetică, să deschid în cifră o poartă, să mai fie loc și pentru altceva, un „al optzeci și doilea", vast și elastic. Astă-seară, fularul se adaugă la numărul nostru, cu o personalitate proprie, dureroasă și tandră.

VI APA, FOCUL ȘI GHEAȚA

Duminică, 13. Plecarea din fiorduri

La ora 11,45 am ridicat, în sfârșit, ancora, în Fuglefiord, ca să plecăm spre Islanda, deși previziunile meteorologice nu sunt prea ispititoare. Dar ne ajunge! Mai bine să înfruntăm oceanul și să nu facem iarăși calea întoarsă.

Am urmărit manevrele de plecare mai înfrigurat decât altădată; accept orice risc, orice încercare, furtuna și icebergurile, numai să nu ne mai întoarcem aici și să lâncezim iarăși.

Zornăitul lanțului, trecând za cu za prin nară, mi-a sunat mai mult decât oricând ca un imn de eliberare.

Aș putea să număr, în jurnalul de bord, sau în jurnalul meu, sau în amintirile mele, de câte ori am ridicat ancora până acum. Dar ce nevoie aș avea? Oamenii de acolo, de jos, îmi sunt cunoscuți, după cum îmi sunt cunoscute toate mișcările lor; astăzi îi simt mai mult decât oricând tovarășii aspirațiilor mele.

Pe nostrom l-am înfățișat altădată, cu puțină ironie; mi-au transmis-o ceilalți — nu sunt în dezacord cu nimeni. Dar e un om care, când a fost nevoie, și-a făcut datoria. Astăzi mi se pare mai înalt și mai puternic; aș vrea să mă duc la el și să-i strâng mâna dreaptă, mai ales că e liberă: a abandonat altcuiva stegulețul roșu și supraveghează manevra ca un mareșal pe câmpul de bătălie, indicând linia mare a strategiei și lăsând generalilor, statului-major, detaliile.

Stegulețul îl are acum Meiroșu; îl manevrează cu atenție și cu importanța pe care și-o dă neofitul, ca să-și ascundă emoția și timiditatea. În fond nu face altceva decât să indice punții de comandă din ce parte vine lanțul, spre a se ști poziția vasului față de ancoră. Aceeași treabă ar putea s-o facă oricine, dar o face *el* astăzi.

Îl cheamă Gheorghe, după acte; nu știu de ce își zice Jean, și acesta am crezut că-i este adevăratul nume —, așa îl strigă toată lumea — până ce m-am dumerit căutându-l în lista echipajului. Pentru un soț căruia i se zice Jean acasă, deși îl cheamă Ion, sau chiar altfel, schimbarea de nume, deși diminuantă, este un alint și o năzuință a soției. Pentru un om de port, este o floare la ureche sau o ștrengărie. Convin că lui Meiroșu, Jean îi stă foarte bine. Îl și văd sub acest nume, colindând cheiurile, cu mâinile în buzunare,

luând în botul ghetelor toate pietricelele, salutându-se vesel cu toată lumea, gata să muncească orice se găsește și oricând e nevoie, gata de asemeni să stea cu burta la soare. La un îndemn aspru sau fără noimă, Jean va ști să-și conserve energia, dar și voia bună, înjurând doar în sine și trăgând chiulul, cât mai mult și cu mai isteaţă disimulare. La o vorbă bună, va cădea în brânci ca să ți-o răsplătească și te va urma până la capătul lumii… Astăzi suntem amândoi în Færoe — e și-aici un capăt de lume. Dacă voi povesti călătoria mea, va trebui să nu uit că a fost și Meiroșu cu mine.

Are treizeci și doi de ani, iar ca înfățișare seamănă cu vameșii de la Thorshavn, adică pare un om care a trăit bine. Dar numai din munca lui; din câte știu, nu a moștenit pe nimeni și n-are altă avere însemnată decât spinarea și mâinile. E îmbarcat ca marinar la prelucrarea peștelui, funcție fără calificare; aud că are una, și dacă n-ar avea-o, ar putea să și-o însușească, deoarece e vrednic și plin de istețime. S-a îmbarcat totuși pe treapta cea mai de jos în schema vaporului; la Gibraltar o să cumpere câteva carpete și alte câteva obiecte mărunte… N-a venit pentru ele, ci ca să țină azi steguletul roșu în mână…

Nu mai era nici un vas în fiord, totuși, în clipa când s-a smuls ancora și s-a pus elicea înainte, iar cârma la dreapta, ca să ieșim în strâmtoarea Lervig, am salutat cu fluierul; am salutat stânca și amintirile. Au vuit împreună…

Aș vrea să mai pot veni o dată în Færoe, pentru mai mult timp și pe o vreme mai frumoasă; acum, însă, sper să nu ne mai întoarcem.

S-a lăsat seara; mergem spre nord-vest, cu hulă groasă din tribord, și vasul, la „al nouălea val”, se bandează peste 30 de grade. Mi se pare suportabil.

Azi se împlinește o lună de când am lansat prima oară traulul. De atunci ne-am învârtit pe aici, fără să realizăm nimic palpabil. Dar măcar e o experiență, care și-ar câștiga valoarea dacă s-ar ține seama de ea altădată.

Luni, 14. Un om din optzeci și unu

Am dormit puțin și greu astă-noapte, din cauza gândurilor, dintr-a balansului. M-am trezit însă voios — știu de ce: nu mai stăm la ancoră —, gata să mă apuc de lucru, cu spiritul febricitat, probabil de viteza vasului, încălzit de impresii care se arată vii dacă le cauți și le găsești lungimea de

undă exactă. Totuși, până la ora prânzului n-am izbutit să fac nimic, și acum mi se duce entuziasmul.

La 8,30 am urcat pe puntea de comandă; se vesteau zorile, departe, și, cum orizontul era senin, am așteptat să văd răsăritul soarelui; până atunci s-a înnorat, așa că am pierdut vremea degeaba.

De la nord-vest, azi-dimineață am schimbat drumul la vest; mergem cu valurile în față, și oceanul se liniștește. Dar buletinul meteorologic, primit adineauri, anunță furtună de la nord-est. S-ar putea să nu ne supere, deoarece intrăm la sudul Islandei, care o să ne apere.

Soarele a scăpat din nori și se plimbă pe orizont, numai la 2 grade, dar încă o dată constat că are o luminozitate neobișnuită; fața oceanului, de un albastru curat, sclipește. Departe, în prova tribord, au și apărut primele înălțimi ale Islandei, cu zăpada scânteind în soare; dacă n-ar fi harta, care să le ateste, le-ai putea lua drept iceberguri, născute din răsuflarea rece a acelui „plămân al mării”, cum numea Pytheas ghețurile nordice.

Ar urma să ajungem la Reykjavik mâine seară, dar, cum intrarea într-un port necunoscut și fără hărți de detaliu nu-i posibilă, vom micșora viteza sau vom sta în derivă, ca să ajungem pe lumină, poimâine dimineață.

Legătură radio cu „Galați”: au părăsit apele Groenlandei, unde au întâlnit sloiuri și banchize de gheață; îmi pare rău că n-am fost acolo, deși ghețuri o să întâlnim și noi, probabil… De ce doresc să le văd, când toată lumea le drăcuie?

Acum, „Galați”, care a părăsit zona neprielnică și a primit destinația noastră, anunță că a și sosit la Terranova; nu știu cum se face că totdeauna ne-au luat-o înainte; nu-i numai viteza mai mare a vasului.

M-am plimbat pe punte câteva minute astă-seară. Luna, în babord, acoperită de nori, luminează indirect orizontul, iar în bordul celălalt, peste crestele invizibile ale Islandei, aurora boreală, îndepărtată, crepusculează și ea orizontul, tot indirect, dar de jos în sus, ca de sub o rampă de teatru.

Mi-am amintit că seara trecută am stat o oră pe puntea de comandă, urmărind luna, care, pe un cer curat, arginta oceanul și-l făcea să pară văratec. Cădeau meteoriți, unul după altul, și la un moment dat s-a produs pe cer o explozie, din care a țâșnit, țintind luna, o rachetă verde-violet, cu

trena roșie. S-a stins înainte de a-și atinge ținta îndepărtată, și luna a rămas singură, stăpână peste noapte.

Pe urmă, din prova s-a ridicat un nor, ca o trombă — era un *green* care venea de departe, cu viteza spaimei, fiindcă a căzut peste noi aproape instantaneu, întunecând oceanul și îmbrăcându-ne în vârtejuri de zăpadă. Până să se ia măsuri de siguranță, s-a risipit și s-a pierdut în spate. Și iarăși a rămas luna, pe cerul curat, și dacă aș fi fost singur, aș fi crezut că visasem.

Între farurile de pe țărmul Islandei, în lungul căreia navigăm, la 15 mile distanță, a apărut, departe, o flacără ruginie, clocotind și colorând norii în atâtea nuanțe de roșu, câte nu-mi închipuisem că se pot naște dintr-o singură culoare de bază. În depărtarea aceea, flacăra pare domoală, clocotul se transmite estompat și leneș; e un vulcan — nu mi-am dat seama decât în a doua secundă. În prima aș fi putut să-l iau drept o răsuflătoare a iadului…

Balansul, îngreuindu-mi până la enervare și istovire șederea la masă, în fața hârtiei, m-a silit să mă întorc la o practică veche, pe care nu știu de ce-o abandonasem în această călătorie. Sunt douăzeci de ani de când am părăsit masa de lucru, clasică, rechizită obligatorie a scriitorului, pe care unii au și cântat-o sau au blestemat-o. Admițând că atunci când scrii e solicitat în primul rând creierul, cu un mare consum de materie, am descoperit că e bine să-ți lași într-un repaus cât mai deplin musculatura; de aceea am adoptat patul, cu multe perne, poziția sultanilor, primii de la care am învățat cum se conservă energia. Cu o planșetă ușoară pe genunchi, pot să-mi prelungesc lucrul multe ore, și, cum folosesc uneori șaisprezece din cele douăzeci și patru ale zilei, poziția mi-a fost foarte utilă; n-am regretat decât că am descoperit-o cu întârziere. După cum regret că n-am folosit-o și pe vapor, din primele zile; uitasem să-mi iau planșeta, deși cărasem în bagajul meu atâtea lucruri, pe care le socotesc de pe acum inutile.

Astăzi, văzând că nu-i altă cale, am apelat la tâmplarul vasului, și n-a trebuit decât să-mi taie o bucată de placaj subțire, să-i netezească marginile cu șmirghel, treabă în care a pus bunăvoință și simpatie. (Îi mulțumesc cu întârziere; pe colțul planșetei am scris, ca să fie o amintire: „Atlanticul de nord, pe trauler «Constanța», decembrie 1964”; eram în a patruzeci și șasea zi de la plecare. Am luat planșeta cu mine la sfârșitul călătoriei și, abandonându-le pe celelalte — am o serie întreagă, fiecare legată de o carte

din câte am scris în ultima vreme —, o folosesc astăzi, când transcriu paginile scrise pe ocean cu caligrafia și cu gândurile chinuite de furtună.)

Unii oameni din echipaj au funcțiuni multiple; tâmplarul e în același timp și marinar de punte; la manevra ancorei, e cel care conduce vinciul — face parte din echipa plecărilor sau a ceasurilor grele. Tot el măsoară zilnic apa din tancuri și raportează secundului. Deoarece umblă pretutindeni, inspectând tâmplăria, ușile sau mobilierul, i se spune Sectoristul, poreclă pe care o primește cu mulțumire, socotind că i se recunoaște o autoritate egală cu a milițianului.

Sunt zile când nu-i văd pe toți cei optzeci de oameni; pe Sectorist îl văd totdeauna, oriunde, pe punți sau pe coridoare, cu un metru și cu o hârtiuță în mână. Dacă ciocăne la ușă cu o nevoie, se și anunță: „Sectoristul”, cu tonul cu care chelnerii de pe vremuri spuneau „Vinee…” Dacă undeva întâlnești o siluetă în întuneric și întrebi „Cine e?”, îți răspunde, trăgându-se la perete, ca să nu împiedice drumul: „Sectoristul!”. Hotărât, își primește porecla cu toată mândria.

Îl cheamă Sergheescu Sebastian și are anii lui Jean Meiroșu, dar, cu o mimică aparent severă, îl crezi mai vârstnic. Brun, cu părul negru și țepos ca mustața de morsă, are ceva din această vietate a apelor nordice, însă în nici un caz colții, încep să cred că sub aerul de severitate arborat câteodată, își ascunde dezarmarea. E un om prea blând, cu temperamentul poate prea moale, de aceea își și acceptă și își popularizează porecla, care îi dă autoritate. El m-a ajutat să-mi orânduiesc altfel cabina, și planșetei făcute de el îi datorez paginile de astăzi. De ce m-oi fi trudit până acum?

Stau în pat, înfundat în salteaua elastică, și dacă mă legăn, hârtia, solidară cu mine, urmează aceeași mișcare, fără să-mi mai fugă din față. E cel puțin un câștig fizic deocamdată…

Abandonez caietul: am de scris alte pagini.

Marți, 15. Cart de noapte

Am migălit până aproape de ziuă la acele pagini. Mă străduiesc să scot din haosul navigației noastre o dare de seamă, pe care s-o trimit ziarelor în țară și să nu fie descurajantă. Desigur, m-aș putea sluji de imaginație, povestind basme, dar ar însemna să-i înșel și pe cei de aici, și pe cei de acolo. Scriu și pentru unii, și pentru alții; mă exclud numai pe mine — ceea ce vrea să însemne că este în lucrul meu dezinteresarea cea mai deplină, fără a fi scutit de tortură. Am sentimentul exagerat, fără să-l pot aduce la

dimensiunea reală impusă de rațiune, că lumea noastră, lăsată în urmă, se gândește la noi și ne urmărește drumul. Știu că nu putem fi în atenția tuturora, că unii chiar ne ignoră — e prea vastă acolo aria întâmplărilor de toată ziua. Dar sunt cel puțin optzeci de familii îngrijorate de tăcerea noastră sau nesatisfăcute de o informație laconică, transmisă prin radio. Pentru mine, cei optzeci de aici și optzeci de acolo alcătuiesc un macrocosmos. Scriu pentru această lume redusă — și supradimensionată. Dacă vor citi și alții, se vor înrudi cu lumea noastră.

La 3,30, Zamfirescu, electricianul de cart, a venit și mi-a adus binoclul; vroia să mă scutească de un drum până la puntea de comandă, unde mai devreme îmi făcusem și eu cartul. Carturile mele, neobligatorii și neorganizate, nu îmi iau totuși mai puține ore decât marinarilor. Iar acum, cu hârtia în față, îmi continuam un greu cart de noapte.

Venise fiindcă ajunsesem în dreptul vulcanului de aseară și socotea că merită să asist la un asemenea spectacol; văd prima oară un vulcan în activitate, am să mai văd, cred, și alții cât om fi în preajma Islandei, și-apoi vor rămâne o imagine la care n-am să mă pot întoarce decât cu amintirea. Dacă astfel de focuri se întâlnesc și aiurea, e greu să se nimerească alături cele trei elemente de aici, fiecare în felul lui gigantic: oceanul, gheața și flacăra.

Am stat până acum cu perdelele trase, fără să privesc afară; nu-mi rămâne decât să blestem paginile.

Erupția se vede limpede, la mai puțin de 15 mile; privind prin binoclu, vine așa de aproape, că parcă te arde. E ca un rug ciclopian, care înroșește cerul cu straturi de nori, pânze cenușii, fluturate de vânt și afumate de flacără. Fiind chiar pe țărm, lava curge de-a dreptul în apă, făcând să se ridice, într-o parte și-ntr-alta, valuri spumegătoare de aburi; o insulă îi acoperă baza și mă enervează, ca un spectator înalt care, la teatru, s-a așezat în stalul din față. În schimb, e liber vederii planul din fund, munții de gheață; înroșiți de flăcări, ard și ei, fără să se topească.

Știam, informat de *Cartea pilot*, că în Islanda sunt numeroși vulcani în activitate; mi-i și imaginasem, dar nu-mi trecuse prin minte să-i asociez cu ghețarii, elementul lor antagonic, pe care nu izbutesc să-l anuleze. Dacă am înclinarea să exagerez peisajul, cum pictorul uneori exagerează linia desenului, spre a fi percepută mai bine, nu exagerez nimic în această notație afirmând că nicăieri natura nu a putut să pună alături atâta frig și atâta

căldură. Islanda mi se arată acum ca o lume de gheață și flacără. La mijloc sunt oamenii, cu pieptul dogorit, cu spinarea înghețată. Din amintirea unor nopți reci petrecute lângă ruguri, am în mic senzația și imaginea aceasta; aici capătă întinderi sălbatice.

Spre ziuă, când m-am culcat cu gândul să dorm doar câteva ceasuri, oceanul s-a montat iarăși; mai corect, valurile au crescut cu o treaptă, altminteri fuseseră destul de montate și mai devreme. Adevărul este că de când am ajuns în nord n-am avut o zi bună. O socotesc astfel pe cea mai puțin rea dintr-o serie care se lungește într-una.

În somnul scurt m-a mai trezit de câteva ori balansul în creștere continuă; ne-am îndepărtat de coastă și, ieșind de la adăpost, suntem în voia furtunii. Dar o mai pot numi oare furtună dacă ține de atâta vreme?

M-am dezmeticit greu, și abia spre prânz mi-am reluat paginile de astă-noapte, pe care vreau să le expediez de la Reykjavik, unde, mergând iavaș-iavaș, într-o tăvăleală abrașă, vom sosi mâine dimineață.

Cerul e posomorât astăzi, și, cu toate că se apropie amiaza, oceanul abia începe să se lumineze — lumina unor zori așa de întârziate, că devin inutile; curând o să se întunece, înainte de a se fi făcut ziuă. Uitasem că am mai mers spre nord câteva grade.

Nu am puterea, nici deprinderea să relatez și să comentez întâmplarea apropiată. Timpul fuge mai repede decât capacitatea mea de elaborare; faptele, și ale mele, și ale altora, mă lasă în urmă, dar nu le fac semne să mă aștepte; știu că am să le întâlnesc mai târziu, la o cotitură a drumului, care este o serpentină. M-am obișnuit să meditez pe îndelete asupra fiecărei fraze, adică asupra felului cum exprim o cuprindere; nu recunosc a fi nici lene, nici vreo infirmitate. Chiar dacă nu găsesc tâlcuri noi cuvintelor, nu înseamnă că nu le caut. Cultiv metafora, nu pentru sonoritate, de vreme ce încerc s-o disimulez cât mi-e cu putință, ci fiindcă duce dincolo de bătaia și de numărul cuvintelor, uneori prea slabe, alteori prea puține. Metafora, care comprimă și sugerează, cere participarea cititorului: ori îl alungi, ori îl aduci alături de tine. E un câștig și într-un caz, și în altul…

Miezul nopții. Mergem spre nord de câteva ceasuri, ca să ne apropiem de sud-vestul Islandei, unde se află Reykjavik.

Pentru caietul meu înregistrez în fugă doar o imagine: luna în spate, aurora boreală în față.

Lucrez celelalte pagini, aproape în panică, și graba mă inhibă, în spirit, iar anatomic îmi crispează brațul. Iubesc eternitatea fiindcă anulează timpul.

Miercuri, 16. Lumini înghețate

Am lucrat cu migală, dar mulțumitor, până la 4 dimineața, ora 7 în țară, clipă când mulți oameni sunt plecați la treabă. M-am gândit la ei, și poate de aceea mi s-au părut mulțumitoare paginile de peste noapte: le erau destinate…

Simțind că motoarele fuseseră scoase din sarcină, m-am dus pe puntea de comandă; stăteam în derivă, așteptând dimineața.

Și dacă vreau să-mi măsor cuvintele, păstrându-le pentru o gradație, îmi fur mie însumi emoția ceasului. Începe o dimineață ca în visele colorate; fundalul este albastru…

E cerul, sau oceanul? — nu știu; e amestecul dimineții cu noaptea; o să rămână așa multe ceasuri, până să se separe și să se statornicească o realitate. Deocamdată, peisajul halucinează…

Pe această pânză albastră, consistentă și într-un fel totuși abstractă, care cuprinde și cerul, și oceanul, la jumătate e trasă orizontal o linie dreaptă de lumini, prelungindu-se până afară din cadru…

Așteptam să văd fanarele cu geamuri opace, înghețate, ale pescarilor de Islanda. Eram pregătit pentru o întâlnire sumbră și aspră; nu speram altă lumină, și în așteptarea mea era o tristețe veche, o teamă și o durere de pe vremea copilăriei, când nu știam bine unde-i Islanda, dar aflasem că acolo trăiește o lume nefericită. Palida carte a lui Pierre Loti m-a găsit cu imaginația proaspătă, exaltată, gata să meargă oriunde și oricât de departe. Și-am mers, cred, până unde însoțitorul meu poate nici nu visase; cartea lui am uitat-o, pe el l-am abandonat în cimitirul de la Eyub… Mi-a rămas în suflet, ca un doliu îndepărtat, dar continuu, bocetul femeilor de pe țărmurile Islandei, când, una câte una, așteptând în viscol, află că nu-i mai vine bărbatul.

Era acum în fața mea nu o altfel de lume; nici n-aș fi putut s-o descopăr de la atâta distanță. Nu se vedeau turnuri, care anunță un oraș de departe; cu atât mai puțin s-ar fi putut vedea casele. Era o baie de electricitate, o

expoziție de lumini sau o demonstrație, ținând de la o margine a vederii până la alta.

Spre dreapta tabloului, estul geografic, un nesfârșit bulevard, între două rânduri de becuri, lumină de neon, verde, roșie și albastră, ducea spre un centru unde, cu toată depărtarea, se simțea forfotă la această oră din noapte. Ai fi spus că-i o noapte de petrecere populară, când oamenii se înfrățesc și cu ei, și cu cele din preajmă, când se împodobesc, punându-și hainele cele mai frumoase, dar mai întâi împodobesc locul, atârnându-i serpentine și panglici. Aprindeau și rachete, focuri bengale, care se înălțau în aer, trasând flăcări pe pânza albastră. Mi-am dat seama că sunt avioane turboreactoare, decolând sau aterizând de-a lungul bulevardului, la fiecare minut câte unul. Am presupus că viața orașului, pe care mi-l închipuisem strivit de ghețari, de neliniște, de zăpadă și ceață, a învins tot ce fusese aici amarnic odată, și acum explodează — biruința oamenilor asupra unei naturi zgârcite, ostile și aspre.

În acest decor, mi-am spus, spiritul semenilor mei a ajuns pe treapta lui cea mai de sus, și am simțit deodată nevoia civilizației; viața noastră, pe ocean, mi s-a părut săracă și întunecoasă. Am dorit să am în jur mulți oameni, orașul acesta sau lumea întreagă.

Așa mi-a apărut Reykjavik văzut de departe.

Luminile, nesperate, și ceea ce îmi sugerau ele că ar fi în planul din spate, unde desigur străluceau altele, m-au făcut să mă bărbieresc înainte de a veni dimineața. Bărbieritul e, cel puțin după mine, cazna zilnică a bărbatului; blestemul din Biblie, după care omul trebuie să muncească din greu, cu sudoarea frunții, pentru a-și câștiga pâinea, are o ramificație, dacă nu la fel de grea, în orice caz mai plictisitoare, aceea de a-și rade părul obrazului. Nu-mi dă bucurie decât rar, când mă pregătesc pentru o serbare în care cred, fiindcă nu cred în toate.

Credeam astăzi; era prea multă lumină, prea multe panglici și serpentine, inedite pe fundalul de gheață al geografiei și pe fundalul cenușiu al închipuirilor.

M-am culcat apoi, pe la ora 5 dimineața, gândind să dorm până la 10, intrarea în port fiind fixată la 11, când se face ziuă. Somnul n-a vrut însă să vină, cu toată oboseala; nu poți să dormi când știi aproape atâta lumină și

atâția oameni — o lume. Era în mine neliniște, dar nu a chinului, ci a nerăbdării și bucuriei…

Mai târziu m-am uitat pe sub perdele, să văd ce se mai întâmplă afară, ce culoare luase noaptea Islandei; era aceeași, acum mai profundă și cu nu știu ce scânteiere; are să fie obsedantă mai târziu, în amintirile mele.

Într-un colț al decorului am descoperit luna, roșie, nemăsurată, fierbând printre nori înainte de a apune peste crestele de gheață din depărtarea Islandei. După alt timp, rotindu-se vasul care stătea liber în valuri, luna a venit drept în față și-am urmărit-o o vreme, fără s-o recunosc, nesemănând cu luna adevărată. Apusul ei, ca și al soarelui, a ținut mult timp, prea mult chiar — a rămas pe loc, pâlpâind peste ghețuri și făcându-le roșiatice. M-am întrebat dacă nu-i un vulcan — și nu sunt dumerit nici în clipa când închei pagina.

De ce nu a găsit natura o altfel de compensație și-l obligă pe om să doarmă, când are ce să privească?

M-am întins în pat, cu ochii închiși, fără să pot alunga gândurile cotropitoare, crezând că totuși am să adorm după atâta oboseală, și am rămas așa până la ora 7. În careu, Marinescu aranja masa pentru ceai; de obicei, cănile ciocnite, clinchetul tacâmurilor sunt semnalul meu de deșteptare. L-am luat la fel în dimineața asta; era imposibil să mai pot ațipi, deși ceilalți dormeau, după cum îmi dădeam seama: nu se auzeau decât motoarele și altminteri nici o mișcare.

M-am îmbrăcat, am băut o cafea, doză de cal, în stacană, și acum mă întorc din nou la hârtia albă, în timp ce continuă să fie albastru afară, iar în hublouri roșu, de la lună, care nu mai vrea să apună. Mi-e necaz că trebuie să rămân în cabină tocmai acum, într-un moment care cu siguranță are să rămână unic. Dar îl absorb, îl simt prin pereții de fier, și chiar dacă ar fi să storc ultima mea resursă, mai târziu am să-l pot intui; pe urmă știu că n-am să-l mai uit.

Ora 10,55; am aruncat ancora în rada Reykjavik. S-a făcut ziuă, câtă se poate face aici; nu mai ard lumini; din albastru, decorul a devenit cenușiu.

După cinci minute vine pilotul, cu punctualitate de cronometru: este fix ora pe care i-am indicat-o prin radio. Probabil ne-a văzut de mult, a văzut că aruncăm și ancora, deoarece sosisem cu câteva minute înainte de timp, dar nu s-a pripit…

Socotesc punctualitatea omului una din însușirile lui cele mai prețioase. A fi punctual înseamnă, ca într-un precept al strategiei napoleoniene, să te găsești la minutul convenit, în locul unde s-a hotărât; o parte din bătălii, Napoleon le-a câștigat datorită punctualității. Adaug o clauză: să ai asupra ta tot ce se cere în clipa aceea, să nu fi uitat nimic, al spiritului mai cu seamă. Punctualitatea poate deveni o manie dacă n-o însoțește căldura umană; omul care așteaptă nu are nevoie de o mașină…

Dar dacă a veni prea târziu e o nepolitețe, e nepoliticos și imprudent să vii mai devreme; pilotul știe preceptul și-l aplică, după rigoarea britanicilor, uneori antipatică. În cazul nostru, dacă sosea puțin mai devreme, n-ar fi săvârșit nici o imprudență; dimpotrivă, ne scutea să mai aruncăm ancora, ca s-o virăm cinci minute după aceea…

Pe punte, la prova, Jean Meiroșu flutură stegulețul, iar nostromul se umflă în gușă, ca și cum fără el n-am fi ajuns în Islanda. Poate are dreptate, la urma urmelor.

Pilotul nu seamănă cu cel de la Thorshavn; e un bătrân lup de mare, pe al cărui chip a rămas întipărită suflarea oceanului.

Acostăm, cu dibăcie de astă dată, la o dană de lemn, perpendiculară pe cheiul de piatră. E un adaos, ca să aibă unde trage mai multe vapoare. Nu înțeleg însă de ce s-a folosit lemnul, mai puțin durabil și în cantități imense, adus din altă parte, când există aici lava și piatra.

E ger strașnic afară; oamenii de pe chei scot aburi pe gură; îmbrăcămintea le e învelită în chiciură, cum e tot peisajul. Nu se văd decât magaziile din port, pe care s-a precipitat ceața, făcându-le albe, reci și neprimitoare. La fel mi se pare a fi și orașul, dincolo de ele. Mi-e peste putință să refac în aceste clipe imaginea perdelei albastre, sclipitoare, de astă-noapte.

De partea cealaltă a cheiului de lemn e acostat un pescador de vreo 500 de tone, un vas metalic, și tot — bordajele, parapetul, puntea, vinciurile, parâmele, cablurile, suprastructurile, tot — e îmbrăcat în gheață groasă, până în vârful catargului. A venit din larg poate aseară, și, cum dimensiunile nu îl protejează, a încasat multe valuri, care, încetul cu încetul, au depus crusta aceasta fioroasă. Oamenii, câți or fi lucrat pe punte, căci n-au mers pe mare ca să se plimbe, au fost și ei îmbrăcați în gheață. Pescari de Islanda…

Așa mi s-a înfățișat, în primele clipe, Reykjavik văzut de aproape.

Văzut, în sfârșit, din mijlocul lui însuși, de pe stradă, dintre oameni, orașul nu-și relevă nimic concludent după o primă întâlnire, pe care o rezum, confuz, seara.

Am întâlnit un dușman cum am pus piciorul pe cheiul de lemn îmbrăcat în gheață: gerul. Cu toată blana de oaie a ghetelor de expediție, într-o jumătate de oră picioarele mi-au înghețat, dându-mi senzația că nu mai sunt ale mele, dar obligându-mă totuși să le târăsc după mine și să suport o durere străină.

Drumul până în oraș nu-i lung, dar pare. Totul scârțâie: zăpada înghețată, aerul și încheieturile. Dintr-un vapor se descarcă fiare: sunt albe; dacă ai pune mâna pe ele, ți-ar lua pielea. Și totuși, le manevrează oameni; mă gândesc aproape cu disperare: cel puțin, or avea căldură acasă?

Au; am aflat mai pe urmă, și parcă mi s-a dezmorțit și mie spinarea. Orașul se încălzește, fără economie și cu destul de puțină cheltuială, folosind în calorifere apa fiartă a geizerelor. Natura nu-i totdeauna așa de avană cum pare. Răsuflu ușurat, dar nu pot să văd orașul în lumina albastră, din noaptea trecută; în clipa asta mi se pare că a fost o halucinație…

E ora 18, probabil timpul aglomerației maxime; strada principală, în pantă, e îngustă, cum a fost croită odinioară, când erau mai puțini oameni și nu existau automobile. Automobilele abundă, toate cu geamurile înghețate, așa că nu se văd înăuntru decât umbre vagi, dar aproape de regulă, în față, după parbrizul mai penetrabil, se zărește o coamă blondă, căzând peste un guler de blană.

Pietonii au și ei parcă un geam înghețat în față; cineva, interpretând realist imaginea, ar zice poate, cu dreptatea lui acceptabilă, că pe ger ochiul îngheață, și privirea devine cețoasă. Știu — și totuși e altceva.

Tot ce văd socotesc a fi provizoriu; notez acum, seara, numai ca să rămân credincios jurnalului.

Forfota, pare-se, se datorește apropierii Crăciunului; se spune că aici lumea e habotnică; poate, dar atunci de ce umblă pe străzi și prin magazine după cumpărături laice, în loc să se aprovizioneze cu smirnă și tămâie? Crăciunul nu-i o sărbătoare religioasă decât în calendare și la biserică. În casele oamenilor rămâne o sărbătoare a familiei, o zi a dragostei pentru ai tăi și pentru ceilalți oameni.

În flancul Poștei, două automobile nou-nouțe, Ford-Cortina, sunt puse la loterie; la geamul unuia din ele, o cucoană grasă vinde bilete trecătorilor. Cineva are să câștige un automobil în ajunul Crăciunului; n-are să-l poată agăța în pom, la un loc cu darurile tradiționale, dar poate că a doua zi are să se ducă la biserică, spre a mulțumi Domnului că l-a avut în vedere. În Reykjavik, însă, circulă mii de automobile, care desigur n-au fost câștigate la loterie; bunăvoința cerului e în minoritate.

Magazinele sunt pline de lumânări, de toate formele geometrice, de toate culorile și mărimile, unele ajungând la dimensiunea unui cozonac care ar putea să îndestuleze o familie. Simbolul fiind depășit, prin greutate și formă, nu-mi vine să cred altceva decât că lumea caută decorul; admit că o lumânare colorată dă unui cămin cea mai caldă, mai subtilă și elegantă intimitate.

Dacă toată această lume în forfotă este o legiune de magi care așteaptă nașterea Mântuitorului, sunt sigur că n-au să ajungă la vreme cu darurile: Betleemul este prea departe.

În afară de gospodinele ieșite la cumpărături, restul magilor sunt tineri; fetele, subțiri și, anatomic, fără atribute feminine, toate în pantaloni sau în treninguri, se deosebesc de băieți numai datorită părului, de obicei lung și lăsat pe umeri, și, bineînțeles, unui fel de a se mișca, al lor, de la începuturile lumii.

Am intrat într-o cafenea, simțind că n-aș fi în stare să străbat drumul până la vapor înainte de a-mi dezgheța picioarele. Multă înghesuială, umană și arhitectonică. Mesele sunt mici, în boxe miniaturale, cu canapele care par mai degrabă instrumente de tortură. Poate este de dedus ceva, deși prea devreme: frigul comprimă nu doar metalele, ci și gesturile omului, și gusturile lui, făcându-le mai austere.

În afară de marii înțelepți, și poate nici ei, nu cred să existe cineva care, la un examen lucid, să nu-și recunoască măcar o stupiditate și măcar la intervale. De obicei trecem peste ele, iar ceilalți nu le observă, sau nu le dau importanță, sau, în sfârșit, au buna-credință de a le raporta la propria lor comportare, și ea inexplicabilă câteodată…

Acum, seara, când am revenit pe vapor și mă bucur de căldura generoasă a cabinei mele, de tot ce e generos aici, până și canapeaua de material plastic, mă întreb de ce a trebuit să beau Coca-Cola la cafeneaua aceea; nu m-a silit nimeni, am cerut-o la propria mea alegere și mi-a fost adusă cu

mare aparat, de la gheață, când toată Islanda din jurul meu, și eu însumi eram numai gheață.

Așa mi s-a arătat Reykjavik, văzut din mijlocul lui însuși, dintre oameni și dintre case.

Ca și la Thorshavn, din clipa când s-a terminat revizia vamală echipajul poate să debarce, fără alte formalități; carnetul de marinar te scutește de orice viză consulară, fie și aceea de tranzit, și pe deasupra, nu ți-l cere nimeni. E ca anticiparea unei conviețuiri viitoare, când nu vor mai exista. Granițe pe pământul nostru, ci poate doar între planetele galaxiei.

Totuși, spre deosebire de Thorshavn, unde n-am văzut altă uniformă decât aceea roșie, cu nasturi de metal galben, a factorilor de la Poștă, aici există poliție, și chiar în număr destul de mare. E drept că nu se ocupă decât cu dirijarea circulației, și sigur este nevoie, dată fiind îngustimea străzilor și numărul ridicat de automobile. Recunoscându-le necesitatea, prezența *policeman*-ilor nu m-ar fi indispus dacă n-ar fi fost toți prea falnici, prea aleși unul și unul, în uniforme rigide, sau cu o rigiditate interioară.

Într-o copilărie sobră, ale cărei îngrădiri m-au silit de mic să-mi găsesc fastul și evadarea în visări fantastice, am descoperit întâmplător, o dată cu primul an de școală, un fantastic terestru, care costa un leu pe vremea aceea — mai mult decât o călătorie în lună. Exista pe atunci, la cârciumă, limonadă, de obicei roșie, colorată și aromată cu substanțe chimice, într-o sticlă de un tip care a dispărut mai târziu, pentru totdeauna. Dopul ei, interior, sferic, tot de sticlă, se menținea închis prin presiunea acidului carbonic; apăsându-l, ceea ce uneori cerea forță mai mare decât a copilului, urma o explozie și o erupție de spumă. Și sistemul de obturare, miraculos pentru mine, și gustul înțepător al băuturii au fost o revelație, care m-a tulburat multă vreme. Mi se părea că am trecut printr-o inițiere neîngăduită; acidul necunoscut până atunci aducea un transport de vinovăție, rezervat doar maturilor. Aceștia având puterea în mână, își făceau singuri legile de comportare; ei puteau să fumeze, să joace cărți, să bea alcool, să intre în cafenele — toate interzise copilului.

Limonada mi s-a părut un viciu descoperit prematur, și, fiindu-mi destul unul într-o categorie, m-am abținut până astăzi să cunosc gustul faimoasei Coca-Cola, băutură așa de damnată într-o vreme. Ajunsesem să cred că are

stupefiante, ascunse într-o formulă alchimică, și înfățișează o primejdie gravă pentru omenire, ca opiul, hașișul sau cocaina. Numele ei era sugestiv de altfel, recunoască oricine!

A trebuit să ajung în Islanda ca să trec tardiva inițiere și să recunosc, sub altă culoare și în altă sticlă, vinovata mea limonadă de pe vremuri.

Înțelesul întâmplării însă e altul, și-l descopăr acum: văzut dinăuntrul lui, după ce-l văzusem albastru din afară, orașul a însemnat o derutare deplină. Altfel, de ce-aș fi cerut Coca-Cola?

Joi, 17. Oamenii vii și oamenii morți ai Islandei

Mă folosesc de invitația agenților de la Schell, care ne aprovizionează cu motorină și ulei pentru motoare, să ocolim orașul cu automobilul. E un câștig de timp; sunt recunoscător gazdelor, mai ales că vor fi și ghizi de ocazie, vor ști să ne arate locuri de nedescoperit altfel și voi putea obține de la ei orice informație cu privire la viața orașului.

Am plecat la ora refluxului; aici, mareele provoacă schimbări de nivel importante, în timp ce rămân aproape insesizabile la Thorshavn. Aseară, bordajele vaporului se înălțau câțiva metri deasupra cheiului, și scara, care este prevăzută cu articulațiile necesare, luase înclinarea de 45 de grade. Astăzi am fost uimit și nedumerit în primele clipe când am ieșit pe punte; mi se părea că ne mutasem la o dană mai înaltă, deși nu simțisem nici o manevră peste noapte. În realitate, coborâsem atât o dată cu apa, încât parapetul ajungea la nivelul cheiului. Scara se culcase până la orizontală, păstrându-și doar o importanță protocolară; altminteri, puteai să debarci, încălecând parapetul, în orice punct al vaporului.

Nu mai era gerul de ieri, temperatura făcuse un salt neobișnuit pe latitudinea de acasă; mi s-a părut o lașitate a naturii.

Am avut nenorocul, și Reykjavik asemeni, să vin aici în cele mai urâte zile din cel mai urât timp al anului. Am ocolit orașul, pe o rază destul de mare ca să-l pot vedea panoramic și să mă orientez asupra împrejurimilor. Am văzut totul printr-un ecran cenușiu, de burniță și de ceață, și astfel n-am putut stabili nici o legătură intimă cu peisajul. Apoi a trebuit să descopăr, cu mâhnire și cu un fel de umilință de înțeles numai celui ce-a încercat-o cândva, adus la realitate după o goană necontrolată a imaginației, că mă înșelasem asupra fantasticului.

Cu luna m-am dumerit încă de ieri; nu apusese când am intrat în port, n-a apus toată ziua, n-a apus nici astăzi, deși se vede vag prin atmosfera

opacizantă. După gerul care dăduse claritatea aceea albastră nopții din radă, moina a topit fața lentilelor strălucitoare, le-a ros, și imaginile apar amorfe, poate sub valoarea lor reală. Luna mea, atât de mult contemplată, este un vulcan în activitate…

Reykjavik se află în fundul unui golf, cu deschiderea spre vest, larg de aproape 30 de mile, apărat la nord și la sud de câte-o peninsulă stâncoasă; amândouă pătrund adânc în mare, tinzând una spre alta și sugerând un cerc care s-ar putea închide, ca să formeze orașului o apărare ideală, și împotriva invaziei, și a furtunii. Ca și în rada Gibraltarului, natura oferă aici tot ce e nevoie pentru a se face o cetate inexpugnabilă. Dar n-a făcut nimeni o astfel de cetate; n-a fost nevoie: Islanda nu a avut bogății la care să râvnească alții, și nici nu se află, ca Gibraltarul, pe drumul marilor bogății ale lumii. De la primele imagini pe care mi le-a oferit — piscurile învelite în ghețuri, așa cum le-am văzut de departe — până la ceea ce încep să văd acum, de aproape, totul, dovedește firea tenace, sobră și nehrăpăreață a celor dintâi coloni ai Islandei; ei au rămas aici până astăzi.

Orașul vechi ar fi trebuit să-l văd aseară; e strâns în jurul portului și al acelei străzi principale străbătute fuga în încleștarea gerului care îmi înghețase picioarele; am să mă întorc la el azi după amiază sau mâine, în căutarea unei imagini mai clare.

Acum descopăr un oraș nou, pe cale de a se naște; cred că depășește de mai multe ori dimensiunile primului, pe care îl înconjoară, dar n-are o formă definitivă; e un șantier în plină desfășurare, cu străzile desfundate, întinzându-se pe vechile câmpuri de lavă.

Aflu, dar nu fără greutate, că în limba islandeză Reykjavik înseamnă „Golful fumurilor”. Așa îl vor fi numit vechii vikingi debarcați aici înainte de sfârșitul celuilalt mileniu; pe vremea aceea, locul trebuie să fi fost înconjurat de geizere și vulcani în activitate și va fi plutit în fum ca o pădure de piatră, incendiată. Vulcanii s-au stins, s-au liniștit geizerele; sunt alții, mai departe; pare-se, n-au să piară degrabă — se mai nasc unii și în zilele noastre.

Oricum, lava a rămas, ca o dovadă, și ea pătrunde, răcită, îmbătrânită, zgrunțuroasă, semănând cu un cocs gri-albastru, până între casele noi, în marginea trotuarului, care abia se asfaltează.

Se fac blocuri nu prea înalte, dar care seamănă cu ale noastre; câte o clipă mi se pare că mă aflu pe un șantier, în București, pe Șoseaua Mihai Bravu,

sau la Brăila, pe strada Galați, sau la Suceava, unde totuși aș fi vrut altă arhitectură între bisericile vechi și lângă străvechea cetate…

Dacă n-ar fi o realitate, aș crede că mă obsedează culoarea albastră. O descopăr mai des decât pe altele —, este culoarea cerului și a oceanului câteodată, culoarea nopților înstelate, culoarea seninului și a viselor calme… Nu am halucinații: este și culoarea blocurilor noi din Reykjavik…

S-au trasat câteva largi artere în jurul orașului; vor fi cândva bulevarde. Azi sunt șosele exterioare, care par inutile în burnița dimineții: rar întâlnești automobile. E ciudat, dar mi s-a făcut dor de o imagine îndepărtată; aș vrea să văd o căruță cu coviltir, ca pe unele din șoselele noastre, chit că și acolo a rămas aproape o amintire; o căruță cu doi cai costelivi, supraviețuitorii altei ere, cu un felinar afumat sub dricul alcătuit din scârțâieli solidificate, cu un câine stropit de zloată mergând cuminte între roțile din spate, cu un țăran pe de lături, în bundă peticită, cu codirișca sub braț, cu o căciulă desfundată și cu gândurile departe, la Sarmisegetuza, la iliri, la traci, o istorie pe care o poartă în sine fără să o fi cunoscut vreodată…

Copacii pot fi transplantați cât timp nu și-au întins rădăcinile prea departe — și atunci chiar suferă, și din ramurile ciopârțite le picură lacrimi. Nu știu care-i vârsta până când pot fi transplantați oamenii. Îmi simt astăzi rădăcinile prinse cu o îndârjire dureroasă în pământul unde am pășit prima dată. Am nevoie de el cu toate simțurile; îmi trebuie nu doar pentru ochi, ci și pentru respirație. Ce e al nașterii nu poate să dispară decât o dată cu moartea; cui crede altfel, cui poate să-mi demonstreze cu teorii și cu fapte am să-i răspund, că nu există o singură moarte.

Ghizii noștri vorbesc englezește, și, cu eforturi, izbutim să ne înțelegem. Dar gândurile mele nu pot fi spuse decât în limba noastră. Îmi pare rău că nu o vorbesc oamenii de pretutindeni, nu prin dicționare, ci printr-o contopire a universului.

Am urcat pe o înălțime care domină orașul și rada; aici se află cisternele izoterme, unde se pompează, de la 40 de kilometri, apa fierbinte a geizerelor, spre a alimenta apoi, prin cădere, radiatoarele de calorifer din case. Ca scop era o noutate, și chiar o surpriză, nu însă ca înfățișare; îmi aminteau grupurile de rezervoare din porturile noastre, sau de la rafinării și din regiunile petrolifere, înglobate unui peisaj al copilăriei. Bătea vântul cu o sălbăticie căreia nu puteai să reziști multă vreme; rada, adăpostită, se vedea calmă, însă mai departe, sub neguri, simțeam ce răscolite trebuie să fi

fost valurile, și iarăși mi-am spus, uitând că și noi veneam, și-aveam să plecăm din nou într-acolo: „Vai de cei de pe mare!”

De-aici am văzut aerodromul, care m-a uimit și m-a fermecat prima noapte, când îl priveam din depărtare, îmbrăcat în lumini de neon și în flăcările turboreactoarelor, făcându-mă să cred că viața în orașul acesta nordic e plămădită din strălucire. Acum am văzut cenușiul și am aflat că aerodromul, cu atâta mișcare, e o bază militară americană. Mă înșelase, ca și luna, și m-am simțit încă o dată întristat și umilit revenind la realitate, după un înflăcărat și necontrolat zbor al imaginației.

Pe șoseaua care ne-a dus mai departe, lăsând să răsară din când în când oceanul, foarte aproape, printre monticule de lavă, am văzut o mănăstire de călugărițe, cred protestante, deoarece aceasta este aici religia dominantă. Nu mi-a atras prin nimic atenția ca arhitectură și nu m-a surprins existența ei ca instituție religioasă; sunt mănăstiri pretutindeni în lume și nu doar în spațiul creștinilor… Dar, ca și coloniștii insulelor Færoe, islandezii au venit, marea lor parte, de pe coastele apusene ale Norvegiei, una din pricinile emigrației fiind teroarea religioasă.

În alt fel decât Inchiziția, nefolosind tortura fizică și rugul, biserica norvegiană a evului mediu a torturat sufletele cu o persuasiune monstruoasă și a ridicat până la alt grad caznele. Ea nu a avut prilejul, într-o țară habotnică și înapoiată, să judece erezia, încă neîndrăznită, ci abia *păcatul*, care era tot cel biblic, pedepsit o dată pentru totdeauna. Flăcările iadului, propuse păcătoșilor, au operat cu tot atâta teroare cât flacăra pământească.

Izgoniți de intoleranța bisericii, norvegienii au luat cu ei și biserica. Mi se va spune, și acesta este adevărul, că era *altă* biserică, adică altă religie, zisă păgână, deoarece strămutații au primit creștinismul după emigrație. Totuși…

Am cunoscut în copilărie un om ingenios, care avea multă imaginație în a născoci chinuri și care, dacă ar fi trăit în altă epocă, ar fi introdus destule inovații în beciurile inchizitorilor. Între alte cruzimi, săvârșite cu toată seninătatea, chinuia până la monstruozitate pisica familiei. Aș săvârși eu însumi o cruzime numai dacă aș povesti astfel de scene. Sunt dator să spun totuși că la sfârșitul caznelor, care oricum aveau un capăt, victima ocolea mângâierile oricui îi arăta milă și se ducea, supusă, torcând, într-adevăr felină, să capete mângâierea călăului… Nu-mi rămâne decât să cred că era o mâță bigotă…

Cât despre biserică, desigur că ea s-a întemeiat aici în spiritul toleranței. Mă îndoiesc însă că unii din prelații de astăzi ar privi altfel decât cu satisfacție penitența absurdă și monstruoasă a Cristinei Lavransdatter, exemplu obsedant, care, pentru un firesc și încântător păcat din tinerețe, este convinsă mai târziu că trebuie să ispășească și își distruge probabil toată viața. Spun probabil, deoarece e prima carte, din câte îmi amintesc, pe care am abandonat-o la jumătate, revoltat de stupiditatea unui destin torturat de intoleranță. Poate la sfârșit eroina blestemată își găsește împăcarea, și cerul i se deschide în față; dacă e așa, refuz să admit o astfel de soartă și o astfel de plată, și mă dau pradă iadului.

Cristina Lavransdatter înseamnă Cristina, fiica lui Lavrans. După obiceiul din evul mediu, când se mărită, ea își păstrează numele tatălui.
Obiceiul se menține și astăzi în Islanda; soțul dă numele său copiilor, dar soția rămâne până la sfârșitul vieții cu numele de acasă.

După mănăstire, descopăr o vilă izolată, pe câmpul de lavă care a primit ceva humă și îngăduie vegetația. E un conac, cu o culă, cu câteva acareturi și cu zidurile albe. Aflu că-i reședința președintelui republicii și mi se pare potrivită și cu istoria, și cu sobrietatea Islandei… Un castel, un palat nu-și avea locul aici — ar fi jignit și oamenii și peisajul…

În încheierea acestui raid neconcludent din prima jumătate a zilei, am ajuns la un cimitir, și prin el la un început de concluzie: Islanda păstrează cultul morților cu un fast apropiat de grandoare. Era un cimitir întins pe o colină, și, cum dincolo de culme nu se vedea decât cerul, îți puteai închipui crucile coborând și ducându-se ca valurile, până în zări, care aici nu pot să fie decât apa oceanului.
Nu am văzut monumente funerare, ca în cimitirele noastre, unde bogătașii au cultivat în mic ambiția faraonilor. La noi, de sâmbăta morților și în alte ocazii, în aceste piramide moderne familia se adună ca la sindrofie, se consumă mezelic, șpriț și cafele, în amestecul de fum al tutunului, lumânărilor și tămâii…
Simțământul de grandoare produs de cimitirul Islandei nu pornește de la dimensiune, ci de la tăcere, simplitate și lipsă de ierarhie. El afirmă

egalitatea oamenilor măcar în fața morții, și această dreptate elementară sugerează pe celelalte, care astfel sunt cucerite pentru început în spirit.

La căpătâiul fiecărui mormânt, lângă crucea creștină era plantat un brăduț, și în amândouă ardeau, chiar ziua, becuri colorate, ducându-se spre creastă, în valuri și în cascade, ca o auroră boreală subpământească. Ele trebuie să se fi adăugat iluminației care m-a vrăjit prima noapte. Desigur, ard fiindcă se apropie Crăciunul, și, întocmai ca lumânările colorate, sunt un decor de care au nevoie oamenii ca să-și înfrumusețeze viața, luând ca pretext până și moartea.

După amiază, scurtă vizită în oraș, numai ca să cumpăr o carte despre Islanda. Restul timpului, până târziu noaptea, îl consacru corespondenței; e de necrezut cât timp poate să-ți ia o simplă carte poștală ilustrată. Și oricâte ai trimite, uiți pe cineva, făcându-i o nedreptate. Cum pe toți destinatarii mi-i socotesc prieteni, la sfârșit, cântărind teancul de ilustrate, constat că nu sunt de loc un om singuratec. Mă simt stânjenit că nu pot trimite fiecăruia mai mult decât o frază. Și totuși, adunând frazele, aș face din ele câteva pagini… Scriu multe pagini, pe care apoi le arunc, fără regrete și fără să am sentimentul că mi-am pierdut timpul cu ele; probabil când scrii, orice și oricui, nu pierzi timpul decât din punct de vedere contabil. Mă neliniștesc nu paginile aruncate, ci acelea albe, iar între ele, mai ales acelea pe care n-o să le scriu niciodată…

Chiolhan simpatic prin cabinele alăturate. Deși îmi tulbură liniștea, socotesc că oamenii au tot dreptul să se veselească. Mă abțin de la participare; sunt obosit după atâtea nopți când am dormit numai pe apucate, și-apoi, mai am treabă. Dar le ofer o sticlă de coniac, ca să-și mențină temperatura, cu primejdie să scadă, nemaiavând cu ce să fie alimentată.

Unul, care de mult nu mai știe pe ce lume se află, stă pe canapea, în capul oaselor, cu obrazul sprijinit pe umărul altuia, cu un zâmbet de fericire pe față. Refuză să fie dus la culcare și e singurul lui instinct sau reflex în funcțiune: să rămână aici, între oameni; îi trebuie societatea, nu băutura. Pe aceasta din urmă de mult n-o mai sesizează; face doar gestul mecanic de a duce paharul la gură, și negăsindu-l îl înlocuiește cu scrumiera. După un timp începe să sforăie, tot așa, în capul oaselor și fără să-i dispară de pe față zâmbetul de fericire. Cineva spune: „Fluieră a ceață!”… Fluiere până

mâine, și nopțile următoare cât om mai sta la adăpost în Reykjavik! Pe urmă o să fluiere vaporul. Cine știe câte zile cu ceață nu ne mai așteaptă?!

Vineri, 18. Parlamentul de piatră

S-a nimerit să fie o zi calmă și limpede, deși cenușie, așa cum poate să fie vremea în acest anotimp, la 64 de grade latitudine nordică. Întocmai ca în Færoe, și tot datorită Golfstreamului, iernile aici nu sunt aspre; gerul de alaltăieri a fost o întâmplare, după cum declară localnicii. Mie însă mi-a lăsat o imagine care nu se anulează, aceea a pescadorului venit de pe ocean îmbrăcat în gheață. Mi-a lăsat și o senzație: parcă nu mă mai încălzesc de alaltăieri. Mi-a lăsat, în sfârșit, și o teamă, și de aceea mă uit la orizont cu îngrijorare, așteptând parcă să văd cum revine valul de gheață, concretizat într-o apariție monstruoasă, a lui Gerilă din basmele noastre, ridicat la proporțiile Căpcăunului din aceleași basme.
Pe o vreme așadar calmă, ca după o ploaie rece de toamnă, cu atmosfera încă umedă, dar clară, am vizitat orașul pe îndelete, în tovărășia unui tânăr atașat cultural de ambasadă, care s-a oferit să mă însoțească și a fost o prezență prodigioasă. A învățat la universitate limbile nordice, islandeza și-a însușit-o apoi fără greutate, se află aici de câțiva ani, e inteligent, cult, înclinat studiului și investigației, astfel că a ajuns să cunoască țara și viața ei până la amănunt și intimitate.
Cartea cumpărată ieri după amiază și parcursă în câteva ceasuri nu oferă mai puțină informație, totuși un martor viu îți dă simțământul autenticității sigure și necăutate. Îl prefer și las cartea deocamdată; am să mă întorc la ea pentru ilustrațiile colorate, care înfățișează Islanda sub soarele verii, într-o strălucire cum nu mi-o imaginasem și aproape că mi se pare trucată.

Cel mai de sud promontoriu al insulei se află la 63°24', iar cel opus la 66°32' latitudine nordică, aproape tangentat de Cercul Polar. Punctul cel mai de est, căruia i-am dat multe ocoluri în călătoria noastră, se înscrie pe 13°30' longitudine vestică; țărmul de apus, unde n-am ajuns până astăzi, atinge 24°32', meridianul de bază fiind obișnuitul Greenwich. În forma ei ușor alungită, Islanda măsoară 500 kilometri de la est la vest, și 300 de la nord la sud. Suprafața totală, cu cele câteva insule mai mici care îi aparțin, se ridică la 100.000 kilometri pătrați. Pe acest pământ, mai mult muntos, având un început de câmpie spre sud-vest, trăiesc numai 180.000 de

locuitori. Aproape jumătate din ei, pare-se 75.000, sunt grupați în capitala țării, la Reykjavik.

Ca și când n-ar fi destul oceanul din jur, în mijlocul orașului se află un lac, parcă artificial, ca un decor, și izbutește într-adevăr să decoreze peisajul, cu oglinda lui limpede, cu malurile joase, ca niște pajiști calme, prelungite din apă. E un element lichid, dar l-ai lua drept terestru, prin înnădirea lui cu uscatul; te-ai aștepta ca aleile, fin prunduite, păstrate cu îngrijire, să se desfășoare peste apă și să nu-ți dea totuși impresia de miracol. Un pod scund, aproape plutitor, concretizează această idee; dacă la mijloc se arcuiește ușor în sus, alcătuind o boltă abia marcată, impresia se întărește; ai spune că drumul urcă și apoi coboară o blândă colină de apă.

Acum apa, în limpezimea ei rece, e învinețită de frig, pajiștile sunt cenușii, iar cerul, deasupra, plumburiu și ud. Confrunt peisajul cu o fotografie colorată, din carte; mă aflu în același punct unde a fost obiectivul aparatului, numai că în alt anotimp. Era vară atunci; se vede lumina ei și pe cer, și în apă…

Vara, aici soarele apune numai câteva ceasuri; pe țărmurile din nord nu apune niciodată. Dar temperatura, în acest anotimp cald, nu depășește decât rar 11 grade. Soarele arde, peisajul strălucește, și vremea e răcoroasă.

O femeie cu un copil, în ilustrație, stau așezați pe prundiș, lângă apă; simți vara în aer, femeia și copilul au pulovere groase.

Dincolo de lac se vede o aripă a orașului. Recunosc arhitectura din fotografie, zidurile caselor, acoperișurile, o turlă de biserică, la marginea din stânga a cadrului. Nu regăsesc culorile; sau le-a șters ploaia, sau fotografia a fost și de data aceasta trucată.

Arhitectura acestui punct central din Reykjavik e un conglomerat de stiluri, bizare și neidentificabile. Majoritatea caselor au un etaj; unora li se adaugă o mansardă. Acoperișurile cel mai des sunt în două pante, cu pinioane laterale, dar se văd și cu patru pante, și ondulate, și chiar cu terase, ca pe țărmul Mediteranei. Amestecul e, desigur, opera negustorilor, care, exploatându-și vadurile, grăbindu-se să-și investească banii și aplicându-și gusturile eterogene, au stricat de multe ori stilul orașelor.

În construcție nu e folosit lemnul, ca la Thorshavn, ci piatra sau cărămida, ceea ce mi se pare nu doar mai solid, ci și mai rezonabil. Lemnul în Færoe, unde nu există pădure, rămâne o ciudățenie.

Cele două capitale însă seamănă, privite fragmentar și de la distanță. Există între ele o înrudire evidentă, după cum există o înrudire în istorie și în viața oamenilor din aceste țări nordice.

Lacul e populat de rațe sălbatice, atrase de ajutorul pe care pot să-l capete de la oameni. E un consens: nimeni nu le prigonește, nu le sperie, și încrederea lor deplină se vede după felul cum ies pe mal, în fața trecătorilor, ca să capete de mâncare. Deprinderile lor sunt domestice și citadine, deși vin din sălbăticie și se întorc tot acolo, după legi ale speciei sau. Ale clanului, nezdruncinate de blândețea arătată de oameni. Inele cu matricolă au dovedit însă cercetătorilor și curioșilor că aceleași exemplare când ies din zona de ocrotire se socotesc în primejdie și fug de omul care le-a hrănit mai devreme. Ele știu, simt, au observat, au învățat, și-au transmis poate, din generație în generație, că în afara orașului armistițiul încetează, că omul, înarmat de data asta cu pușcă, își ia dreptul să le vâneze.

De ce le-o vâna oare?

În fața Parlamentului ascult istoria Islandei, care o repetă, aproape întocmai, pe a insulelor Færoe.

Parlamentul e o clădire de piatră, în centrul orașului, o construcție greoaie, întunecoasă, cu un parter pe care parcă îl dărâmă etajul, cu ferestre boltite și reci, ca intrarea unor hrube, deși au cercevelele albe. Seamănă cu o cazarmă de altădată, unde recruții își plângeau soarta… Ar fi îngrozitor de urâtă, mai ales într-o zi fără soare, dacă n-ar simboliza o idee așa de frumoasă: Parlamentul este Libertatea Islandei.

În față e înălțat, pentru că vine Crăciunul, un brad așa de înalt cum nu poate fi găsit decât în pădurile seculare, și numai în unele. Acest arbore gigant vine de peste mare; e darul tradițional pe care Norvegia îl trimite în fiecare an Islandei. Face și el parte din istorie.

Probabil acel neam de oameni care trăiau în primul mileniu pe coasta de vest a Europei, dar mai ales în Norvegia, și cărora li s-a spus vikingi, nu erau firile cele mai blânde și nici moravurile lor nu erau cele mai frumoase. E sigur însă că iubeau și cunoșteau marea, că știau să lupte, nelipsindu-le vitejia, și că nu îndurau îngrădirile, Când în acea zonă a Europei au început să se închege state, care centralizau puterea, îngrădirile pentru vikingi s-au ivit de la sine…

A fost de ajuns ca iscoadele lor neostenite în explorarea mării să vină cu știrea despre existența unei insule a nimănuia, spre partea de apus a oceanului, unde se găsea atâta pește că putea fi socotit bogăție. Emigrația s-a petrecut întocmai ca la Færoe și cam în aceeași vreme; strămutații au traversat Atlanticul în condiții grele, luptându-se cu furtunile, neavând alte mijloace de orientare decât curenții și stelele, pe care însă le cunoșteau bine. A fost dramatică navigația lor, întrucât ea nu a însemnat, cum le stătea în obișnuință, o luptă a bărbaților cu oceanul. De data asta, în bărcile destinate aventurii marine duceau ceea ce omul ferește totdeauna de aventură: femeile, bătrânii, copiii. Pe lângă ale gospodăriei, și-au luat cu ei idolii și focul, pe care l-au trecut nestins peste ape.

Deși adversari ai unei autorități centrale, motiv pentru care și emigraseră, colonii au trebuit să-și facă o lege comună. Așa a luat naștere, la 930, Adunarea Obștii, *Althing* în limba țării, care, deși nu avea decât puteri limitate, de judecată și legislație, este primul exemplu în Europa de societate democratică.

Adunarea Obștii se ținea în aer liber, într-un loc ales cu căutare și cu chibzuială, la Thingvellir, în sud-vestul insulei. Cine va citi *Njals saga*, pe care o am lângă mine în tălmăcire românească, va putea să-și facă o idee destul de clară și de completă despre viața de atunci a Islandei.

O dată pe an, vara, lumea se aduna la Thingvellir pentru treburile obștii, dar această deplasare, de proporții epice, avea și un caracter monden, cum s-ar spune astăzi. Bărbații veniți să discute legea își luau și nevestele, iar acestea își arătau frumusețea sau gătelile. Veneau și tinerii dornici de petreceri, de dans și de hârjoneală, și acolo se puneau la cale căsătoriile.

Locul, la o încrucișare de drumuri, avea spațiu și pentru tabără, și pentru plimbare. Cei mai vechi membri ai adunării își construiau chiar locuințe statornice, care nu erau altceva decât ziduri de piatră, acoperișul, de pânză, întinzându-se deasupra la venirea stăpânului. Atunci, preria devenea albă.

În apropiere, un lac bogat în pește oferea hrană mulțimii; o pădure, crescută în lavă, dădea lemnul de ars pe vatră; în sfârșit, prin văile înconjurătoare nu lipsea nici pășunea, pentru hrana cailor, căci tot acest popor, adunat din întreaga țară, venea numai călare, cei mai de departe călătorind șaptesprezece zile.

Un perete stâncos, la locul de adunare, amplifica glasul vorbitorului; spre a fi văzut și auzit mai bine, acesta se urca pe o tribună de piatră, aruncată acolo întâmplător de natură.

S-a păstrat până astăzi ceva din spiritul acelei vremi îndepărtate, a Althing-ului. Și Parlamentul, deși altfel, e tot de piatră.

În timp ce continuăm să-l socotim pe Columb descoperitorul Americii, sunt dovezi că islandezii au ajuns pe coastele răsăritene ale continentului nebănuit cu cinci secole mai devreme, adică înainte de anul 1000. Nu înțeleg de ce întârzie statornicirea adevărului. Poate că lumea nu mai simte interes pentru date așa de vechi din istoria descoperirilor geografice, în secolul nostru, când se așteaptă ca omul să ajungă pe alte planete.

Există un argument, și cred în el, deși nu mi l-a invocat nimeni, privitor la prezența islandezilor pe coasta de răsărit a Americii: un neam de navigatori care făcuseră drumul din Norvegia până în Islanda e imposibil să nu fi mers mai departe. A nega evenimentul înseamnă a nu recunoaște existența vikingilor în istorie. Vik — rădăcina cuvântului — înseamnă fiord în graiul nordicilor, dar înseamnă și viteaz. Istoria nu îi neagă înțelesul al doilea.

Istoria Islandei, începută în același timp cu a insulelor Færoe și în condiții asemănătoare, a continuat cam la fel de asemănător până astăzi. Neînțelegeri interne, dar mai ales greutăți economice au silit țara să se închine regelui Norvegiei, făgăduindu-i supunere și bir, în schimbul unui anumit ajutor și al unei anumite protecții. Protecția a devenit treptat iluzorie, în timp ce Islanda își pierdea, una câte una, libertățile pentru care poporul traversase oceanul și acceptase o viață luată de la capăt, poate mai grea decât a tuturor colonilor din istorie. Atunci s-a născut aici acea literatură a eroismului, care s-a păstrat și a rezistat până în zilele noastre. Vestitele *saga* ale popoarelor nordice nu sunt basme sau legende, cum au toate popoarele, ci mai degrabă cronici ale vremii. Ele au întreținut nu doar graiul poporului, aproape neschimbat într-un mileniu — orice islandez le înțelege astăzi fără dicționare; au păstrat mai cu seamă spiritul libertății.

În serile lungi de iarnă, când toată suflarea fermei sau gospodăriei se aduna în marea odaie comună, la lumina opaițelor sau a focului, stăpânul casei citea tuturora proaspăt transcrisele *saga*: *Edas*, *Heimskringla*, *Laxdaelasaga* și câte altele. Câteodată, când funcționarii regelui, suportați cu o resemnare falsă, ajungeau la abuzuri, poporul își ieșea din ale sale și, hrănit cu amintirea libertății de altădată, cu faptele curajoase ale strămoșilor, transmise din generație în generație, trecea la răzbunări sângeroase.

Insula nu mai era, „păgână” la acea dată; acceptase de patru secole creștinismul, dar un creștinism al Islandei, care era, poate, un altfel de Althing. Spre deosebire de țările Europei, unde introducerea noii credințe a dat naștere atâtor războaie civile, unde oamenii s-au urât și s-au ucis în numele dragostei de oameni, faptele în Islanda s-au petrecut pașnic. Creștinismul a fost propus cu multă iscusință, îngăduindu-se, cui vroia, păstrarea riturilor vechi, cu condiția să le celebreze în taină. Misionarii făgăduiau atâtea locuri în cer câte își vor asigura credincioșii pe pământ, în lăcașurile de rugăciune. Ispitiți de acest troc, pe înțelegerea lor, care trăiau prin practicarea schimbului în natură, islandezii s-au apucat să construiască biserici, cum ar fi construit corăbii sau antrepozite. Creștinismul s-a introdus în Islanda pe bază negustorească; tulburări a produs abia mai târziu Reforma, modificând vechiul contract, naiv și laic, dintre pământ și împărăția cerului.

Calamitățile istoriei, cunoscute și de alte popoare, au întârziat sute de ani ascensiunea legitimă a Islandei, ținând-o până mai deunăzi la starea antemedievală. Între islandezi și norvegieni era totuși o înrudire de sânge, astfel că supremația celor din urmă apărea într-un fel tolerabilă, prin afinități ancestrale. Asuprirea care a adus umilințe grele poporului a început în secolul al XV-lea, atunci când, urmând soarta Norvegiei, Islanda s-a închinat Danemarcei…

Nu m-aș fi oprit la aceste date, pe care presupun că orice cititor le poate găsi într-o enciclopedie onestă, dacă în lumina lor existența Islandei, așa cum o aflu astăzi, nu mi s-ar părea un miracol.

Natura, de la început potrivnică, a conlucrat cu asupritorii și i-a întrecut, ducând țara până peste pragul dezastrului. În secolul al XVIII-lea, cel mai greu din istoria insulei, când poporul era zdrobit de birurile impuse de Danemarca, și economia ei sucombase, molimele s-au adăugat foamei și mizeriei, creînd acolo un infern terestru, greu să și-l imagineze oamenii care au imaginat un infern pe lumea cealaltă.

Dacă în perioada vechii și primei Republici, abia înfiripată, populația insulei ajunsese la 120.000 de locuitori, două treimi din cât are ea astăzi, în 1709 cifra scăzuse la 35.000 — o pătrime. Aceste zeci de mii, scrise în cifre pe hârtie, reprezintă oameni, și osemintele lor s-au amestecat cu lava Islandei, într-o formulă tragică și indisociabilă.

În același secol blestemat, cum nu știu dacă a fost vreunul în istoria altor popoare, cu puterea lui de a concentra nenorocirea până dincolo de înțelesul cuvântului complet „calamitate”, o sută de vulcani au început să erupă deodată, și șapte luni nu s-au oprit, aruncând într-una foc și lavă. Cenușa a acoperit atunci toată insula, în adevăratul înțeles al cuvântului și în deplinele ei limite geografice; vântul a dus-o de altfel mai departe, până la coastele Statelor Unite și chiar până în sudul Africii. Aerul otrăvit a distrus vegetația și a ucis trei sferturi din animale, care erau unul din puținele mijloace de trai ale oamenilor. Ei înșiși, oamenii, au pierit în număr mare; cei rămași nu puteau să fie decât fantome, îmbrăcate în cenușa vulcanilor…

Nu se vedea altă scăpare a supraviețuitorilor decât să fie duși peste ocean și transplantați în Danemarca. Nu cunosc împrejurările care au făcut ca acest plan, pe cale de îndeplinire, să fie părăsit, și islandezii să rămână cu morții și cu vulcanii. Presupun însă că pentru ei ar fi fost și mai tragic să traverseze oceanul pe un drum cu 180 de grade altfel decât primul drum spre Islanda; să fi acceptat transplantarea, în ținutul mlăștinos din Iutlanda, care le era destinată, ar fi însemnat să uite munții Norvegiei și fiordurile de unde plecaseră, să uite și dramatica lor traversadă și să-și nege istoria, după mai bine de opt veacuri.

În tot timpul dezastrelor, la Thingvellir obștea a continuat să se adune în vechiul ei Althing: veneau din ce în ce mai puțini oameni, de la un an la altul; dacă celor vii nu le mai rămânea nici o speranță, poate obștea se străduia să păstreze legile pentru a face dreptate morților…

Ceea ce nu izbutiseră adversitățile celelalte a izbutit însă administrația regală; în 1800, Althing-ul a fost desființat, după o agonie care, cu toată emoția și cu toată dreptatea, se poate numi glorioasă.

De la acea dată, Islandei i-a rămas o singură armă: limba și literatura. În serile lungi de iarnă, mai triste ca niciodată, în odaia comună a fermei, la lumina opaițelor și a flăcărilor, stăpânul casei a continuat să citească, în auzul tuturora, vechile și noile *saga*…

Că mai târziu Islanda și-a recâștigat libertatea, smulgând-o din mâini zgârcite, rupând an de an câte-o bucățică, nu mi se pare un miracol; mai curând sau mai târziu, orice popor își găsește dreptatea. Miraculoasă este existența ei în totul, mai bine de unsprezece veacuri, din care unul, al

optsprezecelea în era noastră, și în era Islandei al zecelea, a întrunit totul ca s-o distrugă, fără ca totuși să izbutească…

Islanda este republică independentă începând din anul 1944. Evenimentul a fost proclamat la Thingvellir, de pe tribuna de piatră a vechiului Althing.

Mă dezamăgește puțin Parlamentul de astăzi, deși în zidurile lui s-a pus piatră, poate aceeași rocă a tribunei de altădată. Deși n-am trăit în Islanda, Thingvellir, așa cum îl întrezăresc în depărtarea lui istorică și geografică, îmi trezește gustul melancolic al cronicilor abandonate. Mi se pare că legendara Islandă a renunțat la ceva din ea însăși aducând Parlamentul în mijlocul orașului.

Trecând peste vicisitudinile care au făcut ca țara aceasta să fie multă vreme supusă Danemarcei, Islanda este, de la originile ei, fiica răzvrătită a Norvegiei. După unsprezece secole de istorie, bradul din fața Parlamentului evocă vechea înrudire. S-au stins patimile — a rămas prietenia. Cu darul ei care a devenit o tradiție, Norvegia întinde Islandei, peste Ocean, pe drumul de odinioară al vikingilor, o mână cordială.

Nu-i mai puțin cordial răspunsul Islandei: dacă vikingii au trebuit să părăsească țărmurile unde a crescut bradul acesta, ea nu uită că neamul ei a crescut tot acolo. De aceea bradul se înalță astăzi, sobru, fără nici o podoabă, dar încărcat de amintirea a unsprezece secole de istorie, în fața Parlamentului de piatră.

Am rămas pe vapor după amiază, ca să schițez impresiile culese de dimineață, dar n-am izbutit, până noaptea târziu, să ajung nici la jumătate; rezumându-le mai mult decât au fost rezumate, aș fi economisit câteva pagini, în schimb mi-ar fi cerut mai multe ceasuri, și ceasurile în ziua Islandei rămân tot douăzeci și patru.

O parte din escală este pierdută, iremediabil. A trebuit să mă întorc și la celelalte pagini, pe care trebuie să le trimit ziarelor și încă nu sunt gata… Mai toți ai noștri s-au dus în oraș, unde am tânjit să merg și eu, ca să beau o sticlă de vin în ambianța terestră, aproape uitată. Am rămas cu bunul Țipă, căruia i-am dictat paginile, până la ora 3 dimineața.

Nu știu care din noi n-a mai rezistat după aceea, deși nu terminasem; cred că n-am mai suportat eu ideea de a răpi unui om binevoitor noaptea

întreagă.

Sâmbătă, 19. Potirul de aur

Marinescu m-a trezit la 7,30, când mi-a adus ceaiul, altfel aș fi dormit mai departe, uitând și de grijile mele, și de Islanda, deși mă culcasem îmbrăcat, cu gândul să sar în picioare după câteva ceasuri de somn și să termin paginile, ca să le pot expedia astăzi; îmi rămânea puțin timp: la ora 11 este fixată plecarea.

M-a cuprins panica văzând ceasul. Cornel, „dactilograful” meu de altădată, venise târziu din oraș și dormea cu fața în jos, făcut una cu patul. (Escalele îi oferă singurul repaus și singura destindere reală: prin regulamentele internaționale, în porturi este interzisă folosirea stațiilor de radio de pe vapoare.) Pe Țipă, exploatat toată noaptea, nu cred că l-aș fi putut trezi, chiar dacă aș fi avut necuviința aceasta. Văzându-mă la ananghie, Marinescu s-a oferit să mă ajute, declarând că a mai bătut câteodată la mașină. Abandonându-și mușteriii și lăsându-i să se servească singuri — era timpul ceaiului de dimineață —, s-a și instalat în fața mașinii de scris, în fumoar, gata să mă asculte, cu atenția încordată și cu neliniștea câinelui care nu e sigur că ai să-l iei la plimbare. Indiferent dacă simpatia dovedită astfel era pentru scrisul meu — nu știu ce putea să înțeleagă din el când căuta literele una câte una — sau pentru mine, gestul lui mi-a mers la inimă. Din păcate, avea mai multă bunăvoință decât pricepere, și, fără să-i neg ajutorul, am fost mulțumit când, un ceas mai târziu, Cornel, trezit poate de țăcănitul mașinii, poate de propria-i conștiință, deoarece îmi făgăduise din ajun această colaborare, a venit, cu ochii încă umflați de somn, să-și ia locul în primire. Marinescu l-a abandonat cu părere de rău, dar nu l-am reținut: timpul nu-mi îngăduia gesturi cavalerești sau sentimentale. Desigur că i-ar fi plăcut, și mie asemeni, să mergem împreună până la ultima filă; nu-mi place să mă despart de nimeni la jumătatea drumului…

Simt că întâmplarea aceasta măruntă va ocupa dimensiuni mai mari în amintirile mele. Indiferent unde o să fim fiecare din noi la anul sau în alți ani care au să vină, indiferent dacă o să ne mai vedem vreodată, am să păstrez, între alte imagini ale omulețului acestuia, pe cea din cenușia dimineață de 19 decembrie 1964, când ne aflam amândoi pe bordul traulerului „Constanța”, în portul Reykjavik din Islanda, așa de departe de casele noastre.

Scund, firav (pirpiriu e cuvântul cel mai potrivit, dar mă abțin să-l aplic oamenilor simpatici), cu fruntea puțin veștejită, poate de gânduri, cu părul negru, ușor tocit, dar viu, fiindcă păstrează un luciu de tinerețe, cu ochii mobili, iscoditori fără șiretenie, isteți și câteodată ironici, Marinescu știe mai multe despre viață decât ar bănui alții și e departe de a fi, simplu, omul care ne servește la masă. O strungăreață foarte vizibilă îi completează fizionomia într-un chip cu totul aparte; acest amănunt anatomic i se prelungește pe față, de-a lungul nasului, până între ochi, și dacă ochii emit o întrebare, strungăreață răspunde cu o exclamație…

La Brăila, ieșind din cabină, în prima mea dimineață, m-a întâmpinat în fața careului, cu șorțul alb care îi marca funcția, și m-a îmbiat, ca o gazdă:

— Nu doriți o cafea cu lapte?

Mă duceam val-vârtej la puntea de comandă, nu-mi era foame, nu mă ispitea masa — m-a ispitit însă glasul, și am acceptat invitația. Am înțeles că Marinescu voia să știu cu cine am de-a face. E între ultimii pe lista echipajului, dar la anumite ore ale zilei rolul lui devine din cele mai însemnate. De ce nu l-am recunoaște? Mecanicii, cu rolul lor important, au grija motoarelor. Marinescu o are pe-a oamenilor, și el nu se mulțumește să ne hrănească; adaugă acestui gest afecțiunea. Datorită lui, adesea, masa din careu se transformă într-o masă de familie.

În zilele când mai toți umblăm cu chipurile sumbre, el e posomorât numai cât rămâne singur. Dacă-i spui un cuvânt se înseninează, găsește de unde să scoată un zâmbet, o glumă și chiar o vorbă înțeleaptă, un proverb adaptat așa de bine împrejurării, încât pare de producție proprie.

N-am purtat niciodată acel veșmânt comod, dar care mi s-a părut o uniformă cu pretenții, și care se cheamă „haină de casă”. Nu poți să fii tot timpul cu spiritul încordat și cu atenția ascuțită; în ceea ce mă privește, de multe ori le las în repaus, sau mai exact: într-un regim de *relenti*, cum spun mecanicii despre motoare. Îmbrac atunci, în mine, o „haină de casă”, cusută din naivități și din simplitate… Dacă o poartă și Marinescu în orele lui de repaus, fie că și-o cunoaște, fie că nu s-a gândit la ea niciodată, trebuie să declar că știe s-o scoată mult mai repede decât mine. O vorbă a lui mă lasă cu gura căscată.

În ziua sosirii la Reykjavik, pe când mă plimbam pe coridoare, enervat că nu se mai termină revizia vamală, Marinescu, văzând starea mea și intuind restul, s-a oprit alături, având în mână două sticle de vin, pe care le ducea vameșilor, și mi-a spus cu simpatie, dar pare-se și cu compasiune:

— Calul nu șchioapătă de ureche!

Înțeleg ceva — se pot înțelege multe. Care-i înțelesul adevărat? Marinescu îl știe. Îmi simt mintea îmbrăcată în haina de casă.

Graba mea de dimineață a fost exagerată, dar n-aveam de unde să știu: plecarea vaporului se tot amână cu câte jumătate de oră, până ce, în sfârșit, rămâne fixată pentru ora 14. Mă mustru ironic pentru exagerarea de astăzi și mă suspectez de altele. Totuși, cel puțin acum, am avut o justificare deplină: credeam în ora care se anunțase. Poate la fel s-a întâmplat și alteori: am crezut într-o oră sau într-o dată omenească… Orele se schimbă, datele omenești se transformă… Rămâi puțin ridicol în fața ceasornicului, ca și în fața celor care te-au silit să-ți dai sufletul, și a fost de pomană.

Am avut timp să mă duc la poștă în liniște, și, cum nu era frig, iar atmosfera mi se părea prietenoasă, m-am bucurat din plin de cele câteva ore câștigate; am descoperit o altă față a orașului, desigur răsfrântă prin starea mea sufletească, dar sunt prea obosit s-o notez astăzi. În noaptea lungă cât vom merge spre Terranova o să fie destul timp să mă întorc la acest Reykjavik și la această Islandă. Nu practic metoda însemnărilor, pe care să le dezvolt la prima ocazie; fișele încercate cândva în literatură au rămas moarte. Pe drept sau pe nedrept, mă încred în selectorul memoriei, care, la pretențiile și la țelurile mele, nu m-a trădat până astăzi. Ceea ce am uitat nu putea fi scris niciodată. Viața noastră e mai mică decât întâmplările noastre…

Plecând de la poștă, m-am întâlnit cu Cornel, care ieșise să-și ia un stoc nou de reviste ilustrate. Nevasta lui are meseria modestă de frizeriță, adică tunde și bărbierește bărbații, treabă așa de puțin potrivită cu o femeie. Până să ajungă la altă treaptă, face și ea ce-a învățat și ce i s-a dat să facă, într-un salon de coafură periferic… Mă înduioșează solidaritatea lui Cornel cu meseria nevestei și solicitudinea pentru femeia lui, aflată atât de departe.

Îl însoțesc prin câteva librării; ca și la Thorshavn, caută reviste tehnice, de radio, care se înscriu într-o pasiune amintită altădată. Îl ispitesc, fiind puse de-a valma, și cele cu femei goale, însă se mulțumește să le arunce câte o ocheadă; ceilalți băieți au făcut, pare-se, provizii serioase. Atenția cea mai mare o dă revistelor de coafură masculină, ca să le ducă nevestei. Da, e înduioșător — și e admirabil. Prin el, nu știu ce unitate de pe Calea Dudești

a cooperativei Higiena se va pune la curent cu ultima modă a coafurii atlantice.

La rândul meu, caut o hartă a Islandei; aflu că o pot găsi la Birourile Companiei Aeriene; Cornel mă însoțește, spre a fi solidar și cu mine. Avem de urcat o scară, care pornește dintr-un mic hol, aflat la stradă. Cu toată zloata de afară, atât scara cât și holul n-au nimic din aspectul acela maculat și umed al locurilor de trecere publică, pe vreme de moină; covorul, deschis la culoare, nu arată nici o amprentă și nici o scamă, de parcă accesul la etaj s-ar face pe cale aeriană.

La picioarele scării, o stewardesă, în uniformă clasică, veston bleumarin strâns pe talie, fustă dreaptă, încă și mai strânsă pe șolduri și pe coapse, ne indică direcția, arătând spre etaj cu brațul, într-un gest îmbietor și plin de grație.

Din păcate, încântătoarea apariție e de carton decupat, ceea ce descopăr după o primă tresărire adevărată; nu neg deci începutul de păcăleală. Nu înțeleg însă ciuda manifestată de Cornel, care s-a păcălit până la capăt, adresând fantomei colorate un salut reverențios, nu lipsit de intenție bărbătească…

Tot drumul până la vapor bombăne, vrând parcă a spune: „Cum am putut eu să pățesc una ca asta?!”

Nu-și dă seama că e în câștig față de mine, de vreme ce a trăit o clipă mai mult iluzia unei priviri calde; pe ocean, clipa de amăgire se va amplifica și uneori se va confunda cu o realitate lăsată în urmă.

Când ne-am întors la vapor, plecarea se amânase iarăși: nu se terminase reparația radarului. Se lucrează la el de două zile, dar, ca să fiu sincer, mărturisindu-mi și ignoranța, și nedumerirea, nu știu nici când s-a stricat, nici ce are. S-a întâmplat pe drum, câteodată, „să facă pe nebunul”, cum spun electricienii vaporului; ei l-au pus la punct fără întârziere. De data asta, electricienii ridică din umeri.

Spre seară, reparația s-a declarat terminată, deși aparatul încă nu răspundea la toate solicitările. Lucrătorii, care nu cunosc acest tip, declară că nu au ce să-i mai facă; doar să amânăm plecarea pe luni, ca duminică să studieze schemele, să se consulte și cu alții. Comandantul însă nu acceptă; după ce plecarea s-a tot amânat cu câte o oră, până seara, a hotărât că vom pleca mâine dimineață. Totuși, nu mi-l închipui aventurându-se printre

ghețuri și spre coaste necunoscute fără să fie sigur pe radar; e prea prevăzător ca să se lipsească de această sculă, care până mai acum unul, două sau trei decenii a lipsit tuturor marinarilor. Deoarece trăim în deceniul nostru, prevederea nu mi se pare reprobabilă. Și cu atât mai puțin pot înțelege o hotărâre atât de categorică. Dacă îl întreb, căutându-i intens privirea, îmi răspunde evaziv și cu un zâmbet care ar putea să pară enigmatic. Cred însă că nu ascunde nici o enigmă; are un gând clar, îl simt, numai că nu vrea să-l spună.

Cum mi-am terminat, în sfârșit, toate treburile și nu mai datorez decât ceva Islandei, eram hotărât să merg astă-seară în oraș, când m-a cuprins deodată oboseala, în suflet și în carcasa lui totdeodată, apăsător și inseparabil. Nu mă potriveam cu o astfel de seară, cu un restaurant din Reykjavik unde se dansează și unde băieții se pregăteau să asalteze și să înghesuie vreo biată fetișcană, subțire și înghețată, pe care de o mie de ani o bat valurile oceanului…

Plecăm mâine, și n-am aflat dacă Islanda este sau nu este vechea, tainica, indescifrabila Thule. Vor fi existând pe țărmurile ei ruinele castelului din baladă? Pe ce fund de nisip sau sub ce stâncă din apă o fi zăcând potirul de aur? Sau o fi căzut în plasele pescarilor, și ei l-or fi topit, ca să facă salbe iubitelor nestatornice?…

Poate n-a existat regele din Thule, după cum poate nici Thule n-a existat vreodată. Dar cineva, pe aici, o fi aruncat un potir de aur în mare și poate chiar în locul unde este acum înfiptă ancora noastră…

Plecăm mâine, și n-am identificat locul unde a debarcat Pytheas. Nu era greu: îmi trebuiau două ore să merg pe țărm, la marginea orașului, să privesc în dreapta, în stânga, pe alese, și apoi să pun piciorul pe o stâncă de lavă. Acela ar fi fost locul, și după două mii patru sute de ani nimeni n-ar fi putut să spună că e altul… Dar mi-au lipsit cele două ore și mi-a lipsit inspirația.

Pe unul din țărmurile stâncoase ale Islandei a naufragiat și s-a pierdut, de data asta în pragul vremii noastre, vaporul de cercetări științifice și umane al doctorului Charcot, numit *„Pourquoi pas?”* — cu o cutezanță modestă și în același timp deplină. E totul în acest nume, și simt totuși în el o îndoială sau o reținere. „De ce nu?” Adunând sfârșitul cu țelurile, vaporul și-a

meritat numele. Dar unde-i epava lui, și unde-i umbra omului înecat, care i-a dat acest nume?

Plecăm mâine!

S-au dus toți în oraș, în afara treimii de serviciu. E o seară câștigată pe neașteptate și nimeni nu vrea s-o piardă.

M-am simțit singur primele ceasuri; rămăsese, ce-i drept, și comandantul, nu știu din ce rațiuni, bănuiesc că altele decât ale mele, dar, oricum, prezența lui alături, după doi pereți de cabină, nu schimba cu nimic situația. Mă miră și mă demoralizează imposibilitatea de a găsi între noi un prilej de comunicație, de a identifica o pasiune comună, mai ales în mijlocul mării. Am multe pasiuni aici; să nu aibă niciuna?

Priveam cheiul, și peste chei, necunoscutul Islandei; dacă aș fi știut din vreme că nu plecăm astăzi, aveam timp să merg măcar 40 de kilometri în interiorul țării, ca să văd geizerele. Ziua de astăzi am căpătat-o în bucățele; e drept că noaptea rămâne întreagă.

Pleca din apropiere, cu vreo jumătate de ceas înainte de miezul nopții, „Meerkatz”, vas de salvare sub pavilion german, care cutreieră aceste ape câștigând bani din necazurile altora. Dar poate judec fără dreptate! Medicul lor a fost în vizită la noi; e un tânăr plin de elanuri. Poate or fi acolo, în echipajul vasului, niște tineri ca și el, dornici să-și câștige existența într-un fel mai puțin obișnuit, având poate o formulă sufletească altfel decât a altora…

Într-o orchestră sunt și viori, sunt și tromboane. Înainte de a fi violoniști sau tromboniști, oamenilor care mânuiesc aceste instrumente nu le-a lipsit, desigur, posibilitatea să aleagă. Înțeleg; ce s-ar face o orchestră fără tromboane? Dar de ce să alegi trombonul, omule inexplicabil? Își are și el locul într-o formulă sufletească?

De la trombon mai departe, toate meseriile mi se par explicabile. Iar la echipajul vasului salvator mă gândesc cu admirație și cu o invidie postumă, de mult atenuată sau aproape ștearsă. Oare nu-mi făcusem planul cândva, împreună cu câțiva prieteni care cunoșteau toate meșteșugurile — cunoșteam și eu câte ceva la data aceea —, să transformăm în vas-atelier un barcaz de 50 de tone, să-i punem strung, forjă, bormașină, menghini și pile, aparat de sudură și să colindăm Egeea sau Mediterana, „ciocănind” azi într-un port, mâine în altul — reparații — ca să avem din ce ne ține viața pe apă?

A fost un plan din multe altele și nu mai știu dacă l-am hrănit o lună sau numai o noapte. Într-o zi a vieții, astăzi, s-au întâlnit toate; pe lângă Mediterană, am traversat și Atlanticul…

Nu chiar toate… Ar însemna să nu mai visez niciodată.

De ce cred că sunt tineri oamenii de pe „Meerkatz”? Fiindcă vaporul lor are drept emblemă, la prova, de o parte și de alta a etravei, o mâță neagră, (dacă spuneam „pisică” i se micșora hazul). E o mâță hazoasă, prin faptul că e mâță și stă pe coadă. Iar dacă adaug că privește și cu ocheanul, ținându-l cu labele din față, de-aici decurge obligația de-a fi tânăr și comandantul.

Ce-ar zice comandantul nostru să avem la prova o emblemă ca asta?

„Meerkatz” a plecat, și pe chei au rămas cinci fete, care își conduseseră „băieții”. Erau curățele și simpatice, toate cu părul pe umeri — și foarte sociabile. Au intrat în vorbă cu timonierii noștri de la scară:

— Hallo!…

Nu știu ce le-au răspuns ei și-n ce fel de englezească; nu-i puteam auzi și nici nu-i vedeam în unghiul mort de sub hublouri. Dacă o fi de cart Costică Oțeleanu, cel mai matur din toți și împovărat de propria-i maturitate, și-o fi luat mutra lui de morsă, ca să-i apere pe ceilalți de vreo slăbiciune. Dar cred că nu era el, deoarece fetele nu s-au speriat, ci au continuat vorba o vreme; se vedea limpede că n-aveau chef să plece… Citit cu cifrul moravurilor nordice, gestul lor însemna prietenie — nimic altceva. Iar prietenie înseamnă orice — și nici o obligație. Bineînțeles că, prin structura sufletelor legănate de apă, au și ele simpatie pentru omul de mare, și nu li se părea nefiresc s-o manifeste cu o jumătate de oră înainte de miezul nopții.

Totuși, gândindu-mă la băieții lor, care abia plecaseră, m-am întrebat dacă mai există potire de aur.

Le priveam pe hublou, până ce m-au văzut, fiindcă stăteam în lumină, și-atunci mi-au strigat toate cinci într-un acord sirenic: „Hallo!” — făcându-mi semne cu mâna. Le-am răspuns cu un semn vag… Iar acum mă pregătesc să mă culc, cu regretul că nu le pot pofti pe vapor, că nu le vorbesc limba, că pierd prilejul să ascult în noaptea asta, ca într-o noapte a Șeherazadei, concentrată, câte o *saga* de la fiecare fată…

Duminică, 20. Manevră ciudată

Am plecat la ora 11, deși toată lumea era convinsă că o să mai întârziem o zi, două. Comandantul a dat o ciudată dovadă de energie. Cu radarul care nu funcționează bine?… Nu-mi dau seama ce se întâmplă, dar simt o taină;

deși aud zornăind lanțul ancorei, nu-mi vine să cred că plecarea e reală; aștept să urmeze o mascaradă…

Și totuși, am plecat; ieșim cu multe precauții în radă, pilotul coboară — și în față se deschide oceanul, vânăt, cu drumul spre Terranova, pe care tocmai acum, când ne îndreptăm într-acolo, o simt deodată nesigură, nereală, ca pe o Atlantidă nordică, scufundată.

M-am culcat puțin după amiază și n-am observat nimic deosebit pe urmă, numai că vaporul, împotriva așteptărilor, se balansa tolerabil. Abia mai târziu am aflat că, după două ore de marș, cât timp dormisem, după destulă oboseală, făcusem rondoul, și acum ne întorceam să intrăm înapoi în radă, cu totul inexplicabil.

Cornel m-a lămurit îndată: a interceptat radiograma (de trei sute de cuvinte), trimisă de „Galați” în țară: pescuitul la Terranova nu dă rezultate, vremea este primejdioasă, vestitele pescadoare despre care se știa că sunt acolo, patruzeci și trei de vase mari și două sute cincizeci mai mici, dacă nu s-au înecat au părăsit zona. Consiliul de bord a luat hotărârea să plece în sud, la Canare. Desigur că, în asemenea condiții, din țară nu mai poate veni decât aprobarea…

În ceea ce ne privește însă, ar fi trebuit să mergem mai departe. Înțelept și prevăzător, comandantul și-a adus aminte, după ce plecasem, că meteorul primit astăzi, pe când ne mai aflam încă în port, anunța felurite cicloane — ceea ce era un adevăr, confirmat după aceea — încât a hotărât să ne întoarcem la adăpost de furtună. Nu puteam să rămânem aici din capul locului și să nu mai vânturăm oceanul de pomană? E a treia oară când facem manevra asta bizară.

Zâmbetul tainic al comandantului începe să mi se limpezească, și cred că înțeleg acum de ce nu l-a incomodat funcționarea defectuoasă a radarului. Îi recunosc flerul și-i acord toată admirația: a simțit că la Terranova nu-i de făcut treabă, a știut, probabil, că n-o să ajungem niciodată acolo.

Și iarăși stăm la ancoră — și simt că se zbârlesc toate în mine.

Nu am starea de spirit să ies pe punte sau măcar să privesc pe hublouri orașul ale cărui lumini ne înconjoară. Nu vreau, nu pot să mai văd nimic —, mă socotesc plecat de aici, și pentru a înțelege ceva din ceea ce am luat cu mine din Islanda, ea trebuie să devină o amintire.

Una din amintirile care mă urmăresc e aceea a copiilor mici de școală, așa cum i-am văzut alergând pe străzi, din prima seară. Unul mi-a intrat direct în privire, într-o clipă de concentrare, poate exact când ochiul își deschidea obturatorul, încât mi-a rămas întipărit pe retină, cu toate trăsăturile distincte, la jumătatea unei mișcări — și acum, când îl developez, pare contrariat că i-am barat drumul și-l țin prizonier, răpindu-i o vreme prețioasă. Totul în fizionomia și în mișcările lui arată graba. O parte a clișeului s-a voalat totuși: nu-mi dau seama, am uitat, dacă e în capul gol, cu părul blond, aburind în gerul de seară, sau are o căciulă de lână, sau o șapcă de schi, norvegiană. Poartă o hăinuță de postav cenușiu, încheiată la două rânduri, cu găitane și cu o glugă lăsată pe spate, peste ghiozdanul de școală. Sub braț are un vraf de ziare, proaspăt ieșite din tipografie, cu cerneala înghețată, fiindcă n-a avut când să se usuce.

Îl aduc în prim plan, până ce chipul lui ocupă tot cadrul; acum i se văd mai limpede contrarierea și graba; parcă e gata să scâncească, sau să scrâșnească din dinți, sau să-mi repeadă un pumn mic în piept, ca să-i redau libertatea. Are fața rotundă, bălaie, sănătoasă, îmbujorată de ger și de nerăbdare. Peste un ceas, când va ajunge acasă, cu treburile terminate, când se va potoli goana din el, și sângele, accelerat acum, își va recăpăta calmul polar, obrazul, probabil, va deveni palid.

Mișcarea e de spiriduș, a unui Puc din *Visul unei nopți de gheață*; fizionomia, deși puerilă, are o amprentă gravă, de maturitate…

În această imagine, întipărită în ochi și studiată pe îndelete, sunt concentrați, fără nici o sforțare din parte-mi, toți copiii de școală pe care i-am văzut alergând pe stradă în acea primă seară și în zilele următoare. Când își termină orele de clasă, iau în primire un vraf de ziare și aleargă să le vândă, pe străzi, prin cafenele, restaurante și magazine. Își cunosc foarte bine itinerariul, nu șovăie la intersecții, nu se ciocnesc între ei și nu se concurează. S-ar spune că au împărțit strada în sectoare și au împărțit de asemeni trecătorii. S-ar spune că îndeletnicirea aceasta a lor, suplimentară, a fost studiată temeinic, că are la bază un serios „caiet de regie” și multe repetiții generale.

Într-o jumătate de ceas dispar toți de pe scenă; rămân oamenii maturi, cu ziarele în mână…

La Reykjavik apar cel puțin cinci cotidiene, la diferite ore ale zilei. Îmi vine să cred că orele au fost alese astfel ca să coincidă cu cele când copiii se duc sau se întorc de la școală, dimineața, la prânz și seara…

M-am întrebat, și am întrebat, cum poate să subziste o țară săracă, al cărei singur venit important îl aduce peștele din apa oceanului. E adevărat că, spre deosebire de mai toate țările din lume, Islanda nu are armată și e scutită astfel de cheltuieli grele. Totuși, cei numai 180.000 de locuitori ai ei trebuie să susțină un buget încărcat de toate cerințele vieții moderne, egale cu ale altor țări, mai bogate și cu mai mulți oameni. Ea are un aparat de stat și reprezentanțe diplomatice, după cum are o reprezentanță la Organizația Națiunilor Unite, unde plătește cotizații importante. Are biserici, care rămân o povară bănească, indiferent cine le-ar susține și cu cât de mare credință. Are spitale, școli, instituții de cultură și chiar o universitate.

Mi s-a răspuns: „nici o energie nu se irosește”. Copiii care vând ziare sunt primul exemplu despre ceea ce înseamnă aici greutatea de a trăi și voința de a învinge greutatea.

Într-o societate de 180.000 de oameni, după ce scazi pruncii — anume n-am spus copiii — apoi bolnavii, infirmii și bătrânii, rămân vreo 40.000 apți să muncească. Islanda e datoare să mărească numărul la maximum, spre a compensa, cât e cu putință, lipsurile unei naturi sărace, care rămâne aspră și greu abordabilă, chiar atunci când e cât de cât generoasă.

Apa fierbinte a geizerelor e o generozitate, dar ea abia suplinește lipsa cărbunelui sau a petrolului și nu umple nici o câtime din vidul negru al cerului de iarnă fără soare, din vidul alb al verilor, când soarele, deși nu apune, agonizează, neavând nici măcar puterea să moară.

Peștele din ocean e și el o generozitate a unei naturi, care, în schimb, trântește gheață și zăpadă în munți și în prerie după ce a împrăștiat lavă și cenușă pe toată întinderea țării și nu îngăduie să crească legumele, poamele sau grâul.

Dar, în sfârșit, există o bogăție a oceanului, care a și justificat vechea imigrație. Peștele abundă în fiorduri și în preajma coastelor — și ar înfățișa o bogăție nelimitată dacă n-ar cere atâta trudă spre a fi scos din apă…

Copiii cu ziarele sunt un simbol — primul, de unde pornește viața. Ei nu se joacă, ci muncesc. În afară de prunci, de bolnavi, de infirmi și bătrâni, aici toată lumea muncește — și așa subzistă Islanda.

Astăzi s-a împărțit băutura — whisky — cumpărată la Reykjavik; am luat și eu două sticle, mai mult ca să mă aflu în treabă, dar poate că vor prinde bine odată.

Rezultatul s-a simțit în primele ceasuri, și n-am mai fost în stare să-l suport cu bunăvoință. S-a pornit chiolhan în cabina vecinului; nu știu câți se adunaseră alături; după glasuri, mi-am dat seama că spațiul era ocupat la maximum, și poate chiar cu etaje, adică stând unul în capul altuia. Cea mai mare gălăgie n-o făceau însă chefliii, ci magnetofonul, emițând continuu acel *fortissimo* care în muzică se notează cu trei f puși unul lângă altul — înfiorătoare imagine! — vrând să marcheze paroxismul sunetelor.

Exasperat, la un timp am deschis ușa și am dat peste unul care tocmai ieșise pe coridor să respire. I-am reproșat, cu toată reținerea, numai manevra nesăbuită a magnetofonului. Rezultatul a fost aproape ca în anecdota cu cel care, după ce trântește o gheată pe jos, își aduce aminte că a făgăduit să-și menajeze vecinul de la etajul inferior, și atunci a doua gheată o depune pe dușumea fără zgomot. În anecdotă, victima așteaptă până la ziuă să audă căzând și a doua gheată, în cazul meu, intervenția imprudentă a făcut ca în locul hărmălaiei continue, care putea deveni suportabilă prin monotonie, să cunosc toate nuanțele magnetofonului, de la minimum la maximum, ca un duș scoțian transpus în sunete.

Le recunosc toată bunăvoința vecinilor: s-a făcut liniște, însă presiunea nu putea să se piardă fără o explozie care să arunce pereții în aer. Simțeam un vâjâit ca de proiectil angajat pe traiectorie, în liniștea suspectă dinaintea tuturor dezlănțuirilor cunoscute în natură — și toate începeau să crească, pe nesimțite, glasurile și magnetofonul, până la cei trei f ai partiturii.

Îmi înfrânam furia, spunându-mi că pe oameni trebuie să-i judeci după ce le-ai luat mai întâi temperatura, că nu-i decât vina mea dacă am altă temperatură decât ei astă-seară și că, oricum, tot mai rău este pe furtună. Cu o astfel de înțelepciune, pe care regret că nu o am totdeauna, începeam să mă simt împăcat și cu mine, și cu ei, și cu magnetofonul, și simțeam că mă cuprinde somnul, când deodată se făcea liniște deplină.

Cine se plânge de teroarea zgomotelor n-a cunoscut-o pe-a liniștii.

N-am avut înțelepciunea supremă de a mă duce alături și a-mi ruga vecinii să socotească drept neavenită intervenția de adineauri, să trântească amândouă ghetele fără sfială și să lase slobod magnetofonul. Drept urmare, am suportat bunăvoința lor intermitentă până aproape de ziuă, când am aprins lumina ca să mă introspectez și să trec rezultatul pe hârtie.

Am învățat, dacă nu mă înșală memoria, chiar la prima lecție de psihologie că prin introspecție, căutând lucid cauzele unei stări de suflet, amărăciune sau bucurie, anulezi o parte din intensitatea acestor simțăminte,

rele sau bune. N-am avut niciodată puterea să mă introspectez atât de adânc ca să-mi fac necaz din bucurie, și din bucurie durere; le-am trăit și pe unele, și pe altele întregi, cum au vrut să vină.

Cât despre petrecerea vecinilor, după ce m-am introspectat multe ore, nu pot să spun decât că un naufragiu ar fi o nenorocire mai mare.

Luni, 21. Ce-ar putea fi veșnicia?

M-am trezit la timpul prânzului, mahmur, de parcă eu aș fi făcut chiolhanul, și cu o depresiune greu de explicat altora; întoarcerea noastră în radă, manevră cuminte, mi se pare totuși o abdicare. Ceilalți n-ar fi de aceeași părere, astfel că am rămas în cabină, ca să nu văd pe nimeni, să nu dau nimănui explicații inutile.

La ora 15, comandantul a citit, prin stația de amplificare, telegrama primită chiar atunci din țară: plecăm spre coasta Africii, la Canare. Era radios ca după o ispravă personală, dar isprava o săvârșise „Galați”, după ce suportase multă tăvăleală din partea oceanului.

Peste o jumătate de oră, eram încă în pat, comandantul a venit în cabină să-mi anunțe, și mai radios, „vestea cea mare”. I-am răspuns, cu temperatura personală, că o auzisem o dată cu toată lumea.

Nu mai știu de ce, peste o altă jumătate de oră a venit din nou; nu-și mai încăpea în piele de bucurie, iar eu eram așa de acru, că nu m-aș fi putut îndulci nici dacă mă scăldam într-un butoi cu miere.

— Când plecăm? am întrebat, privind cum se lăsa umbra peste hublouri.

— Să vedem cum mai e vremea. Poate pe seară…

Știu că din rada Reykjavik n-o să iasă pe întuneric nici să-l pici cu ceară. Rămânem aici până mâine, dacă nu plecăm imediat, cât mai este puțină lumină…

Într-adevăr, zece minute mai târziu am simțit cum se ridică ancora și curând am fost pe drum, părăsind coastele Islandei, cred că pentru totdeauna… Începe partea a doua a călătoriei și sunt nemulțumit că n-am sfârșit-o pe prima…

M-am plimbat zece minute pe punte, seara, aruncat dintr-un bord în altul și stropit de spuma valurilor; simt nevoia mișcării mai mult decât pe a mâncării.

Sunt obosit după atâtea zile cu puțină odihnă și am să mă culc devreme, dar mă stăpânește un simțământ apăsător, depășind oboseala — regretul că

nu mai mergem la Terranova, unde, desigur, nu ne-ar fi fost bine. Compensația luminii, căldurii și soarelui și orice altă compensație nu mi se mai par îndestulătoare. Constat abia acum că mai era în mine mult disponibil pentru acest Nord urât de toată lumea… Mult disponibil pentru multe și pentru multă vreme. Mi se pare că aș fi capabil să suport veșnicia.

PARTEA A DOUA

TROPICUL RACULUI

VII SOARELE

Marți, 22. Importul luminii

Începând de aseară, linia mare de navigație e Sudul, indiferent de ocolurile pe care le facem. E furtună grea de la vest, silindu-ne să mergem spre sud-est deocamdată, ca să nu luăm valurile chiar din travers, ceea ce cu vasul gol ar însemna scuturătură câinească; și așa chiar, vaporul se chinuiește, trosnind cum nu l-am auzit niciodată; se chinuiesc și oamenii poate…

Mi se pare că motoarele scot alt sunet, puse probabil în sarcina maximă, și transmit o altfel de vibrație; e imposibil să țin capul rezemat de tăblia patului, care s-a transformat într-un instrument de caznă.

Am dormit cu intermitențe, aruncat când spre capul patului, când spre picioare, mototolit cum spuneam altădată, și cum nu se poate spune mai bine. Dar m-am învățat să mă las moale și nu mai sesizez balansul decât atunci când depășește limita larg acceptată, când toată greutatea trupului mi se lasă în creștet, care la rândul lui se proptește de tăblie, în timp ce picioarele pierd atingerea cu salteaua și plutesc în aer, de parcă aș face pe saltimbancul.

Mai obositoare sunt zgomotele necunoscute până acum, sau uitate; nu, n-am auzit până astăzi acest scârțâit al pereților.

L-aș suporta senin dacă n-aș ști că provine dintr-o frecare, dintr-o muncă fără repaus, care consumă materia.

Ziua se scurge astfel într-o monotonie brutală; cu tot cerul acoperit, este evident mai multă lumină. În curând vom fi pe latitudinea României, înainte de a ajunge la latitudini tropicale, dar încă și iarăși nu mă consolează. Păstrez în mine o tristețe constantă și calmă pentru Nordul părăsit înainte de termen. Și câtă frică mi-a fost de el la plecare, frică de frig și de lipsa luminii! Iar acum, ziua scurtă de câteva ore, zorile și crepusculul prelungi, aurora boreală întrevăzută în câte o noapte, viscolul în hublouri — și toate câte mi s-au adunat în inimă, sunt pentru mine nostalgii grele. Dacă printre

rândurile paginilor din urmă se va vedea măcar una din ele, chiar neclară și fără explicație deplină, ea are să fie, cândva, un început de mângâiere…

Am înregistrat în capitala Islandei nordice o imagine sudică; n-o fi fost singura, dar e cea mai statornică și mă urmărește poate fiindcă mergem spre soare; o construcție nouă, o sală de teatru iradiind lumină sub bolta posomorâtă. Arhitectura ei cursivă și liniștită, într-un contrast izbitor cu pământul neliniștit al țării, mi-a atras privirea din depărtare — și m-am apropiat de ea cu impresia că îmi vorbește. Îmi vorbea, desigur, despre putința omului de a învinge peisajul, de a rupe aici tradiția cenușie a pietrei și a lavei. Imaginea, grandioasă, adusă nu din recile țări scandinave, ci din Grecia, sau de la Roma, cărora le datorăm frumosul în lumea europeană, în lumea Mediteranei, era de o frumusețe adaptată timpului nostru, pe tipul nostru, și pe înțelegerea noastră. Din mijlocul ghețurilor și vulcanilor, mi s-a părut că Islanda caută ce a fost pur în antichitate și ce-a fost luminos în Renaștere, și le trăiește astăzi pe amândouă, cu o forță proaspătă, adică modernizată.

Dacă nu mă miră că automobilul și mai ales avionul au luat aici locul poneilor, de ce m-ar mira că există o astfel de sală? Țara oceanului nordic aderă la lumina Mediteranei. În locul marmorei, care îi lipsește și ar costa prea mult s-o aducă din altă parte, pune culoare. Materialul ieftin, dacă este economic, nu este neapărat și provizoriu. Culoarea înlocuiește coloanele, frizele și peristilurile, înlocuiește tot ce altădată a însemnat migală și veșnicie. Veșnicie în înțelesul vremii noastre e mișcarea constantă spre un infinit abordabil, până la care avem încă destul spațiu.

Miercuri, 23. Taina heringului

Am văzut pe hartă locul unde se află „Galați” astăzi; am urmărit, invidios și melancolic, drumul lor care îi va duce obligatoriu pe la Azore, de atâtea ori repetata escală a închipuirii mele.

Ei au făcut un drum mult mai lung, mai oceanic, de la coastele Norvegiei până la Terranova — care rămâne scufundată pentru mine —, tot nordul Atlanticului, și singura lor pierdere e că n-au intrat la Reykjavik. Vor intra într-un port din sud… Cum să nu-i invidiez? Am consumat toată lumea care ne era destinată; nu vom mai vedea alta până la întoarcere, decât lumea noastră, echipajul de optzeci și unu de oameni…

Vremea s-a mai liniștit, în locul furtunii a rămas o hulă grea, ticăloasă, care încă ne chinuiește și ne obligă să mergem tot spre sud-est, apropiindu-ne de coastele Irlandei; va veni vremea, poate chiar mâine, s-o luăm drept la sud, cu valurile din travers, indiferent cât au să ne tăvălească.

Acum, când am lăsat departe pământurile din nord, oceanul mi se pare pustiu, fără margini și fără destinație; nu navigăm spre un port, ca toate vapoarele, ci spre o zonă goală, unde în afară de apă nu vom întâlni decât amintirea incertă a Atlantidei, care, chiar dacă a fost un continent, n-a lăsat urme, ci numai taină și inconsolare.

Nu știu ce se întâmplă de ne mișcăm așa de încet, deși motoarele duduie; azi-dimineață abia depășisem paralela 60, iar acum, seara, suntem probabil cu 2 grade mai la sud, departe încă de drumul vapoarelor și de apele calde.

Mergem aproape 300 de mile pe zi, dar mă simt ancorat tot în urmă. E în mine un amestec de tristețe și umilință; pregătirile mele pentru această călătorie au fost exagerate, iar temerile, inutile. Am purtat degeaba cu mine armurile. Îmbrăcămintea groasă, flanelele, ciorapii de lână și întreg echipamentul de expediție zac în dulapuri, în sertare, exprimând, în muțenia lor, ironie. Ceea ce Nordul a însemnat întrebare și teamă s-a transformat de pe acum în nostalgie; n-ar fi grav, dacă nu s-ar amesteca aici, pe nedrept, un simțământ de neputință, iar pe drept, nedumerirea. Plecăm fără să ne fi încercat toate puterile, nici eu, nici oamenii, nici vaporul.

Am venit aici spre a prinde hering; cuvântul nu-l mai pronunță nimeni dintre noi, ca și cum ar fi de rușine. Dar înfrângerea e de altă natură; e a spiritului. N-o măsor cu magaziile goale, de vreme ce economic, probabil, n-o să fim în pagubă; pierderea de timp o vom recupera, sper, la Canare.

În cartea despre Islanda am găsit o explicație, care trebuie să ne consoleze; îmi pare rău că n-am dus experiența până la capăt, și concluzia o iau de la alții. În carte scrie:

„Heringul se deplasează în bancuri imense din Oceanul Arctic spre coastele nordice ale Islandei. Oameni din toate regiunile țării dau fuga într-acolo, și «orașele heringului», care iau naștere atunci, seamănă cu micile așezări din timpul goanei după aur, în Statele Unite ale secolului XIX…”

E neonest să descriu cu vorbele mele un fenomen căruia nu i-am fost martor. Aș izbuti, cred, să redau un tablou esențial, pitoresc și dramatic din viața Islandei. Fraza transcrisă e cuprinzătoare și inspirantă, dar nu pot să iau imaginile de-a gata. Cum să nu port așa de grele regrete, că plec fără să fi văzut această țară unde n-am să mă mai întorc niciodată? Datoria

vaporului era să afle totul despre hering, iar a mea să aflu totul despre Islanda.

Aș asemui însă „orașele heringului”, într-o viziune într-adevăr islandeză, nu cu orașele goanei după aur, ci cu vechile tabere de la Thingvellir. Pescuitul, ca și facerea legilor odinioară, este o treabă nu a pescarilor, ci a națiunii. Islanda subzistă deoarece ea continuă să fie și astăzi, în întregul ei, o mare obște.

Consolarea noastră poate fi găsită în rândurile care urmează:

„Însă pescuitul heringului fiind o loterie nu poți fi niciodată sigur de rezultate. Uneori oamenii au de lucru nebunește, zile și nopți în șir, și într-o săptămână câștigă salariul pe un an…”

Știu, mi s-a spus și îi văd: atunci lucrează toată familia, femeile, copiii și bătrânii, în taberele de pe malul oceanului. Pe mese improvizate, uneori lungi cât țărmul, ei eviscerează și pun la sărat în butoaie imensele grămezi de pește pe care le descarcă pescadoarele bărbaților. Nu mai e o muncă, nici măcar o muncă nebună, cum spune autorul, ci o bătălie, care nu totdeauna aduce victoria.

„În schimb — scrie cartea — sunt ani când heringul lipsește cu desăvârșire, fără explicație, și atunci toți cei care și-au încercat norocul se întorc spre case fără un ban, nenorociți, ca să trăiască din ajutorul asistenței publice…”

Asistența publică e tot obștea.

Iar înfrângerea e veche în istoria Islandei; această întoarcere nefericită trebuie să semene cu plecarea de la Thingvellir. În anul când s-a desființat Althing-ul.

Am nimerit anul sterp, cel care vine „fără explicație”, am nimerit și anotimpul anapoda; spre a fi drept, chiar dacă astfel anulez o parte din consolarea noastră, cele de mai sus se referă la o altă parte a anului, la vara Islandei.

Mergem spre sud; avem hrană pentru două luni jumătate, asemeni motorina și uleiul motoarelor. Ce ne lipsește, să judece fiecare; poate că nimic deocamdată, și în orice caz, nu speranța. Se fac planuri optimiste; mergem spre „oceanul făgăduinței”!

Joi, 24. Semne de primăvară

Aseară, târziu, îmbrăcat de iarnă, poate ca să dau o ultimă întrebuințare echipamentului polar, m-am plimbat pe punte, sub un cer fără lumini: nu mai îndur să stau înțepenit în cabină, unde becurile ard aproape fără întrerupere de atâta timp.

Iar azi…

Marinescu a venit cu ceaiul, la 8 și jumătate: era radios. „Miroase a primăvară!” mi-a spus.

L-am crezut, sau am simțit, și dintr-o dată toate s-au schimbat în mine.

Era ziuă deplină, se vedea. Lumina trandafirie a soarelui răsfrântă în norii din fața cabinei. Mi s-a părut a fi atmosferă de martie și m-am gândit că vom merge spre soare cu aproape o lună pe zi. De necrezut! Da, iată-ne călătorind clar în timp; timpul concret, în spațiul abstract, fiindcă în afară de ce arată harta, la depărtări marine, orizontul nostru, fără repere, e pustiu, lichid și instabil.

Suntem probabil prin dreptul Irlandei, dar nu mă interesează ce-i în stânga, ci doar ce-i în față. Într-o săptămână vom fi la tropic și ne vom îndestula de cerul albastru, de soare și de căldură.

Se simte în toate înviorarea pe care o aduce primăvara câștigată pe negândite. Îndată după prânz, m-am plimbat pe puntea de lucru; fac un exercițiu: să merg în linie dreaptă, luându-mă după scândura călăfătuită, și izbutesc cu ușurință — balansul a devenit moderat astăzi.

Mergem cu vântul aproape din pupa, ceea ce este, din toate punctele de vedere, foarte convenabil. Regret doar că zilele trecute prea ne-am înghesuit în coastele Angliei; altfel, urmând drumul cuvenit, ne-am fi apropiat de Madera; chiar fără escală, rămânea o satisfacție — rezolvarea măcar vizuală a unei vechi fascinații.

Oceanul, cenușiu până acum, a început să-și reia culoarea profundă de cerneală albastră, pe care am recunoscut-o îndată; n-o mai văzusem în altă parte, ci numai aici, în călătoria spre nord, când priveam oceanul ca pe o carte care știam că e fascinantă, dar avea paginile netăiate. Azi nu-mi vine să cred; vremea aceea mi se pare așa de îndepărtată, de parcă ar fi fost în altă viață. Și totuși, multe din paginile cărții au rămas netăiate…

La 3 după amiază, cabina strălucea de lumini calde; pe perete, proiecțiile hublourilor se plimbau calme, ducând soarele dintr-o parte în alta, ca și cum ar fi vrut să alunge din fiecare colț umbra atâta vreme acumulată.

Era soare adevărat, luminos, proaspăt, și-n fiecare zi înălțimea și puterea lui au să crească.

S-a schimbat ceva în mine de ieri până astăzi, dar nu vreau să spun că Sudul înseamnă o consolare. Nostalgia pentru Nordul abandonat prea degrabă va rămâne, desigur, intactă. Dar cum să refuzi lumina, căldura și soarele?

Pe nebăgate de seamă, am înșelat iarna asta!

Aștept ca de aici încolo să înceapă epicul călătoriei; mă gândesc însă, cu neliniște și cu o descurajare prematură, că el ar putea să se transforme în rutină și nu știu ce am să mai găsesc în mine ca să-i mobilez monotonia. Zilele vor semăna între ele, iar eu, cel de azi, voi semăna cu cel de mâine. Ce-ar fi putut să fie neobișnuit a rămas în urmă, între Brăila și Reykjavik. „Neobișnuitul” a fost numai ideea și ziua plecării. În rest, ne-am întâlnit zilnic cu noi înșine, fără repaus, și cu neajunsul mai grav că ne privim prea de aproape.

Încep să mă dezleg de toate câte au rămas în urmă, de aceea mă grăbesc să trec pe hârtie ultimele impresii despre Islanda, din câte mi-au rămas în memorie. Odată, târziu, s-ar putea să mai răsară ceva dintr-o cută ascunsă a creierului, o imagine, o impresie înregistrată fără să-mi dau seama, dar va fi în afara jurnalului, o rezervă personală. Când cineva manevrând materiale sau bunuri publice face economii și nu le declară, fapta lui atinge penalul. Economia mea n-are volum, nici greutate, și nu pot s-o declar, fiindu-mi necunoscută chiar mie. Dar o simt, fără precizie și fără limite, compensantă, căci va umple în viitor, bineînțeles în altă tonalitate, golurile din jurnalul de astăzi.

N-am găsit la Reykjavik intimitatea de la Thorshavn. Amândouă orașele sunt capitale, cel numit la urmă este însă o urbe, cel dintâi, la dimensiuni reduse, o metropolă. La Thorshavn aș găsi cunoscuți dacă m-aș întoarce: pilotul și vameșii, fata de la cafenea, fata de la magazinul de cravate, și alții… La Reykjavik n-am cunoscut pe nimeni, ci am văzut populație. Oamenii sunt anonimi și coborâți parcă din carte. Chiar și copilul cu ziare, întipărit așa de bine în memorie, mi se pare știut dintr-o descriere făcută de altcineva.

La o fermă, lângă oraș, am văzut, în goana moderată a automobilului, un alt copil, de aceeași vârstă, șapte ani poate, mânând tractorul familiei, în vreme ce un om matur, desigur tatăl, spărgea lemne lângă o magazie.

Copilul ara un ogor cât pogonul — nu știu de ce în decembrie și în preajma Crăciunului. Nu am întrebat — n-ar fi avut însemnătate o astfel de informație. Nu din agricultură trăiește Islanda; 90 la sută din venitul țării îl aduce pescuitul oceanic și tot ce se leagă de această îndeletnicire, aproape exclusivă și aproape a tuturora.

Luarea-aminte mi-a atras-o faptul că un copil de șapte ani conducea tractorul. E mult mai ușor să mâi o mașină docilă decât să spargi lemne cu toporul; mai greu mi se pare să pricepi acest adevăr și să nu-l iei drept o erezie.

Și tatăl, și copilul îmi apar acum ca și când i-aș fi văzut într-o gravură. Îmi pare rău că programul zilei aceleia de moină nu a depins de mine, să mă fi oprit la fermă, să fi dat mâna cu țăranul, să fi mângâiat părul copilului… Aș fi avut cunoștințe în Islanda; nu am niciuna.

În această țară trăiește un scriitor pe care cred că îl cunoaște multă lume, Halldor Kilyjan Laxnes, deținătorul Premiului Nobel pentru literatură, de acum un deceniu.

L-am văzut într-o fotografie, în fața bibliotecii sale și în sânul familiei. Dacă plecarea vaporului n-ar fi fost o amenințare prelungită oră cu oră, aș fi avut timp și aș fi găsit îndrăzneala să vizitez pe acest om, care mi-ar fi înfățișat Islanda mai bine decât președintele republicii; funcția lui i-a fost încredințată de primul viking, de primul autor anonim al primelor *saga* — și e definitivă.

Dacă e adevărat că prin carte se nasc și se înmulțesc cititorii, undeva acest adevăr se inversează: scriitorii se nasc dintr-o nevoie a cititorilor, datorită unui climat pe care ei îl formează…

În afara literaturii milenare, Islanda are azi cel puțin cinci scriitori remarcabili, cunoscuți până în ferma cea mai îndepărtată, aceea unde cândva stăpânul casei a citit tuturora legendele, pe când ele înfățișau acolo ultima lumină și ultima speranță. Cărțile care se tipăresc astăzi, ating la prima lor ediție proporția de una la șase oameni, mai mult decât în orice țară, oricât ar fi ea de înaintată.

Cifra, luată dintr-o statistică locală, nu trebuie pusă la îndoială; în firea islandezilor nu stă mistificarea. Ar putea, în schimb, să pară miraculoasă. Desigur că e miraculoasă, deși își poate găsi explicația în lunga noapte polară, când omul, retras în casă, este îndemnat să citească, prietenul cel mai bun, cel mai apropiat, cel mai lesnicios fiind cartea. Dar în afara nopții

polare, îndemn la lectură a fost noaptea lungă a istoriei. Când ai moștenit-o prin multe generații, cartea nu e o obișnuință, ci o nevoie.

Deoarece n-am cunoscut personal oameni în Islanda, sunt mulțumit că măcar am dreptul, pe bază de statistică, să mi-i imaginez seara, la ei acasă, cu o carte în mână.

Vineri, 25. Un spațiu teoretic

Primăvara vine galopând, nu m-am înșelat; era atmosferă de aprilie astăzi. Termometrul nu s-a ridicat peste 12 grade, totuși, întocmai ca la venire, afară este mai cald decât ar fi de așteptat după indicația reținută a instrumentului.

Pe la prânz, mai toți oamenii au ieșit pe punte, unul după altul, ca urșii din bârlog la sfârșitul hibernării. Erau vioi și puțin mirați, sau perplecși, fără să-și dea seama.

Suntem în dreptul canalului englez, deci mai avem de consumat încă 20 de grade din latitudinea care ne va da o vară nouă, în afara calendarului. Nu-i doar anticiparea verii noastre, ci e una suplimentară, cu atât mai ispititoare cu cât e nelegitimă; iar vara noastră va rămâne la locul ei și ne va aștepta, cu părul despletit în lumină, fără gelozie și credincioasă.

Oceanul și-a păstrat calmul și culoarea cernelei albastre; vântul abia adie din pupa, astfel că se pierde în mișcarea vaporului, și se simte în schimb o briză slabă, puțin rece, din față. Balans vizibil, larg, domol, dar până la limita când, dacă-l uiți, rămâne insesizabil. Atmosferă de croazieră…

Mulți ies pe punte și contemplă oceanul în aceste ultime zile ale deplasării. Îmi dau seama că toți așteaptă să-și înceapă treaba; de sârguința fiecăruia se leagă data întoarcerii în țară. În împrejurările de aici, munca nu-i doar o datorie; mai degrabă este o nevoie fizică și o dorință interioară, care schimbă ceva în structura omului și creează altfel de raporturi între oameni. Uneori, în orele de visări înflăcărate, mi se pare că alcătuirea comunității noastre premerge idealul.

Am cercetat locurile pe unde să fac plajă între orele mele de lucru, uneori tainice, ascunse în noapte. Asupra lucrului meu am păstrat totdeauna discreție, dintr-o nevoie lăuntrică și din prevedere, deoarece niciodată nu sunt sigur că are să se omologheze. Dar, oricât aș lucra, soarele mi-e tot atât de trebuitor ca hrana, de aceea acum mă uit la el ca la un fruct cu sucuri bogate, care e gata să se coacă de la o zi la alta.

Ca să nu-mi rămână nici o îndoială că primăvara e aproape, în contrazicere cu calendarul, simt în mine moliciunea obișnuită la sfârșitul iernii și fac eforturi să completez pagina, plătind încă o mică datorie Islandei.

Într-un teatru de provincie, în Germania, am văzut, demult, unul din cele mai întristătoare spectacole din câte mi-au rămas în memorie. Nu spectacolul de pe scenă; acela era o operetă cu o văduvă veselă. Între acte, spectatorii ieșeau în foaierul mare, o rotondă la nivelul balconului, și, fără să-i dirijeze nimeni, supunându-se unei regii lăuntrice, unanime, alcătuiau un cerc mișcător, ca o horă, mergând toți în aceeași direcție, doi câte doi, unii în spatele altora, în cadență calmă, de promenadă. Rar perechile însemnau un bărbat și o femeie, un tânăr și o tânără. Altminteri, lumea se grupa pe sexe, pe vârste, poate pe profesiuni, pe rudenii și pe caractere. Un profesor cu barbă se însoțea cu colegul de cancelarie, și dacă avea barbă și al doilea, mulțumirea lor părea și mai mare. O fată slută căuta o slută asemeni, cu coade gălbejite pe umeri, ca să-și înmulțească geometric sluțenia. O matroană nu accepta lângă ea pe fecioară, iar fecioara se ferea de inițiată, fiindcă nu s-ar fi potrivit la cadență și n-ar fi avut ce să-și vorbească.

Nu știu ce-și vorbea această lume, dar plimbarea și conversația durau până ce sunau clopoțeii, anunțând sfârșitul pauzei. N-am văzut un bărbat chipeș și o femeie frumoasă. Deoarece cred că orașul avea și asemenea exemplare și nu le era interzis să vină la teatru, presupun că stăteau ascunși în loji sau la capetele întunecoase ale coridoarelor, cu pudoare și cu oroare, evitând degradanta rutină a caruselului, cum omul evită să se alăture rinocerilor.

Un spectacol asemănător, dar pe altă treaptă, păstrându-se rutina jocului, dar excluzând sluțenia și lărgind orizontul topografic, ceea ce schimbă ceva și în orizontul lăuntric, am văzut la Reykjavik.

Există în centrul orașului, în zona lui comercială, care este și zona unor promenade, două străzi paralele, de câteva sute de metri lungime, cu sens unic și invers fiecare din ele, legate la cele două capete cu câte o arteră perpendiculară. Ansamblul alcătuiește un patrulater, și aici, la un anumit timp al zilei, vin tinerii să se plimbe cu automobilul, într-un sens unic continuu. N-am avut timp și n-aș fi avut răbdare să reperez unul sau mai

multe din aceste automobile și apoi să cronometrez durata plimbării. Presupun că unele ies din cerc la o oră, vin însă altele; la toate trecerile mele, caruselul era aproape continuu…

Cunosc fantele motorizat care merge la *relenti* pe lângă marginea trotuarului ca să acosteze femeile, adăugind prestigiul și tentația automobilului celorlalte arme ale sale: cravata, mănușile răsfrânte peste încheietura mâinii, mustăcioara și apa de colonia.

Tinerii din Reykjavik nu urmăresc să acosteze pe nimeni; fetele lor sunt de mult în mașină. Și-apoi, cred că noțiunea de „acostare” nici nu circulă în Islanda, care alcătuiește o mare familie. Femeia, înainte de a-ți fi cunoscută, e destinată loial, cu simplitatea și firescul întâmplărilor din natură, să-ți fie iubită, prietenă sau soră.

Circuitul tinerilor înseamnă mișcare, fără peisaj, și alianță cu motorul. Mi s-ar părea ridicol dacă aș uita că sunt tineri…

Când eram mic, am dorit să am, întâi o lanternă electrică, apoi un revolver și mai târziu o bicicletă. Le-am avut pe rând, dar cu întârziere, când era născută aspirația următoare. Împlinirea dorințelor a rămas mereu cu o treaptă, sau cu mai multe trepte în urmă. Pe atunci îmi priveam soarta cu mâhnire; astăzi înțeleg că spre a rămâne viu, și poate chiar tânăr, trebuie să ai o dorință neîmplinită. „Totul” înseamnă opulență, adică sfârșitul omului și al omeniei.

Am avut norocul să nu am noroc, cum se spune. Acest „cum se spune” anulează paradoxul și îmi dă speranțe în ziua de mâine. Mă sperie câte mi-au rămas nefăcute; dar dacă odată mi-aș recunoaște împlinirea, ar fi o abdicare. Nimeni, dacă o înțelege, n-o acceptă de bunăvoie…

Pe când picioarele mele simțeau nevoia să pedaleze, care nu era doar o nevoie musculară, ci avea numeroase rădăcini și ramuri, mergeam la „şcoala de biciclete”, fiindcă velocipedul îmi lipsea, iar acolo îl puteam închiria cu ora. Pe o pistă circulară de pământ bătut, am acoperit multă distanță, dar nudă, aducându-mi doar dovada mișcării; spațiul nu-l cucueream decât teoretic — și poate întocmai fac tinerii de la Reykjavik.

Și spațiul străbătut de noi astăzi rămâne teoretic, până ce vom vedea coastele Africii.

Sâmbătă, 26. Căutarea culminației

Începând de astăzi, mi-am propus să trec la „o viață nouă”. Aseară m-am culcat devreme, ca să nu mă mai trezesc spre prânz și să pierd lumina

soarelui. Am făcut ordine în cabină și curățenie de primăvară, apoi am spălat hublourile, dându-le o atenție specială. E explicabil: sunt ferestrele cabinei mele; a le ignora înseamnă să nu iubești ceea ce-i dincolo de ele…

Prin organizarea vieții pe vapor, fiecare din noi trebuie să-și poarte singur grija nevoilor sale. Mâncarea se gătește în comun, pentru toată lumea, și numai sălile de mese, careurile, sunt separate, pentru ofițeri unul, altul destinat echipajului. Singurul „serviciu” îndeplinit de oameni anume este adusul mâncării la masă. Spațiul individual, cabina, rămâne în grija beneficiarului.

Desigur, fiindcă sunt socotit oaspete și poate ca să fiu ocrotit, neștiindu-se cu ce bunăvoință și cu ce dexteritate mă adaptez oricărui fel de viață, mai ales când îmi place, marinarii care fac curățenie pe coridoare au primit instrucțiuni discrete să scape mătura și în interiorul cabinei mele. Nu am acceptat, cu tot atâta discreție, deși pentru ei nu era nici o greutate.

Marinescu, totuși, nu suferă să mă vadă cu mătura și cu șomoiogul în mână; se folosește de timpul cât lipsesc și-mi face această gospodărie. Gestul lui fiind tacit, îl accept în tăcere; să-l refuz, ar fi o exagerare, la urma urmelor.

Dar astăzi, curățenia „de primăvară” a însemnat o reală plăcere. Mi-a amintit de primăverile copilăriei, când dădeam ajutor în casă, cu toată ardoarea pe care o trezea în mine plina de făgăduințe lună aprilie.

Temperatura aerului a mai crescut (13 grade la prânz), dar atmosfera mi s-a părut mai puțin plăcută decât ieri, poate fiindcă n-a mai făcut saltul așteptat cu atâta nerăbdare. Rămânem tot în aprilie, care poate are să se prelungească mai multe zile. În tribord, spre vest, se ridică nori furtunoși, acum, când soarele se pregătește să apună. Mai departe, spre Azore, după radiograma primită de pe „Galați”, e furtună de-a binelea; ei se chinuiesc pe acolo de alaltăieri, mergând cu valurile travers — știu ce înseamnă!

Astăzi am navigat în dreptul Biscaiei, și înainte de miezul nopții, cred, vom fi în dreptul Capului Finister. Vremea se menține bună, cu vânt slab, deși cam rece, dinspre nord, nord-vest; valuri moderate, balans blând și adormitor…

„Viață nouă” înseamnă să nu mai dorm după masă, ceea ce nu mi-a cerut nici un efort; secretul este ca ora critică să nu mă găsească în pat. Nici n-are să mă găsească, dacă vine căldura.

Se fac pregătiri pentru improvizarea unui brad de Anul nou; nu știu de ce nu s-a gândit nimeni să ia un brad adevărat din Islanda, și mă mir că nu m-am gândit nici eu să am măcar miniatura unuia în cabină.

Realizat pe cale „sintetică”, bradul are o tulpină de bambus, în care s-au plantat ramuri (ramificate) din sârmă de alamă, iar pe ele se leagă frunzulițe de bumbac pescăresc. Seamănă mai degrabă cu niște penaje, pene de struț, bogate și mătăsoase. Dar când se vor vopsi verde s-ar putea să evoce exact ceea ce dorim. Doctorul și cu Marian se agită să strângă și să confecționeze podoabe; coșulețe, serpentine, ghirlande și altele. Douăzeci de oameni, pescari, erau azi după amiază în careu și migăleau la toate acestea, făcând clacă. Am fost înduioșat să-i văd așa, cuminți, copilăroși și cumsecade, când ei sunt niște oameni aspri, deprinși cu îndeletniciri și mai aspre…

Mă temeam că de la o vreme va începe monotonia; poate a și început, dacă privești viața numai dintr-un unghi și-i vezi numai o față. Altminteri, imagini neobișnuite întâlnești la tot pasul. Va fi vina mea dacă într-o zi voi trece pe lângă ele.

Oare nu-i deosebită această scenă: douăzeci de oameni maturi făcând o jucărie în nemărginirea oceanului? Cei mai mulți sunt lipoveni, numai că și-au ras bărbile. Îi cheamă Foma, Ivanov, Zenovei, Cusub, Carpov, Rudemo, Arhip, Ivli, Frol, Crasovski — și altfel. Sunt pescari din Deltă, de la Dunăre sau de pe malul mării, dar aici toți au devenit un fel de mecanici. Vechi în meseria lor e peștele; metoda de pescuit e alta, iar sculele mai au abia o înrudire îndepărtată cu cele de acasă. Nu beau mai mult, ci doar mai repede decât alții — când au ce și când este ocazie. Le-a ieșit nume rău datorită nefățărniciei, sincerității lor în fața clondirului. Să aibă acum câte o sticlă de votcă, ar „roade-o”, și ramurile bradului, dacă s-ar mai face, ar ieși anapoda.

Oare nu-i neobișnuit că stau așa de cuminți și fac o jucărie pentru ei înșiși, negăsindu-se nici un copil pe tot vaporul? Și dacă noi toți am devenit puțin copii, dovadă că așteptăm jucăria, nu-i neobișnuit — după ce ne-au bătut furtunile și mai avem de navigat, fără escală, optzeci de zile? (Au ieșit o sută patru la urmă!)

Și iarăși, nu-i neobișnuit că în timp ce acasă e iarnă, poate grea, cu viscol și ger, cu cerul de plumb, aici ne pregătim hainele de vară sub cerul senin, în lumina soarelui, care a și început să încălzească? Toate la noi sunt neobișnuite; la fel vor fi, cred, în zilele următoare.

Înălțimea soarelui azi la prânz a fost 22 de grade. Puteam s-o iau de-a gata de la ofițerul cu navigația, dar am vrut s-o constat singur și mi-ar fi plăcut chiar să fie în taină, cum aș fi deschis o scrisoare personală trimisă de soare. Suntem de mult în corespondență de altfel…

Cineva ar fi putut crede că vreau să mă joc cu sextantul, piesă atât de fragilă; m-am jucat destul altădată, l-am avut și pe el la căpătâiul patului, lângă atlas și busolă, și-am măsurat de multe ori înălțimea aștrilor, de la o fereastră întristător de stabilă.

Am vrut acum, însetat și lacom, să prind cu ochii mei clipa culminației… A fost la 22 de grade și într-adevăr numai o clipă; sextantul îți arată, altfel decât privirea, ce repede coboară soarele după ce-a atins înălțimea zilei.

Dar „culminația” rămâne, și-n alte sensuri decât cel astronomic, o vorbă așa de frumoasă!

Abia în lumina de afară observ cât suntem cu toții de palizi.

Duminică, 27. Happy Spring

Cu greu rețin zilele săptămânii și data; dacă n-ar fi să le notez aici le-aș fi uitat de mult, ca și alții. De la Reykjavik nu facem decât navigație, ceea ce înseamnă o continuă baie oceanică, din ce în ce mai caldă și mai colorată. De când s-a înseninat se adaugă baia celestă. Steaua polară, pe care în nord ca s-o poți privi trebuia să-ți dai capul pe spate, declină acum repede spre locurile lăsate în urmă. E un martor nemișcat și rece al croazierei noastre.

Oceanul se schimbă prea puțin de la o zi la alta; atât, că temperatura crește și soarele se ridică mai sus. Azi la prânz, fiind înnorat, soarele nu s-a văzut; după calcule sumare, se afla cam la 27 de grade, înălțime încă timidă, cuprinzând totuși promisiuni. Mâine va fi la 32 probabil, iar poimâine, când vom ajunge în nordul Canarelor, va atinge 36-37 de grade, destul ca să ne dogorească.

Suntem acum, ora 16, în dreptul Lisabonei, la peste 160 de mile de coastă, de aceea nu întâlnim vapoare. Ieri după prânz a trecut unul, prin pupa, mergând de la vest la est; venea, desigur, dinspre Americi.

Vântul s-a întărit peste noapte; m-am trezit la ora 4, când se schimbau carturile și l-am auzit șuierând dincolo de pereți; am citit vreo două ceasuri, așteptând să înceapă balansul…

În călătoria sa pe urmele lui Phileas Fogg, Jean Cocteau e cât pe-aci să salveze o doamnă Auda, care însă nu-i o prințesă indiană, ci o gheișă. Călătorul, însoțit de același Passepartout al său, a ajuns la Tokio. Ce sunt

gheișele, mă lămurește în câteva rânduri, confirmând, cu exactitate și cu un mare dar al sintezei, ceea ce aflasem de la alții, și mai ales din povestirile interminabile ale băieților din echipaj, care au zăbovit mult în Japonia. În măsura în care o gheișă poate fi cunoscută, nu-i nici o contradicție între informatorii mei; iată ce spune ultimul, în paginile citite astă-noapte: „Gheișele provin din familii sărace. De la doisprezece ani, începe să li se facă o anumită educație. Ele devin gheișe atunci când au învățat să fie încântătoare cu oaspeții, să cânte din gură și din instrumente cu coarde, să danseze și să poată duce o conversație cu bărbații. Nu trebuie luate drept curtezane; rolul lor se mărginește la a face atmosferă plăcută. Sunt ca niște buchete de flori care îți oferă doar mireasma…”

Foarte frumos și foarte bine spus. Călătorul a înțeles regula jocului. Și iată-l totuși victima unei gheișe triste — își cunoaște și ea jocul: „…ar vrea să-mi vorbească, să se explice, să izbucnească, deși unele priviri o urmăresc, dominând-o. Oh, *mister* Cocteau! *Mister* Cocteau! Îmi ia mâna, mi-o sărută, mi-o apasă pe pieptul ei, adresându-mi un apel dureros. Într-o engleză detestabilă, se lămurește: «De când v-am văzut fotografia în ziare, am vrut să mă pot apropia de dumneavoastră, să vă privesc, să vă vorbesc…»”

Călătorul socotește că gheișa lui, care își spune Happy Spring, Primăvara Veselă, e o nemulțumită și o revoltată. Fiind și cineast, îi diagnostichează mirajul cinematografului, boală a generației. Buchetul de flori îi exaltă orgoliul în asemenea măsură, că uită care a fost școala Primăverii Vesele, începută la doisprezece ani, și pe ce căi înțelege ea să facă atmosferă plăcută, să ducă o conversație cu bărbații, să-și încânte oaspetele!

Happy Spring a rămas la Tokio, iar călătorul împreună cu Passepartout s-au dus mai departe — în imposibilitate s-o salveze…

Balansul se menține moderat; bag de seamă că nimeni nu-i mai dă importanță. De dimineață, vântul atinsese forța 7-8, pragul furtunii; nu-l poți lua în seamă, cât cerul e senin măcar în parte și soarele strălucește măcar din când în când.

„Galați” anunță că a intrat la adăpost, pe la Azore vremea devenind insuportabilă. Îi înțeleg: de la Terranova au avut tot timpul valurile în coastă, și știu cum se zgâlțâie vasul în astfel de ocazii; furtuna poate într-adevăr să te stoarcă și să te zăpăcească. Dar, ceea ce e sigur, trece, cum trec toate necazurile, și apoi uiți îndată. Astfel că radiograma lor mi s-a părut nemarinărească; este doar o informație pentru noi, totuși se putea s-o

recepționeze și alții: „După șase zile de furtună, ne chinuim… Oamenii sunt speriați…” Și așa mai departe.

Chiar dacă ar fi adevărat, nu se spune — nu ți-o spui ție, necum altora, văzduhului mai cu seamă.

Astăzi a plouat și soarele nu s-a văzut decât puțin, printre norii aproape roșietici. Temperatura aerului a atins 14 grade.

Dacă n-ar bate vântul ar fi plăcut de stat afară. M-am plimbat, cu toate acestea, aproape un ceas pe puntea de lucru, căreia i se spune Bulevardul Pescarilor.

Încolo?… Sunt gata să cad în greșeala prevăzută de a crede că nu se întâmplă nimic deosebit. Mergem 300 de mile pe zi, 5 grade de latitudine. Nu-i destul?

Niciodată, nici chiar în nord, când stăteam la ancoră, n-am așteptat să treacă orele cu nerăbdarea de astăzi. Ce aștept? N-o să debarcăm nici mâine, nici săptămânile viitoare, n-o să vedem țărmuri, nici oameni, vom fi tot singuri, noi cei optzeci și unu. Tentația, în față, de unde vine și nerăbdarea, e doar astronomică.

Îmi dau seama cât ocean am lăsat în urmă, în clipa când vreau să scriu o completare rămasă în memorie, privind ceva din neînțelesul Islandei. Am întârziat, și acum mi se pare că rup pagina. Dacă mergând acolo am rezolvat ceva din taina geografică și din alte taine, de suprafață, s-a născut în schimb prilejul meditației interminabile. N-am să mai adaug nimic pe hârtie; în nici un caz n-aș putea ajunge la capăt. Și apoi, vreau să mă cufund în viața noastră de astăzi; nu sunt un călător, ci un membru al echipajului de pe traulerul „Constanța”.

Marți seară vom fi în preajma Canarelor; nu mai am când să-mi trimit gândurile în urmă. Pândesc ceva în față; pândesc de multă vreme, deși în ultimul timp uitasem.

Luni, 28. Primii albatroși

De câteva zile, oceanul rămâne aproape neschimbat. Să înceapă monotonia?… Iarăși temerea inutilă; o înlătur îndată ce privesc în jur și înainte de a mai privi în mine.

Noaptea, pe la 3, vântul crește, îl aud șuierând afară, dar dimineață dă înapoi, fără ca valurile, destul de montate, să se liniștească. Nu ne

chinuiesc, vin necontenit dinapoia traversului, nu-i ceva nou, nu-i ceva vechi — totdeauna e altfel…

Aseară am depășit, lăsând în dreapta, un vapor care se îndrepta probabil spre Americi. Am pierdut, câteva clipe, noțiunea de continent: reluând-o cu stăruință, n-am putut să-i refac sensul întreg. Oceanul concurează cu uscatul la acest cuvânt; uneori mi se pare că îl și cucerește.

Au apărut albatroși pe „continentul” nostru: linia lor e de o perfecțiune absolută, înțelegând că nu-i lipsește nimic, n-are nimic în plus. Dar raportat la ce?… La ocean și la cer, de unde a împrumutat stilul pur, după valuri și după nori.

Temperatura aerului s-a ridicat, la prânz, spre 20 de grade. E cald, deși bate vântul, și soarele se arată dintre nori numai la răstimpuri. A plouat iarăși, în mai multe rânduri.

În noaptea asta vom fi travers cu Casablanca, iar mâine e posibil să vedem coasta Africii; spre seară vom ajunge în nord-estul Canarelor, unde începe zona căutată.

SOS astă-noapte; un vapor libanez de tipul „Liberty”, cu mai multe compartimente inundate, canarisit 30 de grade, cere ajutor pentru salvarea echipajului, la Capul Finister, în urma noastră. Se mai întâmplă deci și câte un naufragiu pe acest ocean așa de cumsecade!

Marți, 29. Uzura cuvântului

Aș vrea să găsesc alte vorbe, deoarece eu însumi le-am folosit pe acestea până la saturație, dar îmi simt imaginația sleită și mă mulțumesc să consum voluptatea. Nu accept cazna de a căuta cuvinte noi, care, dacă ar vorbi mai lămurit pentru alții, mie mi-ar micșora simțămintele și senzațiile. Am trăit din plin astăzi miracolul acestei veri, către care mergem cu viteză fabuloasă.

Va să zică, fabulos și miracol… De câte ori le-oi fi folosit în viață?

Am învățat, pe când încă eram copil, că avem o limbă bogată. Îmi amintesc chiar și cuvântul august al unui rege care aborda filologia, poate în fața Academiei, minunându-se că „viteaz” are atâtea sinonime în graiul moldo-valahilor. Regele găsise cuvântul care să-i convină, căci tot el exclamase cu vitejie: „Asta-i muzica ce-mi place!” salutând cacofonic ghiuleaua explodată.

Cuvântul venea însă de departe, și noțiunea aleasă de el era mai bine reprezentată în limba noastră, fiindcă descindea din istoria care s-a scris cu

bravura lui Mihai Viteazu, a lui Ștefan cel Mare și a altora dinainte și după aceea. Dar, la urma urmelor, dacă aveam holde mănoase, de ce n-am fi crezut că avem și o limbă bogată?

Ea era bogată pentru orizontul mic al Moldo-Valahiei, și-al literaturii de la acea dată. Astăzi, orizontul țării noastre e altul, iar literatura nu mai are granițe. De la Ceahlău și de la Dunăre am ajuns eu în Oceanul Atlantic, iar unii mult mai departe. Mâine va trebui să descriem Luna și planeta Marte, dacă nu și altele, cu aceleași vorbe pământești, învățate de la mamele noastre. Limba trebuie să se extindă treptat la dimensiunile cosmice.

Se născocesc cuvinte tehnice o dată cu născocirea mașinilor, și nimeni nu le respinge. În schimb, nu avem destule cuvinte spre a arăta cum se simte omul în fața mașinii. Folosim abuziv vechiul aparat de exprimare; suprasolicitându-l, îi grăbim uzura.

Ne trebuie cuvinte pentru vremea noastră, pentru orizonturile nelimitate, sufletești și geografice. Dacă fiecare poet ar veni cu unul, într-o generație s-ar naște o mie. Generațiile următoare ar avea, ca să se exprime, o unealtă mai bună…

Deci, deocamdată, fabulos și miracol…

Soarele a culminat astăzi mai sus de 35 grade, iar temperatura aerului a ajuns la 27, aproape ca în verile noastre.

Am făcut gimnastică afară, zbenguindu-mă puțin în aer și în libertate, apoi, prinzând curaj, după prânz mi-am pus prima oară îmbrăcămintea de plajă și am stat la soare, la adăpost de vânt, pe o targă luată de la infirmerie, fără scrupule și fără presimțiri proaste. Am dumicat, timid la început, dubla plăcere a soarelui în sine și a iernii înșelate.

Mai târziu, când am intrat la mine, pereții explodau de atâta lumină; pe amândouă hublourile deschise, soarele țâșnea înăuntru, parcă sub presiune. Și am stat in pat o oră, lăsându-mă bombardat de toate câte veneau de afară: latitudinea, căldura, lumina și murmurul oceanului, într-o desfătare cum mi se pare că nu am cunoscut până acuma.

Aproape că mă sperii de zilele care au să vină; bucuria explozivă adusă de ele va crește la fiecare sută de mile, și nu știu până la ce limită poate structura umană să suporte fericirea.

Astăzi, în babord, la peste 40 de mile, s-au văzut, neclar, în pâclă, înălțimile de pe coasta Africii. Sunt și acum în stânga, dar abia le înregistrează radarul. E ora 17,30 și cred că peste două ceasuri vom

schimba drumul spre sud-vest, urmând conturul țărmului, ca să intrăm în canalul dintre continent și insulele Canare. Distanța între cele două țărmuri fiind aici de 55 de mile, mâine dimineață le vom vedea pe amândouă.

Vântul s-a mutat aproape în pupa, și oceanul, deși împânzit de berbeci albi, abia ne leagănă; a fost destul de necruțător în nord, ca să avem dreptul acum la această navigație compensatoare, egală cu o convalescență calmă, când se refac toate forțele omului și toate speranțele.

Soarele a apus între 16,30 și 16,55, încă devreme, pe un orizont zimțat de un nor subțire. Acum se stinge ultima pâlpâire a crepusculului, foarte sumbră, abia mai licărind în ea ruginiul.

E clipa când nu se văd stelele de la întâia privire; rămâne prezent numai oceanul, cu noi și altcineva nimeni.

Oamenii se pregătesc de pescuit și de sărbătorirea Revelionului.

Miercuri, 30. Latitudinea cailor

Aseară, când nu mai aveam mult să intrăm în canalul dintre Africa și Canare, cam la 29°30' latitudine, comandantul a poruncit „cârma banda” și a făcut pe loc stânga-mprejur cu tot vaporul și cu noi toți, zicând că explorează zona străbătută astăzi, ca să traulăm aici mâine. Dar pe-aici oceanul e pustiu — nu pescuiește nimeni. E atâta gol și atâta liniște, că s-ar putea auzi nechezând caii, departe în urmă, la limita alizeului.

Limitei alizeului, la 30 de grade, i s-a spus odată „latitudinea cailor”. Nu știu ce marinar a auzit și mai ține minte acest paragraf crud din istoria navigației. La limita alizeului, corăbiile cu pânze ale cavalerilor spanioli, care mergeau să stăpânească Americile, întâlneau câteodată săptămâni moarte, când vântul cădea și mulți credeau că nu o să mai renască. Acest „calm plat” ucidea pe atunci mulți oameni, după ce mai întâi le ucidea omenia. Începea foamea și, mai grea, setea, chinuind în primul rând caii din transportul obligatoriu al cuceritorilor. Moarte de sete sau gata să turbeze, animalele erau aruncate peste bord, și uneori oceanul se umplea de hoituri.

Mai târziu, marinarii și cavalerii, aceiași sau alții, trecând prin asemenea locuri, credeau că aud nechezatul cailor în cuprinsul orizontului și chiar îi vedeau câteodată, după cum a rămas în legendă, răsărind din nori, din ceață și neguri și năpustindu-se într-o șarjă răzbunătoare asupra corăbiilor.

Mi-e necaz că ne întoarcem spre nord fie și câteva zeci de mile, când Sudul părea să-și țină toate făgăduielile. O să ajungem iarăși la latitudinea cailor, pe care o depășisem în tăcere după amiază. Aș vrea, cu o dorință de răzbunare copilărească, să iasă din valuri un armăsar sălbatic, să se năpustească peste parapet, să ajungă din același salt pe puntea cea mai înaltă și să necheze o dată, strașnic, drept în urechile comandantului.

Cred că întoarcerea are altă cauză decât dorința de explorare, venită prea pe neașteptate. E incomod, recunosc, să navigi în beznă, pe lângă țărmuri necunoscute…

Am dormit rău, din nerăbdare. Când m-am trezit, era ora 7, și soarele răsărise în bordul cabinei mele, deci mi-am dat seama că mergem încă spre nord, continuând explorarea.

La 7,30, pe un fund nepromițător, s-a lansat traulul, într-un fel de grabă bolnavă și de enervare.

O oră mai târziu, eram în careu când cineva a venit să-l cheme pe Rosmănică, alarmându-l că s-ar fi rupt sau slăbit unul din panouri.

Rosmănică, a cărui fire încă n-am dibuit-o în întregime, dar se vestește a fi din cele mai bune, este inginerul însărcinat cu conducerea pescuitului; lui i-ar reveni și tehnica lucrului, și tactica, și strategia, adică nu doar manevrarea traulului, ci și alegerea zonelor, a orelor, a metodelor. Acum, ivindu-se o dificultate tehnică, a sărit de pe scaun și a alergat la pupa vaporului. De-aici înainte a început învălmășeala — lamentabilă neînțelegere între puntea de comandă și manevra traulului. Comandantul a pus pasul elicei la zero și a ordonat să se tragă cablurile cu maximum de viteză. Prin radioamplificare, Rosmănică, de la pupa, a intervenit alarmat, cerând să se pună elicea înainte. Neînțelegerea care a urmat mi s-a părut inexplicabilă-și penibilă. Comandantul i-a răspuns:

— Bine, bine, tu vezi-ți de cablurile tale!

După un timp, bietul Rosmănică, așa de blajin totdeauna, a repetat alarma, în auzul tuturora:

— Vasul vine înapoi!

Lipsit de propulsie, vaporul venea într-adevăr înapoi, datorită curentului sau valurilor, și era primejdie ca elicea sau cârma, dacă nu amândouă, să se încurce în cabluri.

Acum, în sfârșit, comandantul s-a hotărât să pună elicea înainte, dar între timp cablurile intraseră dedesubt…

A urmat o harababură care mi-a stricat cheful de viață toată dimineața, m-a umplut de nedumerire și de revoltă. Cine conduce pescuitul? Comandantul, când treaba merge bine; când merge rău, Rosmănică sau nimeni!

Cablul din tribord era rupt, departe, dincolo de panou; panourile au venit la locul lor, în schimb traulul, deși din fericire nu s-a pierdut, e hărtănit rău și a scos… două coșuri de pește (vreo 30 de kilograme) — ridicol, după o noapte de explorare.

Văzând insuccesul, s-a hotărât să mergem mai departe, spre zona de pescuit recunoscută de toată lumea și îndelung explorată de alții, la sud de insulele Canare. Am pornit deci spre sud-vest, de-a lungul țărmului care nu se vedea, fiind prea departe și pe deasupra acoperit de pâclă.

Comandantul s-a dus să-și facă somnul de după amiază… Eram exact la latitudinea de 30 de grade, dar am așteptat zadarnic nechezatul răzbunător al cailor…

De la 13 la 14,30 am stat la soare, pe puntea de comandă. Era mai frig decât ieri, termometrul arăta numai 22 de grade, vântul bătea rece și cam anapoda.

Băieții aruncau pâine pescărușilor, care o vânau lacomi și cu precizie uimitoare, ținându-se după noi în cârduri. Marian a legat două bucăți de pâine, una de alta, cu o sforicică de vreun metru lungime; era o experiență distractivă și lipsită de cruzime — fără un cârlig care să-i agațe, pescărușii n-aveau decât să dea drumul pradei în clipa când descopereau păcăleala. Dar au descoperit-o înainte; niciunul nu s-a apropiat de această momeală, de altminteri neprimejdioasă. Veneau până deasupra ei, se răsturnau pe o parte și demarau la iuțeală. Oricât s-a repetat experiența, îmbunătățindu-se metodele, mergând până la a se pune în locul sforii un fir subțire de relon, aproape invizibil în culoarea lui ca a mării, rezultatul a rămas același. Chiar dacă un pescăruș a înhățat la un moment dat momeala, i-a dat drumul în clipa următoare. În tot acest timp, pâinea nemăsluită continua să fie vânată fără întârziere și cu toată precizia.

Coasta africană se vede în amurg, chiar și cu ochiul liber, dar fără limpezime.

Soarele a apus astă-seară cu vreo opt minute mai târziu decât ieri, pe un orizont curat, încât s-a văzut cu claritate, tangentând apa; raza verde n-a apărut însă și nu știu dacă va apărea vreodată. Secundul spune că a văzut-o

în Pacific. Îl cred, și cred în același timp că nu i-a dat importanță, altfel i-ar fi rămas întipărit ceva pe retină, iar eu aș fi putut să descifrez în privirea lui măcar o câtime de imagine. Privirea lui spune: „Raza verde? La ce e bună?”

Suntem în vastul golf pe care țărmul african îl desenează la nord-est de Capul Yubi, aflat în prova. O dată cu lăsarea întunericului apar luminile a patru sau cinci vase (desigur, pescadoare) în babord, aproape de coastă. Curând apare și altul, în tribord, iar după aceea mai multe, exact în prova, dar foarte departe.

Scriam rândurile acestea la 19,30, o oră după ce coborâsem de pe puntea de comandă, și vasul naviga liniștit spre Capul Yubi, al cărui far ar urma să se vadă peste două-trei ceasuri, când am auzit lanțul ancorei.

Am crezut că-i o părere — poate zornăia altceva; prea venise pe neașteptate…

Și totuși, am ancorat la 9 mile de coastă, între Puerto Cansando și Punta del Morro. Fuerteventura e spre vest, la 45 mile distanță.

— Dacă sunt vase de pescuit, zice comandantul, nu putem să mergem mai departe fără să vedem ce fac!

Și îmi amintește o vorbă a mea, care-i o părere laică, și nu o sentință. Am credința că unde sunt vase de pescuit, mai ales în număr mare, trebuie să se găsească și pește; nimeni nu încearcă să secere în nisipul Saharei. Dar în cazul de astă-seară, ce vase sunt acestea, ce metode folosesc, ce pește caută? Nu fac impresia să fie traulere, ci pescadoare mici de coastă, care pescuiesc poate cu plase în derivă sau cu plase pungă, ceea ce-i cu totul altceva; pe ei nu-i interesează cum e fundul mării și ce bancuri de pește or fi acolo, de vreme ce îl caută pe cel de la suprafață. A ne lua după ei mi se pare la fel cum ai vrea să vânezi elefanți într-un loc unde cineva a găsit un obiect de fildeș…

Joi, 31. O baliză pe albastrul oceanului

Între vasele care se vedeau în prova aseară, era unul, mai departe, ale cărui lumini apăreau numai când îl ridicau valurile, atât de limpede și la intervale atât de regulate, încât un timp a putut fi confundat cu farul de la Capul Yubi. I s-a luat și relevmentul, și întâmplarea făcea să corespundă cu direcția de pe hartă. Abia mai târziu, secundul, care se dumerește cam totdeauna primul, și-a dat seama că, aflându-ne la 40 de mile de Capul Yubi, farul nu putea să se vadă. Luminile vasului însă au continuat să apară multă vreme în aceeași direcție și la intervale la fel de ritmate.

A început ultima zi a anului, cu o mică izbândă înșelătoare. De dimineață dispăruseră toate vasele, retrase probabil în porturi apropiate. E o dovadă că pescuiau cu plase de suprafață, căutând peștele care noaptea se ridică de la fundul apei. Mai e o dovadă că erau vase mici, fără multă autonomie, fără mijloacele și fără pretențiile noastre; pe noi, câteva sute de kilograme și chiar câteva tone nu ne pot satisface. Într-un cuvânt, n-aveau de ce ne atrage.

Totuși, dacă ne oprisem aici, se cuvenea să traulăm — altfel, noaptea pierdută n-ar fi avut nici o justificare. S-a lansat deci traulul, după ce a fost cercetat fundul pe câteva mile. Fundul, drept, cum arătase ecograful, a îngăduit să se remorcheze plasa fără accident și fără dificultate, și la capătul a două ceasuri aveam pe punte prima noastră recoltă demnă de luat în seamă, deși nu foarte bogată, 4-5 tone de scrumbie destul de frumoasă. Mărturisesc că era și timpul, deoarece disperasem. N-am pescuit niciodată, nici măcar cu undița, n-am fost nici la vânătoare; n-am temperamentul pescarului sau al vânătorului: n-am sânge rece, nici răbdare. Sunt din cei care gâfâie când pornesc la o treabă. Pasiunile mele au mers într-acolo unde puteam să-mi încerc puterile sau virtuțile — cu voia cititorului — și le-am ocolit pe cele unde se amesteca hazardul, nesuferind să mă las la voia întâmplărilor. E adevărat că întâmplarea se amestecă adesea în viața noastră; am acceptat-o pe cea care să mi se potrivească și, atât cât mi-a fost în putință, am ocolit-o, am respins-o, uneori chiar am înfrânt-o pe cealaltă. Dacă se va spune că după asemenea deliberare nu mai rămâne nimic din pasiune, că pasiunile nu se controlează, n-am să încerc să demonstrez contrariul, deși îl știu și îl simt în mine. Pentru cine nu crede în pasiunea cerebrală, am să folosesc un cuvânt care nu spune mai puțin, dar e mai ușor acceptabil: ardoarea.

Am urmărit cu ardoare operațiunile succesive după deșertarea sacului. O trapă cât o odaie mijlocie, manevrată hidraulic, se deschide, și peștele curge de-a dreptul sub punte, în buncăr, un lădoi metalic, cât o piscină. Cu cizme de cauciuc, cu șorțuri de material plastic, cu mănuși speciale, oamenii încep sortarea. O bandă rulantă duce peștele ales într-un cilindru rotativ, unde este spălat cu apă sub presiune; de acolo, alte benzi îl transportă, fără amestecul omului, destul de departe, printre mașinile Bader, până în hala de congelare. Aici începe adevărata migală, așa cum am văzut și la Thorshavn; descurajarea și nedumerirea mea rămân la fel și de data aceasta. Pescuim cu

tonele, iar aici peștele e manevrat cu kilogramul. Bucată cu bucată, mâna omenească îl aliniază în tăvi de oțel inoxidabil, de câte 11 kilograme, controlate cu cântarul, fiindcă trebuie să se respecte greutatea comercială și să se înregistreze tot ce are să intre în magazie.

E frig și umezeală în hală, iar afară arde soarele…

Din primul traul au ajuns la congelare cam 2 tone și jumătate; ne mai trebuie 847!

S-a aruncat o baliză cu ancoră la capătul zonei unde s-a terminat traularea, ca a doua oară să venim pe aceeași direcție promițătoare. Pe oceanul liniștit și albastru, toate mi se păreau promițătoare, și chiar baliza părea o promisiune, după ce lansarea ei mi se păruse palpitantă. Nu-i mare lucru: un flotor, cu un baston vertical, pe care flutură un stegulet roșu, iar dedesubt un cablu și o greutate de ciment, ca ancoră. Dar pe aceste ape fără margini plutea acum un semn al nostru, un obiect adus de noi de departe, o mărturie a prezenței noastre, ca un pavilion ridicat într-un loc descoperit prima dată. În timp ce ne îndepărtam mergând spre celălalt capăt al zonei, ca apoi să ne întoarcem, am privit fanionul, mult timp, până nu s-a mai văzut între valuri — și am simțit în ochi o undă de emoție… Era ceva al nostru, pe un ocean al tuturora… Dar am pierdut direcția la întoarcere și nimeni n-a mai văzut steguletul. Dacă a fost o stângăcie de navigație, m-am bucurat că semnul a rămas acolo; știu că într-o zi, mâine, sau peste o săptămână, valurile au să-l smulgă și au să-l ducă multe mile, cu tot cu ancoră, ca să-l arunce undeva, pe coasta Africii. Închipuirii mele îi rămâne așa cum l-am văzut, pierzându-se între valuri, rămas pe ocean în eternitate.

Al doilea traul, scos târziu după amiază, a adus numai o tonă, cel mult o tonă și jumătate de stavride mic, nepotrivit pentru congelare; a fost băgat la fabrica de făină și s-a hotărât să pornim mai departe, cum bine ar fi fost dacă făceam de aseară.

O dată cu căderea întunericului, se spală puntea unde până mai adineauri erau întinse plasele, cu câte un pește strivit între ochiuri, cu ierburi aduse din fundul mării. Sergheescu, tâmplarul, cu ajutoare de toate felurile, s-a apucat să înșire scânduri, improvizând o masă lungă pentru aproape optzeci de oameni. Vom sărbători Anul nou afară, sub cerul liber, care este cu desăvârșire senin astă-seară, plin de strălucirea stelelor tropicale. Din câte au fost în călătoria noastră, aceasta mi se pare cea mai neobișnuită întâmplare, fiindcă aici e vară, fiindcă în locul zăpezii sau al străzilor pline

de zloată, al caldarâmului și al asfaltului e oceanul; am visat multe în viață, dar nu o seară ca asta.

VIII CONSTELAȚII MUTATE

Vineri, 1 ianuarie 1965. „Ceea ce nu se poate”

Prima zi a anului a venit cu un soare strălucitor, pe un cer fără nici o scamă, deasupra unui ocean pastelat, ca într-o carte poștală ilustrată; peisajul e aproape convențional, dacă îi iei imaginea de o clipă și n-o legi de imaginile care urmează. În realitate, oceanul respiră, larg, calm, în repaus, dar plin de viață; respiră și cerul, într-o mișcare contrapunctată, o însoțire neacoperită a boltei cu apa, care ar putea să pară lubrică dacă ar pregăti altceva decât o germinație colosală și pură de căldură și de lumină.

Am sărbătorit Anul nou aseară, la ora 21, când era miezul nopții în țară. Sunt unul din cei care am stăruit să ignorăm ora locului, convențională la urma urmelor, socotind că meridianul este o abstracție, iar cei de acasă sunt o realitate, confirmată de sentimente în ciuda depărtării. Vroiam să fie o întâlnire, și chiar dacă nu mi-am exprimat gândul cu această claritate simplă, ideea a fost acceptată de toată lumea. Comandantul însă, care s-a așezat în capul mesei și mi-a făcut cinstea de a mă așeza în dreapta sa, era cât pe ce să zădărnicească întâlnirea. Se cuvenea, pentru concretizarea ei, să ridicăm paharul în minutul când la noi, departe, îl ridica toată lumea, o dată cu cele douăsprezece bătăi ale ceasornicului. Cu câtva timp înainte, când se adunase toată lumea la masă, în hainele cele mai cuviincioase ale fiecăruia, comandantul a citit radiogramele de felicitare adresate echipajului și abia primite de câteva ore. Textele fiind pe atât de lungi pe cât de călduroase, i s-a atras atenția vorbitorului că se apropie ora solemnă.

— Nu-i nimic! a răspuns el. Amân Anul nou cât o fi nevoie!

Avea această putere, dar, spre norocul nostru și spre salivarea ideii de întâlnire, s-a grăbit puțin și n-a mai fost nevoie să fractureze brațul lui Cronos, care mișca imensa lui pendulă între București și insulele Canare.

Acum, puțin mahmur, mă întreb: ce-a însemnat pentru mine, în ineditul ei, întâmplarea de aseară?

La miezul nopții au sunat amândouă fluierele vaporului; ori de câte ori le-aș auzi, și oriunde, rămân solemne…

Restul a însemnat mâncare grea și băutură, cât s-a simțit capabil să bea fiecare, și poate 100 de grame în plus pentru unii, chiar și pentru mine. Aveam neapărată nevoie de o compensare: cu toată căldura de peste ziuă, se făcuse frig, ca în nopțile Saharei, și era umezeală. Am ascultat urările care s-au făcut fiecăruia, cu câte-o glumă sau ironie, „răvașe de plăcintă", citite la microfon, ca să le audă toată lumea peste vuietul oceanului; am constatat încă o dată că într-o comunitate omenească, mai mică sau mai mare, se găsesc totdeauna și versificatori de ocazie, mai ales pentru epigramă…

După un ceas m-am dus în cabină, și peste hainele de sărbătoare mi-am pus impermeabilul.

Voicu, amintit în primele pagini, unul din acei tineri care m-au găzduit și m-au ospătat în cabina lor în ziua îmbarcării, a spus un *Plugușor* adaptat cu multă îndemânare situației noastre oceanice.

Puntea se umezise și totul pe noi era jilav… Frații Milo au venit să mă sorcovească, recitându-mi o foarte lungă urare, compusă cred tot de Voicu, poetul grupului, și nu lipsită de spirit, fiindcă îmi doreau totul în călătoria noastră, în afară de ceea ce — spuneau ei cu un regret privind de altfel tot echipajul —, în afară de „ceea ce nu se poate".

Băgând instinctiv mâna în buzunarul impermeabilului, să caut un ban pentru a răsplăti urarea, am găsit, uitat acolo, un pumn de monedă metalică românească. Ei au primit-o, declarând că o vor păstra amintire; și chiar dacă au s-o piardă sau au s-o dea la tramvai din greșeală, când ne vom întoarce — declarația rămâne.

Peste încă o oră m-am dus să-mi îmbrac mantaua de piele cu blană; petrecerea a continuat cu încăpățânare sub cerul plin de stele, dar în frig și umezeală de acvarium.

A apărut, prin surpriză, chiar și „ceea ce nu se poate", numai că era o mistificare. Câteva clipe însă, fiecare am crezut că visăm când pe punte a răsărit, ca din negura nopții tropicale, o femeie — puteai să juri că adevărată. O blondă la coasta Africii! Avea fustă peste șolduri, care tangau cum se cade, apoi păr lung și tocuri înalte și, în sfârșit imenși ochelari de soare, cum se purtau anii trecuți mai ales în Italia; aceștia păreau o mască de carnaval și, ascunzând o fizionomie pe care am fi putut s-o recunoaștem, ne-a lăsat un timp de îndoială, prelungind amăgirea.

A trecut pe la fiecare și ne-a sărutat pe obraz, ba unora li s-a așezat și în brațe, cu gesturile curtezanei din localurile de noapte. Se mișca de parcă făcuse repetiție îndelungată, mirosea a parfum și își juca rolul cu toată

sinceritatea, și chiar cu anumită autenticitate; de altfel, și-a păstrat travestiul până la ziuă, când a trebuit să se schimbe și să-și pună șorț alb în față, fiindcă era bucătarul și mai avea datoria bărbătească de a pregăti gustarea de dimineață.

Oceanul este plin de taine.

Cea pe care a păzit-o mai cu strășnicie astăzi a fost locul unde se ascunde peștele.

Ne aflăm în plină lumină a iernii tropicale, mai strălucitoare decât vara de acasă, pe zona de la sudul Canarelor, unde credeam că peștele ne așteaptă cu nerăbdare; primul traul, lansat de dimineață și ridicat înaintea amiezii, n-a scos decât o găleată; e o unitate de măsură pe care am născocit-o cu dușmănie…

Navigația a urmat cu atâta precizie centrul canalului dintre insulele Canare și coastă, încât n-am văzut nici coasta, nici arhipelagul.

După amiază, ecograful arăta bancuri bogate de pește, și pescărușii sau cormoranii confirmau cu simțurile lor, mai verificate decât aparatul, ținându-se după noi în stoluri, pe când se ridica al doilea traul. Mă aflam pe porticul de la pupa, deasupra oceanului, așteptând să văd mai de aproape și mai degrabă ce are să iasă. Comandantul, bine dispus, mi-a pus la încercare norocul de Anul nou, anunțând prin megafon că acesta este traulul meu; n-am avut noroc însă, și dacă ar fi să iau întâmplarea ca un semn al destinului ar urma să-mi meargă rău tot anul: spre dezamăgirea tuturora, în ciuda ecografului, a pescărușilor și cormoranilor, sacul n-a scos decât 1.000 de kilograme. M-am socotit piază rea și am coborât de pe portic obidit și rușinat, în vrajbă și cu păsările, și cu oceanul.

Dar nici cei cărora le-au fost atribuite traulele următoare, n-au avut mai mult noroc decât mine; s-au scos tot câte 1.000 de kilograme — o căruță, cum spun eu, născocind la fel de dușmănos o altă unitate de măsură, mizeră.

Dacă nu foarte rea, prima zi a anului n-a fost nici bună, decât meteorologic, deoarece și-a păstrat până seara întreaga strălucire.

Sâmbătă, 2. Așteptări de toate felurile

Din însoțirea de ieri a cerului cu marea a ieșit un avorton, care mă deprimă, o învălmășeală de nori, atmosferă de furtună, una din acele furtuni cu atât mai rele cu cât, deși se vestesc, nu se declanșează și te lasă în așteptare.

Nici pescuitul nu merge bine; primele traule au scos câte o căruță de pește, cantitate falimentară.

După o despărțire de zeci de zile și mii de mile, având între noi iarna din nord și furtunile, „Galați” a apărut astăzi în zare. Nu ne-am apropiat însă, și fiecare vapor și-a văzut de treaba lui, amândouă încruntate și morocănoase, ca jucătorii de pocher care nu vor să mai știe de nimeni când partida nu le merge bine.

Știam dinaintea Anului nou că ei au intenția să respecte ora locală pentru a sărbători Revelionul și n-am înțeles ce determina asemenea hotărâre. Acum aflu că în noaptea aceea au stat în fața portului Las Palmas, din Gran Canaria, și presupun că au vrut să vadă luminile, să simtă prezența lumii. Am mai spus o dată: luminile înseamnă bucurie, iar lumea este o nevoie a inimii.

Ne lipsește într-adevăr ceva din afară, peste cei optzeci și unu de oameni, ceva din ce în ce mai dorit pe măsură ce trec zilele; fie că ar fi om, fie că ar fi întâmplare sau veste, acel ceva ar trebui să schimbe numărul nostru, prea fix — și să devină un „al optzeci și doilea”.

Traulăm continuându-ne drumul spre sud-vest, sub cerul fără soare, în căutarea unei zone mai bune. O dată cu „Galați” au apărut în limitele orizontului numeroase vapoare; toate sunt vase de pescuit, și după semne, nici ele nu fac treabă prea bună; după felul cum se mișcă pe ocean, simți că pe toate le mână din urmă o neliniște, ca și cum din cerul cenușiu ar aștepta și ele să cadă furtuna.

Seara am scos, din mila oceanului, un traul mai bun, vreo 6-7 tone, dar în majoritate era pește mărunt, stavride nedezvoltat, care nu merita să meargă la congelare, apoi câteva exemplare de cod, „cât purceii”, și sepii, care murdăresc totul în jur cu cerneala lor neagră. Dacă în apă cerneala sepiei este o armă de apărare, în buncăr, unde apărarea e inutilă, devine o armă de răzbunare. Până a se răzbuna pe pescari, căci ei le-au scos din fundul oceanului, sepiile s-au răzbunat pe mine, transformându-mi o cămașă, din albă cum era, în albă cu picățele. Dacă aș fi vrut s-o vopsesc așa la boiangerie, mi-ar fi ținut-o trei săptămâni și s-ar fi decolorat la prima spălare. Pe aceasta, oricât am frecat-o cu detergenți, care mi-au albit mâinile

arse de soare, picățelele și-au păstrat intensitatea inițială. De ce oare nu colectăm cerneala de sepie în scopuri chimico-industriale?

La căderea întunericului cad zdrobit de oboseală, de parcă eu aș fi cărat tonele de pește prins astăzi — puține pentru vapor, prea multe pentru o spinare. Așteptarea traulului, încordarea, speranța, apoi dezamăgirea duc la istovire. Ceilalți mi se pare că își cruță forțele; pe fețele multora văd nepăsarea.

Ne continuăm drumul spre sud-vest, cu traulul la apă, în nădejdea că o să scoatem ceva la întâmplare. Parcă era mai bine pe furtună…

Duminică, 3. Raza verde

Vânt puțin cam rece, dar cerul și-a recăpătat limpezimea pe care o așteptasem. La prânz, la adăpost de vânt, temperatura atinge 35 de grade, iar soarele culminează la jumătatea distanței dintre orizont și zenit; după instrumente, ar trebui să fie caniculă; spre a o simți cu adevărat e destul să stai întins o oră pe tabla punții, care dogorește insuportabil. Și totuși o suport, cu gândul la viscolul iernilor noastre.

Ne învârtim pe ocean, la sud de Capul Bojador, la 20-40 mile de coastă, și traulăm fără întrerupere, dar nu totalizăm în douăzeci și patru de ore mai mult de 10-14 tone de pește, din care numai un sfert sau maximum o treime merge la congelare: puțin tai, restul stavride mărunt și scrumbie — nici o ispravă. Până acum avem în magazie 0,7 la sută din cantitatea necesară; mă apucă neliniștea: când o să terminăm? Dacă se menține același ritm ne-ar trebui vreo doi ani și jumătate… Desigur că n-o să fie așa, totuși mă întreb cu îngrijorare: Când o să ne întoarcem în țară?

Aș vrea să am puteri supranaturale, să văd în apă ceea ce ne arată așa de înșelător ecograful sau să conlucrez cu o zeitate oceanică și, punându-mi forța la dispoziția comandantului, să mergem direct acolo unde sunt mai bogate bancurile de pește — să fie tai mai cu seamă, și nici o sepie.

În afară de faptul că am stat patru ore pline la soare și că seara am văzut, în sfârșit, raza verde, nu am nimic de semnalat din afară. Dar raza verde am văzut-o limpede, pe un orizont de o seninătate deplină, în clipa când marginea de sus a soarelui a tangentat apa. Nu mă așteptam și-a fost o

surpriză sufocantă; o scânteie verde, difuză, care în mai puțin de două secunde s-a concentrat, devenind strălucitoare, ca apoi să piară.

Un erou al lui Jules Verne a făcut ocolul pământului ca s-o vadă, și n-a izbutit. Ar trebui să fiu destul de înțelept și, dacă treaba ne merge prost, să iau spectacolul de azi drept o consolare; e destul de substanțială.

Seara, fiind ziua lui Marian, am avut parte de o consolare mai materială, deși volatilă; am băut, în cantitate suficientă, un fel de crușon, făcut de sărbătorit după o formulă de naufragiu sau de bejenie, adică din ce s-a găsit, fără alegere, amestecat la întâmplare. Deși oribilă, băutura ne-a animat pe toți puțin, atât ca să vedem viitorul trandafiriu.

Totuși, chiar și în orele de mulțumire iluzorie, pescuitul rămâne preocuparea fiecăruia. Eram la doctor în cabină, cu sus-descrisa băutură, când am auzit că începe să se vireze traulul; sunt zgomote caracteristice, pe care acum le descifrează oricine. Am așteptat să vină bobineții, al căror huruit de-a lungul vaporului vestește apropierea manevrei finale, și la ora 23,30 am coborât cu toții la buncăr, tocmai când se deșerta sacul traulului. Era o amestecătură și mai rău dozată decât crușonul: obișnuitul stavride, obișnuita scrumbie, în cantitate nedemnă de luat în seamă, puțin tai, puțin cod, apoi fel de fel de vietăți, pe care pescarii noștri, din nefericire, nu pot să le identifice; dar degeaba îi țin de rău — aici nu se face ihtiologie. Erau melci, scoici, arici, apoi pisici și vulpi-de-mare și pui de rechini, a căror vitalitate furibundă poate să-ți dea fiori dacă ridici totul la altă scară.

Mi-am dat seama că pescuitul nostru va fi o luptă; îmi făcusem iluzii puerile; nimic nu-i vine de-a gata omului, și oceanul nu-i mai generos decât restul naturii, ca să dea ceva de pomană.

Luni, 4. Nelu

Am frământat apele prin aceleași locuri, până după amiază.

Vântul, mai tare astăzi, bătând dinspre nord-vest, a umplut oceanul de berbeci albi, ca o ninsoare, și întinderea lui, colorată astfel, mi-a amintit Bărăganul într-o zi senină de iarnă. Am stat aproape trei ceasuri la soare, schimbându-mi însă locul necontenit, în căutarea unui adăpost mai bun. Vaporul și-a tot schimbat și el drumul; traulăm mereu, dar scoatem cantități meschine.

De la fabrica de făină vine un miros greu, de pește stricat și prăjit; aspiratoarele instalației de aer condiționat, așezate defectuos, spre pupa, îl iau și-l duc în cabine. De două nopți dorm cu aerul închis, totuși până acum

n-am simțit nici un neajuns. Azi după amiază însă, am fost nevoit să stau cu hublourile deschise, și în cabină era umezeală. E umezeală peste tot; în plină căldură a amiezii, în părțile umbrite, pereții de tablă, puntea, balustradele lăcrimează. E prima oară când mi-am simțit hainele jilave, și am fost îngrijorat, mai ales că pierdem vremea…

Îndată după amiază, ne-am reluat drumul spre sud-vest, de-a lungul coastei; pare-se o să înaintăm așa mai mult timp, în căutarea altei zone. Dacă nu ne oprim, pe la ora 21 sau 22 o să atingem tropicul de nord. Nici nu fac socoteala câți ani au trecut de când am auzit despre el prima dată. Am în ochi imaginea globului pământesc, de pe catedra clasei primare, cu linia ecuatorului îngroșând o abstracție intimidantă, cu cele două linii punctate ale tropicelor, închipuind între ele zona mirajelor calde. După atâția ani și după câte am văzut în viață, tot mi-e greu să suprapun abstracția de odinioară peste realitatea de astăzi. Într-un ochi am globul pământesc, în altul oceanul, gol, nelimitat, fără linii de demarcație. Tropicul de nord este aproape, dar, neîncrezător în precizia navigației, n-am să știu clipa exactă când cele două imagini va trebui să se întâlnească. Rămân, nedumerit, între abstracție și realitate.

Avem cu noi un personaj închipuit, care ne însoțește de la începutul călătoriei. Numele lui vine des în convorbirile echipajului, și fiecare se străduiește să-l socotească simpatic. Am evitat să-l pomenesc până astăzi și credeam că, din decență voi fi dator să-l evit până la capăt. N-am încotro: din ce în ce mai stăruitor face parte din viața noastră.

Personajul e generic, reprezentând în imaginație o speță plurală: bărbatul care se ocupă de nevasta lăsată acasă. Îl cheamă Nelu, cu un nume comun dat tuturor exemplarelor lui, probabil eterogene, adică altul pentru închipuirea fiecăruia. Mulți gândesc că personajul s-ar putea să fie real, dar nu la casa lor, ci la a celorlalți.

Înaintea oricăror alte considerații, mi se pare că numele a fost ales foarte bine; fiind onctuos și dulce, se înghite ca o pilulă, fără să-i simți amărăciunea. Găsești în el și instinctul de apărare: Nelu nu sugerează maxima bărbăție. Dacă există într-adevăr, rămâne nădejdea că nu va fi în stare să pună în primejdie căsnicia.

Oricum, printr-un consens tacit, e acceptat de toată lumea; a nu gusta glumele înseamnă a lăsa bănuiala că te simți cu musca pe căciulă. Se fac

insinuări uneori, la adresa unuia sau altuia. Mai agresivi sunt, pare-se, tocmai cei pe care-i obsedează subiectul; cei vizați răspund cu un zâmbet — râs mânzesc câteodată.

Dar, la urma urmelor, ce face Nelu acasă? În accepțiunea lui declarată, e un personaj de cea mai mare utilitate: el aduce lemne, repară burlanele, dă jos zăpada de pe acoperiș, curăță trotuarul, se îngrijește de odrasle, într-un cuvânt: are grijă de gospodărie în lipsa bărbatului. Beneficiul lui nu intră în discuție, ci numai se sugerează, ceea ce e suficient de altfel ca să trezească imaginația.

Majoritatea echipajului, chiar și cei tineri, au o nevastă. Puținii ceilalți își gustă perfid privilegiul provizoriu de a nu se afla în primejdie, dar își ascund satisfacția, atât cât se poate. Dacă în sinea lor râd diavolește, ca Dracul pe comoară, în schimb nu se amestecă în discuția așa de gingașă și nu emit opinii de un fel sau altul, ci-i ascultă cu discreție pe ceilalți. E ca la jocul de cărți: cu ce drept să participi, dacă nu riști nici o miză?

Nelu însă, cu prezența lui obsedantă, nu-i niciodată și nici pe departe acel atât de așteptat, „al optzeci și doilea”.

Suntem foarte singuri.

Marți, 5. Filele calendarului

Aseară am trecut tropicul; umiditatea, întâmplător, devenise supărătoare, ca să confirme faima locului și să mă îngrijoreze, fiindcă din toate relele posibile astăzi e cea care într-adevăr îmi dă teamă. Punțile erau ude, ca după ploaie. Altfel, atmosfera afară ar fi fost plăcută: aerul cald, vântul slab, cerul plin de stele curate; îndeosebi Orion apărea mai clar decât l-am văzut vreodată, mai luminos, mai bine desenat și parcă la o scară mai mare.

Cu toate temerile că o să mă supere umezeala, am dormit bine astă-noapte, după ce băusem un pahar de whisky la doctor, pe care îl paște deprimarea. E adevărat că viața noastră fără un termen clar al întoarcerii a început să fie greu suportabilă, oricât de bine te-ai avea cu tine însuți și oricât ai fi de ocupat să-ți grupezi gândurile, imaginile, așteptările.

Astăzi dimineață vântul sufla tare de la nord-est, aducând cam multă răcoare, și oceanul se montase, dar, cu toată burzuluiala lui, nu mai cred în furtună; din nord până aici, uraganele se epuizează.

În jur roiau șapte traulere mari, dar sub tonajul nostru, ceea ce m-a făcut să le privesc cu oarecare superioritate. Era o îngâmfare cu atât mai vană cu cât n-am nici un merit în construcția vasului, dar probabil sentimentele

noastre, în izolarea de astăzi, trebuie exersate la cea mai mică ocazie, pentru a nu pierde legătura cu nimic din noi, bun sau rău, lăsat în urmă, acasă.

Am pierdut timpul mergând spre nord, două ore, ca să revenim apoi spre sud; nu putem remorca traulul cu valurile și vântul din față.

Îngâmfarea de mai înainte s-a șters, lăsând un semn de întrebare: n-ar fi fost bine să avem motoarele mai puternice, 1.000 de cai în plus, bunăoară?

Cât de lungă a fost ziua, s-au scos numai două traule, unul la prânz, cu vreo 800 de kilograme de scrumbie foarte frumoasă. Ar fi bine dacă s-ar înmulți cu zece; altfel ne apucă aici iarna următoare.

Al doilea traul s-a scos după amiază, aducând 2 tone, același soi de pește, mai puțin frumos decât prima oară.

Acum, ora 18, traulul este a treia oară la apă, și în curând o să înceapă virarea lui, care cu toate manevrele durează aproape o oră. Pentru cei cu patima filatului la jocul de cărți, așteptarea e o desfătare, însă eu stau ca pe ghimpi; în cele câteva rânduri când am jucat pocher, ca să mă aflu în treabă, n-am filat niciodată cărțile…

„Galați”, care dispăruse din nou, a apărut pe aici astăzi (suntem 10 minute la nord de paralela 22); acum merge în stânga și puțin înapoi, numai la câteva cabluri, ca și când ar fi umbra noastră. Soarele a apus la 17,45; urmăresc nerăbdător și lacom cum se mărește ziua, prea încet, prea incert; ar fi și aici de filat ceva, pentru cei cu pasiuni calme. Am văzut iarăși raza verde, mai vag decât prima oară — era o abureală la orizont, și oceanul încă se frământa; abia după crepuscul a început să se liniștească.

Am clipe scurte când mă gândesc cu intensitate acasă, evocând decorul, peisajul și ambianța într-o concentrație care alte câteva clipe mă lasă letargic. Zilele câte trec se adaugă la o cifră din urmă, hipertrofiată, și nu am din ce o scade: nimeni nu știe câte zile au să mai fie în față.

Aventura noastră acum nu mai e oceanul, ci fila necunoscută a calendarului.

Miercuri, 6. Băutura de pedeapsă

Ziua a început cu un traul de 10 tone, o frumoasă promisiune care a făcut să intre în fierbere tot vaporul.

Dar pentru a ajunge aici am pierdut două luni și mai bine… Și pe urmă, traulele următoare ne-au dezamăgit iarăși, deși față de ce-a fost înainte se poate spune că am avut o zi bună: cam 20 de tone până seara. Ca să fie

mulțumitor, ar trebui să scoatem cel puțin dublu și să n-avem nici o zi goală.

Mă surprinde harababura care domnește la prelucrare. S-a invocat lipsa oamenilor; în realitate, constat că lipsește organizarea. Spațiul unde se așază peștele în tăvi este așa de mic, încât oamenii ar trebui să lucreze cu precizie mecanică spre a nu se încurca unul pe altul. La învălmășeală, mult pește bun ajunge la fabrica de făină, în timp ce fâțe de 10-15 centimetri merg pe altă bandă și se congelează. Dacă, întâmplător, se golesc dulapurile congelatoare tocmai când s-a deșertat un traul, atunci un lucru îl frânează pe celălalt și amândouă șchioapătă.

Țipă, în grija căruia cad toate aceste operațiuni, e depășit; îl învinuiește pe comandant, care s-ar amesteca și aici, dând dispoziții contradictorii și subminându-i autoritatea. Nu știu dacă se întâmplă chiar așa, dar n-are ce să mă mire: de mult am observat zâmbetele de superioritate ale navigatorilor, care își asumă toate meritele în campania noastră.

Rosmănică, de asemenea, se plânge că sugestiile lui în ceea ce privește alegerea zonei de pescuit nu sunt luate în seamă. Comandantul face cum îi place și nu ascultă de nimeni; capriciu, sau calcul? Vrea să culeagă toți laurii?

Și totuși, pescuitul s-ar cuveni să fie o treabă a pescarilor. Avem destui specialiști, cum se spune. Avem și un consilier pe deasupra, delegatul ministerului și directorul întreprinderii care administrează traulerele. El se bucură de respect și chiar de lingușire — în schimb nu-i sunt ascultate sugestiile, e drept că timide.

Cu tot numele său de spaimă, căci îl cheamă Șișu, ceea ce evocă o armă a cuțitarilor cunoscuți la Brăilița pe vremuri, și nu doar acolo, delegatul ministerului, consilierul, directorul sau dacă vreți armatorul e un om molcom, cred că prin disimulare: a învățat să se stăpânească, și se stăpânește prea mult câteodată.

Face parte din aceeași generație de specialiști piscicoli cu Țipă, cu Rosmănică și cu alții, rămași acasă, care acum ne conduc de la distanță. Este între ei o solidaritate veche, nealterată. La o neînțelegere, preferă să cedeze când unul, când altul, și nu se ceartă.

Despre Șișu voi avea ce să mai spun, dar n-o să am cum spune totul; ar însemna să nu termin niciodată. Oricât ar părea de modest, omul acesta e inepuizabil, ca și mulți alții. Ce nu-mi place la el e că într-o damigeană cu vișinată, peste licoarea originară, a turnat țuică, de o proveniență dubioasă,

care duhnește de departe a borhot și povarnă. Când mă poftește să gust din ea, mă eschivez cu vorbe de politețe, ca să nu-l jignesc respingând formula băuturii inacceptabile.

Astăzi, Șișu a avut o discuție cu comandantul…

De la coastă se întinde în larg, până la 30-40 de mile, marea platformă continentală, cu adâncimea medie sub 100 de metri. Rosmănică a mai fost pe aici, în documentare, și susține că peștele trebuie urmărit în altă zonă, dacă nu vine la noi de bunăvoie. Cu acest punct de vedere, pare-se s-a dus Șișu la comandant, foarte hotărât de astă dată, după zile de tăcere, sau de intervenții sfioase sau poate numai de bombăneală. Întâlnirea acum se vestea violentă și, în orice caz, hotărâtoare. Nu cunosc rezultatul; seara au băut împreună. E drept că omul nu bea doar când are o satisfacție, ci și când îi e lehamite. Sau poate, neizbutind să ajungă la o înțelegere, Șișu s-o fi răzbunat și el cu mijloacele sale și i-o fi oferit comandantului vișinată.

Vremea continuă să fie instabilă; vânt puțin cam rece, mereu de la nord, schimbându-se când spre vest, când spre est, cu câteva grade. Seara se potolește, ca noaptea să crească iarăși. Oceanul, cu valuri lungi și cu berbeci de spumă albă, dă vaporului un balans larg, care repetă interminabil, și la scară gigantică, mișcarea cu care se adorm pruncii; se adaugă murmurul lui, iarăși interminabil și iarăși la altă scară, ca un cântec de leagăn.

Joi, 7. Fluierul vaporului

Astă-noapte, în căutarea unei zone mai bune, ne-am deplasat cu un grad spre sud; poate să fie rezultatul nesperat al discuției de ieri și al vișinatei. Și iată că în locul stavrizilor pricăjiți și al altor lighioi, prindem scrumbie frumoasă și mare. Cantitatea e micronică deocamdată, dar, în sfârșit, se lucrează și se mai pune câte ceva în magazie, în hăul acela ca o prăpastie, care trebuie umplut până la gură.

Vremea este acum frumoasă, iar oceanul se liniștește. Au apărut atâtea vase în jur, sub apă se transmite huruitul atâtor motoare, încât mă întreb cum peștele nu înnebunește.

Fără intenția de a fi indiscret, numai fiindcă mă aflam pe puntea de la prova, și hublourile sunt exact la înălțimea ochilor, mi-a scăpat o clipă

privirea în cabina lui… Nu, dacă i-aș dezvălui numele ar fi chiar o indiscreție, deși mulți de pe vapor au privit înaintea mea, și nu doar din întâmplare. Pe cheson, chiar la picioarele patului — reproducere în culori foarte reale, foarte carnale —, o femeie goală, în mărime jumătate naturală, cu sânii de câte o tonă. Te miri că nu se dărâmă chesonul!

Aflu că posesorul cabinei avea o colecție mare de asemenea doamne, dar la Galați o parte a fost descoperită și confiscată de nevastă, care i-a făcut scene de gelozie.

Mică petrecere la doctor, în continuarea celei de noaptea trecută. Iarăși băutură combinată, vin, whisky, cu adaos de lămâie și compot de cireșe, în găleată, și găleata pusă pe podea, în mijlocul cabinei. Gazda toarnă cu polonicul, pontând pe o foaie de hârtie cât a băut fiecare, spre a face parte dreaptă; de la un timp, renunță: e destulă băutură și destul de proastă, ca să ajungă tuturor. Spre a mări blestemăția, se adaugă alături scrumbie, ușor sărată, „îndulcită”, preparată de Șișu la iuțeală, după o formulă mai bună decât a vișinatei — jupuită, făcută bucățele, apoi scăldată în untdelemn și sare de lămâie. Deși abia ridicat de la masă, încerc din curiozitate: gust excelent și inedit. Aș mânca în neștire, dacă nu mi-ar fi teamă că mă fac saramură.

Pe la ora 2 noaptea, destul de încălzit de băutură, când comandantul se duce să vadă ce se mai întâmplă la puntea de comandă, îl rog să tragă fluierul în cinstea și pentru fericirea cuiva de acasă, care își serbează ziua astăzi.

Oare nu va socoti că-i o fantezie de neconciliat cu legile navigației? Oare n-o să uite până ajunge la puntea de comandă?… Îi urmăresc pașii cu imaginația, număr treptele — două „etaje” —, aplic un coeficient de întârziere, foarte justificată…

Și deodată aud fluierul, afară, deasupra noastră, puțin în surdină, dar cu vibrația lui profundă și autoritară; are în el ceva din sensul „definitivului”, ceva din „a nu se mai întoarce”, din „a fost adjudecat”! Un fluier de vapor dă totdeauna sentințe… Mulțumesc comandantului! De ce n-aș fi drept? Cu mine a fost mereu cumsecade.

Vineri, 8. Și bune, și rele

De dimineață, primul traul aduce o bombă: aproape 20 de tone! Surpriză, animație — renasc toate speranțele. Și pe deasupra e și pește frumos, majoritatea scrumbie, una și una. Unii spun: „a avut udătură!”… „Udătura” de aseară cred că a fost ultima, din păcate. Știu câtă caznă s-a cerut spre a fi colectată.

S-au mai scos două traule, anemice, de 1-2 tone, iar al patrulea seara, satisfăcător: 6-7 tone, aceeași scrumbie frumoasă. Au cam dispărut dihăniile: doar o caracatiță și câțiva pui de rechini. La fabrica de făină n-a mai mers aproape nimic din recolta de astăzi, și astfel am scăpat și de mirosul dezgustător, de care nu ai cum să te aperi, mai ales când bate vântul din pupa.

Dar făină trebuie să facem, 350 de tone, ceea ce înseamnă prelucrarea a peste 1.800 tone de pește. Diferența între cele două cifre e apa, care se evaporează forțat, îmbrăcând vaporul în mirosul de descompunere.

Ziua de astăzi se poate socoti fructuoasă în ceea ce privește pescuitul. Dar seara, în buncăr mai erau încă vreo 3.000 de kilograme de pește care își aștepta rândul la sortat, iar în tancurile de prerăcire, alte 2.000, așteptând de la prânz să le vină rândul la congelare. Se va lucra probabil toată noaptea, ceea ce de altfel intră în programul normal; schimburile sunt alcătuite astfel ca să se asigure operațiunea continuă. Dar, indiscutabil, ceva rămâne defectuos, și în ceea ce privește proiectarea sălii de prelucrare, și în ceea ce privește organizarea oamenilor.

Zi frumoasă, cu câțiva nori răzleți, care au dispărut cu totul după amiază, dând oceanului puritatea deplină. De dimineață până seara, oceanul a fost împânzit de traulere, sub felurite pavilioane. Unele pescuiesc în escadră și fac impresia unor nave de război care se pregătesc de bătălie.

Seara ne-am apropiat de uscat și, fiind nevoie să se schimbe panourile, am aruncat ancora pentru o noapte, la 8 mile de coastă, în dreptul Marocului spaniol. O hulă de suprafață, cu valuri line, desfășurate pe sute de metri, ne balansează poate mai mult chiar decât în timpul navigației. E un curent așa de puternic, încât lochul arată, deși stăm în loc, 2 mile și jumătate.

Înainte de ridicarea primului traul, care avea să însemne pentru noi dreptul la multe speranțe (până mai deunăzi vedeam chiar și eventualitatea de a ne întoarce în țară abia în iunie, iulie, august sau la anul poate!), s-a întâmplat un accident, ale cărui urmări ar putea să fie destul de grave.

Un om de la manevra traulului, Efim, din propria lui neprevedere, inexplicabilă, ceea ce nu scutește de grijă pe alții, s-a ales cu o înfundare craniană de vreo 2 centimetri adâncime, pe câțiva centimetri suprafață. Era aplecat în magazia de unelte de la pupa, cu capacul ridicat fără asigurare, sprijinit chiar de cablul traulului. În clipa când s-a virat cablul, capacul, de câteva zeci de kilograme, i-a căzut în cap, și nu știu prin ce minune omul mai este viu în clipa de față.

Puțin șocat, puțin amnezic, în sensul că nu știe absolut nimic de toată întâmplarea și nu poate să și-o amintească, Efim zace acum la infirmerie… Doctorul e destul de îngrijorat să nu apară un hematom, fenomen care poate surveni în trei zile. Astăzi după amiază i-am dat o mână de ajutor, să-i facă o puncție lombară.

Ofițerul de cart a pus vaporul cu pupa în val, și balansul s-a micșorat simțitor, totuși nu mi s-a părut situația cea mai bună pentru a intra cu acul printre vertebrele omului. Cred că pe doctor îl trecuseră nădușelile, mai ales că lichidul nu vroia să vină. În sfârșit, după mai multe tatonări, a curs o picătură.

Între timp îl țineam pe Efim de umeri, ca să nu adauge un balans propriu la cel al vaporului, și îi spuneam cuvinte de îmbărbătare.

— Lasă, Efim, am adăugat pe urmă, ai să te faci bine, și când o să ajungem la Sulina o să bem o sticlă de votcă împreună!

(La Sulina, vaporul a stat prea puțin ca să am cum îmi ține făgăduiala. Când am debarcat la Galați, a fost atâta zor și atâta învălmășeală, încât am uitat de multă lume. De la Efim însă mi-am luat rămas bun și ne-am îmbrățișat frățește; cred că își consumase o sticlă de votcă proprie la ora aceea. De votca mea nu mi-am adus aminte decât după despărțire și am avut mustrări de cuget câtăva vreme, până ce m-am gândit, cu întârziere, că în clipa făgăduielii, pe oceanul lăsat departe în urmă, Efim era în stare de amnezie.)

Cercetat la microscop, lichidul cefalo-rahidian nu arată hematii, care ar fi dovada hemoragiei cerebrale. Semn bun, dar nu se știe deocamdată ce poate să mai vină. Doctorul și-a luat, curajos, o răspundere apăsătoare; unul mai slab de înger ar fi cerut intrarea urgentă în primul port și debarcarea bolnavului.

Sâmbătă, 9. Un vas alb — și o clipă de croazieră

Am plecat de la ancoră la 4,30 dimineața, dar nu m-am trezit decât la 8, când se lansase de mult traulul. Peste noapte, ecograful, zice-se, a fost verificat și pus la punct, așa că ne putem bizui pe toată precizia lui de acum încolo. Încrezător în bunele intenții și în optimismul oamenilor, mi-am pus și eu încă o dată toată speranța în această mașinărie și am alergat pe puntea de comandă îndată ce am făcut ochi, ca să văd ce spune. Nu spunea nimic deosebit față de alte zile…

Traulul, a adus 2-3 tone de pește amestecat, mai ales stavride mare și aproape de loc scrumbie. Începutul a fost, așadar, o dezamăgire.

Al doilea traul, la prânz, a scos cam 8 tone, iar la ora 16, numai vreo 3-4, la fel ca de dimineață, stavride destul de mare.

Am observat că atunci când vin ierburi în aripile traulului (cum a fost cazul și astăzi) recolta e în majoritate stavride. Pe de altă parte, mi-am dat seama zilele trecute, lipsa ierburilor anunță scrumbia; dar o anunță mai ales peștii-spadă, care o premerg în mod aproape sistematic, agățați în ochiurile aripilor. Între toate aceste mici fenomene există indubitabil o corelație. N-am pasiuni de pescar și nici nu vreau să mi le însușesc, mă surprinde însă că tehnologii noștri nu dau nici un fel de importanță acestor semne, care, adâncite, poate le-ar fi de folos altădată.

Nu, n-am pasiuni de pescar, și totuși particip cu un fel de agitație obositoare și enervantă la toate câte se întâmplă în compartimentele vasului. Ignor oceanul și călătoria în sine, nu mai am liniște să rămân în cabină cu caietele mele; alerg de la ecograf la vinciul traulului, apoi jos, la buncăr și la congelare, iar de acolo la descensorul care coboară lăzile cu pește în magazie. Toate câte se fac ici sau colo s-ar face și fără mine; regret că înaintea plecării nu am cerut să mi se încredințeze o misiune, chiar minimă, ca astfel agitația mea să nu fi rămas sterilă.

De dimineață, cerul a fost înnorat în parte; a și plouat puțin înaintea prânzului. Flota de pescuit se menține tot în apropiere; „Galați”, în schimb, deși n-a părăsit zona, rămâne nevăzut de câteva zile.

Astăzi la prânz ne-a ajuns din urmă un vas de pasageri portughez, de 8-10 mii de tone, alb, mergând spre nord, probabil în croazieră, fiindcă nu cred să fie curse regulate în acest întins vest al Africii; pe distanțe mari, locul vaporului l-a luat avionul. M-am gândit că or fi acolo câteva sute de oameni fără griji, călătorind confortabil, dar abia mi-am aruncat ochii spre ei și nu i-am pizmuit.

După masă am stat două ceasuri la soare, pe puntea ancorelor, la adăpost de vânt; de aici se aude descensorul, dedesubt, și după un zgomot caracteristic pot să număr câte cutii de pește se duc jos, în acel hău care continuă să pară de nebiruit. Cutiile nu vin în șir, ci numai când se golesc dulapurile congelatoare și se fac ambalajele. Într-o oră, descensorul a pornit de trei ori; în acest timp am numărat nouăzeci de cutii. În total ne trebuie peste douăzeci și șase de mii! În cifra imensă regăsesc toate imensitățile care ne înconjoară.

Soarele ardea, dar nu excesiv, și, cum descensorul se oprise, parcă pentru totdeauna, am ațipit pe negândite, căzând într-o nepăsare lină, într-o dulce legănare interioară.

M-a trezit o pală de vânt cam rece; în starea aceea de crepusculare am avut impresia că e un vânt terestru și poartă pe deasupra mea, în foșnete, frunze de toamnă. Foșnetul era real, pornea de la tenda bărcii de serviciu lângă care mă cuibărisem. Dezmeticindu-mă pe deplin, m-am bucurat că nu e și toamna reală…

De ce i-aș fi pizmuit pe oamenii de pe vaporul care trecuse mai înainte?…

A început să se simtă iarăși mirosul dezgustător de la fabrica de făină; am impresia însă că am să mă obișnuiesc cu el, altceva neputând face.

Suntem tot în zona de ieri, patrulând de la nord-est spre sud-vest, pe latitudinea 21°30', la 20 de mile de coastă.

Duminică, 10. Luna tropicală

S-a traulat toată noaptea, pelagic de astă dată, dar fără succes, căci s-au scos numai câteva sute de kilograme de pește. Mi se pare că nu se va ajunge la nici un rezultat pe această cale înainte de consumarea unei experiențe îndelungate și sistematice.

Ziua s-a lansat traulul de fund, de cinci ori, ceea ce este un record, dar al patrulea n-a fost ținut decât o oră și a scos 2 tone de pește. Celelalte, între 4 și 6 tone. Totalul, deci, rămâne și astăzi departe de a fi satisfăcător.

Ne-am învârtit toată ziua la nord de paralela 21, printre vase mari de pescuit, care se numără cu zecile. Seara, de asemenea, erau numeroase în jur, dar la distanțe convenabile. Totuși, prezența unui vas, chiar la câteva mile, pe comandant îl neliniștește. Ceilalți se uită unul la altul și își dau coate…

Peștele scos astăzi a mers în bună parte la fabrica de făină; nu cred ca la congelare să fi ajuns mai mult de 6-7 tone; învingem greu imensitățile…

Altminteri, ziua a fost frumoasă, fără urmă de nor, numai cu vânt de nord, puțin cam rece.

Soarele a apus pe un orizont cu totul clar și am văzut încă o dată raza verde, izbucnită însă altfel, sau poate am descifrat-o cu mai mult sânge rece: când a douăzecea parte din discul soarelui mai era deasupra apei, tot arcul lui a început să emane pâlpâiri verzui, care s-au concentrat spre vârf, contopindu-se apoi într-o scurtă izbucnire finală, o dată cu ultima scânteie de lumină. Totul nu ține decât câteva secunde și am regretul că nu pot opri atunci timpul în loc; dar oare nu-i uimitor tocmai fiindcă se întâmplă rar și ține așa de puțin?

Astăzi, pe seară, am coborât sub paralela 21; acum însă, la ora 22, ne îndreptăm iarăși spre nord, încercând iarăși ceva, și probabil tot inutil, cu traulul pelagic.

Noapte destul de luminoasă; jumătate de lună argintează oceanul. Aici, secera lunii, în creștere sau în descreștere, apare în altă poziție decât pe latitudinea de acasă, orientată aproape orizontal, ceea ce surprinde dacă nu apelezi la cunoștințele de astronomie. Prefer să ignor astronomia și să privesc ciudata așezare a lunii ca pe un miracol al cerului tropical. Acum pare un coș, ținut cu gura în sus, și nu mai lipsește decât să curgă în el stelele.

Efim, traumatizat alaltăieri, se simte bine; cum au trecut trei zile de la accident, sunt toate indiciile că nu vor urma complicații, cel puțin deocamdată.

Mai liniștit în privința lui, doctorul a avut toată ziua bătaie de cap cu altul, cel mai vârstnic dintre frații Milo, venit peste noapte la infirmerie, în chinul unor atroce dureri abdominale. N-au cedat decât azi spre prânz, după o injecție cu papaverină. Un plămân opacizat îl făcea pe doctor să creadă că ar putea fi o pleurezie, care începe uneori cu dureri abdominale; îl contraria însă lipsa temperaturii.

Seara, pare-se, lucrurile se clarifică; a început febra, deci e o afecțiune a plămânilor, pleurezie sau pneumonie, ceea ce se poate îngriji cu mijloacele noastre. Ar fi fost grav dacă era ceva la stomac sau intestine, o perforație bunăoară; intervenția în acest caz nu poate fi amânată peste șase ore fără riscuri grave, și nouă, ca să ajungem într-un port, la o mare nevoie, ne

trebuie două, trei zile. Chiar dacă doctorul n-ar avea o fire ideală, fiind de altminteri și foarte tânăr, sunt dator să spun că are inimă.

Luni, 11. Când înfloresc salcâmii?

Ultimele zile seamănă între ele; același ocean blând, același vânt răcoros dinspre nord, același cer senin, arar tulburat de un nor care trece în patrulare. Doar că temperatura nu crește, ci, dimpotrivă, scade; calendarul merge parcă de-a-ndăratelea, dar nu e primejdie să ne arunce înapoi, până în martie. Vara noastră suplimentară se plimbă pe deasupra oceanului și, fiind feminină, cochetează.

Natura deci mă satisface, am prilejul s-o aspir nestânjenit și pe săturate. În schimb…

Comandantul e în toane rele, singura lui consecvență reală; gurile rele dau drept explicație lipsa băuturii. Mai am câteva sticle de coniac, dar nu înțeleg să le sacrific în aceste condiții, chiar dacă ar fi pentru o cauză comună. De altfel, mă străduiesc să nu dau ochii cu el; mă indispune zâmbetul lui confecționat la iuțeală.

Peste noapte s-au făcut în continuare încercări de pescuit pelagic, fără rezultate, deși după ecograf plasa ar fi trebuit să fie plină. Astăzi, primul traul a scos cantitatea cea mai mare de până acuma, peste 20 de tone, însă pește mărunt, care a mers aproape în întregime la făină.

S-a mai lansat traulul de trei ori, aducând câteva tone la prânz, o căruță după amiază, vreo 6-7 tone seara, același pește mărunt, din care cu totul astăzi nu s-au congelat decât 2- 3 mii de kilograme.

Situația devine iarăși îngrijorătoare, iarăși ni se lungesc chipurile, iarăși devenim inconciliabili, gândind cu nervozitate că vom ajunge în țară abia la vară; pesimiștii spun în august sau septembrie; optimiștii, în mai. Nimeni nu mai crede, poate în afară de mine, că am putea să ne întoarcem măcar la sfârșitul lui aprilie… Da, este vară, mă bucur de ea nesățios, dar mi se face câteodată un dor sfâșietor de primăvara noastră. Aș vrea să ajungem măcar când înfloresc salcâmii, cu întârzierea lor lascivă, de fecioară leneșă.

S-au împuținat alimentele și li se simte lipsa, mai ales a legumelor; carne avem, dar de mult nu mă interesează. Azi la prânz n-am mâncat decât compot cu pâine, iar seara o scrumbie friptă pe plită, excelentă de altminteri, cu untdelemn și sare de lămâie. Eu unul nu simt decât lipsa fructelor. Nu se știe când și unde vom merge pentru aprovizionare; pe lângă atâtea incertitudini, trebuie s-o avem și pe aceasta, evitabilă și inutilă. De ce

nu ni se spune oare din vreme? Dacă am acceptat ostilitatea naturii, nesupusă și câteodată nebună, așteptam un semn de iubire pornit din birourile ministerului.

Între timp, trec zilele, cu o viteză amețitoare; odată și odată, oricâte ar fi ele, va veni și cea a întoarcerii în țară.

Marți, 12. Fanfară

„Galați”, care se află cu 120 de mile mai la nord, continuă să pescuiască scrumbie, în cantități inexplicabile și umilitoare pentru noi; puterea vapoarelor noastre e egală, iar ei nu sunt zmei, ci tot oameni. Congelează în medie 15 tone pe zi; azi au scos un traul de 25 de tone.

Iar noi, continuând să ne învârtim cu încăpățânare în jurul paralelei 21, am scos astăzi trei traule de 1-3 tone, din care în total s-au congelat 2 și jumătate. Seara, în sfârșit, cu surle și trâmbițe, comandantul conducând personal manevra la pupa, cum ar fi dirijat o fanfară, a ieșit un traul de vreo 8-10 tone; a fost estimat la 12, și prin stația de amplificare s-a lansat un apel repetat și bombastic, să vină voluntari la buncăr, pentru alesul scrumbiei. S-au dus destui, dar, așa cum știam dinainte, n-au avut ce face; greutatea nu e sortarea peștelui, ci așezarea lui în tăvi, la congelare.

După o jumătate de oră, oamenii au trebuit să se oprească și au fost poftiți să fumeze câte o țigară; cei de dincolo nu mai dovedeau, iar peștele, galopând cu benzile transportoare, dădea peste margini. Cu astfel de pauze, până la ora 21 buncărul era aproape gata. La congelare au intrat 3 tone și jumătate de scrumbie și poate o mai fi o tonă de stavride; restul la făină.

E bine, dar cu prea multă gălăgie; mai ales dacă înțelegi substratul. Iată: Rosmănică e bolnav, are o coastă fracturată de ieri, când a căzut pe punte, în timp ce își îndeplinea datoria. Țipă, la rândul lui, a făcut congestie pulmonară.

Lipsind ei, comandantul a luat conducerea prelucrării și, cu autoritatea lui supremă, a pus oamenii pe roate; fanfara, recunosc, a mers strașnic. E păcat însă că face așa numai când îi vine sau când vrea să demonstreze incapacitatea celorlalți.

— Și mai susțineau unii să mergem în nord, unde pescuiește „Galați”! a spus, după ridicarea traulului de pomină, pe care, neîndoios, îl socotește o izbândă personală.

Ca urmare, a poruncit stânga împrejur și am pornit din nou spre sud, deși mai înainte cred că se hotărâse chiar el, în sinea lui, să mergem spre nord,

dar nu vroia să mărturisească.

Astăzi, revenind în sud, în jurul nostru erau cam douăzeci și două de traulere mari (atâtea am putut să număr la ora prânzului), și le-am urmat, la distanțe respectuoase, socotind că știu ele ce fac dacă rămân în această zonă. Dar Cornel a intrat în legătură cu un polonez dintre ei, care i-a spus, descurajat, că pescuiesc în medie zilnică 9 tone, pește pentru făină; mai pot să fie și alții în derută — ghinionul poate urmări pe oricine, după cum oricine săvârșește și nechibzuințe. Însă când ai de ales, când radioul află tainele tuturora, de ce să cauți taina cea mai neconvenabilă?

Cred că marea dorință a comandantului ar fi să aibă un ocean pustiu, ca să nu-l stingherească nimeni, sau cel puțin vapoarele să nu se apropie mai mult de 4-5 mile. Cum vede unul dincoace de această distanță, începe să se agite, în timp ce toți ceilalți de la puntea de comandă ridică din umeri.

Astăzi după amiază, sub un soare torid de data aceasta, un trauler venit din babord ne-a trecut prin pupa, la câteva cabluri, și ofițerul al doilea, o fire flegmatică, n-a schimbat drumul nici cu un grad. Nu era nici nevoie, nu era nici obligația lui să-l evite pe celălalt, care venea travers din stânga; în linii mari, regulile de evitarea abordajelor se aseamănă cu cele de circulație terestră, dreapta având prioritate. Cred că traulul acelora a trecut foarte aproape de traulul nostru; important este că nu s-au agățat unul de altul. Dar în acest timp comandantul dormea în cabină; să fi fost aici, am fi schimbat drumul cu douăzeci de minute mai devreme și ar fi fost multă agitație în timonerie. O fi visat oare în timpul somnului un naufragiu?

Am văzut și astă-seară raza verde, cu toată limpezimea; Marian, care a scăpat clipa apusului mai multe zile în șir, a fost prezent astăzi, dar n-a perceput-o, încât aproape pune la îndoială afirmațiile mele. Dacă n-aș fi avut martori, aș începe să cred că văd stele verzi în soare.

După Efemeride — tablele astronomice de navigație —, Crucea Sudului se află la câteva grade deasupra orizontului. Orizontul e însă prea luminos chiar și la ora 22, din cauza lunii în creștere, așa că n-am izbutit s-o disting, și ar fi prima oară când o văd, după ce am visat-o decenii. Știu că nu-i o constelație spectaculoasă; cele din emisfera nordică sunt mult mai sugestive și mai bogate. Nu mă împac însă cu gândul s-o știu pe cer, reală, iar pentru

mine să rămână abstractă. Secundul, care este de cart de la 4 noaptea înainte, are să mă trezească în clipa când se vede clar, puțin înainte de a se vesti dimineața.

Miercuri, 13. Între absurd și fantastic

Eram prea obosit aseară ca să completez pagina… Obosit de ce? Numai de nerăbdare și agitație…

După ce s-a ridicat ultimul traul mă găseam la comanda de pescuit. Comandantul coborâse la pupa, să conducă manevra, lucru pe care în lipsa lui Rosmănică, îl poate face șeful echipei.

Costică Oțeleanu, timonierul de cart, a întrebat prin radioamplificare:

— Ce drum luăm?

Comandantul i-a răspuns, oțărât:

— Nu ți-am spus?

Nu-i spusese; eram acolo și aș fi auzit.

— Ți-am spus, 10 grade!

— Am înțeles, 10 grade!

— Nu; mai bine ia 15!

Oțeleanu a manevrat timona, dar n-a mai răspuns.

— Ce drum ai luat? s-a auzit glasul comandantului prin amplificator.

— Cincisprezece grade!

— Ia 10!

Schimbările bruște de direcție ale unui vapor, datorită valurilor, pe timp rău, se numesc ambardee, cu un termen consacrat de mult; nu l-am auzit niciodată pe vaporul nostru până acum (și nici mai târziu). Dar e sigur că aseară am făcut câteva ambardee pe timp destul de frumos, ceea ce mi-a prilejuit să gândesc că nu doar vapoarele, ci chiar și oamenii ambardează uneori…

Câteva minute înainte de ora 4 m-am trezit — fără motiv, sau poate simțisem prin somn mișcare alături, la secund, care intra în cart…

Spre surprinderea mea, cum ajung pe puntea de comandă văd că mergem spre nord. Când am schimbat drumul? La 23,30, după ce s-a scos traulul, mă informează Pațe, timonierul, din cartul precedent, care tocmai coboară. Așadar, comandantul a luat, în sfârșit, hotărârea cuminte și dorită de toată

lumea să ne apropiem de „Galați”; ei continuă să scoată cantități de scrumbie peste capacitatea de congelare.

Ofițerul al doilea, pe care secundul n-a venit încă să-l schimbe, a căzut frânt pe canapea în camera hărților și-a adormit pe loc. Aseară, l-a trezit și i-a răpit timpul de somn apelul pentru voluntari; când intră în funcțiune difuzoarele din fața cabinelor, într-adevăr nu mai poate dormi nimeni, dar această linie de difuzoare se folosește numai în cazuri excepționale, de aceea se și numește „rețeaua de avarie”.

Nu-i nici Costică Oțeleanu, timonierul; s-a dus să pună de cafea și să-l trezească din nou pe secund, care probabil a adormit iar.

Zece minute, puntea de comandă rămâne pustie. Pilotul automat își face datoria, luminile de poziție sunt aprinse, și cel mai apropiat vapor se distinge la peste 8 mile…

În alura asta e greu să văd Crucea Sudului, pe care o avem în pupa, și acolo, pe puntea de lucru și pe coloane, ard toate reflectoarele. Totuși, o deslușesc, la o palmă de orizont, spre surprinderea mea, mult mai bine desenată și mai sugestivă decât mă așteptasem.

Revin pe puntea de comandă să iau binoclul; îl găsesc pe secund, care tocmai urcase.

— Ce păcat, îi spun, că nu avem Crucea Sudului în față!

— Nu-i nimic; întoarcem!

În prima clipă socotesc că-i o amabilitate, și recunosc că n-ar fi prima. Iar un rondou pe oceanul pustiu nu-i nici o problemă, nu înseamnă nici risipă de energie, nici cine știe ce cheltuială. Protestez, totuși:

— Am s-o văd altă dată.

— Nu, tot trebuie să întoarcem.

— Să întoarcem? De ce? întreb cu stupefacție.

— Ca să traulăm unde am fost aseară.

— Bine, dar atunci de ce-am mai mers patru ore spre nord?…

Nu știe… În timp ce vasul girează, și constelațiile îmi defilează prin față, secundul face socoteala că n-o să ajungem pe locul de traulat înainte de ora 7…

Nu mai înțeleg nimic, și nimeni nu cred să înțeleagă ceva — poate nici comandantul. Vânturăm oceanul acesta anonim, anonimi și noi în rațiunile noastre anulate, când timpul e așa de prețios, când spiritele mocnesc, când toată lumea e iritată de niște mișcări inutile, incoerente și infructuoase.

Într-adevăr, traulul n-a fost lansat decât la ora 7, și marșul nostru întâi spre nord, apoi spre sud, rămâne fără explicație.

Vânturăm oceanul, și măcar dacă am merge în căutarea poeziei sau a bizarului pe care poate s-o ofere o asemenea navigație fără țel, între absurd și fantastic…

Dar Crucea Sudului am văzut-o în față și am contemplat-o. Nu, nu este insignifiantă, cum spun unii, și nu poate dezamăgi pe nimeni, fiindcă are un desen limpede, iar în jur mult spațiu — și fiindcă-i așa de departe!

Seamănă uimitor cu Orion, decât că-i mai simplă, ceva mai mare și, sigur, mai sobră. Dacă pe prima am numit-o odată „constelația insomniilor” (vara pe cerul nostru apare spre ziuă), Crucea Sudului aș numi-o „constelația nostalgiilor”.

Am privit-o îndelung și, într-adevăr, mi-am dizolvat în ea, cu mulțumire, cu o ușoară melancolie „productivă”, toată nostalgia visurilor neîmplinite decât târziu și numai în parte.

În afară de aceste două constelații, restul cerului poate să rămână pentru mine fără nume; ele îmi ajung spre a-mi balansa sufletul de la una la alta…

Acum câteva zile, când Cornel, împreună cu Ștefănică și Zamfirescu, s-a străduit toată noaptea să pună la punct ecograful, prin stăruința și din propria lui pasiune, am uitat să notez: dimineață comandantul l-a felicitat călduros pe Ștefănică, lăudându-l în gura mare pentru pricepere și silință, dar a uitat să spună un cuvânt despre ceilalți, a căror pricepere și silință au fost cel puțin egale.

Preferințele încep să se deseneze astfel chiar și pentru mine, venit aici cu naivitate, bună-credință și iluzii nelimitate în privința oamenilor. Ștefănică mi-a făcut impresia unui om așezat, muncitor, cuviincios, și cred că așa și rămâne. E al doilea în vârstă după mine, ne despart numai câteva zile de viață, și îl invidiez nu pentru robustețea lui — n-am nici eu a mă plânge de vreun beteșug sau de vreo slăbiciune, măcar din ziua plecării —, ci fiindcă n-are nici un fir de păr alb, ceea ce dă impresia unui plus de energie. Se plânge de dureri la ceafă; o fi având vreo spondiloză sau artroză cervicală, mic bir de plătit anilor, care sunt în număr respectabil; ar fi vrut să scape pe gratis!

E un vechi subaltern al comandantului, de unde și preferința acestuia, manifestată în mai multe ocazii. Există între ei, vizibilă și stânjenitoare, o

comuniune peste cea care ar trebui să ia naștere astăzi. Ca să fiu drept, nu cred că Ștefănică o caută; el rămâne un om de nădejde al echipajului…

În primele zile ale călătoriei, servindu-ni-se nu știu ce bucate la masă, comandantul, după ce le-a consumat cu multă vervă gastrică, nelipsindu-i niciodată pofta de mâncare, s-a dus sus și, punând în funcțiune stația de amplificare, l-a felicitat zgomotos pe bucătar, în auzul tuturor. Pe atunci credeam că, în dragostea lui pentru comunitatea care îi era încredințată, se va apropia la fel de ceilalți membri ai echipajului și îi va felicita cu prilejul faptelor lor de ispravă. E drept că îi felicită, prin aceleași megafoane gălăgioase, la ziua de naștere a fiecăruia, dorindu-le, stereotip, ani mulți, spor la muncă și multă sănătate. Cuvintele, cunoscute dinainte, au început să stârnească zâmbete.

Preferința arătată bucătarului își are explicația că și acesta i-a fost subaltern în marină. Iar bucătarul se achită prezentându-i câteodată, în afara ordinarului, o friptură uriașă, în care pune toată arta lui, recunoscută public prin megafoane.

Joi, 14. Fratele nostru

Mergem spre nord, 100 de mile, ca să ajungem în zona unde pescuiește așa de rodnic „Galați”. Astăzi, ei au prins 75 de tone.

Peste zi, după ce vorbisem cu un trauler polonez (și nu prima oară!), care confirmase întru totul informațiile celor de pe „Galați”, am intrat în legătură cu un trauler israelian aflat în sudul nostru, și încă departe, pare-se în emisfera cealaltă; vine dinspre Capul Bunei Speranțe. Secundul, Zuri, e în curent cu situația pescuitului pe toată coasta de vest a Africii. Ne indică și el, fără ezitare, zona unde se află „fratele dumneavoastră, «Galați» —”, și ne roagă să păstrăm legătura, ca să ne mai dea informații. E plin de intenții bune, care pe ocean își măresc rezonanța…

Pe seară intrăm încă o dată în legătură cu „Galați”. Comandantul nostru, nemaiavând încotro, se decide să vorbească în sfârșit cu comandantul lor. Convorbirea începe cu tatonări diplomatice.

— Vă salut! Aveți să mă întrebați ceva? se deslușește din eter glasul lui Orban, deferent, el fiind cel mai tânăr.

— Victore, te aud bine… Ai să-mi spui ceva?

— Am crezut că dumneavoastră vreți să stați de vorbă cu mine.

— Da. Victore… Să vezi… Ne-am hotărât să venim și noi spre nord. Am luat informații de la un trauler polonez…

— Îmi pare rău că ați avut nevoie de informațiile lui și n-ați crezut în informațiile noastre…

Pe urmă, comandantul a părăsit stația de radio. Mai târziu, întâlnindu-l, mi-a spus cu seninătate:

— Mergem spre nord. Eu unul de mult vroiam, dar nu sunt toți de acord…

„Ambardeele” interioare ale comandantului capătă amplitudini neînțelese de nimeni, și nici o mână omenească, nici un aparat nu poate să le corecteze.

Deși nedeclarată, din spiritul disciplinei funciare a marinarului, ostilitatea e completă și unanimă. Bărbat, ofițer mecanic, care este și președintele sindicatului, un om binecrescut, foarte la locul lui, amintit și altă dată, în treacăt, pus de la început în categoria simpaticilor, s-a dus astăzi la Șișu și l-a rugat să ia o atitudine; oamenii sunt nemulțumiți, nedumeriți — socotesc că pe bună dreptate.

Optzeci de inși suportă, în întuneric, capriciile sau incoerența unui al optzeci și unulea, care nu se explică, nu-și spune gândurile pe față, uitând că atotputernicia medievală a comandantului trebuie amendată, că echipajul astăzi nu mai este o adunătură de foști pirați sau ocnași, de ființe dezmoștenite, ci are o conștiință, individuală și colectivă, adică este o comunitate. În umanitatea zilelor noastre, oamenii se supun comenzii mai bine decât altădată, deoarece fiecare își cunoaște, în spirit, aceleași drepturi cu comandantul. Și iată, comandantul îi frustrează…

Nu pot spune aceste gânduri cu glas tare, nefiind învestit cu putere de judecător. Dar a nu vedea și a nu gândi ar însemna să dezertez în mine.

Aș vrea să am o floare în cabină. În afară de cele palide pe care le-am văzut la Thorshavn, la ferestrele caselor, ultimele flori rămase în amintire sunt trandafirii de la Snagov, aduși când am fost acolo să opresc pendula, cu gândul că tăcerea ei credincioasă va marca, în liniștea casei, absența mea atât de îndelungată.

Aici e soare văratec și mă înfior la imaginea zăpezii așezate acum pe pajiște.

Dar aș vrea o floare… Dacă ar fi pe masa mea astăzi, poate m-aș împăca și cu mine, și cu ceilalți…

Ieri, de la prânz până târziu după amiază, ceasuri, o pasăre a planat pe deasupra noastră. Nimeni nu s-a priceput s-o identifice; nu-i albatros, deși îl evocă prin dimensiuni, gigantice la scara ornitologică și necunoscute altei păsări oceanice. Nu poate fi nici pescăruș, care nu ajunge niciodată la această dezvoltare și la acest calm de patriarh al apelor. Lungimea, estimată modest, de teama exagerării clasice, depășește un metru, iar aripile deschise trec peste un metru și jumătate. Partea de sus a corpului și aripilor e de un cenușiu-închis; partea inferioară, albă, stropită cu negru, de parcă ar fi împroșcat-o o sepie cu cerneala ei, cum ne împroașcă și pe noi câteodată.

A planat măiestru ore în șir, ținându-se în tribord (vântul venea din prova-babord) cam deasupra punții de comandă și coborând uneori așa de aproape, încât ai fi putut s-o prinzi cu mâna. Mai erau în jur și alte păsări de aceeași speță, au zburat toată ziua pe lângă noi, le-am văzut plutind liniștite în dreptul hublouri lor, dar niciuna nu ne-a însoțit așa de mult timp și așa de aproape, și n-a dat atâta reprezentație. Fiindcă, neîndoios, zborul era o demonstrație pentru noi toți câți asistam la spectacol. Am repetat experiența și de fiecare dată s-a întâmplat la fel: dacă ne făceam nevăzuți, se îndepărta și probabil observa nemulțumită de la distanță vaporul fără spectatori care s-o aplaude. Dacă ieșeam la vedere, se apropia și își reîncepea spectacolul. Aveai de ce să-l urmărești, și în definitiv de ce să nu-l și aplauzi?

Deși am hotărât să rămân în cabină, ca să nu înregistrez alte dezamăgiri până nu se stabilește o minimă armonie între comandant și ceilalți, care își rod zăbalele în tăcere, n-am putut rezista nevoii de a vedea ce scoate traulul. Era ora 8 când am simțit că-l virează (vasul primește șocuri la pupa); m-am dus pe lângă pereți și m-am uitat aproape pe furiș, de teamă să nu întâlnesc surâsul de ocazie, semnul bunăvoinței perpetue a comandantului față de mine. Suntem oarecum în zona indicată, dar „Galați” se vede tocmai la orizont, deci încă îl ocolim, de parcă ne-am teme să nu ne dea ciumă. Primul traul, care este de obicei cel mai bogat, n-a scos decât 4- 5 tone de pește felurit, adică la fel ca până acum. Dezamăgire generală… Conflict scurt și violent între Șișu și comandant. De ce nu mergem acolo unde s-a stabilit? Întrebare clară, lipsită de răspuns, chiar și de unul evaziv. Comandantul își varsă furia pe Rosmănică, bruftuluindu-l pe nedrept în fața oamenilor, că el ar fi de vină, că n-a fost gata de lansare la 4 dimineața. De regulă traulul se lansează la 6 sau chiar la 7. Nimeni nu-l anunțase și nici n-

a fost curent mai devreme (motorul al doilea, „fiul”, care antrenează generatorul principal, era oprit pentru revizie), încât, chiar să fi știut, n-ar fi avut cum face manevrele pregătitoare.

Totdeauna pe mare, ultimul cuvânt e al comandantului. Acest principiu a făcut gloria marinei, când nu a înscris pagini triste în istoria ei de multe ori însângerată. Nu varsă nimeni din noi sânge, dar îmi simt inima sfârtecată., Galați” anunță: „Primul traul, 25 tone de scrumbie!” Îți vine să proclami răzmeriță.

În sfârșit, pornim spre ei; în drum, se mai aruncă o dată traulul, iarăși prematur, iarăși în afara zonei care s-a stabilit. Scoatem o tonă de rechini. Ptiu!

Pe urmă ne înscriem pe marginea platformei, așa cum lucrează ceilalți, și după două ore, traulul, ridicat cu greu pe punte, aduce, după cea mai modestă estimare, 20 de tone de scrumbie. Iată ce ne trebuia — și câte ocoluri am făcut ca să ajungem aici!

Când mă întorc la buncăr, dau nas în nas cu comandantul; e asudat și radios. Spune:

— Încă unu ca ăsta, și sunt mulțumit pe ziua de astăzi!

Gloria e a lui; o consumă cu whisky, dublându-și satisfacția.

Nu înțeleg de ce unii arată ostilitate celuilalt trauler, „fratele” nostru „Galați”, singurul frate între străini. Înainte de a se ridica acest traul, confirmarea deplină a informației lor (și a altora), tocmai ne încrucișam cu ei — erau în babord, la mai puțin de o milă; în timonerie, câțiva, urmărindu-i cu ochii și cu binoclul, făceau comentarii răutăcioase: că așa au fost ei întotdeauna (când „întotdeauna”, dacă n-au nici un an de viață?!), că le place să se laude, că probabil cifrele lor sunt mincinoase…

M-a cuprins tristețea văzând cum se îndepărtează „fratele nostru”…

Rosmănică, în „corset”, slab, firav, dar zâmbitor și blajin, e în picioare toată ziua, când n-ar trebui să părăsească patul. Dacă nu știe să-l prețuiască, să-l respecte și să-l menajeze, comandantul nu-și arată decât inferioritatea, nu în ierarhia vaporului, unde gradele sunt inatacabile, ci în ierarhia omeniei; aceasta, spre deosebire de prima, se păstrează și după debarcare.

Țipă, încă neînsănătoșit pe deplin, s-a ridicat din pat astăzi. E cam rătăcit și foarte palid. Nu-l cunosc îndeajuns, deși l-am privit de aproape. Peste

firea lui moale poartă o carapace; n-are țepi, ca ariciul, ci solzi, datorită cărora îți alunecă printre degete. Dar nu lasă rană; peste tot ce-ar avea ascuns, rămâne un om cumsecade.

Efim merge bine, adică nu i s-a ivit nici o complicație, dar nu poate să stea în picioare, amețește, iar dacă vrea să citească o carte, uită fraza citită în clipa care urmează.

S-a îmbolnăvit și Zamfirescu, doborât, după multă rezistență naivă, de o otită pe care o ducea pe picioare aproape din clipa plecării. Cu el, infirmeria de trei paturi ar fi plină (mai este internat și Milo), dar a refuzat locul disponibil, și doctorul îl îngrijește în cabină.

Toate compartimentele vaporului, inclusiv cel sanitar, sunt astăzi în plină activitate.

Închei mâhnit o zi care nu seamănă cu nimic din ceea ce visasem. Toată după-amiaza am rămas în cabină și am scris, iarăși pagini cărora nu știu ce întrebuințare o să le dau mai pe urmă. În afară de vântul puțin cam tare și rece, restul — oceanul, ușor montat, și cerul, fără urmă de nor, soarele fierbinte, au fost îmbietoare, oferindu-mi-se nepătate; mi le-am refuzat — puritatea lor nu corespundea stării mele.

Începe chiar acum să se tragă ultimul traul al zilei.

Vineri, 15. Pe marginea platformei

Un trauler polonez întâlnit ieri avea pavilionul în bernă, semn de doliu. Nu ne-am dat seama de la început, părea că vor să ne salute, și-atunci am ridicat și noi pavilionul, care apoi a rămas pe cer toată ziua… Nefiind o obligație legiuită, vapoarele nu ridică pavilionul în largul mării. Dar o bucată de pânză, care e drept că se sfâșie repede în bătaia vântului, nu costă o avuție și ar merita s-o sacrifici din când în când, din obligația inimii.

Polonezii — am aflat apoi, intrând cu ei în legătură radiofonică — aveau pavilionul în bernă pentru un vas de-al lor, scufundat în Skagerak; s-au pierdut optsprezece oameni din echipaj, după primele informații. Aici am și uitat cum era oceanul în Nord, iarna, câte vapoare naufragiau, ce simfonie tragică emiteau semnalele de alarmă, încrucișate deasupra noastră.

Primul traul scos azi-dimineață a adus cam 8 tone de pește bun, în majoritate scrumbie frumoasă. Noua zonă nu dărâmă nici o speranță; primejdia este să rămânem pe loc, după ce peștele are să plece în altă parte.

M-a trezit, la 7,30, un huruit care a pus în vibrație pereții cabinei; în prima clipă n-am știut ce se întâmplă; părea că vaporul stopase. Mi-am dat seama că trebuie să fie generatorul electric de avarie, care pornește automat în clipa când generatorul din sala mașinilor încetează să funcționeze. Totuși, pe vas era liniște, pluteam netulburați, nu se simțea nici o primejdie, nu suna alarma, viața decurgea calmă.

Pe urmă am aflat, cu aproximație: nu se știe cine a umblat la tabloul electric, jos, în sala mașinilor, și generatorul și-a pierdut tensiunea.

Am constatat cu acest prilej promptitudinea cu care a intrat în funcțiune, automat, generatorul de avarie. Și trebuie să adaug că îl antrenează nu un motor cu benzină, ci un Diesel a cărui pornire e totdeauna mai dificilă.

Ieri după amiază, „Galați” trecând prin imediata apropiere, comandantul a săvârșit o amabilitate neașteptată: l-a salutat cu fluierul, spre surprinderea mea și probabil a altora.

Azi, când mergem spre sud, cu traulul la apă, „Galați” a apărut iarăși din față. Mergeau spre nord, ca apoi să întoarcă, spre a lansa și ei traulul, deoarece, cum am mai spus altă dată, oceanul fiind puțin montat nu se poate traula luând valul din față.

Îndată ce-au ajuns travers, au făcut un rondou elegant, și — mi s-a părut — cu o intenție ștrengărească, s-au așezat în linie de șir cu noi, la câteva cabluri, în babord, după care au lansat traulul, părând că ne ignorează. În dreapta, la o milă, mergea tot în linie de șir cu noi un trauler polonez; eram deci încadrați, parcă în demonstrație.

Comandantul se uita când într-o parte, când în alta — la „Galați” mai cu seamă, fiind mai aproape —, strângea din fălci, vroia să pară calm, dar cred că pe dinăuntru fierbea la 100 de grade. Mi-am dat seama că și alții urmăreau, pe tăcute, același spectacol.

Între timp, poate chiar în joacă, „Galați” a început „să închidă” drumul, adică să se apropie de noi, și cum mergeau ceva mai repede ai fi putut crede că vor să ne iasă în față. Dacă au surprins în alte rânduri ticul sau, hai să zicem, prudența noastră, înseamnă că se distrau strașnic. De fapt asistam la o lecție marinărească, de-aceea mi-au fost foarte simpatici.

Comandantul nostru însă n-a mai putut să rabde mult timp competiția și a micșorat viteza — foarte prudentă manevră de siguranță.

Ceva mai târziu, când rămăsesem în urmă, iar „Galați” venise exact în față, la mai puțin de o milă, poate 7-8 cabluri, ei au început să ridice traulul. Ne rămânea sau să manevrăm, fie prin stânga lor, fie prin dreapta, sau să ridicăm și noi traulul (în acest timp, viteza se reduce la 2 noduri, poate 2 noduri și jumătate). Comandantul a hotărât să virăm, treabă mai sănătoasă.

Am urmărit cu binoclul tot ce se întâmpla pe puntea celorlalți și-am văzut, cu părere de rău, că au scos de data asta numai câteva sute de kilograme. Bineînțeles, corul comandantului, care a mai cântat și altă dată pe aceeași strună, s-a și grăbit să comenteze cu satisfacție: „Astea-s 25 de tone?! Știam noi că se laudă!”

Așteptam cu nerăbdare ce cifră are să comunice „Galați”; sunt sigur că ar fi spus adevărul, dar nu știu cum s-a făcut că până acum, ora 18,30, n-am intrat în legătură cu ei, deși sunt foarte aproape.

Printr-o întâmplare ciudată, noi, care am mers alături de ei, iar un timp în urma lor, am scos 4-5 tone de scrumbie frumoasă. Au văzut — tocmai viraseră să meargă din nou spre nord, și ne-au trecut prin pupa când ridicam sacul.

Senzațional a fost traulul următor. Macaralele s-au opintit din greu ca să-l aducă pe punte; să fi fost mai plin, nu știu dacă nu se rupeau cablurile sau plasa. Socotind că buncărul are 28 de metri cubi, cât mi s-a spus, și admițând că un metru cub de pește, destul de tasat, trage la cântar mai mult decât un metru cub de apă, înseamnă că am scos peste 30 de tone: buncărul s-a umplut, față rasă — mai mult nu ar fi putut să încapă.

Păcat însă! După ce toată lumea l-a admirat, și s-a minunat, și s-a bucurat, după ce ne-am fotografiat pe punte în fața sacului uriaș, umflat gata să crape, depășind mult în înălțime capetele noastre, după ce s-a golit cu destulă caznă, a urmat… o pauză. Dispăruseră toți — nimeni nu făcea nimic; comandantul a privit, a plecat; Țipă a privit, a studiat o scoică, a plecat; au venit, au plecat alții… Iar peștele între timp se turtește, se înmoaie, se degradează…

Din 30 de tone, nu știu dacă au să se congeleze 7. Restul, la făină — scrumbie de mâna întâi, una și una; nici măcar nu trebuie aleasă — o iei cu lopata și-o arunci direct pe bandă. Și-apoi? După cinci minute, becul roșu se aprinde: „Opriți banda!” Cei de la prelucrare nu răzbesc; de fapt nici nu s-

au apucat de treabă — își termină țigara —, iar peștele care continuă să vină cade pe jos, e călcat în picioare. Jaf și dezastru…

Am plecat scârbit; n-am mandat și n-am nici putere să îndrept treaba.

Deunăzi, Rosmănică îi demonstra comandantului eficacitatea pescuitului pe marginea platformei continentale, ușor de depistat și de urmărit cu ecograful. A urmat o altercație, după care comandantul a încheiat, fără drept de apel, ca și altă dată:

— Știu eu ce fac! Să nu mă învețe alții!

Astăzi, după traulul senzațional, l-am întâlnit pe comandant când urca scările; mi-a spus, sigur pe el și cu satisfacție:

— Ei, așa mai merge! Dacă vrei să umpli sacul, trebuie să vii în marginea platformei!

Fusesem, în sfârșit, pe marginea platformei; nimeni nu putea să nege.

Drept recompensă pentru izbânda atâta timp ocolită, comandantul a mai cerut o sticlă de whisky. Înseamnă că mai are numai șase!

E ora 19; se scoate al patrulea traul…

Și cerul, oceanul, cormoranii, pescărușii — peisajul tropical pe care îl caut? Ignor totul sau îl percep în stare de transă. E un naufragiu în mine; mă înverșunez să salvez ceea ce este vital. Număr lăzile care se bagă la magazie — spațiul gol e încă descurajant. Nu mai pot trăi pentru altceva…

Vineri, 16. Faună

Traulul de aseară, în încheierea zilei nemeritat de bune, a adus încă vreo 15, dacă nu 20 de tone, puțin stavride, mare, dar majoritatea iarăși scrumbie, frumoasă, soiul cel mai bun care se găsește în aceste ape.

Până atunci însă, din buncărul precedent nu se scosese pentru congelare nici măcar o treime. Abia de atunci înainte s-au apucat doi-trei oameni să arunce peștele cu lopata pe banda fabricii de făină; de două ore fabrica nu lucra nimic — nu avea ce; nimeni nu se gândise că din 30 de tone de pește, 20 vor merge sigur la făină, și nu dăduse dispoziții să fie îndreptat într-acolo din vreme.

Peștele proaspăt pescuit a fost deșertat pe punte, iar vasul, la cererea șefului mecanic, s-a îndreptat spre coastă ca să aruncăm ancora; trebuie decarbonizat motorul „tată”. (S-a lucrat peste noapte la un cilindru din cei șapte, curățindu-se și revizuindu-se chiulasa, pistonul, segmenții, supapa.)

Munca mecanicilor este grea în hala aceea îngropată sub apă, în zgomotul celuilalt motor, care continuă să terorizeze urechile și nervii. Dar încă o dată constat ce destoinic își fac treaba cu toții, în ce ordine și cu câtă precizie. Ei și frigotehniștii nu ne-au pus niciodată în încurcătură. Compartimentele lor, cele mai zgomotoase, păstrează cea mai mare liniște…

Buncărul a fost golit abia la ora 23, și atunci s-a dat drumul jos unei părți a peștelui de pe punte; restul a rămas afară, unde este mai răcoare.

Dar la ora aceea, benzile și bazinele de prerăcire erau pline cu pește din traulul anterior, înmuiat și deci de calitate inferioară. În acest compartiment nezgomotos e multă gălăgie… Pe cine să condamn? Nu pot să fiu în război cu toată lumea…

În compartimentele lor, șeful mecanic și Marian, furnizorul „frigului”, nu îngăduie nici o imixtiune, și mașinile merg bine întotdeauna.

L-am întâlnit pe comandant când mă duceam spre cabină; era cu secundul în fața careului, amândoi cu ochii roșii, după o colaborare tainică, la oră nepotrivită. Dar comandantul mai cu seamă, nebărbierit de o săptămână, părea umbra unui bătrân pirat de pe vremuri, miluit cu un pahar de băutură de foștii săi companioni, care l-au debarcat odată pentru totdeauna.

Aici însă nu este debarcat, ci în plină funcțiune și ne are soarta în mână.

Am aflat astă-seară că nu putem să intrăm în legătură cu „Galați”, ca să ne spună cum a fost ziua lor, deoarece nu le funcționează radiotelefonul. Mai târziu, Cornel mi-a mărturisit că aparatul n-are nici o stricăciune, dar că ei refuză să mai stea de vorbă cu comandantul nostru, care îi desconsideră și le arată ostilitate; ostilitatea am observat-o de mult, și dacă i-aș găsi o explicație, nu pot să-i găsesc și justificarea.

Aflu tot acum că alaltăieri seară, comandantul a intrat la stația radio pe când Cornel era în legătură cu „Galați” și le comunica activitatea. A ordonat să nu le mai transmită nimic, de parcă ne-ar fi inamici.

Deci, „relațiile diplomatice” sunt rupte; ne aflăm față de „Galați”, și față de oricine ar veni să ne judece, în cea mai stupidă situație.

Aseară am stat la ancoră, dar mi-a fost silă să mă duc în camera hărților ca să văd locul exact; probabil undeva, mai la sud de paralela 23 și la câteva mile de coasta Africii. Nu știu când am plecat de acolo; astăzi de dimineață m-am trezit la ora 7, am mai trândăvit în pat vreo jumătate de oră — afară

nu se simțea nici o mișcare — și am ieșit pe punte la 7,45, când începea să se tragă traulul.

Am scos cam 10 tone, în cea mai mare parte scrumbie, dar, ca de obicei, a durat mult până să înceapă activitatea jos.

Al doilea traul a adus 5 tone, iarăși scrumbie, mulțumitor deocamdată — la congelare tot nu pot să dovedească o cantitate mai mare, iar fabrica de făină n-a consumat încă pleașca de ieri. Totuși, dacă traulul următor nu va ieși plin, nădejdile că am putea să terminăm în 50-60 zile încep iarăși să scadă.

„Galați”, care urmează să intre într-un port (încă nu se știe unde!), a hotărât să amâne escala până la ultimul strop de motorină, ca să nu piardă aceste zile, pare-se favorabile.

Vremea se menține strălucitoare, cu cerul fără nori, cu soarele fierbinte, dar vântul puternic dă vieții pe punte prea multă asprime. Mi-e necaz să mă închid în cabină ziua-n amiaza mare; de trei zile a fost imposibil să stau mai mult afară și duc lipsa soarelui, cu enervare.

Între multele dihănii ale mării, pe care poate am să le identific cu strădanie personală, căutând prin tratate, pică din când în când câte o langustă de jumătate de metru; vânătorii buncărului o înhață și o colecționează, pasionați să o mumifieze sau nu știu ce tratament să-i aplice, spre a o păstra întreagă. Numai să reușească; altfel, ar fi păcat de carnea lor, care ne îmbie, deși aici, la sursă, tentația scade. Dar, la urma urmelor, mai bine un trofeu decât o trecătoare satisfacție gastrică.

Am văzut, în colcăiala din buncăr, printre atâtea vietăți ciudate, unele alcătuite elegant, altele hidoase, un pește în formă de șarpe, un soi de anghilă — nu-i cunosc denumirea exactă —, cafeniu-brun, lipicios, parcă vâscos, cu capul turtit, cu dinții fioroși în gura destul de hrăpăreață. Avea peste un metru și jumătate lungime și părea cel mai zurbagiu din toată colonia, mai zurbagiu decât puii de rechin, care se zvârcolesc în loc cu disperare, fără să-și poată însă supăra prea mult vecinii. Când se zbate, anghila se deplasează câțiva metri, neoprindu-se decât în peretele de tablă. Una din ele, deși agonizând (dar ce agonie feroce!), a înghițit o scrumbie din cele mai mari. Scrumbia i s-a oprit în gât, dar după o pauză, adunându-și puterile și reîncepându-și spasmele, a dat-o gata; puțin mai târziu, încă vie, a mers la fabrica de făină…

Acum câteva seri, într-un traul mai mic, de o tonă sau două, pe când sacul se afla pe punte, încă nedezlegat, am simțit înăuntrul lui agitație disperată: o vietate, acoperită de altele, ar fi vrut să scape; pe urmă a început să tușească, omenește, și la fiecare icnet grămada se mișca iarăși.

Era o sepie uriașă; când a căzut împreună cu gloata, a scuipat dușmănoasă, murdărind pe toți din preajmă cu cerneala ei neagră.

Buncărul, la care alergăm toți când se golește un traul, este rațiunea existenței noastre; cu el ne calculăm viitorul și ne alimentăm speranțele; dar deși se află sub punte, unde nu pătrunde soarele, el face parte și din peisajul oceanului. Redus la o anumită scară, mărit printr-o anumită concentrație, aici se dezvăluie ascunsul apelor. Peisajul capătă astfel încă o dimensiune, uneori înfiorătoare și repugnantă. Scoatem la lumină, în zgomot de motoare, tot ce-i destinat întunericului și tăcerii — animale și plante. Din tot ce vorbesc cărțile și legenda, de la coral, până la steaua de mare, au rămas nedescoperite numai sirenele.

Duminică, 17. Lună plină

Ieri nu am traulat decât de trei ori; se pierde vremea cu mersul spre nord, și vântul continuă să sufle tare, agitând oceanul.

Al treilea traul, pe la ora 19,30 (nu știu de ce așa târziu), a scos vreo 8 tone de pește, ca de obicei mai multă scrumbie. Unii spun că ar fi peste 10 tone, și astfel cantitatea zilei s-ar ridica la trei vagoane și jumătate; cred că-i exagerat și că în realitate suntem iarăși sub cifra minimă, în care ne-am pus ultimele și cele mai modeste speranțe.

Fabrica de făină nu mai lucra de la ora 17, totuși nimeni, nu se grăbea s-o alimenteze, deși o cantitate apreciabilă din buncăr îi era destinată. Tocmai atunci se goleau dulapurile congelatoare și toată lumea era ocupată acolo, la îngrămădeală, încurcându-se unii pe alții.

O parte din tăvi se congelează în dulapuri frigorifere, unde peștele, presat convenabil, iese sub formă de brichete geometrice. Altă parte intră în tunele, ansamblu de congelare diferit, care îl completează pe primul, dar cu mai puțină eficacitate. Desigur că i s-a prevăzut un rost la proiectare, numai că dacă vrei să-l afli, nimeni nu poate să-ți spună cu claritate. Oricum, în clipa de față tunelele sunt o pacoste. Tăvilor introduse acolo le sare capacul, brichetele ies pocite și nu mai încap, ca de regulă, câte trei într-o cutie, în faza finală a ambalajului. Cutiile de carton se umflă, și ca urmare, nici nu se mai închid ca lumea. Astfel, pe lângă aspectul inestetic, mai ocupă și loc

suplimentar în magazie, de vreme ce nu se așază în stive egale. Dar nimeni nu se sinchisește să ia vreo măsură reparatorie, și desigur s-ar putea găsi una. „Unde este o necesitate, există și o posibilitate”, spunea Maiorescu, într-o maximă pe care n-a dezmințit-o niciodată viața — ci numai speriații, leneșii sau nevolnicii.

Noaptea am stat iarăși la ancoră, și dimineață am ajuns iarăși târziu pe zona de traulare, dacă o fi fost într-adevăr zona căutată. Navigația noastră este destul de aproximativă; un punct făcut de Cutare nu coincide niciodată cu punctul altuia, și atunci se ia drept bun punctul comandantului, fără să fie verificat, numai cu garanția ierarhiei.

Primul traul în dimineața asta s-a scos la ora 9; am avut și nenorocul ca o aripă să se agațe de stânci sau de corali și să se rupă. Din această cauză, sau din alta, am obținut numai o căruță de pește, amestecat. S-ar fi putut congela din el măcar câteva sute de kilograme — nu strică niciodată; a mers însă tot la făină, sub cuvânt că se curăță dulapurile de gheață. Fie!

De dimineață, oceanul se liniștise, era albastru-cenușiu; acum s-a albit de berbeci și s-a montat iarăși. Au dispărut vasele de pescuit din preajmă; arar se mai vede câte unul la orizont. De câte ori se întâmplă așa, oceanul pare o lume în paragină…

Am rupt legătura cu „Galați” și totuși mi se pare că vorbim cu ei, dar în taină, să nu afle comandantul. În asemenea condiții situația lor nu poate fi colportată. Nu vreau să-l iscodesc pe Cornel, ca nu cumva pe urmă să-mi fie atribuită o indiscreție a altcuiva.

Dacă n-a fost o iluzie sau o confuzie, cred că înaintea prânzului i-am zărit în depărtare…

Doctorul s-a chinuit în dimineața asta să formolizeze o langustă, nu cea mai frumoasă din câte am prins până astăzi.

Costică Oțeleanu, gata să dea ajutor în orice ocazie, o ținea imobilizată pe punte, în fața etuvei, unde doctorul își păstrează o parte din ustensile. Am urmărit operația cu o cruzime pe care nu mi-o recunosc, ci înțeleg că este împrumutată de la sălbăticia oceanului. Cel mai inveterat mizantrop ar conveni, privind buncărul vasului, că oamenii nu s-au devorat niciodată cu atâta ferocitate, și nici vietățile de pe uscat, oricât ar fi ele de vorace. Viața în apă e bestială; dintr-un individ se nasc milioane, ca să poată supraviețui unul. Ce contează o langustă formolizată?

La primele picături injectate sub torace, dihania a sărit, rupând acul. După mai multe injecții, distribuite în tot corpul, s-a liniștit, dar când am plecat de acolo continua să-și miște mustățile. Nu știu dacă are să se conserve în formă exactă; mai bine era s-o fi avut astăzi la masă: ar fi fost îndestulătoare pentru cinci-șase oameni. Dar poate o să mai prindem și altele.

Ora 16. Abia acum s-a lansat traulul; bineînțeles că e ultimul până la noapte. Măcar dacă ar scoate ceva; altfel, ziua e pierdută cu totul. Venind la puntea de comandă, pentru a vedea fundul, Rosmănică zicea, scărpinându-se gânditor în barbă:

— Ar fi trebuit să am pregătit un traul de rezervă!

Bineînțeles, și mă mir că s-a gândit abia acum, fiindcă avem disponibile trei, dacă nu patru, și la un accident te poți aștepta oricând. Chiar e de mirare că s-a întâmplat așa de târziu; oricât ar fi fundul de bun, nu poate fi o plajă netezită pe sute de mile suprafață.

Cerul e cam pâclos după amiază; vântul s-a mai încălzit, dar suflă tot tare și s-a rotit puțin spre est. Dacă se va roti mai mult, ar fi posibil să aducă nisip din Sahara — vestitul armatan pe care l-am trăit cu închipuirea într-o carte, și e de ajuns pentru o viață. Cel mai bine ar fi să se potolească; nici azi nu s-a putut sta la soare. În cabine, în careu, pe coridoare e liniște deplină: toată lumea doarme.

În afară de două tiriplii de vreo sută de tone, care traulau pelagic și le-am întâlnit mai adineauri, oceanul e pustiu; toate vasele câte împânzeau orizontul mai deunăzi au dispărut, după ce începuseră să se rărească încă de ieri, ca o prevestire rea pentru zona noastră, unde probabil noi o să rămânem, paznici inerți ai pustietății.

Ora 21,30. Sacul ultimului traul s-a rupt, scoțând câteva sute de kilograme; ziua deci e pierdută în întregime.

Acum suntem la ancoră, la 20 de mile de coastă; se continuă revizuirea motorului „tată”. Vântul bate de la nord, cam tare, și oceanul se montează, legănându-ne ca pe arcuri. În lumina lunii pline, valurile scânteiază, iar noaptea e argintiu-albastră. Se vede un singur vas, departe, rătăcit ca și noi prin aceste ape, de unde au fugit toți, spre sud pare-se. Dacă ne încăpățânăm să rămânem și mâine aici, refuzând să ținem seama de informațiile pe care le schimbă între ei ceilalți, pierdem încă o zi, nescuzabil.

Ca priveliște însă, noaptea compensează paguba. Mai târziu am să ies pe punte, să privesc iarăși luna, care peste câteva zile are să scadă… Uitasem că o s-o mai vedem plină, și tot pe aici — și poate nu o singură dată…

Luni, 18. Oaspeți

Zi bună în ceea ce privește pescuitul, bună însă după etalonul minim, al perioadelor de restriște. S-au scos în total vreo 30 de tone, pește amestecat, și pentru congelare, și pentru făină. Deși e puțin, încep să ne revină speranțele. Au mai apărut și alte vapoare, dar răzlețe, nu ca deunăzi.

În loc să scadă, vântul se întărește, și oceanul se montează. Soarele, strălucitor și fierbinte, ne amăgește; nu ne dăm seama că de fapt e furtună. Seara, când mergem spre est, în căutarea locului de ancoră, mai lângă coastă, și luăm valurile într-un bord, ne scutură zdravăn; la fel dimineața, când revenim pe zonă.

Nu putem traula decât mergând spre sud, cu vântul și valurile în pupa, apoi trebuie să facem drumul înapoi — și astfel pierdem foarte mult timp; nu știu de ce, la urma urmelor, nu am merge mai multe zile spre sud, urmând să ne întoarcem când s-ar liniști vremea. Nimeni nu poate să afirme că în altă parte n-am găsi pește; s-ar putea încerca și n-am avea decât câștig, adică învățătură pentru alte campanii, căci doar vasul are să revină aici, și nu o singură dată.

La adăpost de vânt, pe puntea ancorelor, am stat la soare patru ceasuri, după o pauză destul de lungă, și imediat m-am simțit altfel; biata mașinărie, după atâția ani, încă mai funcționează, ba uneori chiar admirabil!

Avem oaspeți, o pereche de porumbei călători, care au aterizat ieri înaintea prânzului pe puntea ancorelor. Erau însetați și flămânzi și au primit cu încredere ospitalitatea noastră; li s-a pus mălai și apă pe pasarela punții de comandă; numaidecât au simțit, și s-au apropiat fără sfială. Pesemne sunt foarte obosiți; până seara n-au plecat mai departe. Când a coborât întunericul, nostromul i-a luat și i-a dus în cabină, să nu rămână peste noapte afară. Se pare că găzduirea și regimul de supraalimentare le convin; peste o zi, două, când vor fi refăcuți, o să le dea drumul, să-și continue călătoria. Pe inelele prinse la picioare e imprimată cifra fiecăruia, iar dedesubt, țara de origine, Spania. Înseamnă că într-acolo se duc, dar nu știu

unde au fost transportați, de unde li s-a dat drumul și câte zile au zburat pe mare…

E nu știu ce minune a naturii în această întâmplare; mă emoționează că, din câte nave au avut în raza vederii, au ales-o pe a noastră. Și mă emoționează iarăși că de-aici se vor duce pe pământul Spaniei, al cărui Cervantes, iubit odinioară altfel, a devenit astăzi, cu întârziere, dar în deplină maturitate, marea mea dragoste. În câte-o clipă el este aici „al optzeci și doilea”. Și porumbeii care mi l-au amintit sunt un „al optzeci și doilea” pentru o vreme. Ziua mi se pare bogată, cu toate că am prins puțin pește.

Seara stăm la ancoră, cu o dâră lată de argint mat și parcă mort întinsă de lună pe fața oceanului; între apa de plumb și lumina argintie e o întâlnire de dragoste; simt freamăt și șoapte…

Balans adormitor toată noaptea. M-am trezit în câteva rânduri și m-am uitat afară: numai luna, pălind, și nimeni în preajmă. Coasta Africii, care veghează pe aproape, cred că emană unde de taină. Trebuie să aibă un glas, cu care strigă în noapte, dar nu-i pentru urechea omenească, imperfectă și limitată.

Marți, 19. Diferențe de temperament

Aseară am făcut puțin pe bucătarul și am preparat o langustă cu maioneză. Maioneza însă, după o rețetă memorată vag, nu mi-a izbutit cum trebuie și-a reparat-o bucătarul adevărat. Regretabil, untdelemnul e sau vechi, sau nu-i de prima calitate; păstrează un iz rânced și unul de floarea-soarelui. Langusta, iarăși, cred că am fiert-o cu apă nu îndeajuns de sărată, și chiar dacă am adăugat apoi sare, n-a pătruns-o cum trebuie, astfel că până la urmă carnea a rămas cam dulceagă.

A ieșit un platou mare, dar n-am avut destui mușterii pentru el, deși atât eu, cât și doctorul am mâncat fără sfială, ca să dovedim că opera mea nu-i otrăvitoare. Îi sunt recunoscător doctorului pentru încrederea pe care mi-a arătat-o și pentru colaborarea lui finală. Totuși, cei mai mulți s-au abținut; în călătoria trecută, unii au suferit de pe urma unui ficat de pește necunoscut, pesemne necomestibil. Nu era cazul cu langusta, dovadă că nu s-a

îmbolnăvit nimeni, iar azi-dimineață doctorul s-a grăbit să înfulece și ceea ce mai rămăsese la frigider de aseară.

De dimineață am făcut o glumă cu nostromul, care găzduiește porumbeii:

— Ce-ar fi să-i trimitem un mesaj lui Franco?

A luat-o în serios și s-a înroșit de indignare:

— Nici nu mă gândesc, tovarășe!

Apar din ce în ce mai multe vase, atrase de noi (rămași credincioși zonei) sau de peștele care a revenit și pe care, probabil, îl urmăresc din depărtare. Fapt este că am început să prindem și noi, din nou: 8-10 tone de dimineață, la primul traul. Al doilea, la prânz, a fost ratat, a trebuit să-l ridicăm după abia o oră: eram prea în marginea platformei, sacul se ducea în „groapă” și nu se putea manevra, să schimbăm drumul, cu valurile, care devin amenințătoare. (Când mergem spre nord, vântul șuieră a furtună, și valurile ajung pe puntea ancorelor.)

Al treilea traul a scos cam 6 tone de scrumbie. Rămâne următorul, seara, care împreună cu primul de dimineață sunt de obicei cele mai bune.

De azi-dimineață a reapărut „Galați”, iar după amiază a venit așa de aproape, că ne-am fi putut auzi între noi dacă am fi strigat tare.

La un moment dat, după amiază, aflându-se la o milă în prova, după ce ridicaseră traulul au manevrat așa de îndrăzneț în babordul unui trauler străin care venea din față, încât (după spusele alor noștri, aflați atunci la puntea de comandă) i-au aruncat peste etravă valurile stârnite de elice, pusă desigur, tinerește, la pasul maxim. Eram mai jos, și de acolo nu mi-am dat seama dacă a fost chiar așa; poate este o exagerare. Fapt sigur rămâne că, spre deosebire de noi, ei se mișcă pe ocean cu mai puțină sfială.

Au trecut apoi pe alături, la cel mult două cabluri — și traulerul străin, contrariat, venea în pupa lui și mai în tribord, gâfâind, ca să i-o ia înainte, pedepsindu-i astfel îndrăzneala. N-a izbutit, iar acuma, după ce au făcut amândoi rondoul, traulează împreună de un ceas și jumătate în linie de șir cu noi, în tribordul nostru, și se pare că în condiții pașnice.

I-am urmărit o oră — sunt destul de aproape —, și așa cum merge, cu valurile din pupa, „Galați” pare un fel de mânz cam zburdalnic, dar cu mult haz și foarte simpatic.

În atmosfera noastră de prudență bătrânicioasă, ei aduc un suflu de tinerețe. Mi-au plăcut întotdeauna tinerii și nu m-au melancolizat nici când n-am putut să le fiu aproape — un băiat și o fată ținându-se de mână și

zburdând pe o pajiște. Ce pajiște nemărginită este oceanul și cât poți să fii aici de tânăr!

Zuri, secundul de pe traulerul israelian, care se numește „Hiram I” și continuă să navige pe îndelete de la sud spre nord, dar e încă departe, vine zilnic la radiotelefon, ca să ne comunice ultimele informații cu privire la situația pescuitului; știe tot ce se întâmplă pe coasta Africii, de la Canare până la Capul Bunei Speranțe, urmărește convorbirile între toate navele, spaniole, franceze, japoneze, poloneze, sovietice și locale, trage concluzii, le sistematizează și ni le oferă pe gratis. Astăzi eram la stația de radio în timpul unei asemenea convorbiri, care se putea prelungi interminabil. S-a interesat de viața noastră aici, cum ne petrecem zilele și serile, ce mâncăm, ce bem, cum ne distrăm. Acest ultim cuvânt vine des în convorbirile oamenilor, pe ocean și acasă. Nu-l accept decât pentru alții. Nu caut distracții, în accepțiunea curentă pe care cuvântul o are în conversație. Viața în sine, bună sau rea, e întotdeauna mult mai bogată decât nevoile noastre.

De o zi s-au reluat „relațiile diplomatice” cu „Galați”. Șișu l-a chemat la radio pe Afanase, „simetricul” său de pe vasul celălalt, să se intereseze de situația pescuitului, și la sfârșit, venind în stație și comandantul, a spus și el două vorbe la microfon, urându-le sănătate (ca de sărbători). Oricum, se cheamă că putem vorbi cu ei pe față, după o perioadă de clandestinitate, cât bietul Cornel a comunicat pe ascuns și cu teamă să nu afle comandantul.

Miercuri, 20. Deconectare…

Ultimul traul, aseară, n-a adus decât vreo 2 tone și jumătate de pește; mi-am propus să notez totul contabil, și știu că odată, recitind numai cifrele, am să retrăiesc psihoza de astăzi. Acum însă, din instinct de apărare, încerc să nu mai dau importanță insucceselor noastre, așa cum fac și alții. Se pare că pescarii au metoda în sânge, de generații… Două tone și jumătate — nimeni nu dă importanță, dar, de ce-aș minți? — tuturora ni se îndoaie umerii și plecăm de pe punte cu chipurile întunecate.

A nu da importanță înseamnă de fapt a tăcea; lăuntric, ceva continuă să te roadă.

După ultimul traul am plecat spre coastă, în căutarea unui loc de ancoră, dar n-am ajuns și n-am ancorat decât noaptea. Luna, deși în descreștere, arginta oceanul, cu o lumină opacă și puțin cam aspră. Era nu știu ce tristețe în aer, dar nu deprimantă. Am rămas mult timp pe puntea de comandă, într-o beatitudine incipientă, mulțumit deci, și totuși cu fruntea încruntată, cu ochii îndreptați în vag și percepând totuși peisajul. Continuă să mă tulbure coasta Saharei, pe care o bănuiesc nu foarte departe. În vest, pe zona unde am traulat astăzi, sunt puzderie de vase care lucrează și noaptea. Luminile lor umanizează pustietatea oceanului.

M-am culcat aproape de miezul nopții; alături era puțin chiolhan, dar destul de reținut: în cabina secundului, ofițerul al doilea își serba ziua de naștere. Nu m-a supărat zgomotul, ci ideea că la un moment dat, o dată cu ridicarea temperaturii, ar putea să crească, de-aceea am adormit greu, într-o clipă când credeam că n-am să mai adorm niciodată.

M-au trezit ciocănituri în ușă; n-am răspuns, dar ciocăniturile s-au repetat, apoi s-a deschis ușa, și în cadrul de lumină am văzut capul sărbătoritului, puțin cam zburlit, comic și de o stupiditate simpatică. N-am avut încotro: am primit invitația, deși n-aveam nici un chef de băutură, n-aveam mai ales chef de societate gălăgioasă. Doctorul se auzea alături, debitându-și repertoriul de cântece melancolice sau pornografice, pe care îl cunosc destul de bine din zilele câte au urmat după Reykjavik, unde și l-a dezlănțuit prima dată.

Pe comandant îl dăduseră gata; îl duceau la culcare, și-am stat ascuns în cabină, până a trecut prin față, să nu mă vadă și să nu se întoarcă din drum, fiind foarte incitabil la băutură. Nu-l dezaprob și nu dezaprob pe nimeni, cu condiția să bea când se cade; era cazul la ora aceasta… Admit că avem mare nevoie de „deconectante” în situația noastră; a spune altfel ar fi o fățărnicie, și-i plâng pe cei care, nesuportând băutura, recurg la pastile. (Carbaxinul de la infirmerie a devenit aliment pentru unii.)

Picând între cheflii și hotărându-mă să particip cu sinceritate, i-am pus mai întâi în mișcare (mi-am dat și eu osteneala, ca să nu vin la de-a gata), și numaidecât s-a făcut o tavă de scrumbie sărată, cu untdelemn și lămâie, care după zece minute se transformă într-un sos irezistibil. Bineînțeles, îți cere să bei cu găleata, și am băut, dacă tot mă deplasasem…

E ceva grosolan în cheful făcut pe vapoare, fără prezența feminină, care atenuează brutalitatea alcoolului, dându-i în schimb altă tărie, mai sublimată. Prin băutură, omul singur își verifică și își epuizează în același

timp ceva din vigoarea spiritului masculin, regăsindu-și-l, dar împiedicându-l să explodeze.

La ora 4, secundul s-a dus să-și ia cartul în primire și imediat a și virat ancora, deoarece motorul „tată” era gata (se revizuiește în fiecare noapte câte un cilindru). O oră mai târziu, când ne-am hotărât să ridicăm ancora și noi, cei rămași cu sticlele goale, nu știu cât ne clătinam noi și cât vaporul. Confuzia am mai făcut-o și altă dată.

Dar acum se balansa vaporul, foarte tare, dovadă că, după ce mă întinsesem în pat și nu mai era de pus în discuție echilibrul personal, toate în cabină au început să joace și să mături pardoseala. Am mai avut tăria să mă dau jos, spre a face minimum de ordine, ca să pot dormi în tihnă și să-mi priască deconectarea.

M-am trezit cu un cer înnorat, peste oceanul mai cenușiu ca niciodată, într-o atmosferă de toamnă, melancolică și odihnitoare; mi-a adus iarăși nostalgii profunde, dar calme, aproape agreabile, dacă așa ceva se poate.

Primul traul, de la care am lipsit, a scos 10 tone de scrumbie. Al doilea, la prânz, cel puțin 20. Al treilea, iarăși vreo 10. E mulțumitor, și cum urma să vină și al patrulea, mai bogat, seara, ziua s-ar fi terminat cu multe speranțe și cu impresia, oarecum verificată, că după o noapte de chef ne merge în plin.

Dar al patrulea traul, la ora 18, s-a rupt net și s-a pierdut; pagubă destul de mare, uneori inevitabilă. Au ieșit numai panourile; restul: cabluri, aripi, bobineți, flotoare, a rămas pe fundul oceanului, sacul plin poate cu pește, care nu-i destul de deștept ca să scape.

M-am întrebat chiar ce dramă s-o petrece acolo, la fund, în punga aceea uriașă. Conform dictonului, presupun că peștii cei mici vor fi înghițiți de cei mari, într-o succesiune care va face ca la sfârșit să rămână numai unul, cel mai mare, ghiftuit și umflat cât o balenă, un monstru de o specie nouă.

Îl suspectez pe nostrom că a pus gând rău porumbeilor: ori să-i gătească pe furiș, ori să-i sechestreze și să-i ia acasă. Azi n-a pomenit nimic de ei; așteaptă poate să uităm întâmplarea… Mâine însă am să-l iscodesc, și dacă am să descopăr intenții rele, am să-l împiedic.

Suntem la ancoră de la căderea nopții; datorită traulului pierdut, azi am ieșit din zonă mai devreme.

Am stat până mai adineauri în fumoar, urmărind cu interes de cartofor jocul de table al unora, tabinetul altora. I se atribuie lui Pirandello afirmația dubioasă că numai la jocul de cărți se dezvăluie caracterul omului și că nici nu-i interesant să-l descoperi pe al celui care nu joacă. Am observat doar că aici se ia în serios credința mult răspândită după care cine câștigă la cărți n-are noroc în dragoste. Băieții noștri, ambițioși să câștige, păreau parcă și mai bucuroși să piardă. Norocoșii se uitau la ceasul din perete cu destulă neliniște — era ora 21, miezul nopții în țară, momentul de vârf al infidelității, fie ea și imaginată.

Mă culc cu speranța că mâine o să fie soare.

Joi, 21. … și reconectare

Nu-i soare, decât ce scapă printre nori câteodată, un soare cam umed, cum sunt umede toate din jur (hublourile nu se usucă toată ziua, puntea e udă ca după ploaie, pereții pe afară lăcrimează; fenomenul acesta ține de multe zile, a persistat chiar când era senin tot cerul).

N-am recuperat paguba de ieri decât în parte: o tonă de dimineață, vreo 7 la prânz, câteva sute de kilograme după aceea. Mai rămâne traulul de seara, care cred însă că nu va micșora minusul zilei. De altfel, nu mă miră insuccesul: nu se mai vede nici un vas de pescuit — ultimele au dispărut astă-noapte. De dimineață se mai zărea unul la orizont, iar în fața noastră, două tiriplii. Acum, ora 16,30, oceanul este gol. Fenomenul repetându-se sistematic, incumbă o dovadă concludentă: mai bine informați decât noi, mai puțin ambițioși și poate chiar mai bine intenționați, ceilalți nu așteaptă să verifice lipsa peștelui într-o zonă (parcă suntem noi tocmiți la asemenea treabă) și se duc grabnic acolo unde s-au semnalat bancuri. Sunt sigur că atunci când vor apărea pe aici o să prindem pește, din abundență, ca ieri și alaltăieri. Dacă nu cumva ne-o da în gând să plecăm tocmai atunci în altă parte!

Am telegrafiat în țară, s-a telegrafiat la Thorshavn și Reykjavik să ni se îndrumeze corespondența la Gibraltar, unde „Galați” va intra pentru aprovizionare și, după cum ni s-a anunțat oficial alaltăieri, va ridica scrisorile noastre. Suntem cam derutați, deoarece până mai deunăzi nici nu

se pomenise de Gibraltar, ci de Las Palmas, în Canare. E un joc de-a geografia, pe care nu-l prea pricep, de vreme ce nimeni nu mi-l explică.

Sunt mulți dintre noi care n-au primit nici o scrisoare în Færoe; intrarea noastră acolo era anunțată pentru sfârșitul anului, și împrejurările, cunoscute, au făcut să mergem mult mai devreme. Sunt mulți, de asemenea, care nu-și pot îngădui să facă, în mod destul de costisitor, schimb de radiograme, ca să nu mai spun că o scrisoare înseamnă cu totul altceva. Așa că, putând să indice în sfârșit o adresă, alaltăieri toți s-au grăbit să telegrafieze acasă. Cornel a avut de lucru ore în șir și a transmis migălos textele fiecăruia, cu bunăvoința și buna lui stare de spirit din totdeauna… Acum așteptam cu toții ca peste o săptămână „Galați” să plece la Gibraltar, peste încă o săptămână să se întoarcă; mai rămânea să fie și o zi bună, ca să putem lăsa barca la apă… Cred că fiecare fierbea în sufletul lui de emoție, de neliniște, de nerăbdare. Au toți familii, au și îndoieli poate, ca oamenii care nu mai știu nimic din cele ce se întâmplă în urmă.

Ieri încă, „Galați” a mai primit instrucțiuni din țară, cu privire la aprovizionări, la monedă și altele. Iar azi, ca o bombă otrăvitoare, a picat telegrama care îi anunță să intre… la Dakar, fără nici o explicație deocamdată.

S-au dus scrisorile noastre! Un om, cel care ne manevrează de la distanță, a hotărât astfel, și a avut rațiuni indiscutabile, dar de ce și le-a amintit cu atâta întârziere? E adevărat că în toate privințele Dakarul e mai convenabil; se face până acolo o zi, nu șapte, și se poate merge traulând până în fața radei, asemenea la întoarcere.

Acel om în călătoria trecută se afla pe „Constanța” și, după spusele celor de aici, a trecut prin chinuri grele, fiindcă la un moment dat nu primea știri de la nevastă. („O să mă lase… Nu; am salariu mare, de lăsat nu mă lasă…”) De ce acel om nu se gândește acum la frământarea altora, pescari ca și el, și navigatori, cărora le-ar putea fi frate?

L-am suspectat inutil pe nostrom, dar nu-mi fac scrupule; a dat drumul porumbeilor astăzi de dimineață. În mod neașteptat, deși a trecut termenul obișnuit de odihnă, nu au plecat nici până după amiază. De dimineață au stat sau pe catargele doriboturilor sau pe coloanele de la pupa, parcă nedumeriți de prezența lor în Atlantic.

Mai adineauri au venit la puntea de comandă, îndemnați pesemne de foame și sete. Comandantul, spre mirarea mea, a coborât ca să aducă din oficiu pâine și o farfurie cu apă. Apa le-a pus-o pe postamentul repetitorului giro din tribord, apoi a început să le arunce firimituri de pâine. Oaspeții priveau de la 2 metri distanță.

Întâi s-a apropiat porumbița, mai încrezătoare sau mai nesocotită. A îndrăznit și el să ciugulească, dar din firimiturile căzute mai la distanță. Ea, după un timp, a făcut o săritură pe postament și a început să bea apă. Porumbelul nu s-a apropiat decât după ce a plecat comandantul.

Sătui amândoi, pe urmă au rămas acolo, cam supărați, poate de frigul serii, fiindcă își ascund ciocul în gușa înfoiată. Vântul îi zburlește puțin, oceanul cenușiu îi așteaptă, îi așteaptă un drum lung, obositor desigur, îi așteaptă și dușmani poate. Dar au să plece, supunându-se ciudatei lor soarte. De ce nu rămân oare aici? Ce anume din ei îi comandă?

I-am privit mult timp, întristat și nedumerit de viața lor așa de nomadă. Seamănă întru totul unul cu altul, numai că ea e puțin mai mică, mai vioaie și în mod indiscutabil… mai grațioasă.

Au culoarea gri-bleu, dungi bleumarin la terminația aripilor, ochi negri, ciocul alb cu negru la vârf, iar în jurul gâtului un vag guler verde, atât de discret că nu distonează; pe piept, sub gușă, culoarea aceasta, din altă gamă, se definește mai bine, se lățește puțin și se accentuează, dar tot nu izbutește să se dezacordeze de cealaltă.

Mi-e milă de ei când se lasă noaptea. Poate au să plece mâine, o dată cu zorile, și n-am să-i mai văd niciodată…

Vineri, 22. Caractere

Ultimul traul, aseară, a scos vreo 5-6 tone (după optimiști 8) de pește amestecat, mai mult plevușcă, încheind ziua fără lauri.

Nu știu cine o fi fost de aceeași părere — eu nu mi-am trâmbițat-o pe a mea —, dar s-a hotărât deodată să nu mai stăm la ancoră, ci să mergem spre nord toată noaptea, ca să ne apropiem de zona unde se află „Galați” și celelalte vase.

Revizia motorului „tată” s-a terminat; în ultimele nopți s-au făcut câte doi cilindri. Acum intră la rând „fiul”, la care se va lucra în timpul drumului; cum nu se traulează, curentul electric îl furnizează generatoarele auxiliare, suficiente când nu-i nevoie de pus în mișcare vinciurile.

Oceanul este destul de calm, așa că mergem cu un tangaj larg, pe care nu-l mai simți dacă nu te uiți afară să vezi cum se leagănă luna și stelele răzlețe, printre norii jumuliți, într-o pendulare neverosimil de largă. După atâtea zile de navigație, balansul ne-a devenit o a doua natură. Natura cealaltă, imobilă, cred că mi-ar da amețeală.

Porumbeii n-au plecat până seara; nostromul i-a dus iarăși în cabină, și azi nu le-a mai dat drumul; se pare că unul din ei, bărbatul, tânjește, luptându-se cu vreo boală sau cu oboseala, și n-are să-și ia zborul cu una, cu două.

Astăzi, pe la ora 7 dimineața, m-au trezit izbiturile caracteristice la pupa, care vestesc ridicarea traulului, dar mai pronunțate ca de obicei; mirat de asemenea grabă și vrednicie, m-am îmbrăcat repede și m-am dus afară. M-a întâmpinat cerul acoperit în întregime, mohorât, scămoșat și ud; doar la răsărit, printre șuvițe de nori tăiate parcă din foarfecă, se vedea cerul albastru și soarele înălțat de-o palmă. Peste tot apă, de parcă ar fi plouat cu găleata; dar nu plouă, și totuși nici la prânz nu se usucă această umezeală răufăcătoare și deprimantă.

Pe puntea de lucru se aflau cei patru oameni de la manevra traulului, cu Corcodel, șeful de echipă.

Corcodel e omul cel mai scund de pe tot vaporul, și cu toate că-i foarte tânăr, e apreciat pentru precizia cu care conduce vinciurile, treabă complicată, cel puțin la prima vedere. Deși nu mă bizui pe observații suficiente, mi se pare că își cam dă aere, după ce, la sfârșitul călătoriei trecute, a apărut ca mică vedetă pe ecranele televiziunii. De aceea, ascult cu satisfacție glumele câte unuia privind talia lui minusculă.

— Corcodel, zice Cutare, la Gibraltar să mergi cu mine, că vreau să-i cumpăr un costum de haine lui fiu-meu ăl mic, din clasa a doua, și vreau să-l probez pe tine.

În afară de echipa aflată în tură, nu mai era nimeni, decât secundul, la puntea de comandă.

Se ridica traulul, numai la un sfert de oră după lansare, întrucât erau semne că se agățase, după loviturile neobișnuite pe care le auzisem mai înainte.

Nu s-a pierdut nimic, dar se agățase într-adevăr, numai sacul, în vreun colț de stâncă, sfârșindu-se pe o bună întindere. A adus totuși, cu toată

starea lui mizerabilă, și numai după cincisprezece minute de traulare, vreo 6-700 de kilograme de pește, care numai el, valorificat bine, ar acoperi toată paguba… Dar nu se valorifică — e prea mult pește sub apă; așteptăm permanent „marea lovitură”…

Pe Rosmănică nu l-am văzut; poate s-a dus cineva să-l cheme, și acum or fi început reparațiile, dar n-am mai putut sta afară, în umezeală.

Secundul nu s-a arătat decât o clipă pe pasarelă… Își face navigația, sigur, cu mai multă practică decât comandantul și îndeosebi cu mai mult sânge rece, dar mai departe n-am simțit să aibă altă preocupare. Discuțiile despre pescuit le urmărește cu un zâmbet de ironie. Nu l-am văzut niciodată până astăzi pe puntea de pescuit, și mai ales nu l-am văzut la buncăr, unde se dezvăluie pasiunile oamenilor. Probabil nu-i place mirosul de pește — miroase mereu a apă de colonia, ceea ce, când treci pe lângă el, face plăcere. Poartă cămașă întotdeauna proaspăt călcată și pe niciuna nu i-au stropit-o sepiile. Să fie mai înalt, să nu se bâlbâie și să aibă o fizionomie mai „lucrată”, ar semăna cu un lord în croazieră…

După aproape un ceas și jumătate, pe când îmi beam cafeaua cu Marian în fumoar, a apărut Țipă din cabină, ras proaspăt și dichisit, numai că nu mirosea a apă de colonia. E și el un lord, mai oriental, dacă se poate spune astfel, adică mai labil și mai afabil. E omul despre care umblă vorba că nu se supără niciodată. Adaug că e omul pe care nu te poți supăra nici când toate în ființa ta scapără; calmul lui te demontează. O să trăiască zece ani mai mult decât alții din propria lui generație.

Îl compar cu Marian, care stă tot timpul ca pe ace; mașinile lui producătoare de frig, echivalentul a zeci de tone de gheață, nu dau nici o bătaie de cap nimănuia; le supraveghează în tăcere, dar cu atenție maximă. Deși obține frig, pune căldură — și nu arată. Dacă m-aș gândi cândva să transport Everestul la Constanța, ca să avem un munte pe plajă, mi l-aș lua tovarăș. Ar scoate numaidecât rigla de calcul și ar demonstra, matematic, că nu se poate, că ar trebui atâtea și atâtea miliarde de lopeți și târnăcoape, plus altele, dar ar pune mâna pe prima lopată…

Orizontul era împânzit de vase, ca în zilele bune; traulul următor s-a lansat însă cu întârziere — au fost nevoie de reparații — și s-a ridicat abia la ora 15; rezultatul: cam 2 tone de scrumbie. Al treilea traul: 3 tone — puțină scrumbie, restul stavride mărunt și alte soiuri; totul la făină. Deși s-a lăsat întunericul, se lansează încă o dată traulul.

Întâmplarea de azi ar părea să dărâme credința mea că aglomerarea de pescadoare dovedește prezența peștelui, pe care ei îl depistează cu mijloace mai experimentate decât noi și cu mai multă pricepere. Dar faptul că noi prindem cantități neînsemnate nu infirmă prezența bancurilor de pește, ci poate avea altă cauză. Unii spun că viteza vaporului prea mică, îngăduie, mai ales scrumbiei, să fugă din plasă. Cred mai degrabă în altceva; nu atribui nici unei specii de pește însușiri tactice. Din undiță poate să scape, fiindcă se zbate, cu un instinct recunoscut celor mai înapoiate vietăți, de pe uscat sau din apă. Ca să iasă din sacul traulului, la îmbulzeală și în panică, s-ar cere o judecată și-o organizare calmă, de care nici omul nu-i totdeauna în stare, dovadă că trei sute de inși au ars într-o biserică, năpustindu-se cu toții deodată la ușă, când dacă ar fi ieșit în șir, unul după altul, se salvau toți, inclusiv dascălul.

Azi, curând după amiază, am numărat numai în apropiere vreo douăzeci și două de vase. Unul, polonez, care după amiază traula drept în prova, a scos plasa umflată; fiind foarte aproape, prin binoclu s-a putut desluși că era pește frumos, probabil scrumbie.

Rămâne să vedem ce se mai întâmplă în zilele următoare; cred că teoria rămâne valabilă, în schimb, traulul nostru cel nou nu lucrează cum trebuie.

Azi la ora 14, pe latitudinea 22°40', în timp ce mergeam spre sud, cu traulul la apă, ne-am întâlnit cu „Hiram I”, care venea din față. De o jumătate de oră eram în legătură radiofonică, și Zuri tocmai ne comunica punctele primejdioase de pe aceste latitudini, locurile unde se poate agăța traulul. Comandantul lui, un portughez născut la Atlantic, le-a adunat în paisprezece ani, de când navigă pe aici, deci pot fi primite ca serioase. Lui Țipă îi înțepenise mâna tot scriind și nu știa cum să scape, dar n-a avut încotro, a trebuit să le noteze pe toate. Știu că e inutil, deoarece pentru a ocoli toate aceste obstacole, date cu precizie de o milă, ar trebui ca navigația noastră să fie tot atât de precisă. Aici nu mai învinuiesc pe nimeni; eroarea admisă în navigația astronomică e totdeauna mai mare… Dar mai înainte ar trebui să existe credința că omul e dator să învețe tot ce știu alții, și la credință să adauge strădania.

Va să zică, Țipă a scris datele, pe mai multe pagini, până a făcut scurtă la mână. Mai târziu, când le-a dus pe puntea de comandă, hârtiile lui au fost

întâmpinate cu indiferență sau cu ironie. Au să rămână la un dosar, dacă au să rămână, ca să fie puțină birocrație și în mijlocul oceanului…

Dictarea s-a întrerupt numai câteva minute, cât ne-am încrucișat cu „Hiram I”. După o descriere sumară, l-am identificat cu binoclul, venind din prova și puțin în tribord: corpul gri, suprastructurile albe, coș roșu, catarg în triunghi la pupa, două coloane mai în față, patru plute de salvare în loc de bărci (mai sigur și mai practic). I-am dat și noi caracteristicile (după doriboturi ne poate recunoaște oricine, fără altă descriere) și l-am rugat să manevreze cât mai aproape de drumul nostru, întrucât noi, având traulul la apă, eram obligați să mergem în linie dreaptă.

Îndată am văzut cum au virat puțin la dreapta (erau cam la 2 mile), și în cinci minute au fost aproape. Au trecut prin tribord, la mai puțin de un cablu, încât am putut să ne vedem cu ochii liberi și distinct unii pe alții.

De obicei, aici, unde se lucrează ziua și noaptea, vasele nu se salută între ele; ar însemna să ne spargem urechile, suportând atâtea fluiere, care de care mai profunde și mai zgomotoase. Ne-am salutat, deoarece ne întâlneam prima oară, și după ce s-a stins huietul fluierului am auzit la radio glasul lui Zuri, cu surpriză și cu o admirație spontană:

— Dar știți că arătați foarte bine?!

N-am bănuit nici o clipă că plasează, ca între oameni binecrescuți, o formulă de politețe. E limpede că, printre vasele care se învârtesc pe aici, chiar dacă or fi unele mici mai cochete, la tonaj mare „Constanța” și „Galați” sunt cu mult cele mai chipeșe și mai semețe.

Mai târziu, „Hiram I” a virat și a început să trauleze; rezultatul o să-l știm abia mâine, când e stabilită întâlnirea radio.

Pescuitul nostru a continuat și s-a încheiat nemulțumitor. În schimb, polonezii la ora 16 nu mai aveau ce face cu peștele. Alte vase, aflate în apropiere, după cum își comunică unele altora, în patruzeci până la șaizeci minute de traulare scot 10-15 tone. Deci presupunerea mea (și a altora) rămâne bună; zona e bine aleasă, înseamnă că intervin alte cauze care explică insuccesul de astăzi (și de altă dată).

Nu știu cum, și mi-e silă să mai cer informații, între noi și „Galați” a intervenit altă zâzanie.

Cornel a fost admonestat din țară că s-a primit o reclamație din Canada: n-a respectat orele obligatorii de ascultare. Prin convenții internaționale, de două ori câte trei minute pe ceas, la primul și la ultimul sfert de oră, stațiile

radio ale tuturor vaselor trebuie să-și oprească emisiunile pe o anumită lungime de undă; sunt minutele de tăcere obligatorii, ca să poată fi ascultate avizele pentru navigatori și apelurile de salvare.

Neamintindu-și să fi făcut o asemenea greșeală (de altfel, toată activitatea lui e trecută în registru, pe zile, ore și minute), Cornel a cerut lămuriri și în sfârșit i s-a răspuns azi că fusese o confuzie: e vorba de vasul „Galați”, nu de „Constanța”.

Poate pornind de aici, poate de la cauze mai vechi reactualizate, raporturile cu „Galați” sunt foarte reci iarăși. Nici nu vreau să intru în amănunte; a oricui ar fi vina, cred că situația e condamnabilă. Dar poate, după destule vicisitudini, în situația incertă în care ne aflăm astăzi, când nu știm data întoarcerii în țară, nu știm nici măcar unde și cum vom primi corespondența atât de mult așteptată, spiritele și la noi, și la ei sunt destul de inflamate. Și iarăși, poate, nici la ei, nici la noi nu e cineva cu destulă autoritate, cu destulă înțelepciune, cu destul tact ca să pună lucrurile la punct, ferm și omenește.

Ora 22,30. Chiar acum am aruncat ancora; am fost câteva clipe afară: e totul ud, ca la baia de aburi. Lipsa soarelui mă deprimă; va fi mai grav când se vor arăta consecințele organice —, atâta umezeală nu poate să rămână nevinovată.

În nord mă împăcasem cu situația și am suportat cu seninătate nopțile interminabile, zilele scurte, când soarele se arăta doar câteva minute, din an în paște. Aici, totul din mine se crispează, o dată cu meteorul, și vremea rea mi se pare insuportabilă.

Închei ziua cu nădejdea că mâine are să se însenineze; atunci, desigur, toate s-ar înfățișa altfel.

Sâmbătă, 23. Ploaia și fierul

Zi nenorocoasă, nenoroc fără pauză, de dimineață până seara, deși primul traul, la ora 9, a scos vreo 5 tone de scrumbie, făcându-ne să sperăm în îndreptarea situației atât de precare; restul pescuitului nici n-ar merita să fie notat dacă nu mi-aș fi propus să fac din aceste cifre diagrama mea psihică: de trei ori câte 500 până la 1.000 de kilograme, care ne-a mai costat și sfâșierea ultimului traul. Acum plasa se repară și cred că e vorba să pescuim noaptea, în continuare. Știu că va fi fără vreun folos remarcabil.

Cei din jur, față de care păstrăm distanțe destul de prudente, au pescuit și astăzi cantități mai mari decât au nevoie. Și ecograful nostru, dacă te poți încrede în el, a arătat pește cu duiumul… înseamnă că traulul folosit acum, după ce s-a pierdut celălalt, nu funcționează cum trebuie; poate nu se deschide. Argumentul lui Țipă, că din moment ce a putut să scoată o dată 5 tone n-are nici un defect, nu stă în picioare. Ar fi posibil să se deschidă insuficient, iar uneori să se încurce, dintr-un dezechilibru, și să nu se mai deschidă de loc.

Cât despre faptul că aseară s-a agățat… E incredibil, și dacă aș fi în toane bune aș găsi mare prilej de râs în această întâmplare. S-a agățat fiindcă la un moment dat vasul a schimbat drumul. Dar de ce?… Mai adineauri, comandantul a venit în fumoar, comic scos din fire, să se plângă că nu știu cine a umblat la pilotul automat și, schimbând cursorul, a modificat drumul cu 20 de grade.

— Dar cum, mi-am exprimat nedumerirea, pe puntea de comandă nu era nimeni?

— Eram chiar eu! a răspuns el, cu candoare.

Nu l-am mai întrebat cum s-a putut, cu tot întunericul care domnește noaptea în timonerie, să umble „cineva” la cursor, sub ochii lui, plus ai ofițerului de cart, plus ai timonierului…

Am văzut raportul radiografie trimis în țară, la cererea ministerului. Mi se pare de neînțeles să se afirme atâtea neadevăruri, cu seninătate și fără acoperire. „Traulăm în medie de opt ori pe zi”. În medie traulăm de patru ori pe zi, și doar fiecare lansare a traulului se trece în registru, poate fi controlată oricând. E drept că în câteva nopți s-a mai traulat, fără succes, de două-trei ori, ceea ce însă e departe de a da media anunțată.

S-a mai raportat că suntem în întârziere, deoarece la motorul „tată” s-a lucrat opt nopți și am stat la ancoră (am stat numai șase), iar de acum înainte mai avem nevoie de încă șase sau opt nopți pentru motorul „fiu”…

Încep să mă îndoiesc de realitatea la care am luat parte. Dacă n-a fost un vis, apoi atunci știu că în cele șase nopți, printr-o strădanie lăudabilă a mecanicilor, s-a revizuit și motorul „fiu”, încât în privința propulsiei ne-am câștigat autonomia întreagă.

Nu-mi imaginez ce are să se întâmple zilele următoare, ce motor vom avea de revizuit, la cât se va ridica media traulărilor… Știam că în

povestirile lor, vânătorii exagerează, știam că exagerează și pescarii. De data asta, exagerarea, numită astfel eufemistic, este a marinarilor.

Porumbeii tot nu au plecat; bărbatul, care tânjea deunăzi, azi era vioi. Le-am dat de mâncare pe pasarela punții de comandă, unde se simt ca la ei acasă. Poate miezul de pâine nu-i satură — mănâncă enorm pentru mărimea lor — sau poate fac rezerve masive în vederea viitoarei traversade. Mă întreb, văzându-i că ne acceptă fără sfială ospitalitatea, dacă nu s-ar putea să rămână aici și să nu mai plece niciodată.

După amiază, „Hiram I” a trecut prin apropiere. L-am urmărit cu binoclul; la puntea lor de comandă, cineva ne privea de asemenea cu binoclul. Ce sens are notația asta, de ce mă urmărește o scenă, o imagine fără importanță? Era un „cineva” necunoscut, dar cum se uita la noi, m-am gândit că omul are totdeauna nevoie de oameni.

Cer acoperit, vânt slab de la nord-est; oceanul — cenușiu și calm; umezeală neplăcută și alarmantă.

Seara, la ultimul traul, când am ieșit pe punte, începuse să bureze. Dar ploaia nu adună pe vapor mai multă apă decât umezeala perpetuă. Că plouă sau nu plouă, fierăria care ne înconjoară nu se usucă toată ziua. E și în sufletul meu multă apă; lipsește pământul și tot ce-i al pământului, s-o absoarbă.

Duminică, 24. Nevoia de oameni și de omenie

Aseară, târziu, cerul se înseninase; se vedeau stelele, pe întreaga boltă, dar palide.

M-am culcat după 3 noaptea, dominat de o insomnie calmă, și m-am uitat în mai multe rânduri afară; cred că nu puteam să dorm la gândul că azi are să fie soare.

Răsărise luna, aproape de ultimul pătrar, dar printre stele se adunau nori iarăși.

M-am trezit abia la 9,30; cu mici scame, cerul era senin, și totuși nu mi-a venit să cred, de aceea am tot ezitat să mă duc pe punte; îmi dau seama că sunt realități pe care le suspectezi dacă nu se reflectă în tine. Nu se întâmplă oare la fel și cu ceea ce vine de la oameni? De ce te exaltă un gest al cuiva, uneori neconcludent și cu semnificație minimă, în vreme ce te lasă amorf

căldura arzătoare a altuia? Să fie totul în noi și nimic în afară? Sentimentele noastre să se adreseze fantomelor?

Până la prânz, în trei traule, s-au scos cam 35 tone de pește, făgăduința unor zile mai bune. Eram înconjurați de vapoare, unele numai la câteva sute de metri; știau, firește, de ce se adunaseră grămadă.

Îndată după amiază însă, fără explicație, ne-am îndepărtat de ele, mergând spre nord, până seara le-am lăsat aproape de orizont, și următoarele traule n-au mai scos decât o tonă, apoi 2. Când ne-am dezmeticit și am dat să ne reapropiem de ele, era prea târziu — căzuse întunericul.

Acum se spune că vom încerca să traulăm noaptea, pe fund de 50 de metri. Este ora 21 și mergem spre est, în căutarea unor ape mai puțin adânci; numai de n-am lăsa plasa pe acolo!

Porumbeii tot n-au plecat; vin la ușa timoneriei și așteaptă să li se dea de mâncare; seara, nostromul îi duce în cabină.

N-a plecat nici „Hiram I” — traulează pe lângă noi, poate din simpatie; altminteri, după cum ne-au spus mai demult, au magaziile pline și nu se mai opresc decât spre a face sondaje din loc în loc. Aici, după cum se vede, sondează de trei zile.

Am izbutit să stau la soare, pe puntea ancorelor, vreo două ore și jumătate, ceea ce mi-a făcut bine, deși era zăpușeală. Și iarăși mă gândesc, și iarăși nu-mi vine să cred că în țară este iarnă, poate cu ger, poate cu viscol — zile amarnice!

„Galați”, care venind spre sud, în decembrie, fusese anunțat că va intra pentru aprovizionare în Las Palmas, hotărâre anulată după câteva zile, a apucat să transmită această adresă familiilor, și ca urmare oamenii au primit corespondență acolo. Comandantul lor, mai sensibil la nevoile sufletești ale echipajului, n-a pregetat să „dea o fugă” până la rada portului, unde agentul, foarte îndatoritor, deși n-avea nici un angajament oficial, deci nici o remunerație, le-a adus scrisorile.

În afară de peștele pe care îl prindem, când mai rău, când mai bine, avem multă nevoie de omenie…

Acum, bucuros și cu coada pe spinare, „Galați” se îndreaptă spre Dakar, unde vor întâlni încă o dată oameni. Pentru noi, din păcate, ajung prea devreme; corespondența de la Thorshavn și Reykjavik, îndrumată la Gibraltar, după cum ne-a fost cererea, va fi, sper, reexpediată, dar nu va sosi la Dakar decât după plecarea lor de acolo. Și iarăși vom aștepta cine știe câte săptămâni, ca apoi să cerem să ne-o reexpedieze cine știe unde, probabil undeva unde până la urmă nu vom mai merge!

Luni, 25. Prezențe feminine

Zi cu desăvârșire goală, dacă nu țin seama că am stat la soare, de dimineață până după prânz, când a început să se înnoreze. Acum, spre seară, cerul are tendința să se acopere pe toată întinderea lui viorie, culoare care, cum am mai spus, de mult nu-mi inspiră încredere, și iată de ce nu mai găsesc nici un elan în mine. Dacă aș avea capacitatea organică să dorm în neștire, aș dormi până s-ar limpezi iarăși cerul.

Nu se întâmplă nimic în afară; căutând stăruitor, poate aș găsi ceva în mine; n-am nici entuziasm, nici putere…

Ne-am ținut la distanță de celelalte traulere, care se văd la orizont, și am scos cantități ridicole: câte o căruță sau două. Mai mult s-a pescuit peste noapte, când aud că am fi totalizat vreo 6 tone; e nimica toată, dar tot mai bine așa decât să stăm de pomană la ancoră.

Porumbeii n-au plecat…

N-a plecat nici „Hiram I”; nu l-am văzut astăzi, dar știu de la ceilalți că e pe undeva pe aici, adică între un orizont și altul.

Amintirea „amazoanelor”, care au fost o prezență reală pe vas, în zilele dinaintea plecării s-a estompat aproape în întregime; fotoliile folosite de ele atunci nu le mai păstrează urma, pașii lor pe coridoarele spălate în fiecare zi s-au șters de mult, o dâră de parfum rămasă în închipuire a fost luată de furtună încă din primele săptămâni. Cred însă că fiecare om și-o păstrează pe a lui, ca o amintire secretă și individuală, reînviind din gesturi care nu se uită — sau dintr-o radiogramă.

Singura care trăiește printre noi, la vedere, este nevasta doctorului, bruna Mihaela, privindu-ne pudic, în impudic și hazardat costum de baie. E o fotografie făcută pe plajă, la Mamaia; evocându-se pe ea însăși, evocând și vara marină de acasă, apoi fiind unică și atât de departe, este de trei ori ispititoare. Toți o privesc, dar pe furiș, deci cu vinovăție. Ca mai totdeauna, soțul nu-și dă seama; altfel, n-ar lăsa fotografia acolo, în cel mai bun loc de observație, deasupra biroului, între hublouri. Surprind pe câte unul cum simulează că se uită afară; în realitate, ochii, puțin încrucișați, converg spre fotografie. E un adulter colectiv și interminabil.

Alături, altă amintire, un ursuleț de pâslă, suspendat, cu elastic de lampa atârnată în perete, înregistrează din clipa plecării toate mișcările vasului, și umbra lui se suprapune peste fotografie într-un ritm neîntrerupt, ca o mângâiere continuă; ca mai totdeauna, soțul nu observă, iar oaspeții lui, substituindu-se ursulețului, nu contenesc să calce, virtual, legile prieteniei…

Toate ritmurile organice ale omului, bătăile inimii și respirația, sunt aici accentuate și amplificate de ritmica binară a vaporului.

Și totuși, mai stăruie o amintire feminină pe vapor, cea mai veche dintre toate, iar pentru mulți abstractă — pentru cei care n-au luat parte la prima călătorie, de unde descinde imaginea transmisă de alții. Ea circulă pretutindeni aici, în libertate deplină și la îndemâna oricărei imaginații, putând fi a tuturora, fiindcă n-a fost a nimănuia și nimeni n-are dreptul s-o sechestreze și s-o apere.

În prima călătorie, la Wellington, o delegație de ihtiologi, oameni de știință din Noua Zeelandă, au obținut aprobarea să se îmbarce pe vas și să participe în scop de studiu la o parte din campanie, două săptămâni mi se pare. Unul din ei era însoțit de secretara lui, o femeie tânără și, după legendă, destul de frumoasă.

N-am văzut-o, dar o întâlnesc în multe ocazii, aproape în orice conversație; nimeni n-a uitat-o. Aparatele de bărbierit s-au folosit atunci cu ardoare; în două săptămâni s-au tocit mai multe lame decât în restul campaniei. Fierul de călcat n-a mai avut repaus; s-au purtat cu precădere cămășile albe. Din sertare au fost scoase și pulverizate ape de colonia uitate. Concurența masculină s-a dus pe tăcute, dar cu multă înverșunare. S-a oftat mult, spune legenda, s-a făcut risipă de priviri languroase — totul amplificat de ritmul neostenit al oceanului…

Camera dușului nu are zăvor, nici altfel de încuietoare; e sau un ritual japonez, sau o scăpare din vedere. Între bărbați, neajunsul nu supără pe nimeni; mai greu e pentru o femeie, nevoită să se dezbrace fără acoperire. Tânăra doamnă s-a bucurat de-o pază mai bună decât a tuturor zăvoarelor: suspiciunea și gelozia; nimeni n-a putut să rămână vreodată singur în fața ușii cu pricina.

După aproape un an, amintirile reînvie în fiecare zi, cu o nouă putere; legendele sunt cu atât mai convingătoare cu cât au mai multă vechime.

A dormit în cabina pe care astăzi o ocupă Țipă; se spune că de atunci așternutul n-a mai fost schimbat niciodată…

Marți, 26. O singură aspirație

Aștept să se întâmple ceva, și cum singurul eveniment posibil mi se pare plecarea întârziată a porumbeilor, în fiecare dimineață dau fuga să-i caut. A devenit o obsesie… N-au plecat nici astăzi. N-au plecat nici vasele poloneze, deși aflasem că au magaziile încărcate. N-au plecat nici celelalte vase; le auzim vorbind prin radio, dar de văzut nu se vede niciunul în apele apropiate; abia dacă se zărește un catarg și o dâră subțire de fum dincolo de orizontul acesta care ne desparte de lume. E atât de mare necunoscutul dincolo de bătaia vederii, iar lumea e atât de departe și uneori mi se pare așa de improbabilă — mai degrabă o amintire decât o realitate telurică —, încât nu mă miră că n-au plecat porumbeii. Unde să se ducă și ce să-i mai cheme?

Cum am rămas iarăși singuri în această zonă, ca o consecință logică, de atâtea ori verificată, nu prindem pește. Ies traule descurajatoare, faună măruntă, ceva stavride și aproape de loc scrumbie.

Data întoarcerii iarăși se îndepărtează. Azi am privit oceanul cu ciudă; s-a calmat, dar parcă ne poartă dușmănie.

Cerul e îmbâcsit de pâclă, soarele e fierbinte, dar ofilit și, bineînțeles, plutim în umezeală.

Simt în jur un vid fără dimensiune, care de data asta mă urmărește și în cabină, pătrunde în ființa mea, ca o paralizie, subție cerneala, încețoșează hârtia. Găsesc gânduri, dar nu le pot scrie; caietele, și cele complete, și cele goale, mi se par inutile. Există un singur țel, care anulează orice altă năzuință; nu mai doresc nici măcar bucuriile vieții și fericirea, ci numai să umplem magaziile.

IX CĂLĂTORIND FĂRĂ SPAȚIU

Miercuri, 27. Diluări

„Galați” a intrat la Dakar, dar, așa cum era de așteptat, n-a găsit acolo decât corespondența lor. Aflând situația, am telegrafiat grabnic, cu o ultimă speranță, agentului de la Gibraltar, numai că, probabil, va fi prea târziu; în trei zile „Galați” pleacă din port, și corespondența n-are când să sosească.

Între timp, rămași singuri, hoinărim pe ocean.

Am „ros” harta între 21°-21°30' — și continuăm să scoatem pește în cantități așa de mici, încât, dacă am continua în același fel, ar trebui să mai rămânem pe aici patru sau chiar cinci luni.

Sunt cifre, și le raționăm, dar spiritul nu le admite. Trebuie să existe o soluție rezonabilă, o salvare, dincolo de ceea ce astăzi pare inadmisibil, dar și probabil.

Nu se mai zăresc vase de pescuit decât răzlețe, și numai la orizont.

În sfârșit, seara, după ce s-a scos ultimul traul, comandantul a hotărât să ne deplasăm mai spre nord cu un grad, unde pescuiesc, pare-se cu succes, alții, și acum suntem în marș, spre acea nouă zonă, pe care iarăși o socotim a făgăduinții, așteptând ca iarăși să ne dezamăgească.

Am stat două ore la soare după amiază. Căldură de cuptor, care mi-a stors kilograme de nădușeală, dar pe care am simțit-o făcând bine mădularelor. Nu-i de ajuns; această bună stare fizică, rezerva de energie organică, mărește arderile lăuntrice, inalimentabile. Sunt îngrijorat și indispus de prelungirea călătoriei; îmi pierd timpul — toate, chiar și oceanul, se diluează.

Joi, 28. „Unii” și „alții”

Am mers, așadar, spre nord astă-noapte, am intrat într-o mare aglomerație de vase, și rezultatul s-a văzut imediat: niciodată, nici chiar în Noua Zeelandă, nu s-a pescuit așa de bine, nu s-au scos într-o singură zi cantitățile acestea uriașe.

Primul traul, dimineață, la care am lipsit, e drept că nu-i notabil. Al doilea, în schimb, cu multă greutate a izbutit să fie adus pe punte. La primele încercări s-a rupt gașa, de care era agățat cârligul macaralei mari, și

o clipă am avut impresia, în trosnete, că s-au rupt cablurile. S-a pus problema să se taie plasa, ca să curgă o parte din pește — mai bine așa decât să-l pierdem pe tot și să pierdem și traulul. Până la urmă s-a recurs la altă soluție: doi oameni au coborât pe jumătate în apă (legați cu parâme) și au dublat fundul sacului cu o plasă de sârmă care există aici anume pentru asemenea cazuri. Intervenind și a doua macara mare, de care s-a legat plasa metalică, sacul a început să urce greoi, cu mare efort și în emoția generală, până ce a apărut pe punte, plin, îndesat, ca un monstru, de proporțiile uneia din cele mai mari balene; erau acolo pe puțin 40 de tone…

Bucuria ar fi fost generală și deplină. Din păcate, comandantul socotește că e meritul lui, și-atunci strică bucuria multora, a mea mai cu seamă, care nu țin nici cu unii, nici cu alții și regret că există aici „unii" și „alții". Regret că există „alții" chiar și dincolo de limitele vasului nostru…

Tocmai se golea sacul în buncăr, când a venit Cornel, care fusese câteva clipe la stație, chemat de traulul polonez „Tarpon".

— Mă, i s-a adresat tardiv comandantul, să nu care cumva să le spui cât am prins! Spune și tu, oricui te întreabă, că am scos vreo 20 de tone!

Cornel, care este destul de feciorelnic, n-a găsit cu cale să mintă și a mărturisit plin de candoare:

— Acum, degeaba, că le-am spus!

— Cât le-ai spus?

— Cât am prins.

Ca și când ar trebui să ținem secret, ca și cum am fi între dușmani! Ca și când polonezii nu ne-ar fi dat informații ori de câte ori au putut!

— Dacă le spunem, a continuat comandantul, justificându-se, vin toți peste noi!

Este de necrezut! Ne ferim să nu vină alții aici, ca și când nu noi am fi venit peste ei astă-noapte!…

Traulul următor, scos seara, a avut cel puțin 30 de tone, dacă nu 35, deci cantitatea pescuită astăzi întrece capacitatea de prelucrare, inclusiv a fabricii de făină. Ultima încărcătură a fost lăsată pe punte; buncărul încă nu se golise.

Necazul, ca mai întotdeauna când vine pește mult, e că nu se lucrează bine. Spre seară la buncăr rămăsese numai un om din întreaga echipă, Pavel Perijoc, unul din acei tineri care par delăsători, dar care ar mânca jăratec dacă ar avea cine să le ceară. Alături, făcând inimos muncă voluntară,

doctorul dădea și el cu lopata peștele pe bandă. Ceilalți intraseră parcă în pământ, sau, mai potrivit, parcă se înecaseră. După un timp, doctorul s-a dus la Șișu, socotindu-l autoritatea supremă în materie, să-i ceară ajutoare, iar acesta, în loc să ia altă măsură, a coborât la buncăr și… a început să mânuiască lopata! Exemplul personal, atât de recomandabil, acum nu și-a dat roadele: n-a venit nimeni în ajutor — nici comandantul.

Zi ciudată ca peisaj: aproape „calm plat”; vântul abia adie și nu se formează nici o cută pe fața oceanului, netedă ca apa într-un lighean; totuși ne balansăm amplu, chiar supărător câteodată. O hulă de fund, insidioasă, creează valuri mari, dar așa de distanțate, încât pantele lor, îndulcite pe zeci de metri, șterg impresia reliefurilor, pe care în schimb le simte vasul.

Nori de vreme bună, ca turmele de oi, buclați, albi — iar la orizont alții, straturi diafane, marmoreate. Curenți învălmășiți și nestatornici schimbă culorile oceanului, de la alb-lăptos până la cenușiu, fără nici un pic de albastru.

Puzderie de vapoare traulează în toate direcțiile, mișcându-se harnic. E atâta neastâmpăr și atâta aglomerație, că parcă ne-am afla la iarmaroc, dar un iarmaroc de proporții oceanice.

Seara stăm la ancoră; altceva n-am avea ce face, măcar de data aceasta. E o odihnă binemeritată. Cine din noi o merită?

Vineri, 29. Încotro merg, încotro merge vaporul?

Astă-seară se împlinesc trei luni de când am plecat din Constanța. Nu-mi dau seama dacă e mult sau puțin, dacă au trecut greu sau ușor. Ceea ce e sigur, în sufletul meu s-au produs transformări importante. Dacă pe de o parte s-a așezat în mine oboseala solicitărilor, solicitările au trezit o seamă de resorturi uitate și nefolosite, datorită cărora acum mă simt mult mai tânăr decât în ziua plecării. Tot ce încerc să evoc din aceste ultime trei luni, dar mai cu seamă începutul călătoriei, care după developări lente s-a fixat într-o imagine clară, cu granulația fină, mă emoționează, dându-mi un complex sufletesc de melancolie și vigoare. Aud sunând în mine și în largul oceanului un imn al bucuriilor.

Zi de glorie pentru cer și pentru ocean, care s-au unit încă o dată, ca la 1 ianuarie, pentru a o face strălucitoare. Vântul bătea de la vest dimineață, fenomen rar și aproape inexplicabil iarna pe latitudinea aceasta; noi în orice caz îl întâlnim prima oară. Dar, mai ciudat, de la prânz s-a rotit la sud, și tot de la sud bate și acum, seara.

M-am bucurat de soare cinci ceasuri, întins pe puntea etalon, și, mai ales că în aceste clipe mintea nu-mi stă degeaba, am avut simțământul reconfortant că înmagazinez viață. Șopârlele, care trăiesc în întuneric și umezeală, știu de ce ies la lumină primăvara și se răsucesc să le pârjolească soarele. Acesta este cuvântul potrivit: m-am răsucit, gemând în adâncul meu de plăcere, și am înmagazinat soarele cu sete…

Toate astăzi, în mine, mi s-au părut regenerate; mi-am regăsit utilitatea și am făcut planuri de lucru pentru mulți din anii care au să vină… Dar…

Dar treaba ne merge rău, cu deplină explicație.

Am stat deci la ancoră peste noapte, și când m-am culcat, aseară, flota de traulere se vedea limpede spre, vest, la 6-7 mile, neavând, după toate semnele, intenția să se ducă în altă parte.

De dimineață, vasele dispăruseră, parcă sabordate. Nu știu ce s-a întâmplat și nici nu vreau să întreb; ar însemna să irit pe cei care se comportă cu atâta stângăcie. Întrebuințez cuvântul cel mai nevinovat, dar nu cel mai potrivit. N-aș greși dacă aș spune ignoranță, încăpățânare și mai mult chiar. Dar am învățat să mă rețin, de când am înțeles că revolta mea ar fi inoportună, ineficace și poate chiar nelegitimă. Fapt este că eram singuri: sau plecaseră vasele celelalte, și atunci nu știu de ce nu le-am urmat, sau plecasem noi, și atunci nu știu de ce am părăsit o zonă care se arătase ieri așa de bogată.

Parcă spre a întări încă o dată constatări de mult verificate, n-am scos decât o căruță de pește în primul traul, iar în al doilea o roabă.

Între timp, la orizont, spre sud, apăruseră vasele pierdute peste noapte; veneau spre noi, aproape în formație.

Șișu a ieșit din timonerie negru de nemulțumire.

— Mergem acolo! Abia l-am înduplecat pe comandant.

În treizeci de minute eram în mijlocul escadrei. Am coborât la masă, convins că între timp se lansase traulul, convins mai ales că n-o să fie zadarnic. I-am și spus lui Rosmănică, biată victimă în toate aceste eșecuri:

— Să știi că de data asta scoatem pește! De ce anume, ai să afli pe urmă.

N-am zăbovit jos decât douăzeci de minute, schimbând câte-o vorbă cu unii și cu alții; în ceea ce privește masa, la prânz mănânc mai mult decât frugal, uneori doar un compot sau un ceai cu lapte. Când am urcat pe puntea etalon, în acest răstimp atât de scurt cerul se schimbase cu totul pe neașteptate: nori nu denși, dar destul de întinși, acopereau cerul, pe care îl lăsasem strălucitor mai adineauri; capriciul meteorologic al tropicelor! Spre mulțumirea mea, deși mă resemnasem, peste câteva minute au început să se dilueze, iar după un sfert de oră nu se mai vedea decât scame din ei, departe.

În schimb…

Scriind, acum mi-e teamă să nu fiu bănuit de vreo manie sau că încerc prin toate mijloacele să pipărez impresiile mele, cu gândul că altfel ar fi prea monotone și sărace.

Aș vrea să se știe că astăzi, vineri, 29 ianuarie, ca și în zilele din urmă, paginile jurnalului nu mă interesează, nu mai visez să fac din ele o carte. Le scriu sec și în silă, neașteptând nici o inspirație, supunându-mă doar unei vechi discipline. Nu mai doresc nimic decât să umplem magaziile; mă exasperează inutilul — rotirea inutilă a motoarelor, a generatorului, a uriașului vinci-traul, banda inutilă a ecografului, munca inutilă a oamenilor, așteptarea fără limită, care, chiar dacă va fi fructuoasă la urmă, îți dă și ea, astăzi, sentimentul inutilului.

Ei bine… Vasele se duceau mai departe, spre nord, iar noi, fugind de ele ca de molimă, ne continuam drumul spre sud, distanțându-ne cu rapiditate. Abia după ce s-au așezat câteva mile între noi și ele am lansat traulul. Iar când l-am scos, ne-am ales cu vreo tonă de pește. Cred că în realitate era și mai puțin, dar nu vreau să greșesc în paguba celor care săvârșesc nechibzuința, ba încă și sistematic.

Abia pe seară, prin nu știu ce minune, ne-am pus în linie cu un vas care a mers așa cam o oră, apoi a virat traulul.

— Gol!… Gol!… exclama ironic și satisfăcut comandantul, urmărind manevrele de ridicare.

Iar secundul îi ținea hangul. Spre surpriza lor, vecinii necunoscuți au scos o cantitate imensă, ceea ce se vedea clar cu binoclul: 5 „burți” care ar fi echivalat cu 3 burți ale sacului nostru, de un diametru mult mai mare. Prin „burți” înțelegem acele gâtuiri ale sacului, devenite unități de măsură și

născute din strânsoarea unei parâme puse circular, din loc în loc, ca plasa, destul de subțire, să nu se rupă sub presiunea tonelor.

A trecut de-atunci o oră, și continuăm să remorcăm traulul, deși cred că ar fi trebuit să-l virăm numaidecât; exemplul de alături era concludent. Cred că procedăm așa numai din orgoliu, spre a nu lăsa impresia că ne luăm după alții. S-ar spune că nimeni nu cunoaște oceanul mai bine ca noi, care venim aici prima oară.

Ora 20. Nu știu și nimeni nu știe, în afară de comandant, care tace din gură, încotro mergem și cu ce intenții. Sunt în cabină și nici n-aș vrea să mai ies — oriunde m-aș duce, n-aș recolta decât nedumerire.

Tot ce știu e că mergem cu valul travers, ceea ce dă vasului un balans adânc și violent, ca pe furtună. Mai adineauri, în careu, au zburat de pe masă toate farfuriile; am auzit zgomotul, cunoscut foarte bine din nord, unde oceanul ne zgâlțâia toată ziua. Aici, fenomenul, pe care credeam că-l uitasem, mi se pare ciudat.

Ei, dar încotro mergem?

Niciodată nu mi s-au relevat necunoscutul și incertitudinea mai vaste și mai indefinibile ca în noaptea asta. Sunt prizonierul unei voințe confuze, neexplicate — trebuie să mă supun ei până la capăt, și singura mea evadare posibilă rămâne caietul de față. Ce caut în mijlocul Atlanticului, de ce veghez, de ce îmi pun întrebări la ora când toată lumea doarme, în afară de carturi?

Este caietul meu o călătorie, sau trebuie să fie o „carte”? Sunt în călătorie deocamdată — și ce bine ar fi să uit cartea, ca să notez aici totul, chiar și ce-i inavuabil!

Mi se pare că marile călătorii nu pot începe decât noaptea. Am copilărit prin gări și prin porturi și mi-au rămas în minte țipetele locomotivelor și gemetele vapoarelor, dând semnalele de plecare. Ziua, vibrația lor se pierde în celelalte vibrații ale vieții — pulsul și respirația lumii. Noaptea însă, când pulsul și respirația lumii sunt potolite, semnalele de plecare trezesc acorduri grave, profunde și dureroase în sufletele aflate de veghe…

O carte își prinde conturul la sfârșitul unei perioade lungi de meditații nebuloase, de zbucium, de neliniște, de incertitudini, de descurajări, de deznădejdi — geneză blestemată și binecuvântată. Sunt zile, luni și ani,

ani… Și cute pe frunte… Umerii se încovoaie, ochii se încețoșează, inima obosește și totul pare inutil, ca o plutire în haos. Și iată că vine acea clipă, fără să se vestească dinainte, când, fără să știi cum, pământul se desparte de ape, și continentele se arată, cu oamenii care te așteaptă, iar oceanele se albăstresc, și pe ele se desenează liniile de navigație.

Clipa genezei e grea și profundă, învăluită în tăcerea întinsă care apasă tainele nașterii… Mi se pare astfel că o carte, ca o călătorie cum ea însăși este, nu poate începe decât noaptea, fără martori, când singur eul tău îți rămâne în față, el singur veghindu-te, lui singur având a-i da socoteală, ca unuia încărcat, în anii grei de gestație, de vibrațiile lumii — și răspunzător pentru tine în fața vieții.

Am copilărit prin gări și prin porturi. Mi-au plăcut locomotivele și vapoarele, fiindcă se duceau departe. Mai târziu mi-au plăcut caii, schiurile și aeroplanele, și cu ele am cunoscut ceva din dimensiunile spațiului. Mi-au plăcut multe altele — și din toate la câte aș fi putut să mă opresc pentru restul vieții mi-a rămas un condei în mâna dreaptă, pe care îl privesc cu o sfâșietoare duioșie în această oră din noapte. În ani și în pagini — sute și mii aruncate — ce lungă este călătoria noastră!

Eram în acea clasă primară în care se învață genurile și am aflat că acestea sunt trei, cum aflã la un timp tot școlarul…

Dacă nu povestesc întâmplarea acum, în noaptea asta, la Tropicul Racului, cred că n-aș putea s-o mai povestesc niciodată.

Țin minte că după explicație, dascălul nostru a mers la exemplificare, conform regulilor pedagogice; întâmplarea a făcut să mă întrebe pe mine înaintea altuia de ce gen este cuvântul *scaun*. Iar eu, care aflasem cu ce cheie găsești răspunsul, mi-am spus repede în minte: *un* scaun… Mi s-a părut atât de limpede, încât i-am dat drumul la iuțeală, fără a judeca mai departe:

— Masculin, domnule!

— Nu!

Mi-am zis, contrariat de socoteala nereușită: „…*Două* scaune” — și m-am repezit încă o dată, fără să judec până la capăt:

— Feminin, domnule!

Nu eram primul școlar care răspundea anapoda, deci dascălul nu s-a mirat nici de data asta, ci doar s-a-mpotrivit — „nu!” — mărindu-mi contrarietatea. *Un* scaun, *două* scaune… Îmi dădeam acum seama, după

explicație, cărui gen se înscrie substantivul nostru și la ce greșeală mă dusese graba și lipsa de judecată.

— Dacă nu e nici masculin, nici feminin, ce poate fi? a stăruit dascălul.

Am tăcut, o tăcere tristă și rușinată.

— Cine știe?

Firește, știa toată clasa, care a izbucnit, cu mâinile ridicate:

— Neutru, domnule!

Iar eu am rămas prost între ceilalți, fiindcă la opt sau la nouă ani, câți trăisem, socoteam rușinos să mă opintesc într-o ușă pe care n-o mai ținea nici o clanță.

Au trecut peste patruzeci de ani de-atunci, și în acest răstimp n-a fost clipă de meditație în care amintirea acestei întâmplări să lipsească. Ea a marcat stilul meu de viață până astăzi — și-acum, cei care au așteptat de la mine răspunsuri fără să le primească vor înțelege că tăcerile mele erau triste și rușinate.

Ceva mai târziu învățam carte la acel liceu care se intitula Mânăstirea Dealu, fiindcă lăcașul școlii înconjura biserica numită astfel, unde mergeam la slujbe și ne închinam la capul lui Mihai Viteazu. În unele ore se învăța muzică instrumentală; cei fără înclinații muzicale puteau atunci să bată mingea sau să umble brambura. Într-o iarnă, caloriferul mergea prost, era frig în clasă și, cum aveam și sobe, făceam foc pe socoteala noastră, fiecare fiind dator să aducă brațul lui de găteje: pădurea era sub ferestrele sălii de clasă. Aflasem tocmai atunci diferența de calorii dintre lemn și cărbune — tulburătoare revelație! În muzeul de geologie, printre piesele etichetate din rafturi și galantare, zăceau inutil, poate mai mult de o tonă, cărbuni de toate națiile. Însă în aceeași sală, în lipsa altui spațiu, colegii mai muzicali învățau violoncelul și contrabasul. Acesta din urmă, deși mare cât dulapul, părea un instrument destul de docil, își scotea cinstit și placid mormăitul cu tonuri puține; de altfel nici nu putea fi supus la prea mari solicitații. Dar violoncelul — păcatele noastre! — coardele lui nu sufereau arcușul, cum nu suferă pe călăreț calul din Pampas. La prima atingere, instrumentul începea să necheze, să ragă, să scrâșnească, să chelălăie și să guițe — poate chiar să se și zvârcolească. Tinerii învățăcei din seria aceea nenorocoasă se luptau cu el de parcă aveau urechile înfundate, băteau măsura cu piciorul, cum ar fi bătut toba mare, mânuiau arcușul ca pe bâtă, nedumeriți de urletele fioroase, ca de vită înjunghiată.

Într-o zi, profesorul mai mare peste instrumentele nărăvașe m-a prins în sală pe când umblam să-mi fac provizia de cărbune — nu știu cum de întârziasem — și-a fost încredințat că mă vrăjise violoncelul…

Despre acest om, biet muzicant ratat, cu școală la Dresda, care mi-a purtat de-atunci înainte o dragoste nestrămutată, poate voi aminti altfel, altă dată. Era omul care de ani de zile, cu răbdare mucenicească, se chinuia să afle printre găini o pasăre rară, spre a-i răsplăti strădania îndelungată.

Putea oare o inimă de copil, cam oropsit în viață, să rămână nepăsătoare la bucuria neașteptată pe care o arăta omul din față?

În clipa următoare strângeam între genunchi calul sălbatec, în vreme ce profesorul îmi potrivea în mâna dreaptă, murdară de cărbune, arcușul cu părul lui alb ca laptele.

Bietul meu dascăl! De când se va fi stins, fără să fi întâlnit pasărea măiastră!… Cu mine, atunci, s-a întâmplat ceva care ar putea să se numească miracol, mai ales că a fost trecător, ca toate miracolele. Căci, nu știu cum, arcușul s-a împăcat cu coardele, și de la prima atingere, în loc să se răzvrătească, dulcele instrument și-a arătat glasul…

La sfârșitul anului cântam, pe podium, o melodie veche italienească, simplă, naivă și caldă, punând în ea o liniște și o candoare care mă înduioșează abia astăzi.

Cu asta, mi s-a prezis o mare carieră în muzică, și, supunându-mă prezicerii, am trecut anii școlii cu violoncelul la subțioară. Sertarul mi s-a umplut treptat cu literatură muzicală, și ce încă nu puteam să cânt citeam în orele de învățătură. Serile și nopțile le-am consacrat coardelor, nesocotind programul, nesocotind copacii înfloriți la geam, primăvara sau pârtia și nămeții în iernile de pe vremea aceea, care erau ierni adevărate… Ba l-am nesocotit și pe Titus Livius mi se pare, și-am rămas repetent de pe urma limbii latine, fiindcă am avut un an întreg de pasiune mistuitoare pentru *Marele tratat de Orchestrație* al lui Berlioz, amintit altă dată, de la care am început să învăț, cât am fost în stare și fără să-mi dau seama, cum se orchestrează o carte…

Așa s-au scurs câțiva ani de școală; când am ajuns la al doilea concert de Romberf, mi s-au rupt deodată părul arcușului și toate patru coardele — și calul, sălbăticindu-se din nou, s-a întors în Pampas. De atunci nu l-am mai întâlnit niciodată.

Eram în mijlocul adolescenței și îmi dădusem seama, printr-o revelație descurajatoare, că imensul spațiu al muzicii era prea incert pentru mine ca

să-l pot străbate până la capăt. Ființa mea căuta, cu neastâmpăr și modestie, concretul spațiu geografic.

O alcătuire de șine și pârghii metalice, macazul, „schimbătorul de cale”, face ca trenul să apuce pe o linie sau pe alta. Știam încă de mic ce-i un macaz și cum funcționează. În timpul primului război căruia i s-a spus „mondial”, și i se mai spune, patrula nemțească, venind cu drezina, m-a prins într-un amurg cum cercetam cu luare-aminte o asemenea alcătuire feroviară. Într-o clipă, m-au înconjurat baionetele, și dacă n-aș fi avut vârsta prea nevinovată și dacă mâinile nu mi-ar fi fost goale, dovadă că nu puneam la cale atentatul, desigur că m-ar fi împușcat în marginea liniei, fără judecată…

Odată, într-o gară necentralizată, un tren a sărit de pe linie sub ochii mei plini de groază; macagiul „nu făcuse bine acul”. Pârghiile, împiedicate de o piatră, se opriseră la jumătate, și locomotiva, neputând să apuce nici pe o linie, nici pe alta, a căzut între ele și-a început să sară peste traverse într-un huruit groaznic, dând semnale disperate.

Știu deci foarte bine ce-i un macaz de cale ferată, știu și cum funcționează; nu știu în schimb nici până astăzi cine și cum ne mișcă schimbătoarele de cale în viață…

Așadar, încotro mergem — și ce caut în mijlocul Atlanticului?

Sâmbătă, 30. Curba lui Butakov

S-a împlinit o lună de când am ajuns în regiunea Canarelor, și bilanțul se cunoaște. Dacă nu se întâmplă ceva, o schimbare radicală în metodele de până astăzi, sau o schimbare a soartei, ar urma să rămânem aici încă patru luni, de vreme ce într-o lună am realizat aproximativ o cincime din ceea ce trebuie să facem.

Aseară, după căderea întunericului, am simțit smucituri și izbituri la pupa, obișnuite când se virează traulul și marea este montată. Mi s-au părut mai pronunțate ca de obicei și m-am culcat cu speranța că era pește mult în plasă. Ideea, optimistă, pe care am conservat-o și am apărat-o de visele rele, mi-a dat o noapte bună; dacă aș fi mai înțelept, ar trebui să procedez la fel și alteori.

Astfel, am aflat abia dimineață că smuciturile însemnau altceva: traulul se agățase de stânci și nu s-a manevrat cum rămăsese hotărât ultima dată când

s-a întâmplat un asemenea accident. Ar fi trebuit imediat filate cablurile și oprit vasul. Comandantul s-a mulțumit să reducă pasul elicei; altceva nu s-a făcut, de aceea s-au rupt cablurile și am pierdut traulul… După o zi în care nu pescuisem aproape nimic.

Mircea Stănescu era la ecograf, de unde i-a atras atenția comandantului că a apărut pe fund o formă ciudată.

— Bine, bine! a mormăit comandantul.

Mircea a insistat:

— Sunt stânci!

Comandantul a privit, apoi a decretat că sunt bancuri de pește. Iar în clipa următoare s-a întâmplat accidentul și nu s-a mai salvat nimic.

După această întâmplare nenorocoasă, am mers la ancoră, de unde am plecat aproape de dimineață, îndreptându-ne spre zona de pescuit.

Există aici o solidaritate de clan între ofițerii de navigație, care au un dispreț vădit pentru ceilalți ceea ce n-am observat la marinari niciodată. E drept că ei conduc vasul, cum alții, sute, cărora le port admirație și dragoste, conduc zeci de vase ale noastre, pe toate mările lumii, nu totdeauna blajine cum este oceanul astăzi. Cu trei timonieri admirabili (și serviabili), cu mijloacele moderne de navigație, cu motoarele, instrumentele și aparatele funcționând impecabil, datorită priceperii și strădaniei echipajului, treaba la puntea de comandă e mai plăcută decât a tuturor, și poate chiar și cea mai comodă din toate. Pe deasupra cei în cauză și-o mai și ușurează prin alte mijloace, și-o agrementează, de partea lor fiind comandantul, iar cambuza controlând-o secundul. Bunăoară, oamenilor li se dă cafea din an în paște, pe când la puntea de comandă se bea cu stacana, dintr-o rație comună, și nimeni nu poate să crâcnească. La orele toride ale zilei se bea sirop de la gheață, de asemeni din rația echipajului și pe săturate — și iarăși nimeni nu poate să controleze și să crâcnească.

Mircea Stănescu rămâne neamestecat în aceste practici; e și proaspăt aici, e și o fire mai delicată. Nu știu însă cât are să reziste; ori își schimbă firea, ori pleacă…

Azi-dimineață, în careu, secundul vorbea cu ofițerul al doilea, unul mâna stângă, celălalt mâna dreaptă a comandantului. În afară de mine nu mai era nimeni de față și „s-au scăpat”, sau au crezut că nu-i aud, sau că nu înțeleg. Trădând clanul, în intimitate, secundul se plângea că plecând de la ancoră n-a putut ajunge în timpul prevăzut pe marginea platformei, pe care nici n-a

mai încercat s-o caute. Punctul de plecare era greșit, adică locul de ancoră, așa cum îl pusese aseară comandantul pe hartă.

Aseară notasem: „Nimeni nu știe încotro mergem, afară de comandant”. Cred că nu știa nici el…

O hulă grea ne-a chinuit toată noaptea, apoi aproape toată ziua. Cer îndoielnic… Nu; lăsând la o parte câțiva nori răzleți, cerul a fost senin și strălucitor; îndoielnică e atmosfera pe vas, de aceea, rememorându-mi întâmplările zilei, acum, seara, am impresia sumbră că țârâie peste noi o ploaie de toamnă rece și fără oprire. Sunt eu însumi subiect în această aventură, nu-mi ascund îndoielile și slăbiciunile, nu-mi ascund mai ales participarea, și dacă judec pe alții, cu sau fără dreptate, cititorul să mă judece pe mine.

N-am avut îndemnul să stau la soare, n-am avut curaj să întreprind nimic, decât mici încercări de discuție, spre a putea înțelege în ce măsură răspunderea campaniei noastre rămâne numai a comandantului. Toți se spală pe mâini, cu neputință, zicând că sfaturile, intervențiile, cererile lor nu sunt ascultate. Ar însemna atunci că într-adevăr comandantul și-a luat toate răspunderile, după cum și-a luat-o chiar și pe aceea, inutilă și diminuantă, de a conduce personal manevra traulului. Mă întreb pentru ce se mai află aici ceilalți.

E o atmosferă de zâzanie pe de o parte, pe de alta de indolență, amândouă inadmisibile și insuportabile.

Iarăși am traulat toată ziua, de capul nostru, și iarăși n-am prins pește decât cu sutele de kilograme; începând de la prânz, nu mai lucrează nici fabrica de făină. Brăzdăm apa oceanului într-o parte și în alta, făcând la fiecare întoarcere docta „curbă a lui Butakov”, mândria comandantului, pe care el o explică, important și scolastic, ofițerilor de navigație și oricui se mai află în preajmă. E vorba de o manevră cu ajutorul căreia vasul, la un rondou de 180 de grade, intră în vechiul lui siaj, drumul la întoarcere suprapunându-se peste celălalt, ceea ce poate fi necesar în bătăliile navale și chiar la traulat câteodată. Se aplică o formulă; din ea ar urma să ia naștere o buclă simetrică și regulată… Nu polemizez cu navigația pe o temă care mi-a fost necunoscută până astăzi; dar mi se pare că formula în cauză ar trebui să fie corectată în funcție de viteza vasului, și de raza lui de girație, și de curent, și de vânt, și poate de încă altele, nicidecum folosită mecanic… Odată, Pațe, timonierul, nu știu dacă din inițiativa lui șugubeață sau dacă nu

cumva chiar la ordinul comandantului, care vroia să-și demonstreze teoria, a aruncat în apă o bucată de scândură înainte de a începe rondoul, și când ne-am întors, am găsit-o exact… la câteva sute de metri depărtare.

Seara, Cornel a prins la radio rapoartele de producție ale vaselor din zonă. Unul sau două au prins cantități neînsemnate, în schimb, celelalte declară între 6 și 15 tone de scrumbie la o singură traulare.

Șișu s-a dus cu informația la comandant… Mai târziu l-am întrebat:

— Ce-a spus?

— Că o să mergem pe lângă ele.

A mai spus așa și altă dată.

La ora 22 s-a scos un traul cu o căruță plus două roabe de lighioane marine; e o cantitate prea mică pentru a pune în funcțiune fabrica de făină.

Acum nu știu ce se întâmplă, dar, după viteza pe care o simt, traulul nu s-a lansat a doua oară, deși era vorba să lucrăm toată noaptea. Nu înțeleg unde mergem, și mai ales de ce mergem cu toată viteza; nu ne așteaptă nimeni, nicăieri, pe aceste ape nevorbitoare, într-o noapte ea însăși mută.

Duminică, 31. Sentimente schimbătoare

Aseară, pe la ora 21, comandantul a venit în fumoar, unde nu mai intrase de multă vreme, și s-a așezat în fața mea, urmărind o partidă de table. A vrut să fie comunicativ, s-a amestecat în joc, dând sfaturi ca un chibiț cumsecade. Însă, urmărindu-l pe furiș, mi-am dat seama că e doborât, deprimat, descurajat. Poate a înțeles, în sfârșit, că metodele lui sunt falimentare, că n-au izbutit să creeze decât animozitățile care există astăzi pe vas. I-am acordat, în sufletul meu, întreagă compasiunea; nu pot purta pică oamenilor pe care îi văd doborâți. Controlându-mă apoi cu rigoare, a trebuit să convin că, în izolarea aceasta prelungită, sentimentele mele și sigur ale multora sunt foarte excitabile.

Am încercat să traulăm peste noapte, dar s-a lăsat ceață. Am mai mers așa vreo două ceasuri, dând semnale, care continuă să pară lugubre în liniștea oceanului; pe urmă am renunțat, și până la ziuă am stat la ancoră.

Astăzi, fără nici o ezitare, comandantul a intrat printre celelalte vase, și rezultatul, la primul traul, a fost 12-14 tone de scrumbie. Întreaga atmosferă

s-a schimbat, dovedind încă o dată cât de mobile ne sunt sentimentele, cu ce ușurință trecem de la o stare la alta și cât de mult iubim speranța. Acum privim cu simpatie pe cei din jur — sunt vreo douăzeci de vase; pe lângă unele trecem la mai puțin de 200 de metri. Două traulere au mers mult timp în dreapta, unul lângă altul și foarte aproape, încât vedeam totul pe puntea lor, fără ajutorul binoclului. Pe urmă ne-au luat-o încet înainte și s-au îndepărtat puțin câte puțin, fără să ne lase însă impresia că va veni ceva să ne despartă.

Totuși, ne e încă teamă ca nu cumva comandantul să se răzgândească și s-o ia razna. Șișu zice:

— Mă duc să stau lângă el, să văd ce face!

Îți dă sentimentul de rodnicie mișcarea aceasta pe ocean. Și într-adevăr, a fost rodnică ziua de astăzi. Fără a fi scos cantități uriașe, în douăzeci și patru de ore am făcut mai mult de 30 de tone, ceea ce e mulțumitor după alte zile când am răscolit apa zadarnic.

Am fi făcut și mai mult, după credința mea, dacă în traularea de după masă, când comandantul coborâse să se odihnească, ofițerul al doilea, fiind de cart, n-ar fi ieșit dintre celelalte vase și nu s-ar fi îndepărtat mult de ele, din proprie inițiativă, fără nici o logică, poate numai spre a arată că la ora aceea el era cel mai mare pe vas. E un comandant mai mic, timp de câteva ceasuri, și vrea să-l imite pe comandantul adevărat. Traulul a ieșit aproape gol; e concludent chiar pentru cei de rea-credință, în afară de micul comandant. El susține că niciodată n-am pescuit bine printre celelalte vase. Ar fi absurd să încerci a-i demonstra evidența.

Seara, după câte am auzit, comandantul l-a bruftuluit pentru schimbarea drumului și s-a plâns doctorului că subalternii nu-l ascultă. După cât de autoritar a fost până astăzi, asemenea scădere a tonusului apare ciudată, mai ales când te gândești că omul de care se plânge este, sau măcar a fost copilul său răzgâiat.

Ceea ce se poate deduce dacă încerci să judeci situația cu sânge rece, e că toți avem o durere și multe gesturi trebuie scuzate. „Galați”, care iese mâine de la Dakar, ne-a comunicat că au găsit acolo numai corespondența lor, nu și pe a noastră. Nu-i o durere? Toți suntem mâhniți și în același timp revoltați.

Alimentele, în afară de pește, care ne face silă, sunt pe sfârșite; multe ne lipsesc, fructele și legumele bunăoară. Nu mai avem decât cartofi încolțiți și morcovi — nici măcar varză, pe care o mâncam bucuros crudă, dintr-o

hămesită nevoie organică. O să ne aducă „Galați” ceva; nu știm cât au putut să încarce pentru noi, nu știm nici ce anume — și înghițim în sec gândindu-ne la mormanele de legume și fructe tropicale care or zace în piețe la Dakar.

Apoi, apa de băut e și ea pe sfârșite… Se vorbește s-o amestecăm cu apă distilată, care se obține pe vas. Desigur, se poate bea — omul îndură multe la nevoie, dar nu suntem nici pedepsiți, nici naufragiați.

Nu se știe dacă și când vom obține aprobarea să intrăm într-un port. S-ar părea că intrând la Reykjavik ne-am consumat dreptul la escală; numai că acolo am sosit prematur și nici n-am fi avut cu ce ne aproviziona convenabil, decât dacă luam… pește sărat. Acum e vorba să se facă economie de timp și de bani. Fiecare înțelege asemenea nevoie, totuși sunt limite; cine le va aprecia?

Dintre toate, în mod evident, lipsa scrisorilor, care rătăcesc pe urma noastră fără să ne parvină, e factorul cel mai deprimant.

N-am stat la soare astăzi; bătea vântul cam puternic, tot dinspre sud, și soarele a fost aproape tot timpul puțin palid. În altă stare de spirit mi-aș fi găsit totuși un colțișor mai apărat. Am urmărit în tensiune, ca mai toți ceilalți, ridicarea traulelor, și, cu tot insuccesul creat după amiază de micul comandant, pe seară ne-am simțit mai înviorați.

Iarăși am făcut planuri în minte și pe hârtie: dacă pescuim 50 de tone zilnic, terminăm în patruzeci de zile. Cu 40 de tone, timpul se lungește la cincizeci de zile; tot ar fi bine! Cu 30 de tone ajungem la șaptezeci de zile, și încă ne-am declara mulțumiți. Dar cu media de până acum ne trebuie o sută de zile. Dacă adaugi și drumul de înapoiere, cu Mediterana, oricât ar fi ea de dorită, nerăbdarea devine tiranică.

Porumbeii n-au mai plecat și cred că nici nu mai pleacă; a trecut prea mult timp de când sunt aici — s-au obișnuit, și-au uitat destinația. Uneori își iau zborul, se duc spre alte vase, trec pe deasupra lor, nu se așază și se întorc la noi…

Nostromul le-a făcut un coteț destul de arătos și l-a fixat pe puntea etalon, într-un colț. Ei însă nu s-au deprins să se folosească de acest adăpost prea expus la vânt. Când se lasă întunericul vin pe puntea de comandă și așteaptă cuminți la ușa timoneriei. Nostromul îi ia și-i duce la el în cabină, ca și până acum.

Ce-au să facă atunci când o să ne apropiem de uscat, când o să intrăm într-un port: au să plece, au să rămână? Nu mă pasionează existența lor,

totuși meditez la ei, uneori cu exagerare, poate din aceeași veche nevoie de-a avea un gând, în spațiul nostru și pentru altceva decât pentru cei optzeci și unu de oameni.

Hulă grea toată ziua; balansul vasului uneori nu-i mai mic ca pe furtună, decât că se desfășoară mai lent, adică mai leneș sau poate mai maiestuos. Dar îți dă aceeași senzație de greutate în trup, aceeași impresie că ți se îndoaie oasele.

Luni, 1 februarie. Lovitură de teatru

Și iar hulă grea, cât a ținut noaptea. Am traulat în continuare și, cu toate că pescuitul pe fund, după căderea întunericului, nu se recomandă, deoarece peștele se ridică în masa apei, am izbutit să scoatem vreo 10 tone de dihănii bune pentru făină.

Îmi era foame aseară și, cum aveam ostropel la masă, m-am dus pe la bucătărie, să văd dacă nu se poate găsi altceva. Bucătarul s-a oferit să-mi pregătească o friptură. Am refuzat — îmi face silă carnea de atâta timp congelată, dar mai ales ca să nu dau cuiva impresia că mi se acordă un regim de favoare; am văzut cum se uitau toți în farfuria comandantului când în locul mâncării obișnuite i se aducea o halcă de friptură, de altminteri ademenitoare numai cu numele. Voicu și Milo Stelian, băgându-și capul pe fereastra bucătăriei și văzându-mă în încurcătură, s-au oferit să-mi frigă pește, după o metodă deosebită de a bucătarului. Nu m-a ispitit și cred că nu mai ispitește pe nimeni. Nu mănânc atâta pește ca să mi se aplece, dar cum să nu ți se facă lehamite când îl vezi zilnic, cu tonele și cu zecile de tone?!

— Lăsați să-l frigem noi, și o să vă placă!

Am așteptat o jumătate de oră să se scoată traulul, și Milo a venit cu doi pești, un stavride de jumătate de kilogram și un tai mai mic, care, deși eviscerați, continuau să i se zbată în mână.

Între peretele bucătăriei și vinciul traulului, pescarii au instalat o plită electrică, destul de mare (avem la bord și electricieni, și lăcătuși!), unde își frig saramura, ca să nu se ducă fumul pe coridoare — destul se duce mirosul de la fabrica de făină!

E barbar, dar te obișnuiești. Câteva minute, peștii au continuat să se zbată pe plită, încât binevoitorul bucătar de ocazie a trebuit să-i țină cu mâna…

Am aflat cu acest prilej că în fiecare noapte pot găsi la bucătărie borș de pește, preparat de pescarii care intră în tură la ora 1 și care mănâncă vârtos, ca să le țină până dimineața, când vine tura următoare. Nu mă ispitește însă borșul de pește, aproape lipsit de legume, căci pun în el doar puțină ceapă, câțiva cartofi și morcovi, mai degrabă simbolic. Iar de acrit îl acresc cu oțet: fiindcă nu mai avem nici măcar sare de lămâie…

Saramura lui Milo, mărturisesc, era bună; n-am izbutit să mănânc decât taiul (are un renume prea ademenitor!). Din stavride am luat numai o înghițitură… Astfel, am putut să privesc cu dispreț ostropelul, cu sosul și cu usturoiul, pe care le detest chiar în mijlocul oceanului…

De ce-am notat această întâmplare? mă întreb, după ce-am pus trei puncte la sfârșitul rândului.

E atâta gol în jurul nostru și în mine! Mi se pare că am sărăcit sufletește; mâncarea poate fi o întâmplare a zilei.

Cele vreo douăzeci de vase care traulează în zonă erau dispersate azi-dimineață, de la un orizont la altul. Mi-am dat seama numaidecât, experiența a dovedit până la evidență, că sunt în căutarea bancurilor de pește. Dacă le vezi că se îndreaptă toate într-o direcție, înseamnă în mod sigur că unul din ele a găsit ce trebuie și le-a chemat pe celelalte. Cel mai cuminte, atunci, este să te duci după ele.

Astăzi însă, vasele au rămas risipite până seara; am traulat și noi în zona dintre ele și n-am scos decât cantități modeste: dimineață vreo 4-5 tone, apoi de fiecare dată câte o tonă sau chiar mai puțin, nu scrumbie, ci stavride și specii neînsemnate, pentru făină.

Aștept să văd ce va aduce ultimul traul, care cred că se va scoate peste o oră. Cade amurgul, întristător și reconfortant totdeodată, deoarece vestește sfârșitul încă al unei zile. Le aștept să treacă, zilele, și le scad bucuros din necunoscuta cifră finală, dar sunt într-o situație bizară față de mine însumi: știu cât am să le regret altă dată.

Comandantul, atâta timp jovial și sigur pe el, continuă de câteva zile să fie posomorât; mi se pare că începe să se umanizeze și aș vrea să ne putem înțelege măcar cu întârziere, să-și deschidă inima, să spună ce-l roade, ce-a

greșit, ce speră, ce-ar vrea să îndrepte. E ziua lui de naștere poimâine; am să-i dăruiesc o sticlă de whisky (mai am două, plus două de coniac, dar le țin ascunse — are să fie și aniversarea mea luna viitoare). Pentru evenimentul personal oprise și comandantul nouă sticle, dacă nu mă înșel. Acum câteva zile știam că mai are două, rezervă intangibilă și supremă. Aflu că le-a dat gata și pe acelea. Sunt bucuros să-i ofer o modestă consolare.

Hulă și mai grea toată ziua. Oare de unde vine? La masă trebuie să ții farfuria cu mâna, altfel se varsă, în cazul cel mai bun; în cazul mai rău, zboară, și tocmai azi Marinescu a pus față de masă curată. E o predilecție, am observat și alteori, s-o schimbe exact atunci când e marea mai montată.

Traulul de aseară a fost sărac: 2-3 tone de stavride mărunt și alte soiuri neînsemnate; merg la făină. Deci pe întreagă ziua, rezultat nesatisfăcător; iar se lungesc fețele tuturor, iar devin toți iritabili.

Totuși celelalte vase, deși dispersate, deci în căutarea bancurilor, au pescuit în medie mai mult decât noi; am fost foarte nenorocoși.

Eram deprimat după amiază gândindu-mă la scrisorile care s-au înșirat în urmă, la Gibraltar, Thorshavn și Reykjavik și pe care cine știe când o să le primim, dacă o să le mai primim vreodată. Aș fi fost mai mulțumit să știu că nu mă urmărește nici o scrisoare, ca să nu am sentimentul iritant al inutilității ei în clipa de față. Dar eram informat prin radiograme că mi s-a scris cu asiduitate și-mi părea rău pentru oamenii care își dăduseră atâta osteneală.

Cu aceste gânduri, mai grele decât și le-ar putea închipui cineva, mă dusesem în cabină și mă pregăteam de lucru, când m-am pomenit cu doctorul, mai deprimat decât mine…

Aseară eram la masă când a venit în careu, ca să ia o farfurie și două pahare. Credeam că are ceva băutură, de aceea m-am dus la el după ce am terminat preafrugala cină. Băutură avea, într-adevăr, o jumătate de sticlă de whisky, din care cred că mai înghițise ceva înainte, la repezeală. Cât despre farfurie și pahare… S-a dus pe puntea etalon, pe întuneric, și-a dat cu ele de pământ, prefăcându-le în cioburi.

— De ce, băiete? l-am întrebat.

— Mă pândește o criză de isterie…

Face din când în când asemenea crize, își pune singur diagnosticul și chiar ne previne. Pe urmă îi trece și e vesel un număr de zile.

Credeam că astăzi va izbucni criza anunțată aseară și nu știam cu ce vorbe să-i alin deprimarea, uitând-o pe a mea mai întâi, ca să nu ne apucăm de spart farfurii împreună, când…

Asta-i lovitura de teatru: a venit Șișu cu Zamfirescu să ne anunțe — e de necrezut! — că sosesc scrisorile. Chiar atunci „Galați”, care a ieșit după prânz din Dakar, ne-a anunțat că se îndreaptă spre noi și ne aduce corespondența, sosită în ultima clipă. Sunt, pare-se, și scrisorile de la Thorshavn, deci posibil toate pe care le socotisem pierdute…

Firește, deprimarea doctorului s-a topit, la fel și a mea. N-aș fi crezut niciodată că perspectiva unei scrisori, care, fiind expediată cine știe de când, în nici un caz nu are cum aduce vești importante, ci doar un semn de viață trimis de departe, poate, după atâția ani de viață, să-mi pricinuiască o tulburare, o bucurie așa de intensă, de caldă, de bună și tinerească.

Toate îmi apar altfel și, ca în anii de internat, în vremea adolescenței așa de îndepărtate, când visam primele scrisori de dragoste și se scurgea așa de greu ultima săptămână înainte de vacanță, de-abia aștept să treacă noaptea, și ziua de mâine, și noaptea care urmează…

Poimâine dimineață ne întâlnim cu „Galați”… Scrisorile oamenilor care s-au gândit la mine plutesc în clipa asta peste Atlantic! În două zile le voi avea în față!

Numai de n-ar fi furtună, ca să putem lăsa barca la apă!

Fiecare cu norocul lui: Țipă a primit ieri o radiogramă de acasă; a câștigat pe carnet CEC un autoturism, Fiat 1100 familial, exact ceea ce își dorea. Norocul lui, pe deasupra, că nu se pierde cu firea niciodată, altfel timpul până la întoarcere s-ar fi scurs sub semnul unei nerăbdări infinit accentuate. Nu-i pasă… Doarme și se mișcă normal, ca și când mașina atâta timp așteptată ar fi câștigat-o altcineva.

Văzându-l atât de placid, m-am înciudat și-am vrut să-l necăjesc.

— Ce bucurie pe Nelu! i-am spus. Are cu ce să se plimbe până ne întoarcem!

— Nu-i nimic! mi-a răspuns Țipă, de-a pururi netulburat. Găsesc mașina gata rodată!

Marți, 2. O prezență continuă: omul

Nu știu cine de pe „Galați” avea scrisorile și ne-a dat informația de ieri, care a risipit marasmul. A fost o eroare amară, dacă nu mai rău: o glumă proastă; nu, cu toate telegramele date în grabă, corespondența noastră n-a sosit la Dakar până la plecarea lor de acolo; nici cea de la Thorshavn, nici de la Reykjavik. Sunt doar câteva scrisori, venite din vreme la Gibraltar, probabil în vederea întoarcerii.

E o dezamăgire pe care n-o merita niciunul din noi, și fiecare o suportă cum poate. O să spargem câte o farfurie…

S-ar fi putut organiza mai bine, mai chibzuit, mai prevăzător modalitatea de a ne primi scrisorile aici, atât de departe, unde avem încă destul de stat, fără să vedem nici măcar țărmurile Africii, ci numai oceanul, vast, mut și parcă disprețuitor, parcă pândindu-ne să vadă triumful lui asupra firilor slabe. Îl înfruntăm, dar el știe că dacă viața s-o fi născut în apa legănată a mărilor, omului îi este destinat uscatul.

O dată cu știrea aceasta, ca și cum ar fi fost o sincronizare în scop de pedeapsă, vântul, care de dimineață începuse să bată blând de la nord-vest, a căzut dintr-o dată și a pornit altul, de la est, pe neașteptate, aducând deasupra oceanului valuri grele și dense de ceață.

Acum e ora 17, și de la prânz orbecăim cu radarul printre vasele care traulează în apropiere, fără să vedem măcar vreunul; am impresia că ne aflăm în mijlocul unui deșert mort și nemărginit, că numai noi suntem vii, mișcându-ne într-o lume de vată.

Deasupra, totuși, ceața e străvezie, chiar se topește câteodată, și soarele se vede tot timpul, cu luminozitate, ba chiar arde. Mi l-am luat drept mângâiere și am stat până mai adineauri pe puntea compasului. Fluierul însă, aflat la aceeași înălțime și numai la 10 metri distanță, mi-a chinuit urechile, dând din minut în minut semnale de ceață. Deși e neînchipuit de brutal, m-am obișnuit și cu el, cum te obișnuiești cu toate.

Porumbeii în schimb, care și-au stabilit sediul de zi aici, pe puntea compasului, au coborât speriați o punte mai jos și stau zgribuliți lângă un perete, neînțelegând probabil ce înseamnă teroarea aceasta.

M-am gândit astăzi la unii din oamenii care mă înconjoară, pe care îi întâlnesc mai des și-i judec, dacă nu nedrept, poate prea exigent, uneori aspru. Nu trebuie să trag deocamdată concluzii definitive asupra nici unuia. Aș vrea, la despărțire, să mă pot gândi la ei cu inima senină. În fond, va trebui, prin orice mijloace, să ajung a-i privi pe toți cu prietenie; am fost și vom fi atât de mult timp împreună, departe de altă lume! Viața nici unuia dintre noi nu e ușoară, și, lăsând la o parte cusururile mai mici sau mai mari ale fiecăruia, în toți e o câtime de eroism și de bărbăție. Încerc să-i privesc în această lumină.

Miercuri, 3. Meteor lăuntric: depresiune

Comandantul s-a schimbat aproape inexplicabil; toate manifestările lui arată acum pondere și bune intenții. Aseară s-a sfătuit îndelung cu Rosmănică, după ce deunăzi îi respinsese brutal intervențiile, legitime și disperate. Au discutat împreună asupra metodelor de lucru, asupra zonelor care trebuie cercetate. Mi se pare că intrăm în normal, măcar în ceea ce privește atmosfera pe navă; dar e imposibil ca de aici să nu tragem și celelalte foloase.

Zi caldă, calmă, plină de soare; vânt foarte slab de la nord, încrețind așa de fin apa oceanului, că pare moartă. Din hula veche, pe cale de a se potoli, au mai rămas acele nesfârșit de lungi coline de apă, care ne balansează, lent și amplu, cu un fel de lene animalică; oceanul se tolănește între continente, răpus de voluptate, și parcă nu mai are putere nici să răsufle, necum să geamă. În afară, ziua e din cele mai luminoase, mai calme și mai bogate; în suflet simt valuri grele, frământându-mi simțămintele ca pe niște epave — mâhnirea, melancolia și iritarea. Nu-mi vine pe ocean nici o scrisoare…

La 11,30, pe când mergeam traulând spre sud, la orizont, în prova și puțin în babord, a apărut „Galați”, mesagerul mincinos și simbolul dezamăgirii mele de astăzi. Ne-am întâlnit la ora 13, dar în convorbirea cu ei s-a hotărât să facem transbordarea alimentelor abia pe seară, ca să nu pierdem ziua de lucru; s-au îndepărtat cu toată viteza spre nord, apoi, după patruzeci și cinci de minute, au întors și au început să trauleze în fața noastră și în sens invers.

Noi lansasem traulul mai înainte și ne-am continuat drumul vechi, așa că în curând ne-am întâlnit din nou.

I-am privit de pe puntea compasului și am simțit în suflet aceleași frământări de mai înainte; în vreme ce alții au acolo scrisori, eu nu am nimic!

Totuși, dacă n-o fi nici o piedică, mă gândesc ca diseară să mă duc în vizită la ei; îmi rămân simpatici și-i simt aproape de sufletul meu, deși îi cunosc destul de puțin. De ce le-aș păstra resentimente pentru o amărăciune a mea, prilejuită nu din vina lor? Aș putea să le reproșez — dar cui? — doar ușurința cu care ne-au informat deunăzi despre scrisori, ca apoi să dezamăgească pe atâția din noi.

Iată ce s-a întâmplat cu pescuitul astăzi: oceanul, de dimineață, era aproape pustiu; abia dacă se zărea ici-colo câte-un vas la orizont. Când și unde dispăruseră, nu știu.

Am lucrat singuri, iar rezultatul a fost peste mulțumitor. Curând după masa de prânz, aflându-mă pe puntea compasului, a venit doctorul și, privind oceanul gol, a spus:

— Asta dă apă la moară celor care nu admit teoria cu pescuitul în grup.

Recunosc că așa e, dar, ca totdeauna, o excepție sau două sau nouă într-o sută de zile nu răstoarnă regula.

Pe când reflectam astfel, în tribord a apărut, venind de la nord, un vas care a scos traulul chiar lângă noi: era plin. Îndată, Cornel l-a auzit la radio comunicând (văzduhului, alte vase nefiind în jur!) că a prins 16 tone.

Trecuse poate o oră de la această întâmplare și toropeam sub dogoarea soarelui, când doctorul a venit din nou, cu un aer misterios, și mi-a făcut semne, discret, să privesc în prova; se ferea să nu-l vadă ofițerul de cart, micul comandant, al cărui cap roșcat și zbârlit apăruse în capul scării. El este unul din cei mai înverșunați adversari ai teoriei amintite mai sus, ceea ce nu înseamnă că ar avea vreo altă teorie.

— Ce este? am întrebat.

— Vasul de adineauri a fost o iscoadă. I-a chemat pe toți.

Am ridicat capul și am privit: întreg orizontul era împânzit de traulere care veneau spre noi… Acum suntem înconjurați, toți pescuiesc aici…

Cel puțin pentru mine, metoda lor e evidentă: trimit un vas, două sau trei în felurite direcții. Cel care găsește pește îi anunță pe ceilalți.

Azi am avut norocul să găsim bancurile fără ajutorul lor. Cum asta nu se poate întâmpla în fiecare zi, cel mai cuminte este să-i urmărim.

Joi, 4. Spre micul necunoscut

Scosesem numai 20 de tone ieri, când, deodată, ultimul traul, ridicat foarte târziu, seara, a venit sub forma unui corn al abundenței, spre surprinderea și entuziasmul tuturora: peste 35 de tone, cel mai mare până acum și, după părerea unanimă, chiar față de Noua Zeelandă, unde era pește din belșug.

Oamenii, adunați pe punte, l-au primit cu urale, care s-au răspândit pe ocean și cred că au fost auzite până la vasele din apropiere.

Cum era târziu și la ora aceea „Galați” continua să trauleze, deoarece peste ziuă scoseseră foarte puțin pește, ne-am amânat vizita la ei pe mâine. Aș fi fost dezamăgit dacă n-aș fi știut, cu o dezamăgire mai veche și încă nealinată, că n-am nici o scrisoare.

Fiind ziua lui, comandantul ne-a invitat pe câțiva la o masă improvizată, cu vestita la noi salată de scrumbie și cu o găleată de băutură păcătoasă, după vechea formulă născocită de o imaginație nerafinată: vin, whisky, lămâie și… compot de mai multe feluri. Ne-am adunat în intimitate, la infirmerie, în jurul mesei de pansamente, cum am mai făcut și altă dată, ignorând cu nepăsare cadrul, sau admițându-l cu un cinism oceanic…

Nu-mi place această băutură, pe care o înghit ca pe-o doctorie, păstrând la urmă fructele din compot, spre consolare. Dar are darul că se duce repede în genunchi, încălzindu-te, și tot așa de repede se urcă la cap, făcându-te optimist și limbut.

Am trăncănit pe felurite teme, amestecând discuțiile în diagonală, peste masă, pentru că aici, cum am observat mai de mult, oamenilor le place să vorbească, dar se ascultă greu unii pe alții. A fost o „destindere” brutală și zgomotoasă, care a ținut până dimineață, când plecam de la ancoră. M-am culcat la 5 și jumătate, mai exact: m-am prăbușit în pat, și cred că am adormit vitejește, înainte de a-mi fi potrivit perna sub cap.

Era ora 9 când au venit Marian cu Vasiu să mă anunțe că barca e la apă și în câteva minute pleacă. Nu știu cum m-am bărbierit, cum am fugit afară,

cum am încălecat balustrada, în lungul căreia se adunase mai tot echipajul, cum am coborât incomoda scară de pilot, făcând acrobație.

Abia când am ajuns la ultimele trepte am văzut și barca, pe care valurile o săltau un metru, un metru și jumătate, astfel că „luarea de contact” devenea destul de anevoioasă, ca aterizarea avionului pe un aerodrom desfundat și fără stabilitate.

Oceanul rămăsese ca ieri, liniștit în aparență, dar cu aceeași hulă veche și încă groasă, cu valuri largi și înșelător calme, pe care însă de aproape le vezi în dimensiunile lor reale, dominându-te și putând să te amețească.

Știu că Oțeleanu mi-a strigat ceva, de jos, dar nu l-am ascultat, și m-am pomenit, printr-o săritură, lângă el, între bancuri. Avea o privire plină de mustrări — deși nu pățisem nimic nici eu, nici alții.

Am aflat că „Galați” e la 6-7 mile spre sud și că avem de mers o oră până acolo; ideea că vom fi singuri pe ocean, șaisprezece oameni într-o barcă, vădindu-se foarte ispititoare, nu m-am mai întrebat de ce trebuia să parcurgem asemenea distanță în loc să fi așteptat un moment când vasele veneau mai aproape unul de altul.

Când ne-am dezlegat și ne-am desprins de bordaj, secundul ne-a arătat direcția încotro se afla „Galați”, invizibil de la fața apei, și ne-a strigat să luăm drumul, la busolă, mi se pare 160 de grade. Îndată, nava, gigantică pe lângă barcă, s-a pus și ea în marș în aceeași direcție, și în câteva clipe era departe, la câteva sute de cabluri. Curând însă, a micșorat viteza, ca să lanseze traulul; atunci am ajuns-o cu destulă ușurință și-am depășit-o prin babord, la 100 de metri, făcând și gestul sfidător de a le arăta o parâmă, invitație ironică și impertinentă de a-i lua la remorcă.

Am avut prilejul, în lumina deplină a soarelui, să privesc vasul de pe ocean, sub diferite unghiuri, până ce am ajuns în prova, când în urmă s-au desfășurat, robuste, elegante și semețe, liniile etravei.

Am văzut, pe îndelete, toate colțurile, toate detaliile, punțile, scările, balustradele, toate albe, care îmi sunt la fel de cunoscute ca decorul unde îmi duc viața acasă. S-au împlinit astăzi o sută trei zile de când m-am îmbarcat la Brăila, și în tot acest timp viața mea s-a desfășurat în cadrul concentrat care este vasul și pe care îl contemplam acum de la distanță cu o emoție neașteptată. Mi se părea că omul din barcă nu eram eu, ci o dedublare a mea, ceva care se detașează din mine numai în rare ocazii, când universul meu și universul celălalt ajung la aceeași tonalitate — și așa priveam vasul din față, cu puțină mirare și cu nu știu ce nedumerire. Mi se

părea că eu, cel adevărat, eram dincolo, mă vedeam străbătând punțile, urcând scările una după alta, până la etalon, platforma cea mai înaltă, unde câțiva oameni, ieșiți din carturile de noapte, veneau să-și facă odihna la soare — și soarele era foarte fierbinte și foarte strălucitor azi-dimineață. Din clipa aceea cred că a început să se nască în ființa mea, fără să-mi dau seama cum, o stare ciudată, care a crescut poate tot timpul, dar nu s-a definit decât după amiază, la întoarcere, când a pus stăpânire pe mine pe de-a-ntregul și foarte greu explicabil.

Acum e seară, stăm de treizeci de minute la ancoră. Sunt prea obosit ca să înșir întâmplările și gândurile unei zile care mi-a răscolit puțin sufletul; nu vreau să le arunc pe hârtie la nimereală.

Am să scriu mâine despre adevărata mea întâlnire cu oceanul, petrecută abia astăzi, la capătul a trei luni de navigație și care, după câteva ore de bucurie, mi-a trezit neliniști și melancolii, tot atât de neașteptate pe cât a fost bucuria de neașteptată.

Vineri, 5. Bucurii nesperate

Am umblat pe mare un timp, zile și nopți, greu să le număr astăzi, într-o barcă devenită adevărata mea casă, și de-atunci, aproape treizeci de ani nu m-a părăsit gândul de-a reedita în proporții geografice vechile și micile mele croaziere din preajma uscatului. N-am putut să-mi îndeplinesc proiectul, pentru care la răstimpuri am făcut eforturi prelungite, fizice, bănești și morale. Datorită acestei vechi înclinări, păstrată până astăzi, mă aflu acum departe de casă, pe un vas de pescuit, unde viața nu-i totdeauna ușoară, dar îmi oferă în schimb o legătură deplină și prelungită cu oamenii mării și cu peisajul oceanului.

Nu-i ceea ce visasem odată, e numai *ceva*, care mă apropie de împlinire — și împlinirea însăși ar fi *alta*, după cum eu sunt astăzi *altul*, iar totul în jurul meu și mai departe, în lume, e *altceva*.

Dar am avut surpriza ieri să întâlnesc oceanul cum nu crezusem că mai există — așa cum visasem.

Depărtându-ne, ne-am pomenit deodată între valuri, cărora abia acum le vedeam înălțimea adevărată — și încă oceanul era liniștit ieri dimineață. Am văzut pe neașteptate orizontul mai aproape, la o milă poate, și totuși lumea apei de-aici mi s-a părut mult mai vastă, i-am regăsit nelimitarea cunoscută de altădată.

Dacă n-ar fi strălucit și n-ar fi ars soarele, ar fi fost puțin cam neliniștitor să te afli așa, pierdut între valuri, în timp ce în afară de nava noastră, rămasă în urmă, nu se mai vedeau alte vase.

Am mers în direcția indicată, consumând pustietatea, peste coame de val înspumate, acel alb alchimic, născut din albastru. Cormoranii zburau jos, și-am avut prilejul să-i văd de aproape, cum își deschideau pliscul, destul de lung și de fioros, înainte de a se prăbuși în apă; gâtlejul li se contracta atunci, într-un fel de spasm, ca și cum hămesiții și-ar fi devorat prada cu anticipație.

Din când în când, cineva se urca pe un banc și, ținându-și echilibrul cu picioarele încordate, încerca să descopere cu binoclul unde era „Galați”, pe atâta apă. Ni se spusese că se află la 6-7 mile, dar mersesem o oră și făcusem trei sferturi din această distanță fără să-l descoperim pe întinderea apelor. „Constanța”, între timp, rămăsese destul de departe; i se mai vedeau suprastructurile de la prova, puntea de comandă, o pată albă, nu mai deslușită decât un pescăruș amerizat la distanță.

Trei ore a durat drumul, dându-mi puțin, fără neliniște — întrucât nu mă tem niciodată de apă —, simțământul naufragiului. De fapt, cred că nu l-a dat nimănui și nimeni nu era firesc să-l aibă; dacă l-am înregistrat în mine, desigur s-a datorat stăruitoarei încordări a imaginației.

M-am dezbrăcat și m-am întins pe o prelată, lângă copastie, jucându-mă cu o mână prin apă, care era destul de caldă, până ce m-am gândit că mâna mea ar fi putut să atragă vreuna din dihăniile acelea ale oceanului, știute că nu au nici un fel de scrupule și sunt foarte rapace. E drept că nu am văzut nici un rechin redutabil până astăzi, dar, deoarece în fiecare traul scoatem numeroși pui de felurite specii, care își arată violența cu multă precocitate, este de dedus că și părinții trebuie să fie pe aproape.

Da, e altfel oceanul privit dintre valuri, și soarele aici cade altfel, te masează, îi simți greutatea, dogorește fără să dea senzația de zăpușeală, pătrunde în trup fără să te istovească.

După un timp s-au ivit la orizont câteva vase, în prova, dar nu puteam să ne dăm seama care era „Galați” între toate. Am mers spre ele, iarăși în singurătate, și cred că am adormit o dată, poate pentru scurt timp, destul însă ca să simt în toată ființa mea deplina intimitate a apei. Știu din amintiri vechi că adevărata intimitate a mării nu o cunoști decât atunci când te lași legănat și toropit de ea, între vis și realitate.

Mi-am revenit când schimbam drumul; „Galați” nu era în grupul de vase, ci s-a detașat limpede mai pe urmă în dreapta lor, și încă destul de departe. Ciudat: deși ei știau că venim acolo și desigur cunoșteau foarte bine direcția noastră, după ce au ridicat traulul au pornit din nou la drum, îndepărtându-se cu toată viteza.

N-am regretat această neînțelegere, de vreme ce ne-a dat prilejul să rătăcim pe ocean mai mult decât mă așteptasem.

Trecuse ora 13 când am sfârșit drumul; până atunci am închis din nou ochii și, fără să mai dorm, am visat, privind printre pleoape profunzimea albastră a oceanului, în timp ce soarele îmi ardea fața cu profunzimea lui fierbinte și luminoasă.

Când am ajuns la „Galați” și pe ei îi lumina soarele în plin, răsfrângându-se în bordajul cu vopseaua mâncată de rugină și năpădit de pe acum de alge. Erau mulți oameni la balustradă, era și Bârsan, reporterul de la Cinematografie, pe care l-am văzut cum filma sosirea noastră. Dacă pelicula lui va putea fi văzută vreodată, n-o să dea însă decât prea puțin din întâlnirea aceasta — câteva imagini, poate dibace, dar cred că nimic din ceea ce simțea fiecare din noi în fața unui atât de masiv și complex al „optzeci și doilea”.

Oceanul începuse să se monteze între timp, și barca, greu stăpânită, făcea salturi dezordonate, destul de primejdioase sub bordajul de fier, care se dezgolea adânc, creînd prăpăstii de apă.

Am prins scara de pilot din zbor și am izbutit să ajung sus fără dificultate, dar cu oarecare emoție și cu multă încordare a brațelor, fapt banal pentru marinarii care fac astfel de gimnastică toată viața.

Ne-au primit destul de prietenoși gazdele, deși cred că în realitate erau preocupați de altele și nemulțumiți că nu izbutiseră să pescuiască mai nimic astăzi, iar acum vizita noastră obligându-i să stea în derivă îi împiedica să lanseze traulul.

Adevărul este că nu venisem în plimbare, ci trebuia să transbordăm alimentele, lucru care a început îndată; numai că era foarte greu să trimiți lădițele și baloturile jos, în timp ce barca sălta de colo-colo, furioasă, nesuferind nici încărcătura, nici echipajul.

Între timp, gazdele ne-au poftit la masă, dar abia m-am atins de mâncare, deși era aspectuoasă; am băut un pahar de vin negru, franțuzesc, luat de la Dakar, vin modest, de masă, care, ca și vestitul Chianti, cred că-i doar puțin mai bun decât „molanul” nostru.

Ceva aici mi s-a părut sumbru de astă dată; era starea lor de spirit, oboseala, greutatea de a se „amarina” din nou după o escală de câteva zile, sau poate cauza să fi fost numai lumina incertă de pe coridoare, unde ard becuri mai slabe decât pe „Constanța”. În nord, un bec oricât de firav învingea ușor întunericul aproape perpetuu și dădea destulă lumină ca să încălzească pustiul și sălbăticia; aici, soarele tropical îi desființează iradiația lamentabilă.

Impresii multe nu mi-a transmis nimeni despre Dakar; am aflat doar că orașul e frumos, iar prețul tuturor lucrurilor exagerat. Totuși, cu o vorbă auzită ici, cu o vorbă dincolo, am izbutit să-mi fac o imagine proprie, ceva mai mobilată, despre acele locuri care m-au obsedat cândva…

La puținele și recile impresii culese astăzi pe „Galați” am să adaug, spre a arăta modestia notabilului, că Varlam a mai colecționat la Dakar câteva obiecte năzdrăvane, de pildă un borcan de muștar, care a păcălit pe mulți și m-ar îi păcălit și pe mine dacă m-ar fi interesat condimentul acesta foarte pipărat. Pus pe masă la îndemâna tuturor, a tentat pe unii, numai că scoțându-i capacul s-au pomenit că le țâșnește în față un șarpe. Cu siguranță, jucăria, deși cunoscută de mult în alte forme, va avea mare succes la o sindrofie…

Ca o replică la portretul frumoasei færoeene pe care îl oferisem comandantului în fiorduri, cineva mi-a dăruit o carte poștală ilustrată, reprezentând o dansatoare senegaleză. Am luat-o, dar n-o socotesc o compensație suficientă; deși foarte dezbrăcată, senegaleza e departe de a fi la fel de ispititoare ca blonda mea færoeană.

În timp ce continua anevoios transbordatul alimentelor în barcă, în luptă continuă cu valurile, „Constanța” a trecut pe aproape, la 100 de metri, cu traulul la apă. Cum ne-a arătat bordul din umbră, vaporul mi s-a părut mai întunecat și am dus imaginea mai departe. Cred că starea mea de neliniște și nemulțumire a început să se accentueze cam din clipa aceea.

Barca a fost gata la 15,30, dar urma să se mai întoarcă o dată, pentru al doilea transport, deoarece nu încăpeau toate alimentele, deși erau mai puține decât mă așteptasem. Ca să nu mă apuce seara sau chiar noaptea pe drum, am socotit mai cuminte să plec îndată; eram numai în șort și cămașă și știam că o dată cu amurgul m-ar fi pătruns umezeala, adăugind un inconfort fizic celui sufletesc, pe cale să crească.

Am coborât în barcă mult mai anevoios decât dimineață (vântul se întărise, și valurile erau acum înspumate), în schimb m-a învăluit iarăși

soarele, cu altă putere și cu altă senzație decât pe puntea vasului, și încă o dată am simțit oceanul aproape.

Nu vreau să închei impresiile zilei de ieri, de aceea mă opresc aici deocamdată, nu din lene, ci pentru a putea ca mai târziu să le înnod iarăși. Mi se pare că dacă aș termina cu ele le-aș scoate din suflet, punându-le într-un sertar, unde poate până la sfârșitul călătoriei n-aș mai umbla niciodată. Mă simt obosit și trist, ca după o serbare așteptată mult și neizbutită. „Al optzeci și doilea” a fost o himeră…

Ne-am continuat lucrul în aceeași zonă unde ne rotim de multă vreme și s-a dovedit mulțumitor de bogată.

Am pescuit până acum în total peste 700 de tone, din care 260 sunt congelate; restul, redus la o cincime prin fabricație, s-a transformat în făină.

Cu migală, cu descurajări, cu speranțe, cu necazuri, cifrele cresc totuși, puțin câte puțin, de la o zi la alta.

În trei traulări, astăzi am scos 13 tone și ne puneam speranța în traulul de seară, care în ultima vreme a fost cu mult mai bogat decât celelalte. Din nefericire, cablul din tribord era rupt, așa că nu am scos nici un kilogram de pește; în schimb am salvat plasa și întreg ansamblul, care nu are nevoie decât de reparații.

E ora 23,30 în clipa de față; luna nouă, în a treia ei zi, a apus de mult. Suntem la ancoră la 10 mile de coasta Africii, sub un cer cu constelațiile nespus de clare și de luminoase. Aș sta afară să le privesc până dimineață, dar totul în jur este plin de apă.

Pe puntea de lucru, sub reflectoare, echipa de noapte repară traulul. Se văd vase viu luminate și, așa cum se mișcă, ridicându-se aparent până la jumătatea cerului și căzând apoi lent, datorită balansului nostru, pe care nu-l mai simt, deși depășește 20 de grade, par și ele tot niște constelații.

Nu numai că porumbeii n-au plecat, cum mă așteptam, ci stau aici ca la ei acasă… Ieri a venit altul, după inel tot în drum spre Spania. Nu l-am văzut: nostromul îl ține în cabină, ca să-l aclimatizeze. Mi-e imposibil să-mi dau

seama ce-l îndeamnă pe acest om la asemenea gesturi gingașe. S-ar putea să fie, numai o deprindere veche, de acasă, sau o manie ca atâtea altele.

După soarele de ieri, din barcă, m-am dus cam descumpănit astăzi pe puntea compasului. Hotărât, aici e cu totul altceva: înălțimea, apoi fierul din jur te izolează de ocean și nu mai simți reflectarea soarelui în apă. Totuși, mi-a fost bine, deși bătea vântul și la un moment dat se cam înnorase.

Ne scăldăm în muzică spaniolă, plină de melancolie, de legănare, de căldură și de patimă, și nu-i contrafăcută, de vreme ce o emite Las Palmas, adică tot Spania.

Deși am ascultat-o prin difuzorul care servește la transmisul comenzilor și se aude de la sute de metri, deci e destul de violent și destul de metalic, nu m-a brutalizat, fiindcă am pus pe recepție numai un sfert de ureche, toropind și luând din baia de sunete doar langoarea; cred că o parte din neliniștea și nemulțumirea mea de ieri s-a topit atunci, dându-mi în schimb melancolii și doruri, cu care însă mă împac altfel.

Cât despre ureche, chiar dacă ai vrea să asculți cu întreaga ei capacitate, aceasta e de mult diminuată, sau amorțită, sau deformată de zgomotul motoarelor. Mai slab sau mai puternic, după locul unde te afli, le auzi întotdeauna; trăiesc în huruitul lor de peste o sută de zile, și, desigur, acea concentrație de explozii are să mă urmărească pe uscat, atunci când în jurul meu va fi liniște; atunci am să retrăiesc, sonor, călătoria.

Mai târziu, același post de radio a transmis muzică de Grieg, din *Peer Gynt*, care m-a fermecat la 16 sau 17 ani, când nu știam aproape nimic despre mine. Pe atunci am învățat-o pe dinafară, dar mai târziu am îndepărtat-o, părându-mi-se de un romantism prea simplu față de viitoarea și arzător așteptata maturitate.

Abia acum doi sau trei ani am avut surpriza să o simt din nou ca în adolescență și să găsesc, bunăoară în *Concertul pentru pian în la minor*, alt romantism, împrospătat, plin de pasiune omenească, de gândire și adâncime. Și cum nu demult am fost în apele reci și posomorâte ale vikingilor și cum îl socotesc pe Grieg un descendent al acelora, am pus pe recepție încă un sfert de ureche când i-am auzit numele. Am recunoscut, după atâția ani, bucățile de odinioară, pe care nu le mai ascultasem niciodată după aceea: *Dansul Anitrei*, apoi *Morgenstimmung*, dacă nu mă înșală memoria. Mi-ar fi fost necaz să înceapă tocmai atunci ridicarea traulului, ceea ce ar fi întrerupt ascultarea. Dar nu s-a ridicat traulul, și

muzica a continuat, cu ceea ce așteptam îndeosebi spre a-mi regăsi amintirile naive din adolescență, acum maturizate, cu sfâșietorul chiar și astăzi *Ases Tod*, cu linul, tristul și dulcele *Solveighs-Lied*, cântat de nu știu ce soprană, decent dramatică și suavă cu pasiune. Încă două bucăți, una cu cor, nu și-au găsit corespondență în amintire, m-au derutat, dar n-au fost mai puțin încântătoare, și astfel, când mă așteptam mai puțin, am avut o zi bogată. Așa se întâmplă, pare-se, cu bucuriile noastre mai totdeauna.

Cât despre dezaprobarea pe care exigenții ar arăta-o mărturisirilor mele, socotindu-le puerile, trebuie să adaug, deși poate n-au să mă înțeleagă și au să mă dezaprobe în continuare, că viața pe ocean simplifică gusturile omului, întorcându-le spre bogata sinceritate a naturii.

Am un prieten, poet, care neizbutind remarcabil în niciunul din genurile directe încearcă să reînvie incomprehensibilul abandonat acum mai bine de trei decenii; el așteaptă de la mine o viziune suprarealistă a oceanului, ceea ce s-ar putea obține, cu condiția să nu-l fi văzut niciodată. În muzică, pe care nu știu cât o gustă, prietenul meu nu admite decât ceea ce vine de la Boulez și de la Xenakis încoace, respingându-i până și pe Schonberg sau pe Webern, înainte de a-i fi ascultat cum se cuvine. Nu crede că între două bucăți atonale sau dodecafonice, sau algebrice, sau „calculate” electronic, un preclasic descoperit cu atâta întârziere face bine inimii. Mărturisindu-i odată întoarcerea mea spre ceea ce mă tulburase în adolescență și începea să mă tulbure iarăși, chiar cu mai multă intensitate, el, zâmbind indulgent și puțin ironic, a găsit explicația în părul alb de la tâmple, care desigur e un semn al scăderii. Dacă-i adevărat ce gândește, atunci nu pot să fiu decât mulțumit, consolat, că părul alb înseamnă și bucurie.

Sâmbătă, 6. Lumea, lumile

Iarăși sunt cuprins de neliniști și mi se pare mult mai important să treacă timpul repede, ca să ne întoarcem acasă, decât să-mi scriu aici impresiile, poate serbede și neinteresante pentru alții. Nevroză! — ar zice doctorii sau binevoitorii, care pun diagnostice și dau sfaturi, practicând pe nebăgate de seamă o medicină clandestină și uneori primejdioasă.

Fie și nevroză! Cred însă că deprimarea mea are cele mai precise și mai materiale cauze. Aparent și momentan nu se vede nimic alarmant; în ultima vreme, treaba ne-a mers destul de bine și oamenii au înregistrat ceva optimism, din care mai consumă și acum. Dar să vedem ce-o să fie zilele următoare.

Ieri, cum spuneam, am ieșit cu treburile în pagubă. Astăzi de dimineață am scos vreo 2 tone de pește amestecat, vreo 6 la prânz, bune numai pentru făină.

Constat că verbul cel mai folosit în ultimele mele zeci de pagini este *nu știu*…

Nu știu ce-o să mai fie până diseară, dar ceea ce e sigur, scrumbia de care avem nevoie a dispărut, după cum au dispărut și vapoarele. Sunt toate mai la nord cu vreo 20 de mile; *nu știu* exact cât de bună treabă fac, în acea depărtare apropiată, dar în orice caz, dacă s-au dus nu s-au dus în plimbare, ci împinși de nevoie.

„Galați” ne-a anunțat aseară că pleacă și ei într-acolo și ne-au întrebat dacă nu vrem să mergem împreună.

— De ce să mergem, a răspuns comandantul, când ecograful marchează atâta pește?

E drept că ecograful marca pește aseară, dar tocmai se rupsese traulul și n-am putut să verificăm spusele aparatului, care prea adesea au fost înșelătoare. Și apoi, de ce fel de pește este vorba? Am prins într-adevăr astăzi 8 tone, și poate o să mai prindem mult până diseară, dar nu scrumbie, care a plecat de aici sau s-a rărit, după toate semnele.

Deci „Galați” a mers spre nord astă-noapte, deasupra tropicului, și astăzi a început pescuitul în noua zonă. Au prins scrumbie în primul traul de dimineață, după cum ne-a informat Cornel, nu multă pentru început: câteva tone.

Mai concludent decât orice, în jurul nostru nu mai e nimeni, de data asta nimeni cu desăvârșire. Am văzut numai două cargouri, care au trecut pe lângă noi, mergând către sud, unul după altul; privindu-le cum despicau valurile cu etrava, ridicând de o parte și de alta mustăți albe, în vreme ce noi abia ne mișcăm, târând plasa pe fundul oceanului, m-a cuprins, aproape ca o foame rebelă, dorința călătoriei.

Sunt în călătorie, s-ar putea spune, numai că de aproape patruzeci de zile ne învârtim în aceeași zonă, de 100-200 de mile, fără să zărim măcar coasta Africii, deși, în etalon marin, se află „prin apropiere”. Și totuși, accept cu seninătate, ba chiar cu un fel de mulțumire, ceea ce e static în această călătorie: străbați atâtea mile, urmărești cum trec săptămânile, lunile și nu vezi lumea. În schimb, suntem noi „o lume” — optzeci și unu de oameni, și încă nu ne cunoaștem bine și tot nu ne ajungem, și în fiecare zi îl așteptăm pe „al optzeci și doilea”…

Comandantul a venit mai adineauri în fumoar, iarăși deprimat, stârnindu-mi iarăși compasiunea. Mai devreme, îl văzusem pe puntea de comandă, privind oceanul pustiu și urmărind ecograful cu îngrijorare.

Da, ceva s-a schimbat fundamental în atitudinea lui; cred că ar fi dispus să discute, să asculte părerile celorlalți, să primească sfaturi, dar acum nimeni nu-i mai spune nimic.

Avem în prezent pescuită cam o treime din cantitatea necesară; spre a o smulge oceanului ne-au trebuit patruzeci de zile. Ca să umplem magaziile și contând pe ritmul de până astăzi ne-ar mai trebui alte optzeci — încă trei luni de acum încolo. Sperăm mereu să reducem timpul, însă el nu cedează — cedăm noi în socotelile noastre, săptămână după săptămână.

Se pare că de aici încolo dispare scrumbia pretutindeni, astfel vom fi nevoiți să ne deplasăm mult spre sud, pe la coastele Ghanei, ca să căutăm alte soiuri. Se vorbește chiar și de sudul Africii, deși mă tem că nimeni n-ar lua inițiativa unei deplasări atât de costisitoare.

Comandantul de pe „Galați” îmi spunea că la Dakar a stat de vorbă cu un comandant de trauler sovietic, în drum spre sud, și acesta l-a asigurat că ar umple vasul în patruzeci de zile dacă ar merge la Capetown.

S-ar putea oare ca până la urmă să ajungem acolo? Aș fi mulțumit să văd măcar țărmul; sunt puțin amorf astăzi, totuși nu pot să uit că lumea aceea, mai degrabă a închipuirii, Capul Bunei Speranțe și Capetown, mă atrag de multă vreme ca o fata morgana; le socotesc și astăzi între primele trei sau patru locuri pe care aș vrea să le văd, din toată lumea, și probabil fata morgana au să rămână.

Întoarcerea de pe „Galați”, despre care am renunțat să mai scriu, a fost apăsătoare, iar apăsarea s-a accentuat după ce am intrat la mine în cabină. Acum am descoperit cauza ei reală: deși resemnat din vreme, nu mi-a fost indiferent faptul că scrisorile adresate mie au rămas prin alte porturi și nu am primit niciuna.

Plecând într-o călătorie care avea să țină luni de zile, n-am fost prevenit că am să pierd legătura cu lumea lăsată în urmă. Mă contrariază schimbarea programului și a itinerarului și neputința de a-l anunța acasă din vreme; di

pozițiile primite aici au fost așa de contradictorii! Nu-i de vină deci soarta, ci oamenii, și după bănuiala mea, doar unul!

Găsesc întâmplător tocmai astăzi, parcă anume spre a-mi accentua apăsarea, copia reportajului trimis astă-iarnă de la Reykjavik. Uit că este iarnă și astăzi, că mă bucur aici de a vară care ar trebui să-mi anuleze toate apăsările și nemulțumirile.

Reportajul nu este un gen pentru care să fi avut pasiune, de aceea l-am abandonat îndată ce mi-a venit la îndemână. Totuși, dacă am socotit că trebuie să scriu informativ despre călătorie, am făcut lucrul din toată inima, străduindu-mă în același timp să ocolesc banalul, fie și printr-o glumă. N-am să uit niciodată că paginile acelea au fost scrise în condiții neobișnuit de grele, chiar inimaginabile, în drumul de la Færoe spre Islanda, pe furtună, în noapte continuă, și că ultimele le-am terminat când intram în radă la Reykjavik, cea mai uluitoare întâlnire cu țărmul pe care mi-aș fi închipuit-o vreodată. Sunt și astăzi urmărit de imaginile halucinante sub care mi s-a înfățișat în noaptea albastră țărmul Islandei. Iar eu, în loc să mă cufund în ele, după ce nu dormisem toată noaptea, stăteam încă aplecat peste bietele mele pagini… Din cauza întinderii inacceptabile, am reținut însă în sertarul meu o bună parte din ele.

Cineva care le-ar fi citit în întregime, ar fi înțeles starea mea de halucinație și mi-ar fi acordat, poate, o bătaie de inimă; scriam pentru inimile celor rămași în urmă, acasă. Dar rândurile acelea n-au apărut — și, redus de împrejurări la rolul unui corespondent ocazional, care nu transmite nici măcar știri senzaționale, mă simt degradat față de cei câți ar fi putut să mă înțeleagă.

Duminică, 7. Nu vine nimeni

Am mai spus că pentru noi zilele săptămânii se confundă una cu alta; mulți, cred că le-au și uitat înșiruirea, iar eu mi le amintesc numai când mă apuc să-mi scriu jurnalul, trebuind să-l datez conform calendarului.

E duminică prin urmare, și, în plină lumină a soarelui, pe oceanul cald și albastru, în această zi cu adevărat fascinantă, mi-am închipuit o duminică de februarie în Bucureștiul mohorât și plin de zloată, sau poate alb de ninsoare. Iernile acolo nu sunt ademenitoare și prea rar se nimeresc zile frumoase; totuși, mi s-a strâns puțin inima. M-am văzut acasă, cu copacii scheletici și triști, dar grațioși în fața ferestrei, cu Cișmigiul alături, poate alb de

promoroacă. Peste căldura arzătoare a soarelui am simțit adierea caloriferului, am simțit pacea orașului și casei într-o zi de odihnă, mi-am savurat cafeaua și țigara în fotoliul unde meditez și aștept vizita personajelor din închipuire… Sau ar putea să fie viscol afară, să-i aud răbufnirile în voleuri, și printre ele să se împletească sunetele aparatului de radio, concertul de la ora 11, duminicalul; sau poate să vină cineva, o ființă vie de afară, să sune la ușă, să-i deschid, să-și scoată șoșonii, să-și scuture părul și gulerul de ninsoare, cu obrajii uzi de zăpadă și îmbujorați de frigul iernii…

Aici suntem optzeci și unu de oameni, ne cunoaștem măcar după nume, ne știm dacă nu firea, măcar obiceiurile. Dar toți sunt aici, și nimeni nu poate *să vină*…

În strălucirea lui de astăzi, care m-a acoperit de plăcere și de melancolie, oceanul ar fi pustiu dacă n-ar trece din când în când cargouri, de obicei departe, la limita vederii… Nu vine nimeni!…

Toate vasele de pescuit s-au dus în alte locuri, spre nord, spre sud, numai noi am rămas să vânturăm această zonă, devenită sterilă. N-am pescuit astăzi nimic care să poată fi luat în seamă: câteva tone de pește mărunt, pentru făină.

Desigur, într-o zi, mâine, poimâine, va trebui să se ia o hotărâre și poate vom merge undeva unde să pescuim mai ca lumea. Nu știu însă de ce e nevoie să se piardă atâta timp înainte de a se lua o hotărâre…

O modestă consolare: între puținele alimente de la Dakar, avem legume și fructe. Nu pe săturate, totuși am mâncat roșii, cu gustul autentic pe care-l au vara, nu cel anemic al legumelor de seră. Mai avem și portocale și, în sfârșit, ananas proaspăt, din care mi s-au cuvenit astăzi patru felioare anemice; dar decât nimic… Și-apoi, suntem în mijlocul oceanului și e luna februarie.

La ora 17,30, pe când scriam rândurile de mai sus, s-a agățat traulul. Am simțit forfotă afară și m-am dus pe punte tocmai când începuseră manevrele de salvare. De data asta s-a prins de veste îndată, s-a stopat vasul și s-au filat cablurile, care altfel s-ar fi rupt, cum s-a întâmplat altă dată. Cu destulă migală, manevrând vinciul înainte și înapoi, tatonând, poate ajutați și de noroc într-o oarecare măsură, traulul a fost salvat, cu stricăciuni destul de

mari, dar fără să se piardă din el decât câteva flotoare. A mai adus și vreo tonă de pește, deci nu ne-am ales chiar cu mâinile goale.

Și fără accidentul acesta, ziua era tot pierdută, sau aproape, fiind de notat numai câteva tone de pește, din care n-a mers nimic la congelare.

„Tristă duminică!…” s-ar putea spune.

Dar tocmai când urmăream de pe puntea de pescuit manevrele de salvare, soarele a apus între doi nori, care n-au apucat să-l acopere decât parțial, și, în timp ce ei se înghesuiau să-l sugrume, am izbutit să văd încă o dată, la mijloc, raza verde, ca o scurtă scânteie.

În afară de pescuitul nostru, celelalte în natură merg cum se cuvine.

Luni, 8. Un film și-o anecdotă

Toată dimineața s-au scos 2-3 tone de pește pentru făină. La a treia traulare s-a agățat iarăși traulul…

Credeam că după insuccesul ultimelor zile vom porni spre sud, fără a mai pierde vremea; sunt sigur că întârziind aici, unde n-a mai rămas nimeni, vom pierde și alte zile, pe care nu ni le vor da înapoi zeitățile mării.

Spre mirarea mea, după câteva ezitări, vasul s-a îndreptat spre est, adică spre coastă, și-atunci am înțeles că mergem la fund mai mic, căutând un loc de ancoră.

Într-adevăr, am aruncat ancora în plină lumină a soarelui și a început repararea traulului.

Seara m-am dus să văd un film, numai fiindcă m-au târât vecinii; altminteri, mă simțeam bine în cabină, cu gândurile mele, care sunt totdeauna bogate și calme la sfârșitul zilei. De altfel, n-am mai văzut nici un film de la Reykjavik; nici nu se mai dau, decât în zilele când nu-i de lucru la prelucrare; de câtva timp se dau într-una!

Am văzut o comedioară, fără vreo semnificație demnă de luat în seamă, cu o fetișcană destul de vioaie, care o imită, poate fără să știe, pe Brigitte Bardot și care chiar în această eventuală intenție nu e catastrofală.

Oamenii se amuzau, ba chiar și nechezau, explicabil: fetișcana, ce-i drept ispititoare, își arăta adesea picioarele, apărea destul de mult în costum de baie și puțin lipsea, în unele scene, să nu apară în pielea goală.

Singurul gând pe care mi l-a trezit acest mic spectacol, plăcut la urma urmelor, a fost că în afară de noi, cei aflați pentru multă vreme în mijlocul oceanului, mai există și-o altă lume, și ea poate fi grozav de atrăgătoare.

Pentru mine nu-i totul aici, nu-i totul acolo! Dar într-o singură viață nu poți avea toate lumile.

Se știe anecdota cu matelotul care mergând pe un chei îngust în acea stare când vezi dublu obiectele înconjurătoare și întâlnindu-și amiralul s-a oprit salutând cu bravură și disciplină:

— *Domnilor* amirali, vă rog faceți-mi loc să trec printre dumneavoastră!

La care amiralul, judecând situația, a răspuns cu bravură egală:

— Treceți, *unul* prin stânga, *altul* prin dreapta!

Reeditând în alt fel gluma și dându-ne cuvântul că faptele s-au petrecut așa în realitate, ofițerul al doilea, micul comandant, povestește o întâmplare din altă călătorie. Într-o noapte, vaporul fiind la ancoră în apropiere de nu știu ce coastă, comandantul a venit în timonerie, târziu după miezul nopții, în starea matelotului și-a amiralului din anecdotă.

— Ce drum avem? a întrebat, crezând că vaporul se află în marș și desigur simțindu-i chiar și balansul.

Povestitorul, care era de cart la ora aceea, i-a răspuns, cu intenție șugubeață:

— O sută treizeci de grade!

Mai era un vas la ancoră, în prova, la câteva cabluri. Mai-marele peste vapor a scrutat un timp oceanul și noaptea, cu nasul lipit de fereastră, nedumerit de lumina de ancoră a vasului din față, care fără îndoială se dublase.

— Zece grade la stânga! a poruncit el deodată.

E de bănuit că vedea două vapoare și vroia să manevreze ca să treacă printre ele sau să le ocolească.

Ca să nu-l supere, timonierul a manevrat cârma și apoi, conform obiceiului, a raportat executarea:

— Zece grade la stânga!

Vasul gira, în închipuirea comandantului, dar o dată cu el și spre nedumerirea lui își schimbau poziția, în același sens, și cele două vase din față, ceea ce îl contraria, dacă nu cumva îi dădea și un fel de panică, dovadă că au urmat modificări de direcție, precipitate:

— Încă 10 grade la stânga!

— Am înțeles: 10 grade la stânga!

— Cincisprezece la dreapta!

Micul comandant susține că zigzagurile acestea imaginare au continuat până la ziuă, dar cred că dacă nu minte, cel puțin exagerează. Unora a încercat să le insinueze că anecdota s-ar fi petrecut chiar pe vasul nostru, în noaptea când comandantul își serba ziua de naștere. Deoarece n-am fost martor, nu subscriu relatarea, ci o iau drept o glumă mult prea piparată.

Soarele, la prânz, atinge 52 de grade deasupra orizontului și dogorește. Se succed zile frumoase, din ce în ce mai calde, fără vânt, cu o briză ușoară de la nord, care gofrează fața oceanului. Hula se potolește; nu ne așteptăm să dispară cu totul — ar însemna ca oceanul să moară din lipsă de respirație.

Marți, 9. Apa, în mijlocul apelor

Se împlinesc cincizeci de zile de când am plecat din Reykjavik și de când nici măcar n-am mai văzut pământ, decât coasta Africii, arar zărită prin binoclu, din depărtare. Nu simt altă lipsă decât a știrilor; mă neliniștește gândul că nimeni nu poate prevedea sfârșitul călătoriei, nici locul unde am putea primi o scrisoare.

Dar va trebui să intrăm într-un port în maximum douăzeci de zile, afară doar de cazul când ne vom declara „naufragiați de bunăvoie”. Cu cele câteva sute de kilograme de fructe și legume aduse de „Galați” nu rezolvăm problema mâncării până la sfârșitul necunoscut al călătoriei, iar apa de băut e pe fundul tancurilor. De mult e pe fundul tancurilor, dar, în mod ciudat, rămâne așa și nu se mai termină, de parcă n-ar mai bea-o nimeni…

Nimeni nu vorbește cu seriozitate dacă în ea se amestecă sau nu apă distilată; lucrul ar trebui făcut cu unele precauții sanitare. Doctorul, care răspunde de sănătatea noastră, în prezent și în viitor, privește faptele cu destulă îngrijorare…

Nu-mi dau seama exact ce se întâmplă, dar, cu sau fără voia noastră, va trebui să intrăm într-un port, pe la sfârșitul lunii. Ce port va fi acela? Dakar?… Las Palmas?… Capetown?… Nimeni nu știe, nimeni nu întreabă în țară…

Cât despre pescuit, azi nu se mai poate vorbi de tone, ci de sute de kilograme. Se pare că de la insulele Canare până la sud de Dakar situația este aceeași; peștele a fugit, și vasele aleargă, derutate, de colo până colo.

Cei mai hotărâți au pornit spre sudul Africii, singurele locuri unde s-ar face treabă bună.

Aștept să treacă zilele, și nu trec greu, fiind strălucitoare, colorate și calme, însă nu pot suporta nepăsarea — și nepăsarea e singura însușire de care aș avea acum nevoie…

Miercuri, 10. Elemente pentru o fișă psihologică

Chiar acum, spre seară, privind pe hublourile luminate de soare, văd un petrolier imens navigând spre sud, în timp ce noi mergem spre nord, cu vântul din pupa. Deci mai sunt oameni care se ocupă și de altceva, nu numai de pescuit!

Mă simt nemulțumit și epuizat, o sfârșeală fizică fără explicație; o fi mai veche — mi se pare că-i de astăzi. M-am trezit dimineață, după șapte ore de somn, curând m-am culcat din nou și am dormit, ca bolnav, până la amiază.

Am ieșit numai câteva minute pe punte; bate vântul, cam rece și tare, de la nord, și cu toate că soarele arde mi-a fost frig, m-am simțit descurajat; poate că iarna se răzbună, cât e în stare de la atâta distanță.

După amiază m-am culcat iarăși, deși nu-mi mai era somn; m-am străduit din răsputeri să adorm — altceva nu aveam ce face, sau nu vroiam să fac nimic astăzi. Însemn stările mele, capricioase și inexplicabile, cu gândul că odată s-ar putea extrage din ele o fișă medicală, interesantă pentru cine studiază psihologia oamenilor într-o situație ca a noastră. Este în mine o slăbiciune, mi se pare organică; s-ar putea să fie răsfrângerea uneia sufletești, mai complicată. Incertitudinea mă toacă și macerează.

Nu simt îndemnul să scriu, nici să gândesc; mi se pare că prezența mea aici a devenit cu totul inutilă; timpul care trece este timp pierdut, pe care niciodată n-am să-l mai regăsesc. Aș vrea să plec; mă simt prizonier. N-am curajul să fac demersuri spre a mă întoarce în țară din primul port; mi se pare că m-aș trăda pe mine însumi și că, dacă această lungă și diluată călătorie își va găsi vreodată un sens, prin concentrare, distilând-o postum prin cine știe ce forță lăuntrică, plecând n-aș mai avea dreptul să refac nimic, totul s-ar spulbera în neant, iar eu ar trebui să mă socotesc și laș, nu doar învins.

E limpede deci, trebuie să rămân până la sfârșit și să îndur tot ce acuma mi se pare steril.

Nu pescuim nimic; un traul scoate câteva sute de kilograme. Toate vasele s-au risipit. Aseară s-a ținut un fel de consfătuire (comandantul, Șișu,

Rosmănică și Țipă), spre a aviza asupra situației. Se pomenește, cu nehotărâre, despre Capetown, unde se pare că pescuitul merge în plin. S-a apelat la informațiile lui Zuri; Cornel (nici nu era datoria lui) nu-și mai amintește totul, dar știe că Țipă și-a luat note. Țipă nu recunoaște… Pe urmă, Cornel și-a adus aminte că are înregistrate pe bandă de magnetofon convorbirile cu Zuri. S-au dus sus și au dat drumul instrumentului. Ce-au ascultat, ce-au discutat pe urmă, ce-au hotărât, nu știu. Ba da; știu că… n-au hotărât nimic.

Eram nerăbdător azi-dimineață să aflu ce vom face, și l-am întrebat pe Șișu.

— Ar fi prost, mi-a răspuns el, dacă ar pescui ceilalți, și noi nu. Așa, înseamnă că n-avem nici o vină; ce poți face, dacă nu e pește?

Cu un asemenea răspuns, cu o asemenea mentalitate, starea mea de spirit, și cu siguranță a multora, rămâne neagră. De ce-or mai fi cerul și oceanul albastre?

Nu plecăm nicăieri, m-a informat Șișu în continuare. Așteptăm să vedem ce se mai întâmplă, să vedem ce fac ceilalți. Vasele sunt înșirate pe toată coasta, de la Capul Bon până la Dakar, și într-adevăr niciunul nu pescuiește decât cantități ridicole. Se spune că după 15 februarie revine peștele…

Va să zică, așteptăm… Între timp, lansăm traulul, conștiincios, ca să scoatem de patru ori pe zi și de două-trei ori pe noapte câte două-trei căruțe de pește! Fabrica de făină nu merge… Nu merge nimic. Adică merg motoarele vaporului și inimile noastre.

Spre seară, când m-am trezit, era atâta liniște, încât ai fi putut crede că vasul e abandonat.

Mai adineauri m-am dus la doctor, care m-a poftit la niște cartofi prăjiți. Între mese, fiecare adaugă ce poate, cu eforturi personale, cu șiretenie și ingeniozitate, la ordinarul nostru alimentar, așa de anost și sărac. Pe hublourile gazdei, am văzut că „Galați” mergea traulând la 200 de metri.

Micul comandant, aflat și el de față și de fapt autorul cartofilor prăjiți, spune, ronțăindu-și opera destul de apetisantă:

— Au venit să ne spioneze, să vadă dacă nu-i mințim.

Ca și când n-am avea destule necazuri, le adăugăm invidii și suspiciuni.

Al treilea porumbel și-a luat zborul definitiv, de câteva zile, după ce s-a întremat și s-a odihnit, dar plecarea lui n-a fost fără istorie; n-am notat-o la timp, ca să fiu sigur că într-adevăr s-a dus. Nu mai am încredere în nimic, nici măcar în porumbeii călători, de vreme ce alții din spețа lor s-au dovedit nevolnici și trădători.

Pe cel de al treilea, care reabilitează puțin neamul lui și corectează puțin părerile de mai sus, nostromul l-a ținut două zile în cabină, hrănindu-l, apoi i-a dat drumul pe punte. L-am văzut o singură dată, în preajma celorlalți doi: mai închis la culoare, tonul general bleumarin, cu un guler verde, dar în nuanțe discrete, degradate și întrepătrunse, schimbându-se la fiecare mișcare a capului.

Spre seară și-a luat zborul în mai multe rânduri, ducându-se destul de departe, apoi întorcându-se nemulțumit, trepidând, dând târcoale nervos celorlalți doi. N-am înțeles că era o invitație la călătorie decât a doua zi, când, după o ultimă încercare, ca în ajun, renunțând să-i mai îmbie, a plecat singur, și nu s-a mai întors.

M-am gândit cu emoție la el; dacă va cădea în valuri, dacă nu va ajunge la nici un țărm, dacă zborul lui va fi inutil, mi-a lăsat cel puțin impresia unei împliniri și m-a făcut mai optimist. Nu-i totul pierdut!

Sunt semne că se strică vremea; oceanul continuă să se monteze, iar cerul s-a înnorat la apus. Mi-e teamă că n-o să mai fie soare, că o să se întărească vântul și poate o să aducă ploaie, luându-mi consolarea zilelor și nopților cu cerul senin. Fiindcă altfel, dacă vremea nu s-ar opri la mijloc, ci ar aduce o furtună care să ne zgâlțâie nemilos, m-aș simți mulțumit. Poate am ieși din inerția în care am căzut de un timp și poate… ar aduce și pește! — mai știi?!

Astă-noapte, cargoul „Cluj”, venind dinspre sud, a trecut pe lângă noi, fără să știe nimeni nimic, deși eram preveniți din ajun că la un moment dat ne vom întâlni. Abia ziua am aflat că ne-au chemat cu „eclipsa” (semnale luminoase) când au trecut, dar n-au primit nici un răspuns. Micul comandant, de cart la ora aceea, spune că era ocupat să facă punctul, care nu știu cât este de necesar și mai ales nu știu cât este de bun.

De ce oare, după aproape patru luni de la plecare, suntem așa de indiferenți când întâlnim un vas de-al nostru? Ar fi fost mare pagubă dacă

stăteam un ceas în derivă și ar fi fost multă muncă să fi dat o barcă la apă, ca să ne ducem până la ei? Nu merg de-a dreptul în țară, ci la Anvers mi se pare, dar, oricum, ar fi putut să ia câteva scrisori, să le pună la poștă în primul port. Pentru fiecare din noi ar fi fost o ușurare.

Ora 21. Mergem spre nord, pe tropic, unde polonezii au prins astă-seară 10 tone de scrumbie. Vasul tanghează, cu valuri mari din prova; e un pic de înviorare. Acum o jumătate de oră, după o zi infructuoasă, ultimul traul a scos 2 tone și jumătate de pește felurit, soiuri bune de congelare, tai, stavride, chiar și dispăruta scrumbie. S-ar putea ca scăderea temperaturii care a survenit astăzi să fi determinat o schimbare, și mâine, mai ales pe latitudinea unde mergem acum (astăzi acolo temperatura apei era 16°), să intrăm într-o perioadă mai bună.

Joi, 11. Legături

Speranțele n-au fost înșelătoare, și polonezii nu ne-au chemat de pomană…

Din patru traulere ale lor a mai rămas doar unul pe aici, „Granik”, pe care l-am întâlnit adesea, fără să-i acord o atenție deosebită; nu-i definisem individualitatea și personalitatea între vasele celelalte. Dar ei au fost totdeauna binevoitori cu noi și e limpede că ne-au căutat prietenia; mi se pare că le-am răspuns cu indiferență sau scepticism; scepticism încă n-ar fi atât de grav — mai degrabă a fost indiferență, cu totul de neadmis. Suntem așa de puțini pe multa întindere a oceanului!

Zilele trecute, „Granik”, care nu are medic pe bord, a cerut o consultație prin radio medicului nostru, pentru un om din echipaj; era o răceală cu complicații și cu manifestări suspecte. Au revenit de câteva ori, medicul a continuat să le dea sfaturi, și astăzi omul este sănătos, vindecat de la distanță, ceea ce ar putea face subiect de literatură spectaculoasă, dacă n-ar fi fost folosit, și nu o singură dată.

Această mică întâmplare i-a legat și mai mult de noi. Comportarea lor de astăzi mi se pare de-o eleganță și de-un cavalerism aproape romantic. Ne-am deplasat spre ei astă-noapte, dar, nu știu de ce, cu toate că nu aveam de străbătut decât 60 de mile, am ajuns destul de târziu (suntem exact pe tropic

acum), și primul traul l-am lansat abia la ora 8. Scos când s-a cuvenit, n-a adus cine știe ce: iarăși pește mărunt și puțin.

Spre prânz, „Granik”, care pescuise scrumbie în cantități mulțumitoare, s-a apropiat de noi și, cunoscându-ne necazul, ne-a invitat prin radio să-i urmăm, traulând în urma lor.

Am avut mulțumirea să aud fluierul salutându-i când au trecut pe alături, ceea ce era un mic eveniment; comandantul este uneori zgârcit cu asemenea manifestări.

Noi însă nu eram gata de lansare, iar ei s-au învârtit alături o oră, așteptându-ne, cu o bunăvoință care nu poate decât să emoționeze și să prilejuiască meditații optimiste. I-am urmat, în sfârșit, și după două ore am ridicat traulul, cu 4-5 tone de pește, stavride și măruntiș. „Granik” a virat traulul abia peste o milă și jumătate; în acest spațiu au dat peste scrumbie… Nu pot să spun că au fost mai norocoși, ci mai răbdători.

La traulul următor, seara, mergând iarăși în apropierea lor, fără să ne mai grăbim, am pescuit… 25 de tone, dintr-o dată, din care 80 la sută scrumbie. S-au întors așadar, sau făgăduiesc să se întoarcă zilele bune.

Acum e ora 22, continuăm să traulăm în apropierea vasului polonez…

„Granik”, care simbolizează un echipaj, rămâne una din întâlnirile emoționante ale acestei călătorii, și ea va umple, probabil, în inima mea unele goluri, făcând-o să-și regăsească ritmul și întărindu-mi credința în generozitatea omenească.

E iarăși o neînțelegere cu cei de pe „Galați”. Se spune aici că ei și-au exprimat nemulțumirea sau chiar indignarea pentru nu știu ce manevră făcută de noi ieri, în apropierea lor, când le-am fi tăiat drumul. N-am văzut acest moment și nici nu-l cred posibil, deși incidentul s-ar fi petrecut în cartul micului comandant; ce-i drept, el e în stare de toate năzdrăvăniile, numai că era de față și comandantul cel mare, prea prudent ca să îngăduie o mișcare hazardată.

Fapt este că din cauza asta, sau din altele, relațiile dintre noi și „Galați” sunt acre. Cu totul reprobabil, comandantul i-a dat dispoziții lui Cornel să nu le mai comunice nimic din ceea ce se întâmplă aici, ce și cum pescuim, decât pe baza unei note scrise de el. Iar astă-seară, transmițând o asemenea notă scrisă, i-am anunțat că am scos 12 tone în loc de 25!

Cred însă că pe ascuns, Cornel, care este pe cât de cinstit pe-atât de guraliv, le spune adevărul, ceea ce, oricum, deși la modul clandestin,

înseamnă o reparație.

Vântul continuă să bată de la nord, mai puțin aspru decât ieri, totuși destul de rece și neplăcut. Fără să fie montat, oceanul rămâne împânzit de berbeci albi.

Dacă ieri mi-a fost silă de toate și de mine mai ales și am ieșit pe punte numai câteva minute, astăzi în altă stare de spirit, am stat la soare două ceasuri, în timpul prânzului, și m-am simțit încă o dată refăcut fizic și sufletește.

Aproape toată după-amiaza mi-am petrecut-o spălându-mi rufele; n-am lăsat să-mi scape nici măcar un ciorap sau o batistă.

S-ar fi găsit cine să mi le spele, dar, cum pe vas e obiceiul ca fiecare să se îngrijească singur de nevoile sale, am găsit că-i un exercițiu folositor și l-am practicat cu voie bună. E drept că se cere mai mult spirit de organizare decât efort fizic, deoarece ai la îndemână toate înlesnirile; nu trebuie decât să apeși niște butoane, să deschizi niște robinete.

Cu ce am spălat astăzi și cu ce mai spăl din când în când în cabină (așa de simplu, folosind detergenții), cred că am rufe curate până la sfârșitul călătoriei, chiar dacă ar fi să se prelungească alte trei luni de zile… Acum mi se pare de neadmis un asemenea termen, dar n-ar fi de mirare să fie și mai îndepărtat, să ajungem acasă nu la începutul, ci la sfârșitul primăverii. Mi-ar părea rău numai de luna mai, care-i plină de trandafiri și de amintiri.

Vineri, 12. Noapte luminoasă

Astă-noapte nu mi-a venit să închid ochii până târziu — simțeam activitate pe vapor, după atâtea zile de lâncezeală. La ora 1, deși eram în pat și citisem ziarele din Dakar, cu „ultimele știri” din 27 ianuarie, m-am îmbrăcat și m-am dus pe puntea de comandă.

Noaptea s-a dezvăluit până în depărtări, luminoasă, cu luna strălucind, deși a crescut abia ceva mai mult de jumătate. Cum mergeam spre sud, sud-est, Crucea Sudului ar fi trebuit să fie deasupra orizontului, în prova-babord, dar nu se vedea, bolta fiind prea albă. Nu știu datorită cărei cauze: optice, astronomice sau subiective? — am observat și alteori — aici luna întinde pe apă o dâră mult mai lată decât pe marea de acasă; poate oceanul are altă luminozitate, sau ochiul este receptiv în alt fel. Un sfert de orizont

în prova era argintat, și să nu fi fost valuri ar fi reflectat cerul ca o imensă oglindă convexă. Oceanul, deși strălucitor, mi-a apărut pustiu; numai „Granik”, scăldat în lumini, mergea la 2-3 mile în urmă, parcă să ne păzească.

L-am găsit pe comandant sus, agitându-se cu conștiinciozitate, deși ar fi fost în drept să doarmă la ora asta. Puțin mai înainte fusese o mică alarmă; atunci am simțit forfota care m-a făcut să ies din cabină. Părea că traulul s-a agățat din nou; l-au tras în grabă, dar nu se întâmplase nimic, încât i-au dat iarăși drumul la apă. N-a fost virat decât spre ziuă, cu pește puțin, poate o tonă, însă de bună calitate…

Abia după virarea traulului s-a dus comandantul la culcare… Iar la 9, azi-dimineață, era din nou pe puntea de comandă; apoi a coborât la buncăr și n-a stat locului o clipă, până la ora 14…

Din încărcătura de aseară s-au congelat aproape 15 tone, deci aprecierile tuturor au fost bune. Încep să ne revină speranțele; avem altă stare de spirit.

După traulul de dimineață, care a adus și el vreo 4 tone, ne-am adunat la doctor, la o cafea, cu Marian, Țipă, Șișu, și iarăși am început să facem planuri optimiste: patruzeci și cinci de zile, cincizeci poate… Desigur, când vom intra într-o perioadă proastă vom lungi termenul la șaptezeci, optzeci, nouăzeci sau o sută de zile și din nou vom avea mutre de înmormântare…

Pe când stăteam la soare, pe puntea ancorelor, într-o jumătate de oră postul de radio spaniol din Canare a transmis tangouri, apoi o slujbă religioasă, urmată de alte tangouri cu castaniete, pe urmă un buletin de știri, foarte rapid, și, în sfârșit, arii din opere; n-am urmărit mai departe ce s-ar fi putut aglomera în altă jumătate de oră.

Din cauza vântului destul de puternic, n-am mai urcat de trei zile pe puntea compasului; azi, aruncându-mi ochii pe acolo, am văzut porumbeii zgribuliți și poltroni. Hotărât, nu-mi mai sunt simpatici, dar nu le-aș face vreun rău; cred că tot echipajul gândește la fel. Oricum, le datorăm azil, după legi străvechi.

Mai repede decât ne așteptasem, pescuitul a devenit nemulțumitor; congelarea nu lucrează decât jumătate din timp, sau chiar mai puțin. Ne puneam nădejdea în traulul de seară, care ar fi salvat situația, cum s-a

întâmplat și ieri, dar acum aud că va fi scos înainte de timp; ecograful nu arată pește. (Nu-i un indiciu sigur, totuși îl luăm în considerație.) Se pare că vom porni în căutarea zonei unde am pescuit noaptea trecută, ca să prindem tai, poate cu mai mult spor decât ieri. Dar până acolo sunt 40 de mile, și nu știu când, cum și de ce ne-am îndepărtat atât. Adevărul este că „Granik” nu se mai vede. Oare când l-am pierdut?

Da, iar ni se lungesc fețele… Ultimul traul a adus o căruță mică de pește.

Nu știu unde mergem acum; mi se pare că spre nord, să regăsim locurile pierdute.

Drept consolare pentru eșecul de astăzi, comandantul a poruncit să i se facă o salată de roșii, necuviincioasă ca idee, provocătoare judecând după cantitatea pantagruelică — un castron uriaș, cu roșiile cele mai mari și mai frumoase din puținele câte au fost aduse de la Dakar, din și mai puținele rămase. E un abuz neelegant pentru un comandant și un gentleman; alimentele aparțin egal și fără nici un fel de preferință tuturor oamenilor din echipaj.

Oare ce-ar face în caz de naufragiu, când comandantul trebuie să se salveze ultimul, plătind demn onoarea de a fi fost primul până atunci?

Încă un om bolnav pe „Granik”; doctorul i-a dat astă-seară sfaturi prin radio…

Sâmbătă, 13. „Granik”

Zilele continuă să fie frumoase, cu soare, iar nopțile cu lună, toate în aceeași calmă și plăcută monotonie. Chiar dacă uneori au mai fost valuri și vasul s-a balansat câteodată inconfortabil, de fapt după Reykjavik n-am mai avut furtună…

Abia de dimineață am aflat că îndată ne întâlnim cu „Granik” și că doctorul îi va vizita, să le îngrijească bolnavii.

Am mers numaidecât la fund mic, dar fără să ajungem în vederea țărmului, și am ancorat la ora 10; între timp se repara traulul, agățat în corali de dimineață. Nu eram acolo când s-a făcut manevra matinală, dar se pare că în plasă au venit ramuri de corali destul de bogate; am zărit câte una, la unii și la alții; celelalte au dispărut ca prin farmec, așa cum dispar langustele și cochiliile cele mai frumoase… Avem câțiva „vânători” de buncăr, care nu lipsesc niciodată când se descarcă sacul. „Granik” a apărut curând în zare, puțin estompat de negurile oceanului, iar la 10,30 au sosit

lângă noi, folosind viteza lor maximă; nu au ancorat, ci au rămas în derivă și ne-au anunțat că vor veni cu bolnavii aici, poate fiindcă ei nu au cabinet medical și acel minimum de instrumente necesare unei consultații.

Numaidecât au dat la apă o barcă de salvare, pregătită din vreme, scoasă în afara bordului; n-au avut decât s-o fileze, și apoi am văzut-o strecurându-se printre valuri, portocalie, foarte viu luminată de soare, cu pavilionul ridicat protocolar la pupa, ceea ce ne-a obligat să-l ridicăm la iuțeală și pe al nostru. Un pavilion e totdeauna frumos și totdeauna emoționează pe mare.

Întâlnirea aceasta în mijlocul oceanului a stârnit mișcare și emoție; eu unul am socotit-o, încă înainte de a se fi consumat, drept unul din evenimentele cele mai tulburătoare în ultimele luni de navigație.

În afară de cinci oameni, care aveau nevoie de ajutor medical, au venit comandantul lor, șeful mecanic, directorul întreprinderii de pescuit, radiotelegrafistul și încă unul sau doi, cărora nu le-am reținut decât fizionomia.

Comandantul e un tânăr de treizeci și unu de ani, dar nu i-ai da nici vârsta aceasta; e de un blond cam feminin și pare mai fragil decât este în realitate. Pe lângă comandantul nostru l-ai fi luat drept un băiețandru. Toți aveau înfățișarea plăcută și curată, îmbrăcați într-un fel de uniformă de vară, pantalon și bluză bej, de *ballonseide*.

În timp ce doctorul începea să se ocupe de bolnavi, ceilalți au pornit să viziteze vasul; nu-mi rămânea decât să aștept, fără să mă ispitească micul chiolhan care știam că se pregătește.

Am fost mult mai bucuros să mă duc pe „Granik”, cu barca lor, care tot urma să se întoarcă. Au mai mers câțiva, Marian, Vasiu, Rățulescu, Bărbat și alții, plus… bucătarul.

Pe puntea lui „Granik” (Granik, aflu abia acum, e numele unui pește răspândit în Atlantic), îndată ce am urcat scara de frânghie, în afară de cei doi oameni, care au întins mâinile să mă salte, am dat cu ochii de un buldog cât un vițel, parcă stând acolo de strajă. Deși părea fioros cu ochii ațintiți foarte vigilent asupra fiecărui nou oaspete, era blând și ne-am împrietenit îndată. Îl cheamă Tarzan, e destul de răsfățat și toată ziua cât am stat acolo, de câte ori am avut răgazul m-am jucat cu el, bucuros să întâlnesc în mijlocul oceanului și o altfel de vietate în afară de pești și oameni.

Ne mai aștepta o surpriză, o maimuță, pe care o zărisem încă din barcă, zbenguindu-se pe balustradă, poate ca să ne dea spectacol. Nu urcasem pe punte decât de câteva clipe și legam prietenie cu Tarzan, când maimuța,

numită Cica, mi-a sărit în spinare și a început să-mi inspecteze buzunarele. N-aveam decât pachetul de țigări, pe care l-am salvat cu dexteritate. Florin Vasiu, neavând altceva să-i ofere, i-a întins o țigară, dar ea nu s-a mulțumit cu atât, ci înhățându-i tot pachetul l-a luat în dinți și într-o clipă l-a făcut bucățele…

M-am bucurat copilărește de tot ce se întâmpla acolo, de zâmbetele oamenilor a căror limbă nu o cunoșteam și cu care nu puteam comunica mai mult decât cu Tarzan și cu Cica, m-am bucurat de greoaia tandrețe a buldogului, de răsfățurile agresive ale maimuței, de toate câte se vedeau și nu se vedeau. Era, în sfârșit, altceva!

„Granik” e un trauler construit de câțiva ani, de 1.600 de tone. În schimb, motorul dă 1.200 de cai, putere mult mai mare decât avem noi, raportată la deplasamentul vasului.

Totul e înghesuit, miniatural aș putea spune, dar pe acest spațiu redus, nevoile, tehnice, de pescuit, de navigație și de viață, sunt rezolvate cu iscusință.

Ne-a primit secundul, cu multă prietenie și amabilitate. Are treizeci și patru de ani și o distincție de secretar de legație, pe care nu i-au anulat-o viața aspră de marinar, călătoriile lungi, de luni și luni, aproape fără repaus.

După o sticlă de bere (caldă), din care n-am băut decât un sfert, și o cafea, pe care am băut-o toată, am vizitat vasul. Puntea de comandă e ca un coteț de porumbei; în afară de timonier, ca să nu se înghesuie unul pe altul, mai au loc aici doi oameni; la noi ai putea face bal, dacă ai avea cu cine.

Au în schimb două radaruri, precauție foarte utilă; le lipsește pilotul automat, iar timona e de dimensiuni anacronice. Drept compensație, de altă natură, au Deka, un derivat cu multe perfecționări al goniometrului, care îngăduie o navigație foarte exactă chiar la distanță mai mare de coastă; în Marea Nordului și în Baltică, pentru un trauler obligat să-și determine precis zonele de pescuit e indispensabil (astăzi!, căci în trecut pescarii se descurcau în limitele hazardului, plătind tributuri grele mării; se mai plătesc și acum, dacă-mi amintesc desele SOS-uri din nordul Atlanticului).

Puntea de comandă e legată direct de puntea de observație a pescuitului, deoarece nu le desparte, ca pe „Constanța” coșul vaporului. „Granik” are două coșuri în borduri, așa de mici, că pot trece neobservate.

Restul instalațiilor sunt la fel, mai mici, mai modeste, dar nu lipsite de ingeniozitate. Deși comprimate la maximum, încăperile sunt aici mai cochete, în culori mai frumoase.

În biroul comandantului, ca o cameră de primire, simplu și cald mobilată, am văzut și o acuarelă… Japoneză — clasicul pod cu arcadă. Pe vasul nostru, construit în Japonia, e clasic peisajul cu Fuji-Yama, făcut într-un fel de goblin, desigur de fabrică, uneori negru, alteori sepia, câteodată colorat, dar același vulcan național, văzut tot din alte unghiuri mereu-mereu, Fuji-Yama — și în careul ofițerilor, și la marinari, și la comandant, și la șeful mecanic.

Pe „Granik”, în careul ofițerilor, foarte micuț, unde încap înghesuiți doisprezece oameni, am mai văzut o pictură (originală), un profil de femeie, destul de stângaci în intenția… suprarealistă.

Nu au aer condiționat, decât „condiționere” individuale în careuri. Restul încăperilor se bucură de o simplă ventilație forțată, destul de eficace la temperatura de astăzi. Cred că pe călduri mari, la ecuator sau la tropice, când ești nevoit să rămâi luni de zile în aceeași zonă, sistemul nu mai satisface pe nimeni, mai ales pe niște oameni obișnuiți cu temperatura Balticei.

Pe la ora 14 ne-au poftit la masă; ei mănâncă de patru ori pe zi, astfel că mesele au altă ordine și altă consistență decât ale noastre. Era de fapt un ceai, cu salam, paté de ficat și trapist, încă o dată altceva, după menu-urile stereotipe din ultima vreme, care mă crispează cu anticipație.

După masă am văzut, din curtoazie, un film, cu Fernandel, care „îmi scăpase” în țară; cred că s-a numit *Caidul*, și „scăparea” a fost inspirată. Dicțiunea fiind foarte neclară, n-am înțeles decât un sfert din replici; mai mult nici nu era nevoie, la o poveste fără duh, filmată de cineva numai ca să se afle în treabă. Deoarece n-am întâlnit până acum niciuna din primejdiile prevăzute la începutul călătoriei, trebuia să vină una odată și odată; *Caidul* a fost, așadar, un mic tribut plătit oceanului.

Am urmărit scoaterea traulului, mult mai mic și mai simplu decât cel de pe „Constanța”; mi s-a părut că la noi oamenii îl manevrează cu mai multă îndemânare, deși au mai puțină experiență decât polonezii. Îndeosebi „boțatul” sacului, care trebuie repetat de multe ori, din cauză că puntea nu are destulă desfășurare, cred că se face cu multă încetineală.

Au scos doar vreo tonă și jumătate de stavride mărunt și alt măruntiș — amestecătură.

Tocmai când mă întrebam cu ce s-o fi hrănind maimuța, aceasta a sosit de undeva, și-a ales un stavride din plasă și, cocoțându-se pe o balustradă, s-a apucat să-l devoreze, fără să mai răspundă la nici o chemare, ca un dulău care se teme să nu-i iei ciolanul de la gură.

„Constanța" traula înapoia tribordului, la mai puțin de o milă.

Cu toate cele povestite, în tovărășia lui Tarzan și din când în când a maimuței, s-a făcut seară. Maimuța, care a contractat pentru mine o simpatie explicabilă, fiindcă am răsfățat-o cu încredere și fără zgârcenie, mi s-a urcat în cap și, cu multă delicatețe, cu o grijă înduioșătoare, a început… să mă caute de păduchi, spre hazul tuturora.

O dată cu lăsarea serii am fost poftiți iarăși la masă, unde m-am dus, deși nu-mi era foame. S-a repetat menu-ul de la prânz, plus un fel de piftie, cam dulceagă și acrită cu oțet, combinație de dulce și acru pentru mine inacceptabilă, oricât mi-ar place contrastele. Bucătarul nostru, poftit în cabina bucătarului gazdă, a fost ospătat cu lucruri mai alese. La fel aici, ca peste tot în lume. Spirit de breaslă!…

Nu știam dacă să ne manifestăm noi dorința de a pleca, sau să așteptăm cuvântul gazdelor. Depindeam de ei în toate privințele, mai ales că trebuia să le folosim barca; și-apoi, comandantul lor ar fi fost cel mai îndreptățit să hotărască. Ne-am apropiat deci de „Constanța", la 50 de metri, încât ridicând puțin glasul puteam convorbi peste apă. Costică Oțeleanu m-a întrebat, de pe puntea de comandă, dacă nu mi-e frig; știe cât umblu după căldură, iar acum se lăsa noaptea răcoroasă. Această grijă m-a emoționat, am simțit în ea o simpatie pe cât de discretă pe atât de sinceră — și nu o simt prima dată.

Secundul de pe „Granik" i-a poftit pe ai lui, prin megafon, să vină la radio. Îndată am auzit în receptor, transmisă prin eterul purpuriu al serii, vocea lui Cornel, cam nazală, ca de țârcovnic: „Granik", „Granik", aici „Constanța"…

— Să știi că a băut! a zis Marian, auzindu-i vocea așa de înmuiată.

Mi-am arătat îndoiala: Cornel are viciul condamnabil de a nu aprecia băutura.

Emițătorul de pe „Granik" n-a putut să fie pus în funcțiune în lipsa radiotelegrafistului lor, aflat în vizită dincolo, și, nerăspunzându-le, glasul de țârcovnic s-a auzit multă vreme: „Granik", „Granik", aici „Constanța"…

Între timp, vasele își continuau drumul, unul lângă altul, în noaptea luminată de lună. Secundul a mai încercat să vorbească prin megafon cu ai

lui, dar fără succes; nu se distingea ce spun, cred că din alte cauze decât cele acustice, și-atunci am stat așa, așteptând voia întâmplării. Pe „Constanța” începuse să se vireze traulul; l-am urmărit cu bătăi de inimă — era singurul traul al zilei și n-aș fi vrut să ne facem de râs în fața musafirilor. Spre satisfacția noastră, am văzut punându-se în funcțiune macaraua mare, folosită când sunt mai mult de 5-6 tone. După cât de umflat era sacul când a urcat pe slip, ne-am dat seama că aducea o cantitate bună (au fost într-adevăr peste 20 de tone). Curând după aceea, comandantul lor a făcut semn cu brațele să dăm barca la apă și ne-am luat rămas bun de la gazde, de la Tarzan, și de la Cica asemeni.

Până să se lase barca, până să ne adunăm toți, „Constanța” se îndepărtase. Am mers vreo douăzeci de minute, și drumul s-ar fi prelungit dacă după un timp vaporul nu s-ar fi întors, venindu-ne în întâmpinare.

Era puțin frig, puțină umezeală, bătea vântul destul de răcoros, săreau stropi de pe valuri, care iarăși apăreau în dimensiunile lor reale, adică de trei-patru ori mai înalte decât barca portocalie… Luna plină arginta oceanul, „Constanța” venea din față cu toate luminile aprinse, „Granik”, mai mic, mai îngust și mai rapid, ne depășea prin dreapta, ca un torpilor pregătindu-se să atace…

Minutele cât s-a desfășurat scena aceasta neașteptată și inedită mi s-au părut unice — și așa le revăd acum, făcându-mă să le trăiesc încă o dată, fără să le scadă nici culoarea, nici intensitatea. E un mic film, pe care am să-l proiectez de multe ori pe abajurul de mătase al lămpii japoneze din cabina mea, unde asist la atâtea spectacole.

Duminică, 14. Portul necunoscut

A fost o zi opacă, un cer pâclos, prin care soarele a continuat să ardă, dar fără să strălucească. M-am simțit și eu la fel de opac, n-am avut tragere de inimă să întreprind nimic, n-am stat la soare, n-am făcut gimnastică. După un prânz cum nu se poate mai sumar, m-am culcat din nou și am dormit două ceasuri, apoi am lâncezit în cabină până seara.

„Granik” se vede din când în când, apoi dispare la orizont, ca să revină după o vreme. Mai adineauri, i-am văzut iarăși luminile. Un om de la ei, care avea o fractură a tibiei, neglijată, infectată, în primejdie de a duce la osteomielită și gangrenă a rămas aici, cu piciorul în ghips, în îngrijirea doctorului și în subzistența noastră prietenească.

Îmi pare bine că ne-am făcut prieteni și avem pe cineva aproape, pe un ocean care continuă să rămână pustiu; toate vasele de pescuit sunt acum dispersate, dovadă că peștele nu se găsește în masă.

Nici noi nu pescuim atât ca să ne satisfacă, deși nu se poate spune că stăm degeaba; lucrăm cu mai puțin din capacitatea vasului. Astăzi s-a scos ceva peste 20 de tone, din care poate jumătate, stavride mijlociu, se congelează. În fiecare traul găsim șapte-opt languste mari și frumoase, uneori chiar mai multe, care ar merita să fie congelate. Poate că am să fac pe cont propriu această operație, să iau cu mine câteva și să le duc prietenilor, dacă le-o place.

Peste șase zile se împlinesc două luni de navigație în largul oceanului și curând va trebui să intrăm într-un port pentru aprovizionare, sau în Dakar, sau în Las Palmas. Aș fi preferat să fie amândouă, dar nu se poate. Astăzi s-a trimis o radiogramă în țară, redactată destul de concludent, cerând să ni se fixeze portul din vreme, ca oamenii, de atâta timp fără știri de acasă, să poată anunța adresa, spre a primi corespondență. Dacă și de data asta se va proceda cu nepăsare, apoi cel vinovat merită toate blestemele. Nimeni nu-și arată tristețea și neliniștea, deși simțim toți cât e de greu să lipsești de acasă o sută de zile, plus altă sută care poate să urmeze, fără ca ai tăi să-ți trimită o scrisoare, sau, mai exact, fără ca scrisoarea să-ți ajungă.

Cerul nopții e senin și e lună plină. Oare de câte ori are să ne mai prindă luna plină în aceste ape?

Luni, 15. Iertare păcatelor!

Nu știu de ce natura, dacă nu perfectă măcar acceptabilă, „funcțională”, în alcătuirea ei complexă și complicată, nu i-a dat omului, asemănător foamei și altor cerințe imperioase, nevoia, ca astfel să nu devină o caznă, de a face gimnastică și de a-și pune pe hârtie gândurile, folositoare lui sau altora.

Când mi-e foame mănânc, și acest act nu-i câtuși de puțin o corvoadă; corvoadă, dacă se poate numi astfel, este să-mi limitez pofta de mâncare, pentru a nu avea sentimentul că sunt sclavul bucatelor. Când mi-e somn dorm, și somnul este o voluptate.

Dar dacă mă apuc de gimnastică, obligatorie mai cu seamă în situația de astăzi, când chiar omul care face eforturi fizice are mișcările limitate, lipsite de amplitudinea normală, păgubind astfel funcționarea completă și armonioasă a splendidului său ansamblu anatomic, așadar, dacă mă apuc să

fac gimnastică, iau o „mutră de câine bătut”, cum spunea de curând, dacă nu mă înșel, Berthnard Mattusier, un navigator singuratic…

Când mă apuc să scriu nu am o figură mai luminoasă. Oricât de naive, de banale, de sterile ar fi gândurile mele, scrisul a însemnat pentru mine, de la o vârstă încoace, o preocupare chinuitoare și gravă. Nu scriu niciodată din plăcere, și totuși, când mi-am propus, când am socotit venită clipă (așa trecătoare!) a materializării unor gânduri îndestul gestate, nimic nu mă poate opri de a le așterne pe hârtie, ceea ce însă nu micșorează de loc neliniștile și cazna.

Dimineața mi-am impus gimnastica, după amiaza scrisul, și mă lupt cu ele, ca să-mi merit dreptul la viață. În rest, am cerul, soarele și oceanul, singurele elemente ale naturii în mijlocul căreia cei optzeci și unu respirăm laolaltă.

Oceanul continuă să fie calm, dacă trec peste o mică furie, destul de neputincioasă, care l-a apucat ieri, dar care s-a potolit peste noapte. Bate vânt ușor, nu rece, de la nord, așa de firav, că se anulează când mergem cu el în spate. Soarele astăzi a plutit într-o pâclă de culoarea laptelui acru. Cum ieri fusese mohorât afară, n-am răbdat să stau încă o zi în cabină; după amiază am făcut plajă, și n-am avut de regretat — atmosfera a fost odihnitoare și pașnică, iar mai târziu pâcla s-a topit, eliberând soarele și dându-i puterea calmă din preamurgurile de vară cunoscute acasă.

Nu sunt nici azi vapoare în jur; „Granik” s-a zărit o dată, mișcându-se întins pe orizont, ca un tren pe calea ferată.

Omul de la ei, cu piciorul de ghips, a ieșit puțin la prânz, pe puntea ancorelor, sprijinindu-se într-o cârjă, pe care Sergheescu, tâmplarul, i-a confecționat-o cu destulă artă. Efim, cel cu înfundarea craniană, complet restabilit, doarme acum la infirmerie, având în grijă bolnavul de pe „Granik”; el îi dă medicamentele, la orele prescrise, și tot timpul cât e liber stă lângă patul lui, veghindu-l cu o grijă emoționantă, de vreme ce nu i-a impus-o nimeni decât omenia.

Răspunsul la telegrama trimisă ieri, prin care ceream să ni se precizeze din vreme portul unde o să intrăm, n-a sosit încă; dacă nu sosește nici mâine…

Pe toată coasta, între Canare și Dakar pescuitul e tot slab, de aceea nici nu se grupează vasele.

Am scos până acum trei traule, dintre care cel de dimineață de 7-8 tone; următoarele, 1-2 tone fiecare.

Aflu că noaptea trecută s-ar fi scos vreo 10 tone. Desigur e puțin, dar nu-mi mai fac inimă rea; m-am resemnat să ajungem în țară chiar la sfârșitul primăverii. E înțelept să iau oamenii, natura și soarta așa cum sunt. Pe ocean n-ai un punct de sprijin, să pui o pârghie și să răstorni lumea…

Sâmbătă seară, când am venit de pe „Granik”, în careu continua petrecerea ocazională, declanșată la prânz, după ce plecasem.

„Armatorul”, adică directorul întreprinderii de pescuit căreia aparține vasul, apoi radiotelegrafistul lor, cei mai înfierbântați, fraternizaseră cu doctorul și cântau repertoriul acestuia. Dar sunt dator să notez că mai înainte de a veni la petrecere și „a-și da drumul”, doctorul, în atmosfera de sărbătoare, gata încinsă, a rămas aplecat asupra mesei de pansamente, și marinarului cu fractura de tibie i-a făcut o adevărată operație, raclând osul, fără ajutorul nimănui și pe răspunderea lui personală, destul de angajată, cum s-a întâmplat și în alte cazuri. Dacă își debita cântecele vechi când m-am întors seara și dacă ele sunt niște păcate destul de grave, convin din toată inima că trebuie iertate.

Comandantul polonez și șeful lor mecanic erau mai reținuți, fără să facă însă notă discordantă; știu să se poarte chiar și în asemenea împrejurări… excepționale.

Ar mai fi zăbovit, dacă n-ar fi așteptat barca jos. Ne-am despărțit prietenește, dar radiotelegrafistul a trebuit să fie coborât cu saula de siguranță, ca să nu cadă în apă; adică, legat pe sub subțiori cu parâme, a fost „filat” de sus, coborât cum se coboară burduful în puț. Abia aici, înaintea acestui moment, când să treacă peste balustradă, văzându-l în ce stare era, tânărul comandant i-a aruncat o privire, aspră, și-am citit în ea, surprinzătoare pentru vârsta lui, o foarte elocventă autoritate, decât că venea puțin cam târziu.

Cred că nimeni din câți se aflau acolo, ai lor și ai noștri, nu și-a manifestat dezaprobarea în sufletul său. De ce-aș manifesta-o eu? Pe ocean, în călătorii lungi, ca pe vremea descoperirilor geografice, multe trebuie

înțelese și iertate, mai ales că, spre deosebire de vremurile îndepărtate, vremea noastră este așa de trepidantă.

Și apoi, important rămâne că totul s-a sfârșit cu bine, oamenii și-au arătat solidaritatea, iar barca a plecat pe fascinanta dâră argintie răspândită de lună deasupra apelor…

Vasul polonez, care după cum am aflat acum, s-a înecat nu în Skagerak, ci în Biscaia, era chiar colectorul lor, venind să încarce peștele, vas de 13.000 de tone, pare-se cu șaizeci de oameni echipaj. Informațiile de pe „Granik” sunt trunchiate și uneori contradictorii în ceea ce privește numărul celor dispăruți și al celor salvați. Vaporul, prins de furtună, s-a rupt literalmente în două; n-au scăpat, se spune, decât șase sau șapte oameni.

De altfel și „Granik” a întâlnit furtună grea în nord, când venea aici; balustrada la prova este și acum torsionată de valuri, drept amintire.

Atrăgându-i atenția nostromului, cu ton și cu intenție de glumă, că scripeții de pe crucetă, unde se ridică pavilioanele de semnalizare, scârțâie ca pe un vas de pirați, mi-a răspuns, luându-mă deoparte, ca să n-audă ceilalți, că faptul, care nu-i decât o neglijență nesupărătoare, s-ar datora prezenței mele și a lui Șișu pe lista de echipaj. Fără noi, ar fi avut doi oameni în plus. Ca și când cei existenți nu dovedesc cu treburile! Mai ales în zilele când nu prindem pește și fiecare marinar ar vrea, dacă i s-ar cere, să pună umărul la ceva.

Marți, 16. Diamantul și piatra

Citesc cu întârziere, într-o revistă literară, două studii, unul după altul, despre literatura noastră în ultimii douăzeci de ani.

Am scris în acest timp șase cărți, din care numai una are sub cinci sute de pagini. Nu vreau să spun că numărul paginilor trebuie să determine o recunoaștere, dar arată în orice caz dimensiunile strădaniei.

Un poet ar fi putut în același răstimp să scrie numai un sonet sau numai un vers și să fie recunoscut în eternitate. Nu l-aș pizmui, înțelegând că într-un vers sau într-o scurtă pagină se poate concentra geniul unei generații.

Granitul se lucrează altfel decât diamantul, și oamenii care le dau față se cheamă unul cioplitor, altul giuvaergiu.

Materialul cioplit de mine nu trebuie privit cu lupa, ci de la acea distanță, de unde i se vede forma și dispare porozitatea. Sunt roci și roci pe scoarța planetei; un pod sau o temelie de casă se fac din piatră, nu din diamante. Ceea ce nu înseamnă că pietrarul nu-și rupe spinarea și nu-și julește mâinile. O piatră nepotrivită sau tăiată rău sau fisurată se aruncă…

La numărul paginilor amintite mai sus trebuie să adaug cel puțin încă pe atâtea aruncate…

Gânditu-s-a cineva, a făcut socoteala câte mii de tone de sânge trec prin inima noastră într-o viață? Dintr-o șuviță a lui, filtrată, s-ar putea scoate un joc de havuz, într-o seră caldă, pentru desfătarea oaspeților aleși de stăpânul casei. Dar dându-i-se drumul năvalnic și dintr-o dată, s-ar naște o Niagară…

Biată și bravă inimă omenească!

Oceanul, mai calm ca niciodată.

Nu prindem pește, decât cantități caraghioase. Aseară a plecat de aici până și „Granik”, ducându-se către sud. Am convenit să mergem după ei, în cazul când ne anunță că au găsit o zonă mai bogată.

Dar „Galați” ne-a comunicat încă de alaltăieri că pescuiesc peste 30 de tone zilnic, din care 60 la sută scrumbie. Ieri, cifrele nu au fost mai mici, dimpotrivă, au ajuns la peste 40 de tone… Nu ne ducem după ei; așteptăm să vedem ce are să ne spună „Granik”.

Am pescuit, în schimb, două broaște-țestoase, de 70-80 centimetri lungime sau mai corect diametru, fiindcă au, după cum se știe, forma aproape circulară. Comandantul le-a luat sub protecția sa (sunt puse într-un bazin cu apă), se duce foarte des acolo și le priveghează. Vrea să le dăruiască acvariului din Constanța sau grădinii zoologice de la Băneasa, dacă vor rămâne în viață.

Cer pâclos, care se limpezește după amiază. Am stat două ore la soare, și nu mi-e de ajuns. Mă simt ușor înțepenit undeva, în străfundurile articulațiilor, dar, cum nu mă doare ceva organic, s-ar putea să fie o

înțepeneală sufletească. Uit adesea că în țară e iarnă, poate ger, poate viscol sau, și mai rău, ceață.

E și în mine nu știu ce fel de ceață…

X SINGURUL ȚĂRM: LUNA

Miercuri, 17. Nevoia de fericire

Am cerut cu stăruință direcției generale să nu intrăm la Dakar, ci în Canare, unde alimentele și toate celelalte sunt mult mai ieftine, după cum existau informații și după cum ne-au confirmat marinarii de pe „Granik”, care obișnuit se aprovizionează acolo.

Astăzi, în sfârșit, am primit răspunsul: să intrăm la Dakar, nu mai înainte de 1 martie. De ce? Poate că există o rațiune, deși nimeni de aici nu-i în stare să și-o imagineze.

Pentru mine, intrarea la Dakar, ca idee, nu înseamnă o dezamăgire. E și acesta unul din porturile unde am visat să ajung odată, ca și la Casablanca și Capetown, poate din timpul războiului, când aici s-au petrecut evenimente dramatice. Cred că peisajul, clima, viața sunt mai frumoase în Canare, totuși Dakar face mai mult parte din Africa și e mai departe, iar depărtările m-au chemat totdeauna.

Oricum, sunt mulțumit că avem o destinație, sper certă de data asta, și vom primi corespondență, poate și pe cea din urmă, mult așteptată.

Eram pe puntea etalon, la soare, îndată după amiază, cu doctorul și cu Marian, când a venit Cornel să ne aducă știrea, recepționată proaspăt. Ne scăldam, în înțelesul aproape întreg al cuvântului, simțind-o pe tot trupul, în muzica spaniolă, din Canare, totdeauna orchestrată voluptos, totdeauna plină de lumină și de sevă, chiar când e tristă sau languroasă.

Cu câteva clipe mai înainte, gândindu-mă la cântăreții aceia, ai bucuriei și soarelui, tocmai întrebasem, rostind cu glas tare pentru cei de lângă mine, deși mă adresam mie însumi, puțin melancolizat de așteptări, puțin nedumerit de rostul meu aici, de rostul meu în viață:

— Oare or fi fericiți?

Poate mă îndoiam de fericire în clipa aceea, și, îmi dau seama acum, cu câtă nedreptate! Fiindcă îndată ce am întrevăzut putința de a avea vești de acasă m-am simțit altfel.

Am proclamat de multe ori, convins și sincer, plăcerea singurătății, nevoia de singurătate. Dar mă gândeam la acea singurătate în care oamenii sunt aproape; sper că aparentul paradox poate fi dezlegat fără explicații.

Nu aștept vești, în sensul de informații, ci scrisori, adică dovezi grafice despre existența oamenilor la care mă gândesc, mai des, mai rar, sau chiar și numai câteodată. Între două rânduri venite de departe, închipuirea poate să clădească, să reconstituie, uneori fără greș, o viață întreagă.

Mergem deci la Dakar; avem până atunci două săptămâni de așteptare și de speranțe…

Nu s-a văzut toată ziua nici un vapor, cât e zarea de largă. Suntem tot pe tropic și pescuim cantități neînsemnate. Azi după prânz am făcut o încercare de traulat pe fund mai adânc, la 250 de metri, ceea ce înseamnă filarea a peste 1.000 de metri de cablu. Numai desfășurarea și apoi virarea lui iau o oră întreagă. S-a scos ceva mai mult de o tonă, scrumbie, stavride, pui de langustă și alte dihănii. Încercarea n-a fost deci încurajatoare; nu știu însă dacă trebuie abandonată. Îndată după aceea am pus capul spre coastă, și acum seara, traulăm pe fund de 70 de metri, prin locurile pe care le-am bătătorit zilele acestea.

„Granik” s-a apropiat de „Galați”, dar rămâne legat de noi; bolnavul lor, cu piciorul în ghips, e încă în grija noastră.

Amândouă vasele continuă să pescuiască satisfăcător; aici nu se ia în seamă experiența lor, de parcă ar fi trucată.

Dacă până azi n-am coborât mai la sud, ca să nu ne îndepărtăm de Canare, unde trebuia să ajungem grabnic în cazul sperat că ni se va aproba intrarea acolo, acum motivul a căzut brusc și definitiv. Până la Dakar sunt peste 500 de mile; ar fi timpul să ne îndreptăm spre sud, cercetând pas cu pas zona aceasta întinsă, până am da, poate, de o porțiune mai norocoasă.

Dacă nici la noapte nu pornim, cineva aici e încăpățânat, inconștient și iresponsabil. (Sper să pot șterge ultimul rând mâine dimineață.)

Joi, 18. Rechinul și oamenii

Nu-l șterg, ci-l las în suspensie. Se pare că ieri, în douăzeci și patru de ore, am pescuit peste 30 de tone, iar din acestea vreo 8-9 pentru congelare. Nu știu dacă nu-s exagerări, pornite din exces de zel sau din dorința de amăgire. Dar dacă-i adevărat, atunci e cazul să ne prelungim șederea aici, după ideea că nu e bine să dai vrabia din mână pe cioara din par.

Începând de astă-noapte, lucrurile merg în mod evident bine, cel puțin în ceea ce privește cantitatea de pește scoasă de sub impenetrabila față a oceanului, mută și batjocoritoare, deși albastră: un traul bunișor înspre ziuă, un altul bun dimineață, la prânz 8-9 tone, iar mai adineauri unul de zile

mari, care a făcut să trosnească macaralele — cel puțin 20 de tone. E mai mult amestecătură, pește mărunt, pentru făină, apoi foarte puțină scrumbie și suficient stavride, de mâna a doua, care poate merge la congelare dacă-i ales cu bunăvoință și cu migală.

Astă-noapte, pe la ora 4, după ce adormisem greu, preocupat de apropiata legătură cu lumea, Pațe a venit să mă scoale, ca să văd nu știu ce; n-am înțeles în prima clipă. Am crezut că-i vorba de vreun fenomen ceresc; venea adesea în nord să mă cheme când se vedea aurora boreală, și chiar când nu se vedea, știind că apoi rămân să le țin de urât pe puntea de comandă, până la ziuă.

Dar în nord, unde ziua dura foarte puțin și prea rar apărea soarele o clipă, două, nu îmi duceam viața după oră. Dormeam când mi se făcea somn, ziua sau noaptea, fiindcă era o noapte aproape continuă. Nu de puține ori mi s-a întâmplat atunci să mă culc seara la 8, să mă scol odihnit la 10 și apoi să lucrez până la ziuă (ziua prezumtivă). Era o harababură la care azi mă gândesc cu plăcere și cu un ușor regret, ca la ceva ce știi că a fost inedit și niciodată n-o să mai fie. Acum însă caut să nu mă culc prea târziu seara, ca dimineața să mă trezesc devreme, să mă bucur de lumina și de căldura soarelui.

Nu pot să spun totuși că m-a nemulțumit apelul acesta nocturn; programul zilei decurge prea ordonat în ultima vreme. Mă chema la buncăr, unde se scosese un rechin.

— Mare de tot! Haideți fuga, până nu-l taie să-l bage la făină!

Prindem rechini cu sutele și de toate soiurile, dar numai pui, de 60-70 de centimetri cel mult. Rechinii cei mari sau trăiesc în alte zone și la alte adâncimi, lăsându-și aici pe platou doar progenitura, până devine matură, sau se feresc din calea traulului, mai prevăzători decât cei mici. Uneori mă întrebam dacă nu cumva au și dispărut, iar ce prindem noi n-ar fi decât o specie degenerată și neprimejdioasă…

Iată și un rechin adevărat, mi-am spus, tocmai când nu mă mai gândeam la existența lui. Nu înțelesesem cât putea fi de mare și m-am dus cu destule rezerve dimensionale, ca să nu fie o dezamăgire. La congelare, câțiva oameni din echipă puneau stavride mărunt în tăvi, în atmosfera încețoșată a acelei încăperi friguroase. Le-am spus bună dimineața, cu multă voie bună, bucurându-mă că înaintea rechinului întâlneam oameni. Spre surpriza mea,

dihania ocupa o treime din lungimea buncărului. Zăcea cu burta în sus, cenușie-albicioasă, și abia mai mișca, din când în când, fără vlagă. Pesemne intrase în traul de mult și se epuizase încercând să scape. I-am desfăcut falca de jos cu cârligul: putea să te înspăimânte, așa cum se vedea, parcă fără fund, plină de scrumbii, grămadă, pe care hrăpărețul nu izbutise să le înghită în prizonieratul de două ceasuri.

Oamenii l-au întors cu spinarea în sus; era de un brun-închis, aproape negru și de o duritate metalică. O dată sau de două ori a încercat să se zvârcolească și a izbit cu coada lată în peretele buncărului, dându-ne o idee de dezastrul pe care ar fi putut să-l provoace o asemenea izbitură dară ar fi avut mai multă viață.

Din când în când respira adânc, ca oamenii vlăguiți. Stătea cu ochii deschiși, ochi roșiatici și parcă opaci, care ai fi zis că nu mai văd nimic, și totuși priveau intens, adânc, dușmănos și deznădăjduit. Mi se pare că privirea ni s-a întâlnit și ne-am uitat unul la altul un timp, fără să clipim, până ce mi s-a răcit carnea în trup.

Spun unii că foarte puțini rechini atacă pe om, și numai uneori, iar dacă te aperi, amenințând, gesticulând, se dau învinși, făcând stânga-mprejur.

Nu cred, împotriva oricărei mărturii. Să-l fi întâlnit în apele lui pe cel de aici, nimeni n-ar fi scăpat viu. Am citit rapacitatea nu în gura lui fără fund, plină de dinți mici, ca de bomfeier, turnați într-un oțel alb, necunoscut pe pământ, ci în ochiul roșu, pe jumătate mort, dar înfricoșător și cumplit.

Așa cum stătea, încovoiat, avea 3 metri și jumătate lungime; întins, ar fi avut, desigur, mai mult.

Am plecat de acolo înfiorat și m-am dus pe puntea ancorelor, la prova, ca să văd Crucea Sudului sau ca să uit. Mergeam spre sud, sud-vest, și constelația mea ar fi trebuit să fie puțin în stânga etravei. Era însă prea multă lumină de la lună, iar la orizont, jos, plutea pâclă, încât n-am văzut decât două stele din patru și le-am căutat mult pe celelalte, cu ochii și cu imaginația.

În tribord, destul de jos, poate la 25 de grade, strălucea luna, puțin roșiatică. Nu știu când a descrescut așa repede: n-au mai rămas decât două treimi, cu tăietura scrijelită; cum era sângerie pe margini, mi s-a părut deodată că văd pe cer imaginea ei din apă, îmbucătățită de gura rechinului, așa cum îmi stăruie în amintire după atâtea ceasuri, când s-a făcut de mult ziuă și scriu rândurile de față.

M-am uitat la oceanul așa de pașnic, în a cărui intimitate trăiesc de patru luni, câte se împlinesc zilele următoare, cu care mă simt în prietenie veche și trainică, de care nu m-am temut niciodată, pe care am dorit să-l văd chiar și altfel decât astăzi, mai rău decât a fost în nord câteodată, să-l văd în orice deplinătate a lui, oricât de sălbatică… De data asta, când fremăta blând și se albăstrea prevestind dimineața, m-am uitat cu coada ochiului la el, parcă neîndrăznind să-l privesc în față. Mi-am închipuit balaurul din buncăr recăpătându-și viața și strecurându-se printre ape… Dar nu trebuia să învie el și să scape; în jur, desigur, erau alții…

Puțin mai târziu, la orizont, în stânga, am zărit luminile a două vase, lumini de lucru, nu de navigație, traulere pescuind noaptea. Ar fi putut să fie „Galați” și „Granik” — de existența altora n-am mai auzit zilele din urmă prin părțile noastre.

În pustietatea oceanului mi-am dat seama că acolo sunt niște oameni, veghind și muncind, că sunt niște insule de viață, și deodată am simțit în suflet o explozie de bucurie, de căldură, pentru oricine ar fi fost ei, oricum i-ar fi chemat, oricum ar fi arătat la față. Și mi s-a părut că nicăieri nu-ți poți da seama mai bine ca pe ocean cât îți este de frate omul celălalt, de aproape sau de departe.

Crezusem că emoția de-a descoperi viața undeva, în pustiu și în noapte, o cunoscusem altădată…

Mergeam într-o seară, după căderea amurgului, pe un câmp unde se terminase secerișul grâului, la marginea mării, pe o faleză înaltă.

Vara, crepusculul e scurt chiar și pe latitudinea de acasă; pe negândite, s-a lăsat întunericul, și până să se arate stelele, pe câmp nu s-a mai văzut decât mogâldețe cenușii — stogurile; în fund, o lizieră de salcâmi închidea orizontul și parcă drumul de înapoiere spre lume, deși era acolo un sat pe care îl cunoșteam foarte bine.

Totul pe acel câmp părea atunci pustiu, părea că pe acolo nu umblase niciodată cineva viu și că a doua zi și în zilele următoare n-avea să vină nimeni. Așa s-a înfățișat închipuirii mele ideea izolării și a părăsirii și, fără să-mi fie frică de ceva, am simțit tristețe în suflet și frig în inimă.

Dar deodată, pe liziera salcâmilor a pâlpâit o lumină, ca o steluță gălbuie, în vreme ce stelele adevărate nu se arătaseră încă la orizont, ci numai primele, în înaltul cerului. Curând, s-a aprins a doua — lumini la casele oamenilor.

Cunoscând și casele, și oamenii de acolo, n-a fost nevoie de închipuire ca să știu cum se desfășoară viața la ora aceea, cum se aprinde focul pe vatră, cum se pregătește cina, cum strănută caii cu botul în paie, la gardul dinspre grădină, cum cârâie la începutul somnului orătăniile, cum se gudură câinele pe lângă gospodină, cum omul venit de la câmp se spală pe întuneric la fântână…

Știe oricine cum e o seară în bătătura unei case de țară, în mijlocul verii.

Am mers pe câmpul pustiu, privind însetat luminile, fără să mă mai uit unde pun piciorul, încălzit deodată până în fundul inimii și purtând în suflet o bucurie ciudată, căci doar nu eram poftit și nu mă duceam la cina oamenilor de-acolo… Dar eram bucuros că au aprins luminile, că se pregătesc să cineze, că sunt vii, și lumea nu-i pustie…

E mult mai adâncă, mai vibrantă tulburarea simțită astă-noapte, spre ziuă, când am văzut luminile acelea. Fiindcă oceanul e o vastă pustietate aievea, nu un gol trecător născut din închipuire, iar un semn de viață, venit de la oricine, se propagă pe altă lungime de undă și într-o tăcere atât de deplină, cum n-o pot avea decât înălțimile și întinderile mari de apă, dându-ți simțământul încrederii în oameni, unit cu bucuria de a ști că niciodată nu ești singur pe lume.

Rosmănică susține că monstrul de astă-noapte nu-i rechin, ci un pește rar întâlnit sau necunoscut — un fel de doradă (?) — sau nu știu ce mai spune.

În schimb, Țipă nu păstrează nici o îndoială când susține că-i rechin autentic, adăugând însă și el că ar fi de un soi necunoscut, despre care nu pomenește ihtiologia.

S-ar putea ca amândouă părerile să fie eronate; care-i adevărul n-o să mai știe nimeni…

Țipă hotărâse să congeleze exemplarul, ca pe o raritate, și să-l ducă în țară, să-l dea muzeului Antipa, spre împăiere. Socotesc că intenția era cu atât mai bună cu cât captura noastră neobișnuită dădea naștere la controverse. Dar azi la prânz comandantul i-a cerut să-l taie și să-l bage la făină.

— *Eu* am venit aici să congelez pește și să fac făină. Cei care au nevoie de piese de muzeu să-și prindă singuri.

— N-au cum, n-au mijloace! a ripostat Țipă. Din moment ce l-am prins, pentru noi nu-i nici o greutate să-l ducem în țară.

— Ba da! Ia mână de lucru și ocupă loc în magazie, cât o tonă de pește…

Chiar de-ar fi așa…

Reacția comandantului mi s-a părut aceea a unui copil capricios și agresiv, cu toate agravările aduse de faptul că a depășit de atâta timp vârsta copilăriei. Dacă ideea ar fi fost a lui, desigur că n-ar fi folosit împotriva ei argumentele de la prânz. Cum n-are nici un argument împotriva broaștelor sale, ceea ce, dezlegat de altele, socotesc că nu-i reprobabil.

N-am aflat ce urmează să facem peste noapte; deocamdată nu se poate lansa traulul — pe punte este depozitată o bună parte din peștele prins seara, care n-a mai avut loc în buncăr. Buncărul fabricii de făină, cu o capacitate de 15 tone, este și el plin.

Se zice că astăzi am pescuit în total 55 de tone.

Nu pot continua scrisul; de câteva minute, vecinul meu, micul comandant, a intrat la el în cabină, cu nu știu mai cine (parcă recunosc, între altele, glasul bucătarului), și, pe lângă hărmălaia lor, a dat drumul magnetofonului, cu toată puterea. Are muzică ușoară, de toate soiurile, și o pune așa de des, că i-am învățat benzile pe dinafară. Mi-a mărturisit că n-ar putea trăi dacă n-ar avea magnetofonul. Norocul lui că nu s-a născut înaintea mașinăriei!

Adineauri, ieșind pe coridor, m-am întâlnit cu comandantul, cu o barbă de câteva zile, ducându-se la masă, în cabina secundului, unde li se aduc bucate în afara ordinarului.

A intrat într-un fel de frenezie, vrea mult pește, cât mai mult, deși pentru azi n-ar mai fi nevoie.

— Ce facem? l-am întrebat.

— Lansăm traulul.

— Și peștele de pe punte?…

— L-am băgat jos.

Unde naiba? Claie peste grămadă, cel proaspăt peste cel învechit, care nu mai e bun decât pentru făină, ca să se amestece unul cu altul!

Îmi dau seama că are intenții bune și că muncește, se agită, poate suferă mai mult decât toți când treaba nu merge bine… Dar de ce nu merge bine?…

Mi-am călcat pe suflet și am fost la micul comandant, spre a-l ruga să pună magnetofonul mai încet, sfiindu-mă să-i spun pe față că mai supărătoare decât muzica era gălăgia musafirilor.

Dacă aș fi avut o funcție oficială aici, mai mică, egală sau mai mare decât a lui, i-aș fi cerut în termenii regulamentului, pe lângă ai bunei-cuviințe, să nu-și deranjeze vecinii. Un oaspete, cum sunt eu, nu poate cere nimic, dar cred că trebuie să i se dea tot ce impun regulile găzduirii.

Deci mi-am călcat pe inimă și am ciocănit la ușă. Tocmai ieșea Pațe, timonierul și amicul său nedespărțit, ducându-se să ia apă pentru cafea. Am zărit înăuntru pe bucătar — într-adevăr nu mă înșelasem în privința glasului — și pe alți câțiva, înghesuiți și de neidentificat în fracțiunea de secundă cât mi-a alunecat privirea în cabină. Fără să-mi bag capul pe ușă, l-am rugat pe micul comandant să reducă volumul mașinii lui infernale, scuzându-mi intervenția prin faptul că încerc să lucrez. Plin de amabilitate și prevenitor ca totdeauna, mi-a făgăduit.

Acum, după o jumătate de oră, magnetofonul urlă mai tare ca la început, și restul gălăgiei concurează cu el. Recunosc glasul bucătarului, subțirel, feminin… Ce-o fi povestind?

Marinescu are un humor permanent, pe care îl descopăr la fiecare cuvânt; astăzi, humorul lui mi s-a părut puțin cam cumplit. Înaintea mesei de seară, ducându-se pe la buncăr să vadă ce s-a prins, a pus piciorul în jgheabul de scurgere în loc să pășească peste el, a alunecat și a ieșit cu picioarele prin sabord, la un metru deasupra oceanului. Ar fi însemnat să fie un mare nenorocos ca să alunece mai departe, dar, oricum, s-ar fi putut. El însuși povestea întâmplarea, făcând haz, uitând că avea o julitură destul de serioasă la picior.

I-am spus:

— Ai văzut rechinoaica de astă-noapte? (Era o femelă.) Să știi că bărbată-su, rechinu’, se ține acum după noi; n-ai fi scăpat de el.

După ce a reflectat, cu un aer de mirare, a răspuns, cum nu se poate mai serios, simulând calm o teamă tardivă:

— Adică m-ar fi luat de nevastă!

În timp ce ceilalți râdeau, am reflectat și eu și i-am răspuns la nivelul cuvenit, dar replica nu-i de reprodus aici.

Astăzi, îndată după amiază, pe când mă prăjeam la soare pe puntea etalon, cu o plăcere încă nediminuată, a venit doctorul și mi-a adus mărul care mi se cuvenise la masă, de unde absentasem. Era un măr de la Dakar, mare, galben, perfect sferic, fără lovitură sau pată, cu o tijă neobișnuit de lungă, s-o crezi artificială și stilizată. Sunt foarte fragede, foarte proaspete, au și aromă — le lipsește ceva: par nesărate. Dar bineînțeles că în mijlocul oceanului un măr nu se refuză…

Stăteam lungit cu fața în jos, cu spinarea dogorâtă de soare, cu ochii pe orizontul oceanului. Când mi-am înfipt dinții, cu sete, dar cu nu știu ce lene, cu nu știu ce înclinare spre vis, în fructul acesta care va fi făcut mult drum în lume ca să ajungă la Dakar și să se vândă în piață, am simțit subit cum gustul lui se contopește cu gustul vizual al oceanului, cu gustul caloric al soarelui, dând un produs inimitabil; clipa aceea mă urmărește și acum, trezind în mine o satisfacție foarte complexă și intensă.

Intrăm în port pentru mai multe nevoi, dar prima și care nu îngăduie multă amânare este lipsa apei de băut; se pare că nu mai avem decât pentru câteva zile. Nu știu ce să cred: i se adaugă sau nu apă distilată?

N-am văzut radiograma prin care ceream escala urgentă; aud că, pe lângă nevoile imperioase de aprovizionare, s-a invocat starea de spirit a echipajului. Echipajul își face datoria și cred că și-ar face-o oricât și cu orice lipsuri, dar nu-i mai puțin adevărat că pe fețele multora se citește neliniștea și demoralizarea. Lipsa scrisorilor este ucigătoare.

Iarăși muzică spaniolă, cât am stat pe punte, cântece pe care le știu din adolescență, altfel orchestrate, îmbogățite, sonorizate până la limita imaginației cu instrumentele acestea noi, electronice, care scot sunete inedite, împletite unele printre altele, născocind parcă vibrații noi și insinuându-se invincibil în urechea cea mai rafinată.

Clavecinul, la urma urmelor, n-a fost la timpul lui o născocire mecanică? Și n-a fost nevoie de Bach spre a supraviețui, ca să ajungă la și mai tehnicul pian, folosit amplu astăzi?

Oare instrumentele acestea care redau sunetul cu mijloace electronice n-au să-și găsească într-o zi un Bach, să le înnobileze și să le dea circulație

clasică?

Puțin mai târziu, același post de radio din Las Palmas, care într-o jumătate de oră trece grabnic de la una la alta, nu fără o anumită îndemânare, a transmis un scurt concert pentru două piane; n-am înțeles al cui și de cine cântat și nici n-am putut să-mi dau seama decât că aparține școlilor celor mai moderne, vorbind bineînțeles de cele accesibile mie. Foarte distinct fiecare sunet, foarte clar, foarte frumoasă narațiune.

După muzica dinainte, da, e drept, încântătoare, trebuie să recunosc că e cu totul altceva! Putem să rămânem multă vreme la pianul de astăzi, înainte de a-l face electronic.

Vineri, 19. Speranțe

Eram pe punte azi-dimineață, așteptând să se ridice sacul traulului, care părea destul de încărcat, când a venit Cornel, gâfâind, să mă cheme la stația de radio. În stația de la București era cineva de la Radioteleviziune, care vroia să-i răspund la câteva întrebări privind soarta noastră. Întâmplări deosebite n-am putut să-i povestesc telegrafic; am spus, cred, că dorim să ne întoarcem cât mai repede acasă. „Când?” a fost întrebarea următoare. „Sperăm, spre sfârșitul lui aprilie…” Sperăm! Sper să nu fi spus o minciună!

Pescuim din ce în ce mai bine. Astăzi, până la ora 18, s-au scos 41 de tone, și cu traulul de seară și cu încă unul până la miezul nopții o să trecem peste 50, probabil.

Situația începe să devină foarte bună, depășind așteptările cele mai optimiste din ultima vreme. Dacă ar ține așa, în treizeci de zile am fi gata de plecare…

În schimb, eu nu știu ce am astăzi; sunt iarăși incapabil să întreprind ceva, stăpânit de moleșeală, de parcă aș fi bolit în spital. S-ar putea să fie urmarea vaccinului antitetanos, o exigență a doctorului, care aplică riguros regulamentul, fără să cruțe pe nimeni; doar comandantul, brav om de mare, cochetează cu seringa, amânând-o de la o zi la alta, ca o fecioară pudică în fața încercării supreme…

Poate fiindcă de dimineață a fost nor, m-am „demobilizat” pentru toată ziua și nu mi-am revenit nici după prânz, când s-a limpezit cerul.

Alături iar urlă magnetofonul…

Sâmbătă, 20. Ouă africane

Trec săptămânile, și nu știu când.

Azi a fost timp frumos, cu vânt cam tare de la nord, cu oceanul împânzit de berbeci albi. În timpul prânzului, soarele dogorește așa de tare, că aproape nu-l mai suport… Iar în țară e viscol, după cum a fost informat astăzi Cornel.

Oare nu mi-o fi dor de o zi cu ninsoare? Vreau să cred că nu, și totuși poate n-ar fi urât, dar nu mai mult decât o zi. Mă străduiesc să nu admit că aș putea să am vreodată nostalgia iernii. Am optat de mult pentru soare, și vreau să-i rămân credincios.

Nici o întâmplare de revelat în viața noastră exterioară; pentru cealaltă, nu am puterea să caut în sufletul meu și în sufletul nimănuia. Dar e sigur că ne rod pasiunile ascunse sau înfrânate — și așteptările.

Continuăm să pescuim bine. Ba încă ieri a fost inutil de mult pește; când s-a ridicat ultimul traul, buncărul nu era încă golit, la făină nu mai încăpea nimic. A trebuit să se lase peștele pe punte, și peste noapte am renunțat să traulăm; într-adevăr ar fi fost inutil.

La prelucrare, lucrul merge tot anevoios; hotărât, nu-i spațiu destul și nu-i atâta bunăvoință câtă s-ar cuveni. Ca să nu fiu nedrept cu oamenii noștri, bănuindu-i că ar trândăvi, mă gândesc că poate nu mai au duh. Mereu se cer voluntari, și se găsesc din aceștia destui; cei din echipele de prelucrare, văzând că alții fac munca lor, se lasă pe tânjeală, iar uneori dispar, de parcă n-ar avea nici un căpătâi.

Ieri însă, comandantul a stat pe capul lor și i-a ținut din scurt. S-au congelat 18 tone și jumătate. Se poate face și mai mult.

„Galați”, căruia, de la un timp îi merge prost și care ieri își anunțase intenția de a veni spre noi, nu înțeleg de ce a plecat și mai la sud.

„Granik”, la fel, nu face mai nimic; a coborât dincolo de Dakar și n-a găsit pește nici acolo. Nu știu ce noroc a picat pe noi, dar mai ales nu știu cât are să țină.

De multe zile nu se mai vede nici un trauler la orizont; toți au plecat departe, spre sud… „Departe, spre sud”, încă mă fascinează.

Mă simt slăbit, aproape ca ieri, dar, excluzând depășitul efect al serului antitetanic, nu găsesc nici o cauză, fiindcă altminteri sunt sănătos. S-ar

putea să fie urmarea alimentației reduse și neconvenabile, sau a apei dubioase, cu sărurile necontrolate, sau, în sfârșit, s-ar putea să fie, repetată la data normală a calendarului, criza clasică de primăvară.

Am stat la soare câteva ceasuri, sărind peste ora de la prânz, când căldura devine insuportabilă, din cauza punții de fier, care se încinge ca un cuptor. Într-o barcă, lângă apă, ar fi altfel…

Ar părea o meschinărie să bag de seamă că se petrec asemenea fapte, dar cum aș putea trece peste ele, cât timp fac parte din viața noastră, din solitudinea și din solidaritatea echipajului? Adineauri, ducându-mă în oficiu să iau o bucățică de gheață, l-am găsit pe bucătar, al cărui loc nu-i aici, ci jos, în laboratorul lui modern, prevăzut cu toate ustensilele, pregătindu-i comandantului cina, „discret” și în paguba oamenilor. Iarăși salată de roșii. Credeam că nici nu mai sunt; la masa comună, după ce s-au dat cu economie de două-trei ori, n-au mai apărut de zece zile. Apoi o omletă ca după foamete, din ouă aduse de la același Dakar. Oare or fi ouă africane?… Echipajul a mâncat astă-seară scrumbie, din mila oceanului… Credeam că mirosul de pește prăjit e cel mai puternic dintre mirosurile bucătăriei. Nu-l mai simte nimeni; în schimb, omleta își risipește aroma pe întreg vaporul, și „discreția” rămâne inutilă. Cu simțul olfactiv excitat, desigur că oamenii comentează, fie și în sinea lor, dacă nu pe față. Nu suntem în primejdie de moarte și nici măcar în vreo primejdie mai mică; toți o să scăpăm teferi, numai autoritatea comandantului ia apă. De ascultat, oamenii îl ascultă, dar fără bunăvoință, și cred că puțini îl stimează. Iar de „venerat”, cu siguranță nimeni, decât poate bucătarul.

Duminică, 21. Despre primejdii

Aud că astă-noapte am ajuns la jumătatea planului nostru de pescuit. Afirmația însă e relativă și discutabilă. La pește congelat, să zicem, da, o dată ce avem 400 de tone. Dar la făină nu, decât în cazul că se reduce cifra inițială, pe motivul că în magazie, în loc să încapă cele 350 de tone, prevăzute la plecare, ar încăpea numai 250, cât se constată, cu o întârziere inexplicabilă, că îngăduie normele de încărcare a vaporului. După părerea mea, niciuna din cifre nu e reală. Estimând aproximativ volumul încă disponibil în magazie, e de prevăzut o cifră între cele două, adică 300 de

tone. Cu această corecție, obligatorie, se poate spune într-adevăr că am atins jumătatea planului. El ne-a luat cincizeci de zile. Ar însemna că, treaba mergând ca până acuma, ne-ar mai trebui încă pe atâta timp, deci am fi gata la 10 aprilie, iar la sfârșitul aceleiași luni am putea fi în țară. Mă declar mulțumit și aștept să treacă zilele…

Numai că ziua de azi a început cu un accident nescuzabil: pe când se trăgea sacul traulului, destul de plin, având poate vreo 20 de tone, și o parte din el intrase pe slip, s-a rupt saula care îl închide la fund; astfel, tot peștele s-a pierdut. Spun: accident nescuzabil. Saula trebuie verificată din când în când. Ca să se deschidă sacul, se trage de ea cu cabestanul, și cum n-are mai mult de 10 milimetri grosime, nu poate să dureze la infinit. Cine este de vină? Sunt destui, dar acum la ce bun să-i mai învinuiești?

Rosmănică e bolnav, în pat, de ieri seară; are ceva la ficat, o inflamație a bilei. Dacă vina e a lui în primul rând, cum ar spune oricine, eu unul nu îndrăznesc să-l acuz, știindu-l muncitor și conștiincios de felul lui.

Cei neimplicabili au început să bombăne și să murmure, iar cantitatea de pește pierdut, dospind și crescând din ea însăși, a ajuns repede la 25, 30 și chiar 35 de tone. Acum se putea spune oricât; era gratis pentru imaginația oricui.

Unul din navigatori și-a exprimat pe față revolta și furia:

— N-ar fi trebuit să scoată traulul până nu se ducea comandantul acolo.

Dar comandantul *era* acolo! Numai că n-avea cum să prevadă starea precară a saulei, și dacă ar fi prevăzut-o, n-avea ce face, decât să-și vâre mâinile în buzunare și să fluiere a pagubă.

Sunt obligat să corectez o însemnare mai veche; atribuindu-i omnipotențe sau chiar puteri supranaturale, cineva, omul amintit adineauri, îi acordă comandantului și venerație.

Ca și cum întâmplarea de dimineață ar fi deschis seria ghinioanelor, traulul următor n-a mai scos decât 4-5 tone de pește, iar cel de după amiază, numai 2. Așa ceva nu s-a mai întâmplat în ultimele zile. Acum congelarea șomează; dacă traulul de diseară nu îndreaptă situația, înseamnă că peștele s-a deplasat sau că noi am pierdut zona favorabilă.

Spre a da de vorbit superstițioșilor, „Galați” a apărut tocmai acum în apropiere. Nu știu de ce au întârziat atât; unii afirmă că din mândrie, pentru a nu se putea spune că s-au folosit de informațiile noastre; alții, dimpotrivă, că n-au încredere în ele. Mintea mea nu admite niciuna din cele două explicații, și, negăsind pe a treia, pare paralizată.

În orice caz, comandantul se menține la vechea atitudine: nu admite să dăm celor de pe „Galați” cifrele exacte, ba a devenit circumspect chiar cu „Granik”, față de care avusese o atitudine mai generoasă.

Alaltăieri seară, la un pahar de coniac, pe care de astă dată m-am hotărât să-l sacrific din mica mea provizie pentru o cauză obștească, am vrut să-l conving că atitudinea lui nu este lăudabilă, cu atât mai mult cu cât dacă ar proceda altfel n-am avea nici o pagubă.

— Credeți oare, i-am spus, că dacă se strâng în jur zece vase ne iau peștele? Când dăm de o zonă bogată, rămâne destul pentru o flotă întreagă. Oare noi, în zilele proaste, nu ne-am descurcat bine apropiindu-ne de alții?

Mi-a răspuns cu o sinceritate naivă:

— Dacă ați fi pe puntea de comandă nu v-ar veni bine să vedeți pe unii în dreapta, pe alții în stânga…

Îi simțisem temerile și le-am notat nu o singură dată, dar nu mă așteptam la o confirmare atât de directă și de grasă. Ei, drace! Pe puntea de comandă am stat și eu adesea, e drept, nu cu răspunderea comandantului; totuși, pot să afirm că, oricâte vase ar fi fost în jur, niciodată nu s-a creat o situație primejdioasă. Mi-e și rușine să întrebuințez acest cuvânt, în condițiile de astăzi, pe un ocean care de două luni a fost numai pașnic. Dar, cum venise vorba de primejdii și cum îl înfierbântase puțin băutura, comandantul a continuat, roșu la față:

— Știți că în Fuglefiord era să pierdem vasul?

Mă uitam cu regret cum scade nivelul coniacului în sticlă, fără folos pentru cauza noastră.

Știu că într-o noapte, în Fuglefiord, și poate nu o singură dată, am fost nevoiți să schimbăm poziția, deoarece sub presiunea vântului derapa ancora. Dar mai știu că atâta timp cât ești într-o baie, închisă din toate părțile, unde nu au cum se forma valuri uriașe, cât timp motoarele sunt gata în orice clipă, oricât de puternic ar fi vântul, poți manevra cu destulă siguranță, cu condiția să nu-ți pierzi capul. Recunosc că dacă n-ai acționat la timp, iar pe urmă acționezi cu timiditate, urmările pot fi proaste.

Nu admit că în Fuglefiord ne-a pândit vreo primejdie reală, decât aceea de a adormi tot cartul, ceea ce nu putea să se întâmple, sper, tot așa cum sper că la o nevoie toți oamenii din echipaj, inclusiv comandantul, ar fi știut ce să facă.

Dar, ca să rămân în subiect, îmi aduc aminte că o dată am fost într-adevăr într-o situație oarecum primejdioasă: atunci când am acostat la Thorshavn.

La un moment dat, când veneam cu prova spre mal, puteam să fărâmăm cheiul și să rupem etrava, căci comandantul, zăpăcindu-se, a poruncit de-a-ndoaselea: „Toată viteza înainte!…”

Secundul, aflat la telegraf, zăpăcindu-se și el, sau crezând în cine știe ce manevră ciudată, sau din venerație, a pus prompt „toată viteza înainte”. Eram acolo, am văzut, am auzit și n-am știut ce să cred.

Abia pe urmă, în secundele următoare, când și-a dat seama că ne năpustim în mal, s-a dezmeticit comandantul și a rectificat, începând cu o negație, un *nu* pe care îl am și acum în ureche și care dovedește că își recunoștea greșeala atât de primejdioasă:

— Nu, nu! Toată viteza înapoi!

Ne-am oprit cu o bușitură; eram sigur că am lovit cheiul. Nu-l lovisem, dar nu mai aveam decât un metru până la el, când „a prins mașina”. Desigur că a prins mașina, totuși cred că ne-a frânat, în ultima clipă, ancora care, în poziția din clipa aceea, se afla în urmă, la vreo sută de metri; lanțul întins a dat bușitura.

Aceasta este o istorie pe care n-o s-o reconstituie nimeni, iar de crezut n-au s-o creadă decât cei care erau de față și care vor prefera să-și țină gura.

Îmi cer iertare mie însumi, acoperit de amărăciune în intențiile bune luate cu mine, că a trebuit să dezgrop o întâmplare atât de veche, care rămânea în orice caz o amintire penibilă. Acum înțeleg de ce în primele zile ale călătoriei comandantul îi spunea doctorului că prezența mea îl stânjenește, că nu știe cum să se poarte cu mine. Cel mai potrivit ar fi fost, gândeam atunci, să se poarte cum îi venea la îndemână și cum îl îndemna inima. Acum îmi dau seama că mă socotea un martor indezirabil; avea dreptate, de aceea îi cer și lui iertare, în intențiile lui bune, că am văzut și fapte reprobabile și nu mă opresc să le consemnez pe hârtie, măcar pe unele. Comandantul fiind omul către care se îndreaptă toate privirile echipajului, îi acord, fără voia mea, privilegiul incomod de a-l vedea pe el înaintea tuturora.

Dacă printr-o întâmplare nenorocoasă perioada de pescuit favorabil se va termina astăzi, ceea ce n-ar fi de mirare, de vreme ce asemenea perioade n-au ținut niciodată un număr prea mare de zile, „Galați”, care a venit aici tocmai acum, va fi îndreptățit să creadă, chiar în afara omeniei, că i-am mințit, pe față sau în ascuns, în cifrele date până acuma.

Iar la noi, comandantul, adversarul „aglomerărilor”, și superstițioșii — avem destui, în cap cu nostromul — vor spune că „Galați” a venit aici cu ghinionul.
Rămâne să aducem jertfe lui Neptun și celorlalte zeități ale mării.

Vânt de la nord; cerul, puțin înnorat de dimineață, m-a făcut să șovăi când mă pregăteam să ies la soare, iar când s-a luminat la prânz, n-am mai simțit îndemnul. Acum regret din toată inima: mi-am refuzat o bucurie reală, fără ca măcar să-mi ofer în schimb una imaginară.

„Granik” s-a dus și mai departe spre sud — departe spre sud. Totuși, într-o zi va trebui să ne reîntâlnim. Bolnavul lor e încă la noi, se plimbă pe punte, cu piciorul în ghips, stă la soare și e foarte simpatic. Ai noștri îl îngrijesc și-l înconjoară cu multă prietenie.
Urmărit de o nešansă similară, „Granik”, fără medic la bord (nu se obișnuiește la un echipaj de numai patruzeci de oameni), a fost nevoit zilele trecute să intre în radă la Dakar (era prea departe de noi) și să ceară ajutor medical: încă un om cu piciorul fracturat! De data asta este unul cu o funcție sedentară, radiotelegrafistul, repetând în formă benignă accidentul celui care, după ce și-a dat drumul în Niagara protejat de un butoi de cauciuc și a scăpat teafăr, și-a sfârșit zilele ceva mai târziu la oraș, alunecând pe o coajă de banană. Oare în ce împrejurări poate un radiotelegrafist să-și fractureze piciorul? Într-o situație primejdioasă a fost când a plecat de la noi noaptea, și totuși atunci i-au rămas întregi amândouă picioarele.
În afară de „Galați”, nu se mai vede nici un vas, în nici o parte a zărilor. Oare unde s-or fi dus, unde or fi înțepenit toate? Dar iată că la căderea nopții au apărut două la orizont. Luminile de poziție, cu neon, care se văd de la mare distanță, sunt caracteristice pentru polonezi; totuși, în nici un caz, Granik” nu poate fi printre ele — și aș vrea să fie. Dar el e departe, spre sud.

Luni, 22. Întâlnire picarescă

Și totuși, bem apă desalinizată, fapt pe care mi l-a confirmat „discret” secundul, făcându-mi cu ochiul și șoptindu-mi la ureche, să nu audă și Costică Oțeleanu, timonierul de cart, aflat lângă noi, pe puntea de comandă. Iau informația drept oficială, deoarece secundul se îngrijește de consumul

alimentelor și al apei. Dar dacă aceasta este situația, nu înțeleg de ce se ține secretă și nu se anunță echipajului, ca să nu mai dea naștere la zvonuri contradictorii și astfel să se acrediteze ideea că apa obținută pe vapor ar putea să ducă la tulburări organice. Nu-mi rămâne decât să cred că se calcă o legiuire și cine a luat hotărârea n-are curaj s-o comunice, simțindu-se cu musca pe căciulă. Adevărul este că apa desalinizată n-a fost supusă nici unei analize și nimeni nu-i cunoaște formula.

Vântul de la nord a slăbit, astfel că nu se mai văd creste albe pe fața oceanului; valurile se potolesc, fără să lase prea mare hulă. De dimineață până spre prânz, cerul a fost îndoielnic, dar apoi norii, destul de subțiri, s-au împrăștiat unii după alții, dezvelind o boltă strălucitoare, cu desăvârșire senină.

Pescuitul a început, încă de ieri, să intre în faza mizeră. Primul traul, azi de dimineață, a scos 4-5 tone; în schimb cel de la prânz numai câteva sute de kilograme…

„Galați” e în vederea noastră, mai în larg; de când au venit din sud, nu s-au apropiat niciodată prea mult de noi, ca și când ne-ar despărți baraje de mine. Le merge la fel de prost ca nouă, deci nu ne desparte nici măcar o soartă neegală; de ce-om fi atât de departe unii de alții?

În schimb, altcineva a venit foarte aproape…

Astăzi am avut o întâlnire neprevăzută, inedită și emoționantă, cum voi socoti și cum voi simți totdeauna orice întâlnire pe ape, unde săptămâni și luni nu vine nimeni…

Înainte de scoaterea primului traul, s-a apropiat un mic pescador spaniol, un vas de lemn, de 35-40 tone, cu pupa ascuțită, după modelul vaselor scandinave, dar cu forma mult mai greoaie, cu etrava, spre compensație, foarte „oceanică”. Pe punte se vedeau vreo doisprezece oameni, și-or mai fi fost vreo doi la mașină. Căpitanul, în cabina timonei, de unde scotea capul din când în când, era un om uscat, subțire și înalt, cărunt, cu un fel de vestă burgheză descheiată și cu o… pălărie destul de civilă.

Vasul se chema „Fernando Joya”, iar portul lui de înregistrare era Ceuta, în strâmtoarea Gibraltarului, drum până acolo de minimum șapte-opt zile. Pe urmă am aflat că intră de obicei în porturi apropiate, probabil pe coasta marocană.

M-am întrebat ce-ar putea să însemne „Fernando Joya”, dacă nu-i numele unui personaj cunoscut, în politică, în arte, în istorie, sau dacă nu-i cumva o

ortografiere greșită a neignoratului Goya. Neizbutind să fac nici o legătură în memorie, deși mi-am dat oarecare osteneală, mărturisesc, cu toate riscurile, că nu știu nici acum cine a fost sau cine este Fernando Joya. S-ar putea să nu fie altcineva decât armatorul!

Prin semne, de la distanță, ne-au făcut să înțelegem — pescarii noștri s-au dumerit la iuțeală — că ne roagă să le dăm pește viu, pentru nadă, întrucât pescuiesc cu cârlige. Am răspuns pe aceeași cale să aștepte până ridicăm traulul, ceea ce la rândul lor au înțeles fără dificultate, dovadă că imediat au lăsat „puiul” la apă — o bărcuță de 2 metri lungime — și s-au așezat în babord, escortându-ne cu răbdare.

I-am urmărit mult timp cu binoclul, care-mi mijlocea impresia că sunt chiar pe bordul lor, între oameni. Unii ne priveau cu simpatie și curiozitate, alții orânduiau parâmele, căpitanul scotea din când în când capul cu pălăria. Așezat pe bocaportul de la prova, un flăcău de vreo douăzeci de ani mânca dintr-un castron de aluminiu, cu lingura, ceva care ar fi putut să fie o fiertură, de dovlecei cred, și cred că destul de mizeră. Oricât ar părea de ciudat altora, mi s-a făcut dintr-o dată poftă să gust din fiertura aceea, așa de săracă…

Indiferent din ce țară venea barcazul, erau acolo niște bieți pescari din Atlantic, paisprezece oameni care-și duc viața luptându-se cu oceanul, dormind la înghesuială, ca sardelele în cutie, și mâncând fiertură de dovlecei dintr-un castron de aluminiu… E adevărat, m-am gândit mai pe urmă, că nu rămân în ocean cu lunile; la câteva zile, poate la o săptămână, intră într-un port unde presupun că îi așteaptă o sticlă de vin și o femeie. Dar vai de mama lor dacă îi apucă vremea rea departe de coastă!

Comandantul a apărut pe punte tocmai când se vira traulul. M-am temut că o să privească răuvoitor musafirii sau chiar o să-i izgonească. M-am înșelat, deoarece le-a arătat mai multă bunăvoință decât mă așteptasem. Îndată ce traulul a fost ridicat pe punte, a pus elicea la zero și a lăsat vasul în derivă, ca să se poată apropia barca.

Au venit patru tineri, de optsprezece-douăzeci de ani, nu prea înalți, destul de bine făcuți, oacheși, tip „toreador”; numai unul, mai grăsuț, cu părul roșcat, părea că nu face parte din aceeași familie.

— Prinde-o, torero! a strigat nu știu cine, aruncându-le o saulă ca să lege barcă și folosind singurul cuvânt pe care îl cunoștea în limba spaniolă…

N-au venit cu mâna goală; e de bănuit că au obișnuința acestor vizite, pe care probabil le fac destul de des în ocean. Unul ducea un pachet în hârtie

albă, de mărimea a cinci-șase cărți… Am crezut o clipă, nu cu totul prin absurd, că ne aduc scrisorile de la Dakar. Asemenea servicii prietenești se fac între vasele de pescuit, dar ei nu veneau de la Dakar, și chiar dacă ar fi venit, n-aveau de unde să știe că vor întâlni în ocean traulerul românesc „Constanța”, unde optzeci și unu de oameni așteaptă arzător vești de acasă.

În pachet erau cartoane cu țigări; pe deasupra, altul avea o sticlă de whisky. I-am poftit să aleagă ce doresc din buncăr — și aveau de unde alege! Comandantul nu vroia să primească darurile lor, spre a nu lăsa impresia că am făcut un schimb, deci un act de negoț. Am fost de părere să refuzăm țigările, dar să primim băutura, ca să nu-i jignim.

Până la urmă am primit totul, deoarece s-au împotrivit cu îndârjire să ia ceva înapoi. Desigur, așa aveau ordin de la căpitanul lor, și poate aceasta este tradiția; a trebuit s-o respectăm.

Când au coborât la buncăr, au făcut ochii mari; avusesem norocul să scoatem cele 4-5 tone obișnuite dimineața, ceea ce pentru ei apărea ca o cantitate enormă. Dar ce-ar fi făcut în fața unuia din „tunurile” noastre de 30 de tone, adică întreg deplasamentul vasului lor?

Îi uluiau cu siguranță și mașinile de filat pește, și mecanizarea pescuitului, după cum cred că i-a uimit larghețea cu care li s-a îngăduit să ia tot ce doresc. Au ales stavride mărunt, mai bun pentru nadă, având mai multă vitalitate, dar au luat și puțină scrumbie. Unul din ei, uitându-se pe furiș în jur și urmărind să ne tragă clapa, a aruncat în fundul coșului, cu fereală și cu mare dexteritate, ca un brav picaro din care se trage, o caracatiță.

În bucătăria spaniolă, caracatița are multă căutare, ca și sepia, așa de prețuită în unele țări. Sunt mulțumit că diseară vor avea o mâncare aleasă în locul fierturii de dovlecei…

Au luat întâi două coșuri, și oamenii noștri i-au ajutat să le deșerte în barcă. Pe urmă, dacă au văzut că nu-i izgonim, au mai luat două, apoi încă unul, în total 250-300 de kilograme, destul ca să se umple barca.

Plecarea a fost comică, spre a nu spune aventuroasă; strapazanele rămăseseră sub grămada de pește, iar fără ele n-aveau cum să vâslească. Apoi, o vâslă era plesnită, alta, din două bucăți înnădite cu sfoară; de altfel, s-a și rupt la prima încercare de a o propti în bordajul nostru, ca să îndepărteze barca. A îndepărtat-o curentul, câteva zeci de metri, apoi a venit barcazul lor și i-a luat la remorcă.

Ne-am făcut semne prietenești… Și totuși ar fi fost bine să le dăm țigările înapoi, să le fi dat și-o sticlă de țuică; dar mi se spune că în toată cambuza nu mai e decât una, care în acest caz trebuie păstrată de leac — recunosc!

Comandantul a încredințat darurile unuia din băieții de la mașini, Croitoru, fiindcă el se nimerise aproape, recomandându-i să le împartă între oameni. Tocmai urca scara spre puntea bărcilor; ochii îi rămăseseră jinduitori pe sticla de whisky, Black Horse.

— Auzi, să le împărți la toți!

Pe urmă l-a descoperit în grup pe Marinescu; având la mână un panarițiu destul de complicat și fiind scutit de serviciu câteva zile, acesta venise să caște gura în pijama. Prezența lui a însemnat pentru comandant salvarea, neașteptată și de ultim moment:

— Marinescu, sticla ia-o tu, să vedem ce-i cu ea!

Iar Marinescu, cunoscându-și meseria, a luat sticla și-a dus-o în cabina celui mai mare de pe vapor…

Spre a fi drept, mi se pare că la masa de prânz (nu mai eram acolo), sau la el în cabină, comandantul le-a oferit și altora din băutură. Mai târziu, aflându-mă la plajă pe puntea etalon, Florin Vasiu, cambuzierul, a venit să mă cheme la doctor, la un pahar de whisky. Am refuzat, spunând că primesc bucuros dacă îl păstrează pe seara.

Însă cantitatea de whisky crescuse între timp, nu prin miracol, ca vinul la Cana Galileei, ci cum am să povestesc îndată…

Nu trecuse o jumătate de oră de la despărțirea de „Fernando Joya”, când în prova s-au ivit, era să zic „ca din pământ”, alte două pescadoare, identice, la o jumătate de milă unul de altul. Cel sosit întâi s-a așezat în babord, și oamenii au început să facă semne, agitând un pește. Știam ce vor, chiar dacă nu și-ar fi dat osteneala să-și arate dorința. Comandantul le-a răspuns aproximativ, în toate graiurile câte i-au venit pe limbă, inclusiv românește, să aștepte până la ora 12. E ciudat că totuși au înțeles, ba încă repede, dovadă că ne-au făcut semne de satisfacție și au rămas credincioși să ne escorteze.

Vasul semăna întru totul cu cel de dimineață și se numea „Antonio y Salvador”. Alt nume de armator! m-am gândit.

Al treilea, care se apropiase și el între timp, nici n-a mai dus tratative cu noi, ci a intrat răbdător și încrezător în escortă. Numele lui m-a pus pe gânduri, când, privind cu binoclul, am descifrat pe cabina timonei: „Cristo

de la Expiracion”. Acesta nu mai putea fi armator; era un nume de mănăstire sau de ordin bisericesc. Iar Antonio y Salvador putea să fie un sfânt… N-o fi la catolici un sfânt pe care să-l cheme Fernando Joya?

Mă simt stânjenit de ignoranța mea; aș mai avea atâtea de învățat, dar când?

Au dat și ei bărcile la apă, ca să nu piardă timp la momentul potrivit, să nu pierdem nici noi. Trase la remorcă în vârtejul elicei, cum erau mici ca niște găoace, bărcile mergeau mai mult pe sub apă, iar bieții pescari primeau valurile în obraz, fără pauză, așa că îndată veșmintele li s-au udat, ca puse în albie, dacă fuseseră uscate vreodată.

La un moment dat, tot manevrând în apropiere, parcă temându-se să se ducă mai departe, cele două pescadoare rămase au fost în primejdie să se ciocnească; am auzit un claxon de alarmă, în loc de fluier, dar nimeni la ei nu și-a pierdut capul, ba nici măcar n-a dat importanță.

Mai târziu, când unul trecuse în față, barca lui era cât pe ce să fie răsturnată de celălalt. Urmărind poate întâietatea, cel din spate a mărit viteza, și etrava lui, destul de frumos desenată, dar nu mai puțin primejdioasă, venea drept spre barcă. Pescarii — erau și aici tot patru — s-au ridicat în picioare, ca să se apere cu vâslele. Vâslele însă au alunecat pe bordaj, și atunci nu le-a rămas de făcut altceva decât să apuce etrava în brațe. Câteva clipe au stat așa, spânzurați, în timp ce barca le juca sub picioare, luând apă când printr-un bord, când prin altul. Pe urmă, după alt semnal de claxon, barcazul din față, nelăsându-se învins, a mărit viteza la rândul lui, înscriindu-se într-un rondou, la stânga; atunci, pescarii și-au reluat locul în barcă, netulburați, ca și când nu se întâmplase nimic și ar fi fost în patul lor de acasă, dacă au un pat și o casă.

Copii ai oceanului… Să nu fi fost pescari, s-ar fi luptat cu taurii în arenă și poate n-ar fi făcut o treabă mult mai primejdioasă, numai că ar fi avut mai mulți spectatori decât astăzi — printre ei și o *señora*, o Carmen reeditată, să-i încurajeze cu brunul și arzătorul ei farmec.

N-au mai urcat pe punte, spre norocul, spre salvarea demnității noastre, căci scosesem unul din acele traule de mizerie estimate la câteva roabe. Au venit cu barca până sub bordaj și am făcut legătura „telefonică”, după cum spun marinarii: o saulă având de două ori lungimea între vase alunecă în mâini de la unii la alții; o parte, pe sus, vine; o alta, pe jos, la apă, se duce.

Le-am trimis pe această cale, agățat de saulă, câte un sac de pește; ei ne-au mulțumit cu câte o sticlă de whisky. Așa s-a înmulțit băutura dorită de tot

echipajul. Mi-a fost necaz însă că pescarii noștri le-au pus prea puțin pește.

Mi s-a părut, dar poate impresia era stârnită de ceea ce la noi semăna a zgârcenie, că despărțirea de ei a fost bruscă și necordială. Aș fi vrut să fiu sigur că acești necăjiți luptători cu oceanul ne vor vorbi numai de bine când vor ajunge la casele lor, în Spania.

Traulul de după amiază scosese numai câteva sute de kilograme de pește și eram siguri că am intrat din nou într-o zodie neagră, cum s-a întâmplat periodic, când, cu totul pe neașteptate și fără ca ecograful să ne fi prevenit prin semnele lui neclare și capricioase, seara ne-am pomenit cu un „tun” de 25 de tone, aproape numai scrumbie.

Comandantul a condus personal manevra traulului, cu obișnuita fanfară; poate era sincer temător să nu se întâmple un accident, ca ieri dimineață. Fapt este că a „gâdilat” în toate chipurile macaraua. („Încet, încetișor, vira, mai încet, vira, trage acum, haide, tare, stop, încetișor… și așa mai departe.) Dar, în sfârșit, sacul a ajuns pe punte, fără nici o supărare… Supărarea rămâne a echipelor de noapte, nevoite să se apuce de lucru, și încă din plin, tocmai când credeau că pot să se ducă la culcare. Nu că ar fi leneș vreunul; doar toți doresc să umplem mai repede magaziile. Numai că mulți erau „demobilizați” la ora aceea…

Ceilalți, în schimb, și-au regăsit fizionomiile optimiste, care se cam înnegriseră începând de ieri seară.

Marți, 23. Martingală

Nu-mi dau seama de ce sunt mulțumit de mine astăzi, deși n-am făcut nici o treabă, decât că am stat la soare, cu mai multă sete și mai multă plăcere decât altă dată. Și soarele, după ce s-a strecurat printre nori până înaintea prânzului, învingându-i și risipindu-i, a strălucit mai tare. Și vântul a fost mai cald, și oceanul mai albastru.

Am stat până spre amurg pe puntea compasului, și astfel am prins acea culoare puțin ostenită, acea pace puțin melancolică a spațiului, cunoscută din după-amiezile de la mare…

Sunt mulțumit fiindcă mă simt sănătos peste orice așteptări, fiindcă îmi simt mintea trează, fiindcă pot să înțeleg câte ceva despre oameni. Dar, probabil mai mult decât orice, mă mulțumește faptul că merge bine treaba.

Azi-dimineață, după primul traul de 10 tone, vestitor al unei zile bune, ne-am adunat iarăși, după obiceiul statornicit în ultima vreme, doctorul cu Marian și cu mine, și am făcut din nou socoteli pe hârtie. Marian, unul din cei mai inimoși oameni din cei optzeci și unu, e contabilul nostru, și ne încredem în cifrele lui, deoarece folosește, aproape cu manie, rigla de calcul a inginerului.

Ne-au crescut speranțele în raport cu tonajul din magazie. E de așteptat ca, dacă pescuitul merge tot așa, la 1 martie să ne apropiem de 600 de tone pește congelat, adică să avem aproape gata magazia mare (nr. 1). Magazia nr. 2 mai poate lua vreo 200 de tone, deci când ajungem la ea înseamnă că avem dreptul că visăm la plecare.

Față de „Galați", care și-a început activitatea aici o dată cu noi, avem înainte 350 de tone la cantitatea globală de pește pescuit, chit că o bună parte a scăzut la cântar, până la o cincime, prefăcându-se în făină. În ceea ce mă privește, nu mă interesează să fim noi primii; îmi împart sentimentele între amândouă echipajele, deși mi-am petrecut patru luni între oamenii de pe „Constanța". Mă interesează să ajungem cât mai repede în țară, ca să distilez impresiile de astăzi, învălmășite, nelimpezi și obositoare, și ca să tânjesc, sigur, după o oră însorită, la tropicul lăsat în urmă.

Fără explicație, Galați" nu se apropie de noi, ci continuă să rămână la distanță destul de mare. Ieri după amiază, comandantul nostru l-a chemat pe comandantul lor la radio și l-a poftit să vină aici, insistând în toate felurile, vestindu-l că ecograful arată pește în cantități masive. Poate după răceala dinainte, invitația aceasta înflăcărată, numai că de ultimă oră, să i se fi părut celuilalt umilitoare; poate să fie la mijloc și-o ambiție copilărească. Fapt rămâne că la ora când noi ridicam traulul de 25 tone, „Galați" scotea doar o zecime…

Peste noapte au plecat, și acum sunt pe 21 de grade latitudine — spre sud, dar nu departe: la vreo sută de mile.

N-am aflat cum i-a primit soarta în acele locuri, unde am fost și noi săptămânile trecute și unde aud că s-ar fi ivit pește, dovadă că iarăși se adună acolo vasele risipite o vreme.

Nu mai văzusem porumbeii de două zile; eram convins că și-au regăsit firea și au plecat, în sfârșit, după atâta întârziere. Îi urmăream cu gândul în drumul lor peste ocean, peste insule, peste continent, și-mi deveniseră iarăși simpatici, în amintire.

Dar nu! Sunt aici, domesticiți, tembeli și leneși. Și-au găsit un adăpost mai bun, pe unul din doriboturi. Într-un timp mai zburau în jurul vaporului; credeam că se antrenează, ca într-o zi să-și reia zborul; adevărul este că zburau când se speriau de oameni. Acum nu se mai sperie de nimeni și nu mai zboară. Doar o dată s-au pus în mișcare, 20-30 de metri, ca de la doribot să vină pe puntea compasului. M-am uitat la ei în silă și cu regretul pueril că nu le pot transmite dezaprobarea.

La ora prânzului, pescadoarele de ieri s-au ivit din nou, ca la comandă; primul a sosit tocmai la timp, când se ridica traulul, și, fără parlamentări prealabile, oamenii au și aruncat saula, cu un sac, în care să le punem pomana.

Al doilea și al treilea ne-au acostat curând după aceea, la cinci minute unul de altul, de parcă ar fi fost programate, ca să nu stea la coadă; au căpătat de asemeni câte un săculeț. Dar astăzi i-am privit altfel; ce fac ei este cerșetorie. Ieri înțelesesem că veneau de la uscat și n-aveau nadă, pentru care ar fi trebuit să piardă cine știe cât timp. Astăzi nu mai poate fi acceptată aceeași scuză și explicație. Mi-e teamă de pe acum că au să vină și mâine, anulând în sufletul meu ultimul licăr de simpatie.

Judecându-i pe ei astfel, judecând ca mai sus porumbeii, nu dovedesc oare intoleranță? Poate! Dar sunt oare mai tolerant cu mine?

După atâtea îndoieli grele, însoțite uneori de revoltă sau de indignare, trebuie să-i recunosc, loial, comandantului un merit însemnat: încăpățânarea. Lui îi datorăm o parte din zilele infructuoase, dar tot lui o parte din zilele bune…

Suntem singuri astăzi, singuri cu desăvârșire, în aceeași zonă, în jurul tropicului, la 30 de mile de coasta africană. Toate vasele au fugit în clipa când n-a mai fost pește. Noi am stat pe loc, spre revolta multora, și a mea mai cu seamă, iar acum peștele a revenit, după nu mai știu câte zile de mizerie neagră, cu atât mai insuportabile cu cât oceanul, în jurul nostru, rămânea calm și albastru.

Aş fi curios să aflu cât se pricepe comandantul la jocul de ruletă şi cât la ihtiologie. În jocul cu peştele a aplicat, poate din întâmplare, metoda numită la cazinou martingală. Ea constă în a miza permanent pe soţ sau fără, pe roşu sau negru, dublând miza după fiecare pierdere; la un moment dat trebuie să câştigi, e imposibil ca bila să cadă la infinit pe aceeaşi culoare, şi atunci, cu potul crescut în progresie geometrică îţi acoperi toată paguba. La ruletă există totuşi un risc: să atingi plafonul stabilit de bancă şi să nu mai poţi dubla; în acest caz, chiar dacă îţi iese culoarea aleasă, câştigul rămâne mai mic decât pierderea.

Am jucat martingală cu peştele. Care o fi raportul între câştig şi pagubă?… Admit că poate fi favorabil — şi astfel am dreptul să resping ideea intoleranţei de care mă temeam mai devreme.

Miercuri, 24. Cerşetorie pe ape

Calm, aproape plat, cu o briză uşoară de la nord, sesizabilă numai în unele clipe. Vaporul se leagănă leneş, la intervale, apoi mult timp pare nemişcat; e prima oară astăzi când mă întreb dacă nu cumva a obosit; pare posac…

Cer arzător de dimineaţă; tabla de pe punte se încinge aşa de tare, încât se dilată, se umflă şi bubuie ca o tobă când calci pe ea.

Am stat la soare până la amiază, dar nu am senzaţia că fac plajă; mă coc într-un cuptor, rumenindu-mă cu suferinţă pe o parte şi alta…

A venit iarăşi „Cristo de la Expiracion”, singur de astă dată. Ne-a urmărit, aşteptând să ridicăm traulul la ora pe care o cunoaşte. Nu m-a mai interesat să văd ce se întâmplă; spectacolul repetându-se devine plicticos şi penibil. E greu să-i refuzi, e ruşinos să le tot dai. Poate însă că lor nici nu le pasă; cerşitul e o îndeletnicire veche în Spania — iat-o extinsă şi pe apă… Lipseşte un Murillo, să le prindă trăsăturile, „înfrigurata nepăsare” (paradoxul îmi aparţine, dar îmi iau toată răspunderea acestei nelogice potriviri de cuvinte) cu care urmăresc scoaterea traulului, pe care totuşi îl aşteaptă, fiindcă altfel n-ar fi venit încoace.

Nu ştiu ce-au căpătat; am văzut o saulă întinsă de la ei la noi, dar am întors spatele, ca de la o întâmplare obscenă.

Dacă ei, împreună cu ceilalţi, au adus în prima zi o înviorare, un suflu din permanent aşteptatul „al optzeci şi doilea”, acum aş vrea să nu se mai întoarcă; sunt mai bucuros să rămânem numai noi, cei optzeci şi unu, în alcătuirea primară a echipajului, care mi se pare suficientă şi pură.

Rezultat al martingalei surâzătoare ieri, azi scoatem pește mărunt și în cantități mediocre. Iar trebuie să ne înarmăm cu răbdare, iar să revizuim planurile. Dublăm miza și continuăm martingala.

De când suntem în sud, în două rânduri a căzut câte-o fărâmă de ploaie; aș vrea să plouă cu găleata într-o zi, o ploaie bună de vară; îi simt nevoia și sufletește, și organic. Aș vrea să tune, să fulgere, să fie furtună, să ne răvășească puțin, să ne electrocuteze, să ne curățe zgura.

Joi, 25. Cocorii

Poate fiindcă m-am gândit ieri la ploaie o fi plouat astăzi, însă nu pe ocean, ci deasupra uscatului, departe. Am văzut norii înșirați pe orizont, ca niște curele vinete, groase și zdrențuite, am simțit în închipuire, dar ca pe o realitate, ropotul ploii și mirosul pământului umed…

Nu cred să fie nostalgia uscatului; nu mi-e dor de el, cel puțin acum, nu-i simt nevoia — și dacă mâine am s-o simt nu înseamnă că m-am contrazis. Simt nevoia oamenilor pentru care am afecțiune. Dacă ei ar putea să fie aici o zi, aș fi în stare să-mi continui călătoria mult timp (era să spun, mințind: infinit). Mult timp, adică luni, un an, chiar doi, și încă nu-mi dau seama câți, cu condiția ca din când în când prietenii mei să mai vină o zi, pe urmă alta, după alt timp — iar printre ei Gândul Bun, al cărei fular… Nu-i o greșeală de ortografie: Gândul Bun e într-adevăr un feminin. Iar mărturisirea nu mi se pare o indiscreție, azi, când totul e atât de departe! Numai fularul rămâne aici, cu apa oceanului evaporată din țesătura lui caldă, ceea ce nu-i anulează participarea la aventură și la așteptările mele nostalgice…

Deși nu strălucit, pescuitul ne ține pe linia de plutire și nu ne dărâmă speranțele. Ieri s-au prins cu totul cam 30 de tone, din care însă numai vreo 9 bune pentru congelat. Oricum, nimic nu se aruncă; treptat, crește cantitatea făinei — avem 150 de tone astăzi; în curând, magazia mare o să fie plină.

„Galați”, plecat la sud, e vorba să se întoarcă. „Granik” patrulează fără succes, dincolo de ei, departe… Spre sud.

Vasele care au coborât mai mult, pe la 7 grade, prind ceva, după cum am aflat ieri interceptându-le convorbirile radiofonice, dar nu mai mult decât noi — și au străbătut atâta drum!

Rămânem credincioși deci vechii zone, în jurul tropicului; stăruința aceasta până acum s-a dovedit folositoare. Mă mir însă de ce „Galați” și „Granik”, și chiar alții, nu se lipesc de noi, ci umblă capii pe fața oceanului.

Nu prindem decât puțină scrumbie, și nu-i de mirare; de multe zile, scrumbia e vizibilă la suprafață, în bancuri masive, înconjurându-ne și dând altă culoare oceanului, schimbându-i înfățișarea, ridându-l, într-o microzvârcolire continuă; dacă peștele e sus, firește că nu poate să intre în traulul care mătură fundul, pe întuneric.

Apare la suprafață mai ales spre seară, ceea ce corespunde de altfel canoanelor. Dar astăzi am văzut masele de scrumbii tot timpul, ziua-n amiaza mare.

E ciudat că deși foarte vizibile — uneori li se disting burțile argintii săltând peste valuri — pescărușii sau cormoranii care zboară pe sus, și am constatat cât au privirea de vie, trec fără a încerca să le atace. La început am crezut că sunt sătui; totuși, când scoatem traulul se reped în stoluri, țintesc, se scufundă, muncesc din greu pentru a-și câștiga partea de mâncare. Să fie prea iute, prea dibaci peștele, iar păsările să-și cunoască inferioritatea? Greu de crezut; așa cum merg, în bancuri compacte, nu știu ce manevră ar putea face scrumbiile, în grămadă, spre a scăpa de rapidele atacuri aeriene.

Deunăzi, în timpul prânzului, am văzut zburând spre nord un cârd de păsări care, după aspect, mărime și culoare, după formația triunghiului și… după calendar, n-ar putea să fie decât cocorii, întorcându-se „din țările calde”.

I-am urmărit cu emoție, gândindu-mă că poate vor ajunge în nordul Dunării, vestind primăvara.

Mă întreb însă din ce „țară caldă” puteau să vină, dacă zburau pe deasupra oceanului? Pe longitudinea noastră, singurul pământ la sud sunt insulele Capului Verde. De acolo să fi plecat oare? Dar chiar și așa, de ce nu s-au abătut spre țărm, unde ar fi putut să găsească loc de odihnă și hrană?

Nu cunosc obiceiurile cocorilor și n-avem aici o carte de ornitologie. Nu știu de ce zburau pe deasupra oceanului; poate în călătoria lor lungă nu au nevoie nici de odihnă, nici de hrană și poate în larg îi întâmpină primejdii mai puține. Dacă ornitologii nu admit teoria, înseamnă că erau alte păsări călătoare.

În amintirea mea, însă, nu las să se amestece nimeni: la 23 februarie, ora 12, am văzut zburând spre nord un cârd de cocori, la 30 de mile de coasta Africii. „Mergeți cu bine — le-am spus în gând — și duceți cu voi o primăvară timpurie!”

Vineri, 26. Neprevăzutul, neprevederea

Astăzi am primit din țară o dispoziție neașteptată: să punem pe primul plan congelarea, și când avem gata 850 de tone să ne întoarcem, renunțând la făină. Dispoziția e neașteptată, deși logică: fabrica de făină e o anexă, rentabilă cât timp funcționează paralel cu congelarea. Dar ca să ții în ocean un vapor de 3.600 de tone, cu instalațiile lui complexe, cu un echipaj de optzeci de oameni, și să pescuiești numai pentru a obține acel maximum 6 sau 7 tone de făină zilnic, ar fi o eroare, în ceea ce mă privește, așteptam de mult radiograma neașteptată — și-am spus, la vreme, numai că nimeni n-a vrut să mă creadă…

Dispoziția a produs fierbere și multă zăpăceală. Partizanii „întrecerii” cu „Galați” s-au pomenit în încurcătură. De unde până ieri aveam un avans de 375 tone la peștele pescuit, echivalentul a 75 tone de făină, iar la congelare eram în urmă cu 20 de tone, deodată ne-am pomenit cu avansul anulat și am rămas numai cu minusul. Firește, nu-i o pagubă că avem plusul de făină, care va fi valorificat, material și moral… Întrecerea se pune în clipa asta pe ambiția de a ajunge primii în țară. De aceea comandantul a hotărât pe loc să nu mai intrăm în Dakar, deși el însuși ceruse escala, cu argumentul neinventat că avem nevoie de alimente și mai cu seamă de apă.

Intrarea în port însemnând câteva zile de întârziere, în acest timp „Galați” ar putea să se distanțeze de noi cu zeci de tone, creînd, „primejdia” de a nu-l mai putea ajunge niciodată. Dornic să învingă cu orice preț, comandantul își face iluzia, sigur irealizabilă, că vom congela în medie 20 de tone pe zi, și socotește că astfel vom putea să terminăm totul în mai puțin de trei săptămâni. Se spune că a și telegrafiat în țară, anunțându-și hotărârea pripită și unilaterală. Ar urma deci ca douăzeci de zile să bem apă distilată în continuare, iar alimentele să le drămuim cu și mai mare economie…

Și dacă vor fi mai mult de douăzeci de zile?… Și dacă vor fi, ceea ce este mai mult ca sigur, treizeci de zile?… Și dacă vor fi patruzeci, ceea ce nu-i exclus, cum n-ar fi exclusă nici chiar o cifră mai mare?…

Corespondența echipajului, care ne așteaptă, în sfârșit, la Dakar, nu se mai pune la socoteală. Aud că se va telegrafia să fie trimisă la Gibraltar, spre a o ridica la înapoiere, când vom mai avea șase-șapte zile până în țară.

Sper că toate acestea sunt numai zvonuri sau tatonări, „ambardee”, oscilațiile spiritului uman lipsit de hotărâre, semănând cu oscilațiile vaporului pe furtună. Dacă s-ar adeveri, ar fi o dovadă de nesocotință și cruzime. Iar totul, numai pentru o iluzorie cunună de lauri!…

Neavând dreptul să-mi spun părerile, îmi ascund revolta; nu pot face la fel cu nedumerirea și cu tristețea. Sunt trist ca după o pierdere ireparabilă și e în mine o prăbușire; nu mă pot împăca de loc cu gândul că n-o să mai am scrisorile pe care speram să le primesc în câteva zile. Și, bineînțeles, regret dureros că n-o să debarcăm pe coasta Africii, aflată la câteva zeci de mile.

În această călătorie grea datorită duratei ei și lipsei de legătură cu lumea, cred că fiecare și-a găsit o compensație, după nevoile inimii. Compensația mea erau soarele și Dakarul…

Azi n-am stat la soare, ba chiar l-am privit cu ură.

Sâmbătă, 27. Caracterele în narațiune

N-ai dreptul să urăști soarele; azi s-a răzbunat și a rămas ascuns în nori, de dimineață până seara. Norii de pe cer nu erau însă mai negri decât cei din mine.

Astă-noapte, în larg a fost furtună, cu fulgere spun unii, dar nu le-am văzut; nu mai vroiam să văd nimic, nu mai vroiam să știu de nimeni.

Peste noi, furtuna a trimis doar o hulă, pe care a trebuit s-o simt, către ziuă, când a început să-mi rostogolească pe jos lucrurile din cabină, lăsate în voie de multă vreme…

N-au fost zvonuri; renunțarea la Dakar este anunțată oficial în țară; sper ca la minister să trezească măcar o nedumerire…

Singurul meu nenoroc în această călătorie, care mi-a dat multe bătăi de inimă, singura dezamăgire, este comandantul, ales de mine. Pentru el am venit pe „Constanța”, și cred că i-am și spus, încă din ziua îmbarcării, făcându-i o declarație de încredere și simpatie. Mă bucuram, în timiditatea mea față de o călătorie lungă și grea, cum o socotea toată lumea, să fiu în preajma unui om apropiat prin vârstă de mine. Mă simțeam încurajat,

deoarece nici el nu mai era tocmai tânăr și obțineam astfel un fel de garanție a vârstei mele. Nu știu dacă m-am înșelat vreodată în viață cum m-am înșelat acuma; e prea bătrân, iar eu sunt prea tânăr.

Aseară, când se vorbea cu îngrijorare despre lipsa alimentelor, despre ciudata lui hotărâre, în oficiu a început să sfârâie omleta tradițională. Nu-i cine știe ce o omletă de două, patru sau șase ouă africane, sustrase din rația echipajului; dar rămâne un abuz, ba încă dublu: față de echipaj și față de viscere. Echipajul tace; nu știu ce zice ficatul comandantului. Cred că lucrează din greu, participând și el, în felul lui, la greutățile noastre.

Dacă jurnalul meu este o narațiune, ea nu-i în nici un caz „făcută"; am relatat întâmplările, fără să urmăresc vreo regulă a genului. S-ar putea să aibă o gradație, venită de la sine, și chiar un nod dramatic, cum se cere. Oricum, nodul dramatic îl simt, în mine și în cei care mă înconjoară. El trebuie căutat în întâmplările de ieri, de astăzi, din primele zile următoare. Ne apropiem, dacă n-am atins-o, de o culme a conflictului și a încordării…

Toate argumentele invocate în radiograma de acum zece zile erau grave, și ministerul a ținut seama de ele, dovadă că a aprobat escala, fără întârziere.

De ce astăzi se trece peste lipsa apei și a mâncării? Ce se întâmplă cu demoralizarea echipajului? De ce nu mai avem nevoie de o anumită plasă, a cărei lipsă a fost invocată de asemeni — n-am notat la vreme — și care ne așteaptă la Dakar, trimisă acolo cu cheltuială?

Dar aceste întrebări n-ar trebui să mi le pun eu, ci aceia care în clipa de față, departe de aici, privesc două telegrame atât de contradictorii. De ce nu își dau seama că una din ele este mincinoasă? Aștept judecata lor și dezlegarea conflictului. Până atunci simt un nod de ștreang — ar putea să fie chiar nodul dramatic — strângându-mi grumazul.

Compartimentul mașinilor, care cuprinde nu doar motoarele și generatoarele de curent electric, ci are ramificații pe tot vasul, de la vinciul ancorelor până la vinciul traulului, funcționează fără greș, fără poticneli și fără lacună, de la începutul călătoriei. Recunosc meritele șefului mecanic, fiindcă oricât de buni ar fi oamenii, cineva trebuie să-i organizeze, să le

urmărească activitatea într-un spațiu extins pe întreg vaporul, și îmi dau seama că aici se cere pricepere tehnică și virtute bărbătească. Dacă șefului mecanic îi lipsește ceva dintr-una, o suplinește cu cealaltă, într-un echilibru lăudabil.

Îi mai recunosc simpatia pe care mi-a arătat-o încă dinaintea îmbarcării și felul îndatoritor cum s-a purtat cu mine întotdeauna. Când ne întâlnim pe coridoare sau la masă, mă salută cu un salamalec turcesc, puțin cam stângaci, lipsindu-i exercițiul politeței orientale; dar tinde să și-o asume — o socotește, presupun, mai elocventă decât politețea noastră valahă. Îi sunt recunoscător pentru multe, iar în ultima vreme pentru un vraf de pachețele cu prafuri japoneze din care se fac excelente și miraculoase băuturi răcoritoare; mi le-a dăruit fără zgârcenie, iar eu le-am primit fără ezitare. În atmosfera tropicală, apa de băut, așa cum ne-o furnizează *Atlasul*, poate lipsită de săruri sau cu sărurile rău dozate, nu te satură niciodată. Prafurile, care se transformă instantaneu într-o băutură spumoasă, plină de arome, amintind gustul lămâii, zmeurei, portocalei, ananasului și altele, sunt o binefacere, iar pentru mine, gestul șefului mecanic înseamnă o generozitate, de vreme ce darul lui nu era scos dintr-o rezervă inepuizabilă; făcându-mi un hatâr, e sigur că s-a privat pe sine.

În ziua plecării, când coboram pe Dunăre, iar comandantul mă populariza, adresându-se țărmurilor cu ajutorul megafonului, șeful mecanic mi-a șoptit la ureche un comentariu ironic, la adresa vorbitorului; nu aveam nevoie de el; discursul mă stânjenea, de la prima lui repetare, după ce mă emoționase sincer prima oară.

Și în comandant era o sinceritate — i-o recunosc după atâtea zile; nu urmărea, cum și-a închipuit șeful mecanic, „să se pună bine cu musafirul”, cu martorul inoportun al călătoriei, ca el să-l popularizeze la rându-i. Era doar într-o anumită stare de euforie, depistată de mine cu întârziere, și, cum discursurile, mai ales amplificate electric, îi amplifică eul, găsise în mine prilejul să-și exerseze elocvența de-a lungul Dunării.

Am dedus din acea întâmplare inițială că între comandant și șeful mecanic nu există simpatie. Mai târziu, și unul, și altul și-au confirmat sentimentele, ba le-au dus până la ostilitate, ceartă, uneori declarată. Se disprețuiesc și se suspectează, comentându-se răuvoitor și chiar cu martori. A deduce cauzele nu mi-a fost prea greu; a le scrie mi se pare o complicație inutilă și-o înveninare a paginilor mele, în care aș fi vrut să redau numai bucuria, iubirea și soarele.

N-aș fi notat impresiile acestea întristătoare, dovadă că atâta timp am trecut peste ele; nu că le-aș fi socotit o delațiune: regulile narațiunii mă scutesc de asemenea învinuire. Așteptam poate clipa întâlnirii cordiale între cei doi oameni, ceea ce nu mi se părea o imposibilitate, când totul este comun în țelurile noastre; acea întâlnire ar fi șters amintirile rele și mi-ar fi dat prilejul să consemnez victoria omeniei asupra invidiilor și meschinăriilor.

Ei bine, cordialitatea șefului mecanic a izbucnit dintr-o dată, fără explicație și atât de stânjenitoare în rondoul acesta de 180 grade, încât a produs asupra mea efectul contrariu; în loc să mă bucur, simt silă și suspiciune.

Cam de alaltăieri, omul e în alte toane; umblă încruntat și nu mai face salamalecuri când ne întâlnim la masă sau pe coridoare; în schimb, a început să-și iubească violent rivalul. Nu știu ce urmărește, pentru azi, pentru mai târziu, dar, ca un miel uns la gură cu miere, e mereu pe puntea de comandă și se gudură în jurul comandantului. El, care a dat alarma că se termină apa, că *Atlasul* nu dovedește nevoile consumului, se oferă astăzi să furnizeze apă în cantitate suficientă, oricât timp de acum încolo, și astfel se asociază în anularea celui mai grav motiv care ne obliga să intrăm în port pentru aprovizionare.

— Trebuie să facem sacrificii! a spus astăzi, perorând cu emfază pe puntea de comandă.

Comandantul n-a răspuns nimic, dar nostromul i-a râs în spate… Desigur, un om nu își construiește devotamentul și spiritul de sacrificiu și „sinceritatea” de la o zi la alta și nici nu-i poate păcăli cu prea multă ușurință pe ceilalți.

Până una-alta, se bea apă distilată. Nu de o zi sau două, și nu până mâine. Întrucât mă privește, beau, e drept cu economie, din miraculoasa licoare concentrată în pliculețele pe care mi le-a dăruit șeful mecanic pe vremea salamalecurilor.

Duminică, 28. De partea echipajului

Luna februarie se termină cu deprimare…

Cerul, înnorat ca și ieri, a început să se limpezească abia după amiază, dar era prea târziu să mai stau la soare, spre a șterge, în parte, umbra din inimă.

A burat puțin înaintea prânzului; departe de a fi ploaia pe care o așteptam acum câteva zile.

Printr-un noroc continuu, prindem pește în cantități mulțumitoare. Cum urmărim s-o luăm înaintea „Galați”-ului, într-o întrecere îndârjită, dar neanunțată și pe alocuri lipsită de loialitate, notez că astă-noapte am depășit cantitatea declarată de ei chiar și la congelare. Mi se pare că-i un triumf fără glorie…

Nu s-a comunicat nimic echipajului despre anularea intrării în Dakar. Oamenii au aflat, câte unii, dar cei mai mulți pot crede că sunt numai zvonuri.

Aseară, comitetul de cantină s-a întrunit ca să stabilească menu-ul pe luna viitoare. Cu ocazia aceasta, cifrele privitoare la alimente au ieșit pe deplin la lumină. Pe lângă faptul că nu mai avem legume (doar ceapă, morcovi și foarte puțini cartofi), chiar făina, carnea, orezul nu mai ajung decât pentru douăzeci și ceva de zile.

Aflând situația, comandantul spune că „a fost indus în eroare”. Recunoaște că a făcut o greșeală, dar refuză să revină asupra hotărârii, pe motivul greu de transcris că „nu linge unde a scuipat”. Demnitate!…

Secundul l-a rugat, cu multă înțelepciune, ca măcar să telegrafieze la Dakar agentului, cerându-i să nu expedieze deocamdată la Gibraltar corespondența și plasa, „pentru orice eventualitate”. „Eventualitatea” însemna, în termeni diplomatici, obligația de-a intra totuși în port, de voie, de nevoie, în ziua când, întârziind peste toate prevederile, nimeni, nici chiar mai-marele peste toate, n-ar mai avea ce să mănânce, în ziua când, pierzând ultimul traul, ne-ar trebui plasa.

Și sugestia aceasta, atât de nevinovată, a fost respinsă, deși nu angaja la nimic și nu afecta decât ambiția comandantului.

Interlocutorul său a insistat:

— Dar ce facem dacă rămânem fără traul?

— Merg la Gibraltar! Am dreptul să hotărăsc! Sunt comandant…

Asemenea hotărâri se pot lua de către un comandant, în caz de forță majoră. Ce forță majoră ar putea fi invocată pentru un drum de șase zile până la Gibraltar, în locul unuia de trei ori mai scurt, până la Dakarul unde totul ne așteaptă?

Secundul s-a înclinat; toți trebuie să se încline. Iar eu notez cronica zilei, spre a nu o uita.

Aseară, pe puntea de lucru, în timp ce se golea traulul, ce-i drept, foarte gras, comandantul a întrebat, în gura mare și bine dispus, ca tot omul mulțumit de munca sa, uitând contribuția celorlalți:

— Ce-avem de mâncare?

— Pârjoale cu orez și ceai.

Atunci, în auzul tuturor oamenilor aflați acolo, a poruncit, pentru bucătar:

— Cu pârjoalele e în regulă. Dar în locul ceaiului să-mi facă altceva!

Și ceilalți, care munciseră toată ziua, și cei care aveau să muncească toată noaptea ar fi vrut „altceva” în locul searbădului ceai — apă colorată cu zahăr ars.

Șeful mecanic continuă să-i dea târcoale comandantului; slugărnicia e și mai inexplicabilă dacă o compari cu vechea lui aroganță. Între tonurile cu care poate fi lingușit un om, de obicei mieroase, există și unul „grav”; îl descopăr prima dată. Recunosc, este mai eficace, mai convingător decât altele, dar cere mai multă artă. Foarte grav, cu convingere profundă, șeful mecanic îi spune comandantului:

— Ați *știut* să găsiți zona exactă!

Îți vine să urli, dacă nu să-l arunci în ocean.

Mă abțin să spun ceva sau chiar să-i adresez o privire ironică, fiindcă i-am consumat prafurile răcoritoare și i-am primit salamalecurile… Și dacă o fi sincer, cum sper că a fost sincer cu mine altădată? Atâtea se pot schimba în firea omului, după luni și luni de balans!

Astăzi, înaintea prânzului, aflându-mă în cabină și privind cu amărăciune cerul înnorat, oceanul vânăt și pustiu, am auzit pe neașteptate fluierul vaporului, dând cele trei semnale de salut.

M-am dus în bordul celălalt să văd cine trece, în partea mea nevăzându-se nici o navă. Era „Galați”, care ne depășea la câteva cabluri. Au salutat ei de data asta; le-am răspuns — nu se putea altfel!

Cât mă emoționau altădată aceste semnale, aceste semne de prietenie pe care și le trimit marinarii când se întâlnesc pe ape! Și astăzi, încă, auzindu-le am fost tulburat, mi-am simțit inima înviorată. Chiar dacă există undeva o neînțelegere și ea generează o ostilitate, fluierele vapoarelor nu o arată, iar echipajele rămân comunități brave, deasupra oricărei patimi.

De alaltăieri n-am mai fost pe puntea de comandă. Am de gând ca până la sfârșitul călătoriei să nu mai pun piciorul acolo, după cum am de gând să evit, în limitele maxime ale posibilului, orice întâlnire cu comandantul. Azi l-am văzut în fața mea, în timp ce mă duceam să urmăresc scoaterea traulului de la prânz, și m-am întors instinctiv, ceea ce ar putea să pară un gest dictat de patimă, când numai câteva rânduri mai sus am respins patima. În realitate e un gest defensiv, cu intenția desolidarizării. Deoarece simt, tacită, suferința și nemulțumirea oamenilor și nu am dreptul nici s-o aprob, nici s-o comentez, vreau ca ei, care mă pot socoti aliatul și răsfățatul comandantului, să știe că resping asemenea alianță și orice favoare decurgând din ea. Aș părăsi și locul de la masă și m-aș duce să mănânc în careul marinarilor, dacă astfel ostentația n-ar fi prea brutală și n-ar cere explicații.

Mi-am propus să păstrez o tăcere înghețată.

Ieri, secundul i-a cerut doctorului, care este și bibliotecarul vasului, o carte de citit „mai frumoasă”.

— Nu pentru mine; pentru comandant. Vrea să se odihnească după amiază și să facă… puțină literatură.

— Lăsați-l doar să se odihnească! i-a răspuns doctorul, care uneori e mucalit cu seriozitate.

Și astfel, comandantul a scăpat ultima ocazie de a se atinge *prima dată* de o carte în călătoria mai lungă de patru luni până astăzi.

Luni, 1 martie. Aruncăm ancora în lună

După tradiție, e prima zi de primăvară acasă, dar eu mi-am trăit primăvara demult, e drept că în pripă, mi-am trăit apoi vara din plin. Ieri, atmosfera amintea toamnele din țară, sfârșitul unui septembrie înnorat, fără să fie încă rece, și m-am speriat că timpul o ia razna.

Azi a revenit vremea frumoasă, caldă, blândă, profundă, de august. Am stat la soare multe ceasuri, gândindu-mă iarăși, calm, să iau din călătorie numai ceea ce se poate…

Traulul de aseară, împotriva așteptărilor și-mpotriva obiceiului, a ieșit aproape gol; cred că avea mai puțin de o tonă.

În schimb, azi-dimineață am scos peste 20 de tone, din care la amiază mai rămăseseră în buncăr poate jumătate, deși nu în stare prea bună.

Nu se poate conta prea mult pe traulul de la prânz; s-a restatornicit ritmul observat la începutul campaniei din sud — pescuim mai bine dimineața și seara.

Spre surprinderea tuturora, sacul din miezul zilei a ieșit plin, peste 25 de tone, majoritatea bun pentru congelare. Tocmai atunci, „Galați” a venit cu mare viteză și a virat, așezându-se în pupa noastră, desigur ca oamenii de acolo să vadă ce scoatem. Au văzut, ba încă limpede, fiindcă erau aproape.

Ei nu au pescuit astăzi decât 3 tone; avem acum înaintea lor 18 tone la congelare, iar la pescuitul global peste 400.

În convorbirea radio care a urmat și-au manifestat nedumerirea, îngrijorarea, poate chiar disperarea; nu mai știu ce să facă… Doar traulează în vecinătate!… N-ar fi de presupus altceva decât că e la mijloc un defect al traulului sau al panourilor, ceva care ne-a făcut și pe noi, odată, să ne chinuim degeaba, deși alții pescuiau cu spor în aceleași ape.

Înaintea prânzului, în afară de „Galați”, a mai apărut un trauler la câteva mile, și a mers un timp în aceeași direcție cu noi; apoi s-a îndepărtat încetul cu încetul, până s-a topit la orizontul care ne desparte de restul lumii. Tot la orizont s-au mai zărit două vase, însă nu s-au apropiat, ci au făcut calea întoarsă, ducându-se cine știe unde… Nu mai pot crede în ceva, fie și apa oceanului, existând dincolo de limitele vederii.

Nu înțeleg ce se întâmplă; se pare că tuturora le merge prost pe coasta Africii; „Granik”, care vine încet spre nord, pescuiește nimica toată. Cum de nu dibuiesc și alții zona aceasta?

Necunoscutul agent din Dakar ne-a trimis o radiogramă neașteptată: Când sosim și ce nevoi avem? Ar reieși că n-a primit din țară anularea intrării noastre. E drept că telegrama lui e datată 27 februarie și ne-a venit cu întârziere, deoarece până azi nu ne-a găsit stația de coastă. „Incidentul”, ca să-l numesc astfel, adică hotărârea pripită a comandantului, s-a întâmplat în ziua de 26. Poate până a doua zi n-a fost timp să ajungă telegrama din țară; poate, din prevedere, nici n-a fost expediată. În mod normal, cumpănind

situația cu bun simț și cu bune intenții, la minister trebuie să se fi observat cât de ilogic, de bizar, este refuzul comandantului de a intra în port, după ce cu un număr de zile mai înainte anunțase alarmat că nu mai avem nici de unele. Or, pentru cineva aflat chiar departe și având multe treburi în mijlocul Bucureștiului va fi limpede că între timp n-a putut să ne pice mană cerească.

În sfârșit, telegrama de la Dakar i-a ajutat comandantului să iasă din impas, împăcând și capra, și varza, lăsând calea deschisă spre o viitoare escală, fără să lase și impresia că își calcă pe suflet. La drept vorbind, nu s-a schimbat nimic, ci ne-am asigurat doar o nădejde imaginară. Agentului i-am răspuns astfel: „Vă vom anunța în timp util data sosirii și nevoile noastre de aprovizionare”. Nu știu dacă aruncând o ancoră în lună am fi avut, practic, un folos mai mare. Dar ce-am fi putut face altceva? Luna e singurul țărm pe care îl vedem câteodată.

XI VÂNT DIN SAHARA

Marți, 2. O compensație în ficțiune

Totul decurge asemănător, de la o zi la alta; am intrat într-un fel de anestezie, care a eliminat de pe bord amintirea momentelor grele și teama că ele ar putea să revină.

„Galați” a început să pescuiască spornic, totuși rămâne în urmă cu vreo 30 de tone la congelare. Cum însă pare că ei lucrează mai organizat, ar avea nevoie numai de câteva zile norocoase ca să ne lase iarăși în urmă, și atunci — deșertăciunea deșertăciunilor — adio glorie, adio lauri!

Cineva mi-a destăinuit că autorul principal al planului de a nu mai intra la Dakar, cel care s-a luptat să-l convingă pe comandant, ar fi secundul, deși acum se străduiește să îndrepte relele, dezmeticit și alarmat de împuținarea mâncării. S-ar putea să fie așa, dacă mă gândesc la multe gesturi ale lui și mai cu seamă la aversiunea pe care a manifestat-o de la început pentru acest port „sălbatic” și scump. Desigur că tânjea, ca mulți alții, după Las Palmas, unde prețurile ar fi chiar mai mici decât la Gibraltar. Nu înțeleg cum poți întoarce spatele unui port îndepărtat, unde n-ai mai fost niciodată, unde nu se știe dacă ai să mai vii cândva; cum poți refuza să cunoști o lume nouă, geografia, peisajul, oamenii, pe motivul că acolo nu poți face nici un fel de negustorie convenabilă?

Sunt inert; deși sănătos, mă simt fără vlagă.

De ce oare comandantul, căruia îi plac discursurile și le debitează ori de câte ori poate, trimițându-și glasul amplificat în toate ungherele vasului, nu găsește potrivit să anunțe oficial echipajul că nu mai intrăm la Dakar?

Mulți încă nu vor să creadă, socotind că sunt numai zvonuri — și așteaptă.

Sunt inert; nu mă simt în stare să duc până la capăt nici măcar unul din nenumăratele gânduri care mă urmăresc și mă torturează.

Și totuși…

De câteva zile mi-a revenit, la început nebuloasă, ideea că vechea călătorie proiectată acum douăzeci de ani ar putea fi readusă în imaginație. Poate este un reflex de apărare; caut ceva în mine, mă întorc la speranțe vechi și abandonate, ca să trec mai ușor peste irealizarea de astăzi. Fac iarăși planuri, în minte, și nu mi se par de loc amăgitoare — am puterea fragilă de a crede în ficțiune. Mă și gândesc unde și cum s-ar putea construi un vas de 40-50 de tone (începe să fie confortabil), un motovelier de data asta — începe să fie prudent și se potrivește mai bine cu vârsta când nu mai poți irosi zilele. Pe un asemenea vas, cu înlesniri moderne, călătoria ar fi sigură, și neistovitoare. În doi ani, după un itinerariu aproximativ (nici măcar nu l-am urmărit pe hartă), s-ar putea atinge toate punctele de pe glob citate în geografie și în cultura omenească, dându-se roată tuturor continentelor. Desigur, ar trebui folosită cu chibzuință trecerea dintr-o emisferă în alta, așa fel ca tot timpul să întâlnești numai anotimpurile frumoase.

Echipajul? Cred că vreo zece oameni. Dar cine?… Aici încep întrebările fără răspuns, și o dată cu ele se refuză ficțiunea. Las nerezolvată alcătuirea echipajului, ca să visez mai departe.

Miercuri, 3. Tone, pe balanța de farmacie

Ultimul traul, aseară, a fost o dezamăgire: numai 2 tone. Dar, cu ce se lucrase peste zi, cu ce mai era în tancurile de prerăcire, s-au înregistrat peste 25 de tone congelate în douăzeci și patru de ore, ceea ce înseamnă un record, stabilit tocmai când nu-l aștepta nimeni.

Astăzi însă, vom rămâne departe de această cifră neobișnuită și înșelătoare. Traulul de dimineață, scos cu întârziere, a fost prea plin, încât a dat de lucru macaralelor, a ținut vasul în loc aproape o oră și n-a putut fi ridicat decât după ce i s-a făcut o tăietură, ca să mai curgă din pește și să se ușureze. Ce-a izbutit să fie adus pe punte încă depășea 30 de tone, dar încărcătura era degradată, pește strivit, pe cale de a se înmuia, suspect aș putea spune.

Hărtănit rău, după ce a pârâit din toate cusăturile, traulul a avut nevoie de cârpeli migăloase și n-a putut fi lansat a doua oară decât după amiază. Nu știu până acum rezultatul, dar e sigur că între timp s-a creat un mare gol la congelare.

Oricât ar merge treaba de bine, abia peste două-trei zile vom avea 600 de tone — și când vom ajunge acolo, ne mai rămân de realizat alte aproape 300, încă o treime. Își fac iluzii primejdioase cei care cred că asta se împlinește cât ai bate din palme, uitând că pentru cele 550 de tone câte avem astăzi în magazie vânturăm oceanul pe aici de la 30 decembrie, adică de peste șaizeci de zile.

E greu de admis că am putea să fim gata înainte de sfârșitul lunii, iar până atunci ni se termină mâncarea. Aseară, echipajul a avut la masă pește prăjit și nimic altceva; comandantul a pus să i se pregătească omletă cu slănină, pentru care are multă slăbiciune. Mirosea iarăși pe toate coridoarele… Oamenii mocnesc, cârtesc cu jumătate de gură, dar nimeni nu îndrăznește să spună ceva, ca să nu fie acuzat de indisciplină sau — te mai pomenești! — de… rebeliune.

Probabil comandantul, cu ajutorul ouălor, are să-și ducă ambiția până la ultima consecință și n-o să revină asupra hotărârii, cu riscul ca echipajul să mănânce în viitor numai pește cu mămăligă; în douăzeci și cinci de zile se termină și făina!

Traulerul străin zărit la orizont zilele trecute a reapărut și s-a apropiat mai mult astăzi; acum se află la câteva cabluri, într-o expectativă suspectă. S-ar putea să tragă concluzii și, lansându-și apelul, într-o zi, două, să ne pomenim aici cu o flotă întreagă; oceanul este un continent fără granițe, și e al tuturora.

„Granik” înaintează încet dinspre sud; trebuia să sosească de ieri, ca să-și ia bolnavul, însănătoșit de mult. Nădăjduiesc să pot trimite prin ei scrisori, spre a le pune la poștă în Las Palmas, unde intră curând.

Astăzi aflu că nu pescuiesc mai nimic și vin greu, cu valuri mari în față. Într-adevăr, oceanul este destul de montat, însă mi se pare neputincios, sau poate sunt eu apatic. Din cauza vântului, n-am îndrăznit să stau la soare astăzi. Mă simțeam și foarte obosit, fără motive organice, desigur reflexul apatiei, care în schimb e motivată, și chiar din belșug.

Să mă înving și să mai smulg un gând. În multe din cele ce scriu, pot greși. Încerc să folosesc balanța de farmacie, pentru a cântări un material de tone. Și sunt prea în mijlocul lui; uneori mă simt copleșit. Dar chiar atunci

când cântarul meu nu arată bine sau e folosit cu stângăcie, cazna nu e mai mică, și buna intenție rămâne.

Cititorul să vâneze fără repaus locul comun; să nu-l cruțe, când îl va găsi. Să-mi admită în schimb naivitatea, hrana mea din unele zile.

Joi, 4. Unii vin, alții pleacă — noi rămânem

Mă urmărește aceeași stare de inerție și delăsare, și mă tem că iremediabil. Aș putea, dar cred că *nu vreau* să mă consolez, să mă resemnez că după atâta timp (poate trei luni până la urmă) o să plecăm de aici fără să fi intrat la Dakar, fără să fi văzut coasta Africii.

Vreau să-mi consum toată furia și toată amărăciunea; a mă domoli mi s-ar părea o abdicare, adică a săvârși în mine o lașitate. Vreau să rămân credincios sentimentelor mele așa cum sunt ele, impulsive și nărăvașe. Resping dușmănos conciliabulul, mi-e silă de ceea ce mi-aș putea găsi cumsecade și rezonabil.

Pescuitul a decurs slab astăzi, în consecință la fel și congelarea. Comandantului, care călărea victorios pe tritonul cel mai sălbatec, a început să i se lungească nasul. Va să zică, succesul nu vine prin calcul sau invocație, cum lăsa să se înțeleagă, cu superioritate, în zilele când scoteam traule pline și când dădea celor de pe „Galați” sfaturi blânde și binevoitoare, de la o înălțime stratosferică, socotindu-se deasupra lor și a tuturora, și chiar deasupra soartei. Să fi fost alcătuit mai ușurel organic, ar fi ajuns poate în Cosmos. Acum e la nivelul punții de lucru, de unde privește perplex traulele goale.

„Galați” a lucrat bine astăzi, și cum ei dacă au pește au dovedit că izbutesc să bage mai mult decât noi la congelare, e de așteptat ca în câteva zile să ne lase în urmă. De ce nu? Am anulat intrarea în port, dar în acest fel, sacrificând nevoile echipajului, n-am făcut contract de fidelitate cu întâietatea.

Astăzi mi se pare că limita răbdării e ziua de mâine. Dar știu că întinzând-o în trepte, răbdarea rămâne un material foarte elastic.

Croitoru, mecanic, om de numai treizeci și doi de ani, a căzut ieri în oficiu, doborât de un spasm cerebral. Dacă doctorul n-ar fi fost foarte

aproape, să-i dea ajutor grabnic, nu știu ce s-ar mai fi întâmplat; avea tensiunea peste 25 — mai mult nu înregistrează aparatul.

După ce și-a revenit, omul a făcut mărturisirea tardivă că a mai avut un asemenea „atac”, în 1963.

De data asta cred că o să scape fără consecințe, dar, din prudență, rămâne inutilizabil tot restul drumului.

Sunt de condamnat cei care i-au făcut vizita medicală înainte de plecare; totuși, vina lui rămâne cea mai de neiertat, că și-a ascuns boala, cum și-au ascuns alții, câțiva, ulcerele gastrice. Aceștia îl fac pe doctor să tremure de teama unei perforații. În cazul unui asemenea accident, ar putea să se spele pe mâini, dar nu să facă și operația.

Vânt de la nord, destul de tare ca oceanul să fie împânzit de berbeci albi; e o schimbare de peisaj și mă străduiesc s-o mut în mine, privind în jur ceasuri îndelungate; nimic nu se întâmplă, ceasuri — și totuși, fiecare val e altul, și fiecare clipă alta.

„Hiram” a apărut pe lângă noi, cu totul pe neașteptate, ca și când ar fi fost fantoma celui întâlnit prima dată. La început am crezut că am pierdut măsura timpului, că am halucinații…

Dar noul-sosit nu-i o fantomă, și eu nu am halucinații. Numai timpul, ce-i drept, a luat-o razna…

„Hiram” a fost în țară, a descărcat peștele și s-a întors pentru o nouă campanie. Noi am rămas aici să păzim oceanul; nu știu când au trecut erele…

A sosit și „Granik” de dimineață, dar abia la ora 15, conform înțelegerii cu noi, au trimis barca să-și ia omul, să ia și oaspeți, pe cei care ar fi vrut să mai viziteze vasul.

Era secundul în barcă, distins și simpatic; m-am bucurat să-l salut de la balustradă, ca pe o cunoștință de care mă leagă amintiri afectuoase.

Comandantul nostru însă a refuzat să încuviințeze plecarea cuiva, sub cuvânt că ar „încurca” gazdele. E drept, „Granik” urmează să se îndrepte numaidecât spre Las Palmas, tot atât de drept cum este că oamenii erau dispuși să întârzie câteva ceasuri; nu ne-am fost indiferenți unii altora și poate n-o să ne mai vedem niciodată.

Secundul lor a stăruit, cu vizibilă stânjenire și cu regretul pe față; comandantul s-a opus iarăși. Mi se pare o stângăcie, ca să folosesc un eufemism în locul adjectivelor adecvate.

În sfârșit, nu mai puteau să insiste; barca se smucea în legături pe valurile destul de sălbatece. Au plecat și i-am urmărit cu părere de rău, până au ajuns sub bordul lui „Granik”, care-i aștepta la 2-3 cabluri. Mi-am adus aminte de ziua petrecută la ei, am revăzut fizionomiile prietenești ale tuturor oamenilor, fără să uit animalele, Cica și Tarzan, nu mai puțin prietenoase.

Curând, „Granik” a început să facă rondoul; noi am salutat, cu prea mare grabă, nu i-am așteptat să ajungă în dreptul nostru; ar fi salutat ei, fără doar și poate. Au răspuns și au plecat, ca niște oaspeți dați afară din casă.

Sunt mulțumit că măcar am trimis prin ei câteva scrisori. Mâine seară vor fi în Las Palmas.

Noi rămânem aici, cei mai vechi, cu comandantul cel mai bătrân, în acest colț de ocean, continentul nostru adoptiv, părăsit de toți ceilalți.

Vineri, 5. Amintiri într-un peisaj diabolic

Cerul este senin, soarele luminos și fierbinte, însă vântul de la nord a crescut, și oceanul începe să fie foarte montat. Sub un cer acoperit, aș zice că-i furtună; e prea frumos afară ca să accepți acest cuvânt. E doar o luptă între vânt și apele oceanului, iar noi, între vânt și apă, ne balansăm maiestuos. Nu socotesc de loc că ne chinuim, că am fi victimele unei naturi supradimensionate; asistăm la luptă dintr-o lojă rezervată.

Dar nu pescuim… Aseară nu s-a ales mai nimic pentru congelat; s-a scos un traul cu macaraua mare, dar aceasta a fost pusă în funcțiune, ca să zic așa, numai pentru ridicarea moralului, altfel n-a avut de ridicat decât vreo 4 tone, pește mărunt, bun pentru făină.

Azi-dimineață, o tonă sau două.

La prânz, sub o tonă.

După aceea nu s-a mai lansat traulul; am navigat spre nord, presupun că în căutarea zonei pierdute. Pierdută-nepierdută, găsită sau negăsită, măcar dacă ar ști cineva care-i acea zonă!

Valurile mari din prova se sparg în etravă sau în bordaje, amplificând orbitor scânteierea soarelui; e un joc de lumini uluitor și, mai ales, inepuizabil. Vântul șuieră în hublouri, amintindu-mi înfricoșătoarea

simfonie a oceanului nordic, numai că de data asta nu-ți vine s-o crezi: prea e sus soarele, prea strălucesc valurile!

Se face din nou inventarul alimentelor, poate în nădejdea că s-au înmulțit între timp. Se întâmplă însă tocmai pe dos: contam pe 400 litri de untdelemn, un butoi neatins. Azi s-a „atins” butoiul, și, spre nedumerirea tuturora, era atins mai dinainte, dar nu se știe de când, de cine, cum. E pe jumătate gol; poate așa a fost de la început. La omul sărac, nici boii nu trag!

Azi la prânz, Șișu m-a întrebat:
— Oare o să rezistăm?
— Dacă-i vorba de răbdarea oamenilor, i-am răspuns, rezistăm negreșit!
— Nu; cu mâncarea…
— A, cu asta, tot negreșit, nu!

Comandantul umblă cu capul în pământ; când întâlnește pe cineva își desface brațele a nedumerire.

Greu o să-și mistuie eșecul neașteptat și prompt. Păcat că suferim toți din cauza lui! I s-ar fi cuvenit o pedeapsă pe care s-o suporte el, exclusiv.

Sunt decis să nu-l mai compătimesc, ca în alte rânduri, și sper să mă țin de cuvânt. E *singur* — și el a vrut!

Am luat puține cărți cu mine, cum am mai spus, socotind să nu mă las ispitit de lecturi, când aveam atâtea de văzut. N-am terminat oceanul, dar nu mai pot să-l descifrez; sper ca imaginile lui, câte una pe clipă, mii într-o zi, să se developeze mai târziu.

Deocamdată, cu planurile și cu speranțele domolite, citesc tot ce se găsește pe vapor, întorcându-mă la cărți ca la niște prieteni din trecut. Constat că mai țin minte alfabetul, iar pagina tipărită nu mi se refuză și nu mă pedepsește pentru ingratitudinea de a fi crezut că, măcar o vreme, o pot părăsi.

Am terminat azi *Memoriile* lui Berlioz, descoperite cu surpriză în biblioteca vaporului. Pasiunea pentru această lectură neașteptată m-a făcut să uit un timp necazurile și mi-a amintit că există leacuri pentru orice boală.

Cunoșteam câte ceva din muzica lui Berlioz; nu-i cunoșteam decât foarte puțin viața și mai ales intimitățile, pe care le dezvăluie cu o indiscreție stânjenitoare câteodată. M-a uimit, în ignoranța mea de până acum, înclinarea lui spre aventura marină, și, fiindcă mă aflu în plină aventură marină eu însumi, nu regret aventura de la șaptesprezece ani, când am fugit de la școală, unde eram intern, sub disciplină și pază severă, spre a veni la București să ascult *Damnațiunea* lui Faust.

Pe vremea aceea, cred că visam timid și neclar să devin șef de orchestră, dar nu știam măcar unde se poate învăța această artă gigantică. L-am urmărit avid pe Enescu dirijând partitura în primă audiție integrală, și nu-mi amintesc dacă am înțeles și mi-a plăcut muzica, în afară de spectaculosul *Marș al lui Rákoczy*, o inspirată șmecherie orchestrală, fie și pentru acel pianissimo inițial, care într-un fel violează ideea și surprinde pe oricine. În schimb e sigur că am iubit dirijorul, singurul om căruia odată aș fi vrut să-i sărut mâna. Concertul și Berlioz or fi fost atunci o dezamăgire, mai ales că exista primejdia de a le plăti cu carceră, urecheală și notă rea la purtare. Un cor, în culise, a intrat anapoda, un corn a sunat strâmb; simțind crisparea Dumnezeului pe care îl trădau materia și muritorii, am înțeles că arta dirijorului e un calvar — și o primejdie continuă. Din locul meu, în ultimul rând de scaune, m-am prosternat lui și am zis: „Iartă, Doamne, și nu-ți întoarce inima de la noi, pentru păcatul unuia!” El și-a dus crucea, bătând mai departe măsura, pentru publicul Ateneului, când totul în el, știu, ar fi vrut să trimită în infern alămurile nemernice, spre a fi topite în aceleași cazane cu trădătorii.

Muzicienii, muzicologii și profesorii să nu mă certe pentru ceea ce ar putea să fie nescolastic și chiar aberant în părerile mele din pagina aceasta, din pagini trecute sau care au să vină. Aici sunt reproduse gândurile unui tânăr nu prea dus la biserică, deci necunoscător al canoanelor. Am vrut să învăț muzică într-o vreme; n-am izbutit și nu m-am mai ocupat de ea după aceea, decât ascultând-o, când am avut prilejul, și înțelegând-o cât mi-a stat în putere. Am descoperit pe drum o altă muzică, aceea din mine, cum o au oamenii, răsfrântă din semenii lor și din natură; mă străduiesc s-o pun pe hârtie, în alfabetul mai simplu al vorbirii. Orchestra mea e mult mai nedisciplinată decât Filarmonica de pe vremuri; am în schimb privilegiul că nu-mi cunoaște nimeni calvarul…

Ora 18,45. De-aș putea să-mi întipăresc în ochi crepusculul, așa cum îl văd pe hublouri, drept în față, în cele două cadre circulare, dând două imagini juxtapuse, parcă într-o intenție stereoscopică, spre a preciza adâncimile peisajului!

Oceanul, cerneală și smoală, e înfricoșător și în același timp fascinant, ca drumul spre un infern unde suferința și groaza ar fi răsplătite de priveliști și desfătări necunoscute imaginației, ascunse de religie credincioșilor, neștiute nici de Dante, cu oricâtă inspirație și cu oricâtă luciditate ar fi explorat el lumea cealaltă.

Se văd creste înspumate, și ele ar putea fi bornele acestei autostrăzi diabolice, atât cât se cuvine de ireale, fiindcă în mijlocul smoalei, albul, deși presupus, nu se distinge.

Orizontul, întrerupt de cercul hublourilor, pare că s-ar duce la nesfârșit, în linie dreaptă, dezmințind sfericitatea planetei; deasupra e marcat de o dâră îngustă, densă — un nor laminat, tras cu rigla în cerneală de sepia, atât de concentrată, că în negrul ei sclipește albastrul. Mai sus văd o flacără statică, asemănătoare, spre a rămâne în cadrul viziunii inițiale, cu focul infernului, care arde fără să mistuie. Din ea se ridică obișnuitele culori derivate, portocaliul, apoi galbenul, clare și proaspete, și mai sus li se adaugă, nu murdar, cenușiul. Iar deasupra se desfășoară largul cerului, încă albastru la această oră de seară.

Adaug onest impresiile de mai sus la fișa mea psihologică. Sunt fericit în cel mai extins înțeles al cuvântului, fericit în mintea mea, în trup și în inimă, pentru această clipă a serii, care știu că va rămâne *ea însăși*, și dacă ar fi numai ea, suferințele, nemulțumirile, așteptarea tot sunt plătite cu generozitate, într-o monedă neprețuită. E în peisajul de astă-seară un „al optzeci și doilea” unic, capabil să înlocuiască, măcar acum, orice lipsă.

Iubesc echipajul și mă gândesc la el cu recunoștință, iubesc vaporul cu zgâlțâirile lui uneori brutale, iubesc motoarele, cu huruitul lor asurzitor și continuu. Totul în jur îmi face bine. Îl iubesc chiar și pe comandant, și-i sunt recunoscător, lui mai cu seamă, că ne-a rătăcit într-o zonă neprielnică; dacă n-am fi fost aici, poate n-aș fi văzut această priveliște.

Întorcându-mă la impresiile lecturii, mă întreb dacă pasiunea lui Berlioz pentru călătorie se vede în muzică; n-am băgat de seamă. Dar muzica sugerează prea des altceva decât a simțit și a vrut compozitorul, în afară de cazul simplu că e onomatopeică. Unora aud că le trezește imagini. N-am

cunoscut cazul decât o dată, în vis, când o muzică, venită de nu știu unde, aritmică și percutantă, m-a dus într-un laborator cu retorte, alambicuri, eprubete, recipiente și alte instrumente de sticlă, balansându-se și ciocnindu-se între ele. Visul își găsește ușor explicația, dacă am să precizez că el a survenit chiar în călătoria noastră, pe o noapte de furtună, în nordul Atlanticului.

În stare de veghe, muzica nu-mi trezește decât sentimente și n-am nevoie de altceva peste ele. Sunt rezistent la imagini, afară de cazul că le produce propria-mi închipuire. Nici chiar faimoasele *Tablouri dintr-o expoziție*, muzică evident picturală, nu m-au făcut să văd subiectele notate în capul partiturii; bunăoară, *Poarta mare din Kiev* a rămas invizibilă pentru mine, deși aș fi putut să mi-o evoc, dar pe altă cale și neapărat în tăcere. Muzica dedicată ei mi-a trezit sentimentul grandoarei…

Încheind paranteza, într-o seară de efervescență, mă întorc la Berlioz, a cărui carte mi-a lăsat nu o singură nedumerire. A fost el un artist, sau un artist-spadasin? Creația trebuie apărată cu arma în mână? Nu învinge ea cu puterea ei, mai durabilă decât omul? Dacă nu mă înșală memoria, singurul meu secretar și aliat la această oră, la moartea lui Stendhal *Roșul și Negrul* era răspândit doar într-o sută de exemplare. *L'Education sentimentale* a lui Flaubert a însemnat o cădere la apariția ei și a trebuit să treacă aproape un secol de atunci, cu trei încălcări ale pământului Franței, de la 1870 la 1940, în trei războaie din ce în ce mai cumplite, spre a i se da prețuirea întreagă.

Nu-i oare penibil capitolul final din *Memorii*, unde Berlioz reînvie pasiunea pentru doamna E.F., o umbră din tinerețe? E aici o pasiune sublimă, ca în acele legende de dragoste care nu mor nici în veacuri, sau e numai senilitate?

Dacă greșesc și fac o impietate exprimându-mi nu altceva decât nedumerirea, n-am să elimin nimic în viitor, ca să nu denaturez fișa de față, căreia vreau să-i asigur sinceritatea. N-ar fi exclus ca, în condițiile noastre, putința înțelegerii să fi suferit o denaturare, numită, firesc, oceanică.

Sâmbătă, 6. Ce-ar fi bucuria fără amărăciune?

Timpul fuge — ireparabil! — și noi frământăm iarăși oceanul pe loc. În cuvinte vulgare, batem apa în piuă. Cei care își făceau iluzia că am putea termina până la 20 martie și pe care i-am combătut cu discreție, își dau acum seama de realitate. Numai că nu știu pe unde au să scoată cămașa: de la 20 înainte nu mai rămâne aproape nimic de mâncare.

Comandantul, în schimb, și-a mâncat și aseară aceeași uriașă omletă, cu ditamai hălcile de salam. Aseară! — nu mult timp după ce îi făceam în caietul meu declarații de dragoste. Cum naiba nu se îmbolnăvește? Singurul efect al îngurgitării pantagruelice (poate să mănânce uneori câte două farfurii cu fasole, și la prânz, și seara) este că, desigur păstrând proporțiile, îi crește tonajul mai spornic decât crește tonajul vaporului, acum, când nu băgăm prea mult pește în magazie.

De câteva nopți stăm la ancoră, pentru decarbonizarea motoarelor; le-a venit încă o dată sorocul, dar când, nu-mi dau seama. Timpul fuge — ireparabil!

Astă-noapte, vântul a atins forța 8, totuși, având direcția curentului, destul de rapid, peste 2 mile pe oră, oceanul nu s-a montat până la furtună.

Plecând de la ancoră azi-dimineață, secundul a vagabondat iarăși în căutarea zonei de pescuit; punctul îi fusese și acum dat anapoda; față de ceea ce era notat pe hartă, ne aflam cu 8 mile mai spre coastă. Cum fusese făcut? am întrebat. Prin estimă!… Ce estimare se mai poate face, când umbli toată ziua în zigzag, cu viteze variabile, cu un curent atât de puternic, cu vântul descreierat?

„Hiram” a dispărut; cred că s-a lăsat păgubaș de zona noastră și s-a dus să caute alta.

Doar noi ne încăpățânăm să mizăm pe aceeași culoare, și „Galați” acum ne urmează, încercând și el jocul la martingală. Numai că ne apropiem de plafonul băncii, și-atunci, când nu ni s-o mai primi miza, ce facem?

La 20 martie ar trebui să plecăm spre casă.

După *Memoriile* lui Berlioz, am trecut, intenționat, la o viață a lui Enescu, o cărțulie în care am sperat să găsesc informația. Autorul, poate documentat, n-are duh, nici vervă, nici căldură, și pentru o informație certă trebuie să citesc două pagini de comentarii plate. Dar poate îl nedreptățesc, și de aceea îi cer iertare din depărtarea unde mă aflu astăzi. Poate a urmărit ceva, și eu am căutat ceea ce vroiam, dincolo de această intenție. Sau, în sfârșit, poate judec iarăși sub apăsare și cu deformarea oceanică.

Deși are un număr modest de pagini, n-am putut să termin cărțulia astăzi. Gândul de a mă întoarce la ea mă crispează.

M-au deprimat ilustrațiile, o suită de fotografii înfățișându-l pe Enescu la diferite „praguri”, din copilărie până pe patul de moarte, încheiată cu

imaginea pietrei lui funerare.

Era nevoie de această ilustrare sinistră a declinului, de această aducere pe pământ a unei inspirații care zbura de mult pe deasupra viitoarei ei țărâne?

Aș fi vrut ca el să-mi rămână în minte cum îl văzusem ultima oară; era bătrân, știu, și nu mai avea mulți ani până a se sfârși, dar dirija, și era viu, și umerii lui nu păreau prăbușiți. În fața orchestrei părea că e doar împovărat, ca un Atlas, de muzica lumii, pe care o purta în sine și o restituia ascultătorilor cu o putere zeiască și cu o modestie fără seamăn. Ultima oară când l-am văzut avea gesticulația atât de reținută și de sumară, încât cred că dirija mai mult cu privirile, „cu ochii lui blânzi și triști de căprioară”.

Iată dar, Enescu a suferit aproape continuu că în el era prețuit virtuozul, și nu compozitorul. Iar eu unul l-am iubit, cu idolatrie pe al treilea din el, pe șeful de orchestră, catalizatorul acelei miraculoase contopiri a muzicii cu sufletele ascultătorilor. Forța lui de a compune răzbătea poate și atunci, dizolvând partitura inițială, fără s-o trădeze și dând totuși o muzică nouă sau o înțelegere nouă auditorilor. L-am iubit cu idolatrie fiindcă nimeni nu mi-a transmis atâta căldură, nici Furtwengler, cu admirabilul lui suflet electronic, nici Karajan, idolul vremii noastre, plutonierul-major exersat și rafinat până la ceea ce-i țipător în perfecțiune.

Neavând prilejul să frecventez muzica în laboratoare intime, pe compozitor l-am întâlnit abia în *Oedip*, dar atunci impresia a fost copleșitoare. N-am făcut reflecțiile oamenilor de meserie, ci mi-am spus doar că instrumentul de exprimare al lui Enescu ar fi putut să zguduie sălile de spectacol din toată lumea dacă el ar fi făcut partiturii amendamente minime, dându-i, cu intenție, ceva din puterea bombei atomice. Dar omul pașnic, sufletul cald, gânditorul cu profunzime s-ar fi trădat pe sine.

Enescu rămâne pentru mine o mare bucurie și-o mare amărăciune…

Duminică, 7. Exotism

A venit, cred, primăvara acasă, încă un motiv să mă simt fără rost aici, în a treia lună de vară furată, asemănătoare cu primele două și căreia, când știu că la noi câmpul începe să înverzească, nu-i mai găsesc justificarea inițială.

Întârzierea, poate rămâne interesantă numai prin ceea ce prelungirea vieții pe ocean ar însemna o performanță, mai întâi sufletească.

În clipa când mă dedic realității apropiate, îmi dau iarăși seama că viața noastră aici nu-i ușoară, deși oceanul ne cruță în continuare. Pe lângă lipsa

veștilor de acasă, pe lângă toate câte ne lipsesc, împuținarea alimentelor a început să se simtă nu doar ca o îngrijorare, ci chiar în consecințe organice. O simt eu, care mănânc puțin; alții o simt, desigur, mai de mult și mai tiranic, fiindcă au de făcut eforturi fizice incomparabile cu ale mele. Îmi lipsesc fructele și legumele și, în sfârșit, orice ar putea să mă scoată din monotonia meselor noastre.

Cel mai mult însă continuă să mă apese renunțarea de a intra la Dakar. De când s-a luat această hotărâre ciudată, nu-mi pot reveni, deși am rămas sociabil cu oamenii, deși râd și adesea par bine dispus. Regretul îl duc cu mine și mă roade, și-are să mă roadă mult timp, poate ani, și poate chiar după ce întâmplarea ar face să ajung acolo altă dată.

Renunțând la pământul Africii, nu mai doresc decât să ne întoarcem acasă, și aceasta rămânându-mi singura așteptare, nu-mi mai vine nici să mă apropii de paginile albe. Măcar dacă le-aș putea socoti o corvoadă vitală, cum le-am socotit totdeauna când scriam o carte. Acum, prezența lor nu mă mai apasă, nu-mi dă neliniștea aceea așa de chinuitoare și-așa de productivă câteodată. Le privesc cu indiferență; dacă mai scriu aici, impresii tocite, gânduri forțate, nu socotesc că-mi îndeplinesc o datorie față de mine însumi, ci marchez pe o pagină, două, trei, patru încă o zi din cele câte au mai rămas până să plecăm spre casă. Câte?

Uneori, în literatura mea, am fost învinuit de exotism, chiar atunci când cadrul întâmplărilor era neexotic. Poate se simțea în sufletele personajelor nevoia, care pornea din mine, de a-și lărgi orizontul. E o vină?

Între ciori, privighetoarea e exotică. O femeie cu picioare lungi, elansată, care nu transformă în osânză cuprinsul blidului de pe masă e exotică între semenele ei îndesate și grase. Un om care privește departe, peste linia orizontului, e exotic pentru cei închiși între zidurile cetății. Au fost exotici descoperitorii pământului și cercetătorii aștrilor. Ce sunt cuceritorii cosmosului?

Aici, exotismul geografic ne înconjoară fără pauză — și niciodată ca astăzi nu m-am simțit mai al peisajului de acasă. Îl regăsesc, îl simt în privirile, în vorbele, în tăcerile celor optzeci de oameni. Suntem la coasta Africii și rămânem ai țării noastre. Într-o lume atât de știută și de colindată, exoticul e un anacronism. Aș vrea să nu se mai vorbească despre el; azi, nimeni nu mai poate să-l definească decât forțat, fals sau scolastic.

Vremea se menține ca ieri, cu vânt tare de la nord, răscolind oceanul și îmbrăcându-l în spumă albă.

Traulul de aseară n-a scos decât o căruță de pește. S-a lansat apoi din nou, dar curând, agățându-se în stânci, a fost ridicat repede, fără stricăciuni grave. Am renunțat să-l expunem încă o dată și am mers toată noaptea spre nord, nu știu de ce, și încă o dată cred că nu știe nici comandantul.

Astăzi de dimineață m-au trezit zgâlțâielile vasului. Se întâmplă acest fenomen, când sunt valuri mari din pupa și se virează traulul. De data asta au fost câteva trosnituri, care m-au făcut să tresar, cu impresia că ne rupem în două…

Se agățase traulul de-a binelea, nu ca aseară. A fost recuperat, încă o dată din fericire, dar făcut ferfeniță, așa că fericirea e doar o vorbă în frază. Nici nu știu dacă mai merită să fie reparat. Azi, în orice caz, n-am băgat de seamă să se fi apucat cineva de el; s-a pus altul. Și dacă se agață iarăși?…

La prânz s-au scos cam 2 tone, mai târziu încă una. Seara, în sfârșit, vreo 10, dar cu ele nu acoperim întârzierea din ultimele zile.

„Galați” ne-a luat-o înainte…

În afară de, Galați” au dispărut toate vasele; până acum se mai vedea din când în când câte unul, la orizont, părând că ne spionează. Azi, orizontul e un cerc gol, de o perfecțiune geometrică, și pare de netrecut pentru oricine, fie pentru noi să plecăm, fie pentru alții să vină. Cei care nu s-au dus la sud, spre Capetown, aud că s-au îndreptat spre Canalul Mânecii. Nu înțeleg pentru ce n-au mai stăruit, nu înțeleg mai ales de ce s-au dus atât de departe. Există motivul serios să admit că sunt mai bine informați decât noi, fiindcă pescuiesc de mulți ani în Atlantic. S-o fi sfârșit sezonul de pescuit aici? După semnele din ultimele zile, s-ar spune că da… Dar încep să cred că nimeni nu știe prea bine ce se întâmplă cu peștele, și-atunci, cel ce nu știe nimic nu-i mai prost decât cel care le știe pe toate. S-ar putea astfel să ieșim cu fața la fel de curată ca alții.

De două seri, e lună nouă. Ultima oară când i-am văzut secera subțire ieșind din laminorul cerului tropical nu era nici o stea pe aproape, nici o scânteie, și bolta mi s-a părut amuțită de admirație pentru propria ei minune. Țin minte clipa, poate datorită unei stări sufletești din seara aceea: „Galați” tocmai venise de la Dakar, iar eu nu aveam nici o scrisoare. Aveam numai luna, care este a tuturora… Dar pe atunci era mai cald afară, oceanul mai albastru și mai luminos. Acum parcă se apropie toamna, cel mai vechi

reper al tristeților mele. Și totuși, tristeți, bucurii, deprimări, speranțe — toate se împletesc într-un fel care mă face să nu regret nici o clipă că am plecat în călătoria atlantică. Probabil am să regret când se va sfârși. Probabil o să am adesea nostalgia ei, cum o am pe a lunii noi de rândul trecut, sau, ducându-mă ceva mai departe în urmă, pe a zilelor luminoase care m-au întâmpinat aici, în sud. A le uita înseamnă a nu mai fi.

Luni, 8. Modestie și orgoliu

Am împlinit azi, în ocean, cincizeci și cinci de ani, existență care trebuie să te pună pe gânduri; ciudat, nu m-am simțit îmbătrânind, ca în toți anii din urmă. Aici, departe de casă și de privirea societății, vârsta mi se pare o ficțiune. Și mă simt tânăr, ca și când aș fi dezlegat de ceea ce reprezintă, concret, cifra anilor.

Am făcut de câteva zile, printre unii și alții, propagandă spre a se înțelege că nu socotesc potrivit și nu vreau să-mi sărbătoresc aniversarea; nu-i nici atmosfera cea mai bună, nu se mai găsește nimic de băut. Ultimul strop de alcool (pur!) pe care l-am dibuit ieri, dar n-am să spun la cine, l-am băut aseară, făcând din el o mixtură destul de plăcută când se răcește bine — și gheață, ce-i drept, avem totdeauna. Are darul această băutură de vremuri grele să te înfierbânte fără întârziere, făcându-te să sporovăiești cu însuflețire, dar peste noapte îți dă dureri de cap, necaz verificat în mai multe rânduri. Nimic nu-i gratis pe lume!

Cu toate rezervele manifestate sau exprimate de mine, bucătarul a făcut totuși tradiționalul tort de aniversare. M-am uitat strâmb la cifra 55, scrisă cu cofeturi, apoi l-am împărțit tuturora, fără ca eu să mă ating de el, fiindcă nu mă dau în vânt după astfel de dulciuri și fiindcă mi s-ar fi părut, cred, că îmi mănânc propria colivă, ceea ce ar fi însemnat cinism și cruzime, transformabile mai târziu în melancolie.

Puțin înainte de prânz, comandantul a venit în cabină, să mă felicite; m-am simțit stânjenit, dar m-am purtat cuviincios și i-am mulțumit. Pe urmă, cum e obiceiul, m-a felicitat și prin stația de amplificare, în numele echipajului.

Câteva strângeri de mână — și s-a sfârșit ziua de naștere.

Am cincizeci și cinci de ani prin urmare; oricât m-aș simți de sănătos și de, hai să zicem, tânăr, contabilicește mi-a mai rămas foarte puțin din viață, gândindu-mă la viața validă și lucidă, nu la o eventuală longevitate mizerabilă.

Oricât aș vrea să fiu de optimist, îmi dau seama limpede că îmi sunt dator, până astăzi, mai mult de jumătate din ceea ce aș fi fost obligat și aș fi fost în stare să împlinesc în viață. Poate tristețea mea târzie va fi neîmplinirea; ceea ce n-ai făcut la anii potriviți nu mai poți să faci niciodată.

Să încerc măcar o încheiere onorabilă…

Cerul n-a fost de partea mea astăzi; a adus nori cenușii, din care s-a scuturat frig, dând impresia că se duce vara, împreună cu anul. Vântul bate tot tare, de la nord, oceanul este tot ursuz; după amiază s-a înseninat puțin, dar era prea târziu să ies la soare și mă simțeam obosit; m-am întors în cabină, cu sentimentul neliniștitor că mă pierd pe mine însumi, într-un haos mic, unde nici măcar nu pot să mă mișc.

Astăzi a apărut pe lângă noi un trauler necunoscut, bănuim că japonez, dar după amiază s-a topit. Situația devine precară; scoatem una până la 3 tone de pește amestecat la un traul; „Galați” la fel, și cifrele încărcăturii parcă stau pe loc.

Nu mai e timp să căutăm altă zonă; ar însemna să navigăm zile în șir pentru un rezultat nesigur. Și-aici e nesigur rezultatul de mâine, dar cel puțin nu ne mai deplasăm.

Aud că la noapte o să plecăm puțin mai la sud. Mă întreb iarăși de ce a trebuit să renunțăm la Dakar, care ne-ar fi fost foarte util, care în curând va deveni obligatoriu, afară doar de cazul nesperat că începând de mâine am putea să congelăm 20 de tone pe zi. Media zilnică până astăzi este de 8 tone și o mică fracțiune.

Nu vreau să-mi mai fac sânge rău. Cei care și-au luat răspunderile, să se descurce cum vor ști. Dar n-aș vrea să fiu în pielea lor acum; dacă totul a fost pus pe ambiție sau pe orgoliu, orgoliul este învins, și doar dintr-o cutezanță vecină cu inconștiența mai fâlfâie astăzi în vânt.

Pot mărturisi cu prilejul unei aniversări respectabile, și mai ales cu alianța oceanului, după o încercare atât de îndelungată, că sunt, că vreau să fiu un om modest în toate manifestările mele exterioare; este, cred, o condiție ca

să poți înțelege oamenii. Dar modestia mea, cum scriam cuiva odată, e generată și hrănită de un mare orgoliu, într-o accepțiune a cuvântului din care scad, de la început, vanitatea și trufia. Îl ascund nu din fățărnicie, ci din pudoare, și poate dintr-un al doilea orgoliu, care îl patronează pe primul.

N-am dreptul deci, și nici nu vreau, și nici nu mi-ar place să condamn orgoliul altora, atunci când el nu se confundă cu îngâmfarea; omul trebuie să creadă în alții, dar trebuie să creadă mai întâi în el însuși, spre a-și revendica între semeni locul care i se cuvine.

Acum un număr de zile, cu prilejul uneia din injecțiile antitetanos, i-am reproșat doctorului, în glumă, o înțepătură cam dureroasă, datorată poate atingerii unui firișor de nerv. La care, cu toată simpatia dintre noi, cu toată deferența de atâtea ori arătată anilor mei, mi-a răspuns, făcându-se roșu la față:

— Nu vă dau voie să vă amestecați în meseria mea!

Bineînțeles că nu-i port pică pentru o izbucnire fără justificare. Omul e orgolios pe știința lui și se apără, fără să se întrebe echivalentul câtor studii de medicină e necesar, între altele, pentru a scrie o singură pagină, recunosc nu oricare, o *anumită* pagină, poate chiar cea de față.

Întâmplarea îmi dă, cu întârziere, prilejul unei scurte reflecții pe marginea orgoliului și modestiei noastre. În meseria mea, care nu-i o meserie, ci un martiriu al spiritului, mai lung decât, în trup, patimile sfinților, câți nu s-au amestecat cu importanță, dar uneori fără competență, și mai grav, fără onestitate? Am zâmbit — și n-am protestat. Să se știe însă: nu din sfială, ci din orgoliu!

Atunci, cum îmi revendic locul în viață? Prin așteptare… Zâmbetul îmi este martor.

Marți, 9. Oamenii noștri!

Fără ca până acum să fi fost absent la ceea ce se întâmplă în jurul meu, abia aseară mi-am dat seama, dintr-o dată, că oamenii sunt istoviți. Privirile multora, care mi-au arătat și-mi arată simpatie, trec pe lângă mine, nu fiindcă s-ar feri să se uite în ochii mei, ci fiindcă nu mă mai văd; poate caută o oază, dincolo de pereții de fier, cu neliniștea călătorilor rătăciți în deșert. Le-aș arăta drumul, să ajungă la hrană și apă, dar nu-l cunosc nici eu. Apa fabricată de *Atlas* nu satură; carnea, de prea multă vreme congelată, unora le face rău, și nimeni nu știe până când va trebui să rabde. Nimeni nu

le-a dat o lămurire, nimeni nu le spune o vorbă de îmbărbătare; comandantul, așa de guraliv de felul lui, acum tace.

Oamenii noștri! Optzeci și unu, optzeci, șaptezeci și nouă, șaptezeci și opt, și șapte, și șase, și cinci… Mai sârguincioși sau mai delăsători, mai vrednici sau mai leneși, mai cumsecade sau mai păcătoși, toți participă la un efort prelungit, și nici cei care încearcă să se menajeze nu sunt scutiți de el. Că aleg mai puțin pește decât vecinii lor, că îl pun mai alene în cutii, că se mișcă mai greu, toți suportă umezeala și gerul de la congelare.

Florin Vasiu a făcut pneumonie și zace la pat. Rudenco, nu unul dintre cei mai vrednici, dar care stă același număr de ore cu echipa lui sub punte, în altă lumină și-n altă temperatură decât afară, a făcut un puseu arterial; aseară, când să intre în tură, tensiunea i s-a ridicat la 23. Acum e imobilizat.

Șapte oameni în prezent nu sunt buni de lucru sau sunt lăsați să lucreze cu precauții — și poate or mai fi și alții cărora le dă târcoale boala sau sfârșeala.

Starea psihică a multora se clatină; ei se străduiesc să se învingă, să se stăpânească, dar e ușor să-ți dai seama că sunt gata să izbucnească. Nici starea mea n-o fi nealterată; mă cercetez, ba chiar mă suspectez, și nu mi se pare că aș avea manifestări anormale, sau mai anormale decât în mod obișnuit; ar trebui însă să aflu care-i părerea altora…

Ducându-se aseară la comandant să-i comunice numărul crescând al bolnavilor, doctorul l-a găsit jucând cărți, nevinovat, cu Ștefănică, omul care, deferent, i-a rămas mai aproape; cu secundul, pare-se, nu mai are alte raporturi decât de băutură și masă aparte.

După încă o zi care se terminase îngrijorător, comandantul a manifestat, în sfârșit, o anumită neliniște:

— Dar cum îți explici? Care să fie cauza? Ce-i de făcut?

Ștefănică a intervenit:

—… Lipsa de știri de acasă… Prea mult timp de când n-am intrat în port.

— Ce propui, doctore? a întrebat comandantul.

Poate aștepta ca doctorul să confirme părerea lui Ștefănică, foarte întemeiată, și să propună intrarea grabnică în port, legată și de scrisori, și de alimente, și de atâtea altele. În felul acesta s-ar fi văzut absolvit de o greșeală, de vechea și pripita lui hotărâre, care ne costă atât pe fiecare.

Doctorul n-a vrut să scoată castanele din foc pentru el și a ridicat din umeri.

— O să mai vorbim mâine, a încheiat comandantul.

Astăzi însă, la începutul zilei, lucrurile s-au schimbat în bine.

Încă de aseară, ne-am deplasat puțin mai la sud și mai aproape de țărm. Avem aici o hartă de pescuit, de care până acum n-a ținut seama nimeni. În locul unde am venit acum, pe hartă e însemnată o zonă triunghiulară, de mai multe mile, unde se găsește tai, pește mai puțin nomad decât alții, după cum se spune — nu știu cu câtă seriozitate. Dar adevărul este că noaptea, după o traulare de numai patruzeci și cinci de minute, am scos vreo 2 tone de tai mare, cel mai scump din toate soiurile care pot fi prinse în aceste ape.

Traulul următor, tot noaptea, a mai scos 3 tone; cel de dimineață, 4-5; la 10 încă 4 tone… Pe urmă, traulul s-a agățat în corali, iar repararea plasei a durat până după amiază. Seara s-a agățat încă o dată, și temeinic de data asta, a doua oară într-o zi. Manevra n-a fost promptă, sau situația n-avea ieșire; fapt este că un cablu s-a rupt, spectaculos, scoțând scântei ca de trăsnet; putea să fie și primejdios.

Sus n-au ajuns decât rămășițele traulului, aducând, de necrezut, și 5 tone de tai.

Deși ne aflam în cartul secundului, pe puntea de comandă rămăsese în continuare micul comandant, a cărui datorie se terminase la ora 16. Încă de la acea oră, Rosmănică i-a cerut să procedeze la ridicarea traulului. Astăzi s-au făcut traulări scurte, care s-au dovedit foarte potrivite pentru lucrul la congelare; este de preferat să se scoată pește mai puțin, dar mai des, ca să nu zacă în buncăr până se înmoaie, și apoi să fie aruncat la făină.

Stăpân vremelnic al vaporului, micul comandant, deprins cu programul vechi, a refuzat, sub cuvânt că nu primise dispoziții noi. Astfel am intrat pe stânci și am pierdut traulul…

Dar unde era comandantul, care nu s-a arătat de loc cu prilejul acestui accident? Și trebuie spus că mult timp, luptându-se cu cablurile agățate, vaporul s-a zgâlțâit de-ai fi crezut că o să se facă bucăți.

Dar unde era secundul la ora lui de cart?

Apăi, după cum spune doctorul, „furaseră chifteaua”, încă de la prânz, cel mai nepotrivit timp de băutură, chiar pentru un om fără treabă.

Într-o comunitate de optzeci de oameni și după luni de trai împreună, se naște un limbaj propriu împrejurărilor, cuvinte și expresii neîntâlnite aiurea, care se pot răspândi mai departe, după cum pot și să piară. Avem și noi vocabularul nostru, neconsemnat în aceste pagini, fiindcă nu știu cât e de viabil și nu am intenția să fac filologie. „A fura chifteaua” este însă o

expresie care merită puțină oprire. A născocit-o doctorul, fără să știe cum, spontan prin urmare, și fără s-o poată explica logic. Expresia nu se traduce, în schimb sugerează, și după intuiția mea sugerează în primul rând hămeseala. Inițial îți poți închipui un câine flămând dând buzna în bucătărie și înhățând chifteaua din tigaie, nemaiținând seama că își frige gâtlejul, ceea ce la câini se spune că ar aduce turbarea.

Raportată la om și în accepțiunea noastră, „a fura chifteaua” înseamnă a te îmbăta grabnic, adică hămesit și totdeodată nelegitim sau clandestin, pe neașteptate și pe furiș. Mai mult ce-aș putea să spun?

Mirarea este că s-a mai găsit ceva de băut: o sticlă de whisky, a nu știu cui. Fapt rămâne că a fost văzută circulând, urcând scările de la o punte de jos, străbătând coridorul și intrând pe ușă la secund…

La ora 20,30, fără să mai ceară încuviințarea sau sfatul cuiva — nici n-avea cui să-l ceară —, Mircea Stănescu a ancorat în apropierea zonei unde am pescuit azi.

Până acum, ora 22, n-avem nici comandant, nici secund…

Poate mai târziu, când s-o trezi, comandantul cel mare o să se ducă sus și o să întrebe cu gravitate, repetând anecdota comandantului mic:

— Ce drum avem?

N-avem nici un drum.

Miercuri, 10. Curenții galvanici

Trec zilele, cu aceeași ușurință cu care cad filele calendarului; și totuși, luate la un loc nu sunt ușoare. Am trecut repede și lesne peste ianuarie, peste februarie; dar acum, gândindu-mă la ziua sosirii aici, la noaptea de Anul nou, la întâlnirea cu „Galați”, apoi mai târziu cu „Granik”, toate mi se par îngrozitor de departe în urmă.

Azi după amiază am văzut, limpede, coasta Africii, la 16 mile. Era o faleză lineară, împădurită — nu mi-am dat seama cu ce copaci, poate palmieri, ca să fie cum spune geografia. La nordul ei se deschidea un golf, țărmul dispărea departe, în fund, și-apoi apărea iar, chemându-ne inutil.

Aș fi vrut să fim mai aproape, măcar la o milă… Simțământul de nostalgie pe care mi l-au dat aceste țărmuri s-a unit cu unul de dezamăgire, de amărăciune și în sfârșit de revoltă. Să fii aici optzeci de zile și să nu vezi nimic din ceea ce ai visat începând de la vârsta copilăriei!

Nu sunt țărmuri noi; le-au cercetat mii de oameni, le-au străbătut milioane. Pentru mine însemnau însă o descoperire, și mi se pare că plec de-

aici învins, ca primii exploratori, care n-au putut să ajungă la izvoarele Nilului…

Iar acum, iată alte dezamăgiri, în seria celor zilnice și comune.

Am avut impresia două zile că s-a descoperit aici o zonă unde se putea pescui bine. Realitatea, după o scurtă amețeală, acum se știe: zona e plină de stânci și de corali și în orice clipă se riscă pierderea traulului; iar peștele, ispititor la început, făcându-te să accepți riscurile, s-a dovedit că e la fel de rar sau de capricios ca în vechea zonă. Se spune că în noaptea asta o să pornim din nou într-acolo; nu e departe: ceva mai la nord și mai în larg, în total 30-40 de mile.

Însă în prima zi, când credeam că am apucat pe Neptun de un picior, descoperindu-i tainele cum nu se mai pricepuse nimeni, comandantul a dat dispoziții ca nu care cumva cineva să facă indiscreția de a anunța celor de pe „Galați” locul unde suntem și rezultatele pescuitului.

Odată, întâmplarea o să mi se pară de necrezut, de aceea, fiindcă faptele s-au petrecut aici, alaltăieri, mi le repet, clar și cu luciditate: să nu se comunice unde suntem și ce pescuim!

Tot alaltăieri a venit din țară o radiogramă, cu lux de cifre, cerând să se precizeze ce anume era greșit în raportul nostru de producție, care se trimite din cinci în cinci zile. Se crease o diferență de 10 tone, nu știu dacă în plus sau în minus, greșeală care s-ar fi lămurit de la sine în următorul raport, adică nu mai târziu decât mâine, căci patru zile ale intervalului s-au și dus.

Aș fi crezut că oamenii din birourile ministerului au uitat de noi, de vreme ce nimeni nu ne întreabă cum stăm cu sănătatea și ce mai avem de mâncare. Dar nu! Veghează cu binoclul la ochi, să ne vadă în largul oceanului. Nu le scapă o greșeală și nu-i lasă inima s-o suporte cinci zile. Păi dacă treaba stă așa, și grija de noi e atât de mare, cum n-a băgat nimeni de seamă greșeli mai grase, care nici nu se pot îndrepta de la sine? Dacă s-a aprobat intrarea la Dakar, pentru aprovizionare și pentru „moralul oamenilor”, cum n-a băgat nimeni de seamă că rămânem între valuri, din inițiativa noastră inexplicată, fără să mai pomenim nimic nici de apă, nici de mâncare, nici de starea sufletească a echipajului?

Aseară, târziu, eram în fumoar, singur, cum am obiceiul să stau câteodată înainte de culcare, ca să mai schimb decorul, cabina cunoscută pe din afară, în toate detaliile și chiar cu detalii inexistente — imagini proiectate pe pereți, din închipuire, chiar cai verzi în unele ore.

A trecut nostromul, care era de cart și mergea pe puntea de comandă. Încă de mult îl înlocuiește pe Bercea, timonierul, acesta ducându-se disciplinat câteva ranguri mai jos și câteva punți sub puntea de comandă, tocmai în cala vaporului, să dea ajutor la fabrica de făină.

Văzându-mă singur și bănuind că mă plictisesc, ceea ce nu era cazul — aveam capul plin de gânduri zbârnâitoare —, nostromul m-a îmbiat să merg sus, „să mai stăm de vorbă”. După privirea șireată și iscoditoare, mi-am dat seama că invitația e insinuantă. Desigur, toată lumea a observat că de mult n-am mai călcat pe puntea de comandă, dar n-am destăinuit nimănui cauza. Dorința mea este ca, fără să spun o vorbă, fiecare s-o înțeleagă.

Am refuzat invitația, și atunci, deși era de cart, nostromul s-a așezat în fața mea și a început să sporovăiască, știind că lipsa lui la puntea de comandă o suplinește pilotul automat, La toate insinuările lui, la toate întrebările viclene, am răspuns cu rezervă și plictiseală. Atunci, aplecându-se spre mine, iscoditor, m-a atacat pe neașteptate:

— E greu?

Se referea la viața pe ocean, iar întrebarea era determinată de chipul meu mai posomorât ca altă dată.

— E greu! i-am răspuns fără ezitare. Dar nu pentru mine: pentru oameni!

A rămas cu gura puțin cam căscată și a renunțat să mă mai iscodească.

— Vezi dumneata, mi-a spus, luând un ton împăciuitor, pentru a-mi da dreptate, e greu din cauza curenților galvanici!…

— Ce-i asta?

— Da, da, așa e! Pe vapor se nasc curenți galvanici, care intră în corpul oamenilor și îi apasă, îi enervează. De-aia trebuie să coboare din când în când pe pământ, ca să se descarce electricitatea.

Deoarece sunt convins că după optzeci de zile petrecute pe ocean oamenii simt nevoia uscatului, am încuviințat, fără să mai pun în discuție teoria curenților galvanici.

Joi, 11. Declarații de dragoste

Or fi zile frumoase în țară? Ce înseamnă acolo martie? Poate să fie plumb, poate să fie azur… Mi s-a încurcat în minte valoarea anotimpurilor. Spun „martie”, mă uit pe cer și gândesc: „Nu se poate!”

Aici, la prânz e insuportabil de stat la soare. Oceanul a devenit de un albastru pur; numai alizeul continuă să bată, mai de la nord, mai de la nord-est, aducând o răcoare uneori aspră…

Navigăm spre sud de aseară, într-o legătură înduioșătoare cu „Galați”; ei merg în fața noastră și ne facem declarații de dragoste: suntem și noi, ca și ei, la ananghie.

Văzând că treburile s-au încurcat, comandantul nostru i-a cerut celuilalt comandant să ne aliem („să ne strângem forțele!” mai lipsea să spună) și să colaborăm („pentru binele obștesc!”). Când îl auzi nu-ți vine să crezi că deunăzi dăduse ordin să nu le comunicăm nici rezultatul pescuitului, nici zona unde ne aflam și care el ar fi vrut să rămână numai a noastră.

Am mers toată ziua spre sud, traulând când mai spre coastă, când mai spre larg, pe diferite adâncimi, și am scos cantități mizere de pește, din care s-au ales totuși 4 tone congelate.

Seara, nimerindu-se un traul mai „bogat”, 4 tone, la care ne uitam cu dispreț în zilele bune, s-a hotărât, bănuiesc, să rămânem pe zona asta, fiindcă, după câte văd, am întors, și acum mergem spre nord. Dar sunt sigur că mai mult de câteva tone n-o să scoatem. E limpede că peștele s-a risipit. Unii spun că scrumbia a plecat spre nord; se poate. Alții, că trebuie să apară sardina; se poate. Câte unele, răzlețe, exemplare mari, de 25-30 centimetri, au și început să cadă.

Cred că mâine o să mergem din nou spre sud; încetul cu încetul, ne apropiem de Dakar, unde ne așteaptă corespondența, pe care cred că n-o s-o luăm nici de data asta, afară de cazul când…

Cu apa, ne descurcăm, deoarece bem ce ne dă, în cantități suficiente, *Atlasul*. Ieri, comandantul a consemnat în jurnalul de bord că… „s-au adăugat 5 tone de apă distilată peste cea aflată în tanc”. Nu știu ce înseamnă asemenea mistificare copilărească și cui se adresează. După scripte, după cantitățile înregistrate, după consumul zilnic, se poate vedea că de mult se terminase apa potabilă din tancuri.

Și cu alimentele ne-am descurca, de bine, de rău, reducând porțiile și mulțumindu-ne cu peștele din ocean. Ceva însă nu se poate reduce și nu ne

iartă: nu mai avem motorină decât până la 1 aprilie.

Deci, dacă nu se hotărăște ca la sfârșitul lunii să plecăm spre casă, atunci n-avem încotro și trebuie să intrăm la Dakar, că i-o place sau nu i-o place comandantului…

Aștept cu un calm teoretic să treacă zilele, ca ele să dezlege dilema: intrăm la Dakar, sau plecăm spre țară cu planul neîndeplinit?

(Pentru cine s-ar interesa cum treceau zilele, e bine să spun că numai dilema de mai sus, exprimată într-o frază, ocupa în mintea mea multe ore ale zilei; și nu era singura dilemă…)

Am stat la soare înainte de prânz, pe puntea ancorelor, la adăpost de vânt; e înăbușitor. După amiază n-am mai putut reveni; am căzut în pat și am adormit. O jumătate de oră de gimnastică după aceea, făcută „în dușmănie", a izbutit să mă pună pe picioare. Trebuie să lupt zilnic și îndârjit cu delăsarea organismului; altminteri, mi se înmoaie încheieturile. Oricât aș alerga de colo până colo, locul pe vapor e prea mic pentru a satisface nevoia de mișcare a omului. În contrazicere cu impresia de altădată, simt, în tot trupul, lipsa spațiului de străbătut cu piciorul. E un fel de sete cu adâncimi telurice, pe care cred că n-o poate satisface pe deplin decât pământul…

O fi vreun adevăr ascuns și în teoria nostromului, cu privire la curenții galvanici?

Luna, în creștere, va fi în curând plină. Sper însă că pe următoarea am s-o văd în țară. Și de pe acum o privesc altfel pe cea de aici, în dorul celeilalte, cunoscută din copilărie, prietenă bună în toți anii care au urmat pe urmă.

Dacă nu m-aș simți istovit, dacă n-aș avea atâtea incertitudini, dacă vorbele nu mi s-ar părea mici față de zile, aș scrie o pagină despre lună, rezumând clipele când ea s-a amestecat în nopțile mele de așteptări și vis, aruncând asupra lor lumina ei tulburătoare.

Nu pot decât s-o privesc în tăcere.

Vineri, 12. Felurite operații

Viața este din în ce în ce mai grea, starea de spirit a oamenilor din ce în ce mai sumbră, într-o progresie fatală, care, devenind și ea rutină, poate nici n-ar mai trebui notată. O diagramă, o linie ascendentă, către insuportabil, ar fi mai clară și mai vorbitoare, deși insuportabilul se va muta într-una în sus, treaptă cu treaptă, și nu va fi atins niciodată.

Acum câteva zile, pe baza unui raport mai vechi al lui Țipă, sau a mai multor rapoarte, rămase până în prezent fără nici o urmare, comandantul l-a schimbat din funcția de șef de tură la prelucrare pe… am să-i spun Cutare — personaj asupra căruia se cuvine să mă opresc o clipă și care ar fi trebuit, poate, schimbat de mai multă vreme. E drept că nu face rău nimănui, dar nu face nici bine. Funcția îl obligă să organizeze lucrul echipei sale, să-l stimuleze — și așa mai departe, cum știe oricine; Cutare nu organizează lucrul, nu-și stimulează echipa, nici nu-i pune frână. Dacă-i prezent, nu încurcă pe nimeni; dacă ar lipsi, n-ar fi nici o nenorocire.

Are să se mire aflându-mi opinia, fiindcă mi-a arătat și i-am arătat simpatie; în tot ce se întâmplă nu are nici o vină — locul lui era în altă parte, bunăoară profesor la o școală, dacă ar fi avut pregătire.

Nu știu ce pregătire o fi având; pentru funcția lui nu se cere calificare. În Noua Zeelandă se prezenta vizitatorilor, și mai ales vizitatoarelor, drept inginer, după cum spun oamenii. Înseamnă că are cel puțin o năzuință…

Deocamdată se plimbă gânditor pe punte în orele libere, cu fruntea înaltă și palidă, cu ochii departe, și dacă n-ar avea atârnat de gât un aparat de radio cu tranzistori, ca o talangă, dacă n-ar asculta muzică ușoară din Las Palmas, ai crede că filosofează. Are de altfel și mersul gânditor, cu pașii rari și legănați, ca de cocostârc, care poate fi luat drept filosof între păsări.

Am uitat să spun înainte de toate că e foarte tânăr, douăzeci și nouă de ani, și atât de înalt, că nu-și poate ține dreaptă șira spinării. Deoarece nu duce poveri pe umeri, ai crede că-l îngreunează o gândire profundă și continuă.

— Ce mai faci? îl întreb câteodată.

— Studiez! îmi răspunde el atunci, grav și cu privirea departe.

În fața unui astfel de răspuns scurt și definitiv, ca o exclamație, n-am îndrăznit să-l întreb niciodată ce studiază. Am întrebat pe alții:

— Ce studiază Cutare?

N-am aflat; e o taină. De văzut nu l-a văzut nimeni studiind decât aparatul de radio…

De două zile, așadar, Cutare nu mai e șef de tură, dar se pare că retrogradarea nu-l afectează. Nu-i mai puțin gânditor, mai puțin împovărat, mai puțin palid. Și cred că nici nu studiază mai fără spor decât înainte.

Am spus însă greșit că schimbarea s-a făcut pe baza unui raport al lui Țipă. Raportul, sau rapoartele acelea, neluate în seamă, au fost numai o

coincidență. Comandantul a intervenit, în fine, când s-a ciocnit personal de atitudinea filosofică a tânărului în cauză. Că înlocuitorul lui o fi mai bun, rămâne să se vadă; poate s-ar fi găsit altul, chiar alții, asupra cărora să nu se pună semne de întrebare.

Dar astăzi, la raportul făcut direcției generale asupra cazului, a venit răspuns că nu se aprobă schimbarea. Nu știu dacă e drept, nu știu dacă e legal; știu că în acest fel comandantul a înghițit o pilulă cu alt gust decât al suculentei omlete de seară.

Acum cercetează agitat regulamentul de bord, să vadă pe ce să se sprijine. Mi se pare că regulamentul îi dă voie să facă asemenea schimbări, în situații speciale. E regretabil însă pentru un comandant să creeze litigii, când toate neînțelegerile s-ar fi evitat, câștigându-și stima oamenilor, de aici și din țară.

Sub pretextul că mă poftește la un păhărel de țuică (pe care l-am refuzat) de ziua lui (nici măcar nu știam), nostromul cred că n-a vrut altceva decât să afle părerea mea asupra situației noastre. Sau poate caută în mine, tardiv, un martor cu care să-și acopere atitudinea pasivă în fața comandantului, dacă nu chiar slugarnică.

I-am răspuns că n-am căderea să-mi dau nici o părere și nu găsesc potrivit să comentez situația; sunt musafir și trebuie să respect anumite reguli ale ospitalității.

Cu toată atitudinea mea rezervată, s-a năpustit, de la distanță, asupra comandantului: că nu trebuia să dea apă distilată, că nu trebuia să refuze intrarea în port, lăsând oamenii fără scrisori și atâtea câte ne lipsesc astăzi. Am ascultat cu capul în pământ, dând semne de nerăbdare. La un moment dat l-am întrerupt:

— De ce-mi spui toate acestea? De ce nu i-ai spus lui, în calitatea dumitale?

— Nu mă ascultă… Se uită la mine de sus!

N-am găsit potrivit să-i atrag atenția că dacă lucrurile stau așa, apoi numai el este de vină; niciodată n-a opus o măsură de bun-simț măsurilor arbitrare ale comandantului…

Timp frumos, într-o suită continuă; oceanul n-are putere să ne chinuiască sau e leneș.

Mergem spre sud cu nehotărâre; aseară, scoțând câteva tone de pește, ne-am întors să greblăm aceeași zonă, cu credința că am găsit filonul. Filonul însă nu era acolo. Cu ce s-a ciugulit în douăzeci și patru de ore, alegându-se peștele unul câte unul, abia am putut să congelăm 5 tone.

Suntem acum pe latitudinea 21, unde mi se pare că am mai vagabondat în ianuarie. N-am ce să văd: oceanul este același — neputincios sau leneș.

Având două cazuri de apendicită acută, pe care intenționează să le opereze, Jorică, medicul de pe „Galați”, s-a sfătuit astă-seară prin radio cu medicul nostru. Acesta este dispus să-l ajute și m-a rugat să merg și eu, ca „a treia mână”, lucru pe care cred că l-aș putea face și l-aș face cu dragă inimă.

Socotesc însă hazardată o asemenea operație pe ocean, când nu știi ce surprize pot să se ivească. Și-apoi, nu e caz de forță majoră; până la Dakar ar fi o zi de marș. Dacă e vorba de viața oamenilor, mai bine să-ți asiguri spitalul.

La drept vorbind, amândoi medicii sunt cam de aceeași părere, dar cred că se luptă cu ei înșiși, în dorința de a salva prestigiul profesiunii. Recunosc că izbutind și-ar crea un merit; nu înseamnă că renunțând s-ar descalifica în ochii cuiva, și mai ales în ochii medicinei.

Dacă se ajunge la soluția spitalului, ar fi cu totul normal și după bunul-simț să ducem noi bolnavii la Dakar, ca să ne și aprovizionăm totodată; „Galați” ar urma să intre acolo, ca să-i ia, după opt-zece zile.

Nu m-ar mira însă ca și de data asta comandantul să refuze, deși îi vine salvarea din ceruri… Și atunci, „Galați”, care a fost în port la sfârșitul lunii ianuarie, va mai intra de două ori în martie, în timp ce noi păzim oceanul…

După masa de seară, secundul se interesa în oficiu ce-i de mâncare.

Mâncarea, pentru toată lumea, fusese o bucată de friptură cu orez și obișnuitul ceai de zahăr ars. Carnea, ținută de cel puțin cinci luni congelată, neînvelită, neizolată, și-a pierdut de mult tot sucul, și când se frige se transformă într-un fel de talpă, într-un fel de iască, fără gust, care nu se poate mânca decât punându-i atâta piper, încât să-ți arzi limba și gâtlejul și să înghiți sub anestezie.

N-am auzit toată convorbirea secundului cu ospătarul, care de mult nu mai este hazliul meu Marinescu, ci Gigi, adus în locul lui, de la careul

marinarilor. Schimbarea s-a făcut în urma unei acumulări de nemulțumiri, bilaterale. Comandantul cu secundul, serviți în fiecare seară aparte, în cabină, s-or fi săturat de aerul acru al ospătarului, iar acestuia, având și el un program, ca toată lumea, având și el dreptul la niște ore de odihnă, i s-o fi acrit să-i tot aștepte cu masa, seară de seară, până târziu, când le vine pofta de mâncare. Divorțul s-a produs fără gălăgie și cu mulțumire pentru amândouă părțile. Gigi, noul ospătar, un tânăr cuviincios și plin de răbdare, suportă orele ciudate fără să se plângă, poate fiind sită nouă.

Acum, însă, a fost nevoit să raporteze secundului că nu-i nici un ou la bucătărie.

— Cum, așa ți-a spus bucătarul?

— Da; a spus că nu are.

— Să vină Vasiu!

Vasiu, cambuzier de ocazie, nu-și poate înfrunta superiorii. Totuși, presupun că, simțindu-și conștiința prea încărcată, a încercat o răzvrătire și n-a mai scos din magazia lui frigorifică ouăle tradiționale. Răzvrătire lăudabilă, dar simbolică; a ținut cât ține floarea de lotus. Primind ordin, a trebuit să se supună: a coborât la cambuză și a scos penultimele ouă, din rația oropsită a echipajului, penultimele bucăți de salam sau slănină, pe care de mult nu le mai vede nimeni.

În aceste condiții putem să rezistăm mult și bine!

Sâmbătă, 13. Armatanul

Am coborât spre sud cât a ținut noaptea, astfel că zorile ne-au găsit pe latitudinea 19 și foarte aproape de coastă, la mai puțin de 9 mile. În cursul zilei ne-am apropiat chiar la 4… Apa oceanului este de un verde decolorat, mâlos, ca în fața Sulinei, și nu-i de mirare, deoarece ne aflăm la vărsarea Senegalului, fluviul african care și de data asta rămâne al hărții, al geografiei și al închipuirii… O să navig pe el într-o noapte, și dacă visul nu m-o duce chiar până la izvoare, am să văd măcar orizontul Saharei…

Fiindcă nu mergem la uscat, în sfârșit, vine uscatul la noi. Vântul cald, de la nord-est, aduce un element nou în aer, ceva care ar părea o ceață lăptoasă; e praf, nisip din deșert, vestitul armatan, dar într-o formă suportabilă. Această materie fină, din fericire nu foarte compactă, se depune pe punți, îmbrăcându-le într-o pânză subțire, cenușie, intră pretutindeni, fără s-o poți depista dintr-o dată, o simți pe piele, dezagreabilă, scârțâie în dinți, enervantă.

Valurile s-au calmat dintr-o dată, și cum praful din aer reduce vizibilitatea la ceva mai mult de o milă, oceanul pare o baltă, ale cărei țărmuri se bănuiesc în ceață. Culoarea de apă stătută întărește impresia, până la a te face să crezi în ea ca într-o realitate. Și, spre a o întări și mai mult, stoluri de pescăruși, în grupuri aglomerate și întinse, de măsurat cu mila pătrată, plutesc leneși pe apă, lăsându-se în voia ei, ca niște gâște domestice sau ca păsările de baltă.

Dacă nu-i de ajuns, la toate se adaugă libelulele, care au invadat astăzi puntea compasului, apoi puzderie de musculițe și nu mai știu câte feluri de gâze, plus antipaticele și așa de cunoscutele muște casnice.

Am urmărit cu interes toate aceste fenomene, chiar și pe cele dezagreabile, fiindcă îmi dau sentimentul unei schimbări apropiate în viața noastră. Apropierea de țărm, întâmplătoare, ne face să credem că va urma și debarcarea. Băieții au început să se tundă, să se dichisească; n-avem frizer, ne tundem unii pe alții. Verbul, în forma întrebuințată, e o exagerare; eu unul, de pildă, n-am tuns pe nimeni, neavând exercițiu, ceea ce nu-i și-o pagubă. Câțiva s-au specializat, și nu știu cum se face de au chiar și scule personale pe lângă cele din zestrea vaporului. Celui care mă tunde pe mine, la mari intervale, Pușcașu, din categoria tinerilor capabili să mănânce jăratic dacă ar avea cine să-i îndemne, am să-i închin, când mi-o veni la îndemână, o pagină — și mai sigur, am să-i păstrez un loc bun în amintirea călătoriei… Ca și atâtor altora, mai vârstnici sau mai tineri, de pe lunga listă a echipajului cărora nu le-am pomenit nici măcar numele, dar care vor fi simțit, sper, ce aproape mi-au fost de inimă. Să-și amintească, drept mărturie, privirile mele.

Plutește în aer impresia că ne îndreptăm spre Dakar și vom debarca zilele următoare. Uscatul, deși invizibil, se simte în toate, și toate ne amăgesc și ne fascinează.

Cred însă că rămânem cu această fierbere, pentru rest făcându-ne speranțe zadarnice.

Aseară, în prezența secundului, doctorul l-a pus în curent pe comandant cu eventuala nevoie ca „Galați” să ducă doi bolnavi la Dakar. I-a sugerat, iar secundul l-a susținut, că ar fi un prilej binevenit să transportăm noi bolnavii; datorită acestui real caz de forță majoră, ne-am rezolva simplu și onorabil toate necazurile. Cât despre întârzierea prilejuită astfel, care ar compromite „competiția” cu „Galați”, ar fi în mod automat compensată,

prin faptul că mai târziu ar fi și ei obligați să intre încă o dată la Dakar, spre a-și lua oamenii. Fiecare am pierde același număr de zile, am anula orice handicap, spre a folosi termenul competițiilor.

La toate argumentele, comandantul a răspuns cu încăpățânare:

— Înțelegeți odată: nu intru la Dakar pentru nimic în lume!

— Dar nu avem alimente! a stăruit secundul.

— Dumneata mi-ai spus că avem!

— A fost o neînțelegere…

— Te privește! Eu știu că avem!

Doctorul a mai anunțat că va trebui să meargă pe „Galați”. Răspunsul:

— Oceanul e montat; nu dau barca la apă!

— Au să vină să mă ia cu barca lor.

De data asta, comandantul a strâns din fălci și n-a mai spus nimic. Abia când s-a ridicat să plece, a mârâit:

— Ce, nu cumva mă crezi și *dumneata* nebun?

N-am cunoștință ca până acum să-și fi exprimat asemenea bănuială *altcineva*, și nici eu; aș fi notat-o. Faptele trebuie judecate în ideea responsabilității depline.

Astăzi, la masa de prânz, al doilea fel fiind fasole cu câteva urme de salam (felul întâi statornicindu-se la aceeași fiertură de carne congelată, cu câteva legume rătăcite, acrită cu oțet și apoi pipărată de fiecare cât îi place), comandantul a întrebat, privind lacom și galeș farfuria:

— Câtă fasole mai avem?

Mircea Stănescu, cel care ține evidența alimentelor din cambuză, a răspuns, cu toată cunoștința de cauză:

— Mai avem pentru o singură dată!

Surprins, comandantul a tresărit, și a exclamat cu o panică personală:

— E nasulie!

Atât de îngrijorat nu l-am văzut niciodată, nici chiar atunci când în jurul nostru roiau zeci de vase. Numai că de data asta îngrijorarea se exterioriza altfel. Dacă în primul caz respiră repede și ochii i se duc alarmați în toate părțile, acum respirația i se strangulase, iar ochii, imobili, păreau niște boabe de fasole, imense. În primul caz, îngrijorarea e divergentă; acum era convergentă — îngustă și penetrantă, concentrată asupra fasolei… Rămân numai ouăle.

Mai sunt 60 de ouă; cum să le împărți la optzeci și unu de oameni?

Pe când scriam ultima frază în caiet, aseară, nostromul a venit iarăși, să mă poftească la o bucată de tort, cu prilejul zilei lui de naștere, pe care o prelungește. M-am dus din politețe, altminteri n-avea de ce să mă atragă tortul acum mai mult ca altă dată. Spre norocul meu, a scos o sticlă de vin, pe care am băut-o numai în doi, la iuțeală și cu o sete năprasnică. Mi-era de ajuns pentru o seară, și chiar pentru serile următoare. El însă, o dată pornit, a scos încă o sticlă (ultima!) și nu m-a lăsat să plec până nu am terminat-o. Dar nu mi-a mai făcut nici o plăcere, pe deasupra fiind și caldă. Am băut-o aproape în silă, sau, mai știi? — cu intenția de acumulare a cămilei. Firește, m-am amețit, din păcate fără să mă destind, deoarece am făcut conversație.

Am avut încă o dată impresia că vrea să mă asocieze la nemulțumirile lui. Se plânge de felul cum îl tratează comandantul. Bunăoară:

— Nu mai fac de cart. *M-a scos* de la puntea de comandă.

— Nu *te-a scos*! i-am răspuns. Dumneata ești șef de echipaj, nu timonier. Ai făcut o muncă voluntară, iar acum nu mai e nevoie de ea.

De când fabrica de făină lucrează mai puțin, Bercea, timonierul, a revenit la cartul lui…

Discuția a alunecat de la una la alta, leitmotivul întreținut de el rămânând același: comportarea comandantului și nemulțumirea oamenilor. De câte ori am putut, i-am atras atenția că degeaba mi se plânge mie. Nu înțeleg de ce, la urma urmelor, nu convoacă o ședință de partid, ceea ce i-am și spus. Mi-a răspuns că… nu-i timp.

Am picat pe o zonă unde este ceva pește, de un soi necunoscut tuturor pescarilor; seamănă cu un stavride mare (40 de centimetri lungime și chiar mai mult). După destulă tocmeală, pescarii au convenit, fără convingere, că-i ceva din neamul lufarului.

Noaptea trecută am întâlnit un grup de traulere japoneze; am stat un timp în derivă, printre ele, parcă să ne mirosim, apoi ne-am continuat drumul. „Galați” e mai la sud cu peste 100 de mile.

Doctorii au discutat între ei astă-seară; Jorică a hotărât să opereze. Chiar în clipa asta urmează să vorbească între ei comandanții (dacă s-or găsi!), ca să stabilească întâlnirea. N-am aflat încă nimic: ne ducem spre sud, vin ei spre nord? Mi-e teamă că iar au să ajungă la neînțelegeri comandanții și iar o să rupem relațiile amicale.

Duminică, 14. Fostul stăpân al oceanului

Scriind data zilei și dându-mi seama că suntem într-o duminică de martie, m-a cuprins un dor brusc, mai mult cald, dar și dureros, de primăvara din țară, de o după-amiază când începe să-mi bată soarele în fereastră și, alături, Cișmigiul făgăduiește să se trezească.

Există în fiecare primăvară o zi, o oră, o clipă, de obicei înaintea amurgului, când simți pe toate căile, în trup și în suflet, venirea acestui anotimp gingaș și brutal totdeodată, care ne mângâie și ne zdrobește, și se duce în grabă, adăugând în acea zi, oră și clipă încă un an de viață.

Acum am pierdut clipa, și-o regret, chiar dacă ar însemna că astfel am economisit anul.

Armatanul, nu violent, dar sâcâitor, continuă să bată… Se depune alt praf pe punți, iar cel de ieri, înmuiat în umezeala de peste noapte, lasă dâre de mâl subțire; la o scară redusă, punțile par câmpuri terasate, cu arabescurile pe care le desenează în țărână o ploaie de vară. Iar oceanul, privit printre gene, îmbrăcat în nisipul statornic și mai compact astăzi, pare și el un câmp, dar pe secetă, o bucată de pustă unde praful stârnit de întoarcerea carelor și vitelor seara nu se liniștește uneori nici până a doua zi dimineața.

„Galați” nu se vede, și legătura cu ei a devenit sporadică, de unde fusese vorba ca stațiile de radio să rămână deschise tot timpul, ca unul să-l poată chema pe celălalt la orice oră. Bune intenții efemere, cu viață mai scurtă decât a libelulelor moarte în masă pe puntea compasului.

Au apărut în schimb alte vase — ies ca din ceață, tăcute și fantomatice —, toate cu radarul în funcțiune, toate parcă nedumerite, toate mirându-se să descopere în jurul lor și pe alții.

Ce-or fi căutând aici? A pescui acuma în zona aceasta înseamnă numai pagubă.

Platoul pe care ne mișcăm neavând o întindere prea mare, s-a încercat de câteva ori să mergem în arc de cerc, schimbând lent direcția și ajungând până la 180 de grade. Rezultatele n-au fost mulțumitoare; se răstoarnă panourile, pare-se, iar, de scos, nu s-a scos ceva de mai bună ispravă. Renunțându-se la această metodă, acum traulăm în linie dreaptă, dar pe distanțe mai mici decât zilele celelalte.

După amiază, prima oară în călătoria noastră, am întâlnit un vas cu pânze; surpriza a fost așa de mare, încât la început mi s-a părut că visez, sau că mă aflu în altă parte.

A trecut pe lângă noi, la câteva cabluri, calm și maiestuos, ca un fost stăpân al oceanului, și a fost odată, e drept, stăpân și pe vânt, și pe cerul mărilor, și pe ape.

Era un *ketch* cam de 18 metri lungime, cu un deplasament, cred, de vreo 50 de tone, cu velatura aurică, demodată astăzi, deși a avut deceniile ei de glorie.

Avea ridicate trei focuri, apoi vela artimon la pupa, iar la mijloc vela mare, cu săgeata care întregește așa de elegant triunghiul dintre catarg și pic — și elimină, din punct de vedere estetic, neajunsul velei aurice.

Mi-a bătut inima cu încântare, cu bucurie și cu durere, fiindcă, în afara dimensiunilor, mai modeste în cazul meu, era întocmai vasul la care am lucrat ani de zile, punând în el tot ce aveam și mult din ce nu aveam, cu gândul să-mi devină locuință unică, prieten și tovarăș și să colindăm mările împreună…

Mă gândeam astă-toamnă, înainte de a pleca în călătorie, să îmbin paginile jurnalului cu lunga poveste a corăbiei mele, fiindcă era între ele o înrudire. Înrudirea rămâne și nu se va anula niciodată, dar într-o carte nu-i loc pentru amândouă întâmplările…

Priveam astăzi catargele velierului… De-ar fi să povestesc numai despre catargele mele, cât am colindat valea Trotușului, cu ochii la copaci și, fără voie, la bolta cerului — și ce mândri pini, și cu câtă trudă i-am adus de-acolo până la Brăila!

Dar ar trebui să încep cu anii de visare, când am stat cu zeci de tomuri în față și cu sute de planuri, din care am ales unul. Și cum am degerat o nesfârșită iarnă geroasă, îngenuncheat pe podeaua sălii de trasaj, unde, deocamdată în linii, corabia căpăta viață… Ramificațiile acestor vag evocate imagini mi se pare că nu s-ar sfârși niciodată. E în ele o altă călătorie, mult mai lungă, mai grea și mai bogată decât cea de astăzi. Nimic nu s-a pierdut din ea, și, oricât de târziu m-aș întoarce s-o caut, știu că am s-o găsesc întreagă…

Mergea spre est velierul, cu vântul strâns în babord, „cu murele în tribord”, cum spuneau marinarii de pe vremuri.

Dacă ar fi fost un *yacht* nu m-ar fi mirat prezența lui între insulele Capului Verde și Canare, fiindcă mai sunt mulți oameni în lume credincioși vaselor cu pânze. Dar, cu toată forma lui destul de elegantă, avea velele cam murdare și ducea două bărci la remorcă, dovadă că mai curând era un vas de pescuit sau un mic cabotier de pe coasta africană, fapt care m-a umplut de uimire. În partea aceasta a Atlanticului, ca și în multe alte mări și oceane, motorul, simplu, economic, a înlocuit aproape în întregime velele, care cer echipaje mai numeroase și mai îndemânatece și sunt în voia vântului, la urma urmelor. A le păstra și a le mai da întrebuințare nu-i atât o dovadă de sărăcie, cât de dragoste pentru vechile forme ale marinăriei, o dragoste cu atât mai mișcătoare cu cât este mai desuetă.

L-am urmărit mult timp cum își plimba, ca un bătrân rege Lear orb și dezmoștenit, dar plin încă de măreție, velele cenușii pe cerul pâclos — parcă de pâcla vremurilor — până ce s-a șters, treptat-treptat, fâlfâind și destrămându-se în vălurile armatanului…

Cu rare întreruperi nesimultane, și niciuna mai lungă de câteva ore, motoarele noastre merg — pot să spus încontinuu — de o sută treizeci și șase de zile…

Și iată, după un ceas de visare, realitățile noastre:

Oamenii, oricât ar fi de flămânzi, încep, unul câte unul, să nu se mai atingă de carne și să se uite la ea, amărâți, cum rămâne în farfurie.

Eu unul n-o mai mănânc de mult, dar nici nu-i simt lipsa, cel puțin deocamdată, și aș putea să nu i-o simt încă multă vreme dacă am avea legume.

Mi-a venit abia acum în minte, văzând refuzul acesta aproape general în fața cărnii, să mă interesez care-i termenul ei de păstrare în stare congelată. După normele oficiale, găsite în tabelele frigotehniștilor, la minus 12 grade (în cambuză se mențin cam 11 grade) carnea în buturi și carcase poate fi păstrată până la 120 de zile.

O avem de cinci luni încheiate, 150 de zile — 30 peste limita maximă!

Acum două săptămâni, la începutul lunii, făcându-se recensământul litigioaselor alimente, între altele, mai erau mere să se dea de șapte ori, șapte înmulțit cu optzeci și unu. De-atunci s-au dat de trei sau patru ori — se poate afla exact cercetându-se listele zilnice, din urmă, dacă nu cumva

între timp vor fi fost falsificate… Dar nu cred să fie cineva prevăzător chiar în măsura aceasta.

Amintindu-mi că de mult nu s-a mai dat miraculosul fruct la masă, l-am întrebat pe Vasiu:

— Dar ce se întâmplă cu merele?

— De unde mere? S-au terminat!…

Iată o însemnare privind realitățile noastre mărunte. Cineva ar putea să mă condamne că n-am rămas cu ochii doar la marea realitate. Cine judecă așa, să stea trei luni în mijlocul oceanului, cu alimente aproape exclusiv conservate, fără legume, fără fructe, fără vin, fără o *floare* pe masă, și pe urmă să se pronunțe!

Resortul însemnării de astăzi nu-i o suferință, ci încă o revoltă, pe lângă altele: aseară, după masă, de undeva de la bucătărie sau de la oficiu venea un miros de mere coapte, să te amețească… Și-apoi, e un sacrilegiu să le bagi la cuptor: erau așa de frumoase!

Luni, 15. Unul care fluieră

Praful adus de vânt, îndesindu-se, a devenit foarte greu suportabil. Curiozitatea a fost satisfăcută, pitorescul artamanului s-a epuizat; a rămas numai pacostea.

Se depune pe punți, albindu-le, scârțâie în dinți, usucă pielea… E prea fin să-l rețină filtrele *heit-pres*-ului, așa că intră și în cabine, invizibil și invincibil, ca o molimă africană.

Tocmai astăzi, la nu știu ce post de radio s-a auzit că francezii au făcut recent experiențe atomice în Sahara… Oricât de puțin probabil ar fi să nu se fi dat avertismente clare asupra zonelor primejduite, închipuirea lucrează, făcând să ți se strângă pielea. Dar de ce-ar fi numai închipuire?

Unul din porumbei a dispărut de câteva zile; cum e greu de presupus că a suferit un accident sau o agresiune, bănuiesc că, simțind apropierea uscatului, și-o fi luat zborul. Nu înțeleg însă cum de l-a părăsit pe al doilea, ca să nu mă întreb cum l-a răbdat inima pe acesta să rămână.

Acum, trenardul se mișcă stingher, de pe o punte pe alta, zăpăcit și mai tâmp decât o găină.

Nefiind cu putință o luare de contact directă între noi și „Galați” și neprimind o asigurare de ajutor, Jorică a operat singur pe unul dintre cei doi

bolnavi de apendicită. N-am aflat cum îi merge acum; probabil bine. Totuși, mi se pare că actul operației a fost hazardat, fără să fi fost și obligatoriu.

Zăpușeala crește; în cabine, temperatura se ridică ziua peste 28 de grade. Începând de mâine, se dă drumul la aer rece. Nu mă bucur prea mult; mi-e teamă să nu fie frig și să ajung în situația ciudată de a umbla dezbrăcat pe afară și încotoșmănit în casă.

Purtarea unora devine din ce în ce mai bizară. Cel mai vârstnic din ofițerii mecanici a căzut în mania nervoasă a fluierului. Datorită zgomotului asurzitor din sala mașinilor, oamenii nu se pot auzi între ei nici de la un pas distanță, oricât ar ridica glasul. De înțeles, cum spuneam altă dată, se înțeleg prin semne și prin rutină. Dar ca să se cheme unul pe altul când sunt mai departe, folosesc un fluier de gură, aflat în echipamentul fiecăruia. Numai că omul amintit fluieră încontinuu.

Avertizat de această manie, l-am spionat din capul scărilor, mai mult de un sfert de oră, cât am suportat îngrozitoarele trăsnete ale motoarelor. E adevărat, omul fluieră, fără nevoie, așa, ca să fluiere, dar nu încontinuu, ci cu pauze, ca să-și odihnească plămânii.

Mai acum câtăva vreme, într-o noapte, tot el, având de partener pe cel mai vârstnic dintre frigotehniști, om potolit, cel puțin în aparență, și oricum foarte cumsecade și foarte simpatic, jucau fotbal cu o cutie de conserve pe coridorul de la careul marinarilor. Coridorul are sub un metru lățime, în schimb e lung ca o popicărie. Postați unul la un cap, altul la celălalt, jucătorii își trimiteau unul altuia cutia, cu lovituri de picior înverșunate, făcând-o să sune infernal și trezind din somn pe cei care au cabinele în apropiere.

Trebuie să spun că amândoi sunt, ca vârstă, în pragul celui de-al șaselea deceniu… Curenți galvanici!

Deși continuă să cineze împreună, iar când au ce, să și bea în tovărășie — cum a fost încă o dată cazul aseară, cu o sticlă de whisky pe care au mai dibuit-o naiba știe la cine —, între comandant și secund s-a născut o încordare, și ea se accentuează cu trecerea zilelor. Reactualizând și amplificând o învinuire veche, primul îl bruftuluiește pe al doilea, între două pahare, că i-a dat informații greșite în ceea ce privește situația

alimentelor. S-ar putea ca învinuitul să fi spus, cum afirmă unii, că am avea alimente pentru încă o lună. Important ar fi să se știe *când* a dat această informație. Nu cumva a expirat luna?

Văzând situația pescuitului, comandantul, care afirmase că vom fi gata la 20 martie, este nevoit astăzi să accepte și să recunoască ideea că vom întârzia peste 1 aprilie.

Alarmat, secundul i-a atras atenția încă o dată că foarte curând rămânem fără mâncare. Se pare că s-au certat destul de violent astă-seară, pe puntea de comandă. Trebuind să se scoată traulul, zâzania s-a oprit deocamdată. Dar secundul a mai avut timp să spună că mâine va depune raport scris cu situația alimentelor, act care trebuie să ducă în mod obligatoriu la luarea unei hotărâri oficiale; din toată această încordare, până acum nu s-a consemnat nimic pe hârtie.

Credeam că, fiind în sfârșit la curent cu realitatea ignorată inadmisibil o vreme, cunoscând nemulțumirea stăpânită a oamenilor, comandantul va înțelege că e dator să păstreze un minimum de decență în tabieturile și poftele sale. El știe ce mănâncă echipajul și mai ales ce nu mănâncă, datorită hotărârii pe care și-o menține cu încăpățânare și cruzime. Credeam că își va revizui măsurile, lăuntrice și exterioare, între acestea din urmă și măsura centironului…

Mai adineauri, bucătarul îi pregătea în oficiul de sus obișnuita, uriașa omletă, la care în condițiile de azi ar râvni oricine. Oamenii tac, supuși disciplinei… Dacă am să tac și eu, cine o să spună?

Cum nu mă mai duc pe puntea de comandă, n-am putut să verific adevărul: băieții afirmă că alaltăieri, când ne apropiasem de coastă, era cât pe ce să ne așezăm pe un banc de nisip, sau, ca să nu exagerez, la un moment dat am avut numai 2 metri de apă sub chilă. A ajunge în asemenea situație, ziua-n amiaza mare, pe vreme bună, e o neprevedere inadmisibilă. Prudența comandantului se cunoaște: funcționează când cu exces, când cu lacune; câteodată cade în catalepsie…

Cât de adevărată este întâmplarea, se poate verifica oricând, grafic: banda ecografului, care înregistrează în permanență fundul, e cea mai bună mărturie. Afară de cazul că n-o să dispară… Atunci, se obține o altfel de confirmare.

Marți, 16. Inventarieri

A spune că rabd de foame ar fi prea mult, de vreme ce mă mulțumesc cu nimica toată și-apoi închei masa cu o țigară. Dar astăzi la prânz am băut doar o cană cu lapte, cu gemul care se dă ca desert în ultima vreme. Laptele — din resurse personale; de mult nu mai există la cambuză, nici de leac, nici pentru bolnavii din infirmerie. Iar de mâncare nu mă puteam atinge: era faimoasa „ultimă” fasole, pe care o ocolesc totdeauna, deși place atâtor oameni.

Spre seară mi s-a făcut foame, o foame din acelea care te surpă, îți dau slăbiciune și fac să-ți tremure mâna; adevărat că îi simt tremurul până în vârful stiloului. Și e prima oară când, adineauri, ducându-mă la oficiu, n-am găsit nici o coajă de pâine.

Mai avem făină, se face pâine, dar, după cum constat, dispare cu repeziciune; nu mai poate fi lăsată la vedere.

Una din preocupările multora în ultima vreme, mai ales a celor cu funcții legate de hrana oamenilor, este să cerceteze și iarăși să cerceteze scriptele și cambuza, poate în nădejdea că vor descoperi o rezervă scăpată din vedere.

După încă o minuțioasă inventariere făcută azi-dimineață, secundul a ajuns la concluzia că, orice echilibristică alimentară ne-am impune, n-o mai putem întinde decât zece zile. În acest sens i-a înaintat comandantului raportul scris, atrăgându-i atenția că până la 26 martie trebuie să intrăm în port pentru aprovizionare.

Au trecut de atunci șapte ore, și încă nu se știe nimic: a citit comandantul hârtia? Iar dacă a citit-o, s-a *gândit* la vreo hotărâre? Vrea s-o amâne pentru ultima zi, pentru ultima oră? Sau speră să se întâmple cu noi vreo minune?

S-a dat aer rece în cabine. Poate că era nevoie, dar mie mi se pare puțin cam aspră atmosfera, ca în zilele de toamnă când n-a pornit caloriferul și stai zgribulit pe lângă un radiator electric. Termometrul nu arată mai puțin de 24 de grade în cabină, temperatură convenabilă pentru oricine, și totuși mi-e puțin frig; nu mă săturasem de căldură.

Ieri s-au congelat 14 tone, în timp ce „Galați” a făcut numai 6; încetul cu încetul, ei rămân iarăși în urmă.

Astăzi am pescuit în aceeași zonă, pe 19 grade latitudine și la 8-9 mile de coastă; scoatem câte o tonă, câte două, câte trei, lufar amestecat cu purcoaie uriașe de iarbă, care dau iluzia, când se trage traulul, că ar avea 10 tone.

Dar, de bine, de rău, cu migală, cu descurajare, crește cantitatea peștelui în magazie. Cifra la peștele congelat, care condiționează plecarea spre țară, este acum 682 de tone. Mai rămân 168 — cele mai grele!

Amurg ca de toamnă, cu cerul vânăt, cu oceanul cenușiu… Hotărât, e frig în cabină.

Nu am stat la soare peste ziuă, fiindcă… fiindcă nu e; abia îl mai zărești, palid, prin norul de nisip care se îngroașă de la oră la oră. Nici n-am ieșit pe punte până mai adineauri, când m-a izbit aerul cald de afară, după cum m-a izbit și praful care usucă nările.

Pe lângă musculițele și gâzele de toate felurile, văzduhul e invadat, îngroșat, până la vâscozitate, de libelule. Sunt de două ori mai mari decât cele cunoscute la noi și zboară în stoluri pe deasupra vaporului, învârtindu-se în jurul coșului, al catargului, de parcă am fi nu pe ocean, ci în deltă sau în lagune.

Aș vrea să plecăm cât mai repede în altă zonă; prezența prafului și-a atâtor gâze face atmosfera nu numai neconfortabilă, ci și insalubră. După atâtea luni de puritate marină, parcă vezi plutind în aer molimele tropicale.

Ieri după amiază, din dâra opacă pe care soarele plin de praf o întindea pe oceanul la fel de prăfuit, se nășteau sclipiri ciudate între valuri, de parcă se lupta ceva dedesubt, încercând să iasă la lumină: niște vietăți când argintii, când albastre. Mai târziu, sclipirile, din ce în ce mai neliniștite, s-au înmulțit, până ce, contopindu-se, au dat o singură pată, parcă de petrol efervescent aruncat peste ape; ar fi lipsit un chibrit și imaginația ca să incendiezi oceanul, și flacăra, imensă să se răstoarne asupra Africii.

De când am coborât mai la sud, în locul postului de radio din Canare prindem Dakarul, cu multă claritate. De la un capăt la altul al emisiunilor se simte influența franceză. Dacă se aude muzică băștinașă câteodată — departe de a fi exploziva muzică „neagră” —, nu se aude aproape de loc limba senegaleză, ci mai mult franceza, puțin aspriță, dar foarte clară, pronunțată ca la lecție.

Iar încolo, muzica ușoară — de dans, de distracție, de beție, de dragoste — franțuzească, în valuri. Aceiași cântăreți cunoscuți la noi, începând cu Aznavour și terminând… tot cu Aznavour, care-i armean înainte de toate și chiar puțin român după cum se spune. Și această muzică e un fel de esperanto, care micșorează distanțele între continente, unifică gusturile și, într-un fel, dărâmă hotarele, dovadă că a dărâmat și hotarele izolării noastre și ne-a găsit în mijlocul oceanului.

Chiar în clipa asta aud, în difuzorul de pe coridor, cântecele pe care le auzeam acasă, țâșnind simultan pe nu mai știu câte ferestre ale blocului din față. Am o clipă de amețeală… Unde mă aflu?

Miercuri, 17. Binecuvântata mică furtună

Azi am atins treapta cea mai de jos a neîmplinirii: s-a congelat numai o tonă!

Am traulat prin aceleași locuri dubioase de ieri, în praful armatanului, scoțând iarbă în stoguri. Pe deasupra, îndată după prânz s-a agățat traulul. După o ultimă încercare, la fel de infructuoasă, am pus capul la nord și mergem cu mare viteză spre locurile de unde am plecat acum câteva zile, de rău, nu de bine. Poate comandantul, devenit mistic și superstițios, crede că am plătit aici destul duhurilor rele ca să primim răsplata dincolo; altfel, înapoierea într-o zonă de unde am plecat cu coada între picioare nu are nici o rațiune.

Dacă într-o săptămână nu vom scoate-o la capăt, va fi nevoit să ne aducă încă o dată pe aici, în drumul spre Dakar, care va fi Golgota lui, rămânându-i norocul să nu-și poarte singur crucea în spinare.

Aștept numai trecerea zilelor. Am stat la soare câteva ceasuri, dar fără plăcere, scârbit de praful care plutește în aer. Mă bucur totuși că plecăm de aici, în nădejdea că spre nord o să găsim dacă nu pește, măcar o atmosferă mai pură.

Telegrame venite din țară îmi confirmă că scrisorile expediate cu „Granik” au sosit de câteva zile. Este o mulțumire să știu că oamenii apropiați au vești de la mine, chit că eu unul nu știu nimic despre nimeni, decât ceea ce se poate spune, reținut, într-o radiogramă.

A căzut noaptea; căzut e bine spus — aici se întunecă degrabă după ce-a apus soarele. Vasul tanghează destul de adânc, cu toată încărcătura, care acum îl face mai puțin sensibil la valuri. Nu mi-am dat seama când s-a montat oceanul; înaintea amurgului avea o față destul de blajină. Dar legănarea din când în când violentă, trosnetele de sub chilă, izbiturile valurilor în bordaje, terminate cu un șuier prelung, asemănător cu cel scos în curbe de roțile trenului — toate acestea, care rup puțin monotonia zilelor, îmi fac bine, în trup și în suflet mai cu seamă.

În sfârșit, pot spune că este puțină furtună și afară, nu doar în mine.

XII OCEANUL

Joi, 18. Tensiuni care cresc, tensiuni care scad

Am mers spre nord toată noaptea, cu amândouă motoarele, dar, poate din cauza valurilor montate, pe care le primim drept în față, până în zori n-am ajuns decât puțin dincolo de latitudinea 20. Destul însă ca atmosfera să se fi limpezit. Oceanul e iarăși albastru, cerul strălucitor, aerul curat, ca după ploaie. Bate vânt tare de la nord, alungând amintirea armatanului. Valuri scurte lovesc în etravă și ajung uneori, fărâmate, pe puntea ancorelor, spălând nisipul Saharei, tot ce ne-a spus și ne-a dat Africa.

N-am pescuit mai nimic toată ziua, dar, adunând cu țârâita, la miezul nopții am atins la congelare 699 — să-i zicem 700 de tone. Ne mai lipsesc 150. În timp, încă o veșnicie.

O întrebare grea este: ce să cred despre oamenii noștri, cum să-i înțeleg, ce atitudine să iau față de ei în mine însumi?

Dacă am să recitesc paginile din urmă, am să dau, desigur, de multe contradicții; pe unele mi le și amintesc — pe niciuna n-am s-o neg. Într-o zi am crezut ceva despre unul, a doua zi sau mai târziu am crezut altceva. De la un timp mi-am propus să nu trag concluzii decât la sfârșit. Firea însă nu-mi îngăduie să aștept calm și nepăsător sedimentarea impresiilor neclare. Poate concluziile, asupra fiecăruia, aș putea să le trag de pe acum, și simt acest îndemn; totuși, nici o surpriză n-ar trebui să mă uimească. În mulți din jurul meu mai este câte ceva de descoperit.

Comandantul, în derută, l-a chemat pe Țipă la sfat, ceea ce nu-mi amintesc să mai fi făcut decât la începutul campaniei. E multă vreme de când el se conduce după capul lui. Țipă însuși a spus de multe ori că se simte scos din treabă nu doar pentru că nu-i consultat; mai mult, comandantul schimbă dispozițiile lui, știrbindu-i autoritatea în fața oamenilor, reducându-l într-adevăr la nimic.

Doctorul l-a întrebat azi, cu mirare:

— Ce, comandantul a început să-ți ceară părerea?

La care Țipă a răspuns, cu calmul lui imperturbabil, trăgându-se, cum are obiceiul, de prohabul pantalonilor.

— Când a fost nevoie, totdeauna ne-am sfătuit!

Se apropie data întoarcerii — se șterg patimile, se toarnă apă în vin… „De ce să ne lucrăm unul pe altul? Haide să ne dăm mâna, să uităm neînțelegerile și să mergem uniți!”

Au venit dispoziții din țară: să ne aprovizionăm cu minimul trebuitor la Gibraltar, escală prevăzută dinaintea plecării. Înseamnă că Dakarul e anulat oficial, deci definitiv.

Din ce în ce mai mulți refuză mâncarea sau ciugulesc din ea ce li se pare comestibil. Destui se plâng că au dureri de stomac.

A, nu, n-o să moară nimeni de foame! Iar comandantul, pare-se, o să-și ia laurii.

Stau la soare, pe puntea ancorelor, când traulăm spre sud. În timpul prânzului, tabla frige din ce în ce mai tare. Cum organismul meu are o veche nevoie de razele soarelui, îndur, dar uneori e un chin.

Mi-e aproape tot timpul foame… Spuneam odată: foamea e o senzație care te face optimist… dacă ai ce să mănânci.

Deocamdată mă socotesc sănătos. Judecând drept, oamenii de astăzi continuă să mănânce prea mult. Ar trebui revizuit sistemul de alimentare al întregii omeniri. Poate am trăi mai mult, am fi mai vioi — și poate mai buni.

Eu unul mănânc mai puțin de jumătate decât mâncau maturii pe vremea când eram copil, căci doar îmi amintesc mesele de atunci.

Toți îndeobște mâncăm mai frugal decât generațiile dinaintea noastră, fără să fim mai plăpânzi; cred că încă am mai putea reduce din rații câteva sute de calorii. S-a pierdut prea mult timp pentru mâncare, s-au făcut prea multe războaie… Ar fi bine să ne purificăm puțin!

Între alte examene periodice, doctorul ne măsoară lunar tensiunea arterială. O aveam 13,5 la îmbarcare, astăzi a scăzut la 11,5 — și poate o să mai scadă. Aproape a tuturora scade; crește a câtorva — și a comandantului.

L-am sfătuit pe doctor să-i interzică ouăle. Cred însă că n-o să riște, mai ales că ar risca zadarnic; poți oare convinge vulpea să lase în pace găinile?

Vineri, 19. Totul va fi bine

Același vânt de nord, tare, aceleași gânduri, aceleași întrebări în minte, aceleași nedumeriri, iar în suflet aceeași amărăciune… Și-ar fi așa de simplu să nu mă mai gândesc la alții, să ignor tot ce mă contrariază, să mă bucur în liniște de ocean, de cer și de soare!

Am mers iarăși astă-noapte spre nord, cu amândouă motoarele, și am ajuns dincolo de paralela 21; traulând la întâmplare — intenția era să ajungem la tropic —, am scos pe neașteptate 10 tone.

Pe la ora 8, în careu se aflau Șișu, Țipă și Rosmănică, într-o strașnică tovărășie cu comandantul. Au uitat toți ce spuneau despre el deunăzi.

Șișu chiar, care de multe ori s-a enervat (inutil) și și-a propus (teoretic) să-l combată, criticându-i metodele empirice și refuzul colaborării, acum și-a schimbat părerea.

— Orice-ai zice, îl laudă, alt comandant care să se pricepă la pescuit ca el nu e!

Nu-l întreb cu cine a făcut comparație, mai ales că la începutul frazei apologetice plasează pe acel „Orice-ai zice”, involuntar semn de dubiu.

Da, se apropie întoarcerea în țară. De ce să ne arătăm dezbinați și să ne dezvăluim păcatele?… Totul e bine când se sfârșește bine!

Firește, după izbânda de dimineață, care ne-a făcut din nou optimiști și ne-a înmuiat inimile până la a recunoaște în noroc meritul comandantului, nu ne-am mai dus spre nord, ci am traulat în aceeași zonă, cu rezultate care amintesc zilele cele mai bune.

E singura noastră salvare: să terminăm cât mai repede și să pornim spre Gibraltar; altfel, ne va lipsi chiar și pâinea, nepusă până acum la socoteală. S-a pus la socoteală făina, din care mai avem, într-adevăr, pentru cincisprezece zile. Nimeni nu s-a gândit la un accesoriu de volum minim: drojdia de bere. N-am aflat limpede: s-a sfârșit, sau nu mai e bună? Din toate câte privesc mâncarea se face o taină.

Dar dacă apucăm șapte zile bune, ca în prevestirea din Biblie, după ce am avut de șapte ori câte șapte rele, apoi putem să plecăm cu magaziile pline.

„Galați”, care a pescuit slab pe paralela 18, mai la sud decât am fost noi ultima oară, a pornit încoace; în cazul că nu se opresc pe drum, vor fi aici mâine seară.

Sâmbătă, 20. Pavilionul în bernă

S-au împlinit trei luni de când am plecat de la Reykjavik. Nouăzeci de zile nu ne-am apropiat de uscat, n-am primit o scrisoare. Aproape că nu mai știu pe ce lume mă aflu. Uneori, călătoria seamănă cu o halucinație.

Mă simt istovit sufletește, fiindcă nu pot să mai comunic în nici un fel cu oamenii cărora le port afecțiune și a căror soartă mă interesează; am epuizat, evocându-i, toată imaginația. Mă simt obosit fizicește, probabil din lipsa vitaminelor, din cauza hranei neconvenabile. Mi-e capul plin de gânduri constructive, sufletul plin de fierbere, dar nu sunt în stare să pun nimic pe hârtie. Mă acuz uneori de lene, și atunci mă apucă descurajarea. Și totuși, cred că n-am nici o vină; sunt în mine piedici organice. Am pledat pentru reducerea caloriilor; astăzi cred că ar trebui majorate.

La ora 8 azi-dimineață, după ce s-a scos primul traul, echipajul s-a adunat la pupa, pentru ridicarea pavilionului și apoi coborârea lui în bernă, semn de doliu la moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, aflată aseară… Așa a rămas pavilionul toată ziua, fluturând între cer și ocean, sub lumina soarelui…

„Galați” a apărut la orizont înaintea prânzului, a traulat în depărtare fără succes remarcabil, apoi, după amiază, a venit lângă noi, unde se află și acuma.

Am auzit din cabină fluierele de salut, dar nu m-am ostenit să ies pe punte; încă mă emoționează, cu condiția să reduc sunetul fluierului în mine; ceremonia, altminteri, mi se pare o fățărnicie.

Aflu că noi i-am chemat aici, cu insistență și cu vorbe de încurajare, după ce de atâtea ori le-am ascuns zonele noastre, îndată ce se vesteau cât de cât bune.

Totul e bine când se sfârșește bine!

Pescuitul a fost satisfăcător astăzi, deși am scos cantități din ce în ce mai mici, de la 15 la 18 tone dimineața, până la 4-5 seara. Totuși, dacă va continua măcar tot așa, putem să terminăm în cinci zile. Joia viitoare am putea să fim în drum spre Gibraltar.

Dar nu știi niciodată ce se întâmplă de la o zi la alta… N-ar fi exclus ca ultimele 20 de tone să ne țină pe loc o săptămână.

Pe de altă parte, se vorbește să facem un supliment de 30 de tone peste cifra prevăzută, cu intenția înduioșătoare de a le ceda, scriptic, fraților noștri de pe „Galați”, care, datorită aranjamentului defectuos al cutiilor în magazii, anunță că nu vor avea cum să depoziteze mai mult de 820 de tone. Să vedem însă dacă și noi la rândul nostru, oricât de bine am fi stivuit cutiile, vom avea unde să punem suplimentul acesta sentimental, nu mai mic de trei vagoane.

Și dacă îl vom pune totuși și vom întârzia pentru el nu știu câte zile, mă tem că n-o să-l cedăm nimănuia, ci o să-l păstrăm pentru noi, cu lăcomie, cerând în schimbul lui încă o cunună de lauri și, bineînțeles, olecuță de primă.

N-am stat la soare astăzi; mă simt ca după o zi când nu mi-am îndeplinit datoriile.

Vântul a scăzut, oceanul s-a potolit; nu se vede un nor, cât e cerul. Dar plutește neliniște și tristețe în aer.

Duminică, 21. Spre ultimele tone

Aseară, în jurul orei 22, declinația soarelui a fost zero, marcând echinoxul de primăvară. Acum soarele se apleacă spre latitudinea țării, și vara se duce spre nord, dar cu atâta încetineală!

De dimineață, comandantul a anunțat cu emfază, la stația de amplificare, că ieri s-au congelat 31 de tone. După ce a mulțumit celor două echipe de tură, dar mai ales voluntarilor, a adăugat că dacă lucrul continuă așa, putem să fim gata de plecare în patru-cinci zile…

Deci, se poate! Dar de ce nu se congelau decât 14-18 tone în zilele când scoteam traule gemând de scrumbie, care se arunca la făină? De ce nimeni nu se gândea să pună puțin pe roate oamenii de la congelare? De mult am fi fost gata dacă eroismul n-ar fi venit abia în ceasul din urmă.

Doctorul a împărțit tuturora câte un pachețel cu vitamina C, sfătuindu-ne să luăm două pastile pe zi; știa oricine de ce, când de săptămâni întregi nu mai aveam nici un fel de legume crude, nici fructe, care au dispărut tainic.

Șeful mecanic, partizanul abrupt al „înfometării”, zâmbește cu ironie; n-are încredere în pastile și poate crede că doctorul vrea să se afle în treabă, ca să câștige și el o frunză din cununa de lauri.

S-a pescuit și astăzi destul de bine, atât ca să avem din ce depozita până la noapte cantitatea de 30 de tone. N-o să izbutim însă; spre ziuă s-a întrerupt congelarea mai multe ore, pentru operația periodică a dezghețării dulapurilor. Oricum, perspectivele rămân bune, și ideea de a termina până joi nu-i o utopie.

Nu mai am putere să scriu, iarăși mă simt slăbit, de foame, de hrana neconvenabilă, pe care organismul o refuză cu silă. A, știu, mănânci orice, la disperare, chiar și cadavre, ca naufragiații de pe faimoasa plută a „Meduzei”, care și-au trăit drama nu prea departe, la sud de apele unde ne aflăm noi acum. Noi însă n-am naufragiat și avem la dispoziție 1.300 de lire sterline, să fi cumpărat de toate, cu îndestulare, chiar și băutură.

Cerul este pâclos, cu nori subțiri și destrămați; oceanul calm, sub un vânt potolit de la nord-est. Cu toată slăbiciunea, am stat la soare, ba chiar am făcut și gimnastică, și iarăși mă simt sănătos, din tălpi până în creștet, în toate dimensiunile corporale; se dovedește încă o dată că soarele e o hrană.

Un cargou a trecut pe lângă noi, mergând spre sud, doar la o milă depărtare, ceea ce între orizonturile îndepărtate înseamnă foarte aproape. Încolo, afară de noi și de „Galați”, care se ține la oarecare distanță, având parcă o supărare, n-a mai fost nimeni pe tot oceanul.

Nu înțeleg de ce în radiogramele de serviciu nu ni se trimit știri, cât de sumare, despre cele ce se întâmplă în țară. Din câți slujbași — directori, inspectori, secretari și câte alte grade are Direcția Pescuitului Oceanic, nimeni nu se gândește că aici suntem ca pe altă lume. Aceiași oameni, însă, nu uită să se intereseze, în multe fraze, despre felurite rapoarte și tabele, cu nevoile vasului, prezente și viitoare, ba chiar și trecute câteodată, spre a se împlini Evanghelia birocrației!

Luni, 22. Annabel Lee

Ne învârtim prin aceleași locuri și după același program, prea puțin diferit de la o zi la alta. Dar azi a intervenit o schimbare, substanțială și demoralizantă: n-am mai prins pește, așa, pe neașteptate, cum tot pe neașteptate de alaltăieri căzusem pe o zonă bogată. Greșeala noastră este că uităm să așteptăm neașteptatul; unii tot mai cred că neașteptatul, când e

bun, vine prin iscusința comandantului, fără să se întrebe de ce nu-l evită pe cel rău, ca să avem în șir zile glorioase.

Cerul a fost acoperit cu nori subțiri, prin care soarele s-a arătat fără putere. Am făcut plajă cum aș fi luat o doctorie, de teama unor zile rele, care s-ar putea să vină. La ora prânzului am renunțat — bătea vântul rece și simțeam că are să-mi înghețe spinarea.

Seara am aruncat ancora, deși n-ar fi stricat să se mai trauleze, ca să cârpim ceva din deficitul zilei.

O încercare de a ne remonta cu alcool n-a dat rezultatul sperat și n-a răsplătit eforturile de a găsi materia primă. Am mai dibuit o litră de spirt, la cineva căruia îi voi purta multă recunoștință, și, întreindu-l cu apă, am obținut trei sferturi de amăgeală, băutură căreia i se spunea basamac prin locurile copilăriei mele. Aici îi spunem, ca la bar, *Make my happy*. Dar sub noul nume nu este mai bună.

Am invitat doi prieteni la mine în cabină, după masa de seară. Dintr-o rea inspirație, am stricat și seara, și băutura. Unul din musafiri a plecat, după jumătate de oră, mai cătrănit decât la venire… Vina e a mea — de ce-aș ocoli adevărul? Ușor euforic și sentimentalizat pe o anumită strună, am ținut neapărat să le citesc, cu proasta mea dicțiune, *Annabel Lee* a lui Poe.

Al doilea s-a ridicat și el, cinci minute după aceea, și așa s-a terminat seara, fără să fi înțeles de ce trebuia să le citesc poezia.

Greșim și nu ne învățăm minte — continuăm să credem că emoțiile noastre sunt și ale celorlalți.

Annabel Lee este o floare ciudată și firavă, care se stinge numai ce-a atins-o o boare rece de vânt, „pe țărmul mării viorii…” Cum să ți-o închipui altfel decât făcută fărâme sub o atingere bărbătească?

Iar oaspeții mei, cărora le-o propuneam la ora aceea, egală cu neliniștitorul miez al nopții în casele noastre îndepărtate… În legănarea vasului și-n trepidația motoarelor, transmisă prin podea în toată anatomia, oaspeții mai aveau, cu siguranță, vise mult prea carnale spre a admite boarea de vânt proaspăt care este impalpabila Annabel Lee.

Marți, 23. Contabilitate

După ziua de ieri, rău promițătoare, traulul de dimineață, scos destul de târziu, n-a adus decât câteva tone, mărindu-ne neliniștea și descurajarea.

Ne-am însuflețit puțin la prânz, când, pe neașteptate, a venit așa de plin, că a trebuit să fie tăiat ca să curgă o parte din pește — și încă a fost ridicat pe punte cu strădanie îndelungată. Din peste 30 de tone câte au fost salvate, s-au congelat sau sunt pregătite pentru congelare, vreo 17.

La noapte vom totaliza în magazii 778 tone. Mâine dimineață, cu ce s-a scos seara, în ultimul traul, vom depăși 800, probabil. Mai rămân 50, lua-le-ar naiba!

Cerul acoperit, oceanul plumburiu…

Eram așa de neliniștit și demoralizat azi-dimineață, încât am luat un meprobamat, prima oară în călătoria noastră. Rezultat imediat și strașnic. Într-adevăr, îți dai seama că nu-i bine, dar puțin îți pasă.

Am dormit după-amiază și mă simt vioi acum, seara.

Oricum, se apropie ziua plecării spre casă.

Contabilitatea peștelui înmagazinat o ține Țipă, dar separat și neoficial, o mai țin și alții, îndeosebi oamenii de la prelucrare, prin mâinile cărora trec cutiile de câte 33 de kilograme. Ei au sortat peștele, l-au așezat în tăvi, unul câte unul, tăvile le-au băgat în dulapuri, la un frig de minus 40 de grade, le-au scos de acolo după câteva ore, obținând brichete înghețate care ard mâinile. Brichetele, trei câte trei, de 11 kilograme, alcătuiesc o cutie. După ce se leagă cu balot de tablă și li se aplică ștampila, cu numele vasului și felul peștelui, cutiile sunt transportate pe bandă, la magazie.

Magazia din prova, cea mare, e acum plină: 600 de tone. Dar am văzut-o goală și descurajantă, semănând cu o prăpastie când o priveai de sus, iar când o priveai din fundul ei, de pe panouri, semănând cu o catedrală. Cutiile s-au stivuit acolo, una câte una și rânduri, rânduri, până s-a umplut hăul. Tot ce am spus, s-a făcut de mâna omului.

Am văzut oamenii care coborau în magazie, la stivuitul cutiilor; muncă polară. Acolo se menține fără întrerupere, de când a început încărcarea, și se va menține până la înapoiere, până se va goli magazia, o temperatură de minus 24 de grade, ca într-o iarnă din cele mai grele. Porniți de sub soarele tropical, unde și o cămașă e prea multă îmbrăcăminte în unele zile, oamenii își pun mănuși groase, pufoaice și pâslari, ca într-o expediție arctică. După un ceas sau două, ies aproape acoperiți de promoroacă și fac un salt la plus 30 de grade.

Nici unuia din oamenii noștri, de la cei care aduc peștele pe punte, manevrând traulul, până la cei care îl bagă la magazie, în ultima lui formă,

nu-i sunt indiferente cifrele, contabilizarea muncii lor, grea și migăloasă.

Pe o tăbliță, în careul marinarilor, cineva scrie, pentru știința tuturora, cifra zilei, și alături, cifra totală. Cineva, adică unul care o cunoaște, un marinar de la prelucrare sau un șef de tură, fiindcă fiecare cutie i-a trecut pe sub ochi sau prin mână. Cifrele acestea sunt însă totdeauna mai mari decât ale lui Țipă, cele oficiale. Țipă, răspunzător de încărcătură, face economii pe hârtie, dar le neagă, cu prevedere și șiretenie.

Am băgat de seamă, uneori cu o ciudă care știu că mai târziu se va transforma într-un zâmbet de simpatie, că și alții din pescarii noștri umblă să „economisească”, dar nu cu intenții rele, ci numai din obișnuință și din prevedere. În loc de șase câtimi, să zicem, declară numai cinci: „Decât să fie lipsă, gândesc ei, mai bine să se găsească plus când închei socotelile”.

Printre aceștia am să-l amintesc pe Gheorghiță Alexandru, șeful uneia din echipele de pescuit și cel care manevrează vinciul traulului.

Cred că fiecare din cei optzeci de oameni ai echipajului ar merita un portret sau măcar o notație; toți mi-au rămas în minte, și mulți poate se vor adăuga personajelor mele din viitor, îmbogățindu-mi galeria de tipuri umane. Dacă am să-i uit, ceva din ei va rămâne, se va alambica și va trece în imaginație, care și ea trebuie hrănită ca să nu sece; de cele mai multe ori o hrănim fără știința noastră. Deocamdată am în minte cam tot echipajul. Ici și colo s-a arătat în caietele mele câte o față omenească, desprinsă din ansamblu. N-am ales-o: s-a impus, printr-un gest, printr-o trăsătură de caracter sau printr-o întâmplare unde ne-am întâlnit, participând la ea împreună. Întâmplarea mare, călătoria, rămâne a tuturora.

Azi, când nu mai avem mult până la plecare, când suntem toți obosiți, cu răbdarea epuizată, Gheorghiță Alexandru se impune pe neașteptate, aducându-mi un zâmbet în colțul gurii.

Mult are să se mire dacă va citi vreodată cuvintele mele; l-am observat fără să vreau anume și fără ca el să știe.

În salopetă pătată de unsori și vopsele, în ture de câte șase ore, Gheorghiță stă pe platforma care domină puntea de lucru, spre pupa, și de acolo, având în față un fel de orgă, cu claviatura alcătuită din numeroase pârghii, pune în mișcare tamburii și îi oprește cu precizie de centimetru, de semiton aș putea spune. A căpătat o mare rutină, dar nu și-a pierdut nici pasiunea, nici modestia.

Când își termină tura, pe care o va relua după o odihnă de șase ore, se spală cu îngrijire și vine la masă în haine curate, ca în zile de sărbătoare. L-am zărit pe străzile porturilor unde am făcut escală, puțin sfios, condus de o bună-cuviință care îi stătea foarte bine.

Pescar dintotdeauna, Gheorghiță mai e în plus, acum, mecanic și chiar contabil; după ce se ridică traulul, ia plaivasul și trece în registrul de pescuit datele cerute de rubrici: locul, ziua, ora, cantitatea peștelui prins, după propria-i estimație.

Nu poate nimeni măsura un traul de mai multe tone; cifra, mai mult sau mai puțin exactă, se cunoaște abia la sfârșitul zilei, când peștele congelat sau prefăcut în făină a trecut pe deasupra cântarului. După o scurtă experiență, am început însă mai toți să prețuim din ochi greutatea traulului, și prea rar ne-au dezmințit cifrele dezvăluite după aceea. Gheorghiță, în schimb, și-a păstrat mult timp înclinarea pescarului spre economie, după cum alții au păstrat-o pe cea a optimistului, spre exagerare.

Se scoate un traul de, hai să zicem, 15 tone; estimarea e aproape unanimă. Mă uit în registru: 10 tone! Îl privesc pe Gheorghiță cu coada ochiului; în privirea mea e nedumerire șl mustrare. Așa azi, la fel mâine — o săptămână, două. Până ce o dată, întorcându-mă de la buncăr, întreb, cu o anumită aprehensiune:

— Cât ai trecut în traulul de adineauri?

— Șase tone!

— Fugi de-aici! Au fost cel puțin 9!

De-atunci înainte, Gheorghiță nu se mai ducea să scrie în registru cât timp mă vedea în apropiere, și-acum îmi trimitea el priviri mustrătoare: într-un fel, îl împiedicam să-și îndeplinească datoria. Dacă am văzut așa, am încercat o vreme să mă dezinteresez de rezultatul pescuitului și să nu-mi mai exercit atât de inoportun controlul. Dar într-o zi, nemaiputând răbda și uitându-mă în registru la un traul care nu avusese mai mult de 8 tone, am văzut scris: 12! De la economie, Gheorghiță trecuse la exagerare.

— N-au fost 12 tone, i-am spus, iarăși cu nedumerire și iarăși cu mustrare.

El a răspuns, trăgându-și sfios și parcă obidit capul între umeri, în timp ce mânuia pârghiile, să miște macaraua:

— N-au fost…

— Atunci, de ce-ai scris atât?

— Ca să vă fie pe plac!

Din ziua aceea, ne-am pus de acord asupra cifrelor; eu am renunțat la exagerare, Gheorghiță la economie, și mă laud că la aproape toate traulele următoare, în estimarea noastră a fost înțelegerea cea mai deplină.
Dar Gheorghiță își mai trage și acum capul între umeri și privește în jur pe furiș, cu obidă, când ies prea puține tone, ca și când el ar purta vina.

Miercuri, 24. Unison

„Galați” e aici, ceea ce iar îi face pe superstițioși să spună că au venit cu ghinionul; e adevărat că am pescuit puțin astăzi, sub 20 de tone, care nu pot să ne satisfacă, în încordarea dinaintea plecării.
Comandantul se plimbă nervos pe pasarelă când „Galați” trece prin apropiere. La vechea teamă de abordaj s-a adăugat, simt, grija că ei ar putea să fie gata mai repede, să ne-o ia înainte în ceasul din urmă și să ajungă primii acasă. Îl privesc de departe și mi se pare că măsoară din ochi bordul lor liber, ca să deducă încărcătura.
Cer noros, oceanul vânăt; am impresia că a venit toamna și nu-mi pot imagina o primăvară în față. Fac sforțări, o văd, în sfârșit, cu dificultate, dar piere îndată…
Nerăbdare, neliniște…
Câteodată cad pe gânduri, cu tristețe.

La ora 11,30 (14,30 în țară), miting de doliu, pe punte, la pupa, sub cerul plumburiu, în fața pavilionului, care rămâne în bernă ultima zi astăzi.
Cred că fără o înțelegere prealabilă, „Galați” a venit din față cu toată viteza (tanga frumos, cu valul din prova), a făcut rondoul și s-a așezat în tribord, mergând paralel cu noi, la câteva cabluri. Gestul lor mi s-a părut cald, prietenos, românesc; i-am simțit încă o dată aproape, cu toate animozitățile care ne despart, dar nu din vina echipajelor.
Un lung moment de tăcere, în care oamenii au stat nemișcați, cu tot balansul, și fluierele amânduror vapoarelor s-au risipit, la unison, peste ape.

Seara mergem spre coastă, „să facem punctul” cu ajutorul radarului… Aș avea și eu nevoie.

Joi, 25. Înaintea sfârșitului

Încep, sper, ultimul caiet al călătoriei. Aproape că nu mai sunt în stare să notez, nici sumar, impresiile și evenimentele, deși ele continuă să se deruleze, cu vechea aglomerare și intensitate.

După trei zile înnorate ca toamna, astăzi cerul s-a arătat limpede și strălucitor, încă din primele clipe ale dimineții. E drept că ne-am și deplasat mai la nord peste noapte; suntem acum pe paralela 23°50' și am nimerit o zonă bogată în pește.

Primul traul a adus 10-12 tone, după ce la congelare nu se mai lucra de la miezul nopții.

Al doilea, peste 30 de tone, scrumbie și stavride mare, cantitate de zile bune.

Nu s-a mai lansat traulul la prânz, și norocul este că ultimul, seara, a adus și el 20-25 de tone; altfel, congelarea ar fi stat degeaba până mâine, iar noi am fi scrâșnit din dinți, cu o enervare zadarnică…

Da, totul e bine când se termină bine!

Numai că s-ar fi putut termina rău, și-atunci nu-mi explic imprudența; mai bine să fie mai mult decât să lipsească. Nu înțeleg de ce nu s-a traulat de la 11 la 13, ore care și ele fac parte din viață… Am fi avut o cantitate proaspătă, iar peștele vechi ar fi mers la făină degrabă.

În sfârșit, bine că s-a terminat bine!

Acum, congelarea are de lucru toată noaptea. Mâine spre prânz, dacă primul traul nu ne-o dezamăgi, putem să atingem cifra finală. Dar se pare, după ultimele socoteli, că pe deasupra am mai avea loc pentru încă 30-40 de tone. Până să se constate economiile la greutate, iese la iveală economia de spațiu.

Am stat la soare mai mult ca niciodată, cu un fel de nesaţ, la gândul că în țară poate o să găsim vreme rece și urâtă. Pe drum, Mediterana poate să fie zbârlită; nu mai vorbesc de Egee; cât despre Marea Neagră…

Dar doresc să plecăm, fiindcă lipsa legăturii cu oamenii de acasă roade ceva în inimă, lasă o rană sau o arsură, care doare și ustură, fiindcă suportul anatomic al inimilor noastre se clatină… Nu se mai poate trăi mult cu mâncarea pe care o avem astăzi; carne putredă și cartofi câteodată. Ziua cartofilor, o dată pe săptămână, e noua mea duminică.

A lipsit o escală… Cu ea m-aș fi simțit în stare să rămân în continuare… Cât?… Până la escala cealaltă.

Vineri, 26. Comedie

Suntem în aceeași zonă de ieri și prindem pește mai mult ca niciodată, mai mult decât avem nevoie, în ape care, la spartul târgului, au trecut de partea noastră și ne dau tot ce au, fără nici o rezervă. Pescuitul pare acum o joacă, iar zilele pierdute, dacă nu le uităm, par fără explicație. Ai crede că în ocean e acum mai mult pește decât apă.

Bate vântul de la nord-est, mai tare astăzi; oceanul e puțin montat, dar balansul a devenit altfel, mai calm, mai echilibrat, fiindcă magaziile sunt pline; mai putem să înghesuim 25-30 de tone — și gata!

Mâine, după toate semnele, plecăm; ar fi și timpul, a fost de mult timpul și l-am dus gol în spate.

Croitoru a făcut o nevroză destul de gravă; va merge direct la spital.

Frigotehnistul, care juca fotbal cu cutia de conserve, nu-i nici el departe… Poate mai sunt și alții.

În orice caz, istovirea se citește pe mai toate obrazurile. Dar oamenii se țin drepți, în nădejdea că pornim spre casă.

Am stat două ceasuri la soare, ceea ce a însemnat caznă; înaintea prânzului m-am simțit sfârșit, cu o senzație de foame bolnavă, dar n-aveam cum s-o combat — mâncarea a devenit dezgustătoare. Carnea se aruncă în găleata de gunoi, când ar fi trebuit să fie aruncată de la cambuză, fără să mai treacă pe la bucătărie.

Mi-am amăgit amețeala cu o linguriță de zahăr. La prânz am mâncat câțiva cartofi copți la cuptor; sunt tari, unsuroși și fără nici un gust, dar pentru mine rămân tot ce poate fi mai bun la masă. Am completat banchetul cu un pesmete îndulcit și cu o cană de apă fiartă, cu zahăr…

Mâine sper să plecăm de aici…

„Galați” ne-a jucat un renghi de mare clasă; mai bine zis i l-a jucat comandantului și celor care or împărtăși ambițiile lui, mai în ascuns, mai pe față. N-a fost între noi o întrecere, ci o competiție neloială, de vreme ce i-am mințit adesea, dându-le cifre inexacte și ascunzându-le situația.

Acum i-am chemat aici — i-am mai chemat, e drept, și altă dată. Atunci credeam că sunt crize de generozitate; acum cred că au fost gesturi abile, ca

să nu fim acuzați de un război pe față.

Și „Galați” ne-a tras pe sfoară, reprobabil, dar cu artă…

De mult timp se plâng că le merge prost treaba; adesea, Cornel, confidentul lor prin radio, îmi spunea, căinându-i: „Sunt într-o situație disperată!”

Și totuși, era ceva suspect în vaietele lor, destul de gălăgioase. Ieri după amiază, discutându-le situația cu Șișu, Țipă, Rosmănică și Marian, am spus un gând venit pe neașteptate:

— Și dacă au rezerve ascunse?

— Cum asta?

— Iată cum: dacă de o lună încoace, să zicem, pun deoparte în fiecare zi o tonă sau două, adică nu le trec în registru și nu le declară, iar la sfârșit le scot la lumină, deodată?

— Nu se poate! a ripostat Țipă. Se încurcă, nu merge treaba așa…

Iar astăzi, iată știrea care a zgâlțâit pereții stației de radio: în ultimele douăzeci și patru de ore, „Galați” a congelat *54 de tone*! Oricine știe că nu-i posibil, cifra depășind aproape de două ori capacitatea de congelare a instalațiilor. Rezervele nedeclarate ies acum la iveală, masiv, fără abilitate.

La noi, după un timp de amețeală, s-a dezmeticit toată lumea, iar comandantul este albastru la față.

În vreme ce răbdam de foame și ne chinuiam fără vești de acasă, navigând mândri cu 50-60 de tone înaintea celorlalți și cu zeci de tone mai multă făină decât ei, „Galați” ne lucra pe tăcute, cu dibăcie de calfe. „Va să zică — și-or fi zis ei, căci doar nu era greu să bănuiască intențiile noastre! — nu intrați la Dakar, ca să nu vă ajungem din urmă? Dar noi am intrat, am pierdut patru-cinci zile și v-am mai adus și mâncare! Bine!”

Astfel, într-o singură zi, ne-au ajuns din urmă, ba s-a dovedit că aveau destul loc în magazie peste cele 820 tone de mizerie.

Cât despre făină, declară că ar fi făcut 15 tone în douăzeci și patru de ore, când fabrica nu poate produce, cu debitul maxim, decât 7!

Cred că surpriza nu se limitează la atât; cred că ne mai pregătesc și pentru mâine o „lovitură”. Un minimum de prudență sau de decență îi obliga să nu lanseze dintr-o dată toată „economia”.

După ce si-au făcut reproșuri reciproce la radio, Șișu cu Afanase, Marian cu Varlaam și nu mai știu cine cu cine, simetricii prin funcții de pe un vas și

de pe celălalt, ajungând la acuzații destul de grave, Afanase a încheiat cu o tiradă împăciuitoare:

— Va să zică, am lucrat foarte bine împreună. Noi v-am chemat când am găsit pește, dumneavoastră ne-ați chemat, treaba a mers cum trebuie, ne-am ajutat și am ținut mereu legătura…

Șișu a încuviințat, apoi au urmat pupăturile:

— Vă dorim poftă bună!

— Mulțumim, asemenea!

(Era ora prânzului.)

— Spuneți-i comandantului poftă bună.

— Mulțumim, o să-i spunem. Comandantului dumneavoastră asemenea!…

Puțin mai târziu, a izbucnit o nouă zâzanie:

— Ce faceți, veniți să vă dăm „gârgârul”? a întrebat Șișu.

Cu acest cuvânt, neînțeles cititorului, las discuția în suspensie, pentru o lămurire la care aș renunța bucuros dacă scrisul meu ar rămâne pentru mine.

Avem cu noi, și le-am purtat pe bord toată călătoria, după cum au fost purtate și în prima campanie, două vase auxiliare, de câte 22 de tone și 12 metri lungime. Sunt faimoasele, pentru noi, doriboturi, amintite adesea de mine, fără să fi dat explicații la vreme. Aceste două vase, care ocupă loc pe puntea de lucru în cele două borduri și ale căror instalații de lansare cântăresc numai ele tone, sunt destinate pescuitului cu plase la suprafață; produsul lor ar urma să se adauge la ceea ce se pescuiește cu traulul.

Echipajul se uită la ele cu coada ochiului și mulți le socotesc o pacoste, mai ales că încurcă locul și slutesc linia vasului. Sunt urâte, într-adevăr, și se spune că nu au nici stabilitate. La probele făcute cu ocazia recepției, părintele lor sufletesc, omul plin de intenții bune care a cerut să fie puse în zestrea vaporului, îmbarcându-se pe unul din ele, a căzut în apă, mai bine zis a fost aruncat de pe punte de zgâlțâielile nărăvașe. De atunci, doriboturile n-au mai fost lansate niciodată, dar ne însoțesc, bine amarate, cuminți și credincioase.

Părintele lor, aflat acum la București, vrea să le dovedească utilitatea în călătoria de astăzi. Adesea ne întreabă: „Ați lansat doriboturile? De ce nu le lansați?”

Dintr-un motiv sau din altul, și recunosc că motive sunt cu grămada, reale, presupuse sau imaginate —, doriboturile nu se lansează.

Mai acum câtva timp, a venit ordin categoric ca fratele nostru „Galați” — nu știu cum de l-a bătut soarta — să dea neapărat vasele năbădăioase la apă; să nu-și închipuie care cumva că ar putea porni spre casă înainte de a îndeplini această corvoadă.

— Nu avem „gârgâr!” au răspuns ei, bucuroși să scape.

„Gârgârul” este un anumit fel de plasă, de folosit în anumite ocazii; pescuitul cu doriboturile înseamnă o astfel de ocazie. E adevărat că în planul inițial al călătoriei, „Galați” urma să rămână în nord toată campania, spre deosebire de noi, care spre sfârșit trebuia să venim unde suntem astăzi. Cum experiențele cu doribotul nu se puteau face decât pe un ocean mai blând, adică la tropice, sarcina ne revenea nouă și așa se explică de ce plasele sunt aici, și nu pe „Galați”, peste care a căzut pacostea. Zadarnic au invocat lipsa uneltei esențiale; li s-a recomandat s-o ia de la noi și să-și facă treaba. Au revenit, printr-o nouă radiogramă, cerând încă o dată să fie scutiți și să ni se dea nouă sarcina ingrată, pe motivul că ei sunt mai în urmă cu planul. De la minister n-a venit nici un răspuns, deși a trecut de atunci multă vreme. Ar reieși că dispoziția rămâne în vigoare. Totuși, „Galați” refuză s-o execute, și Afanase insinuează acum că ar fi datoria noastră să lansăm doriboturile…

Îmi rămâne de făcut doar o reflecție: doriboturile au fost concepute, comandate și executate, și se află aici ca să *ne ajute*. Deocamdată ne încurcă:

Disputa rămâne în suspensie; pupăturile de mai înainte sunt anulate, cel puțin parțial, dar desigur se vor relua și se vor amplifica la prima ocazie, pentru că… Pentru că totul e bine când se termină bine…

N-am traulat după amiază, iar seara s-au scos numai vreo 5 tone. Ce bine ne-ar fi prins să fi avut 20 pe deasupra! Cu ele umpleam ultimul spațiu din ultima magazie și puteam să plecăm astă-seară. Așa, pierdem o noapte, 150 de mile din drumul întoarcerii, nevoiți să mai stăm aici până mâine…

Dar nu stăm! A intervenit un neprevăzut, după definiția lui întreagă, fiindcă nu-l aștepta nimeni, nici nu-l bănuia, nici nu putea să-l întrevadă. Speriat că „Galați” ne pregătește încă o surpriză, comandantul a hotărât brusc să plecăm numaidecât spre țară — cum se spune, pe nepusă masă.

La ora 19, eram în cabină, când a venit să-mi anunțe evenimentul, cu o mutră de sărbătoare:

— Plecăm în clipa asta! Ascultați fluierul! O să sune un minut; salutăm zona!

Într-adevăr, fluierul a sunat îndelung, în timp ce porneam spre nord, cu valuri îndesate din prova.

Am așteptat cu o nerăbdare dureroasă clipa de față, și acum nu înțeleg, nu știu ce se întâmplă cu mine; mă nedumerește, mă buimăcește, dar nu mă emoționează. Nu cred că-i adevărat — se pune la cale o comedie.

Nu mă înșelasem; după fierberea stârnită pretutindeni de fluierul neașteptat al vaporului, au urmat dezmeticirea și apoi dezamăgirile. Plecarea era trucată, și fluierul, care ar fi trebuit să-mi sfâșie inima, de bucurie și de durere, a fost o farsă!

Urmează ca mâine să ne oprim și să mai traulăm, ca să facem încă vreo 15-17 tone, care au loc în tancul de nadă vie, un compartiment tainic, nefolosit, ca și doriboturile, în această campanie.

Dar dacă nu găsim pește sau găsim câte 2-3 tone?… Nu era mai cuminte să stăm până mâine dimineață într-o zonă care s-a dovedit bună?… Ca să nu repet ce cuminte ar fi fost să fi traulat azi după amiază!

„Galați” nu se știe ce face… Au plecat de aici, spunând că merg spre coastă, ca să stea la ancoră; urmează să mai trauleze mâine dimineață. Dar prea au dispărut tainic! Înțeleg spaima comandantului; n-ar fi de mirare ca ei să fie acum pe drum spre casă, cu toată viteza, și mâine să aibă câștigate 100 de mile…

Oricum, se cheamă că am plecat, cel puțin teoretic. Temându-se că a pierdut competiția, comandantul s-a grăbit să-și asigure măcar întâietatea plecării…

Este ora 22, mergem spre nord, și vaporul, îngreuiat mult, lovește surd, masiv, în valurile care vin din față.

Așadar, s-a terminat coșmarul, fie și teoretic… Am să-l regret, tot așa cum am să regret tropicul, și lipsa mâncării, și tot ce m-a contrariat, de la mine sau de la alții, cum am să regret necazurile, și armatanul, și câte mi s-au adunat în suflet aste aproape trei luni de când am sosit la coasta Africii.

Și soarele, și cerul albastru…

Am prevăzut că are să fie așa, cu toată nerăbdarea de a ajunge acasă, cu toată istovirea, revolta, nedumeririle… Sunt trist — cui i-ar veni să creadă?

Au să mai fie oare vreodată toate câte m-au zdrobit și mi-au dat viață?

Dar chiar dacă n-ar mai fi, le am prea bine implântate în suflet și n-au să se șteargă… Am hrană de dat nostalgiilor pentru mulți ani, pentru toți poate…

Îmi vine să spun și scriu, deși ar trebui să fie numai pentru mine: Mă despart greu de voi, ocean sterp astăzi, și coastă a Africii, invizibilă, deci și tu stearpă, care în stârpiciunea voastră v-ați însămânțat atât de puternic în inima mea păcătoasă!

Sâmbătă, 27. Urmările comediei

Venit aici pentru a scoate altceva decât un jurnal de călătorie, pentru a mă confrunta pe mine însumi cu visurile și năzuințele mele din altă vreme, pentru a scrie o *carte* despre ocean și despre oameni, mă întreb azi cu nedumerire, cu amărăciune și descurajare: Ce înțeles au să aibă aceste pagini? A spune tot e un act de salubritate, dar atunci rolul meu e al gunoierului…

Încerc să mă consolez; noaptea, când se mătură străzile, pe cer stelele sunt tot frumoase.

Am plecat ieri, după ce am și salutat solemn cu fluierul, iar astă-seară ne întoarcem spre vechea zonă. Comandantul, aflu acum, a luat hotărârea din ajun fără să se consulte cu nimeni, desigur fără să judece urmările — și probabil într-un moment de euforie.

Notez faptele, în succesiunea lor, începând de aseară:

Îndată ce am pornit la drum, s-a expediat o radiogramă la minister: „În conformitate cu dispoziția dumneavoastră (numărul cutare), azi, 26 martie, ora 20 GMT (timpul mediu Greenwich), am plecat spre țară. Avem cca. 850 tone pește congelat, cca. 200 tone de făină, cca… nu știu cât ulei de pește…”

Azi-dimineață, după ce parcursesem 60-70 de mile (comandantul spune 90), am făcut un rondou de 180 de grade și am lansat traulul, mergând înapoi, spre zona de unde, zgomotos și falnic, plecasem aseară. După două ore, am scos o tonă și jumătate de pește, numai o parte bună pentru congelare.

Ne-am continuat drumul spre sud: al doilea traul a scos cam 3 tone.

Între timp, a venit de la minister următoarea radiogramă: „Răspundeți dacă aveți plin și tancul de nadă vie”.

S-a răspuns fără întârziere: „Nu, dar îl umplem în drum, cercetând zona spre nord”. (Textul aproximativ, exactă ideea.)

Puțin mai târziu, Cornel a interceptat o radiogramă pornită de pe „Galați”, care între altele spune: „Nu înțelegem de ce «Constanța» a anunțat plecarea, când în realitate se află încă în zonă”.

Cred că, într-adevăr, ne aflam destul de aproape de ei. Totuși, m-am întrebat ce-i privește soarta noastră; nu sunt puși aici nici să ne păzească pe noi, nici să păzească oceanul. Erau enervați, pesemne, că recursesem la o înșelătorie ca să ne marcăm plecarea înaintea lor, ceea ce, de altfel, n-ar avea nici o importanță în judecarea întâietății, importantă fiind nu *plecarea*, ci *sosirea*.

Totuși, ministerul s-a sesizat, și după amiază ne-a venit o altă radiogramă: „După cum ne informează «Galați», încă n-ați părăsit zona. Rămâneți pe loc până la completarea tancului de nadă vie. Raportați zilnic producția. Nu plecați fără aprobarea Direcției Generale…”

Seara, după al treilea traul, care a scos 4-5 tone în timp ce ne apropiasem simțitor de locul plecării solemne, am stat în derivă vreo oră, ca să se hotărască răspunsul la această telegramă. În sfârșit, s-a ales unul: „Suntem plecați de pe zonă…”

Acum ne continuăm drumul spre nord, cu intenția de a mai traula mâine în locul unde om ajunge…

Pe vechea zonă, „Galați” a pescuit de dimineață 5 tone de stavride, iar la prânz 20; mai departe nu știu ce-au făcut și nici nu interesează. Dacă rămâneam acolo până azi la amiază, aveam toate șansele să scoatem aceeași cantitate — și nu ne mai trebuia altceva; n-am mai fi dat naștere la acest schimb de telegrame, la pâra pornită de pe „Galați”. Am fi fost acum pe drum, cu toată viteza, fără obligația de a mai traula mâine, deci de a ne întoarce, de a pierde iarăși o parte din milele parcurse peste noapte.

Între alte proverbe, copiate migălos în caietul de caligrafie pe vremea primilor ani de școală, este unul, cunoscut de toată lumea: „Unde nu-i cap, vai de picioare!” Nu l-am mai scris niciodată după vârsta copilăriei. Nu credeam că am să-i găsesc tocmai acum o aplicare atât de bună.

Secundul, care-i uns cu mai multe alifii decât s-ar crede, nu vrea să înțeleagă că în acest „conflict” cu „Galați” avem și noi parte de vină, rămânând să se stabilească a cui e vina mai mare, dar mai ales a cui e vina inițială.

Spunându-i, într-o discuție inutilă, că supărarea lor pe noi e generată, poate, de faptul că am renunțat să intrăm la Dakar, creîndu-ne astfel (într-un fel) avantaje față de ei, mi-a răspuns, fixându-mă contondent cu privirea:

— Va să zică, le dați dreptate!

Am încercat să-i explic că nu-i vorba de a le da dreptate, că doar am emis o ipoteză, care nu-i o scuză pentru ei, după cum nici noi nu avem toate scuzele în atitudinea noastră.

N-a înțeles, nu vroia să înțeleagă — și dacă ar fi vrut, nu putea. Nu-i numai patima; știam de mult că are dificultăți la „emisie”; văd că le are și la „recepție”.

În situația de astăzi, când toată lumea e nervoasă, mi se pare imprudent să le spui oamenilor adevărul în față. N-am să devin înțelept niciodată?

Zi noroasă, fără rost, și în viață, și în pescuit, și în navigație.

Duminică, 28. Urmările urmărilor

Plătim greu nesocotința de a fi plecat cu 15-16 ore prea devreme…

Am mers spre nord chipurile, traulând aproape încontinuu; de data asta, vântul, cam de la vest și nu prea tare, nu ne pune o piedică serioasă. Dar din trei traule nu s-a ales pentru congelare decât 2 tone. Seara, câtva timp am crezut că suntem scoși din încurcătură și am scăpat de chinuri: a ieșit un sac de peste 15 tone, cam atât cât aveam nevoie să completăm tancul de nadă vie. O mare fierbere a cuprins întreg vaporul; toți oamenii au apărut pe punte, ca la sărbătoare. Pescarii de la manevra traulului, slăbind macaraua, se avântau prin aer, agățați de cabluri, în figuri acrobatice, cum nu i-am văzut niciodată. Un timp, puntea de lucru mi-a părut o arenă de circ, cu elefantul dresat să stea pe-o coastă — era traulul cu ultima noastră pradă —, cu saltimbancii întrecându-se în figurile cele mai năstrușnice și primejdioase, pentru un ultim spectacol. Bravul meu frigotehnist (care mi-a dat o sticlă de whisky într-un moment de mare nevoie), cel cu jocul de fotbal pe coridoare, chiuia de bucurie, iar partenerul lui, ofițerul mecanic, ieșit pe punte doar în izmene, sufla cu toată puterea în fluier…

A urmat repede o trezire amară: majoritatea peștelui era dragon, care-i otrăvitor — de două ori: ne-a otrăvit și sufletele! Din tot maldărul, dacă se vor alege 5-6 tone de stavride și de scrumbie… Au amuțit chiotele, au încremenit saltimbancii, iar elefantul dezumflat a curs în buncăr, de unde va fi trimis la fabrica de făină.

Suntem nevoiți să traulăm și mâine, pierzând zeci, sute de mile — și cine știe câte alte zile…

Azi am primit o nouă radiogramă, care repetă și precizează să nu plecăm înainte de a încărca tancul de nadă vie, și fără aprobarea direcției generale.

S-a răspuns cu argumente puerile: că nu mai avem mâncare decât pentru… patru zile. Cifre scoase din buzunar, în care îmi închipui că la minister nu mai crede nimeni. Patru zile sau patruzeci, e totuna; luându-ne după o telegramă mai veche, expediată de aici la 26 februarie, de mult ar fi trebuit să murim de foame.

Ieri, aud că am sunat o altă alarmă, anunțând că nu mai avem motorină decât pentru câteva zile. Nici acestui strigăt de ultimă oră nu i s-a dat importanță; se pare că până acum n-a venit nici un răspuns, deși, ca idee, alarma e gravă: toate pot fi subțiate, mâncarea și apa, nervii oamenilor, dar nu hrana motoarelor!

Nu cunosc și nu pot să aflu clar niciunul din adevăruri; peste toate plutesc taine. Dacă ar fi să dau crezare șefului mecanic, care vorbește evaziv și care după o scurtă lună de miere este iarăși în conflict ascuns cu puntea de comandă, nu mai avem motorină nici pentru câteva zile. De fapt *nu mai avem de loc*, fiindcă am intrat în stocul de rezervă, intangibil după regulamentele internaționale de protecție a vieții pe mare. Ce ne-am face dacă în drum spre Gibraltar am întâlni furtună și am fi obligați să ținem la capă mai multe zile?…

În cazul când căpitănia portului unde urmează să intrăm ar afla adevărul, că am venit pe drum folosind rezerva de combustibil, ne-ar aplica amenzi usturătoare. Și, în mod nedrept, nu le-ar plăti comandantul. Dar ministerul e în drept să-l întrebe de ce n-a făcut aprovizionarea atunci când a avut aprobare.

„Galați” se zvârcolește ca o fiară în cușcă, răgind cu spume la gură.

După ce ne-au „denunțat” că în realitate n-am părăsit zona, crezând că poate astfel își păstrează o șansă de a primi înaintea noastră aprobarea de întoarcere în țară, astăzi, în urma insuccesului, au recurs la altă stratagemă: subit, și-au dat seama — și ei! — că nu mai au mâncare decât până la 1 aprilie și au cerut intrarea în port pentru aprovizionare. Noi de când am terminat mâncarea?

Se gândesc poate că, după ce vor cere lămuriri, după discuții de la distanță, ministerul nu va avea încotro — afirmația comandantului trebuie luată în seamă — și, ca să nu-i mai trimită încă o dată la Dakar, de unde să ia alimente pentru o săptămână, ceea ce înseamnă cheltuieli portuare și șase zile pierdute cu drumul, le va aproba să pornească spre țară.

Judecind toată înșiruirea de întâmplări, concretizată și rezumată într-o serie de telegrame presante, reiese într-adevăr, cum se spune aici, că nu urmăresc altceva decât să ajungă primii.

Judec faptele, dar, oricât s-ar supăra secundul, o concluzie definitivă nu pot trage, nu pot da o sentință de la 100 de mile. În Drept se spune că trebuie să asculți totdeauna și partea cealaltă. Nu le cunosc apărarea, după cum, poate, nu cunosc vina noastră întreagă.

Toată lumea, și eu, e îngrozitor de nervoasă. Suntem încărcați de curenți galvanici după vorba nostromului, și dacă ne-am atinge unul de altul, dacă ne-am atinge cu cei de pe „Galați” mai cu seamă, ar ieși fulgere și furtună.

Ziua, în schimb, este pură și caldă; de dimineață s-au plimbat câțiva nori pe cer, dar pe la ora 10 au început să se risipească, și apoi până seara nu s-a mai văzut nici măcar o scamă. Și oceanul, și cerul, foarte albastre.

Nici o navă în zări…

Dacă uiți necazurile, e ca într-o poveste prelungă, calmă și pastelată.

După două zile de marș simulat, abia ne apropiem de paralela 25. Până la Gibraltar rămân puțin sub 1.000 de mile. E demoralizant, când te gândești că tot drumul l-am fi putut face în patru zile.

Luni, 29. Baie de lumină

M-am trezit înainte de ora 4 și m-am uitat pe hublouri; în întunericul destrămat premergător zorilor, am zărit lumini spre coastă… Era un far, clipind speriat și cam rece (l-am identificat mai târziu, farul de la Capul Bojador, pe unde am trecut acum trei luni de zile).

Apoi erau două vase mici, mergând repede spre sud, unul după altul, parcă spre a nu se rătăci, parcă temându-se de singurătate. Deasupra lor, tocmai răsărea luna, spre sfârșitul ultimului pătrar, o seceră tare îngustă, la

început estompată, de un violet palid, până ce a prins strălucire și a devenit de aur pe cerul vânăt dinspre dimineață.

Acolo era și Africa, pe care am avut-o mereu aproape și n-am văzut-o decât de departe…

A început să se ridice lumină, îndată, peste acest peisaj enigmatic, jumătate al privirii, jumătate al imaginației. Nu mi-am dat seama dacă s-a colorat întâi cerul și pe urmă oceanul; poate amândouă deodată. Dar în vreme ce apa căpăta culori reci, pe cer s-a ivit un albastru atât de limpede, de curat și de cald, cum nu-l poți întâlni decât în visele copilăriei.

E de neînțeles cum aceste zori fermecate se întindeau într-o parte și-n alta, pe o arie de 90 de grade, ocupând un sfert din orizontul oceanic, ca pe latitudinile nordice. Nici n-aș fi știut unde o să răsară soarele dacă n-aș fi cunoscut drumul vaporului… Pe urmă s-au împurpurat cei câțiva nori alungiți în straturi distanțate deasupra zării, nori gingași, neamenințând pe nimeni, nici pe noi, nici oceanul, nici cerul, ci puși acolo ca un decor, spre a îmbogăți peisajul și-a da putința să se nască încă o culoare; purpuriul lor era la fel de pastelat, de curat și cald ca albastrul vestitor al luminii.

Am așteptat cu răbdare răsăritul soarelui, și după ce el a ieșit din valuri, mai mare peste toate și decât întreagă lumea, am socotit încheiată feeria și m-am întors la grijile zilei.

Atmosfera pe vas este din ce în ce mai înveninată…

Caietul cu menu-urile zilnice, după care s-ar fi putut reconstitui consumul oficial, adică ceea ce s-a dat oamenilor, a dispărut de câteva zile din bucătărie. Cineva l-a luat având interes ca documentul să nu mai fie, sau l-a luat altcineva, ca să-l apere. Oricum, dacă prin el se putea stabili o acuzație, lipsa lui nu o diminuează.

De dimineață, fiind la doctor, acesta a spus că oamenii vor să se plângă de nedreptatea care li s-a făcut cu masa. Micul comandant, aflându-se și el acolo, a ricanat, respingând cu revoltă astfel de pretenții ale echipajului:

— Degeaba se plâng; nu pot să fac nimic!

Chiar dacă debitează anecdote pipărate pe seama comandantului, nu înțelege să se desolidarizeze de el, ceea ce ar fi frumos în caz de naufragiu…

Nu m-am putut înfrâna și, căutând să fiu cât mai reținut, am spus, cu un ton de neutralitate:

— Aici nici n-au dreptul să protesteze. Dar în țară o să fie altfel!

M-a privit pieziș, apoi câteva minute am vorbit despre altele. Desigur însă că rămăsese cu gândul la cuvintele mele, fiindcă la urmă m-a întrebat, cam inchizitorial, săgetându-mă cu ochii și așteptând să-mi dau în vileag răzvrătirea:

— Și credeți că au să câștige ceva?

I-am răspuns prudent și calm:

— Poate că da!

Bănuiesc că s-a dus să se plângă sau să pregătească barca de salvare…

Sunt un martor inoportun, îmi recunosc calitatea indezirabilă, dar ce pot face? Asupra mea nu apasă nici un blestem, spre a-mi scoate ochii ca Oedip, să mă cufund într-o noapte moartă.

În discuțiile despre „Galați”, de neevitat, orice aș spune, orice presupunere aș face, secundul izbucnește, mestecând găluști în gură, gata să se înece, roșu la față:

— Iar le dați dreptate!

Azi am fost nevoit să-l lămuresc, să-l pun la punct cu oarecare vehemență, fiindcă îmi exprimasem doar o nedumerire. Am impresia că vrea să-mi atribuie o atitudine părtinitoare, ca să mă elimine din calitatea de martor. Nu știu însă dacă are chiar atâta alifie, între alifiile sale.

Situația rămâne neclară: ministerul nu întreabă de ce, dacă am părăsit zona, continuăm să raportăm că prindem pește? (Am raportat ieri noapte 5 tone, noaptea asta se adaugă 4 din ce-am pescuit aseară.)

Dar ce înseamnă a fi părăsit zona? Ea se întinde până departe, la nord-est de Canare. Am părăsit-o și n-am părăsit-o. Suntem în drum spre Gibraltar și trebuie să mai băgăm în tancul de nadă vie încă 10 tone.

Mai de neînțeles este că de două zile n-am comunicat în țară poziția unde suntem… Parcă s-ar pune la cale o înșelătorie… Cum și în ce scop? De altfel, chiar și aici, când întrebăm pe unde am ajuns (sunt consecvent: nu mă duc pe puntea de comandă să văd harta sau jurnalul de bord), ni se răspunde evaziv. Nu înțeleg nimic…

De aseară navigăm întins, dar, fiindcă avem curentul în față, nu facem mai mult de 9 mile pe oră…

În cursul zilei am străbătut canalul dintre coasta Africii și Insulele Canare. Coasta Africii am văzut-o la un timp, o fâșie joasă de uscat auriu, care parcă aburea — vin căldurile în Sahara. Canarele au rămas în necunoscut… Nu lungeam de loc drumul dacă am fi trecut prin apropierea lor; aș fi avut măcar mângâierea unei imagini fugare, care era totuși o concretizare. E drept oare să rămână abstracte, după ce trei luni am trăit real pe lângă ele? Dacă nu le-aș fi auzit muzica, aș putea crede că s-au scufundat între timp.

Azi n-am traulat — de dimineață s-a defectat ecograful. Mergem spre Gibraltar, dar, datorită acelor nenorocite 10 tone care ne mai trebuie, n-am sentimentul că ne apropiem de casă.

Peste noapte, o vană rămânând deschisă (ce să mai afli a cui e vina?!), s-a inundat fabrica de făină. S-au udat electromotoarele, și astfel toată instalația a fost scoasă din funcțiune, în timp ce în buncăr așteptau să fie prelucrate 10 tone din dragonul pescuit aseară.

Noroc că în cursul zilei, datorită tăcutului zel al electricienilor, electromotoarele au fost demontate, uscate, apoi duse la loc în termen miraculos, așa că la ora 24 fabrica poate să reintre în funcțiune. Altfel, ar fi trebuit sau să aruncăm peștele peste bord, scoțându-l anevoie, sau să-i suportăm (cât timp?) mirosul de descompunere.

Ziua saturată de soare. Oceanul nu s-a decolorat, în atâta lumină; e curat și, cu multă precizie, albastru… Dar dacă soarele ar mai avea încă o rază, pe lângă toate, s-ar inflama atmosfera, calcinând viețuitoarele — optzeci și unu de oameni ai noștri, cu optzeci și unu de milioane de păsări câte or fi între o zare și alta…

Marți, 30. Ultimul traul

Scriu în continuare, dar cum a trecut miezul nopții mi-am amintit că a început o altă zi, a o sută cincizeci și noua pentru mine, socotind din dimineața când am plecat de acasă.

Au apărut puzderie de pescadoare, într-un bord și în altul. Acum cinci minute am ancorat, pe neașteptate. E ora 0,20. Cu treizeci de minute mai

înainte, comandantul l-a chemat pe Rosmănică și i-a spus să se pregătească pentru lansarea traulului…

Dar dacă am ancorat, înseamnă că vom traula abia mâine dimineață… Aveam dreptate: cum să-mi formez sentimentul că am plecat spre casă, când stăm pe loc o noapte întreagă?

Am depășit Capul Yubi, și iarăși n-am văzut decât farul, clipind și spunându-mi abia acum, la întoarcere, în alfabetul lui enigmatic, o istorie aproape uitată. Am aici amintirea unui prieten din gând, mort de mult, dar care mi-a rămas unul din oamenii cei mai iubiți. Să fi fost prin 1927, un an mai devreme, unul mai târziu, pe când Franța deschidea linia aeriană poștală spre America de Sud… La Capul Yubi, lângă un fort bătut de nisip, într-o cocioabă făcută din te-miri-ce, trăiau trei oameni, doi mecanici de avion și șeful lor, aviator foarte tânăr în acel timp. Era o bază improvizată aici, unde avioanele se aprovizionau și primeau îngrijiri înainte de a-și continua zborul peste nisip. Multe se pierdeau, în deșert sau pe ocean, ceea ce omul acela ne-a povestit. Pe atunci, la Capul Yubi el scria o carte despre zborurile lungi, și dacă nu mă înșel a fost chiar prima carte a lui. Ea s-a intitulat *Courrier Sud*, iar autorul ei, încă necunoscut, se numea Antoine de Saint-Exupéry…

Am privit farul, clipind. Tot pe aici am stat o noapte la ancoră, când veneam din nord spre Canare. Și-atunci erau vase, iar dincolo de ele se simțea coasta Africii, primul continent după Europa despre care am învățat la geografie. Timpul când învățam la geografie este în viața asta, dar, ciudat, venirea noastră la coasta Africii mi se pare că a fost în altă viață.

Dacă șeful mecanic declară adevărul, abia mai avem 60 de tone de motorină; suntem sub orice limită admisibilă. Am scris „admisibilă”, și-acum mă întreb: admisibilă de cine?

Nu ne temem că am putea să rămânem fără motorină la jumătatea drumului, nu ne temem să călcăm flagrant legiuirile maritime; ne temem în schimb de niște vase care pescuiesc în liniște, respectând toate legiuirile.

Proverb din caietul de caligrafie, transcris la ora 22: „Lăcomia strică omenia!”

Făcusem până seara 15 tone pentru tancul de nadă vie; ar mai fi încăput 4, de care ne puteam lăsa păgubași la nevoie — și era nevoie. Ce mai

însemnau ele pe lângă sutele de tone, bine scrise în registre, bine puse în magazii, ca să nu mai vorbesc de economiile știute doar de unii?! (Cântărindu-se peștele la descărcare, s-au găsit într-adevăr 940 de tone, ceea ce mi-a umplut inima de bucurie, iar mintea de nedumerire: din acest plus, n-ar fi putut lipsi o câtime?)

Pentru 4 tone, am mai lansat traulul o dată, spre seară; zona era necunoscută, și ecograful arăta un fund să te sperie. Plasa s-a agățat după mai puțin de o oră; a fost scoasă bucățele. Cu asta s-a terminat: nu mai avem nici un traul în stare bună…

Astfel, campania noastră s-a încheiat abia acum, fără solemnitate sau ca la o solemnitate mortuară, în pârâitul plasei sfâșiate și fără să mai sune fluierul… Dar magaziile sunt pline! Bunii, cinstiții, răbdătorii noștri oameni și-au făcut datoria, cu o trudă pe care o cunosc, fiindcă, deși nu le-am fost de nici un ajutor, o port în mine și o voi purta până ce voi transcrie ultima filă…

Miercuri, 31. Privire în urmă

Marș spre nord, cu toate din față: valurile, curentul și vântul. Înaintăm greoi; mă tem că până mâine seară n-o să ajungem… Se știe unde: la Gibraltar, să scoatem pâine și apa din stâncă.

S-a răcorit de ieri până astăzi; temperatura aerului a coborât la 17 grade. Vântul, rece și violent, răscolește toate vechile adăposturi; nu mai ai unde să te ascunzi. Altfel, știu că ar fi cald; mă simt ca împiedicat, nu-mi găsesc rostul — am pierdut soarele de la tropice.

La noapte trecem de Casablanca; n-am fi văzut-o, chiar dacă o depășeam ziua. Dar o văd cu închipuirea, albă, strălucind mâine în soare, reflectată în apa oceanului, care mi-o va restitui de la sute de mile, printr-o înțelegere parafată secret între el și mine.

Am depășit nodul dramatic — tensiunea scade; vom avea pâine și apă și vești de acasă. E ciudat: nu le simt nevoia, nu mă emoționează.

La cererea doctorului, ascultată cu multă întârziere, s-a aruncat în ocean carnea congelată. Cred că n-au s-o mănânce nici măcar rechinii…

Am stat trei luni în sud și nu se poate spune că am avut o zi vreme proastă. Cum am plecat noi de acolo, oceanul s-a schimbat ca prin farmec.

„Galați” ne anunță astăzi că lucrează greu, că se luptă cu furtuna.

Dacă mă gândesc la gemetele lor din nord sau chiar de mai târziu, când coborau spre Azore și ne anunțau că „echipajul e speriat și descurajat”, încep să-i cred pe unii de aici, care-i cunosc mai bine. Au acolo un specialist, se spune, capabil să fabrice uragane, spre a-și arăta suferințele și bărbăția.

Dar poate s-o fi schimbat într-adevăr vremea și o fi furtună.

A început o altfel de activitate pe vas, destul de febrilă, marcând definitiv sfârșitul campaniei. Se curăță de rugină puntea și suprastructurile, se pun petice de minium de plumb, înainte de a se da vopseaua finală. Pretutindeni, tăblăria este tărcată cu roșu; râcâitul și ciocănitul se aud toată ziua.

Se curăță și se bagă la magazie uneltele de pescuit. Azi s-au uns cu vaselină cablurile traulului. Nu-mi vine să cred că s-a sfârșit.

Am privit de la comanda vinciului puntea de lucru, și mi-au venit în gând zilele, care acum mi se par tare îndepărtate, când urmăream cu emoție, cu nerăbdare, cu teamă înfășurarea cablurilor pe tamburii mai înalți decât statura omului. Câte speranțe, câte dezamăgiri nu aduceau din fundul oceanului!… Toate din urmă, dezamăgiri și speranțe, s-au concentrat astăzi, parcă, în aceste cabluri care refuzând tamburii mi se strâng pe inimă.

Uneltele trec la odihnă… Nu se mai adună stoluri de cormorani la pupa vaporului. Mergem cu toată viteza, lăsând un siaj lung în urmă. La capătul lui, spre zare, suntem parcă tot noi — imaginea noastră, nevrând să piară. O vor șterge valurile la noapte; mâine va răsări iarăși, o dată cu soarele, și mereu vom fi acolo, vaporul cu optzeci și unu de oameni, așteptându-l pe „al optzeci și doilea”…

Joi, 1 aprilie. Ziua purificării

Am intrat în a șasea lună a călătoriei și se împlinesc o sută patru zile de când am părăsit ultima oară un țărm locuit de oameni. Am zărit uneori, în acest răstimp cât o viață, coasta Africii, am simțit praful adus de vânt din Sahara, am întâlnit apa miloasă a Senegalului, dar o sută patru zile, etapă de navigație ca pe vremea când s-au descoperit cele șapte mări ale lumii, am fost numai noi și oceanul.

Diseară, la Gibraltar, vom întâlni din nou uscatul și oamenii…

Întrerup aici transcrierea însemnărilor, care continuă, cu o conștiinciozitate obosită, până în ziua de 12 aprilie, când am ajuns la Dunăre. Mă voi întoarce la ele, pentru o ultimă filă, și ea va fi încheierea, ultima zi în ocean, — cartea având alt sfârșit decât călătoria.

Douăsprezece zile au însemnat o scurtă escală la Gibraltar, apoi drumul de înapoiere, sub ploaie, vânt și furtună. Nu-l mai redau; era frig și nu s-a văzut soarele. Oamenii vopseau vaporul.

Cât despre Gibraltar, escala atâta timp așteptată, n-a avut puterea să le înlocuiască pe celelalte. Gibraltar! nume sonor ca o canonadă. Condeiul și totul în mine refuză să-l scrie. Am vrut să cumpăr cărți; această cetate străveche, care a rămas astăzi o însemnată încrucișare de drumuri marine, nu are nici o librărie… Lectură, în restul drumului, mi-au fost scrisorile: patruzeci și cinci, primite când nu mai aveam decât prea puțină nevoie de ele; multe au rămas nedeschise până la sfârșit, nici nu știu de la cine-s. În ocean, fiecare din ele ar fi fost o istorie…

Există la Gibraltar, pe înălțimi, deasupra orașului, ruinele unui castel maur; nu-mi plac ruinele…

Există un cimitir, și am făcut drumul până acolo, fiindcă se numește Trafalgar, deci l-am crezut istoric. Nu mă așteptam să găsesc mormântul lui Nelson, deoarece știam că rămășițele marelui amiral odihnesc în altă parte. Speram să găsesc pe lespezi numele secunzilor lui. Erau câțiva, răpuși în bătălia vestită; restul — civili din populația și administrația britanică, morți în pace.

Am văzut în schimb, făcând acest drum, un copac înflorit. L-am contemplat îndelung, parcă sub fascinație, și datorită lui mi-am dat seama că am să regăsesc pe uscat tot ce lăsasem. Nu; am simțit așa când, mergând spre oraș, prima oară după ce debarcasem, am văzut în marginea trotuarului primul fir de iarbă. M-am oprit, l-am smuls și l-am ținut multă vreme în palmă…

Gibraltarul nu-i un oraș, ci un iarmaroc, cu negustori care te trag de mâneca hainei. Cine a vrut a găsit carpete; n-am găsit nimic care să-mi placă. A doua noastră seară acolo, puțin înaintea plecării, după ce irosisem, nu prea știu pe ce, toți banii, m-am simțit liber și, împreună cu prietenii, ne-am întors la vapor, ușori, fără griji și veseli ca pițigoii…

Dispăruse un porumbel din cei doi care atât timp fuseseră oaspeții noștri. La Gibraltar, a plecat și al doilea… Când ridicam ancora, erau amândoi în ușa bucătăriei și acolo au rămas, până la sfârșit, astfel că au ajuns în România, noua lor patrie…

Nu încerc să dezleg miracolul, ca să nu-i dezvălui vreo simplitate. Pe unde or fi umblat, cum ne-au regăsit, ce i-a făcut să se întoarcă? Retrag ce am gândit și am spus rău de ei altă dată. Le recunosc emoționat o însușire nebănuită: fidelitatea.

A fost furtună aproape tot drumul, cu vântul numai din prova: și în Mediterană, și în Egee, și în Marea Neagră. Sub nori grei ca de toamnă, ceva paralel cu vântul m-a împins tot timpul în urmă. Știu ce; e scris în ultima pagină de jurnal, în Atlantic, pe care îndată o voi transcrie.

Dar mai întâi am să amintesc dimineața când am ajuns în fața Sulinei, în a o sută șaizeci și șaptea zi împlinită de la plecare.

Se potolea furtuna pe mare, creștea aceea din inimi. În față se afla pământul de unde, o dată cu viața, vin toate ale mele, și-am simțit — cum îmi închipuisem într-o noapte, pe la insulele Færoe — nevoia să pătrund în el, adânc și cu nesaț, ca să mă regăsesc pe mine.

Privind pe hublouri, în așteptarea pilotinei, am întrebat pe cineva aflat alături, un prieten, care de o oră stătea ca și mine, împietrit, palid, cu ochii asupra țărmului:

— Ai merge, dacă ar trebui să ne întoarcem chiar acum și să plecăm într-o nouă călătorie?

Mi-a răspuns gâtuit și stins, cum și-ar fi dat ultima răsuflare:

— Nu!

Și a rămas cu ochii spre țărm, mai împietrit, mai palid. Mi-am adus aminte cum în Mediterană ne-am încrucișat, în afara vederii, cu unul din marile noastre cargouri și am avut o lungă, o caldă convorbire, prin radio, cu comandantul, care acum câțiva ani a făcut ocolul pământului. Nu-l cunosc pe acest tânăr Neguț, dar i-am ascultat cu emoție declarația de dragoste. Aș face cu el ocolul pământului dacă ar fi să mai plece o dată, și știu că ne-am înțelege și am fi prieteni, din prima până la ultima zi de navigație. Spunând acestea reabilitez, în sufletul meu mai cu seamă, noblețea celui care cunoaște marea, o înfruntă și o iubește.

Întrebarea de mai înainte nu se adresa decât din greșeală prietenului de lângă mine; rostită cu glas tare, era o cruzime. În intenție, mi-o adresam

mie. Iar eu, gândindu-mă la plecare, mi-am răspuns:
— Nu azi; mâine!

Aici e un sfârșit, după cronologie. Sfârșitul esențial, încheierea confruntărilor, se află cu douăsprezece zile în urmă, așa cum l-am scris, în seara de 1 aprilie:

Peste câteva ceasuri, drumul de întoarcere se întâlnește cu cel de la plecare. De la 6 noiembrie, când am trecut pe aici prima oară, până astăzi, a fost numai oceanul. Acum îl văd ultima oară în călătoria noastră, de aceea îl privesc cu un nesaț trist, întrebându-mă dacă are o enigmă și dacă am dezlegat-o…

Poate că da — e o enigmă simplă: oceanul aparține tuturor, cum nimic pe lumea asta nu poate să aparțină mai bine și mai deplin, fără granițe, cui vine să-l caute…

Niciodată parcă, până astăzi, nu l-am simțit mai al nostru și mai al altora, și parcă niciodată, în zeci de zile, n-a avut o desfășurare atât de autoritară, de invincibilă, de deplină.

Priveliștea lui, când soarele începuse să coboare, era grandioasă; scriu cuvântul care îmi place mai puțin, dar care se potrivește cel mai bine: un ocean fără limite — îl știu acum dincolo de orizont, și îl știu până la durere —, grandios, curat, proaspăt, născut din nou pentru fiecare privire nouă, de un albastru fără fund, cu coame albe, cu valuri solemne și implacabile, ritmate cu cronometrul. În ultimul nostru amurg, oceanul mărșăluiește, ca o mare armată, parcurgând o mare etapă, pe un front fără margini, spre un câmp de bătălie pe care nu-l va întâlni niciodată, fiindcă toate celelalte armate se vor da în lături.

Sunt orgolios de puterea lui, ca și când am fi făcut alianță. L-am cunoscut, nu l-am cunoscut? Doar el să întrebe!

Sunt orgolios că, în puterea lui neînfrântă de timp și de spațiu, îmi rămâne prieten…

Am privit mult timp etrava, cum se afunda calm, ca să se ridice apoi domol și totuși cu fermitate, în vreme ce fierul vibra în toată enorma lui masă. Senzația fizică a acestei legănări, robustă, amplă, nezdruncinată, se răsfrânge în suflet, cu o dorință de fericire și bucurie pe care le simți aproape, cum le-am simțit de atâtea ori în mijlocul oceanului, fără să știi dacă vin de pe apă, sau sunt acolo, pe uscatul încotro merge etrava…

O dată cu întunericul intrăm în strâmtoare; am încheiat și am dezlegat parabola, care de la Cercul Polar ne-a adus la tropic. Abia acum am sentimentul că mergem spre casă, astă-seară, când am întâlnit drumul vechi din noiembrie, drumul lui Pytheas și de-atâtea ori al lui Nelson, dar dintre toți, al celui mai drag mie, al bătrânului Josuah Slocum.

Aici, oceanul are să mă aștepte. Și dacă n-am să mai vin niciodată, cândva vântul o să-mi poarte peste el cenușa, sau fluviile și mările au să-mi aducă lutul.

Sfârșit